

I 10973

almanahul literar '78

EDITAT DE ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

DIN CUPRINS:

MAMA
fragment dintr-un
nou roman
de MARIN PREDĂ

POEME
de NICHITA
STĂNESCU și
MARIN SORESCU

Din cartea
cu prietenii
de FĂNUȘ NEAGU

Dincolo de râu
printre arbori
de TITUS
POPOVICI

I.L. CARAGIALE –
VASILE
VOICULESCU –
ZAHARIA
STANCU –
TUDOR

MUȘATESCU –
CINCINAT
PAVELESCU –

texte inedite

ANDRÉE MALRAUX
Antimemorii

Laureați
ai premiului Nobel:
SAUL BELOW

Polemica
ION BARBU –
TUDOR ARGHEZI

ANECDOTE
CURIOSITĂȚI
UMOR

I. 10973

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

Almanahul literar 1978

EDITAT DE ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

Texte semnate de : Lászlóffy Aladár – 153, George Alboiu – 50, 169, 198, Florența Albu – 50, Ion Antim – 7, Grigore Arbore – 175, Ion Popa Argeșanu – 227, Gina Argintescu-Amza – 139, 166, Ion Arieșanu – 187, Manole Auneanu – 254, Lucian Avramescu – 227, Alexandru Băciu – 145, Teodor Balș – 190, Andrei Bantaș – 159, Maria Bădescu – 143, George Băiculescu – 96, Ion Bălan – 123, Dumitru Bălăeț – 175, Ion Bănuță – 197, Vasile Băran – 240, Mihai Bărbulescu – 232, Adrian Beldeanu – 175, George Bera-Arădeanu – 260, Corin Bianu – 75, Vlaicu Bârna – 262, William Blake – 115, Ana Blandiana – 50, Robert Bly – 210, Bojidar Bojilov – 239, Valentin Barda – 156, Leons Briedis – 100, Petre Bucșa – 244, Adrian Bucurescu – 259, Valeriu Bucuroiu – 244, Marilena Bumbenici – 260, Ana Caton – 232, Emilia Căldăraru – 101, Mircea Cârloașă – 214, Radu Cărneci – 76, Angela Chiuaru – 226, George Chirilă – 95, Gheorghe Chivu – 77, Dan Ciachir – 119, 192, George Ciudan – 218, Andrei Ciurunga – 76, Vladimir Colin – 234, Denisa Comănescu – 210, Mircea Constantinescu – 118, George Corbu – 124, Micola Corsiuc – 225, Elisabeta Costin – 250, Florin Costinescu – 219, Victor Crăciun – 120, Daniela Crăsnaru – 142, Iulia Cristea Maria – 259, Melania Culișanu Rodica – 250, Adi Cusin – 174, Adam Czarniawski – 239, Florica Leleanu – 83, Valentin Deșliu – 239, Simona-Grazia Dima – 259, Mircea Dinescu – 41, Cornelia Djigola – 195, Corina Dobrică – 249, Fudulu Lia Dracopol – 150, Nicolae Dragoș – 71, Ion Drăgănoiu – 219, Anghel Dumbrăveanu – 203, Majtényi Erik – 152, Evghenii Evtusenko – 191, Szemplér Ferenc – 152, Giles The Younger Flechter – 115, Teodor Frâncu – 250, Marcel Gafton – 219, Constantin Georgescu – 204, Anatol Ghermanschi – 191, Ludmila Ghițescu – 101, Zeno Ghițulescu – 233, Petre Gigea – 267, Valeriu Gorunescu – 244, Petre Got – 50, Dorina Grăsoiu – 154, Liviu Grăsoiu – 70, Gheorghe Grosu – 266, Stelian Gruia – 203, Aurel Gurghianu – 174, Grigore Hagiu – 52, Th. Holban – 224, Hopkins – 115, Ion Horea – 112, Alexandru Husar – 137, Traian Iancu – 60, Th. Ion Ilea – 76, Andrei Ionescu – 65, Gheorghe Istrate – 77, Gabriel Iuga – 232, Ion Iuga – 122, Alexandru Ivănescu – 95, 100, 218, Pan Izverna – 187, Magyari Lajos – 153, Stanislaw Jerzy Lec – 129, Denise Levertov – 210, Franz Liebhard – 144, Portilla y Pacheco José López – 105, Federico Garcia Lorca – 190, Ion Lotreanu – 143, Radu Lupan – 42, Emil Ludwig – 139, Mihaela Maftei – 259, André Malraux – 145, Dan Manolescu – 250, Ion Sofia Manolescu – 233, Emil Manu – 116, 209, Marcel Marcian – 228, Nicolae Mareș – 239, Gabriel Garcia Marquez – 65, Teodor Mazilu – 203, Grigore Mărășanu – 123, Nicolae Mărgeanu – 269, Ion Mărgineanu – 226, W. S. Merwin – 210, Robert Mezey – 210, Mircea Micu – 53, 61, St. Mihăilescu – 226, Despina Mincu – 101, Marin Mincu – 241, Mihai Minculescu – 227, Ion Mircea – 95, Mihai Moșandrei – 218, Ion Munteanu – 211, 215, Rusalîn Mureșan – 268, Ana Mureșanu – 232, Ion Murgeanu – 219, 263, Tudor Mușatescu – 166, Dan Mutașcu – 231, Viorica Nania – 226, Nicuță Tănase – 188, Fănuș Neagu – 29, Mihaela Nebeleac – 225, Lucia Negoită – 101, Bogdan Negru – 260, Vasile Netea – 12, Mara Nicoară – 142, Nicolae Nicoară – 78, 92, Ad. Nicolau – 196, Otilia Nicolescu – 197, Vasile Nicolescu – 115, Constantin Nisipeanu – 244, Nicolae Oancea – 94, Constantin Olariu – 152, Vintilă Ornaru – 232, Eliana Pană – 260, Pier Paolo Passolini – 119, Cincinat Pavelescu – 120, Doina Maria Păcurariu – 105, Teodor Păcă – 122, Mihai Pelin – 201, Gheorghe Pituț – 58, Ștefania Plopeanu – 244, Marian Popa – 127, Adrian Popescu – 174, Florentin Popescu – 174, 186, Ștefan Popescu – 218, Titus Popovici – 35, Veronica Porumbacu – 64, Ion Potopin – 102, Teodor Praxiu – 262, Marin Preda – 18,

1978

28417

Jacques Prévert – 192, Dim. Rachici – 175, Alexandru Raicu – 94, 163, Vasile Rebreanu – 51, Dona Roșu – 218, Damon Runyon – 159, M. N. Rusu – 130, Constantin Salcia – 233, Joima Sandaval – 92, Ion Segărceanu – 122, Valentin Silvestru – 97, Ileana Simion – 261, Pop Simion – 160, Vasile Smărăndescu – 226, Marin Sorescu – 48, Zaharia Stancu – 17, Nichita Stănescu – 23, Petre Stoica – 50, Pavel Sușară – 259, Valentin Șerbu – 72, Cornelii Ștefan – 193, Larisa Tarakanova – 100, Dan Claudiu Tănăsescu – 172, Alexandra Târziu – 178, Ștefan Tcaciuc – 225, Virgil Tempeanu – 113, Leonida Teodorescu – 221, G. C. Tinescu – 245, Ion Tipsie – 264, Gheorghe Tomozei – 90, Rodica Tott – 82, Dumitru Trancă – 68, Paul Tutungiu – 116, George Țărnea – 143, Mihai Ursachi – 77, G. G. Ursu – 123, Dragoș Vicol – 142, Radu Voiculescu – 70, Dragoș Vrânceanu – 132, Marius Vulpe – 142, Henri Zalis – 27, Vasile Zamfir – 94, A. I. Zăinescu – 60, Herbert Zbigniw – 239, Horia Zilieru – 143, Michael Zuroy – 78, James Wright – 210.

Ilustrații de : Mihai Bandac, Constantin Baci, Janos Bencsik, George Buțu, Mihail Cărciog, Florin Creangă, Costel Drăgan, Raluca Grigorcea, E. Urdăreanu Herța, Tudor Jebeleanu Nicăpetre, Florin Pucă și alții.

Coperta de IANOS BENCSIK
Prezentarea artistică și tehnografică de MIHAIL CÂRCIOG

FIECARE CUVÎNT AL PARTIDULUI

Fiecare cuvînt al partidului este altfel cu toate că este spus de aceleași guri de rai ale acestui pămînt care știe să cînte atît de frumos din naiuri de ape și din tulnice, seara, pe culmi îndemnînd privighetoarea de aur a dragostei să-și alătore cîntecul de corzile timpului și să le facă să sune mai pur, mai înalt, pînă la catedrala din inimă unde vorbește cu ctitoriile albe, liniștindu-le duhul pribeag prin istorie ca o magică mână pentru foamea lor de lumină.

Fiecare cuvînt al partidului caută oamenii prin casele lor la ora de argint a mirezmelor, atunci cînd privesc în oglinda petrecerii la nunți sau la nașterea pruncilor, sau uneori la privighiuri-cînd despărțirea îi mistuie îmbrăcîndu-i în cenușă amară. Oriunde îi caută fiecare cuvînt al partidului îi găsește pe oameni asemenea plopilor cu toată neliniștea-n frunzele ochilor, tot căutînd în văzduhuri osia vreunei vifornițe, marea pajură vinătă care poartă pe aripi muntele putred!

— Voi nu vă temeți!-spune fiecare cuvînt al partidului, nu sînteți singuri, cum n-au fost Doja și Horia, pandurul Tudor, Bălcescu și Eminescu. Nimeni n-a fost singur aici niciodată! Dar acum nu mai sînt tronuri de fier și nici roți ferecate pe care să ardeți, să vă strivească, măcinîndu-vă trupul! Astăzi și visul rămîne mai jos decît zborul înfăptuirilor! Mai mult nu vă cer decît îndrăzneala. Îndrăzneală! Și poate dialectica focului, dar nu cea învățată din culegeri de lecții, sau numai din culegeri de lecții ci din însăși litera vie a faptei cu relief de miracol! Pe ea căutați-o în șarjele de la Hunedoara, Galați și Reșița. Pe Olt și pe Argeș! Vedeți-o-superba-pe Via Magna-a Dunării! Porțile de Fier! Ea să vă spună un **De rerum natura** și **De amicitia**, de platoul furnalelor de unde se dau șarje de oțel comunist pentru patrie!

Fiecare cuvînt al partidului, cu miliarde de cai putere, de la un capăt la celălalt al țării, străbate legenda contemporană. În zare se-arată Ithaca în falduri de purpură. Catargul curajului poartă pinzele sus și coboară roșie-spărgătorul de gheață al inerției, parcurge meridianele visului. Grădina hesperidelor pîlpie ca o zi de duminică. Nu e departe! Surisul blocurilor unde vom locui, vom iubi, ne vom crește copii și vom modela o nouă istorie. Ne va bate-n fereastră cu degetul ei înflorit plenitudinea! Și noi îi vom deschide, să ne între în casă, partinica noastră

iubire și o vom sărbători cum se cuvine, ca pe o renaștere.

Dar fiecare cuvînt al partidului nu ne așteaptă să ne legăm cravata, să ne punem mînușile, să mai bem un pahar-numai unul!-să ne întoarcem din drum pentru că am uitat neudată floarea de aur a inspirației, să nu se vestejească! Oh, nu ne așteaptă și nici nu vrem să ne aștepte! Ne grăbim să ajungem mai sus, pe colină cînd amiaza e-n toi, a culesului de struguri pentru vinul ideilor. — Așează-te, masă! Ridică-te, masă! Nul Candelabrul solar, cu razele lui asemenea torțelor purtate prin noapte, ne-aprinde-n cuvinte rotunde medalii! Să mergem! Să mergem mereu înainte! Sădind pomi, clădind noi orașe, crescînd copii frumoși ca mixandrele! Ca statuile-n piețele publice, bărbații și femeile noastre să-nvețe mestecenii ce înseamnă demnitatea deplină a omului prin brațul căruia se scurge fulgerul despăcător de văzduhuri în căutarea stihilor. Iată și monumentele! Libertatea, Independența și Dreptul de a ne hotărînici singuri, fără nici un amestec al forței prădalnice, Gîndul, Cuvîntul și Fapta! Avem forța, dar nu vom folosi forța decît pentru a păstra integritatea pămîntului îmbrăcat în balade. Năvoadele noastre nici cînd nu vor scoate din adîncul mărilor și oceanelor decît perla luminoasă a păcii cu care vrem să-mpodobim inelul popoarelor. Nu vrem nici un bocet sub stele! Doar noi sîntem stelele care cîntă! Noi, oamenii!

Fiecare cuvînt al partidului ne îndeamnă să mergem cu pași din urmele cărora cresc holde de grîu, podgorii și în din care se țese cămașa poemelor. Amprentele noastre se prefac peste noapte-n sigilii pe acte supreme! Vrem să trăim fericiți!

Fiecare cuvînt al partidului este un computer care ne calculează cifrele exacte ale rodniciei pămîntului. Dar nu-i de-ajuns să le știm! Nu-i de-ajuns! Cuvîntul partidului ne spune că în blocul de marmoră doarme statuia. Ci dalta o smulge, pe umeri drăpîndu-i muzica sferelor! Și dalta e munca! Brățara de aur!

Fiecare cuvînt al partidului e paznic de far pe țărmul atîtor contraste. Să bată cit mai departe luminile farului, să acopere cu scuturi de foc galopul de oarbe talazuri! La țărmul nuntit de magnolii s-ajungă doar păsări de liniște.

ÎNSUFLEȚITOAREA CHEMARE

Conferința Națională adresează comuniștilor, întregului partid, clasei muncitoare, țăranimii, intelectualității, oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, tineri și vîrstnici, bărbați și femei, întregului nostru popor chemarea de a înfăptui cu hotărîre însuflețitoarele obiective de care depinde accelerarea mersului înainte al patriei noastre scumpe pe calea civilizației socialiste.

Conferința Națională se adresează intelectualilor patriei noastre ca, alături și împreună cu muncitorii și țăranii, cu întregul popor, să-și consacre toate cunoștințele și capacitatea progresului și dezvoltării continue a științei românești, legării tot mai strînse a cercetării cu producția, cu cerințele concrete ale dezvoltării economico-sociale, a țării. Faceți totul pentru a contribui într-o măsură cît mai însemnată la înfăptuirea obiectivelor stabilite de Congresul al XI-lea cu privire la afirmarea plenară în acest cincinal a revoluției tehnico-științifice în România !

Oameni de cultură și artă, puneți-vă întreg talentul și forța creatoare în slujba înfloririi continue a artei și culturii noastre socialiste, a îmbogățirii vieții spirituale a poporului, a educării și dezvoltării conștiinței socialiste a maselor, a cultivării înaltelor trăsături morale ale omului nou al societății noastre !

Oameni ai muncii, cetățeni ai Republicii Socialiste România !

Să nu uităm nici o clipă că munca noastră stă la temelia fericirii poporului, propășirii patriei, că stă în puterea noastră de a ne făuri o viață tot mai bună, mai fericită.

Să acționăm cu energie și dăruire pentru traducerea în viață a hotărîrilor Conferinței Naționale, care deschid noi perspective luminoase dezvoltării rapide a forțelor de producție, perfecționării relațiilor sociale, a organizării și conducerii societății noastre !

Să strîngem și mai puternic rîndurile în jurul partidului, al Comitetului său Central, al secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru înfăptuirea istoricelor hotărîri ale Conferinței, pentru edificarea pe pămîntul României a celei mai drepte orînduiri din istoria omenirii — orînduirea socialistă și comunistă.

Conferința Națională a Partidului Comunist Român își exprimă convingerea că întregul partid, întregul popor vor face totul pentru a îndeplini hotărîrile istorice adoptate. Conferința este încredințată că toți membrii de partid, toți oamenii muncii din patria noastră — români, maghiari, germani și de alte naționalități — își vor mobiliza întreaga energie, pricepere și capacitate creatoare în vederea realizării exemplare a planului cincinal, inclusiv a prevederilor suplimentare, pentru înfăptuirea istoricelor hotărîri ale Congresului al XI-lea, a Programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

CÎNTAREA ROMÂNIEI

MUNCITORI AI ARTEI, ARTIȘTI AI MUNCII

Îmi îngădui să caligrafiez aici câteva considerații legate de semnificațiile pline de noblețe și înalt umanism ale *Cîntării*. Sînt unul dintre cei care au avut dintru început imaginea a ceea ce va fi festivalul, dar sînt iarăși unul dintre cei (o spun cu sinceritate) surprinși de extraordinare reverberații ale acestei idei fericite. Trecînd rapid de la schița de proiect la realizare, festivalul s-a impus unanim propunîndu-se ca un durabil instrument de cultură, menit să capete nimb clasic. El este (și va fi) un prilej ce ni se oferă de a privi cultura noastră cu o imagine de perspectivă și de ansamblu, concludivă, el ne pune în fața propriilor elanuri care și-au aflat transfigurarea visată.

S-a mai spus, dar n-am cum să nu-mi însușesc și eu această afirmație, că nota de frapantă originalitate a festivalului stă în caracterul său popular, în amploarea investigațiilor pe care le reclamă. Lipsit de prețiozitatea scorțoasă a unor manifestări ce l-au precedat cu timiditate, uneori, festivalul a fost cald, firesc și cu evidență uman, omenesc. Competitorii — muncitori ai artei dar și artiști ai muncii — au dovedit tenacitate și umor, tinerete și farmec.

I-am văzut. Știu că pentru mulți dintre ei prezența în festival a însemnat ore, săptămîni, poate ani de strădanii, știu că au umplut timpul lor liber cu preocupări mai apropiate de artă și frumusețe decît ale unor preținși „profesioniști” ai inefabilului...

A uimit de asemenea amploarea fenomenelor de artă înlînite sub genericul festivalului. Poet, dansator, pictor, olar, cîntăreț, participantul la festival a deschis fereastra spre cunoașterea (de către noi, dar și de către străinătate) a sufletu-

lui românesc, neistovit în aspirațiile lui solare, robust și stenic, plin de fervorile culorii și euriemiile muzicii.

Așa sîntem noi, românii, a spus el (fără s-o spună chiar cu cuvintele acestea) și mesajul a fost receptat așa cum se cuvenea. Cioburi de celest mozaic s-au unit cu liantul lacrimii de bucurie (dar și al stropului de sudoare) pentru a întruchipa un tablou generic implacabil.

Sînt românii un popor de *artiști*?

Se reactualizează zisa lui Alecsandri cum că *românul e născut poet*, pe care convenisem s-o privim ca pe o izbucnire sentimentală cu doar un preț metaforic?

Nimeni nu e îndreptățit să vadă în fiecare locuitor al neasemuitei României, neapărat, un virtual poet, zugrav în fresce sau cîntăreț din caval.

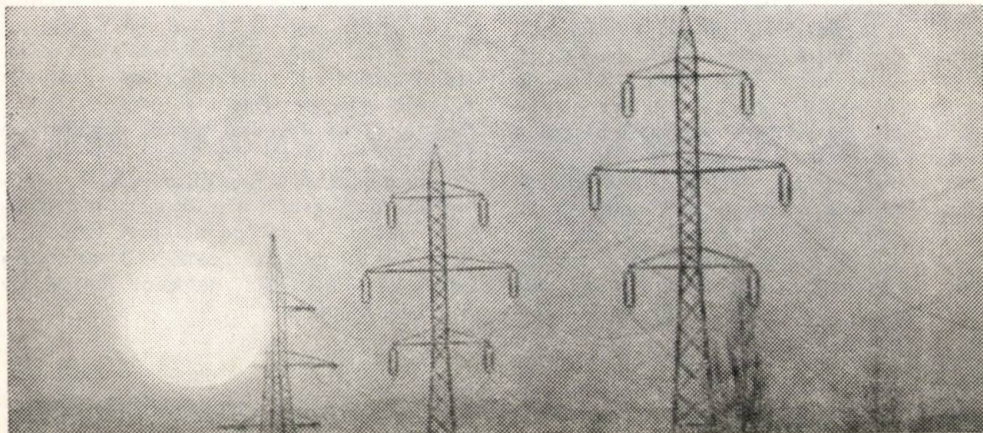
Noi am făcut *casă bună* cu frumusețea (deci și cu arta). Priviți-ne stîlpii de pridvor, veșmintele și grădinile. Ne-a plăcut să ne potrivim mersul în istorie cu armonii cosmice (deci și cu arta). Ascultați-ne legende. Și săgeata menită să-l sfîrtece pe dușman am sculpat-o cu grație. Am încrustat minerele de paloș cu semne diafane. (Unul, un „nebun” sublim a întemeiat un cimitir cu cruci voioase.) Dar ne-ați văzut lingurile, leagănele, fințînile?

Nu ne-am născut, nu sîntem cu ostentație *poet*, dar trăim ideea de artă, îi fertilizăm climatul cu căldura omenească a inimilor noastre.

Cîntarea României a demonstrat cu vigoare că românii sînt mai mult decît *poet*.

Ei sînt chiar *Poezia*.

ION ANTIM

INDEPENDENȚA

actul de eroism al unui popor eroic

Sint zile în viața unui popor fără de care acesta nu ar avea identitatea sa nicăieri, în fața nimănui, în nici un calendar al lumii, zile săpate adînc pe soclul de marmură al unei națiuni deasupra căruia aceasta s-a înălțat, neînchipuit de albă și pură, luminîndu-ne privirile noastre, ale celor care am fost, sîntem și vom fi, cu venerație și neconținută dragoste. Sărbătorim acum aceste zile născute sub semnul aceleiași rodnicii, în afara cărora nu ne putem concepe istoria, voința noastră de a exista și de a ne impune în geografia spirituală a prezentului ca națiune. „*Sîntem independenți, sîntem o națiune de sine stătătoare... sîntem națiune liberă și independentă*“, proclama, acum 100 de ani, în fața Adunării Deputaților Mihail Kogălniceanu, afirmînd cu patos realizarea uneia din cele mai neprețuite aspirații ale poporului român care în acea zi — 9 Mai 1877 — prin jertfele a mii și mii de fii ai săi, dintre cei mai buni, de-a lungul a sute de ani — își plătea cu nobilul preț al singelui idealul lui de națiune de sine stătătoare, liberă și independentă. Viețile răpuse ale dorobanților la Grivița, Plevna și Smîrdan, dar și cele ale înaintașilor lor, oșteni neînfrațiți care nu și-au plecat grumazul sub jug — preferînd să moară decît să trăiască în umilință și robie, indiferent de stăpîn — erau astfel răsplătite, devenind chezașia morală a independenței și suveranității unui popor pentru care patria este mai presus decît jertfa de sine. În ziua de 9 Mai 1877 s-a născut, după imense sacrificii, din marea noastră dragoste pentru libertate și neafermare, scris cu litere însingurate pe trupurile eroilor căzuți în fața redutelor, cel mai de neprețuit cuvînt al poporului nostru: ROMÂNIA. Un cuvînt ca o inimă, pe care noi, cei de astăzi, îl rostim cu dreptul, cucerit prin voință unanimă, de a-l lumina mai presus de viețile noastre. Un cuvînt în care fiecare literă reprezintă datele de luptă eroică ale poporului român pentru legitimitatea existenței sale de-a lungul a sute de ani și care, în ziua de 9 Mai 1877, a fost rostit întreg, odată pentru totdeauna, împlinind aspirația sa fundamentală.

În aceeași zi, 9 Mai, după 68 de ani, alăturînd o nouă pagină istorică, poporul român, — după ce, conform aspirațiilor sale naționale și sociale înfăptuise sub condu-

cea Partidului Comunist Român actul eroic al insurecției armate antifasciste și antiimperialiste, răsturnînd dictatura antonesciană, — sărbătorea după luptele grele duse împotriva mașinii de război hitleriste, împreună cu forțele aliate, în frunte cu Uniunea Sovietică marea Zi a Victoriei, ziua în care a fost semnat actul de capitulare necondiționată a Germaniei fasciste. Voința națională, aspirațiile de libertate și demnitate afirmate prin jertfele eroice ale armatei române și forțelor patriotice au confirmat pe deplin, peste ani, certitudinile demnității și independenței naționale ale României.

Un rol deosebit în această nouă și eroică afirmare istorică a țării revine Partidului Comunist Român, partid creat la 8 Mai 1921, expresie a aspirațiilor maselor populare, continuator direct al celor mai înalte idealuri ale poporului român. Promovînd în viața politică a țării noastre concepția nouă, revoluționară, a unei orînduiri noi, drepte, fără exploatare, în care producătorii bunurilor materiale să fie și beneficiarii muncii lor, luptînd pentru apărarea libertăților democratice, a independenței și suveranității naționale, împotriva reacțiunii și a fascismului, Partidul Comunist Român s-a constituit încă de la înființare ca adevărat reprezentant al intereselor majore ale țării. Apropierea între aceste zile fundamentale din istoria patriei, între aceste date — 8 mai și 9 mai — fără de care istoria poporului nostru nu se poate scrie, este semnificativă mai ales prin continuitatea lor firească în perimetrul istoric al aceleiași înalte aspirații de libertate și progres social.

Astăzi, cînd, într-o unitate deplină, liberă și independentă, afirmăm voința noastră de neclintit de a construi România socialistă, sub conducerea Partidului Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, trăim aceste zile de sărbătoare, conștienți că prin ceea ce sîntem și ceea ce facem trebuie să ne dovedim demni purtători ai înaltului mesaj de propășire, libertate și independență, ai generațiilor eroice, a căror supremă prețuire o aducem prin faptele noastre, prin participarea energică, plină de dăruire la făurirea Programului istoric al Partidului, adoptat de cel de al XI-lea Congres.

UNIREA CEA MARE

SCRIITORII ROMÂNI ÎN LUPTA PENTRU REALIZAREA UNITĂȚII NAȚIONALE

În prefața „Istoriei literaturii române moderne” publicată la Cluj în anul 1923, învățatul și cumpătatul istoric literar Gheorghe Bogdan-Duică afirma că literatura română este „cea mai mare energie românească modernă... Ea — preciza Duică — a născut și a generalizat sufletul care a învins”.

E vorba de sufletul românesc care, biruind armele și împotririile diplomatice, a învins la 1848 și la 1859, și a învins apoi în 1877 și la 1 decembrie 1918 când, prin hotărîrea de la Alba Iulia, s-a realizat cea mai înaltă dintre aspirațiile poporului român: desăvîrșirea unității sale naționale.

Crainici și stegari ai revoluției de la 1848, ai Unirii Principatelor, și ai războiului de independență, scriitorii români, de pe ambele versante ale Carpaților, poeți, nuvești, romancieri, dramaturgi, critici și istorici literari, au fost cu tot atîta entuziasm precursori, mesageri și eroi ai luptei pentru frîngerea cătușelor Transilvaniei, ale Bucovinei, și ale altor provincii, eroi ai triumfului de la Alba Iulia, ai așezării României în dreptele ei hotare.

A tout seigneur tout honneur. O asemenea evocare nu poate începe decît cu Octavian Goga, „poeta vates”, în a cărui poezie s-a întruchipat cea mai puternică strigare de revoltă împotriva lanțurilor seculare ale Transilvaniei. Odată cu apariția primului său volum de *Poezii* (1905) s-a inaugurat o eră nouă în poezia românească, iar spiritul patriotic a fost puternic atins de fulgerul care-i va lumina calea spre Alba Iulia. Nimeni pînă la el n-a zugrăvit în culori mai emoționante tabloul tragic al durerilor Transilvaniei și chinul visului stropit neconținut cu lacrimi. Nimeni nu găsise accente mai sguuitoare pentru a da glas pămîntului și oamenilor robiți, decît cele relevate în poezia *Noi*:

*La noi sînt codri verzi de brad
Și cîmpuri de mătăasă;
La noi atîția fluturi sînt
Și atîta jale-n casă.*

.....
*La noi de jale povestesc
A codrilor desigur,
Și jale duce Murășul,
Și duc tustrele Crișuri.*

Acest desnădăduit tablou nu reprezenta numai o realitate istorică, ci constituia însăși sursa de inspirație impetuoasă a poetului, care nu și-a putut dori un alt destin literar decît acela de a fi purtătorul de cuvînt al milioanele de împilați. În *Rugăciunea* din fruntea volumului Goga implora pe Stăpînul lumii să facă din el nu un cîntăreț al inimii sale, ci un rapsod homeric al luptei pentru libertate, un răzbunător al suferințelor poporului:

*Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frînge
Și de durerea altor inimi,
Învăță-mă pe mine a plînge.
Nu rostul meu, de-a pururi pradă
Ursitei măstere și rele,
Ci jalea unei lumi, pîrinte,
Să plîngă-n lacrimile mele.*

Deși în volumele următoare — *Ne chiamă pămîntul* (1909) și *Din umbra zidurilor* (1913) — Goga avea să-și lărgescă spațiul inspirației, totuși principalele sale realizări, *Cosașul*, *De mult, Graiul Pîinii*, *Voi veniți cu mine*, *Carmen laboris*, ca și *Plugarii*, *Ōtul* și *Clăcașii* din primul volum, vor rămîne strîns legate de marile idealuri sociale și naționale ale celor pentru care își instrunase harpa.

Octavian Goga n-a fost însă numai „principalele poezilor vremii sale”, cum îl numea un exeget entuziast, ci tot odată și un fecund animator literar. Revista *Luceafărul* de la Sibiu, înființată în 1902 din inițiativa lui Aurel P. Bănuț și ajunsă apoi sub conducerea sa și a lui O.C. Tăslăuanu, a fost în mod permanent, ca și înaintașele sale *Foaia pentru minte, inimă și literatură* de la Brașov și *Familia* de la Oradea, una din vetrele de întîlnire a scriitorilor români de pe ambele versante ale Carpaților.

În anii din preajma primului război mondial la *Luceafărul*, pe lîngă scriitorii, publiciștii și istoricii transilvăneni, Octavian Goga, Ion Agârbiceanu, Alexandru Ciura, Zaharia Bărsan, Maria Cunțan, O.C. Tăslăuanu, Ioan Lupaș, Sextil Pușcariu, Silviu Dragomir, colaborau și principalii purtători de condei din țara liberă: Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Mihail Sadoveanu, E. Lovinescu, Emil Gîrleanu, D. Anghel, Cincinat Pavelescu, Victor Eftimiu, C. Sandu-Aldea, Corneliu

Moldovan, Elena Farago, I. A. Bassarabescu, D. Nanu și alții.

La *Lucașfărul* își trimiteau o parte din contribuțiile lor și scriitorii transilvăneni pe care loviturile guvernului de la Budapesta îi făcuseră să se refugieze la București: St. O. Iosif, Ion Gorun, Ilarie Chendi, Gh. Bogdan-Duică, Liviu Rebreanu. „Dacă e vorba — scria Bogdan-Duică în 1907 — să creem împreună o unitate culturală, aici (în țara liberă n.n.) nu ne putem desinteresa de nimic ce se petrece acolo (în Transilvania, n.n.) și acolo de nimic ce se petrece aici.”

O acțiune similară desfășurau în același timp și marile publicații *Convorbiri literare*, *Semănătorul*, *Junimea Literară*, *Ramuri*, *Viața românească*, *Viața literară*, *Cumpăna*, *Noua revistă română*, printre ai căror colaboratori se aflau scriitori din toate provinciile românești.

Goga, depășindu-și înaintașii, n-a rămas însă numai la aceste colaborări, ci a îndemnat pe confrății săi din țara liberă ca, pășind pe urmele lui N. Bălcescu și ale lui Eminescu, să ia contact direct cu locurile și oamenii Transilvaniei, pentru ca astfel să poată cunoaște în mod nemijlocit „durerea unui neam ce așteaptă de mult o dreptă sărbătoare”. Din inițiativa sa și a lui O. C. Tăslăuanu s-au organizat în anul 1911 primele șezători literare în Transilvania la care — ca și la șezătorile organizate în anul precedent în Bucovina — au participat scriitori români de pretutindeni, colaboratori însuflețiți ai ziarului *Tribuna* de la Arad.

Prima șezătoare s-a ținut la Sibiu în ziua de 5 martie, iar a doua la Arad în 16 mai. La șezătoarea de la Sibiu, pe lângă scriitorii locali, Octavian Goga, Ion Agârbiceanu și Maria Cunțan, au luat parte Emil Gîrleanu, care în acel moment avea și calitatea de președinte al Societății Scriitorilor Români de la București, Cincinat Pavelescu, Caton Theodorian, Corneliu Moldovan, Victor Eftimiu, A. Mindru precum și artista Maria Filotti. La șezătoarea de la Arad celor menționați li s-au adăugat și Al. T. Stamatiad, A. de Herz și D. Nanu.

Ambele șezători au constituit incontestabile evenimente literare și politice, prezența scriitorilor de peste Munți fiind considerată ca o anticipare a Unirii ce se apropia cu pași repezi. Comentînd șezătorile inaugurate la Sibiu și cerînd continuarea lor, ziarul *Unirea* de la Blaj afirma la 11 martie că ele reprezintă „un pas mai mult spre unitatea culturală și întărirea conștiinței naționale” a poporului român. Impresiile de neuitat cu care scriitorii transcarpatini s-au întors la București au fost povestite de Emil Gîrleanu în două entuziaste foiletoane cuprinse în volumul *Priveliști din țară* (p. 173—182).

Un fericit prilej de întîlnire pe pămîntul Transilvaniei a scriitorilor români de pretutindeni l-au oferit serbările de la Blaj din anul 1911, organizate pentru sărbătorirea a cincizeci de ani de la înființarea „asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român”. La aceste serbări, alături de cei peste 30.000 țărani din toate unghiurile Transilvaniei, și alături de președintele Andrei Bărseanu, de învățați ca N. Iorga, I. Bianu, Simion Mehedinți și de aviatorul Aurel Vlaicu, au participat și scriitorii I. L. Caragiale, George Coșbuc, Octavian Goga, St. O. Iosif, Ion Agârbiceanu, Alexandru Ciura, Victor Eftimiu și alții, dînd astfel o puternică expresie legăturilor spirituale între toți românii. După întorcerea sa la București N. Iorga a publicat o broșură intitulată *Însemnătatea politică, culturală și literară a serbărilor de la Blaj*, afirmînd că, în ansamblul ei, „cultura românească e una”.

*

Strînsele și permanentele legături dintre scriitorii români transilvăneni, bucovineni și cei transcarpatini, ale căror începuturi se contopesc cu înseși începuturile literaturii române, au făcut ca în momentul declanșării războiului din 1914, cea mai aleasă și mai influentă parte a acestor scriitori să-și unească forțele și să înceapă o luptă comună spre a determina România să intre în războiul pentru întregirea neamului.

Și în această perioadă principalul reprezentant al literaturii patriotice a fost Octavian Goga, care, refugiat la București, va da, ca și d'Annunzio în Italia, semnalul noii lupte literare. În jurul său se vor aduna și ceilalți scriitori și publiciști transilvăneni, bănățeni și bucovineni refugiați — Octavian C. Tăslăuanu, Zaharia Bărsan, I. U. Soricu, Maria Cunțan, Ghiță Popp, Omsior Ghibu, Constantin Bucsan, Avram Imbroane, Cassian R. Munteanu, mai apoi și Ion Agârbiceanu, George Rotică, George Tofan, Ion Grămadă, bucovineni — precum și numeroși scriitori din vechea țară, care s-au grăbit să se înroleze sub steagurile luptei pentru libertate și unire.

Una din primele reviste literare bucureștene — *Lucașfărul* de la Sibiu fiind suspendat — care s-a transformat într-un puternic organ de luptă patriotică a fost *Flacăra*, care timp de doi ani va milita cu energie pentru marea cauză românească. Spre a-și marca atitudinea, la 6 septembrie 1914, *Flacăra* a consacrat un număr evocării lui Mihai Viteazul și Avram Iancu, intitulînd-l demonstrativ *Pentru Ardeal*. La acest număr și-a dat contribuția Octavian Goga cu poezia *Poveste—1914* și cu articolul *Morți fără pîntă*, în care înfățișa marea durere a ostașilor transilvăneni mobilizați sub steagurile Austro-Ungariei, George Coșbuc care, în poezia *Morți pentru cine?*, aborda același

dureros subiect, Alexandru Vlahuță cu articolul *Scadența minciunilor*, precum și Mircea Dem. Rădulescu, Zaharia Bârsan, Gh. Topârceanu, Oreste, V. Militaru și alții cu poezii.

Luptei scriitorilor din țară li se adăuga contribuția celor de peste hotare cari, ca Elena Văcărescu, erau captivați de aceleași idealuri patriotice. În revista franceză *La Revue Hebdomadaire*, Elena Văcărescu publica la începutul anului 1915 poezia *Acelaș ideal* în care făcea o paralelă între soarta provinciilor Franței, Alsacia și Lorena, robite de germani, și între destinul Ardealului românesc.

În seria manifestațiilor literare trebuie să menționăm și inflăcăratele discursuri ale lui Barbu Delavrancea (*Patria și patriotismul, Războiul și datoria noastră*, 1916) și ale lui N. Iorga, adunate mai târziu în volumul *Pentru întregirea neamului*.

Pentru a stimula sentimentele patriotice, publicistul P. Locusteanu, secretarul de redacție al revistei *Flacăra*, a întocmit și o antologie de poezii eroice intitulată *Glasul vitejiei*, în care, pe lângă unele din vechile creații ale lui V. Alecsandri, D. Bolintineanu, M. Eminescu, George Coșbuc, St. O. Iosif, O. Goga, au fost incluse și o parte din noile poezii ale lui Mircea Dem. Rădulescu, Victor Eftimiu, I.U. Soricu, Z. Bârsan, G. Tutoveanu, N. Vulovici, A. Toma, V. Militaru, ș.a. „Azi — mărturisea P. Locusteanu în prefața antologiei — cînd clipa dreptății ce trebuie să se îndeplinească pare că se apropie din ce în ce mai mult, am crezut că e bine să adunăm într-o formă artistică momentele glorioase din istoria noastră, pentru ca din această entuziastă concentrare de eroism strămoșesc să se inspire curajul și vitejia celor ce în curînd vor fi chemați să dea o nouă și strălucită consacrare a gloriei noastre trecute”.

Volumul care a dat însă cea mai puternică expresie literaturii patriotice din această epocă a fost cel al lui Octavian Goga, intitulat în mod simbolic *Cîntece fără țară* (1916). El completa în mod armonios nu numai vechia activitate literară a poetului, ci, în același timp, în cadențe wagneriene, însăși amploarea luptei deslănțuite. Prin „Cîntece fără țară”, datorită unor poezii ca *Țara mea de suflet*, *Latinitatea strigă din tranșee*, *Pajurei cu două capete*, Goga a atins apogeul dinamismului său poetic, relevîndu-se ca un lucid vizionar al destinului românesc. Cităm o singură strofă din poezia „Latinitatea strigă din tranșee”:

Veniți români! Porniți-vă spre munte!
V-arată drumul morții din morminte.
Să nu uitați a veacurilor carte,
Veniți, veniți!... Căci adevăr zic vouă:
Ori oă mutați hotarul mai departe,
Ori veți muri cu trupul frînt în două!

După intrarea României în război, versurile poetilor au însoțit pe ostașii români pe drumul eroismului și al sacrificiului, făcînd să reînvie vechile accente ale poeziei lui V. Alecsandri din *Ostașii noștri* și ale lui G. Coșbuc din *Cîntece de vitejie*.

*

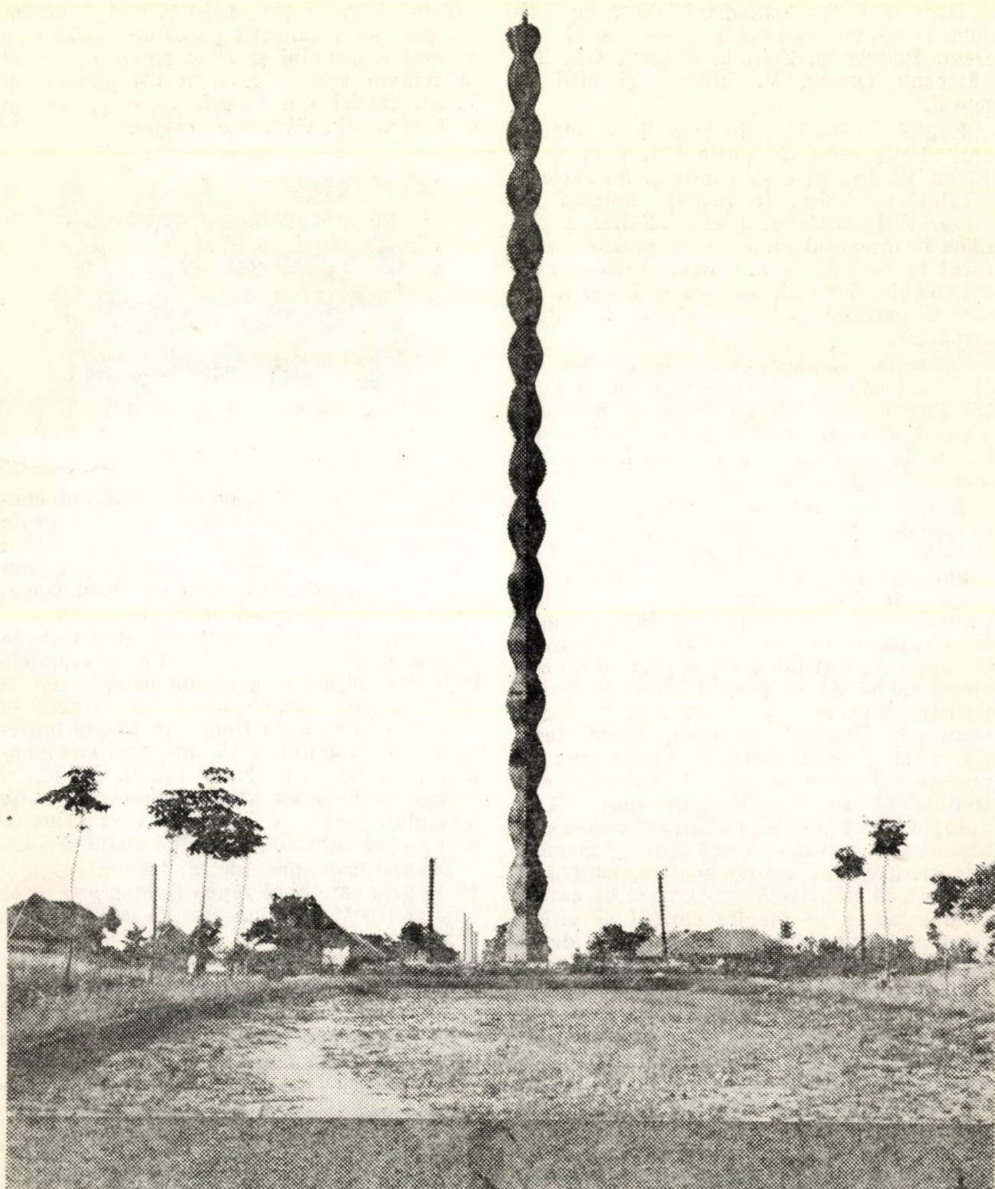
La *Gazeta ostașilor*, care s-a înființat comitent cu trecerea armatei române peste Carpați, întîlnim astfel colaborarea lui N. Iorga, George Coșbuc, M. Sadoveanu, Ion Minulescu, precum și a lui Octavian Goga, Ion Agârbiceanu, Onisifor Ghibu ș.a.

Scrișul angajat al acestor scriitori reflecta adîncă durere a țării cotropite de armatele Puterilor dușmane, eroismul ostașilor de la Mărăști, Mărășești, Oituz, precum și speranța nebiruită în victoria finală. În timpul luptelor din vara anului 1917 toți scriitorii menționați, în frunte cu N. Iorga, Al. Vlahuță și George Enescu au vizitat adeseori și linia frontului, pentru a da scrisului lor valoarea informației autentice și a realismului veridic.

Dezastruoasa pace de la București (7 mai 1918) prin care ni se răpea Dobrogea și toată linia și trecătorile munților de la Vîrciorova și pînă la Cîmpulung, a fost înfierată de G. Coșbuc prin poezia *Vulturul*, scrisă cu puțin timp înaintea stingerii sale, de O. Goga prin *Ceahlăul* și, pe lângă atîția alții, de tînărul poet Demostene Botez prin placheta *Munții* (1918) care avea să-l consacre ca poet.

În sfîrșit, în toamna anului 1918 cerul se înseninează. Jugul habsburgic se prăbușește. Popoarele din Austro-Ungaria — cehii, slovaci, polonezii, rutenii, croații, slovenii, bosniacii — își proclamă independența și unirea cu frații liberi. Renaște Polonia, se constituie Cehoslovacia și Jugoslavia, se unesc, prin hotărîrea poporului, Bucovina și Transilvania cu România. Hotărîrea unirii Transilvaniei s-a luat, precum se știe, prin marea adunare de la Alba Iulia, orașul triumfului lui Mihai de la 1599 și al supliciului lui Horia, Cloșca și Crișan din 1785.

Harpele poetilor se înstrună din nou pentru mobilizarea mulțimilor ce aveau să proclame izbînda visului secular, și pentru apoteozarea actului istoric înfăptuit.

Din numeroasele cîntări de acest gen menționăm îndeosebi poezia lui Valeriu Bora *La Alba Iulia* și a lui I.U. Soricu *Crai nou*, precum și cele trei mari evocări istorice ale lui Emil Isac (*Clujul*), Zaharia Bârsan, (*Poemul unirii*) și Andrei Bârseanu (*Grăește marea*), aceasta din urmă fiind citită de autor în ședința solemnă consacrată de Academia Română desăvîrșirii unității politice a statului român.

Bătrînul Petre Dulfu, cunoscut pentru versurile sale patriotice încă din perioada pro-

cesului Memorandului, își mărturisea bucuria printr-un volum intitulat semnificativ *Visuri împlinite* (1919).

Scriitorii români, așa cum arătam la începutul acestei sumare evocări, au fost astfel nu numai precursorii luptei pentru unirea tuturor românilor, ci, în același timp, luptători cu arma în mînă, eroi, iar după realizarea ei, rapsozii entuziaști ai biruinței.

VASILE NETEA

ZAMOLXIS,

gospodarul ceresc al strămoșilor noștri

(fragment)

Prin trimiterea solului la zeu, daco-geții depășesc și anulează pasivitatea mistică în fața destinului, acea nonatitudine cu care ne-au obișnuit religiile celorlalte popoare. Ei nu așteaptă bunăvoința zeului suprem, manifestarea ei sine die, atunci când divinitatea este tentată să se reveleze, cum aiurea, în diferite ipostaze; daco-geții își cercează zeul periodic, îi solicită forța cosmică o dată la cinci ani, atunci când se considera că poziția astrelor permite penetrația solu-lui get în domeniul suprasensibil*.

Acest dialog diplomatic, între reprezentantul poporului¹ și zeul său denotă o conștiință activă, practică a antecesorilor noștri, atitudine singulară în istoria civilizațiilor, opusă desigur resemnării în fața evenimentelor vieții. Această particularitate definește în religia daco-geților o formă specială de relație cu absolutul, fenomenul în sine pierzându-și din calitatea pe care o exprimă termenul „sacral“.

...Pornind de la postulatul că orice religie este, pe o anumită treaptă în filogenia unui popor, „totuși un pas înainte în formarea și dezvoltarea conștiinței de sine a omului“ întrucât „conștiința religioasă a omului primitiv a avut un rol important în formarea altor forme ale conștiinței sociale, ca arta, filozofia și morală“², vom spune că daco-geții au acumulat în religia lor o superioară valoare de ordin pozitiv: afirmarea voinței omenestii, la scara socială, în fața haosului înspăimântător prin misterul lui. Ne aflăm poate cu puțin mai sus decât „copilăria“ omenirii, când Zamolxis, stăpînul celeilalte umil *promise* este *impulsionat* să ia cunoștință de nevoile poporului și să le satisfacă.

Raportul dintre Zamolxis și daco-geți nu este identic cu cel dintre Zeus și greci, Brahma și indieni etc. Spre deosebire de celelalte

popoare antice, atitudinea daco-geților față de divinitate este activă, constructivă. Zamolxis nu se impune prin teroare, prin pedepsele insolite de care ar dispune prin forța sa de zeu, nu-și împlinește capriciile prin oameni și nu-și propune să-i distrugă (atunci când aceștia nu i-ar fi respectat preceptele) prin foc, apă sau foame, cum ne vorbesc mitologiile în general. Zamolxis este un zeu util poporului său, așa cum vom demonstra în continuare; în domeniul său nemuritor pătrund, *după* moartea naturală, *toți* daco-geții, firesc, continuîndu-și viața în altă stare de agregare. În mod excepțional, mai devreme decît după moartea naturală, în teritoriul zamolxian pătrund eroii din război sau solii, trimiși ai poporului.

...Desigur, mitul transmis de Herodot — și de alți autori antici — cum că Zamolxis ar fi fost un sclav al lui Pitagora, nu rezistă la o analiză a faptelor. Herodot însuși nu i-a dat crezare: „socot — spune el — că acest Zamolxis a trăit cu multă vreme înaintea lui Pythagoras“³. Spirit riguros, mergînd (după inițierea în tainele ascunse de arhivele templelor) în Egipt, Asia Mică și Europa, cu setea unui reporter modern, Herodot *tălmăcește* numele zeilor întîlniți prin echivalentul lor funcțional din Olimpul grecesc. Dacă zeului poporului despre care vorbește se numește X, Herodot nu-l numește tot X în cartea sa, ci caută între zeii Olimpului pe acel zeu care îndeplinește funcțiuni similare. Ca atare X va fi numit Y.

Herodot și-a scris cărțile sale pentru greci și — dacă se poate spune așa — a preschimbatoate comorile adunate prin lume în monedă grecească. Iată-l vorbind despre zeii sciților: „...ei cinstesc numai pe următorii zei: Pe Histia**⁴, mai presus de toți, apoi pe Zeus și Gaia, ținînd-o pe Gaia drept soția lui Zeus; după aceștia pe Apollo și Afrodita Cerească***⁵, pe Heracles și pe Ares. Acestor zei li se închină toți sciții, iar cei care sînt numiți;

sciți regali aduc jertfe și lui Poseidon. În limba scită, histia se numește Tabiti, iar Zeus, pe drept cuvânt după părerea mea, „Papaioș“, Gaia-Api, Apollo-Goitosyros, Afrodita Cerească-Argimpasa, Poseidon-Thagimasa⁴... *Tehnica* aceasta, a corespondențelor onomastice, Herodot nu o poate aplica la geți, din mitologia cărora îi citează pe Zamolxis, zeul „pe care — spune istoricul — unii îl cred același cu Gebeleizis“⁵

De ce nu-l „echivalează“ Herodot și pe zeul daco-geți, pe Zamolxis, conform obiceiului său care ține de o rațiune mai mult pedagogică? Nu cumva Zamolxis nu avea în Olimp un omolog, o entitate cu funcții asemănătoare?

Nu ne propunem aici să intrăm în polemica bogată relativ la existența mai multor divinități sau, dimpotrivă, a unui zeu unic la daco-geți. Se pare chiar că argumentele de azi ale arheologilor pledează convingător pentru politeismul dacilor. Se știe însă că discuția în jurul teismului strămoșilor noștri a fost fructuoasă, ea afirmând substanțial cultul lui Zamolxis, religie care, privită din perspectiva lucidă a secolului nostru, apare ca o manifestare spirituală realmente originală a daco-geților, superioară, credem noi, în contextul timpurilor vechi, prin relația activă om-zeu (și nu zeu-om!) neobișnuită în celelalte culturi antice. Numai singularitatea cultului lui Zamolxis l-a împiedicat pe Herodot, cum am mai subliniat, să-i găsească acestui zeu un echivalent, să-l tâlmăcească printr-o altă entitate.

Astfel Zamolxis nu este numit nici Zeus al geților, nici Ares și nici altcumva. Și nu credem că se îndoiește cineva de cultura mitologică a lui Herodot!

Dar dacă Herodot nu a îndrăznit să comită o asimilare forțată, din dorința de a transmite adevărul între locuitorii Atheniei se pare că în secolul nostru au existat astfel de tentative. „Iar în vremea noastră — comentează cercetătorul Gheorghe Mușu — refuzul de a recunoaște și a atribui „țăranilor de la Dunăre“ această cinste de creatori ai credinței zamolxiene, s-a oglindit într-un chip nou și totuși vechi, în tendința și încercarea de a deriva credința lor în nemurire din credințele asemănătoare sciților.“⁶

În varianta grecilor din Pont, pe care Herodot o reține, Zamolxis este un sclav școlărit pe lângă Pitagora și zeificat de geții pe care i-a civilizat. Exemplul insinuat de locuitorii coloniilor pontice sună a caricatură și nu are precedent în istoria culturii. Minimalizat la cea mai umilă condiție socială, la starea de unealtă vie — cum erau considerați sclavii — și implicit disprețuit, Zamolxis era prezentat de pontici ca un colporteur al ideilor filozofului din Samos, un șarlatan care se ascunde într-o peșteră trei ani numai pentru a-i convinge pe geți că este nemuritor: „După cite am aflat de la elenii care locu-

iesc în Hellespont și în Pont, acest Zamolxis, fiind om (ca toți oamenii) ar fi trăit în robie la Samos ca sclav al lui Pythagoras, fiul lui Mnesarhos. Apoi, cîștigîndu-și libertatea, ar fi dobîndit avuție multă și, dobîndind avere, s-a întors bogat printre ai lui. Cum tracii duceau o viață de sărăcie cruntă și erau lipsiți de învățătură, *Zamolxis acesta, care cunoscuse felul de viață ionian și moravuri mai alese decît cele din Tracia, ca unul ce trăise printre eleni* (s.n.) și mai ales de omul cel mai înțelept al Elladei, lângă Pythagoras, a pus să i se clădească o sală de primire unde-i găzduia și-i ospăta pe cetățenii de frunte; în timpul ospetelor, îi învăța că nici el, nici oaspeții lui și nici urmașii acestora în veac nu vor muri, ci se vor muta numai într-un loc unde, trăind de-a pururea, vor avea de toate bunătățile. În tot timpul cît își ospăta oaspeții și le cuvînta astfel, puse să i se facă o locuință sub pămînt. Cînd locuința îi fu gata, se făcu nevăzut din mijlocul tracilor, coborînd în adîncul încăperilor subpămîntene, unde stătu ascuns vreme de trei ani. Tracii fură cuprinși de părere de rău după el și-l jeliară ca pe un mort. În al patrulea an se ivi iarăși în fața tracilor și așa îi făcu Zamolxis să creadă în toate spusele lui. Iată ce povestesc (elenii) c-ar fi făcut el“.⁷

Ce anume i-a determinat pe grecii de pe țărmul Mării Negre să construiască o asemenea legendă? Pentru a arăta că doctrina nemuririi sufletului (pe care ei au descoperit-o cu uimire și la geți poate din primele contacte comerciale) nu-i aparține lui Zamolxis, l-au conceput pe acesta sclav al celebrului filozof. Brusc, cum în prozele romantice, sclavul devine foarte bogat și se întoarce la ai lui pentru a-și cheltui averea în banchete. Ciudat șarlatan! În plus, își regizează cu meticolozitate dispariția în condițiile inconfortabile ale subpămîntului...

Credem că elementul psihologic care i-a determinat pe grecii pontici să plăsmuiască legenda ignobilă a lui Zamolxis ține de un fenomen pe care Vico l-a intuit genial numindu-l *trufia națiunilor*. Această trufie nu permitea primelor popoare „să-și facă nici o idee despre lucruri îndepărtate și necunoscute lor“ decît judecîndu-le „prin asemănare cu lucrurile pe care le cunoscuse și pe care le au în fața lor“... „Axioma aceasta indică izvorul nesecat al tuturor *erorilor* (s.n.) pe care le întîlnim la toate națiunile și la toți învățații, cu privire la originile omenirii...“ Și tot Vico arată: „Diodor din Sicilia observă într-adevăr că, fie barbară, fie civilizată, fiecare națiune s-a considerat drept cea mai antică dintre toate, pretinzînd că ea păstrează dovezile trecutului încă de la începutul lumii...“⁸

De asemenea, din trufie, comentează Vico, istoricul Androțiu l-a scos pe Orfeu din numă-

rul înțelepților civilizatori ai grecilor numai pentru faptul că se născuse în Tracia. Cultul lui Zamolxis nu este rezultatul unei imposturi. Religiiile „nu s-au născut din impostura nimănui...”⁹

...Asupra similitudinilor posibile dintre cultul lui Zamolxis și conceptele pitagoreice ne-am oprit în altă parte. Notăm aici, pentru a sublinia eroarea ponticilor, observația lui Hegel că nemurirea sufletului „a fost o concepție trecătoare în Grecia și nu prezintă interes filozofic. La greci era prea puternică conștiința individualității superioare, libere, ca să se poată încetățeni reprezentarea că omul liber își schimbă această ființare la sine, care este pentru sine...”¹⁰

Cultul lui Zamolxis nu este o idealizare a morții, cum s-a speculat tendențios de politicieni între cele două războaie mondiale. Sacrificiul solului adolescent este plin de măicuța bătrână cu briul de lână, sensul căutărilor ei nu însoțește ideea că moartea înainte de soroc poate fi primită cu bucurie. Actul sacrificiului este, dimpotrivă, grav, el are loc cu solemnitate, iar banchetele dinaintea sacrificiului au semnificația despărțirii de lumea care i-a fost atât de dragă, lumea albă, cum este numit domeniul sensibil în popor. Gîndul că după moarte sufletul merge în spațiul lui Zamolxis, că practic nu există moarte, a însemnat la daco-geți nu o epidemie de sinucideri — cum ne-am fi așteptat la niște exaltați ai cultului morții — ci dimpotrivă, o demnitate rațională de a trăi „cît îți e dat” în lumea albă, fără angoasa dezagregării. La Zamolxis, așa cum am arătat, nu pleacă oricine și oricum, mai devreme de soroc, de moartea naturală. Cel care pleacă, prin sacrificiu și nu prin moarte naturală, este un ambasador, un trimis al voinței neamului.

Solului, ales, daco-geții îi încredințează „de fiecare dată nevoile lor”¹¹. Zamolxis nu este *subiectul* acțiunii, cel care solicită sacrificiul, o jertfă umană cu care să se hrănească, ci *obiectul* care trebuie să răspundă solicitării. Nu ne aflăm în fața unei jertfe menite, prin ardere pe altar, să constituie „mireasmă plăcută Domnului”. Nu este vorba de acele sacrificii menite să-l îndure pe cutare zeu să dea oamenilor în schimb ceva la îndemîna forței sale divine. Solul trebuie să transmită un mesaj. La Zamolxis nu se poate ajunge decît prin moarte, prin desprinderea de trup, nu oricum și oricînd, ci într-o anumită conjunctură a astrelor. Zamolxis primește mesajul după ce solul, conceput ca suflet, parcurge distanța cosmică pînă la el.

Zamolxis nu refuză hrana, cum alți zei refuză sacrificiul. Zamolxis refuză solul, dacă acesta, în viața sa de pe pămînt a fost un „om rău”. Îl refuză pentru că nu este demn să poarte mesajul. Adolescentul ales să devină sol zamolxian trebuie să realizeze în sine triada virtuților. Dar Zamolxis nu refuză

niciodată „mesajul.” În nici-un caz zeul daco-geț nu contestă cererile triburilor sale; „Dacă în cădere, omul moare străpuns, rămîn încredințați că zeul le este binevoitor; dacă nu moare, atunci îl învinuiesc pe sol, hulindu-l că este un om rău; după ce aruncă vina pe el, trimite pe un altul. Tot ce au cerut îi spun solului cît mai e în viață”¹².

Din textul lui Herodot apare limpede că rolului lui Zamolxis este de gospodar divin al poporului său: acest zeu află dorințele triburilor sale și le împlinește în timp, cu o singură condiție: cererile să fie înfățișate după datină, cum se cuvine.

Iată dar că puterea lui Zamolxis nu este malefică în relație cu poporul său. Realitatea aceasta nu ne divulgă o mai interesantă „utilitate” a zeului, „funcționalitatea” lui în destinul sperat de daco-geți. Produs al spiritului strămoșilor noștri, acest zeu a fost gîdit să comande în spațiul sideral, conform aspirațiilor de viață ale înaintașilor noștri străvechi.

Altfel spus, Zamolxis reprezintă în haos interesele daco-geților, rezolvă năzuințe vitale de care acesta ia cunoștință periodic. Limita de ordin superior a acestui zeu constă în incapacitatea de a acționa defavorabil în relație cu poporul său. Dacă primul sol nu îndeplinește condițiile triadei, dacă e nedemn să poarte mesajul în cosmos, adică dacă nu este un făt-frumos, va fi trimis un al doilea sau un al treilea sol și fructele năzuite vor fi obținute: garanția perpetuării poporului, într-un spațiu material și spiritual optim, încă o perioadă de timp.

Există aici, în ritualul cu soli, o semetjie demnă, o energie de afirmare a omului în fața destinului, nemaîntîlnită în alte culturi ale lumii antice.

Eminescu a intuit această secțiune de aur a spiritului strămoșilor noștri, relația de structură specială a daco-geților cu zeul lor suprem. Încercînd o epopee a dacilor (v. poemele „Gemenii”, „Rugăciunea unui dac”) Eminescu are intuiții care sînt confirmate de știință. Brigbelu îi uzurpă fratelui mai mare, Sarmis, tronul și totodată îi seduce și iubita care este convinsă de dispariția regelui. La nunta dintre Brigbelu și Tomiris au fost chemați zeii dacilor, Zamolxis în capul mesei, Soarele și Luna, de-o parte și de alta a bătrînului divin. Cînd petrecerea era în toi, după tot protocolul, cu cimpoaie și menestrel cu grai prehomeric, apare Sarmis într-o halucinantă ipostază. Înțelegînd sensul imaginii, faptul că, prin prezența la nuntă, Zamolxis consfințește o dublă trădare, Sarmis nu se sfiește să se adreseze zeului cum nu este permis în alte religii; dacul refuză nemurirea dăruită de zeu, refuză imperiul promis de acesta: „...tot darul ți-l zvîrl iar la picioare./ De-a lumii tale bunuri privirea azi mă doare”¹³.

După ce-și blestemă fratele într-o manieră a genului care-l devansează mult pe Arghezi, Sarmis îl sfidează pe Zamolxis cu o temeritate greu de conceput pentru un om în relație cu divinitatea lui; îi cere zeului să-i dezvăluie teribila armă cosmică de care însuși zeul se teme: „Te-aș blestema pe tine, Zamolxis, dară vai! De tronul tău se sfarmă blestemul ce visai./ Durerile-mpreună a lumii urieșe/ Te-ating ca și suspinul copilului în fașe./ Învață-mă dar vorba de care tu să tremuri/ Semănător de stele și-ncepător de vremuri...”

Orgoliul lui Sarmis merge pînă la dorința de a respinge imperiul fără de moarte al lui Zamolxis; *îl pedepsește pe zeu cerindu-i nu nemurirea promisă întregului popor, ci moartea eternă, în afara hotarelor zamolxiene:* „Să cer a tale daruri, genunchi și frunte nu plec,/ Spre ură și blestemuri aș vrea să te înduplec,/ Să simt că de suflarea-ți suflarea mea se curmă/ Și-n stingerea eternă dispar fără de urmă!”¹⁵

Acest orgoliu al daco-geților în fața divinității, intuit și de marele poet, exprimă un concept antic neabstractizat, învăluit încă în haină mitologică: soarta unui om poate fi influențată de el însuși, construită în funcție de voința sa care acționează asupra stihiei conform ritualului, ordinii cosmice.

* Vezi comunicarea P. Tutungiu „Substratul mitic-trac al „Mioriței” la cel de-al doilea Congres internațional de tracologie

** Histia era, la greci, zeița focului, a vetrei, pe care o întâlnim și la latini cu numele Vesta

*** Grecii desluseau două Afrodite. În „Banchetul” lui Platon, personajul Pausanius spune: „Cum n-ar fi două Afrodite? Una, de bună seamă, este cea mai veche și e fără mamă. Fiind *copila cerului*, o supranumim Afrodita Cerească; a doua, mai tinără, s-a născut din Zeus și Diona; o numim Afrodita obștească” (s.n.)

¹ Solul era desemnat, în Moldova sau Muntenia, să ducă tratative oficiale în numele domnitorului. El era boier sau înalt dregător, însărcinat să încheie un tratat sau o alianță etc.

² cf. *Mic dicționar filozofic*, ediția II-a 1973, Editura politică, pag. 480—481, articolul „religie”.

³ Herodot, *Istorie*, vol I, 1969, Editura științifică, pag. 345, cartea a IV-a, XCVI.

⁴ Idem, LIX

⁵ Idem, XCIV

⁶ v. Gheorghe Mușu, *Zei, eroi, personaje*, Editura științifică, pag. 90

⁷ Herodot, o.c., XCV

⁸ Giambattista Vico, *Știința nouă*, București 1971, Univers,

⁹ Idem

¹⁰ Hegel, *Istoria filozofiei*, vol. I, Editura Academiei 1963, pag. 216

¹¹ Herodot, op. cit., cartea a IV-a, XCIV

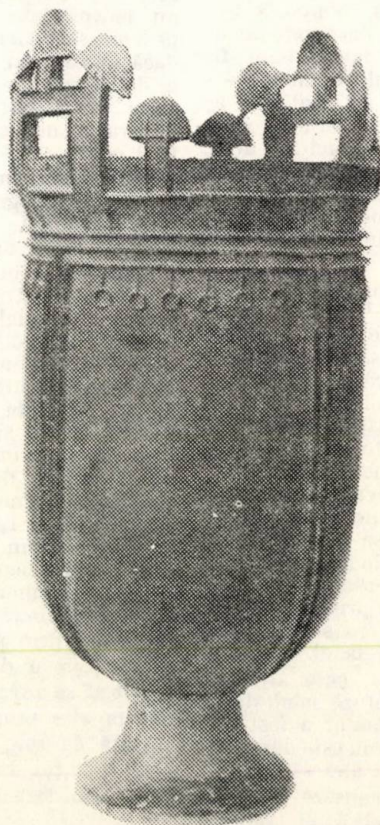
¹² Herodot, idem

¹³ Eminescu, poemul „Gemenii”

¹⁴ Idem

¹⁵ Eminescu, poemul „Rugăciunea unui dac”

PAUL TUTUNGIU

4 cîntece de Zaharia Stancu

CÎNTEC

*Într-o zi voi sufla spre soare
Ca pe o lampă-l voi stinge.
Pe creștetul nopții luna
Zăpada de aur și-o ninge.*

*Pămîntul și-a făurit trup
Ca să crească pe scoarța-i păduri.
Eu m-am intrupat din răsuri
Să scriu poeme și să le rup.*

*Părul tău era ca arama
Cînd l-am știut, cînd l-am iubit.
Poate-am visat. Poate-am trăit.
Dragostei i-am dat la timp vama.*

*Pînă voi sări în marele gol
Mai am un pas, numai un pas.
Dar în urma mea am să las
Un stol de cîntece. Doar un stol.*

*Steaua mea îmi face cu ochiul —
Se clatină. Curînd o să cadă.
Trupul tău era de zăpadă.
Piaza rea mi-o ghicește ghiocul.*

*Pămîntul și-a făurit trup
Pe scoarța lui să ne poarte.
Venim de departe. Plecăm mai departe.
Licăr de rău. Zumzet de stup.*

7 februarie 1961

CÎNTEC

*Umblu prin lume cu umbra mea.
Soarele mi-a legat-o de picioare.
Focul e simbur de soare,
Ori poate simbur de stea.*

*Umblu prin lume cu inima caldă,
Nu e nici grea, nici ușoară.
Uneori ti cresc aripi și zboară,
În pulberea Căii Lactee se scaldă.*

*Umblu prin lume cu dragostea stinsă.
Nici amară nu e, nici dulce.
Vîntul ostenit s-a dus să se culce,
Zarea de zori e aprinsă, aprinsă.*

*Luntrea lunecă numai pe apă.
Noaptea are chip de arap.
De umbra mea am să scap
Cînd voi sta lungit într-o groapă.*

*Dacă-i tai pădurii picioarele
Trebuie alți copaci să semeni.
Vor veni oameni, alți oameni
Care vor umbri cu umbra lor soarele.*

30 iunie 1961

CÎNTEC

*Cîmpul tot era plin de rouă.
Răsări iarăși soarele.
Regele scit de sub măgură
Își mișcă în raclă picioarele.*

*Clopotul subțire al ciocîrliei
Umplu văzduhul de cîntec.
O cîrtiță ieși din pămînt
Și-ncepu să alerge pe pîntec.*

*Mă schimbai în șarpe de aur,
Pe urmă în mierlă mă schimbai.
Trecură ciobani cu turmele
Și măgarii spre plai.*

*Roua se topi în lumină.
Mă topii în lumină și eu.
Dar pămîntul rămase tot aspru
Și gemu din adînc geamăt greu.*

*Vorbește dacă mai ai gură,
Șoptește, dacă buze mai ai.
Maica Domnului și acum
Fiul pierdut și-l plînge în rai.*

6 iunie 1961

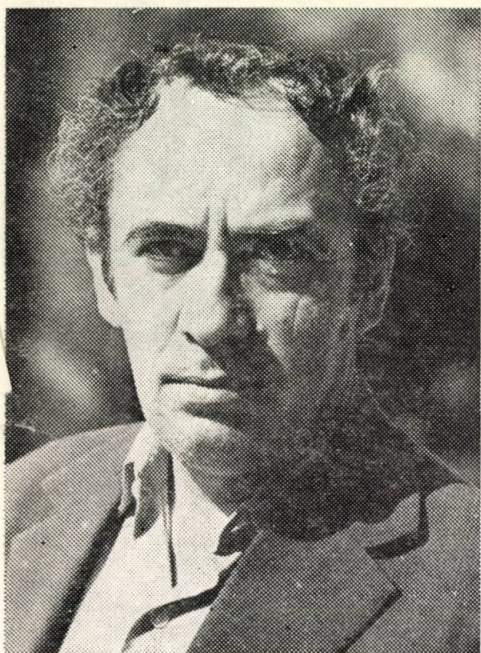
CÎNTEC

*Soarele, din cumpăna zilei,
Acoperă cu aur riul.
Din zare în zare mașini și oameni
Adună secara și grîul.*

*Bișcolii s-au ascuns printre trestii,
Caii pasc, undeva, în pădure.
Vîntul leagănă, dulce, măceșii
Și-ncearcă mireasma s-o fure.*

*Iepurii umblă cu tălpile goale,
Cu tălpile goale umblă lupii.
Cu aripi de albine, pe cîmp,
Zboară, culegînd miere, stupii.*

14 iunie 1961

MAMA

(fragment dintr-un nou roman)

Învățase și ea la liceu (făcuse câteva clase, dar lucru frecvent pe atunci părinții n-o mai putuseră ține) că pământul e rotund, că e o planetă care se învîrtește în jurul soarelui și că distanța dintre pământ și cea mai apropiată stea... da, nu, aceste lucruri n-o turburau deloc, n-avea sentimentul că sînt adevărate, erau simple *lecții*, care trebuieră să fie învățate, în timp ce Dumnezeu era real, nu fusese învățat, și se născuse cu el în suflet... Cum? Tot așa de simplu cum nu se născuse în mine; cuvintele, „dacă dă Dumnezeu“, sau „dacă ne-ajută Dumnezeu“ sau „s-a supărat Dumnezeu pe noi“, rostite în casă, auzite și pe stradă și confirmate solemn în biserică prinseseră în ea rădăcini adînci, în timp ce la mine nu prinseseră, fuseseră spulberate de primul gînd care îmi venise într-o zi cînd mă întrebasem asupra locului propriu zis unde putea să stea Dumnezeu. Răspunsul că stătea „în ceruri“ mă făcuse să dau capul pe spate și să izbucnesc într-un rîs sarcastic. Care ceruri? Existau mai multe? Eu aflasem că era unul singur, de cîteva sute de kilometri înălțime după care urma întunericul. Unde stătea deci Dumnezeu, unde erau raiul și iadul, în Sirius, în Vega? Sau poate mai departe? În Dostoievski un personaj ironizează pe altul care îl suspecta că ar crede în acel Dumnezeu cu barbă și în acel iad

cu tavan în care dracii înfig furca în tine și te țintuiesc cu ea de acest tavan. În primul rînd chiar cuvîntul furcă ar naște nedumeriri. Furca are o coadă de lemn și virfurile cu trei brațe de metal. Ei bine, de unde luau dracii lemn și cine le turna fierul? Iadul nefiind plasat pe pământ unde puteau fi făcute furcile. Nici Dante nu se tulbură de aceste detalii în *Infernul* lui. Dostoievski are aerul să spună că aceste întrebări sînt naive, e vorba de un cu totul alt Dumnezeu. Care? Nu se putea ca mama să nu fi știut că fulgerele și tunelele din timpul unei revărsări a cerului aveau o cauză precisă, totuși, înspăimîntată, se închina cînd geamurile casei noastre erau zgîlțuite de suflul trăsnetelor apropiate. În același timp știa că există o lume invizibilă, de ființe care ne putea îmbolnăvi. Se scula dimineața de tot, în plină iarnă și deschidea toate geamurile odăii în care dormeam și la întrebarea furioasă a tatei: „ce te-a apucat?“ răspundea decisă: „să iasă microbii“. În același timp eu venisem pe lume ca „un dar al lui Dumnezeu“.

Casa din care fusese pețită era plină de băieții și fetele unui funcționar de la primărie, ea fiind cea mai mare și deși avea surori mai mici și mai frumoase monteorul de avioane se lăsase prins în complotul subtil al familiei funcționarului. Cînd se

ducea în vizite surorile ei îl primeau prost îmbrăcate și pieptănate, tăcute și absente, în timp ce numai sora lor mai mare arăta elegantă, servind ea la masă musafirul, vorbind numai ea, și încă cum, ca să se arate apoi după măritiș că nu-i plăcea nici să se îmbrace așa de bine și nici să vorbească atât de mult ca în acele vizite ale tatălui meu. Dorința unei fete de a se mărita poate să fie atât de vie, să pornească adică atât de mult din adîncul ființei ei, încît poate să pară îndrăgostită. Furios dar și amuzat de slăbiciunea lui, în fond încîntat și nepăsător, tata nu înceta s-o înțepe chiar și după ce eu mă făcusem mare : „fă, într-o zi tot de trimiț eu acasă și o divorțez pe sora ta mai mică și mă însor cu ea“. Această soră, măritată cu un mototol, era cu adevărat îndrăgostită de tata. Cînd venea în vizite la noi, deși o însoțea bărbatul, sub adăpostul rudeniei îl pupa pe tata și îl strîngea în brațe și îl trăgea de păr prinsă de o veselie atât de mare încît ai fi zis chiar că e o strîcată, dacă spre sfîrșitul vizitei n-ar fi apărut pe chipul ei un fel de tristețe gravă și resemnată. Asta e, părea să spună, nu ne mărităm cu cine vrem, puteam eu să fiu nevasta acestui om, dar atunci cine ar mai fi luat-o pe surioara mea mai mare ? Tata se simțea bine cu această dragoste a cumnatei, dar nu se lăsa ispitit să-i răspundă cum auzeam că se întîmplă în alte case, îi ajungeau, se pare, acele clipe cînd mama, încă în casa părinților ei îl întîmpina plină de viață și de afecțiune. Afecțiunea rămăsese, dar strălucirea ei de atunci se potolise. Într-un fel îi lăsa lui libertatea de bărbat, putea face ce vrea, să-i dea doar atîția bani cît avea el chef, să lipsească de-acasă, să întîrzie în bodegi la aperitive cu prietenii, să n-o îmbrace luxos, să n-o scoată în lume... Ce bărbat putea părăsi o astfel de femeie ? Dar care erau bucuriile ei în această viață ? Cum, dar nu erau puține !

Cînd spăla, de pildă, cu capul aplecat în cazan (o găseam adesea astfel venind de la școală) mama arăta atât de liniștită și de frumoasă încît, acest spălat mi se părea un ritual misterios și nu trudă umiltoare. Mica noastră casă cu grădiniță mi se părea un colț al paradisiului și totdeauna se întîmpla s-o găsesc aplecată asupra a ceva ; abia mai tîrziu aveam să descopăr în viața mea cu prima soție infernul sau mai bine zis, pentru a nu exagera, un colț al lui. Am să dau un exemplu. Toată copilăria mea am băut cafea cu lapte dintr-o fru-

moasă ceașcă de porțelan, cu flori roșii și albastre. Mișcările mîinilor mamei, cînd mi-o punea înainte erau atât de încetinite și îmi sugerau atât de curios sentimentul că această ceașcă nu e un simplu obiect care putea fi schimbat încît fără să știu de ce, (fiindcă mama nu-mi spunea nimic), impulsurile mele de copil se armonizau și-mi beam cafeaua aplecat cu grijă asupra mesei. Nu obiectul mi se părea de preț, ci sufletul mamei împrăștiat în lucruri. Această ceașcă există și astăzi, o păstrează bătrînul meu tată, deși mama a murit demult. Cînd m-am căsătorit soția mea a spart în mai puțin de un an șase cești de porțelan de Limoges într-un fel tot atât de misterios în distrugere, de neimplicare într-un obiect creat de mîini umane destoinice care îl făcuseră, pe cît era al mamei în a feri, în a-și păstra bogăția sufletului avînd grijă să n-o risipească în dezordine pe care ar creia-o eliminînd un lucru din viața ei, de care sînt legate clipe de preț, ziua cînd l-a cumpărat, cînd era poate fericită, cînd afară era poate primăvară, cînd vocile oamenilor, zgomotul străzii, zborul vrăbiilor aveau în ea un ecou magic, mîna bărbatului care o strîngea pe-a ei îi dădea un fior subțire, adînc, diafan... Mama a murit lăsînd în șifonier o scurteică de catifea din tinerețe, mai durabilă decît viața ei și decît sentimentele soției mele pentru mine. Poate că starea de spirit a generațiilor se schimbă ? Oricum se cristalizează diferit, din amalgamul de pasiuni care o domină. Se va vedea chiar la mine, de timpuriu.

Tatăl meu nu se gîndi s-o gonească pe mama nici după ce anii trecînd ea nu-i dăruie copii. Mama nu se neliniște și nici nu se duse la doctor, ci la biserică. Femeie tînără, stătea printre babe și lungă vreme îngenunchiată în fața icoanei Maicii Domnului, cu gîndul îndreptat spre ea, cea preacurată, care, fecioară fiind, născuse prin sfîntul duh. Sfînt sau nu, avusesese cu el un copil, putea deci s-o roage și e de închipuit ce se întîmplă cu mama cînd nu mult după aceea rămase însărcinată. Fără să devină bigotă agresivă, cum era bunica mea, i se deslegă totuși limba și păstrîndu-și secretul sufletului, adică nedorind să convertească pe nimeni spre lumea de miracole a credinței, începu să interpreteze timid dar cu hotărîre nenorocirile altora ca fiind o consecință a grelelor păcate pe care le săvîrșiseră în viață,

ei sau înaintașii lor, mergînd înapoi pînă la nouă neamuri și care nu întîrziu să-și ceară „răspłata“. „Cine te-ar auzi vorbind, îi spunea atunci tatăl meu, ar crede că neamurile tale de-acum și cele nouă din urmă, au fost niște sfinți“ ! Tata nu era sarcastic și nici prea ispitit să facă speculații de acest fel, dar ceva nu-i plăcea din spusele mamei. Ceea ce spui tu, continua el, e de o banalitate nemaiauzită. Ai tăcut ațîția ani ca să înceapă mintea ta să cadă în doaga babelor. Ia vezi ! Mie nu-mi trebuie babă în casă...“ Și începea să-și repete vechile amenințări, voalate acum, fiindcă eram mare și nu trebuia să aud eu, dar destul de clare ca să le înțeleg. „Îmbra-că-te și tu mai bine, continua, mai du-te și tu la coafor, dă-ți cu pudră și cu ruj și mai lasă biserica“. Mama avea destul humor ca să suridă de furia lui, îi spunea : „e numai gura de tine !“, nu-i urma sfatul decît în parte, își mai cumpăra cîte-o rochie, dar sprîncelele ei erau subțiri de la natură și bine arcuite, părul și-l spăla și-și făcea singură un coc la ceafă iar chipul alb n-avea nevoe de pudră și nici buzele frumoase, care mă sărutau și îmi șopteau cuvinte de alint care mă vrăjeau, rămî-neau așa cum i le știam și cum i le vedeam de-aproape, curate, puțin deschise de uluire în fața mea, cînd mă pieptăna, înainte de a pleca la școală și seara cînd mă culca și mă închina, ca în fața unei zeități care în mod bizar îi și semăna la trăsături, copilul ei și în același timp „al lui Dumnezeu“...

Să fi avut treizeci și șapte de ani mama, sau poate treizeci și opt, cînd între ea și tata se întîmplă ceva. Sau abia atunci ghi-ceam eu că între ei se întîmplase ceva încă mai demult. Veneam toți de la o nuntă, la începutul unei toamne, eram licean în marele nostru oraș de provincie, aveam paisprezece ani și am înțeles bine scena care a avut loc acasă, noaptea tîrziu, tre-zindu-mă din somn. Casa noastră avea o odaie mare în care dormeam toți trei, fie-care în patul lui, o sufragerie și bucătărie și o odaie mai mică, cu lucruri bune în ea, un fel de salon unde tata își bea cafeaua, citea ziarul și primeam musafiri. Deobicei adormeam toți îndată ce stingeam lumina. Deastădată însă am simțit că tata se foia în așternut, am ațipit și m-a trezit scîrțîi-tul podelei : tata se sculase și stătea pe marginea patului, parcă la pîndă. Eram mare, mi-am dat seama ce aștepta : să audă dacă dorm eu. Mi-am făcut respi-rația simțită poate chiar mai tare decît

trebuia și atunci l-am văzut că se ridică, se apropie de patul mamei și se culcă ală-turi. Nimic altceva, s-a culcat chiar întors cu spatele. Tăcerea s-a așternut o vreme asupra casei. Și deodată mama s-a trezit și i-am auzit glasul parcă înspăimîntat : „Ce e cu tine aici ? Ei, ce e cu tine ?“ Tata nu i-a răspuns, părea adormit buștean (poate chiar adormise, băuse la nuntă, to-tuși ceva îmi spunea că nu dormea nici-decum) și atunci, indignată, vocea mamei a revenit : „Ce cauți aici ? Scoală-te și du-te în patul tău ! Ce înseamnă asta ?“ Așteptam să aud cuvintele (nu știam de unde le auzisem, oricum niciodată de la ei) : „E copilul aci ! Sau : nu ți-e rușine de copil ?“ Dar mama, spre uimirea mea, nu le pronunță. Deci nu din pricina mea nu trebuia să vie el în patul ei. Îl zgîlții : „Pleacă de-aici !“, cu un fel de oroare speriată că s-ar fi putut ca el să nu plece și atunci ce se va întîmpla cu ea ? Tata scoase un fel de mîrîit, tuși, se mișcă și tăcu mai departe. Și atunci mama pro-nunță cuvîntul „rușine“, dar nu cu înțele-sul pe care îl așteptam eu : „Nu ți-e ru-șine, om bătrîn ? !“. Am încetat să mai res-pir, atît de tare m-au uluit aceste cuvinte. Cum om bătrîn ? Tata nu era nicidecum om bătrîn, era subțirel și tînăr, abia tre-cuse de patruzeci de ani, avea părul ne-gru, pasul elastic și era sănătos, aperiti-vele lui erau scurte, nu-l văzusem nici-odată beat, sau oftînd, sau vătîndu-se, cum fac oamenii care simt cum începe să-i apese greutatea anilor și începe să le piară gustul pentru muncă. Dimpotrivă, el își iubea din ce în ce mai mult avioanele lui și pleca și se întorcea voios de la uzină. Dar mama ? Ea se considera bătrînă ! ? Pentru mine era neschimbată, obrazul ei n-avea zbîrcituri, privirea îi era vie, gura la fel de fragedă și plină de căldură cînd mă săruta ca și atunci cînd eram mic, nu lîncedă și cu ceva de iască, așa cum era a altor doamne sau rubedenii care ne vi-zitau. Oricum glasul ei mi se părea stra-niu, străin, al unei străine, parcă nu mai era mama, soția tatălui meu, ci o femeie într-adevăr necunoscută de noi doi, căci, deși nu-i prinsesem, sau mai bine zis nu-i surprinsesem niciodată făcînd sau numai dorînd să facă dragoste, cum auzisem că se întîmpla în alte familii, bănuiam că asta se întîmpla totuși în lipsa mea sigură de acasă, cînd plecam pe la rude sau la vreun coleg... Dar iată că nu ! Decînd oare ? Și dece ? Desigur, după petrecerea de la nuntă, fusesem eu gata să gîndesc,

tatăl meu uitase sau crezuse că nu-l puteam auzi și se duse în patul ei. Dar ceea ce îi spune ea mă făcea să înțeleg limpede că încă mai demult mama... și se părea chiar, din surpriza pe care i-o simțisem în glas că între ei doi acest lucru se limpeze odată și el acceptase acest lucru nefiresc... Mi-am reluat răsuflarea în timp ce, cu ochii deschiși și cu auzul încordat, așteptam să văd sfârșitul. Tata s-a ridicat în cele din urmă și a rămas vreme îndelungată pe marginea patului. Apoi cu mișcări într-adevăr de om bătrîn s-a întors în patul lui și și-a aprins o țigare. „Cine știe, mi-am spus, poate că într-adevăr sînt bătrîni amîndoi și mama are dreptate...” Așa am gîndit în clipele acelea, dar dimineața cînd i-am văzut pe amîndoi acest gînd s-a spulberat. Nu eram dintre acei copii care nu observă treptele vîrstei și confundă, adică nu face nici-o deosebire dintre o femeie de treizeci și opt de ani și una de șizeci. La liceu aveam o femeie de serviciu de vreo cincizeci și mă uitam (adică se uitau și alții) cu un fel de ameteală la trupul ei încă tînăr, aplecat asupra coridoarelor pe care le spăla. Și odată cînd am prins-o singură am încetinit pașii s-o văd mai bine ; a întors capul și s-a uitat la mine cu un surîs de complicitate și ca din întîmplare, m-a atins cu șoldul... Mi-am văzut de drum cu fruntea sus, dar surîsul și atingerea ei m-au făcut să înțeleg că muierea dracului ar fi vrut să facă dragoste cu mine... Avea viață în trupul ei și am auzit mai tîrziu că unii dintre colegii mai mari știau unde stă...

Azi pot să spun cu certitudine că nu mulți ani după întîmplarea din acea noapte s-a petrecut cu mine o schimbare. Curios, m-am pomenit urmărind viața tatălui meu. Căuta el altă femeie ? Lipsea nopțile de-acasă ? Sau se ducea undeva unde nu putea fi găsit ? Nicidecum, la ora unu ieșea de la uzină, și de la liceu treceam pe la bodega lui preferată unde își lua aperitivul cu prietenii. Veneam împreună acasă, luam masa, urma tabietul cu cafeaua și răsfoitul ziarului, dormea o oră, apoi se îmbrăca și la ora cinci era din nou printre avioanele lui, după care la opt și jumătate seara se întorcea acasă. Duminicile sau sărbătorile mergeam în vizite, cu mama, sau primeam la noi... Vreo urmă de re-

gret, de melancolie pe chipul lui ? Nici una...

Tocmai în perioada aceea începea să crească în mine trufia de care am pomenit. Mama a început să-mi devină străină și în același timp glasul meu spart și orgolios de adolescent care îl disprețuia pe Platon a început să se audă tare în casă. „Și tu ce crezi, mamă, am spus odată pe neașteptate, că după moarte o să ajungi în rai ?” Ea rămase o clipă nemișcată cînd mă auzi prima dată pronunțînd în fața ei asemenea cuvinte, tata se uită și el la mine, dar cu altă privire, amestecată, ar fi trebuit să-mi dea una peste bot dar se abținu. Totuși spuse nehotărît : „Nu ți-e rușine măgarule să vorbești așa cu mamică-ta ?” „Sigur, am spus, vechea istorie, nu ți-e rușine, măgarule ! Întii că măgarul e un animal simpatic, trimiterea noastră în regnul animalier nu știu de ce i-ar jigni pe unii. Chiar dacă mi-ai spune *porcule* ! nu m-ar deranja. Nu-l gîdilăm noi pe burtă toată ziua și îl mîngîiem ? Rămîne cuvîntul *rușine*. Dece mi-ar fi rușine ?” „Cum dece, mi-a răspuns tata, te-a făcut, te-a șters la cur, astea sînt vorbe la un băiat bine crescut ?” „Ei na ! am exclamat batjocoritor, simțindu-i slăbiciunea, parcă aici e vorba de bună creștere” „Dar despre ce e vorba ?” „E vorba despre religie” „Și ce-ai tu cu religia ?” „Am ! Religia slăbește forța vitală a oamenilor”. Atît am spus atunci și m-am ridicat de la masă amețit, ca și cînd aș fi bătut o sticlă cu vin. Nu-mi dădeam seama cum se copsese în mintea mea ideea că religia slăbește forța vitală a oamenilor, de la ce pornise, fiindcă preotul nostru care slujea în biserica din cartier, era un om foarte vital, bea și mîncă zdravăn și o istovise pe coana preteasă făcînd-o să nască o puzderie de copii. Poate părintele își făcuse din slujirea lui Dumnezeu doar o meserie ? Adică n-ar avea credință ? Ce vroisem să spun ? Și pe urmă știam că religia nu slăbise nicidecum forța vitală a oamenilor. Cruciadele, închișițiia, războaiele religioase în general arătau dimpotrivă o imensă forță vitală. Puterea papilor, excomunicările lor, care puteau speșia și distruge un rege care venea să se umilească zadarnic la Canossa nu însemnau nicidecum slăbiciune fiindcă se sprijinea pe credința oamenilor. Papii n-aveau armate puternice (deși s-a întîmplat să și aibă) dar puteau da ordin celor care aveau să-i nimicească pe unul dintre ei, răzvrătit... Era adevărat, se întîmpla ca unii prinți sau regi să-l prindă pe cîte-un papă mai

slab și să-l lovească peste obraz cu mănua de fier sau să-i silească să părăsească Vaticanul și să-și mute reședința la Avignon. Oricum, să dai ordin să fie ars pe rug un om, zis eretic, cine ar mai avea astăzi curajul s-o facă? Poate vrusesem să spun că creștinismul a degenerat și cu el și forța vitală a celor care mai credeau în Dumnezeu? Nu, gândul meu era obscur, numai starea de spirit mi-era mai clară: prinsesem aversiune față de mama și nici pentru tata nu mai aveam respectul din copilărie.

Credincioșii însă nu resimt primul șoc când li se dă o lovitură. Mama nu se supără pe mine. Dar aversiunea mea era abia la început. Într-o seară, când mă închina ca de obicei înainte de a adormi, îi dădui una peste mîna cu care făcea crucea. Gestul violent n-o descumpăni și nici nu mă spuse tatei. Continuă să se închine singură, se lăsă în genunchi în fața icoanei din odaie, sub care ardea veșnic o candelă cu untdelemn și rămase astfel cu capul plecat spre pămînt vreme îndelungată. „Da, i-am șoptit, roagă-te pentru mine, că o să-mi vie mie credința de o să pot muta munții din loc. Mai bine te-ai ruga pentru tine, fiindcă cine nu știe ce e păcatul nu înseamnă că e un sfinț, ci un neputincios, nu-l săvîrșește fiindcă nu e în stare, nu fiindcă are credință puternică... Apoi întru tîrziu: Sfințul apostol Pavel întîi i-a căsăpît pe creștini și pe urmă a trecut în fruntea lor și a început să le trimită plictoasele lui epistole către Corintheni și Efeseni. Era ceva de capul lui, și-a dat seama că turma umană pornise irezistibil într-o direcție și că risca să nu mai poată gusta și el din puterea pe care cezarii începuseră să n-o mai aibă asupra oamenilor“.

Nu mi-a răspuns decît după cîteva luni, cu o tristețe posomorită, dar cu toate puterile adunate în ea și reduse la esența credinței, și nu la idei despre credință. „Dacă o să mă duc în rai sau în iad, eu nu știu, un singur lucru știu, pe care tu nu-l înțelegi acum, zăpăcit cum ești de învățătură, că Isus a îndurat calvarul pentru păcatele noastre“. Eram numai noi doi acasă și mă prinsese bine, uitasem de cîțva timp s-o mai chinuiesc, citeam ceva frumos. *Les misérables*, tocmai îl terminasem în acele zile și simțeam nevoia să recitesc începutul, care mi se părua cam plictos, sărisem, dar pe parcursul lecturii îmi dădusem seama că era cheia de boltă a acestei epopei

și eram la scena în care simpaticul Myriel *un juste*, se descurcă formidabil cînd poliția îi aduc acasă pe Jean Valjean, ocnașul pe care cu o seară înainte îl pusese la masa lui; vrusesse să-l omoare în timpul nopții și în cele din urmă doar îl jefuise și fugise dimineața cu argintăria în traistă. Cum, exclama acest om drept, dar nu le-a furat, eu i le-am dăruit și încă ceva, iată a uitat să ia și sfeshnicele, și zicînd acestea s-a întors din prag, a revenit cu prețioasele obiecte de rugăciune și i le-a vîrît în desagă. Zimbeam. Îmbătrîcind, gîndeam, unii oameni se agață de lucruri, dar alții se desprind, Myriel, pesemne, făcea parte din această categorie. Dar era posibilă și interpretarea pozitivă, asta era frumos, alte fapte ale lui îndreptățeau tocmai această capacitate a prelatului de a fi inspirat, dotat cu o intuiție adîncă a abisurilor umane. El trăia în lumină, pe care o și răspîndea. Credința era ceva secundar. Mama văzîndu-mă zîmbind se învîrtea pe lîngă mine și prins de un elan, dar rîzînd, i-am povestit scena și i-am tradus pasajul de șoc. „Și tu de ce rizi?“ m-a întrebat. „Așa, i-am răspuns, e scris frumos. Omul asta vrea să-l salveze în acest fel pe ocnaș, nu numai de lanțurile în care urma să-l pună oamenii pentru tot restul vieții, ci și de cele pe care firea, instinctele lui bestiale, îi înlănțuiseră sufletul“. „Așa a făcut și Isus, mi-a răspuns ea și după o tăcere a continuat gîndul ei că nu știe dacă o să ajungă în rai sau în iad, dar știe cu certitudine că Nazarineanul s-a lăsat răstignit pentru păcatele noastre.“

Am sărit din pat. „Care păcate, mamă, i-am strigat în față, ce păcate ai făcut tu? Ce înțelegi tu prin păcat? Trebuie să-mi spui, fiindcă trebuie să știi, altfel nu ți-ar fi atît de frică să-l faci! Ai omorît pe cineva, sau ai vrut să-l omori? Ți-ai omorît bărbatul ca să trăiești cu altul? Ce ești tu, Clitemnestra care l-a înjunghiat pe Agamemnon în baie ca pe o vită, ajutată de iubitul ei, după ce i-a aruncat o plasă în cap și a înroșit baia cu sîngele lui? Trezește-te și răspunde-mi, sau dacă nu poți acum, începe prin a te gîndi și într-o zi, tot gîndindu-te o să poți să-ți răspunzi și să-mi spui și mie...“

Am început să mă plimb prin odaie, să mă uit afară pe geam, să mă întorc, să mă uit iar. Mama împăturea ceva, un cearceaf cu mișcări care nu se se mai sfîrșeau, cu bărbia în piept, posomorită și mîhnită. N-avea de gînd să-mi răspundă și mi-am reluat strigătele. „Ce e păcatul, mamă spu-

ne-mi și mie, dar să nu vorbești de decalog, să nu furi, să nu minți, astea le știu. Tu nu minți și nici nu furi și nici nu-ți nesocotești părinții. O fi păcatul originar ? Izgonirea din rai ? Simți că ai fost pedepsită fiindcă ai mușcat din măr ? De-aia nu cricnești tu și muncești de dimineața și pînă seara, ca să-ți câștigi piinea cu sudoarea frunții, cum a zis Dumnezeu cînd v-a prins că ați mîncat din pomul cunoștinții binelui și răului ? Și eu îți spun ție că e mai bine că ați mîncat din acel pom, abia atunci ați devenit ființe vii, ce dracu era de făcut în Eden de dimineața și pînă seara ? Fără noi Dumnezeu s-ar plictisi, așa se mai distrează și el văzînd cum unii îl înjură, alții ucid, alții se îmbată ca porcii și grohănesc... Crezi că îi pedepsește pe cei care îl sfidează ? Sau crezi că îi ocrotește pe cei care îl iubesc ? Am optsprezece ani, dar am văzut destule ca să-mi dau seama că Dumnezeu, dacă există, nu răsplătește și nu prigonește pe nimeni, ne lasă liberi și în fața virtuții și a păcatului și numai timpitul de Iov a putut să creadă că Dumnezeu i-a dat, Dumnezeu i-a luat și să-i fie numele binecuvîntat. Dumnezeu nu i-a dat și nu i-a luat nimic, aici e toată chestia și ticăloșii înțeleg mai bine legile ascunse ale acestei lumi și sînt mai simpatici decît virtușii, ceea ce explică atracția pe care o simte toată lumea pentru ei. N-ai băgat de seamă ? Cînd se adună cîțiva înși la un loc despre cine vorbesc, cu admirație ? Despre un ticălos ! Cel mai iubit elev de la noi din clasă e un pungaș, fiindcă e vesel, știe ce e băutura (și i-a învățat și pe alții), fumează, se culcă cu fetele, e omul subdirectorului, turnător, e simpatizat de profesori (mulți din ei nici nu-l ascultă la lecții și cînd îl ascultă și o încurcă îl ajută cu bunăvoință, îi pun întrebări care, conțin în ele și răspunsul), n-are griji în ceea ce privește viitorul, o să-și ia toate examenele și o să ajungă departe. El a înțeles că blestemul cu câștigarea pîinii și sudoarea frunții e o invenție și că în viață orice ocupație e bună, cu condiția să nu se transforme în muncă... Sînt singurul sau printre cei puțini care nu-l admiră și în ceea ce mă privește i-aș sparge țeasta ! Fiindcă cei ca el ne vor călări, acum și totdeauna...”

M-am oprit, îmi pierdusem șirul. Uitasem că așteptam un răspuns de la mama. Ce era păcatul ? Ea trebuia să știe, să cunoască această temere subterană, care făcea să existe pe lume virtușii, sau doritori de virtute. „Ei, am repetat, îmi spui și mie ce este păcatul ? Înțeleg că nu poți să-l spui

pe-al tău, dar ce înseamnă, în general, a păcătui ! ?” „Ești un copil, zise ea, o să aflu singur ce e”. „Știi de pe acum, sînt în număr de șapte, numite capitale, invidia, zgîrcenia, desfrîul, pofta, furia, lenea, înșelătoria și altele de acest gen și care n-au nici-un haz dacă le iei în serios și dimpotrivă, ne distrează cînd vedem ce formă îmbracă de la un individ la altul. Am ris de m-am prăpădit cînd am citit prima oară Hagi-Tudose al lui Delavrancea, care zicea că să se taie coada pisicii că e prea lungă, pînă intra ea în casă se făcea frig și trebuia să cheltuiască cu un lemn mai mult ca să se facă iarăși cald... Ce tîmpenie ! Și pofta ? Ei na, mare păcat capital. Avem noi un coleg, Camburu care a mîncat într-o zi toată tabla cu alviță a unui alvițar și de poftă a uitat că n-are cu ce plăti. A intrat alvițarul în curte după el și Camburu, ca să scape, s-a urcat pînă sus pe stîlpul pavilionului de străjerie, pe care ridicăm noi în fiecare dimineață drapelul. Eram în pauza cea mare și ne-am strîns toți să ne uităm. A venit subdirectorul. Ce e asta, domnilor ? I s-a povestit. Camburule, dă-te jos de-acolo, a strigat subdirectorul. Nu mă dau, striga ăla cu burta plină de alviță și uite așa se clătina stîlpul cu el. Bine, dar... a zis subdirectorul cu un umor pe care nu-l are, nu te dai, dar... Adică avea să alunece singur că nu putea să stea mult, gras cum era, și într-adevăr, începuse să alunece, țîpînd de groază că nu se mai putea ține. Cînd a ajuns jos, subdirectorul zice, plăți-ți-i, domnilor, alvița acestui ticălos și noi, rîzînd, în fond încîntați de spectacolul oferit de Camburu, am băgat mîinile în buzunare și l-am scăpat de alvițar. În ce privește lenea să nu mai vorbim. Noi avem în literatură numai povestiri grosolane, pentru copiii cu posmagii de care leneșul întreba, cînd i s-au oferit pe gratis de către o cucoană, dacă sînt muiți și a preferat să se spînzure decît să și-i înmoaie singur. În realitate, dacă ești sănătos, lenea e o mare dulceață și e un produs natural al amințirii paradisului. Dece s-o considerăm păcat capital ?” „Leneș mai poți să fii, mi-a răspuns mama, lenea trece, dar să nu fii puturos. Știi tu cum se zice : pute pămîntul după el”. „Da, am convenit, asta e scîrbos”. Și curiozitatea mea de a afla ce păcat o urmărea pe mama, s-a stins pentru un timp.

A fost o zi bună pentru ea. Il citisem din *Les misérables* avusesem un suris, retorica mea era de copil, exemplele mele inocente...

MARIN PEDA

Trocul

Schimb sabia pe silex, —
pe brontozaur, capra,
pe emotioul plex
în apă îmi schimb piatra.
Schimb ora pe secundă
și schimb
a fărmurilor undă
pe un dîmb.
Mă schimb cu tine doamne mare
ca să te odihnești și tu, —
e taurul în insetare.
Schimb cîntecu cu mugetu.

Constatare și blestem

Sărmana materie,
biata natură, —
Ce mi-ai schimbat cuvîntul în făptură
Tragică lumină
plină de strălucire
ce mi-ai schimbat ochii în două pete
de orbire
Destin al meu și al nostru și al vostru
Cuvîntule ce nu-ți mai afli rostul!

Cal trecînd pe un pod

Căzuse frunza din copaci pe mine
căzuse umbra unui cal
la gîtul meu în lenevire
și răcoroasă ca un șal
Mă tragi de cap, mă tragi de frunte
peste un rîu iscat la vale
mă e ceața albă, albă puncte
să treci pe dînsa dumitale
cu cal cu tot și cu aripi
Pe trupul meu trecînd să scuipi
cu chipuri multe cu mulți chipi
cu Alpi cu ulpi
cu foarte-foarte multe vulpi
Trop-trop, trop-trop cum treci pe mine
cu ce murdără ușurime
Iha, iha profund urla
coroana-mi sub potcoava ta

Constatare

De data aceasta sunt aripile cele
care bat vîntul
sufocarea nu o mai dătoresc morții
ci necinstei.
Bat vulturi imperiali din aripi
în plămîinii mei plebei
și trece iubita mea de gît cu altul
iar eu îmi pun o salbă de în
în jurul gîtului meu scurt
pe care vă mărturisesc că mi l-au
dăruit ai mei
din sărăcie scurt
pentru o spînzurătoare dureros de lungă.
Alintă-mă moarte, răsfăță-mă
cu o neînvință
Ai grijă de acest nimic în care nu mai bate
și nu mai adie nimic.

Doină

Minca aerul ca piatra
și zicea că respira
Piramidele de aer
vîrful spre pămînt îl sta
Rezemîndu-se de stele
punctul în pămînt băga
Greutățile acele
le-nfunda
Mi-a căzut o piramidă
tocmai pe inima mea;
mă-nșepa, mă apăsa
pe a inimii colindă
Ah, ce grea și ah ce grea
este raza de la stea
apăsînd inima mea
ce-mi era cînd mai era

Trei ochi

Mă mîngîiam de lucruri cînd eram
un prinț zînat și bolnav
pe nici al nimănuia geam
mă străbăteam de tot octav
Ce cîntec, ho, doar pentru munți
și-am săvîrșit ca să-l ascuți
Ce cîntec doamne, ha și ha
cu retezatul gît îl voi cînta
Ce rochie de sînge roșu
îți va striga în zori cocoșul
Ce umbră fi-va moartea mea
la lungă de hlamidă-a ta
Veni-va soarele din nou
lumina îți va fi ecou
la ochii tăi cei orbi și grei
albaștrii de toți trei.

Incantațiune

Raze, gituri lungi de zebură
care scot un cap în ochiul meu
ce tenebră, ce tenebră
sub sprinceană în mereu
Mor sub fruntea-mi animale
mai gemînd un roșu verde
pe cai mari și albi în vale
idealul mi se pierde
de se lasă zarea toată
ca un arc din care trag
prima spiță dintr-o roată
primul A pe care-l rag

Săgetarea unui vultur

Pe această pantă a respirării de mort
mă las nedormit fără cort
Sub această aripă care bate un alizeu
tăiat îmi las capul bărbos de zeu
Dă cu aripa în părul meu albit
lăsîndu-și împlinirea impleticită în mit
Vulturul, vă spun, o să cadă rău, rău, rău
în somnul cu vis și de coșmar al meu

Șchiopul

Cu ochii sparți cu tot aerul inspirat
într-un singur plămîn de zeu
Cu piciorul din dreapta rupt și împărat
cu mine însumi fără de eu
Înaintam și roind de umbre
ca și cum trei sori deodată ar fi răsărit
de raze fără să mă poată umple
negru cum eram și sălbăticit
Ce vrei tu copil al blindei făgăduințe,
ce vrei tu albastru copil?
Alte, alte vroiesc noi ființe
născute-n april
Și mai vroiesc de s-ar putea
și mai vroiesc
cu cea mai îndepărtată de stea
să vorbesc.

Un alt Manole către altă Ană

Ana, curge-mi tu prin sînge
ca să nu mi se mai verse.
Cu gîndirea tu mă plînge
și cu lumile inverse.

Ca să nu mă prăbușesc
vino tu cu pas regesc
în mine să te clădesc
în Stănesc.

NICHITA STĂNESCU

O TREAPTĂ DEFINITORIE

Trăim un timp, o epocă încărcată de multiple sensuri ale creației umane — aceasta marcînd nu numai revoluția tehnico-științifică, prin ceea ce concretizează ea ca progres de civilizație, dar și în domeniul — atît de vast — al culturii în genere, al artelor, al literaturii, parametrii devin pe fiecare zi tot mai bogați în semnificații.

Dacă în țările amplu dezvoltate și mai ales sub raportul progresului material un fenomen ca acela al exploziei informaționale, al multiplicării și diversificării intense a mijloacelor de comunicare în masă a căpătat dimensiuni nebanuite, în țările în curs de dezvoltare și, dintre acestea, în prima linie, cele în plin avînt al construcției socialiste, ceea ce se impune ca o veritabilă „nouă renaștere” este fenomenul efflorescenței spirituale. Evident, aceasta nu vrea să spună că în perimetrul transformărilor, al cuceririlor pe scara economică, industrială și agricolă, aceste țări ar înscrie o dinamică mai puțin impresionantă. Dimpotrivă, rata anuală de creștere a produsului național nu cunoaște aspecte de încetinire. Și cînd spunem aceasta, ne gîndim în primul rînd la țara noastră, al cărei actual plan cincinal este în plină desfășurare, cifric el situîndu-se printre cele mai îndrăznețe pe planul investițiilor, în raport, direct, de altfel, cu efortul amplificării, intensificării și diversificării producției însăși. Pe fiecare zi, pe fiecare oră, capacitatea industrială a țării se mărește, potențialul productiv pe cap de locuitor adăugînd noi indici cantitativi și calitativi. Averea națională a României a crescut enorm în acești peste 30 de ani de la Eliberare, din 1965 încoace, proporțiile și ritmul acestei creșteri marcînd saltul a cărui dimensionare continuă este astăzi de domeniul constatărilor curente în toate statisticile internaționale.

Vitalitatea biologică însăși a poporului român a spart „tiparele” și iată că cifrele Recensămîntului date publicității arată un spor, față de anul 1966, de aproape 2 milioane și jumătate a populației, în sensul că, la data de 5 ianuarie 1977, Republica Socialistă România număra 21 559 416 locuitori. Acest spor, de 12,9 la sută a populației reflectă nivelul la care a ajuns natalitatea, precum și creșterea duratei medii a vieții, totodată creșterea puterii economice a țării, dezvoltarea impetuoasă a industriei, rodnicia agriculturii, ridicarea sistematică și rapidă a nivelului de trai material și spiritual, a gradului general de civilizație. Datele recensămîntului evidențiază substanțiala sporire de locuințe, de asemenea, transformările innoitoare din viața satelor.

Un studiu sociologic amplu și aprofundat al unor asemenea date ar demonstra, formulînd în termeni adecvați, și ceea ce — ca raport dialectic necesar între „structură” și „suprastructură” — s-a produs în această perioadă, cu creșteri tot mai elocvente, în domeniul culturii, ca acumulare intensivă a procesului de învățămînt, conjugat cu cel de răspîndire a științei, artelor, literaturii prin multiplicarea și perfecționarea continuă a ceea ce numim „mass media”. Literatura, muzica, teatrul, cinematograful, artele plastice, amploarea dată ansamblurilor folclorice, cîntecul și dansul, formele mereu inovatoare ale interesului pentru arte, ale stimulării nu numai la scara republicană, dar tot mai intens, în acești ani, la cea județeană și comunală, prin descentralizarea instituțională și prin încurajarea continuă a investițiilor locale — iată tot atîția factori nu numai de impact cu cultura, ci și generatori de cultură. De aici și prodigioasa răscolire în adîncurile geniului popular, multitudinea talentelor ivite în lumina confruntării obștești.

Inițiativa conducerii Partidului, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, de a crea un cadru organizatoric și a da o dinamică proprie acestui vast fenomen de masă, de a-i imprima o modalitate de întrecere, de competiție, sub egida prin ea însăși atît de stimulativă a **Festivalului național „Cîntarea României”**, s-a dovedit mai mult decît îndreptățită și necesară. Antrenînd peste 2 milioane de persoane în cea mai însuflețită și însuflețitoare dintre manifestările culturale din cîte a cunoscut România vreodată, Festivalul și-a demonstrat autenticitatea încărcată de atîtea valențe educative și culturale, confirmînd la o scară mai vastă ca oricînd dăruirea întru artă a poporului, bogatul tezaur de vocație și de talent, setea de frumos și bucuria de a-l manifesta. A fost — prin etapele respective, pînă la convergența întrecerii supreme din Capitala țării, prin armonioasa îmbinare între arta profesionistă și cea amatoare, prin atît de numeroasele distincții acordate și, punct de vîrf, prin uriașul spectacol din seara zilei de 11 iunie — cea mai puternică afirmare a nivelului cultural al României de astăzi, cea mai vie demonstrație că țara noastră, întregul popor a pășit pe o nouă treaptă de afirmare spirituală. O treaptă prin ea însăși definitorie a revoluției noastre socialiste, deopotrivă a profundității și a amploarei noului umanism pe care o asemenea — numai o asemenea revoluție — îl poate genera și promova.

PLENITUDINEA CONȘTIINȚEI LIRICE

Fermecat de valori perene, de o idealitate susceptibilă de cultivare continuă, mesianicul neoromantic nu se poate lipsi de flacăra instinctului estetic. Chestiuni vitale decurgând din înfrățirea dramatică cu ideea de perfecțiune insuflă un aer vizionar feluritelor ipostaze în care se închipuie artistul modern. Când Al. Philippide mărturisește: „...misterios și mut/ Rămîn un exilat în absolut“, versurile traduc în maxima lor concentrare tensiunea gândirii lirice saturată de spiritualism coplesitor. Dinspre străfundurile conștiinței se deschid către noi luminoase profesii de credință:

*Eu printre umbre încă nu vreau să mă cobor;
Dar cum nu-i om acolo să n-ajungă,
Spre țara nopții drumul aș vrea să-l fac ușor,
C-un vast ocol prin zări de-azur sonor,
Și calea cea din urmă să-mi fie cea mai lungă.*

*O, crednicule paznic, Eol, străvechi amic,
Încredințază-mi agera unealtă
Cu care zidul grotei în două să-l despic,
— Din mine însumi, nou, să mă ridic
Și să mă urc în voie pe culmea cea mai-naltă.*
(Înălțare)

Alegoria poematică *Izgonirea lui Prometeu* năruie prejudecata că orice conștiință tragică e o conștiință înfrîntă. Prin Prometeu, cel izgonit de zei, revoltatul ce nu se resemnează, nu-și primește pedeapsa, poetul exaltă principiul creator, spiritul activ al universului. Condiția omului sancționat ca pămîntean fiindcă i-a înfruntat pe zei inspiră această pură imprecăție mesianică:

Eu

*Mă voi urca spre soarele puternic!
Să-ntîmpin vremea nouă-n drumul meu.*

*S-adun în mine fulgerele toate,
Să mi le-aprind priviri în ochi, să sorb
În ochii mei întreg văzduhul orb
Și cerurile toate să le sorb!*

Ca în orice act mesianic există și aici o exagerație. Minia cu care Prometeu clamează opțiunile sale e săgetată de orgoliu:

*Mă-ntorc în nemurire,
Să-mi caut altă omenire-n loc;
Să-i dau și ei mistuitorul foc;*

Ingratitudinea cu care a fost răsplătit îl îndeamnă să-și proclame dorința de a „năru cerul“, chiar de-ar fi să-l „latre încă-o omenire“. Spațiul sacru al nefericirii umane e

acoperit de percepția solitudinii „printre pocitanii“. Nu există decît o singură regenerare, chiar dacă ea presupune ocrotirea vremelnicului:

*Gropar al vremii care-ntr-una piere
Și foenix din ea însăși se naște iar mereu,
Am adunat în mine ca-ntr-un mauzoleu
Un vast norod de clipe efemere.*

Mărunții demoni ai clipei cu care se războiește elegant Al. Philippide nu-i interzic participarea la ceremonia fastuoasă a durabilului.

*Vreau să m-amestec pe deplin
Cu plasma din adînc a vieții,
Să fiu la fel cu-acel elin
De care pomenesc poezii*

Nici un fel de scepticism nu minează fascinația pe care o exercită sărbătoarea timpului. Este la mijloc convingerea activistă expusă de Tudor Vianu, mai întîi în 1929, într-un studiu despre *Concepția raționalistă și istorică a culturii*¹ și îmbrățișată pe larg de Al. Philippide. Potrivit orientării filozofice propuse de Tudor Vianu accentul trebuie să cadă, fie că e vorba de permanențe fie de transformarea forțelor sufletești în ferment al înnoirilor, pe transformare, printr-un consens umanist. Întoarcerea la solidarizarea conștiințelor e un argument moral. Cu deosebirea că acum el comportă și o solicitare civică aliată „încordării puterilor naționale“. Elementul nou pe care doresc să-l subliniez se referă la faptul că aceste puteri naționale străbat un ev al *expansiunii*, o rațională și istorică fructificare. Deosebirea e netă față de vechiul proces mesianic. Mesianismul nu se revizuieste pe sine, ci din simburile lui epoca socialismului a selectat coerent și prin integrare în fluxul istoric valorile de exponență. Unitatea lor incoruptibilă semnifică însușiri de perfecțiune armonios organizate.

Este momentul în care poetul capătă reprezentarea înțelesurilor inedite ale timpului în care am intrat, un timp decisiv în care s-au imprimat milenii de speranțe înșelate. Înselat ca și Eminescu de nemărginire, poetul nu se mai pierde în cosmos, el duce în spațiul cosmic o solie animată de prețuirea noului destin. Curgerea dialectică spre zărilor necuprinse atestă mutațiile viziunii, relevabilă prin acel sunet consacrat omului

¹ Extras din Arhiva pentru știință și reforma socială, 8, nr. 1—3, 1929, 28 p.

„senin, puternic și mîndru“ și nu destrămărilor sfișietoare care ne întîmpină în poezia eminesciană. Acolo, în spațiul de proporții cosmice și bîntuit de furtuni romantice, lirismul eminescian e scindat între pasiune și revoltă, între dezechilibrul interior și pacificare. De la *Luceafărul* la *Cezara* e întreg drumul izolării într-o demonie rezolvată divergent. Al. Philippide nu mai oscilează. Etica lui izbăvește pasiunea prin actul civic al experienței plenare în plan artistic și spiritual. Privindu-l cum se confundă cu pasărea însetată de azurul văzduhului, înțelegem că ipostaza sub care singur se înfățișează stă sub semnul *eliberării*. Din romantica germană poetul a dobîndit sensul motricității, tot ce înseamnă stagnare îi repugnă. Din icoana acestui efort al ieșirii la lumină, Al. Philippide a sorbit apa vie a constantului său vizionarism.

*Voiam să merg să-ntîmpin pe vechii semizei
Învîgători de hidre veninoase,
Săgetători și Herculi și Persei
Pe care omenirea în rătăcirea ei
De multă vreme nu-i mai cercetase.*

*Din zare, asfințitul mi-a-ntins de bun venit
Licoarea lui de aur în azurii pocale
Și muntele se smulse din hăuri — și-am pornit
Senin, puternic, mîndru, pe mările astrale.
(Întîmpinare în azur)*

Apariția omului temerar pe mările astrale nu mai seamănă cu rătăcirile unui corăbier dezarmat. Restabilat în încrederea ce și-o

ADRIAN BELDEANU

datora demult, el a depășit, prin urmare, și sentimentul derutant al dezrădăcinării și pe acela al sfișierii interne. Romantică da, neîndoios romantică, tendința închisă în excepționala poemă pe care am citat-o, caută să adîncească în manieră goetheană unitatea cu universul.

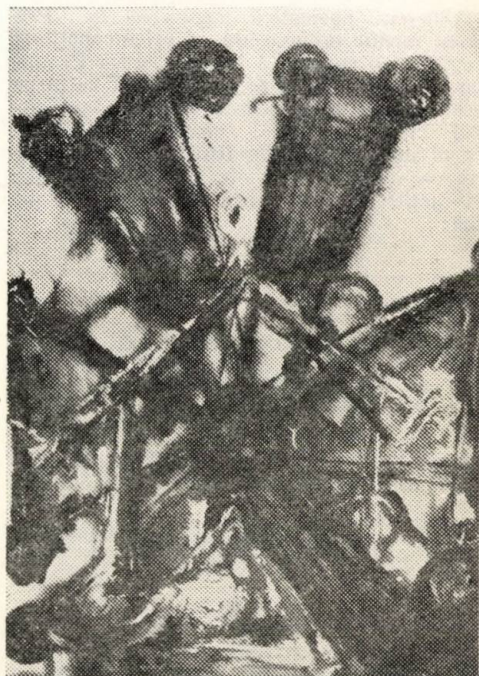
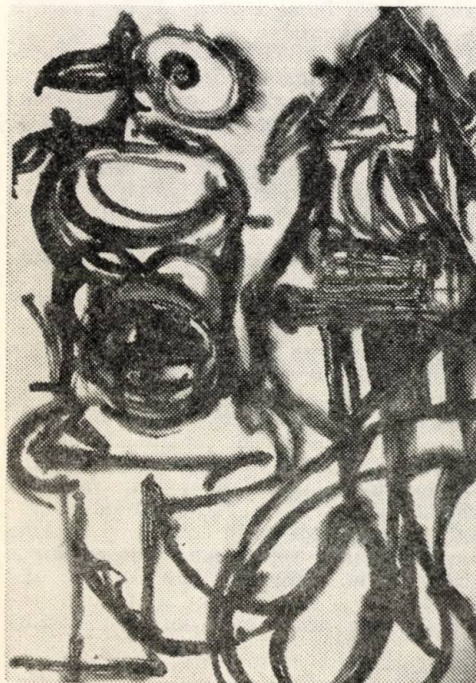
Imaginea cunoscută a luptătorului focos pe care o întîlnim mai adesea la Mihai Beniuc sugerează mai de grabă îndirjirea mesianică. Vom avea prilejul să discutăm despre ea. Deocamdată să conchidem că la Al. Philippide această imagine e răsfrîntă în lăuntru, fără intemperanțe verbale, trăgîndu-și energia dintr-o modestie vanitoasă, absorbită în meditație mitologică și stăpînită de o frenezie rece, dirijată cerebral.

Rotirea fanteziei în jurul unor abstracțiuni a lăsat impresia că Al. Philippide e glacial și că patetismul său este calculat. Corect ar fi să vorbim despre un patos intelectual datorită căruia mesianismul înglobează în solicitările lui afective o mare sete de problematizare, de homerizare, cum a și remarcat cineva.²⁾

Desigur, din paroxismul spiritual semnalat la Al. Philippide, mesianismul nu iese micșorat. Fuziunea lui cu simbolurile multiple ale realului echilibrează virtuozitatea reflexivă, o îndrumă spre temperare, spre un lirism mesianic al izbucnirilor sublimite.

²⁾v. Eugen Simion. „Orientări în literatura contemporană“. Buc. E.P.L. p. 78.

HENRI ZALIS

din CARTEA CU PRIETENI

SADOVENIANĂ

Cînd moare toamna, pe o cărare nepămînteană, el urcă în munți (și virfurile munților sînt altare de untdelemn) la Bradu-Strîmb și la Durău, și peste calul lui, făcînd cu copitele în noaptea minerală sau în catargele corăbiilor de sare, curg pe văi, mîinate de iarna zăpezilor, turme de oi. El merge tăcut, ascultînd cum sîngele lui se zbate ca un cîntec prelung pe vînt și pădurea dă zvon în calea turmelor ca să-și despice rîurile și să-i lase drumul luminat. La trecători, unde vulturii bat piatra cu aripile — războiul păstorilor cu cea mai îndrăzneală dintre păsări ține de două mii de ani, el se ridică în scări și cheamă furtuna. Și pe sub fulgere ce schimbă-n aur inima pămîntului, el își poartă calul mai departe, spre zarea altarelor de untdelemn, unde veghează cu ochi de piatră Zamolxis, zeul din începuturile noastre. Sub stele negre ca obrajii păcatului, calul se topește în gură de izvoare (apă adăpată cu cai) și numai friul lui rămîne ca să plîngă în viore, atîrnat de-o cracă (iarna, cînd tună, înseamnă că zăbala s-a izbit în trup de corb înghețat) iar Bătrînul intră cu pas clătînat în mormîntul din dosul stîinii, mormînt de apus de soare, plai întunecat de umbră de voievozi, unde-l așteaptă, cu trei fluiere gilgiind de dor, ciobanul din Miorița. Și potrivindu-se cu umerii în munții României, pe cînd de sus cad stele făclii, se pornesc să cînte pentru un neam întreg:

gomăn — gomănînd,
turmele pornînd...

NOMADUL

I S-A SPUS LUI PANAIT ISTRATI VAGABONDUL GENIAL — și așa va rămîne prin veacuri, fiindcă spiritul lui nu cunoștea sigilii decît ca să le rupă, îndrăzneț, revoltat, ca vîntul semănînd, primăvara, la Brăila, praf verde din Orient, praf negru din Balcani.

S-a născut, fără îndoială, pe un pat din scînduri de corabie, cînd luna, la Dunăre, scoate pui de nebunie și, făcînd parte din neamul de oameni care nu vor să moară pînă n-or trage zece draci pe roată, s-a înhămat de mic să iubească drumul și să bea numai din vinul neliniștii. A străbătut Europa, Nordul Africii, Caucazul și partea cea mai dulce a Asiei, Istambulul, dar cei ce socotesc că Istrati a fost un călător se înșeală. Panait Istrati a fost ceea ce reprezintă esența a mii de călători cu vocație: un nomad, adică un călător numai prin ră-nile drumului și mărăcinii timpului. Nu știu dacă a flămînzit mult, cred mai de-

grabă că foamea-l căuta neconținut, prinzându-l uneori din urmă, dar asta e cu totul altceva, căci plinea lui cea adevărată a fost să vadă și din lumina adunată să arunce un curcubeu. Trupul lui, măcinat de boală, neobișnuit să vizeze locul pe care dormea, a cunoscut o singură robie: dorul de-a urca pe cele mai teribile culmi, ale exaltării sau mizeriei, de a fi vultur sau lup și de a se topi apoi în iubire pentru oameni și pentru colțul lui de stea, care era Brăila.

Cred, fiindcă inima mi-o spune, că nomadul l-a desăvârșit pe scriitorul Panait Istrati

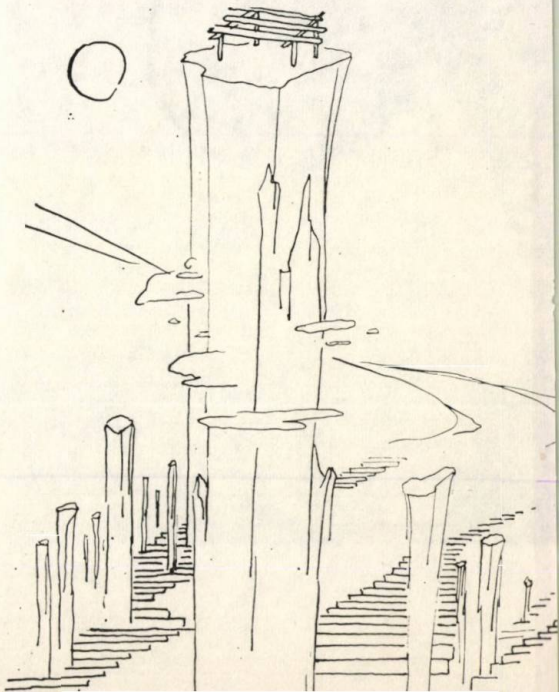
LAURENȚIU FULGA

Cînd eram mic credeam că generalii stau pe un deal, într-un scaun sculptat, înconjurati de aghiotanți frumoși și comandă războaiele. Pînă la prînz, obosiți de atîta zarvă, ei trebuiau să învieze toți soldații căzuți în luptă și să ordone să fie serviți cu porții duble de ciorbă. Mai tîrziu, spre desnadejdea copilului care fusese, am văzut că nimeni din neamul nostru n-a înviat din morți și n-a urcat mai sus de gradul de sergent. Bunicul meu, Dumitru Neagu, mort pe front în primul război mondial, a fost soldat. Frațele tatălui meu, Sandu Neagu, mort pe front în al doilea război mondial, a fost soldat. Tatăl meu, după cinci ani de front, s-a întors acasă pustiit și doar cu galonul de sergent. Eu însumi, cu toate că am urmat liceul militar, n-am înaintat în grad, mai sus de genunchiul broaștei. Unchiul meu Che Andrei (cel din **Îngerul a strigat**), care și-a spurcat sufletul în trei războaie, îmi spunea: mă, într-un război, noi ăștia din comuna Grădiștea, județul Brăila, nu sîntem buni decît de împrăscat sau de ordonanțe. Luat prizonier de către nemți, la Mărășești, se lăuda c-a fost pus să spele odaia generalului Mackensen și că a evadat, încălțat cu cismele generalului inamic. Îl știam mincinos, dar povestea asta, habar n-am prin ce minune, ne pătrunsese tuturor în sine, o credeam adevărată, dovadă că am umplut aceste cisme cu pitulici și cu vrăbii în nenumărate rînduri, iar atunci cînd au fost vindute pe o găleată de vin, am plîns ca un prost și i-am furat prizonierului de la Mărășești două piei de iepure, pe care le promisese unei țigănci și le-am dat la ciîni.

Peste timp, ca o mică răzbunare a neamului meu de soldați, am ajuns prieten la cataramă cu generalul Laurențiu Fulga (observați, n-am spus: prieten la toartă, fiindcă generalii nu beau cu oala și de obicei sînt împotriva capsomanilor de sol-

dați care dau cep butoiului cu gloanțe dum-dum). Oricît de prieteni, în lamura gîndului meu cel mai curat eu stau oricînd drepti în fața generalului Fulga, fiindcă el e scriitorul român torturat pînă la arderea izvoarelor de coșmarul războiului. Știind că există pentru fiecare om de pe fața pămîntului, învingător sau învins, o pîine și un strugure, Fulga e un luptător pentru speranță, litera lui trăiește convulsii și înălțimi însingurate, respingînd absurditatea nesfîrșitelor convoaie de morți, alienarea și întunericul. Putem avea fiecare o fereastră și un cîntec, dar am avut fiecare, în acest secol cîte un păianjen... „Soldații mei se uitau la păianjeni ca fascinați, hipnotizați și nu mi-a fost greu să-mi dau seama că la mijloc e un fel de magie și un fel de blestem, i-am strigat, pe fiecare, cu numele lor, sperînd să-i trezesc și să-i trag înapoi, Petre, Gheorghe, Dumitre, Mihai (...) păianjenii au pornit-o la drum, pe deasupra zăpezii înalte cît omul (...) spre poziția inamică sau spre raiul lui Dumnezeu (...) și zădărnice le țipam: Petre, Gheorghe, Dumitre, Mihai, ce-i cu voi oameni buni, unde vă duceți? (...) mergeau mai departe, pe urma păianjenilor, ca pe urma unei fatalități (...) și ciudat este, domnule, că nu înaintau la suprafața pămîntului, ci coborau în pămînt, și să nu vă închipuiți că nu se zbăteau și ei să scape de alunecarea aceea lentă sub pămînt, se zbăteau, și pe unul l-am auzit chiar oftînd, și pe altul chiar strigînd ca într-o agonie: Mamă, nu mă lăsa, mamă!“ (**Fascinația**).

Pe front, unde moartea joacă zaruri cu banii puși pachet sub tîgaie, femeia iubită ia numele Vieții, al Tinereții, al Fîntîinii din țară. Fulga e un realist magic, urcă neîncetat ulița alchimistilor și nu-i

pasă că pe-acolo nu se mai află măcar niște pirostrierii sub care să aprinzi focul, el se apucă să schimbe plumbul în aur, fierbindu-l în pumn, cu prețul cărnii și oaselor sale. El iubește visul nu pentru că e mai presus de realitate, iubește visul ca pe lucrul care ar fi meritat să fie realitate.

Alexandra din **Alexandra și Infernul** e femeia din crezul și îndoilele fiecăruia dintre noi, dar e totdeauna mai mult decât atât, e numele verde al mării, o dungă de soare luminind cu flori nisipul de pe plajă, e plînsul sau chemarea stranie a unei viori dintr-un orașel cînd fostul sublocotenent Fulga se dădea jos într-o gară luminată de un singur felinar și pierdea trenul, cu bună știință (între noi fiespus, aș îndrăzni să-mi închipui că fiecare general ar vrea să mai fie, o dată, doar un simplu comandant de pluton).

Generalul Laurențiu Fulga, fiindu-mi bun prieten, sau tocmai de aceea, mi-a făcut și multe clipe **cazone**. În diminețile de august, la Casa Scriitorilor de la Neptun (și pîndește exact diminețile în care m-am culcat la sfîrșitul nopții), numai ce-l auzi strigînd: prozatorii Mircea Sântimbreanu, Fănuș Neagu și dramaturgul Ion Băieșu! Mergeți și capturați niște pește de apă dulce. Executarea! Băieșu e ales, fiindcă știe să arunce cu lanseta și are noroc la șalău, eu fiindcă măsoar 1,80, cîntăresc peste 100 kg și mă pricep să descopăr un chibiț al Rapidului în fiecare responsabil de lac sau cherhana, iar Mircea Sântimbreanu, fiindcă măsoară 2,01 m și încă nu s-a născut paznicul ăla care să îndrăznească să-i zică de la obraz: mă, braconierule!

Ajuns aici, strig: companie, drepti! pentru onor prezențați arm'!

GEO DUMITRESCU

Pe Grivița, pornind de la patruleterul de oase aparținînd Sfintei Vineri, — pe mîna stîngă, lumea se varsă prin trei guri pline de înjurătură în Giulești, pe mîna dreaptă se deschid riurile prin care se intră în zăvoiu de piatră al Bucureștilor — pînă la Chibrit și pînă-n vadul cu soartă de vișin cehovian al Mogoșoaiei, se afla mai de mult arsenalul de tuberculoză al literaturii române; de acolo se lua liftul direct spre rai cu o simplă apăsare a mîinii pe inimă și, ca-ntr-o veselă grădină, înconjurată cu bălării purtînd căpestre de frînghie, unde se mîncă pipote de porumbel voiajor și se bea un vin sălbatic, nici-un poet nu se gîndea să tragă chiulul, c-o să se prezinte la Dumnezeu mai tîrziu de vîrsta de douăzeci și cinci de ani. Dar a fost și cite unul cu buză de aprilie, ca Geo Dumitrescu, rău de bulgăr și bun de mărgăritar,

care-a înșelat așteptarea copiilor din mahala tînjind după o bucată de colac muiată-n vin și o batistă legată-n pom.

Geo s-a născut în ceas cîntat de cucuvele, ca toți poeții închipuiți de lege să se înhame, în cătușe, la căruța unui veac torturat de războaie și într-o zi să se schimbe în corăbii ce se vor scufunda cu brațele prea pline de păsările mării.

Geo desfrunzește planete fără de noroc la un sfîrșit de lume:

*Pleacă fluture, du-te, niciodată
nu ieșim din război, privește-mă, iată-mă,
rătăcit, zadarnic ca un cuc pe Niagara
dorm și eu îmbrăcat, mereu, cu ranița-n
spate,
dorm pe mine, dedesubtul meu, îngropat
în cartușele trase,
în cartușele lumii, măi frate...*

și cînd ajunge la un izvor de curcubee, în care se vede, așa cum i-a ghicit o bătrînă țigancă: ...mic, negru, ochios..., *ți bat umbre de aramă pe frunte*, i se revărsă-n suflet miros de toamnă păstrat în casete și unde

*...uriașă
răsuflete a lumii, cîntec ameșitor, glasuri
care se cheamă, se-nfruntă, se roagă.
Pătrund încet în noapte, fumînd liniștit
cu capul pe umeri. Glasuri mă cheamă
de oriunde. Și, deodată simt
crescîndu-mi la loc urechi sociale...*

Eu l-am cunoscut pe cînd îi erau aceste urechi rupte din rădăcini și aștepta să-i crească altele. Locuia în Străulești, în boziile de la capul lui 6, clătinate de vîntul stîrnit de trenurile nopții. Ședea într-o casă ca un toc de vioară și nu avea atunci decît trecut, prezentu-i curgea prin buzunarele rupte. Dar, cu toate că *gîtul sticlei era frînt*, el striga:

*Dans, dans!...
Paharul gol țiuia a pustiu și-l simțeam
dornic să fie plin, în chip arzător,
și trebuia umplut, fără îndoială,
cu o băutură nouă, nemaipomenită,
amară și virulentă și aceasta nu putea fi
decît singele meu... Dans, dans!...
Ei, da — îmi spuneam — voi ridica
paharul plin, roșu
în cinstea cioburilor,
pentru a învia din mijlocul lor
o dansatoare întreagă, nepieritoare,
ca o victorie a fragilității!...
Dans, dans!...*

Acolo, în margine de București, unde curge-o gîrlă verde printre caravane de mărăcini, Geo era sigur și țanțos ca un țaran pe bicicletă, își închidea tocul viorii în două clape ca două spații, aduna firimituri de pline pentru cloșca cu pui din grînda cerului și visa să se mute unde stă azi, la Sinaia, într-un pod de lemn, legat cu veverițe și cu miresme de creștetul a șase brazi.

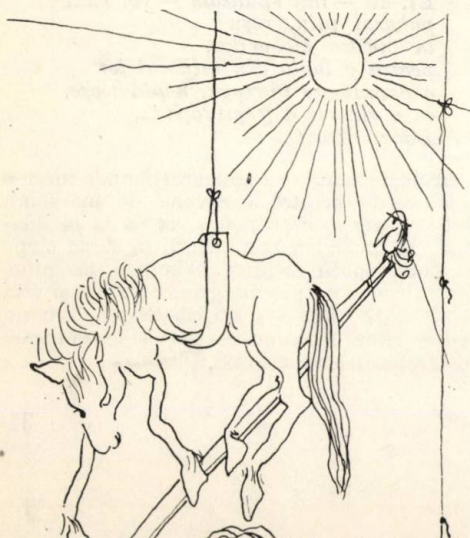
Cu Geo Dumitrescu am trăit seri de agată, cîntînd sub lampă: „Cînd s-aprinde prima stea în mahala“, ne-am certat pentru o cauză de amîndoi pierdută și iar ne-am legat pentru totdeauna, pe drumul dintre Pelîșor și Riegler, locul unde ninge cel mai frumos în România și unde luna are neobrăzarea să nu fie niciodată cu fruntea umilită sau să fie *aceeași cu care am participat la asaltul Trebizondei, dacă nu mă-nșel!*... Pe drumul ăla a gîndit Geo, sînt ferm convins, versul: *Întorcînd capul, te mai văd — floare înaltă de lună, idol de lună.* Și cred că o scorbura sau o groapă de urși mai păstrează în ea tînguirea de floarea paștelui cu care ne înnoada Velea paharele: „Căci furnica de-i furnică, la cap mare la trup mică...“ precum și ciocnetul bilelor de fildeș de la biliardul de sub fîntînă, unde Geo se închipuia jucîndu-și capul *ca să pot pricepe lumea... să găsesc bila roșie, care scapără, bila-soare*“...

Geo e un poet ciudat, umblă cu fazanii amurgului, aruncă o țigară peste ape și țigara se face punte, are bănuiele ascuțite și intuiția furtunilor de ciulin, dar nu e atît de lucid, cum pretind unii, fiindcă eu îl întîlnesc tot mai des purtînd sub braț un bot umed de căprioară. Ochii lui pun medalii în cetină și inele în trunchiul brazilor. Cred că, de la un timp, la geamul lui se împletesc strofele:

*...Ceasul s-a oprit. Și doar inima
o aud măsurînd vremea, asurzitor,
drumul unic de la tine pînă la tine...
Te aștept. Am ars cuvintele mișcării
totul în jur a rămas timp curat, împietrit—
nemîșcat plutesc prin zăpezi nesfîrșite,
păduri
pe umeri cu pasărea liră, pasărea aștep-
tării...*

Dar peste toate întîmplările, bune sau triste, Geo rămîne pentru mine hunul de frunză unde un lăutar zice mereu:

*...Și foaie verde trei lămîi
„rămîi, o, nu pleca, rămîi“... —
cîntam, cu zarea-căpătîi...*

SÛTÖ ANDRAS

Sütö Andras îmi luminează pîinea cu un spic de grîu de dincolo de munți. Pentru că îmi e dator o căprioară bate poteci ascunse ca s-o prindă și să mi-o aducă învelită în miros de cetină și cu nările palpitînd ca doi maci absorbiți dintr-un cer bîntuit de furtună într-o moarte violetă. Eu îi datorez o sanie îndesată cu fin, doi cai ce-au băut venin din Dunăre, la Brăila, și un drum prin viscol, noaptea, între niște sate puse de mine la blestem cu vin negru.

Dar înainte de a-l povesti, deschid palmele și-i așez pe umeri o nua de plop pe care cîntă cucul.

Cînd l-am cunoscut, într-un septembrie, — toamna, cu genunchi de lemn, cădea-n pragul casei de la vie — am luat mesteacănul ce-l țin pe un grind din golful magic unde m-am născut, pămînt și ape și bărci legate cu un fir de lună descreierată, l-am coborît într-o gîrlă cu fluturi și l-am atîrnat o noapte în odaie ca să-și umple frunza cu gînd și cu arome din Transilvania.

Sütö Andras luminează trist. Sütö are ochii albaștri și priviri de dragoste pentru lume.

Are toate pajiștile deschise spre Mureș, ca să-i întoarcă vîntul teii spre fereastră.

Și are, sub fereastră, covor cu stele pline de noroc pe care se apropie, în ceas de creangă înflorită de ploaie, Șeherezada. Sütö e aurit de povești. Și de aceea n-are decît un singur loc sacru: vatra în care maică-sa aprinde focul cînd îl simte că se întoarce acasă. Sütö ride frumos. E ca un vas pictat care-și trezește păsările și izvorul cînd te vede venind să-l umpli cu trandafiri.

Ca și zeii ce scot coarne dulci din mustul fierbînd, Sütö e scuturat numai de febra iubirii și a cîntecului. El știe că sîntem pe acest pămînt răsunător ca să îndrăznim adevărul, pe care, uneori, îl strigă struguri suplicului mîncăți în eternitate de Demeter-stegarul. Jos în țărîină, bîndu-și moartea cu lingură de țărîină, dar nevinzînd viața altuia, Demeter înalță un cîntec uriaș în vile de pe Tirnave.

Mare scriitor, Sütö caută neconținut chipul onoarei și caută în tainele teribile ale timpului, aruncînd leagăne roșii pe cer.

Destinul lui e să scoată la nesfîrșit, cu plasa, răsăritul din apa Mureșului și să bată clopotul de pace în biserici făurite din pîcle verzi.

Ne hrănim împreună cu pepeni de umbră, gonind după o dropie ce ne scapă mereu, și bucuria noastră e să înfigem un piersic în creasta unui val din Marea Neagră.

MARCEL GAFTON

De la Brăila în pustiu lăuceafărului, și din nou la Brăila crailor de apă și suferință și apoi spre inima noastră. Aceasta e *Miraria* sau darul de floare pe care ni-l face Marcel Gafton. Poeții sînt scafandri în apele cerești, umblă printr-un „ținut copacal“, totuși, cînd le vine apa-n moara lui don Quijote se divulgă, unul pe altul. Nichita Stănescu l-a pîrît pe Marcel că în copilărie a lipsit de la lecția de îngerească. E foarte adevărat. Pe vremea cînd Marcel umbla tuns chilug și intra sub masă fără să se înconvoaie, ca să fure tutun drăcesc, la Brăila nu se învăța îngerească, găseai pește în hale și jumătate din locuitorii orașului erau doar căpitani de vapor. Eu l-am cunoscut pe Marcel la o lecție de foame, la facultatea de miercuri și vineri. Ninge prin crăpăturile pereților și mai erau acolo un actor, un jucător la curse, o dansatoare, o lampă cu fitil și o sută de grame de votcă la cinci înși, dar trebuia să vină din moment în moment un chelner cu nume exotic — Casablanca! — încărcat cu pîine, cu șuncă și, mai ales, cu sticle. Marcel recita:

Ah, și dulceața paharelor între fugoși pereți fete-pahare, fete-băieți circiumă-circiumă....

neștiind, nici el, nici noi, că chiar în ziua aceea Casablanca era chemat să plătească pentru vinul îndoliat cu apă. Ai tu pe tine, sub zeghea vîrgată, cămașă de culoarea speranței?

Marcel Gafton mărturisește neconținut poarta de acasă și versul lui e punte spre Brăila, unde a deprins boarea privirii și unde pămîntul „de făt frumos în rădăcini se umple“. La malul Dunării a învățat să „aleluiască vocative“, a ascultat ecouri de calm împărat și s-a speriat de iubire: „Erai chiar năvălirea barbarilor!// din cuibarele de gheață incendiată a ochilor tăi amîndoi/pădurea/puhoia spre mine în culorile zilei de-apoi —/ sîngerate orgolii de vulpi implo-
rau drumul...“ sau: „Tristețea aduce noște în unghii/echilateralul departe,/ochiul cu care mă-njunghii/primenitoarea mea moarte// Poate-i noștră! poate mai crezi!// oare-i noștră? oare mai crezi?/tu, răsufare — joc în doi iezi,/coadele-ți boante, scumpe dovezi!“

Noi, cei de la Dunăre, purtăm Dunărea pe umeri, cum poartă fetele părul, Dobrogea, berbecii, Tirnavele, coșul cu struguri și oltenii, cobilița. Ne oprim la fiecare casă și strigăm: luați o cofă cu apă nemuritoare, ca să vă scăldați copiii și să vă-nroșiți florile din geam, luați o umbră de pasăre, să vă scrie visul cu ger măzărât, viața cu tinerețe și ziua cu: „Dimineată clară de la Rarău/sfîntească-se numele tău.“ Poet „al cărui ler șoptit cu nestemate“ a ajuns în amiaza colindelor, Marcel Gafton e os năs-

cut să fie scăpărat cu lună. „Din brazi m-adie o ispită,/ o vlagă veche, proaspătă ca vinul—/rindeaua mea de virgule palpită...“ Rupt de muncă, el e călător păgîn cu gîndul. Sfîntîndu-și singele ca bucureștean, respiră teiul și iernile lui Ion Ghica, pune să fumege-n candelă veche grai din ulițele boierești și topește-n șoapta cîntecului aur de toamnă și de răcoare. Îngenunchează la Odobescu și e copac încărcat cu chiciură de mărgean. Și cade repede în păcatul de a găsi toată lumea în el. „Să nu uiți: în necîntăritele mele plecări/privirile s-au lungit ca guma unei praștii;/în mîini de copil,/mi-e asfaltul arterelor mănos și bogat/can Egiptul antic pămîntul de la stînga și dreapta de Nil...“ La Brăila, întorcîndu-se, Marcel se simte ca într-un „golf de violoncel“ — iar eu aud în vorba asta cum sună și se zbate smeul deasupra livezii de la Medeleni. Marcel cîstește iia ca pe o „veghe la prispa unei guri de rai“ — iar vorba asta mă duce să mă închin doar colțului de pămînt căruia și marea vine să i se închine cu delfini. Pot rosti cu el, „la zăplazuri de izmă jurată“, într-o asurzire de cercei, că-n noi vinul e „viu ca bătaia de inimă/închinare cîmpiei Bărăganului nostru patetic...“ Și mă despart de el acolo unde-l aud zicînd: „...un bob aducă, doar un bob/în pîinea lui concisă/șoapta pămîntului ce-am fost...“ fiindcă, altfel de nebulie de la Dunăre, mie-mi place numai cîntecul vesel, un borș, un pumn de ardei și-o toamnă, bogată, sus în deal la Huși; să urc acolo în septembrie și să cobor la bobotează, ca să-mi văd dușmanii pocnind de căldură la gura sobei.

Aiurez, bineînțeles, căci Marcel, construit fiind din „metalul inoxidabil al fricii că rămi dator frumuseții“ suie cu mine, ca să cînte seara: „...luna răsturna mareață/raiul răsturnat în raiuri...“ și să strige în cenușa dimineții: „...din zoaiele vinelor noastre, doamne să guști/și grantele să ni le înghiți ca pe acadele/în preajma acestei bătălii foarte grele...“

LUCIAN RAICU

Lucian Raicu are umbletul adumbrit de-o taină, ca și cum s-ar duce la o întîlnire a dedulciților în descifrarea sigiliilor de pîclă, inițiată de enigmaticul Mateiu, într-un ținut de pajere. Cunoșcîndu-ne de tineri, nu ne mai salutăm cu gesturi înalte, ne zîmbim numai, pentru că zîmbetul ține de inimă, iar salutul, cel mai adesea, de pälărie.

Fluturii, cînd vin dintre hotare împletite cu neștiința noastră, se atîrnă, cu miera pierzaniei, mai mult de miresme decît de flori; pentru că e singuratic și ziua și-o trece visînd ca-ntr-o zăpezi, care și ele se visează așternute numai pe brazi, Raicu mi se pare

mai aproape de ciorchinii de frică ai pământului, adică lângă foșnetul stelelor, cuprins în verbul a înțelege, dar neputînd intra în verbul a lovi. Port în mine crezul, scris cu dunga lunii de la miezul nopții, că un om trist e o statuie de marmură în care s-a spart un gînd uluitor, cu o clipă mai înainte de a învia. Raicu e unul din puținii oameni ce-mi clatină credința asta. El, cînd e trist, scoate din mîneacă o floare, își aprinde cu ea țigara și alunecă printre arbori, către un drum ascuns pe care știe că trece o troică plină cu povești din Malarusia lui Gogol, unde miroase o iarbă cosită de Ion al lui Rebreanu și unde s-arată, ca să bea apă cu luceafăr de moarte, o căprioară din munții lui Labiș.

Născut pe lângă Brăila, într-o zi am ajuns cu Lucian Raicu într-un oraș de la Dunărea înaltă și subțire. El, timid ca un pîrîu, venit să se închine izvoarelor cu întreg sufletul și toate cărțile citite, eu bezmetic, cu ușa tuturor anotimpurilor dată de perete și cu buzunarele pline de legende de la Dunărea de Jos. „Auzi, mi-a zis Raicu, și vorbele alea vor rămîne totdeauna în mine, ce toamnă nemaipomenită, ce basm trebuie să fie acum pe Dunărea de la noi, la Brăila și la Galați, hai să facem o năzdrăvănie

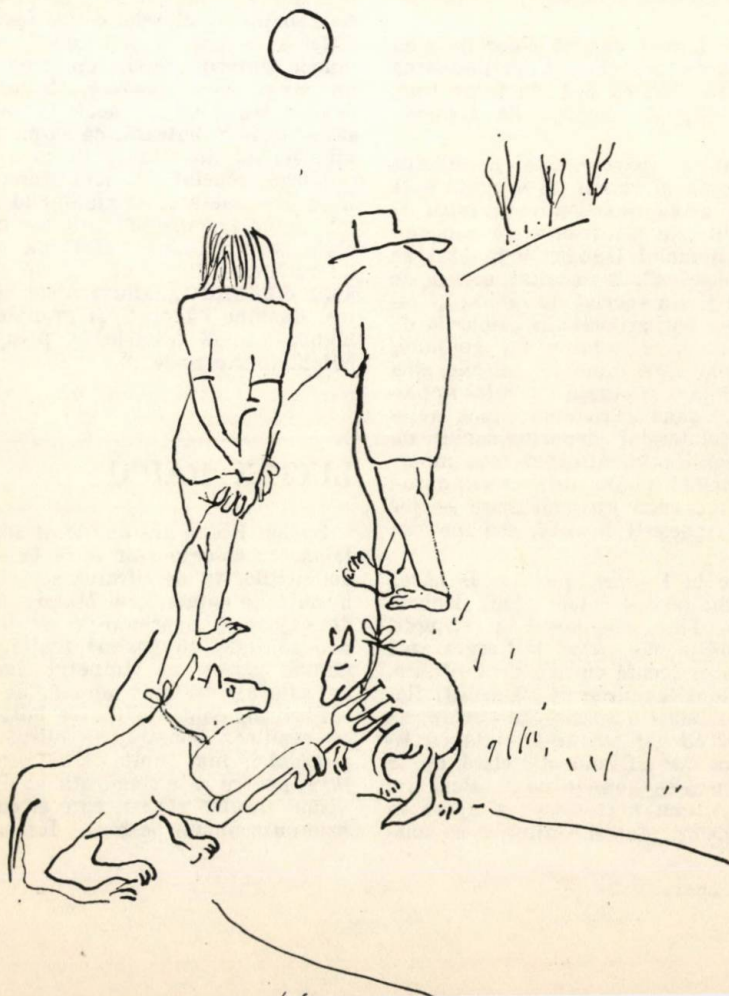
să ne trimită ăștia mai repede acasă“. „Bine Lucică, i-am răspuns, dacă vrei tu, dacă-mi dai mînă liberă...“ și-a doua zi eram în drum spre țară, amîndoi sub nume fals, eu cu pașaportul lui, el cu al meu ș.a.m.d.

Avem, în România, susțin listele Uniunii Scriitorilor, o sută de critici literari. Dintre ăștia o sută sînt prieten cu unsprezece, dintre ăștia unsprezece respect șapte, iar dintre ăștia șapte iubesc sincer numai patru. Dar pentru toți unsprezece voi scrie cîte o poveste.

Lucian Raicu e pentru mine ca o oală de lut, plină cu vin nou, care mă așteaptă pe masa din pridvor. Pentru el voi scrie o poveste care începe așa: Cînd eram mult mai blond decît azi și umblam prin lumea toată, am băut cu un sticlă de la Marea Mediterană. Vinul era căptușit uitare și răstignire, cu laudă și cu poezie. Cînd bei vin, mi-a zis bătrînul meșter, să mulțumești sticlărilor pentru paharele ce-l luminează și-l fac să vină din vremea prinților de odinioară... Iar eu i-am răspuns: cînd bei vin cu un prieten, trei foi de flacără se rup din singele fiecăruia și ard în bucurie nopți întregi...

FĂNUȘ NEAGU

(Din „Cartea cu prieteni“ în curs de apariție la Editura Sport-Turism)

„DINCOLO DE RIU PRINTRE ARBORI

(Povestiri cu oameni, ape și munți)

Pădurea aceea era cea mai mare, cea mai profundă și cea mai nestrăbătută dintre toate pădurile care acopereau, pe atunci și de atunci, chinuita față a pământului.

Mi s-a spus că s-ar afla tot acolo, dar eu nu cred.

... Domnea o căldură dospită și un miros amar, tulburător și trist de mucegai umed, pământul bătrîn răsuflea în mod ciudat, cum ar răsuflea o ființă după ce a murit. Niciodată mai tirziu — nici în noaptea când așteptam ursul cel mare și el se apropia, prin pinza de magneziu difuz a lunii, de hoi-tul vacii pe care o omorise în dimineața aceea și da rotocoale legănate, ca un dans potolită și primejdios — niciodată n-am încercat neliști mai adânci, spaime mai fără cuvânt, răzbătînd din cine știe ce tainițe obscure ale ființei mele, ca în zilele acelea de toamnă uscată și fierbinte cînd, după o jumătate de ceas de mers pe miriștiile devastate de soare treceam Teuzul milos, care-mi ajungea abia pînă la genunchi (dar eu știam, ce nu știa nimeni, că sforul acesta de apă gălbuie și călduță ascunde virtejuri ucigase) și pășeam cu inima bătînd înfundat sub bolta joasă a acestei păduri. Linfoliul ei umed, vibrația subțire a arborilor (erau ce voiam eu să fie: sicomori, boababi, sequoia) tremurul subțire al pămîntului care murea și se naștea mereu, ascuns și nebunește, mă primeau în brațe, așa cum fac pădurile cu copiii, cînd vor să-i învețe legile singurătății. Furnicile mă goneau îndată de pe orice loc aș fi vrut să mă așez, țințarii îmi bășicau pielea; din cînd în cînd cite-un Focke-Wulf cu aripile tivite cu galben și crucea neagră pe fuselaj, sau un YAK indosat, cu stea roșie, treceau, vîind, foarte jos; departe mormăiau tunu-

rile, neîntrerupt, iar eu scriam versuri: O epopee: „Călugăreni“. Partea epică: luptele, focurile de tabără, provocările homerice pe care și le aruncau eroii înainte de-a se tăia în paloșe, sau zdrobi în buzdugane, le compuneam acasă, în sat, într-o sală de clasă pustie, cu bănci scrijelate și dușumele date cu petrol; partea filozofică în pădurea aceea, a cărei amintire ascuțită și plină de înălțătoare spaime, mi-a trezit-o, mulți ani după aceea, catedrala din Chârtres... Partea epică am uitat-o, epopeea s-a pierdut; din cea filozofică țin minte doar următoarele:

„Nimica este omul, cu-ntreaga lui mărire,
Chiar de-ar fi-atîns, în viață, a cerului
lucire“.

Cînd se apropia seara și pădurea începea să-și trăiască viața ei adevărată, în care copiii n-au ce căuta, iar oamenii mari nu pot rămîne decît dacă au avut puterea să păstreze în ei ceva din copilăria lor, fugeam de acolo nebunește, cu pieptul opresat, urmărit de toate fantasmelor; nu mă uitam niciodată înapoi, nu simțeam zdreliturile spinilor, nici tăieturile brușilor sticloși.

Cînd apăreau luminile satului îmi aduceam aminte că trebuie să și respir și priveam cerul pe care goneau stelele rătăcitoare și auzeam prelungul lor țipăt pe care l-am uitat și în zadar încerc să mi-l amintesc, în zadar.

Aici, în pădurea aceasta, care iarna se depărta de sat și se închidea în ceață, am ajuns odată, nu știu nici eu cum, după ce patinasem beat de fericită singurătate curată, la nesfîrșit, pe panglica de ghiață albăstrie, ca o lamă bine călită, a Teuzului. Pluteam, de-a lungul pusei încremenite, peste care curgea un zumzet stîns, sfîșiat de croncăniturile ciorilor și de zgomotul mărunț, metalic, al scăieților uscați, clătinați de vînt și de tristețe într-o lume care-și uitase începuturile. Eram singur, alunecam nebunește ca să ajung departe, înainte de-a cădea seara, cît mai departe, să nu ajung nicăieri; strigam năuc și aerul rece îmi umplea gura și-mi gîtuia singele și totul în jurul meu era un mare hohot al iernii și cînd am intrat în pădurea neagră și albă a fost ca și cum aș fi străbătut un zid care s-a închis îndată în urma mea și atunci am cunoscut tăcerea. Dușmănoasă, ca o suliță îndreptată împotri-va pieptului meu.

Ca și cum aș fi îmbătrînit dintr-o dată cu cincizeci de ani.

Ca și cum mi-aș fi pierdut libertatea.

Nu mai era pădurea mea, colcăitoare, mus-tind de viață și de moarte, atît de asemănătoare cu secretele singelui meu: era temnița în care toată viața ta se petrece sub ochii altora, sub privegherea altora, sub legile înghețate ale altora; pădurea se micșorase; printre sulițele carbonizate ale arborilor

pusta de dincolo, albă, moartă era oglinda unei alte lumi de la capătul căreia se năștea noaptea.

Am început să gonesc îndărăt spre sat, cu seara pe urmele mele; strigam, cădeam, îmi juleam palmele în cioatele care ieșeau din ghiafă, fugeam și strigam inutil împotriva Tăcerii și singurătății.

Acasă, am primit supus citeva palme educative, am fost virit în albia de rufe care se numea „ciupă”; pe urmă am citit puțin la lumina lămpii cu gaz din „Aventurile submarinului Dox” și pentru prima oară mi s-au părut timpite, rușinos de timpite. Ce dobitoacie: oameni care nu cunoșteau Frica! Rătăceau singuri prin locurile cele mai pustii ale lumii, prin jungle și pampasuri, prin insule vulcanice, prin ape străveziu-verzi infestate de rechini și nu cunoșteau frica, singurătatea, tăcerea, sau — ceea ce era și mai grav — n-aveau curajul să recunoască asta. Nu erau eroi, cum mi se păruseră pînă în ziua aceea, nu erau decît niște ființe mincinoase de fum, cu toate pistoalele și carabinele lor.

În noaptea aceea Bunica simțind că nu puteam dormi (ea simțea întotdeauna totul dar nu arăta asta; era puterea ei, o putere adevărată, omenească, așa cum sînt secretele pe care ultimii mohicani le duc cu ei în mormînt, pentru că nu mai are rost să le transmită cuiva, oamenii care să merite așa ceva nu se mai nasc), Bunica mi-a povestit istoria adevărată a acelei păduri. Da, era plină de lupi și de alte felurite feluri de fiare. Ea le văzuse în tinerețe și am știut că era adevărat; Bardul din Mircești scrisese și el la Mircești:

*„Pardoși, tigri, lei sălbatici, stau prin
jungli tupilați
Pîndind noaptea elefanții, cu lungi trompe
înnarmați.”*

Aici, în pădurea asta hălăduiau „haidăii” cînd scoborau spre pustă din codrii Zărandului: și Petre Anghel și Simon Brișcălu, iar odată hăituit de puterile împărăției a locuit aici însuși Sobri Ioska. Comori nenumărate erau ascunse aici, de care nu știa nimeni în afară de unchiul nostru Miculae. Dar unchiul Miculae era „spiritist” vorbea cu duhurile regilor și ale sfinților și nu voia să spună nimănui nimic, fiindu-i știute tulburările și nebuniile care i-ar fi apucat pe oameni... Așadar ele sînt tot acolo și pădurea e tot acolo, dar niciodată n-am vrut s-o mai văd, din pricina mie știute.

În această pădure eu am ucis.

Războiul trecuse peste noi, acum era undeva departe, la vreo sută de kilometri, din cînd în cînd îi mai auzeam răsufierea. Timp de aproape trei luni rătăcisem printre liniile lui încurcate, singur, pierdut de ai mei, plin de rîie și de păduchi, bolnav de friguri, flămînd, dormind prin șure de paie sau pe marginea bălților putrede; acum toate

astea erau undeva în urmă; eram acasă, dar nimic nu mai era ca înainte: văzusem prea mulți morți pe marginea drumurilor, prefăcîndu-se în pămînt, sub bîziitul muștelor mari, verzui; împrăștiți pe cîmpiile arse, ca niște grămezi de zdrențe; azvîrliți în copaci, cu intestinele spînzurînd, trandafirii; înșirați unul lîngă altul la vreo margine de sat, ca niște stive, peste care cobora înserarea fierbinte a toamnei. Atunci întors acasă, îi uitasem; abia acum după treizeci de ani, mi-i amintesc din nou, în nopțile fără somn...

Toată lumea avea arme. Copiii goleau cartușele de jumătate din pulbere, îndesau glonte în tub, vărsau deasupra pulberea rămasă și-i dădeau foc, gloanțele zburau fără putere, ca bete, căzînd ca o grindină peste case, spărgînd țiglele; cei mai mari făceau concursuri de tragere pe imaș, ținta fiind o cască germană pusă-n par, găurită ca o stropitoare (ceea ce dovedea inutilitatea căștilor de oțel), sau se încercau după iepuri, ori pur și simplu trăgeau de pe podul cel putred în răstoacă și rideau ca nebunii cînd țîșneau micile geizere de noroi și apă coclîtă.

Eram bineînțeles și eu înarmat: o carabină scurtă de cavalerie Musin-Nagan și o sabie

curbă, căzăcească, în toc de lemn, cu care am tăiat un curcan, Bunica nu mai vedea așa de bine ca să ducă la bun sfârșit această operație, cu securea, așa cum se cuvenea. Sabia, ai mei îmi îngăduiseră s-o am, de carabină nu știau nimic. Mi-o ascunsese, depărtatul meu unchi Ciupe Todor, zis Ipu, într-un adăpost pe care-l săpasem noi pe vremea când treceau nori de avioane americane, sticlind în soare ca niște bucățele de argint. Adăpostul, — o groapă de vreun metru adâncime, servea acum de mormînt lui Pufi și-l năpădiseră bălăriile. Prietenul meu Ipu („ca el ai să ajungi, spunea bunica, că stați după pești ceea ce numai țigani fac; oamenii de treabă *cumpără* pește, batăr că nu pricep de ce, neavînd el nici un gust, nu ca carnea cea de porc“) prietenul meu Ipu avea și el armă, o pușcă Berdan, cu capse, în care băga pulbere vie și nici pînă azi nu pricep cum de nu i-a explodat în mînă, iar în loc de alice folosea cuie tăiate mărunt de Gyuszy, fierarul satului. Cu pușca aceea trăznea el, foarte rar, cite un iepure, atunci cînd avea nevoie de caciulă nouă, vulpe neprilejuindu-se, și priceperea lui fiind pescuitul cu mina pe sub cocioace și cu alte meșteșuguri de care va veni vorba mai încolo. Ipu era foarte temător de legi și cînd s-a anunțat, prin bătaia cu toba, că deținerea armelor se pedepsește grav, s-a speriat rău. În timp ce citea cam în felul acesta anunțul: „*Se aduce! La cunoștință că cine! Aare arme militare se pedepsește! Foarte rău adică cu moartea!*“ „Dobașul“ avea la briu un Mauser în toc de lemn, iar ascultătorii erau cu puștile la spinare, după care s-au dus cu toții pe imasă la „tragere“. Ipu însă a intrat la gînduri, nu pentru el, că lui după cum spunea, nu-i păsa de viață, cit pentru mine, care eram tînăr și mai aveam multe de învățat. Prin aceste „multe“ el înțelegea mai cu seamă pescuitul, față de care nu dovedeam nici-o aplicare, fiindu-mi frică și greață să umblu cu mîinile prin băloșenia umedă de sub maluri, iar răbdarea de-a sta cu undița în mînă n-o aveam pe atunci, am dobîndit-o mult mai tîrziu și sînt iarăși pe cale de-a o pierde de cînd am cunoscut acele minuni care se numesc „Trutta Fario“ și „Thymalus Thymalus“.

Drept care, într-o seară, strecurîndu-se aplecat de șale pe lingă garduri, ca să nu-l vadă Bunica, m-a fluierat în felul numai de noi cunoscut; eu am sărit pe geam și ne-am furișat în fundul curții, pe marginea Răstociei celei putrede, printre bălăriile cu sevă amăruie și miros de țap în călduri.

— Acum poți fi liniștit, pușca am regulat-o, spuse el și scoase de sub sumanul flendurit o cioată pe care la prima vedere n-am mai recunoscut-o. Era minunata mea carabină de cavalerie, cu patul tăiat, cu țeava retezată, ciumpăvită, o rușine.

— A pus-o la punct Gyuszy. Acuma nu mai am grije. O poți ascunde în cracul pantalonilor și nu te mai dibuiește nice Cristos.

Și pentru că mă simțea îndurerat de mutilarea „practică“ a acelei carabine cu care nu apucasem să trag măcar o dată, îmi șopti:

— Fă-te slobod cum îi ști. Vineri. Mergem la vînătoare. În pădure. Pușcăm un porc, ori un țap, cum a da dumnezeu. (Pădurea aceasta aparținea Domeniilor Regale de vînătoare; odată, prin '37 îl văzusem pe Carol al II-lea întorcîndu-se de acolo, în mașină, cu o țigară groasă în gură; dar acum, pe vreme de război, cine mai avea grijă de ea?)

— S-au adunat acolo tot felul de sălbăticiuni, fugind și ele, ca oamenii dinaintea fruntului, șopti mai departe ațîțat Ipu. Om pușca, om *frige*.

— Oi pușcă! spusei eu răspicat, să nu existe nici un fel de dubiu, iar el încuviință.

— Poți ști. Îi pușca, iară eu oi probăului *să-l prind*. (Era vorba de somnul cel mare, „harca“ pe care el o urmărea din copilărie și despre care pe lumea asta nu știam decît noi doi, nu care cumva vreun dobitoc să se apuce să-l omoare cu grenade sau cu trolul, cum se obișnuia pe atunci).

— Ți-am potrivit cu Gyuszy și plumbii, adăugă Ipu și-mi arătă niște cartușe în glonțul de plumb al cărora fierarul crestase o cruce.

— Dum-Dum, spuse Ipu cu respect. Nu scapă nimica. Om *frige*. Carne bună.

Cum au trecut acele două zile, nu știu. Stăteam toată ziua în sala de clasă pustie, mirosind rece a petrol și a trupuri de copii și încercam să-mi continui epopeea, dar degeaba.

„În frunte-i Aly-Beyiul cu platoșa de-argint...“

Și aici, gata. Știam că rima va fi Corint, („mînt“ nu mergea... „ochi ce mînt“... altă rimă, dumnezeu cu mila), aveam vedenii cinegetice acute și profund nebuloase.

Vineri păseam țepăn, cu arma retezată ascunsă sub pantalonii scurți, urmîndu-l pe Ipu care gîfîia pe mîriștea udă de rouă rece. Primejdiile ne înconjurau din toate părțile, el nu-și dădea seama, el mă însoțea doar și gîndul îi umbla tot atît de frenetic ca al meu, sînt sigur, la „harca“ cea mare pe care nimeni în afară de el n-o văzuse și nu-i știa locul. Pădurea se îndepărta din ce în ce, cu cît ne apropiam noi, nu se mai isprăvea drumul acesta; soarele începu să frigă dar mie, jur, îmi era frig.

*

(Mi-au plăcut întotdeauna armele; în profunda mea ignoranță a tot ceea ce e tehnică, singurul domeniu în care, fără falsă modestie îndrăznesc să afirm că mă pricep, e acela al armelor. Am avut și am vechi pistoale turcești de prin secolul XVII, pe care le-am pus la punct și cu care trag la țintă; am uimit la Londra, în Tower sau la muzeul

Wallace, pe însoțitorii mei, recunoscând de la distanță armele expuse acolo, prima mitralieră a domnului James Puckle, cu cremene, care trăgea cu gloanțe rotunde în creștini și cu gloanțe pătrate în păgânii-turci, carabina făcută de Purdey pentru regele Carol I Stuart și pe care acesta, îndrăgostit nebunește fiind de lady Castlemaine, a comandat-o să fie făcută în așa fel încât glonțul să aibă forma unei inimi, Navy Coltul mod. 1851, cal. 36, pistoalele „a chenapan“, elegantele pistoale scurte, arma de predilecție a jucătorilor de cărți profesioniști de pe vasele cu zbaturi care pluteau pe Mississippi, cizelate de domnul Deringer în Pennsylvania.)

*

Într-o dimineață, foarte devreme, a anului 1955, a sunat telefonul în odăița în care locuiam atunci, unde domneau cărțile azvirlite peste tot și o sfântă dezordine. Pe vremea aceea, foarte tânăr fiind și buiac, nu țineam cont de sfatul pe care mi-l dăduse, de mult, bunicul meu din partea tatii, sub forma unei pilde: „Omului, cînd intră în războiul care se cheamă viață, îi este dat un număr oareșicare de gloanțe. Cînd este tânăr trage multe și fără socoteală, asupra uneia ținte. Mai încolo, făcînd socoteala cartușierei, se cuprinde de duhul „sporolișului“, alege ținta și trage cîte unul, ochind bine“. Sfatul, ca toate sfaturile, și-a filfiit doar aripa asupra mea și mi-am adus aminte de el doar mult mai tîrziu, la vremea socotelilor celor dintii, cînd ele nu sînt chiar degeaba, încă. Așadar, în acea vreme, nopțile erau foarte scurte și le petreceam cu prietenii, punînd lumea la cale, împărțîșindu-ne întrebările și neliniștile și bînd mult, spre limpezirea gîndurilor și ascuțirea îndrăzneții. Bun soț la asemenea lucrări îmi era mult prea curînd și mult prea nedrept plecatul dintre noi Lae Labiș, și alții, care după aceea au devenit ei înșiși, iar alții s-au spulberat în pustiurile

amare ale ratării. Diminețile îmi erau acre și tîrzii, prin ceață umbrite de cuțitul remuscării și de unele hotărîri de fier, pe care le călcăm în aceeași zi, așa că am primit cu neplăcere deșteptarea aceea silită.

Un glas plăcut de femeie, după ce s-a interesat dacă are plăcerea de-a vorbi cu tînărul scriitor al cărui nume îl purtam, mi-a spus că maestrul Sadoveanu ar dori să-l cunoască pe acest tînăr scriitor, încă în ziua aceea, la ceasurile zece.

Acum, trebuie să fac o mărturisire: ca mai toți adolescenții de pe acest pămînt, eram un mare timid, dar socotindu-mă bărbat, ascundeam asta sub o țepoșenie și o propensiune de-a trece toate cîte sînt pe lume sub ascușul limbii și sub șfichiul butadei arțăgoase. Credeam (și mă consolează acum cunoașterea faptului că așa a fost, așa este și așa va fi) că totul începe cu mine și că tot ce este de descoperit în universul artei, urma să descopăr — sau descoperisem! — singur. (Este un elementar adevăr psihologic, pe care însă, nu știu de ce îl uităm, dar poate că este o lege secretă aceasta: uitarea timpurilor succesive care alcătuiesc propria noastră viață și devenire).

Pe Sadoveanu îl iubeam și-l prețuiam, ca pe un monument de care te apropii cu respect, dar și cu o anumită distanțare, mi se părea (vai, tristă prezumție, — dar mă găsesc la ceasul mărturisirilor) că „se repetă“... și că lumea lui, universul lui artistic, se confundă treptat în negura timpurilor și în zona admirației cultural-istorice. Mult mai tîrziu am înțeles, am simțit cu rușine și indulgență față de rătăcirile virstei, că puțini au fost scriitorii români a căror operă să fi rămas atît de durabilă, atît de modernă și atît de fertilă, că Sadoveanu e singurul scriitor român care a lăsat în urma lui o operă, un univers, ca Dickens, ca Balzac, ca Dostoievski. Dacă Johann Sebastian Bach e „monoton“ și „se repetă“, atunci și Sado-

veanu, da. Și, cu trecerea anilor, am mai înțeles ceva: că opera marelui moldovean cere *inițiere* și abia după aceea infinitele ei fațete, mereu altele („tot alte ape cîntă, aceluiași pirău“) recompun una dintre cele mai cuprinzătoare deschideri asupra spiritualității românești...

Dar atunci, în dimineața aceea a anului 1955, cînd cu inima ticăind și cu prima mea carte subțioară, intram în fața maestrului, eram foarte departe de-a ști toate acestea.

George Călinescu nota odată una din acele intuiții fulgurante care au făcut mulți epigoni, dar nu și școală: „Acum, la bătrînețe, fața lui Mihail Sadoveanu a căpătat o frumusețe celestă. Dacă l-aș vedea pe Goethe n-aș fi mai tulburat“.

Simțind stingăcia care se zbătea în mine, maestrul m-a învăluit de la început în vasta mantie a liniștii sale liniștitoare; s-a interesat de biografia și de lecturile mele (îl cunoșteam oare pe Anatole France?! Îl cunoșteam și-mi plăcea și mai cu seamă acea trist savantă „Rôtisserie de la Reine Pédauque“); a reproșat romanului meu violențele verbale și fără să vreau am mărturisit că o sudalmă crudă mi se părea, în proză, dovadă de virilitate și nonconformism. A zîmbit a rîde unei depărtări și unei înțelegeri a oamenilor tineri pe care o avea. Mi-a mai spus că romanul meu i-a plăcut, dar că voisem să spun prea multe într-o singură carte. N-am cînteat să-i replic că ambiționam să scriu „Război și Pace“, simțind în acel moment incongruitatea unei atari ambiții.

— Văd că ai fruntea bombată, moștenire bună a înaintașilor domniei tale... Dar te văd cam subțiratic și cam frămîntat.

— Trăim o epocă atît de complexă... am suspinat.

— Totdeauna au fost... Frămîntarea se cuvine s-o păstrăm cărților noastre și vieții celei nevăzute a scriitorului. Mulți se cheltuie în afară... E drept că ne-a fost dată liniștea apelor și odihna vîntului. Iar școala statorniciei e grea... Și nu e principala calitate a tagmei întru care trudim.

Mi-am adus atunci aminte de un episod din „Anii de ucenicie“. I l-am reamintit și maestrului. A clătinat din cap cu melancolie.

— Mata vinezi? m-a întrebat Sadoveanu.

— Nu, am spus și nu i-am putut povesti întîmplarea aceea cu pușca ciuntită și cu groaznica zbatere a căprioarei care nu putea muri.

— Nici nu pescuiești?

— Nu, am răspuns, de data asta fără argument interior, deși era unul despre care va veni vorba îndată.

— Îmi va face plăcere să te am soț o dată, la o asemenea lucrare.

M-am supus cu respect, dar fără entuziasm și peste cîțva timp am petrecut o după-amiază pe fața tainicei (pe atunci!) bălți a Mogoșoaiei, privind dezarmat și neînțelegător, peștișorii de tinichea pe care Sado-

veanu îi alegea Jîntr-o vastă cutie, mirîndu-mă de prostia răpitoarelor care se agățau furioase de acele închipiri abstracte, deloc asemănătoare cu peștișorii vii care foiau sub nuferi. Și mi-am dat seama că niciodată nu voi căpăta această știință.

Pe urmă a venit boala maestrului și i-am mai văzut o singură dată chipul pe care se întipărise liniștea plecării din care nu este întoarcere, spre zarea cea fără de amurg.

Și ceea ce ar fi trebuit să înțeleg atunci, am înțeles mai tîrziu. Poate, totuși, nu prea tîrziu.

*

Ipu, fără să fi văzut în viața lui un catalog cu scule de pescuit, inventase instrumentul care — în acele cataloage cu multe pagini — se numește „mobler“: cioplise din lemn de brad un peștișor, îi vopsise trupul cu verde și capul cu roșu și-l înarmase cu cîrlige bine ascuțite și-i pusese sub gușe o barbetă de tinichea. Îl arunca „din mînă“, învîrtind o sfoară subțire precum „cow-boy-ii“ lasso-ul și-l trăgea sacadat prin apă, pe lîngă peretele de stuf sau de suvar, îl trăgea sacadat și lemnușul vopsit imita mersul dezordonat al unui pește bolnav sau nebunatic (altfel decît cei vii care înotau liniștiți, cuminte și conformiști) atrăgînd din cotloanele ei știuca flămîndă sau furioasă. Am văzut atunci, în copilăria mea, exemplare de Essox Lucius care azi ar împodobi cu fală coperțile oricărei reviste haleutice din lume.

Dar visul lui — și al meu prin contagiune — era somnul cel mare, „harca“ pe care el o pîndea și o momea cu coropișnițe scociorîte din bălegar proaspăt și duhnitor, cu țipări care ne înțepau degetele și trebuia o mare știință să nu-i pierzi din mînă, zvîrcolitori cum erau ca niște șerpi cleioși, cu șoareci, cu broaște, ba odată și cu un boboc de rață, pe care „monstrul“ l-a hăpăit și a rupt

sfoara ca și cum ar fi fost un fir de păr. Eu am strigat de furie; Ipu rîdea. Era mulțumit că-l scăpase; cred că în fond nu voia să-l prindă, sau cum spunea: „Nu i-a venit ceasul. Nici lui, nici nouă“.

Într-o zi, ultima zi de vacanță (pregătiri, neliniști și bucurii) am auzit mare zvircoală pe ulițe. Lumea fugea ca la foc, țipînd, strîgînd, îmbulzindu-se.

— L-a prins!

— Îi cit un balaor!

— Hai, Floriță, să vedem „harca“!

Tragedia se întîmplase. Somnul cel mare a ieșit din ascunzișurile lui întunecate ca un iad umed și a intrat în apa nici de o jumătate de metru, cum era Teuzul la Costrișe.

Acolo cinea Picu, tot o rudă îndepărtată și tot nebun (cel care, furios că nevasta nu i-a născut fecior, ci fată, a botezat-o cu nume de vacă, distrugîndu-i viitorul). Picu și ceilalți s-au năpustit asupra monstrului cu furcile, cu topoarele, cu cuțitele și l-au răpus acolo, în apa scăzută, într-o bătălie homerică, fiind păliți și răsturnați de loviturile cozii uriașe.

Au trecut cu somnul prin sat, încărcat în căruță; coada i se tira pe jos, în pulberea albă a uliței mari. L-am văzut atunci pe Ipu, pe marginea drumului. Privea cu ochii goi trecerea convoiului și fața lui cojită ca o ceapă era mai roșie decît de obicei. N-a scos un cuvînt nici atunci cînd Picu, beat de pălîncă și de orgoliu, i-a strigat:

— Vezi măi, Ștrîmfil, că n-ai fost în stare să-l prinzi! Vezi, mă? Tot eu, pînă la urmă! Tot eu!

Am primit în toată ființa mea durerea prietenului copilăriei mele și am fost laș: n-am avut curajul să trec drumul și să-i spun cîteva cuvinte, să-i spun orice, să-i spun că poate nu era „harca“ noastră, ci alta, sau dacă era ea, sigur se mai găseau altele, mai mari.

După ce s-a potolit gălăgia și fiecare s-a dus la treburile sale, Ipu a rămas tot acolo, singur, cu căciula lui mare de iepure tuflită adînc pe frunte și privirile pierdute.

Nu l-am mai văzut. Cînd m-am întors peste un an murise. Trăia singur, într-un bordei la marginea satului și l-au găsit tîrziu. Foarte tîrziu.

Poate a murit pentru că trebuia să moară; era și foarte bătrîn. Dar din pricina acestei întîmplări nedrepte, au trecut mulți ani pînă cînd am intrat și eu — mai mult fără voia mea — în tagma ucenicilor sfîntului Petru și a lui Ipu.

În fond, îmi dau seama că încerc să amîn încheierea acestui capitol, pentru că habar n-am de ce vinăm și pescuim, de ce trăiește în noi patima acestei vechi îndeletniciri și trăiește atît de violent uneori încît, în împrejurări limită, face să cadă de pe noi, ca un vâl subțire, pojghița a ceea ce ne-am obișnuit să numim civilizație făcînd (treacă de la mine această concesie stilistică) pe *unii* să regăsească rictusul primordial și mîrîitul

cu care depărtații înaintași își apărau prada lor. De ce (iarăși) *unii*, altfel oameni subțiri, se prăbușesc în abisul dorinței de-a ucide, cît mai mult și cînd totul s-a terminat, privesc cu ochi goi în jur, sleiți, ca și cum s-ar fi întors din locuri de care nu-și mai aduc aminte? (Am trăit și eu, o dată sau de două ori, această beție și-mi amintesc de ea cu rușine și orgoliu). Adevărul este că dacă aș ști, n-aș scrie această carte.

De ce o scriu? Celor mai vechi și mai talentați în această îndeletnicire ea nu le va spune nimic și li se va părea prezumțioasă. Celorlalți, pentru care o apă e locul cel mai propice pentru spălarea mașinii, iar un pilc de arbori e o bună umbrelă sub care se pot bea șprițuri în tihnă, nici atît.

Sub geamul meu se joacă, într-o băltoacă născută din fantezia asfaltului ondulat, doi ținci negricioși. Sintem cunoscuți buni; cînd îmi aduc aminte (ceea ce se întîmplă destul de rar), am în buzunar, pentru ei, punguță cu bomboane. Părinții lor lucrează amîndoi, pleacă dimineța, vin seara; bunica a murit, sînt toată ziua pe strada de asfalt și-și strecoară prin pumnii mici apa murdară pe care rigola n-a avut încă timp s-o înghită.

Acum cîteva zile m-au întîmpinat cu niște fenomenali ochi negri și rareori m-am simțit atît de vinovat pentru acel tip de uitare joasă prin care ne apărăm de existența celorlalți.

— Nu-i nimic, a zis unul. Dă-ne niște pîinică.

Au mîncat-o, gravi, pe marginea trotuarului, cu ochii în băltoacă cenușie și privindu-i, mi-am adus aminte (n-aveam nimic pentru ei) de seara aceea în care tata a venit de la serviciu; era toamnă, în soba din bucătărie ardea un foc violent; tata a cîntat atunci: „*Vasilică, buze moi! Nu vîi sara pe la noi?*“/ și eu am izbucnit în plîns, într-un plîns sfîșietor și fără sfîrșit; tata s-a speriat, cîntecul era, în fond, un cîntec vesel; plînsul meu nu era nici el expresia vreunei deznădejdi sau amărăciuni; plîngeam de prea multă dragoste; de ce mi-am adus aminte de asta, exact acum, cînd privesc pe cei doi negricioși, cum mînîncă liniștiți pîinică, pe marginea unei băltoace?

Poate pentru ei scriu această carte. Nu, nu e un simbol: nu pentru „generațiile viitoare“ ce trebuiesc crescute în spiritul iubirii față de natura pe care urmează să o transforme și ei la rîndul lor, în continuare. Pentru acești doi ținci, *anume*.

Și pentru unul încă, din ce în ce mai depărtat, care-mi face semne din ce în ce mai rare și mai de neînțeles, fără să știe că mă poartă spre el o apă străvezie și că ne vom întîlni; nu se poate să nu ne întîlnim.

Dar va fi prea tîrziu să mai realizăm ceva, împreună.

Decamdată numai eu știu asta.

TITUS POPOVICI

Iconarul

Venea toamna: culegea pietrele de pe drum
se ștergea cu vara pe mâini
extrăgea cu unghii de parfum
lebdăa cejoasă dintre ciini,

oțna ingerul îl curăța de praf
se culca în mamă să nu moară,
bate-un vînt de cinematograf
peste pieptul lui de trestioară.

Uite-l doamne-n case de ziar
bea amurg și lustruiește patimi
ca un prea părelnic iconar
care n-a pictat decît pe lacrimi.

Cartoful

Să fii François Villon — regat de paie
în care anii spînzură de vii,
cu birje lăfăindu-se-n tramvaie
și înțelepți scăldîndu-se-n copii,

să porți bujii de foc să bei atomii
acestui veac cu lună de prisos
singur încît să pupi pe gură pomii
care-au pornit spre paradis pe jos,

cei condamnați la vis să te aclame
iar restul să-și petreacă viața-n cîlji
ca pe-un cartof din jarul de reclame
să iei Parisu-n pumni și mort să cîmji.

Dansul pe jăratec

Acum gelos pe fluturi ieri alăptat de nori
nici nu știam ce-i umbra cînd m-au lovit cu
bățul
ca lacrima pe-obrazul unui copil din flori
am lunecat și iată simt biciul și simt hățul

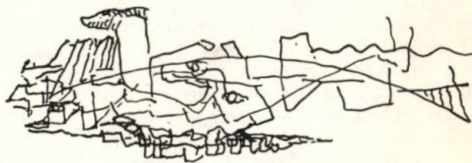
Dînd stelele-ntr-o parte aș fi putut să strig
dar mă cuprinse sila de risul lor sălbatec
pe vinetele-mi buze năștea un rug de frig
și-acum dansez în lanțuri pe spini și pe
jăratec

Cîndva zburînd pe lacuri abia m-am oglindit
și apa-nchise ochii la razele-mi stinghere,
acum ei bat din tobe și zilnic îmi trimit
un blid cu sînge negru de la vreo-njunghiere.

Cum să le spun că floarea saltîmilor mi-a fost
altar de-ngăduință și un prilej de pace
cînd mă lovesc cu pietre și mă fac timp și
prost
că nu pot duce-n spate soioasele cojoace

Cum să le spun că nu pot în rînd cu urși
buimaci
să țopăi și să pieptăn cu ghiarele nisipul
cînd nașterea-mi fusese vestită de trei magi
și dintre toți doar maica îmi recunoaște chipul

Cum să le spun că nu pot să mormăi ci doar
cînt
cum să le spun că mîna-mi a alintat chiar
harfa
cînd mi-au lăsat vederii doar geamuri de
pămînt
și-o botniță prin care nu pîlptie nici iarba.

Călătoria

Să-napoiem corăbiile-n crînguri
și lămpile vor naște fluturi noi.
Frumos le-ar sta într-un costum de scînduri
orașelor acrite la butoi.

Ca anul Zero să înceapă mine
o să vîslim prin rinjete de lei
spre-un sînge vechi spălînd un fărme de pîine
cu arbori dulci în care cresc femei.

Din gropi adînci să ne pîndească fierul
și focul ca un animal străin
dar noi să îl vînm oricum — misterul
ne e de-acum și pernă și tain.

MIRCEA DINESCU

LAUREAȚI AI PREMIULUI NOBEL

SAUL BELLOW ȘI 'DARUL LUI HUMBOLDT'

Romanul cu titlul *Darul lui Humboldt* a apărut foarte aproape de data cînd Bellow împlinea 60 de ani. Era în același timp un „dar“ pe care scriitorul și-l făcea sieși, dar și un dar făcut cititorilor.

Trebuie remarcat dintru început că scrisul lui Bellow a fost caracterizat dintotdeauna prin strădania de a duce pe eroii săi, în ciuda adversităților pe care le întîmpină, la o concluzie morală încurajatoare. Personajul tipic al povestirilor lui Bellow, sau al romanelor sale, e omul care, în împrejurările cele mai dificile, încearcă să păstreze cele mai umane posibile relații cu semenii săi, respectîndu-și totodată propriile sale exigențe morale. Oricît de diferite prin acțiune sau prin tipurile pe care le vehiculează, romanele lui Bellow se aseamănă prin perspectiva, de multe ori, afirmativă pe care o dau asupra posibilităților și experienței umane. În repetate rînduri Bellow și-a arătat opoziția față de nihilismul social care definește o parte importantă a literaturii moderne și care, cum spunea el, vine mai mult din literatură decît din viață. „Omul trebuie să aibă cel puțin atîta putere încît să învingă ignominia și să-și împlinească viața, să-i dea un sens“.

Este de înțeles, de aceea, că și înfringerile, tratate de multe ori cu umor sau cu ironie compătimitoare, nu sînt definitive sau disperate. Chiar dacă Bellow vădește ades înclinația de a „sfîrși“ căutările eroului său într-un mod indecis, la capătul aventurilor sale care în fapt abia încep, eroul e mai conștient decît în primele pagini care îi sînt posibilitățile de acțiune.

Pînă la Faulkner și Hemingway, sursa valorilor morale în literatura americană a fost lumea rurală. Pentru această literatură era posibil ca sentimentul contopirii cu realitatea empirică să însemne în același timp o împăcare cu realitatea metafizică, iar asimilarea impresiilor exterioare să însemne un lucru mai important decît sentimentul propriei identități. O asemenea atitudine era imposibilă însă în mediul urban sau chiar primejdios, întrucît aici supraviețuirea depindea de priceperea de a selecta fenomenele și lucrurile și de a acționa în asemenea mod încît să eviți forțele ostile sau constrîngătoare din jur. Ca să fii împăcat cu universul în mediul rural trebuia să-ți pierzi identitatea, dar pentru a supraviețui în mediul urban era necesar să-ți capeți sau să-ți făurești o identitate.

Acesta este drumul eroilor lui Bellow care trăiesc esențialmente la oraș, acolo unde se consumă dramele și comediile în care sînt implicați. Scriitorul, care este în mod fundamental un optimist temperat de experiență, încearcă să afle o cale de mijloc, un teren de evoluție și de acțiune între pesimismul inteligent și un optimism realist. De aceea de multe ori s-ar părea, cum spunea și John Updike, că „accentul în finalurile romanelor lui Bellow e imprecis“. Imprecizia nu exclude însă unele concluzii indirecte și acesta e și cazul cu *Darul lui Humboldt*.

Charles Citrine, eroul cărții, e omul care are nevoie de convingerea că tot ce se întîmplă oamenilor are o semnificație universală. Și ceea ce crede el a fi o amenințare pe plan universal e pasivitatea. De aceea îl vom vedea acționînd în mod permanent, încercînd mereu să schimbe lucrurile din jurul său, dar de cele mai multe ori fiind contrazis în bunele sale intenții de desfășurarea faptelor pe care le-a determinat.

Charles Citrine e un scriitor care a ajuns, după opinia publică, să fie și celebru și să fi cîștigat în același timp o importantă avere. Așa par lucrurile, și romanul este la acest nivel un roman al temelor tipic americane: succesul și dragostea, celebritatea și eșecul. Căci Citrine este autorul unei piese „Von Trenck“ care a cunoscut un mare succes pe Broadway, de unde și banii pe care îi are, și este iubit de către frumoasa și tinăra Renata, femeia care îi ocupă aproape întreaga existență, după ce a divorțat de prima sa soție. Dar Citrine a ajuns aici, fiind în realitate discipolul și admiratorul unui poet Von Humboldt Fleisher, care după o oarecare faimă căpătată în urma unui volum intitulat „Harlequin Ballads“ (Baladele arlechinului) a căzut în uitare și n-a mai scris nimic. Viața de expediente și de tristă decădere a lui Humboldt este de fapt subiectul și materia acestei piese. De aici și reflecția, provocată de

soarta acestui om de mare talent care a eşuat: „e oare, în Statele Unite, numărul acelor care se gîndesc cu seriozitate la artă şi la spirit atît de mic încît chiar şi acei care au dat greş să fie de neuitat?“...

Reflecţia aceasta e doar începutul degringoladei, căci Citrine este hărţuit de omul pe care l-a admirat şi care îi reproşează că l-a uitat şi el, şi că piesa care i-a adus celebritatea şi banii i se datoreşte, în fapt, lui. Pînă la urmă, Humboldt îl şi înşală cu un cec şi-i stoarcе o sumă importantă de bani. Necazurile lui Citrine nu se sfîrşesc doar cu acest incident. Maşina lui, nouă şi care l-a costat mulţi bani, este distrusă de un gangster, şi apoi Citrine e implicat, prin manevrele aceluiaşi gangster, în nişte incidente care-l fac să apară suspect. Şi toate ca o urmare a unor prieteneşti îndemnuri de a frecventa medii care să-l îndepărteze de la continuele reflecţii asupra soartei lui Humboldt.

Fireşte că pînă la urmă şi „succesul“ lui Citrine se dovedeşte a fi, în diferite feluri, un eşec. Fosta lui soţie, prin diverse acţiuni avocăteşti, îi blochează banii, sau cea mai mare parte din ei. Renata îl părăseşte pentru un bogat antreprenor de pompe funebre, iar omul pe care îl admirase, Humboldt, moare în mizerie. Fratele lui Citrine, Ulick, încearcă să-l ajute, dar nu reuşeşte, aşa că pînă spre sfîrşitul cărţii, Charlie se trezeşte aproape ruinat. Salvarea îi vine, în mod ironic, de la un proiect de scenariu, conceput în batjocură de el şi de Humboldt, într-o perioadă cînd relaţiile lor erau bune.

Salvare pe plan material, căci căutarea lui Charlie Citrine nu capătă un răspuns. Sensul mai adînc al cărţii constă în încercarea de a arăta profunđa eroare a acelor care socotesc că succesul material al Americii, aceea care a dat la o parte cultura oamenilor cu aspiraţii şi idealuri umaniste, va putea asigura şi o rezolvare a problemelor pe care relaţiile umane le pun într-o asemenea societate. „Unii spun, se aminteşte undeva în roman, că eşecul este singurul succes real în America şi că nici unul din cei care „au reuşit“ nu a fost îndrăgit de către concetăţenii săi.“

S-ar putea ca acesta să fie răspunsul pe care Bellow vrea să-l dea problemelor momentului actual al civilizaţiei americane, căci într-un loc se subliniază faptul că perioada de exuberanţă a artelor practice şi-a tehnicii s-a terminat în America. „America simte un impuls metafizic care o împinge să realizeze separarea conştiinţei de fundamentul ei biologic“. Fără îndoială că toate încercările şi căutările lui Charlie Citrine sînt forme ale unei intense preocupări de a găsi un răspuns la întrebarea care e, pînă la urmă, sensul existenţei umane. La un moment dat, el chiar afirmă: „Am misiunea, în numele întregii rase umane, responsabilitatea de a-mi împlini nu numai destinul meu, ci să o fac şi pentru unii prieteni care au eşuat, cum ar fi Von Humboldt Fleisher“. Romanul este de aceea de multe ori o alternanţă între prelungi speculaţii metafizice, influenţate în special de diluata mitologie a antroposofiei lui Rudolf Steiner — şi episoade de un dens şi colorat, savuros şi pămîntesc, talent epic. Citrine pare a fi uneori un cercetător al antroposofiei care susţine că experienţa cognitivă a lumii spirituale poate fi realizată prin autodisciplină, dar aceste meditaţii nu vin decît să întreprupă, cînd şi cînd, tribulaţiile sale şi constituie doar o speranţă că-l vor duce pînă la urmă la adevăr, dar speranţa aceasta e contrazisă mereu. În schimb mediile diverse pe care le traversează eroul ca şi figurile evocate au un puternic realism, un relief sesizant. Fireşte că nu lipsesc şi momente de voluptuoase desfătări senzuale... Probabil pentru a compensa pasagiile mai abstracte ale speculaţiilor spiritualiste...

Romanul mi se pare a fi din cele mai bune ale lui Bellow, şi acordarea premiului Nobel, care a şi urmat apariţiei acestui roman, încunună, de fapt, o întreagă operă cu un profund caracter umanist.

DARUL LUI HUMBOLDT (fragmente)

...Acum un an, în septembrie, plecasem în California să văd de ce nu apare revista noastră „The Ark“. Călătoria fusese deosebit de plăcută şi Thaxter mă primise cu multă afecţiune.

Sub soarele strălucitor al Californiei am pornit amîndoi să-i vizităm domeniul. Pe vremea aceea începusem să am un sentiment nou, cosmologic, faţă de soare. Că era, parţial, creatorul nostru. Că în spectrul nostru spiritual există o culoare a soa-

relui. Că lumina izvora din noi şi se înălţa ca să întilnească lumina soarelui. Că lumina aceasta a soarelui nu era numai o minune exterioară revelată simţurilor noastre întunecate şi că aşa precum lumina era pentru ochi, gîndirea era pentru minte. Eram aşadar acolo. O zi fericită, binecuvîntată. Cerul ne învăluia în lumina lui vibrantă, albastră şi caldă şi pe deasupra noastră atîrnau portocalii. Thaxter purta obişnuita lui îmbrăcăminte de exterior, pelerina neagră şi degetele picioarelor lui goale erau lipite unele de celelalte ca smochinele de Smyrna.

Cîţiva dintre copiii lui Thaxter, cei mai de curînd născuţi, blonzi şi nevinovaţi, se

jucau cu cuțitele și cu niște borcane de insecticid otrăvitor pentru flori. Nu se întâmplă însă nimic grav. Masa se dovedi a fi un spectacol măreț și fu servită lângă piscină, sclipitoare în bătaia soarelui. Thaxter ne turnă el însuși, întunecat și demn, cu gesturi de profund cunoscător, cele două feluri de vin, îmbrăcat fiind în aceeași pelerină neagră, cu pipa în gură și desculț. Tinăra lui soție, oacheșă și frumusică, făcuse cu plăcere toate pregătirile și practic vorbind dirijă totul din umbră. Era extrem de fericită de viața pe care o ducea și, fi-rește, nici unul din ei nu avea nici un sfanț. La pompa de benzină i se refuză un cec de cinci dolari. Trebui să plătesc eu cu permisul meu de credit. Și dincolo de toate acestea, tinăra femeie trebuia să potolească pe oamenii care aveau grijă de terenul de tenis, de piscină, pe cei cu vinul, cu mașina, cu pianul de concert, pe cei de la bancă.

Revista noastră „The Ark” avea să fie tipărită pe mașini noi IMB, fără lucrători tipografi plătiți foarte scump. Nici cînd nu se întâmplase ca o țară să dăruiască oamenilor săi atît de multe jucării sau să trimită persoane atît de talentate în cele mai îndepărtate regiuni ale trîndăviei, cît mai aproape cu putință de frontierele durerii. Thaxter construia o nouă aripă ca să adăpostească revista. „The Ark” urma să aibă localul său propriu și activitatea revistei să nu se amestece cu viața sa particulară. Recrutase cîțiva studenți dintr-un colegiu, à la Tom Sawyer, care să sape fundația clădirii. Colinda cu mașina șantierelor ca să capete tot felul de sfaturi de la constructori și ca să pună mîna pe bucăți de placaj.

Am refuzat să finanțez construcția noii aripi. „Prevăd că o să-ți cadă casa în gaura asta, i-am spus. Ești sigur că respecti regulile de construcție?” Thaxter însă era posedat de dorința aceea pe care o au feldmaresalii și dictatorii de a încerca cu orice preț.

Revista avea să publice lucruri excepționale. De unde aveam să găsim atîtea lucruri excepționale? Eram siguri că ele trebuie să existe. Să presupui că nu ar exista ar fi fost să insulti orice națiune civilizată ca și întreaga omenire... Trebuia făcut totul ca să restabilim creditul și autoritatea artei, seriozitatea gîndirii, integritatea culturii, demnitatea stilului... Thaxter spunea: „Avem nevoie de o profesiune de credință de cea mai mare însemnătate”. El bănuia că sînt posesorul unei asemenea profesiuni de credință.

I-am spus: „Vrei să spui ceva asemănător cu o închinăciune făcută vieții. Ai o slăbiciune grozavă pentru chestii din astea. Ai da orice să fii un Malraux și să vorbești despre occident. Ce se va întîmpla însă cu tine și cu ideile astea fertile? Profesiile de credință de o extraordinară importanță sînt ca și arșița. Dezordinea e aici și nu va dispărea.” Și așa și era — mare, stupefiantă, chinuitoare și diversă. Cît privește efortul de a fi excepțional, totul era oricum de-a-juns de ciudat.

Pierre Thaxter era nebun după cultură. Era clasicist, învățase greaca și latina la călugări, franceza cu o guvernantă și o studiasse și la colegiu. Învățase singur araba și studia texte esoterice, sperînd să-i uimească pe toți publicînd în reviste de cul-

tură din Finlanda sau Turcia. Se vedea asemeni unui Burton Arabul sau unui T.E. Lawrence. Uneori era un geniu de tipul Baronului Corvo, trăind sordid și fără un ban în Veneția și scriind ceva ciudat și pasionant, neobișnuit și distins. Cînta Stravinsky la pian și știa foarte multe despre baletul rus. În Matisse și Monet era un fel de autoritate. Avea opinii despre zigate și Le Corbusier. Îți putea spune, și adesea o făcea, ce lucruri să cumperi și de unde. Era pasionat după serviete și umbrele. În Maroc erau plantații unde creșteau arbuști buni pentru mînere de umbrele. Și pe lingă toate astea Thaxter se considera a fi tolstoian. Și dacă-l încolțea spunea că e un anarhist creștin și pacifist și-și mărturisea convingerea în simplitatea și puritatea iubirii. Așa că, desigur, îl iubeam pe Thaxter. Puteam să nu-l iubesc? Și în afară de asta febra care-i agita sărmana lui minte îl făcea să fie un redactor șef ideal. Diversitatea intereselor, înțelegi, și înclceala culturală. Era un gazetar excelent. Asta o recunoștea toată lumea. Lucrase la citeva din cele mai bune reviste. Dar fiecare din ele îl concediasse. Avea nevoie de un director ingenios și răbdător care să-i dea sarcini care i se potriveau...

Mă aștepta, în fața Institutului, între lei, așa cum îmi închipuiam, îmbrăcat cu pelerina și costumul albastru de catifea, încălțat cu cizme cu căputele de pinză. Singurul lucru schimbat era pieptănătura: în stil Directoire, cu buclele lăsate pe frunte. Din cauza frigului era roșu în obraz. Buzele mari îi erau vinete ca mura. Arăta impresionant, cu negi pe obraji, cu nasul turtit și ochii de leopard. Întîlnirile noastre erau întotdeauna plăcute. Ne-am îmbrățișat. „Ce faci, bătrîne? Asta-i o zi frumoasă la Chicago? În California duceam dorul frigului. Formidabil. Nu-i așa? Ei, și-acum putem s-o pornim și să-ncepem cu citeva din minunatele tablouri ale lui Monet.“ Am lăsat servietele, umbrela, nisetru, marmelada la garderobă. Am plătit doi dolari intrarea și am urcat să privim colecția de impresionisti. Era un peisaj de iarnă din Norvegia de Monet la care ne duceam întotdeauna mai întîi: o casă, un pod și zăpada care cădea. Printre fulgii de nea se vedea rozul casei și strălucirea uleiului era fermecătoare. Greutatea zăpezii, a iernii era ușurată fără nici un efort de către uimitoria putere a luminii. Uitîndu-se la lumina aceasta de amurg, pură și roză, Thaxter își potrivea cu o clipire de sticlă și argint pince-nez-ul pe șeaua largă a nasului puternic turtit și roșul din obraji lui devenea și mai intens. Știa bine ce face. Cu pictura asta vizita lui începea așa cum trebuie. Numai că, obișnuit cum eram cu mișcarea gîndurilor lui, eram sigur că se gîndea și la felul în care o capodoperă ca aceasta ar

putea fi furată dintr-un muzeu și că își și imagina cu repeziune douăzeci de furturi temerare de tablouri, din Dublin pînă în Denver, cu tot ce era necesar, obstacole și mașini cu care să fugă. Poate că visa chiar și un multimilionar, admirator fanatic al lui Monet, care își construise un sanctuar într-un bunker de beton și care ar fi fost dispus să plătească o grămadă de bani pentru acest peisaj. Thaxter, totuși, era o enigmă pentru mine. Putea fi un om delicat sau o brută. Să mă hotărâsc cum era cu adevărat, era o tortură...

Thaxter jinduia să fie unul din membrii intelligentsiei, să figureze într-un panteon și să fie autorul unei teorii foarte importante, cum erau Albert Schweitzer sau Arthur Koestler sau Sartre sau Wittgenstein. El nu putea să-și dea seama de ce n-aveam încredere în asemenea teorii. Mă țineam prea mare, zicea el, eram prea snob ba chiar mă simțeam ofensat. Dar adevărul ăsta era: nu voiam să fiu un conducător al intelligentsiei mondiale. Humboldt urmărea cu toată puterea acest fel. Credea în analiza atottriumfătoare, prefera „ideile“ poeziei, era pregătit să abandoneze însuși universu pentru sublimarea înaltelor valori culturale

— În orice caz, spunea Thaxter, ar trebui să umbli prin Chicago ca Restif de la Bretonne pe străzile Parisului și să scrii o cronică. Ar fi ceva senzațional.

— Thaxter, vreau să-ți vorbesc despre „The Ark“. Tu și cu mine trebuie să dăm un nou impuls vieții spirituale a țării și să-i întrecem pe cei de la „American Mercury“ și de la „The Dial“ sau de la „Revista de Occidente“, și așa mai departe. Am discutat și am făcut planuri vreme de ani de zile. Am cheltuit o multime de bani. Am plătit toate facturile timp de doi ani și jumătate. Și-acum unde-i „The Ark“? Sint convins că ești un mare gazetar, un gazetar înăscut și cred în tine. Am anunțat apariția revistei și oamenii au trimis materiale. Am zăcut pe manuscrisele lor nu știu cîtă vreme. Am primit scrisori indignate, ba chiar și amenințări. Toți mă învinuiesc pe mine și toți te citează pe tine. Te-ai erijat într-un expert în ceea ce mă privește și mă interpretezi peste tot — cum mă descurc, cît de puțin înțeleg femeile, toate slăbiciunile mele de caracter. Să știi că nu pun toate astea la inimă. Aș fi totuși bucuros dacă nu m-ai interpreta chiar atît de mult. Și vorbele pe care mi le-ai atribuit — că X e un imbecil sau că Y e un dobitoc... Eu n-am nimic împotriva lui X sau Y. Cel care are ești tu.

— Cîstit vorbind, motivul pentru care primul nostru număr nu a fost publicat e că mi-ai trimis atît de mult material antroposofic. Nu ești un prost așa că trebuie să fie ceva și cu antroposofia asta. Dar, pen-

tru numele lui Dumnezeu, nu putem să venim acum cu toate poveștile astea despre suflet.

— De ce nu? Oamenii vorbesc despre psihic, de ce n-ar vorbi și despre suflet?

— Psihicul e o noțiune științifică, zise Thaxter. Trebuie să obișnuiești oamenii treptat-treptat cu termenii ăștia ai tăi.

L-am întrebat: „Atunci, de ce ai cum-părat o atît de mare cantitate de hîrtie?”

— Am vrut să fiu pregătit să public cinci numere unul după altul, fără să mai am pe cap și problema hîrtiei. Și afară de asta, e o bună afacere.

— Și unde sînt acum tonele acelea de hîrtie?

— În depozit. Dar nu cred că acum te preocupă „The Ark”? De fapt e vorba de Denise. Asta te mîncă, procesul de divorț, dolarii și toată sîcîiala și hărțuiala asta.

— Nu, nu asta e. Uneori îi sînt recunoscător Denisei. Tu crezi că ar trebui să fiu ca Restif de la Bretonne, să hoinăresc pe străzi. Dacă Denise nu mi-ar fi intentat procesul de divorț, n-aș mai ieși deloc din casă. Din cauza ei mă duc în oraș. Mă ține la curent cu viața. Categorie e un lucru edificator.

— Cum vine asta?

— Uite, îmi dau seama cît de universală e dorința de a lovi în aproapele tău.

— Dragostea ta pentru educarea oamenilor îți face cinste, Charlie. Fără glumă. O pot spune, după o prietenie de douăzeci de ani, zise Thaxter. Ai o fire foarte deosebită, dar există un fel de — cum să-i zic — demnitate pe care într-adevăr tu o ai. Dacă tu vorbești despre suflet și eu despre psihic, probabil că ai un motiv. Și probabil, Charlie, că tu ai suflet. Și asta e într-adevăr un lucru uimitor.

— Și tu ai unul. În orice caz, cred că e mai bine să renunțăm la planul nostru de a publica „The Ark” și să lichidăm ce-a mai rămas, dacă a rămas ceva.

— Ascultă, Charlie, nu te pripi. Putem aranja treaba asta foarte ușor. Aproape e-am și făcut-o.

— Nu mai pot băga bani în treaba asta. Din punct de vedere financiar o duc prost...

.....
La început nu l-am recunoscut. Thaxter purta o nouă costumăție, o pălărie de cowboy, iar pantalonii de catifea erau băgați în niște cizme tot de cowboy.

— Ce mai e și asta?

— Adu-ți aminte că organizez o petrecere pe vasul *France*, înainte de plecare, și nu prea am timp, spuse Thaxter. Ei, și m-am gîndit că ar fi o idee bună să arăt mai american, ca un tip din inima țării. Am soco-

tit că ar trebui să se vadă că n-am nimic comun cu ziaristii liberali și cu intelligentsia de pe coasta de Răsărit... Și dacă te gîndești la problema plății, n-am un ban să-ți dau în contul nostru. În schimb îți propun ceva mai bun... Tu și cu mine ar trebui să facem un Baedeker cultural al Europei. Asta e o idee care într-adevăr îl entuziasmează pe editorul meu... La drept vorbind numele tău e lucrul cel mai important într-o treabă ca asta. Dar eu am să organizez întreaga afacere. Știi că am talent la așa ceva. Și tu nu va trebui să te ocupi de nici un lucru. Categorie, eu am să fiu partenerul secund și tu ai să iei cincizeci de mii la semnare. Tot ce ai de făcut e doar să semnezi. Fără îndoială că te gîndești dacă e cazul să lucrezi cu mine. Fără îndoială că te temi că o să o șterg cu partea mea din avans și tu, sau va trebui să dai înapoi partea ta, sau să faci cartea singur. Asta ar fi un coșmar pentru un om atît de anxios ca tine.

— Aș avea ce face cu banii, i-am zis, dar nu-mi cere să mă sinucid. Dacă rămîn încurcat cu o responsabilitate ca asta și dacă tu ai șterge-o și ar trebui să lucrez singur, aș innebuni.

— Păi, o să fii acoperit. O să te poți acoperi prin contract. Se va stipula că singura ta obligație contractuală e să scrii eseurile mari despre fiecare țară. Vor fi șase țări: Anglia, Franța, Spania, Italia, Germania și Austria. Drepturile de publicare în foileton îți vor aparține, integral. Numai asta, dacă le aranjezi cum trebuie, s-ar putea să ajungă la cincizeci de mii de dolari...

— O să mă mai gîndesc, i-am spus.

— Cînd Charlie spune că o să se mai gîndească, înseamnă, în general, „nu”...

Thaxter se aplecă spre mine.

— Am încercat să mă țin de cuvînt cu ceea ce te interesează. Am citit din omul tău, din Rudolf Steiner și e fascinant. M-am așteptat la ceva în genul lui Madame Blavatsky, dar s-a dovedit a fi un mistic foarte rațional. Cum îl vede pe Goethe?...

— Nu e vorba de misticism, i-am zis. Goethe, pur și simplu, nu se oprește la frontierele desemnate de metoda inductivă. El lasă imaginația să se transforme în lucruri. Artistul încearcă uneori să vadă cît de departe poate merge în a fi un rîu sau o stea, și se joacă de-a fi unul sau alta — intrînd în inima fenomenelor pictate sau descrise. Cineva a scris chiar despre un astronom care-și ținea turmele de stele — creațiile minții sale — pe pajiștile spațiale. Sufletul imaginativ lucrează în acest fel și de ce poezia ar refuza să fie cunoaștere? Pentru Shelley, Adonais cînd moare devine o parte a frumuseții pe care el a făcut-o mai frumoasă. Așa că, potrivit lui Goethe,

albastrul cerului *era* teoria. Era un gînd albastru. Albastrul a devenit albastru cînd viziunea umană l-a receptat. Un om minunat cum era răposatul meu prieten Humboldt a fost supraintimidat de ortodoxia raționalistă și fiindcă a fost un poet, asta l-a costat, probabil, viața. Nu e de ajuns că ești o sărmană creatură despuiată ca să nu mai trebuie să fii și un sărman spirit despuiat de toate? Oare trebuie să i se ceară imaginației să renunțe la propria sa legătură liberă și deplină cu universul — universul așa cum a vorbit Goethe despre el?...

— Așa, s-a pornit acum, spuse Renata. În ce scop l-ai stîrnit să pâlăvrăgească?

— Gîndirea e un constituent real al ființei, am încercat eu să continui.

— Charlie! Te rog, nu acum, spuse Renata...

— Aș vrea să termini ce-ai început să spui, se întoarse Thaxter spre mine.

— Asta e, că individul nu are cum să dovedească adevărul a ceea ce există în inima lui — vorbesc despre dragostea, foamea de lumea exterioară, entuziasmul plener pentru frumusețe pentru care nu există termeni acceptabili de cunoaștere. Adevărata cunoaștere e presupusă a fi un monopol al viziunii științifice asupra lumii. Dar ființele umane au diferite moduri de cunoaștere. Ei nu trebuie să ceară dreptul de a iubi lumea...

E adevărat că în timp ce cunoașterea înaintează, poezia trebuie să rămînă în urmă, că modul imaginativ de a gîndi aparține copilăriei rasei? Iată, un băiat ca Humboldt, cu o inimă mare și cu multă imaginație, care merge la biblioteca publică și acolo găsește cărți și duce o viață fermecată înconjurată de un orizont încîntător și citește vechi capodopere în care viața omezească e prețuită la adevărata ei valoare, care se îmbibă de Shakespeare, în care fiecare ființă omezească e înconjurată de un larg spațiu plin de înțeles, în care cuvintele înseamnă ceea ce spun și privirile și gesturile sînt de asemeni pline de tilc. Ah, armonia și dulceața aceea, arta aceea! Dar aici totul se termină. Spațiul semnificativ se micșorează și dispare. Băiatul intră în lume și învață murdarele ei trucuri ucigăse și încîntarea dispare. Dar oare lumea nu e încîntată?

— Nu, zise Renata. La întrebarea asta cunosc care e răspunsul.

— Mai degrabă e vorba de mintea noastră care a acceptat ea însăși să fie convinsă că nu există o putere imaginativă care să lege în mod independent fiecare individ de creație.

Prezentare și tălmăcire de RADU LUPAN

Grădina de grindină

I

Ce frumos îți mângii degetele de la piciorul drept
Cu talpa piciorului stâng.
Cum ne-au crescut în vara asta unghiile la distanță,
Simțeam fildeşul țîșnind din carne ca niște colți
De elefant — cînd îți cresc unghiile repede
E semn de virilitate, zici,
Foarte bine,
Mie îmi cresc intruna,
N-au astimpăr.
În epoca pietrei aș fi avut probleme
Cu tăierea...
Ah, apuse vremuri, cînd ne-am defrișat din părul
De pe piept și din unghiile iatagane...
Și gânduri separate
Ne-au luminat, nu ne-au întunecat chipul,
Ca niște fulgere negre, care întunecă cerul
Cu cîte-o bandă cum e cea de
La mașina de scris, neagră ca păcatul.
Tu ce-ai scris,
De exemplu, cu banda asta de fulgere negre, din cauza distanței
Dintre oameni, care transformă întotdeauna, e știut, s-a
Dat și la ziar, laptele alb în negru și așa mai departe?
(Rozul în bombon). Tu ce-ai scris?

II

Mă chinuia ideea cît de mult poți trăi așa departe de mine,
De parcă am avea o mie de ani în față și-i putem risipi
Ca pe mărunțișul de la tramvai (restul la o sută).
Tu-mi faci reproșuri! Cînd
Aș putea să-ți fac eu.
Stai, cine vorbește, că nu se mai înțelege persoana. Poate că
Nouă ni s-au dat cîte o mie de ani gheață
(Gheață poate, dar nu viață), așa în mod excepțional.
La un miliard de oameni, cîte unul să primească drept recompensă
O mie de ani fericiți — de ce n-ar împărți și natura premiul,
Cînd are de unde și mai ales că le poate da și-n natură
(fără multe jocuri de cuvinte, să nu chinuim traducătorii)
În mod excepțional. Și-am nimerit tocmai noi lozul cel mare,
Un premiu de o mie de ani ex equo, așa s-o fi scriind, pe
Latinește? Sînt sigur că e pe latinește. Și
De aceea facem totul cu
Încetîntorul. Ba mai și derulăm filmul și-l luăm de la
Început, ciobănește. Așteptăm să-și spună timpul Cuvîntul.

III

Dacă ai ceva să-mi reproșezi, spune-mi.
 O să mă înăbuș cu reproșul ăsta. Azi noapte am visat
 Că inversasem o literă într-un cuvânt și tot trăgeam
 De ea, Ca de oaia moartă. Mi-a plăcut ce spuneai ieri. Străini
 care cumpără
 Roși de caș — un caș mare cât o roată — și le plătesc cu
 Pixuri. Tăranii nu vor să primească bani, la ei plăcerea
 De a vedea că străinilor le place cașul nostru e totul, iar
 Turistii îi răsplătesc cu pixuri.
 Iată două lumi, două concepții și două pixuri
 Pe cașul românesc.
 A plouat și te-am văzut printre picături
 (Sigur că nu eram acolo, dar ochii minții ce fac, de ce-i
 Avem?) Când picnicați (on va pique) și v-a prins
 Ploaia aceea cu grindină, ce m-am mai distrat!
 Mașina era la douăzeci de pași, dar n-aveai curajul (nu-ți
 Vorbec acum cu dumneavoastră, mă refer la voi toți
 Includ aici, dacă vrei, toată omenirea, căci mi-e totuna,
 Dacă nu erai cu mine, fac un gest larg, cu deschidere spre
 Umanitate), da, închidem paranteza... să străbateți
 Perdeaua de grindină, grădina de grindină, orizontală,
 Grădina în picioare. Te-am contemplat înfășurată în perle,
 Coliere de perle de cincisprezece-douăzeci de metri,
 Nici indiencele n-au așa de lungi, nici regina Jaluzelelor
 când ieșea
 La recepție în grădină, Nu avea atîta bogăție pe ea,
 Ca tine atunci în ploaia de diamante. Da, există și perle
 Mai mari decît scoica, totul se poate... Ghiața te prindea
 De minune, ti venea bine bronzului tău... „Ia să vedem
 Cum mai sună statuia“, își zicea fiecare strop și jap, jap!
 Și bustul suna bang-bang, cum să nu mă trezesc?
 Într-o clipă sufletul meu a fost lângă tine și-a văzut totul.
 Sufletul meu nu-l punem între virgule că nu e un vocativ.

IV

Uite așa trece viața. S-a mai prăfuit (s-a făcut praf) un an
 din cei o mie.
 Când mă gîndesc că ne-au mai rămas doar 999 îmi vine să-mi dau
 Cu pumnii în cap, să-mi pun capăt zilelor, ca doctorul acela
 Care i-a făcut operație la cap nevastei, nu invers, e poveste
 Adevărată și-a zis că dacă nu-i reușește se omoară și el.
 Și așa s-a întîmplat. Parolist tipul, să mai ziceți că
 Bărbații sînt așa și pe dincolo. Întreabă viața. Exemplele
 Din viață sînt zdrobitoare. Cît de puțin trăim noi,
 În caz că nu ne-o facem cu mîna noastră, în timp ce stejarii
 gorunii ulmii...

MARIN SORESCU

În tine nu mi-e dor de nimeni
Pământ apus în somn
Prin verzi orbite
Și sint străină dacă trec hotarul
Pletelor tale obosite.
Eu numai limba ta
O știu vorbi în vis
Și spune basme numai pentru tine
Prea trecătoru-mi paradis,
Prea trecătorule stăpîne.
E frig afară
Și e ceață deasă,
Se face seară,
Timpu-ncet se lasă,
Dar cît de bine și de cald e-acasă,
Cînd unul altuia ne sintem țară.

ANA BLANDIANA

Ultimul sublim

„Vremea sublimilor“
oa fi un alt capitol
în istorie.
Acum nici o frunză nu mai cade sublim
nici o stea nu mai tremură
ca-n alte dăți
pe dealuri.
Acum frunza cade
pur și simplu
acum soarele asfințește
fără scrupule
fluviul curge pentru că trebuie
să curgă
iubita are o misiune
în eternitatea speței.
Ultimul sublim
străbate orașul
cu fața invadată de umor.

GEORGE ALBOIU

Călătorul se miră

Ninsoarea acoperă toate cărările
Vulpea și pădurea se îndepărtează
Îmi înfășur mai bine fularul la gît
brusc pogoară seara din cartea ei esențială
iese Paul din Alep
călătorul se miră și apoi mă întrebă
schimbăm între noi felinare
și plecăm împreună
la marile întruniri ale somnului

PETRE STOICA

Adio, pădure.
Niciodată n-au cîntat mai patetic
mierlele tale. Niciodată n-au fost
atît de obosite migrările norilor,
umbra lor apăsînd zăpada pe cîrfuri
fără forme strălucitoare; norii
fugind pe toată bolta
în căutarea locului sigur,
reculegerii.

Sufletele noastre șovăie, aleg
loc de verdeaș, loc de odihnă;
sufletele noastre
au gheare mici, de păsări țopăitoare,
au aripi scurte,
lasă urme pale...

Ajungem sus, înaintea Sfinxului.
Unii răspund
și trec mai departe; alții nu știu
răspunsul. Sint pedepșiți să se-ntoarcă.

Adio, pădure.
Uită legenda, întîmplările noastre
Bucură-te de primăvară;
înverzește, puiește, rodește!

FLORENȚA ALBU

Concert

Valuri, valuri îndepărtate
Și mireasmă de muguri cruzi —
Simți că te pătrunde o rază,
Simți că nu mai auzi.

O zare de crini se deschide
Și prin singe-ți înnoată —
Parcă plutești printre sori
Mină-n mină c-o fată.

E legănare de vis,
Aștrii coboară în sală;
Scaunele redevin păduri
Și frumos se răscoală.

PETRE GOT

PĂSĂRI și AVIOANE

poem în proză

Se spune că păsările reprezintă un mare pericol pentru avioane. Nu se spune însă că avioanele, aceste păsări, reprezintă un mare pericol pentru celelalte păsări care zboară deasupra pământului aproape de când a existat văzduh. Să vedem cum stau lucrurile din punct de vedere al *autorităților* aeronautice. (Păsările n-au deocamdată, fiind fără tradiție, societăți aeronautice). Ele au zburat chiar fără autorități și poate de aceea nu dețin încă statistici. Statistici ale victimeilor. Administrația americană pentru aviație F.A.A. a înregistrat șaiszeci și trei de cazuri de absorbție de păsări de către reactoare. Patru din aceste coliziuni au costat vieți omenști în întreaga lume în 1972. Au avut loc 200 de accidente de acest tip. O stranie revanșă a păsărilor pentru că în urmă cu cinsprezece ani într-o zi de toamnă lângă Boston un „Lockeed Electra“ aspiră în reactoarele sale un stol de sturzi. Avionul se prăbușește în Golful Wimpdrop. Cincizeci și nouă de pasageri și trei membri ai echipajului își pierd viața. Dar unde sînt sturzii? Unde e stolul de sturzi?! Într-o zi de noiembrie 1975 un bireactor decolează de pe un aeroport din Anglia. La 30 m înălțime în plină ascensiune motoarele „Rolls Royce“ 600 absorb un stol de păsări. Motoarele iau foc. Dar păsările? În câteva secunde pilotul plasează aparatul pe sol, avionul părăsește pista se înscrie pe o șosea alăturată și zdrobește în trecere, un camion. Dar păsările? Tot în noiembrie în Zodia Scorpionului, în 1962 în Maryland un „Wickers 745 B“ izbește un stol de lebede. Una din păsări, una din lebede, cu ultimul ei cîntec de lebădă străpunge, pur și simplu străpunge, asemenea unui orb proiectil de lebădă, de cîntec ultim de lebădă, o aripă a lui „Wickers 745 B“ și smulge cîrma lui „Wickers 745 B“ și „Wickers 745 B“ se prăbușește. Șaptesprezece victime! Și cîte lebede? Unde sînt lebedele, cîntecul ultim al lebedelor?! Ce e de făcut? Nici avioanele obișnuite, nici reactoarele nu sînt invulnerabile. Dotarea lor cu un blindaj mai greu este exclusă! Rămîne deci să fie înălțurate păsările de pe aeroporturi. De pe toate aeroporturile! Marile companii aeronau-

tice au încercat totul. Iată: au fost folosite rachete care împrăștie un gaz nociv. Difuzoare au fost folosite, inventate special cași rachetele acelea... nocive. Difuzoare care lansează țipete de alarmă ale diferitelor specii. Și păsările nu s-au temut de mimarea țipetelor false de alarmă. Cum ele, în general, se tem de șoimi, marile companii aviatice au dresat atunci șoimi. Șoimi adevărați. Și au lansat șoimii deasupra pistelor, fără succes, fără nici un succes. S-au întrebuințat faruri cu o lumină densă, microunde și laseri. Canadienii au pus la punct un tip de avion de dimensiuni reduse teleghidat care are aspectul unui șoim și produce țipete asemănătoare cu ale șoimului. Pe aeroportul parizian Roissy mici vehicule galbene care ghidează avioanele pe pistă sînt echipate cu magnetofone pe care sînt înregistrate țipete. Țipete ale zburătoarelor, păsările însă știu ce e natural și ce e nenatural. Cine sînt ele, aceste păsări ale cerului și văzduhului? Nu sînt nici ciori, nu sînt nici corbii prudenții neîncetători. Sînt porumbeii, pescărușii, lebede, și sturzi. Dar mai ales pescărușii. Rațele sălbaticе, cocorii, triungi al nostalgiiilor aici lângă mare la Nisa ori pe aeroportul „Kennedy“ pescărușii știu pedepsi și șoimii hrăpăreți. Ce fac pescărușii din Nisa, cei din New York, cei din toată lumea unde există aeroporturi? Pescărușii atrag șoimii în largul mării, în largul oceanului care, ca și văzduhul, e Patria lor, și șoimii obosesc și cad în valuri și valurile nu sînt prietene decît cu pescărușii. Credeți cumva că păsările sînt supărate pe avioane? Că ele sînt supărate pe oameni? Păsările nu cunosc, ca oamenii, dușmănia. Ele cunosc doar aerul și pământul și văzduhul lui, al Pământului. Văzduhul de cînd există Pământ și Văzduh, ele au aceleași linii aeriene. Cocorii, rațele sălbaticе, care călătoresc după misterioase busole, semnale mereu aceleași și ele nu pot acum, după atîta văzduh, după atîtea milioane de ani, după atîta ocean și atîta cer și atîta mare să-și modifice traseele. Păsările mării, ale oceanului, sînt obișnuite să zboare mereu, nu au nici un cuib unele, nu cunosc odihna. Ele zboară mereu, ele zburînd dorm, e un zbor somnoros, dar zbor. Căci trebuie

cîteva secunde să doarmă. Dar ele dorm în zbor, zburînd mereu deasupra întinselor ape ale oceanelor nesfîrșite. Ele urmează orbește aceeași trasee. Din perioada preglaciară savanții au comparat harta submarină a Mării Bering și au observat că traseul urmat de păsări se întinde deasupra Insulelor Aleutine de la malul asiatic al continentului pînă la Golful Bristol. Dacă s-ar studia amănunțit traseele de migrare a păsărilor — afirmă savanții — s-ar putea întocmi harta vechilor contururi ale uscatului, acum scufundate. Dacă s-ar urmări înalte, nedesmințitele zboruri, misterioasele drumuri ale păsărilor,

— afirmă poeții — am putea și noi să ne regăsim zonele scufundate ale azurului nostru. Și ar crește în noi un pui de ciocîrlie, de rață sălbatică, un surizător pescăruș. Ele, rațele sălbătice, ei, simpli cocori. Ai sufletului, ai cerului și mării, ei, cocorii pămîntului nu-și modifică nimic. Hai, dar, să evităm coliziunile. Să deplasăm puțin pistele noastre. Noi puteam face asta! Cocorii, rațele sălbătice nu pot să-și modifice drumul, cerul, bucuria, oceanul, zborul. Să fim și noi ca ei.

28. X. 1975 — deasupra Atlanticului, ora 18.

VASILE REBREANU

descîntec prietenesc

lui Nichita Stănescu

cel mult prin văile deșarte
curățitor de spurcăciuni
a fulger mirosind și a pucioasă
prînțul marilor furtuni

căzut pe miel sau săgetat în soare
ori așind spre creste singuratec de nebun
tot pare țeava unui tun
acoperit cu piei de animale

și cine-ar mai putea să vadă
împleticirea-nceată suptă
măcinată-n zbor

la steaua lui luminează este
ce virgină ce curată
vulturul beteag de un picior.

a dormi pe o piatră

nu suflete nu
nici liniște nici pace
nu se mai poate adăuga nimic
nimic nu se mai poate desface

de capătul de lemn frumos.
cînd brusc zeița trage
eu țin îmbrățișat cu toată viața
de vîrfurile ascuțite de lance

să se odihnească
să se culce
să doarmă cu înfrigurare

în gol de nopți zgîlțitoare
îmi las capul numai pe piatră
care singele-mi suge

moștenire

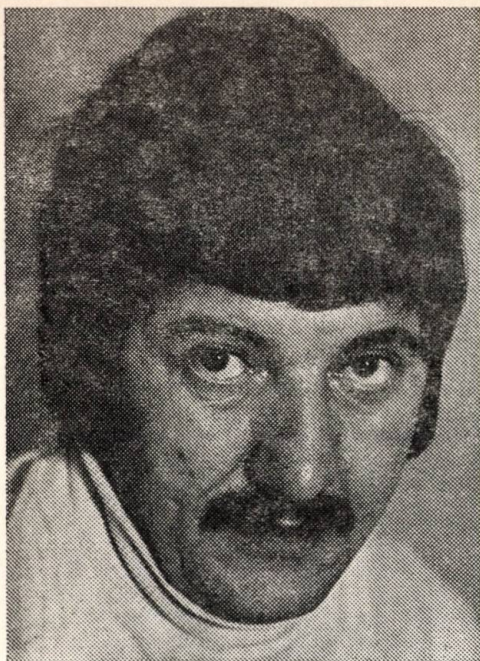
oase ordonate purtătoare
de arc de sabie de lance
peste care cad umbrele
munților vrancei

albe noduroase late stingace
în amurguri înalte
bufnind prin curți de minăstire
cu biserici în brațe

stați voi cutremurătoarelor în mine
în mai-mult-decît-sufletul ce vă ține
în mine în scoarța pămîntului la păstrare

unele-n altele dense năpraznice
limpezind singele vîrstele anii
lingouri pure de uraniu

GRIGORE HAGIU

Clipă tîrzie

Aud sunînd departe-n munți
plînsetul lupilor cărunți.

Bătrîne mori de apă cresc
în somnul meu copilăresc.

Pe degetul de mijloc port
inelul vechi al unui mort.

Mi-e dor de-un ied, de-un mînz nebun,
pe cîmpuri desenat cu fum.

Dintr-un copac mi-aș face-n somn
o aspră mantie de domn.

Eu numai noaptea stau și cînt
cu-n deget retezat de vînt.

Femei, din amintiri de fum
m-ar căuta dar nu au cum.

Ascult zăpezi, aștept zăpezi
și de urît mă subțiez.

Însingurare de seară

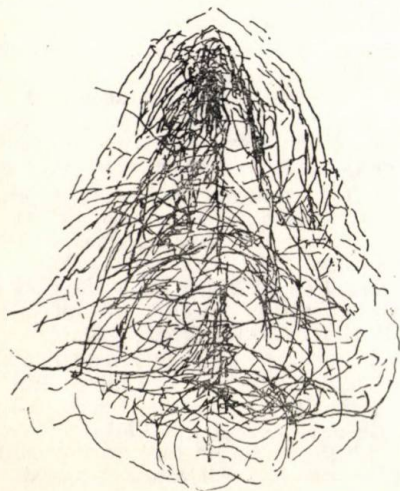
Vai, seara, cînd adorm candori,
secundele se sting și ard
ca niște puncte luminoase
pe trupul tău de leopard,
Se face liniște în flori
și spaima ca un brici de moarte
stă în odaie ca un semn
ce-ar vrea pe veci a ne desparte.
Să nu adormi prea mult, să nu
lași iarba nopților să crească
încet, ca un veșmînt de fum
pe carnea ta nepămîntească.

Gînd de octombrie

Mi-e frică, mamă, c-am să mor de tînăr,
Simt cum mă frînge cineva din umăr,
Tot mai aproape steaua mi se arată
În tremurarea ei decolorată.
Mi-e tot mai dor și merg pe cîmp pierdut
Către sămînța mea de început.
Visez un chip ciudat, nici rău nici blînd,
Un chip pe care nu l-am cunoscut nicicînd.
Să fie-un semn această taină grea
Sau este însăși presimțirea mea?
Altfel, de ce, cînd scurta noapte vine
O pasăre se așează lîngă mine,
Se uită lung, se-nfoaie ca o floare
Cu penele ei negre și ușoare.
Dar nu mă tem. De-ar fi, e ca și cum
Aș trece doar o punte sau un drum
Și m-aș apropia mai mult de lutul
Care mi-a dat ființa și-nceputul.

MIRCEA MICU

Ancheta Noastră

1 Locul de obârșie a fost hotărâtor sau mai puțin hotărâtor în cariera dumneavoastră literară și în viziunea universului care v-a înconjurat? Unde și când s-a produs prima dumneavoastră întâlnire cu scrisul?

2 Apartenența la un curent literar sau la un grup de prieteni cărora le-ați înțeles punctul de vedere asupra creației și lumii a constituit un factor determinant în creația dumneavoastră?

3 Ce părere aveți despre talentul literar? El este un dat al ființei umane înzestrată cu o anumită ușurință, sau el necesită o puternică susținere culturală, ceasuri de retragere, singurătate, ore de bibliotecă și tot ce se leagă de o anumită claustrare a actului de creație?

4 Influența dominatoare a unui mare spîrit a pus stăpînire pe arta dumneavoastră, a stimulat-o, a paralizat-o, i-a dat aripi sau a inspirat tehnica dumneavoastră de lucru?

5 Ce părere aveți despre originalitatea literară?

6 Cum ați luptat împotriva indifferenței contemporanilor sau a imposturii literare care și-a avut reprezentanții ei și în vremea dumneavoastră?

7 Credeți că există un criteriu de a pune ordine în abundența de apariții editoriale, în hățișul de opere nereprezentative, insipide?

8 Ce vi se pare criticabil în viața noastră literară?

9 Pledați pentru o anume generozitate față de autorii tineri?

10 La ce lucrați în clipa de față?

DAN MANOLESCU

1 Fac parte din categoria acelorora în al căror mod de scriitură, apartenență de o anumită matrice originară, cum era vatra idilică a unui cătun (Călanul Mic, Hunedoara), a lăsat urme destul de vagi, evidente citeodată, cînd scapă de ochiul atent al redactorilor sau al corectorilor, în unele acorduri gramaticale cu iz local ca *a* pentru *ai*, *ale* etc. Obsesia obîrșiei, a începutului de existență, revine abia acum în modul meu de gîndire, cînd lumea de altădată a satului hunedorean s-a stins biologic, cînd părinții au murit, dar și-au făcut cu toții loc într-o memorie afectivă care, nădăjduiesc ca la bătrînețe să se transforme în literatură.

2 În adolescență, ca elev al Școlii Normale din Deva, scriam versuri sentimentale, citite cu plăcere în cînaclurile locale, țineam jurnale cu însemnări banale, scriam articole eclectice despre orice, fiind încă la vîrsta cînd credeam că știu o mulțime de lucruri. Grupul meu literar de odinioară s-a dezagregat, cel mai talentat dintre noi (Ion Modola) a murit tînr, de tuberculoză, alții au ieșit voluntar din cultură, iar cei care mai publică încă versuri nu reprezintă nume notabile.

3 Întîlnirea timpurie cu scrisul mă face să cred că talentul susținut de cultură și tenacitate, se împlinește prin asumarea lucidă a unei vocații. Talentul literar adolescentin dispare adeseori; cine trece cu bine acest examen poate avea șansa de-a deveni un scriitor adevărat. Am continuat să scriu și să citesc versuri și în anii studenției, în cînaclurile clujene. Totul a durat pînă cînd un coleg de facultate mi-a luat poeziile și le-a prezentat unui „responsabil“, care m-a întrebat de ce un tînr revoluționar ca mine a putut scrie în ziua de 1 mai un *Poem pentru o fată cu degete lungi*. Atunci m-am decis să devin istoric literar. Acum însă cred că dacă aș fi avut un talent literar veritabil nu aș fi renunțat la poezie.

4 Modelul meu intelectual, ca și al altor cercetători literari formați la Cluj, a rămas Dimitrie Popovici. Modelul acesta mi se pare și astăzi atît de mare, de greu de egalat, încît am ieșit din sfera explorată de el pentru a putea ajunge la un demers critic de alt gen.

5 Evident mi se pare însă faptul că originalitatea istoricului și a criticului literar are o sferă mai redusă de manifestare decît aceea a scriitorilor. Fac parte din categoria acelorora ce cred că istoria și critica literară reprezintă un act de creație, sensibil diferit însă de al scriitorului propriu-zis.

6 Am cunoscut impostura încă din anii studenției. După ce am ascultat prelegerile lui D. Popovici, Ion Breazu, Lucian Blaga, Liviu Rusu, au apărut și la Cluj cițiva „conferențieri“ și „profesori“ care distrugau involuntar modelul intelectual admirat de

mine și de alții. În universitatea clujeană „profesorii” născuți din eroare erau însă puțini. Dar când am venit la București, am intrat într-o catedră de literatură română, unde, cu unele fericite excepții, am întâlnit niște profesori de litere proveniți din avocați, medici, ingineri etc., din rîndul cărora cred că doar Ov. S. Crohmălniceanu s-a realizat ca profesor și critic literar. Lupta mea cu impostura atunci era mărunță, subterană, aproape neputincioasă în fața unor oameni care stăpîneau catedre universitare, reviste și diriguiau indirect unele edituri.

Însăși pătrunderea mea în presa literară bucureșteană s-a realizat târziu, cu mari dificultăți, create de oameni care astăzi afișează o modernitate ostentativă în actul critic. Sprijinit însă de unii clujeni din valul celor ce veniseră în capitală, solidar cu ei în planul gîndirii, am ajuns fiecare, poate și datorită unei tenacități ardelenesti tipice, în ipostaza spre care năzuiam.

7 A vorbi prea mult de *nevoia de ordine* în viața editorială, care a constituit pentru mine un alt *model cultural* spre care tindeam, complementar celui universitar, mi se pare o exagerare.

Nu ordinea în sine lipsește în unele edituri, ci *programul cultural* și *estetic* foarte clar. Trăim într-o epocă în care, la fel ca și în alte țări, foarte mulți oameni, mai ales tineri, scriu corect. Dar de la deprinderea unui anumit meșteșug al scriiturii pînă la creația autentică, drumul este foarte lung. Uneori, distincția între o *carte făcută* și *alta creată*, este foarte grea. Nu excesul de *opere insipide* mi se pare copleșitor în timpul nostru, circulația largă a *cărții confecționate* produce astăzi confuzii mult mai mari în stabilirea bursei valorilor în viața literară. Dar acest fenomen nu este specific românesc. El are o extensie mult mai largă în cultura europeană. Sub masca experimentului se ascunde adeseori un gen nou de impostură, acceptată mai ales de criticii prudenți și snobi.

8 În viața noastră literară, criticabili mi se par unii scriitori văzuți de mine ca un proiect uman în existența și mai puțin operele lor. Mulți dintre scriitorii noștri cu o valoare stabilizată, lasă impresia că tot ce au bun a fost investit în operele lor, disponibilă pentru existența cotidiană rămînînd, în multe cazuri, doar fața lor mai puțin generoasă. Personal trăiesc nostalgia permanentă a unei solidarități intelectuale de breaslă de mare ținută.

Absența acestei solidarități, ca și formele ei deviate de manifestare, pot produce mari necazuri într-o lume orgolioasă, nedecisă să-și examineze păcatele omenești cu luciditate. Desigur că oamenii mor și rămîn *cărțile*, dar uneori pot *muri* *cărțile* din cauza unor oameni ce se îndeletnicesc cu scrisul.

9 Generozitatea față de tineri nu mi se pare, în acest circuit dintre *oameni* și *cărți*, o necesitate imperioasă. Mulți tineri sau mai puțin tineri scriu astăzi mai bine decît unii clasici în viață. Ei n-au nevoie de patronajul generos al vîrstnicilor atinși de o anumită scleroză a scriiturii, ci de prețuirea lucidă a confracților și stima reală a publicului.

— Fiecare autor poate să aibă un sistem axiologic, mai mult sau mai puțin subiectiv. Un asemenea sistem are și criticul. Peste acestea se suprapune ierarhia de valori a epocii, cu raza ei de extensie națională și universală. Pentru mine criteriul acceptării sau al respingerii unor cărți este *comparația*. Actul acesta de distincție pleacă de la un *model estetic*, căutat în opera literară, de la o exigență teoretică *preexistentă* unui text.

— Cred că un rol fundamental în elaborarea unei judecăți literare îl dețin *gustul* și *intuiția*. Dar criticul începe să existe doar din momentul în care își poate acredita un punct de vedere printr-un demers intelectual coerent.

Critica românească de astăzi nu este mai puțin valoroasă decît cea interbelică. Dar lipsa distanței în timp îi determină pe mulți să-și caute *modelele* preferate în trecut, nu în prezent. În comparație cu modurile europene actuale de abordare a textului, demersul critic românesc mi se pare că are, cu puține excepții, un registru teoretic prea restrîns. O mai puternică afirmare a *diagnosticului estetic* față de unele opere clasificate în ultimele decenii fără mult discernămint, cred că ar crea un alt statut unor opere literare mai recente, a căror valoare modifică în mod firesc aprecierea excesivă a unor cărți mai vechi.

10 Scriu de mai multă vreme la o carte despre *Clasicism și baroc în literatura europeană*. Sper s-o termin în curînd, pentru a explora mai mult fenomenul literar românesc actual, care capătă o notă din ce în ce mai pregnantă în peisajul literar universal.

FRANCISC PĂCURARIU

1. M-am născut în sudul Țării Năsăudului, pămînt cu profunde legături în adîncul istoriei, cu puternice tradiții de luptă, de muncă aspră și neobosită, de cinstire a culturii și a cărturarilor socotiți cu adevărat „luminători ai poporului”. Aceste tradiții au avut o influență hotărîtoare asupra modelării ființei și gîndirii mele și mă simt și astăzi mlădiță a acestui colț de țară. În plus, zona în care m-am născut, adică sudul actualului județ Bistrița-Năsăud, este loc de conviețuire multimilenară a românilor cu

sasii și maghiarii, unde s-au petrecut în cursul timpului puternice osmoze de obiceiuri și de experiențe, constituindu-se substratul adânc al unui umanism legendar care a avut o influență importantă asupra întregii evoluții a vieții mele.

Debutul meu literar s-a produs în condiții istorice vitrege care au pus la grea încercare vitalitatea neamului nostru din ținutul meu de obârșie, ca și rezistența solidarității dintre oameni de diferite limbi din acel loc, adică în perioada ocupației hortyste a Ardealului de Nord. De aici nota de înrădăcinare în istorie, în problemele grave ale existenței omului și ale răspunderilor sale, care mi-a influențat — cred — scrisul de la început și pînă astăzi.

2. După cite îmi pot da seama influența hotărîtoare asupra modului meu de a scrie a avut-o nota de atracție spre social și spre problematica gravă, uneori tragică, a existenței, care constituie o veche tradiție a scrișului românesc din Ardeal. Altfel n-am făcut și n-am dorit niciodată să fac parte dintr-un curent sau grup literar.

3. Cred că în literatură, ca și în toate domeniile creației umane, afirmarea eficientă a talentului (care constituie o condiție primordială) este condiționată de o trudă neostenită de cunoaștere, de înțelegere a realității, a omului, a existenței, de modelare și perfecționare a modalităților de realizare artistică a materialului de teme și de idei. Cred că viața scriitorului este o neîntreruptă ucenicie.

Aș putea vorbi despre influențe succesive exercitate asupra gândirii mele, începînd cu „existența tragică” a profesorului D.D. Roșca și pînă la cunoașterea marxismului. Aș putea aminti influențele exercitate asupra concepției mele despre literatură de la Rebreanu, Blaga, Camil Petrescu, la Thomas Mann, sau Sartre. Dar nu am simțit niciodată că aceste influențe ar implica apărare sau îngădire, ci, dimpotrivă, eliberare a propriei gândiri, lărgire a propriului orizont.

4. Originalitatea e o condiție *sine qua non* a creației literare valabile și durabile. Ea apare sub dublă înfățișare a originalității semnificativului și a semnificativului (pentru a folosi termenii lui Barthes), adică a noutății problematicii ontologice abordate și a modalității artistice prin care ea se transformă în sistem de semnificații estetice, adică în operă de artă. Nu cred să existe originalitate autentică decît dacă ea zvingește în ambii termeni.

5. Cred că față de indiferența contemporanilor (care a obsadat atîta un spirit profund cum a fost Camil Petrescu) singura atitudine înțeleaptă este aceea a resemnării filozofice.

6. Nimeni nu poate scrie ceva autentic, uman și convingător decît despre sine, despre poporul din care s-a născut și pe care-l exprimă chiar și atunci cînd nu vrea delibarat acest lucru. Sintem modelați pe o realitate etnică, socială și istorică pe care o exprimăm cu tot ceea ce ne constituie ființa și gîndirea. În ceea ce mă privește, am trăit într-o epocă plină de drame, de prăbușiri, de decepții (ani de punere la încercare a întregului potențial vital al unui popor), ca și de redeştere, de sfîrșimare a jugului fascist, de izbucnire a voinței de a trăi și de a-și făuri singur destinul poporului nostru. Această epocă m-a modelat și — pe măsura puterilor mele — am contribuit și eu la modelarea ei. Cred că această realitate se deslușește și în scrisul meu.

7. Criteriile există, ele sînt aprobate și acceptate de toată lumea. Aplicarea lor consecventă e, cum s-ar zice, o altă problemă.

8. Viața noastră literară e în ansamblul ei sănătoasă, capabilă să înfățișeze avînturile creatoare, însuflețită de tendințe nobile. Existența unor contradicții și divergențe de păreri este firească și generatoare de soluții. Ceea ce mă mîhnește este doar virulența cu care mai izbucnesc uneori tendințele strîmte, egoiste, dăunătoare ale unor grupuri și grupulețe literare.

9. Cred că nimeni nu poate avea față de scriitorii tineri — de care ne legăm toate speranțele de înaltă afirmare a potențialului creator al acestui popor ridicat pe-o treaptă nouă a dezvoltării și a civilizației, decît sprijinul cel mai deplin și mai călduros. Personal, în ultimul timp urmăresc cu interes și satisfacție apariția sau afirmarea unui număr impresionant de tinere talente.

10. Așteptînd apariția la Editura „Eminescu” a romanului meu „Timpul și furtunile” lucrez la un nou roman care va fi intitulat „Tatuajele nu se lasă la garderobă”.

PAUL ANGHEL

1. — Aparțin cert unei lumi astăzi inexistentă. M-am născut într-o lume foarte așezată, de cînd lumea. Satele care alcătuiau comuna păstrau încă, în vremea copilăriei mele — și pînă mai alaltăieri, amintirea comunității arhaice asupra pămîntului, exprimată în pădurea obștească, ceairuri și pășuni obștești, dar și semnele despărțirilor succesive din această primă comunitate, pe trunchiuri de sate și comunități individuale. Satul, deși adunat în citeva văioage, închis între citeva dealuri, deși astupat primăvara și toamna de noroaie, blocat de troienele care se zideau iarna la Hulă, lîngă Siret, îmi apărea acum, din perspec-

tiva depărtării, ca cea mai largă lume, ca cea mai completă și mai deplină lume, ca cel mai adânc infinit univers. Un univers care își ajungea sieși, un univers care n-avea nevoie de lumea din afară, un univers matcă, singurul în stare să nască lumi. În fond nu-mi dăruise el, acest univers, tot ceea ce era prim și temeinic în ființa mea? Limba, mitologia, istoria, soarele, luna, vatra, fințina, mama, răsăritul, amiaza, amurgul, zorile, de fapt, reperele care-l așează pe ins în timp și spațiu, de fapt reperele care-l așează pe om între oameni mi le-a dat totul, ca să le reazeze sau să nu le mai așeze decît aproximativ învățătura de apoi, de mai apoi.

2. — Nici una.

3. — Începi să exiști în clipa în care e eliberezi de influențe.

4. — Fără aceasta n-ar exista literatură.

5. — Am scris împotriva imposturii. Citiți seria mea de articole din „Contemporanul” anul 1972 despre „genul confuz”. Împotriva indifferenței contemporanilor nu se poate lupta. Există o singură consolare: și ei mor.

6. — Nu știu la ce vă referiți.

7. — Nu cred.

8. — Absolut totul.

9. — Să-și facă singuri dreptate dacă o au. Nu mai cred în generozitatea celor ineficienți, iar eficiența în materie de generozitate mi se pare din ce în ce mai egoistă.

10. — La o carte.

Robinson Crusoe a existat

● Legendarul erou a lui Daniel Defoe (1660—1731), Robinson Crusoe, nu este o invenție a imaginației, ci a fost un personaj real. Televiziunea franceză a evocat recent figura acestuia în persoana marinarului Alexander Selkirk. Acesta era contramaistru pe vasul „Cinci porturi”. În urma unui conflict cu căpitanul vasului, acesta l-a abandonat în 1704 pe insula Juan Fernandez, unde a fost găsit la 31.I.1709, de Voodes Rogers, căpitanul unui alt vas care a consemnat evenimentul, cu lux de amănunte, în jurnalul de bord.

Un festival al manuscriselor

● Amatorii de manuscrise au putut admira în cursul lunii mai o colecție senzatională de manuscrise expuse în salonul de onoare al Bibliotecii naționale din Paris. Printre acestea: **Memoriile** lui Saint-Simon, **Cugetările** lui Pascal, **Oculul pământului în optzeci de zile** de Jules Verne, manuscrise ale contesei de Ségur, Sainte-Beuve, Littré, Lamartine, Michelet, Hugo ș.a. Librăria „Hachette” și-a prezentat tezaurele de arhivă în

această expoziție intitulată **Un secol și jumătate în serviciul culturii.**

„Marea antologie a literaturii fantastice”

● În curs de apariție la Presses Pocket, **Marea antologie a literaturii fantastice** de Jacques Goimard și Roland Stragliatti a ajuns la al cincilea volum — **Povestiri drăcești** — din totalul proiectat, de opt volume. Concepută tematic, lucrarea prezintă în volumele apărute anterior povestiri cu morți-vii, episoade de ocultism, povești cu monștri și cu fantome. Urmează personajele dedublate, aberațiile și coșmarurile. Antologia a provocat destule reacții negative. I s-a reproșat, de pildă, monotonia și mai ales apriorismul selecției și sistematizării. Dar toți criticii sînt de acord asupra calității cu totul excepționale a aparatului științific prezent în fiecare volum: o

introducere în literatura fantastică, o prefață la tema respectivă, o prezentare a fiecărei povestiri — datorate lui J. Goimard —, precum și cite o biografie, bibliografie și, eventual, filmografie, pentru fiecare autor — alcătuite cu erudiție și răbdare de R. Stragliatti.

Hemingway...

...și alți scriitori pe care i-a cunoscut, printre care Scott Fitzgerald, Thomas Mann, Erich Maria Remarque, figurează printre portretele cele mai interesante cuprinse în **Memoriile** actriței Marlene Dietrich, memorii tipărite de editura americană „Putnam”.

Truman Capote, memorialist

● Prestigiosul romancier american Truman Capote, care nu de mult s-a înfățișat publicului și ca actor, în filmul **Cinci detectivi la miezul nopții**, a publicat de curînd un volum de memorii intitulat **Cîinii latră**. În cele câteva sute de pagini sînt inserate texte din ultimii 30 de ani, impresii recente din diferite orașe și țări ale lumii, precum și portrete ale unor personalități.

10 poeme contemporane

I

Atîta vreme cît există
oamenii vii sunt mai prezenți
decît munții și apele —
fiîndcă ei pot fi pretutindenți
datorită gîndului.

II

Cei mai absenți oameni
ai timpului lor
sunt cei ce nu-i iubesc
pe contemporani.

III

Prezența multîmilor —
asemeni visului,
e aproape insesizabilă,
dar ele sunt atelaje divine
ce duc nepăsătoare
povara eternității.

IV

A-i iubi numai
pe cei care-au fost
îNSEAMNĂ a-i disprețui
pe fiii lor care sunt.
Trecutul este o gură ermetică
pe care o cască doar moartea.

V

Cei mai triști oameni
sunt cei care se ocupă
cu ura veacului lor.
Ei au pierdut inefabila
relație dintre moarte și viață.

VI

Datorită păsării
care cîntă pe creangă
încă din zori și din clipa
cînd mugurul a plesnit
pe la amiază trecătorul
poate vedea cum frunza s-a deschis.
Tot astfel pasărea ce tace
pe-un lujer unde frunze cresc
începe fără vreun motiv
să moară.

VII

Gustul ce-l am pentru întîmplări
mă proiectează în lumea
de unde copilăria-mi apare
ca un vultur plutind
pe cerul unei păduri secrete.

VIII

Cu dorința invincibilă
de a face bine
lumea îți oferă prieteni
și tristețea că n-ai avut niciunu

IX

Citind istorii am avut
revelația simplă
că popoarele toate
sunt sfinte.

X

Nimic din ce e viu —
fără iubire,
nu poate să dureze.
Eu — grație iubirii tale
încep să fiu nemuritor.

GHEORGHE PITUȚ

de pretutindeni

MATISSE...

Un bijutier din Montéli-mar (Franța) a intrat recent în posesia a nici mai mult nici mai puțin de 400 lucrări, până acum rămase necunoscute, de Matisse. El a achiziționat de la anticarul din oraș un lot de acuarele și tablouri; anticarul le cumpărase cu 500 de franci de la un vânzător ambulant. Convinși de valoarea lucrărilor, colecționarul, cu ajutorul unui negustor de tablouri, a întreprins cercetări pentru a le descoperi proveniența. Astfel, l-a găsit pe primul posesor, un anume colonel Larcher care s-a împrietenit prin 1920 cu un pictor puțin cunoscut atunci, Henri Matisse. Se pare că, într-adevăr, este vorba de studii, schițe și opere din „perioada marocană” semnate de celebrul pictor francez. Potrivit unor experți, în cazul autentificării, lucrările ar putea valora 20—30 milioane de franci.

...ȘI BOUCHER

Un copil a oferit unui trecător un tablou din secolul al XVIII-lea, cerându-i numai 50 de pesetas. Faptul, neobișnuit, s-a petrecut în localitatea Badajoz din Spania. Desigur, copilul nu avea de unde să știe că este în posesia unei lucrări celebre de François Boucher: el o găsisse printre niște lăzi de gunoi, și, pentru că era deteriorată, credea că nimeni nu-i va oferi prea mult pe ea. Pictura reprezintă două femei odihnindu-se. Încercând să scuture praful de pe ea, trecătorul — amator de artă norocos — a descoperit semănătura și, implicit, un tablou care fusese sustras din Franța și era căutat de multă vreme.

SONDAJ

42 la sută dintre britanici doresc ca țara lor să se retragă din Piața comună iar 47 la sută sînt favorabili menținerii ei în C.E.E. — relevă un sondaj de opinie publicat de „Daily Express”. Sondajul, realizat la sfîrșitul lunii octombrie mai indică: 76 la sută dintre persoanele interogate sînt convinse că Piața comună este responsabilă pentru creșterea prețurilor alimentare, 63 la sută afirmă că Marea Britanie este tot mai puțin stăpînă pe destinul său din cauza comunității vest-europene și 56 la sută reproșează aceluiasi organism că le-a îndepărtat țara de tradiționalii săi parteneri comerciali.

ENIGMĂ

O cisternă de 35 de tone a eşuat pe plaja de la Kijkduin, regiunea Haga. Cisterna, încărcată cu oxid de etilenă (produs toxic, inflamabil și exploziv) a fost răsturnată de valurile mării, stîrnite de furtuna din timpul nopții. După cîteva ore de strădăni, pompierii au reușit să repună cisterna pe roate. Fără tractor și plăcuță de înmatriculare, „epava” rămîne o enigmă pentru autorități. O singură ipoteză: remorca a fost probabil „pierdută” de un ferry-boat. După cîteva ore, în același loc, a mai fost semnalat alt incident: marea aruncase pe plajă cîteva sute de bidoane cu vopsea pentru caroseria automobilelor, dintre care cîteva s-au spart, vopseaua colorînd în mod bizar plaja în culorile curcubeului. Probabil alt ferry-boat... distrat.

RANDAMENT ÎNALT

La Universitatea din Sydney a fost pusă la punct o nouă metodă de folosire a energiei solare, mai economică și mai eficientă. Ea permite obținerea unor temperaturi ce depășesc 200°C.

Instalația realizată se bazează pe utilizarea unei baterii cu tuburi de sticlă căptușite cu un strat metalic și plasate sub vid. Datorită acestei pelicule metalice se obține un procent de absorbție de 83 la sută și o pierdere infimă. Comercializarea acestei instalații va fi posibilă în următorii 3 sau 5 ani. Oamenii de știință australieni susțin că noua metodă ar putea să asigure, într-un viitor nu prea îndepărtat, circa 33 la sută din consumul de energie al întregii lumi.

GLUMĂ PROASTĂ

Mesajul găsit într-o sticlă în largul coastelor americane este o farsă pusă la cale de mai mulți membri ai echipajului vasului „Darien” — a declarat un purtător de cuvînt al firmei britanice „Whitco Marine” — proprietara navei. El a adăugat că sticla, care conținea un apel la ajutor, adresat, chipurile, de mai mulți pasageri care erau deținuți împotriva dorinței lor la bord, a fost aruncată în ocean de cîteva tineri mateloți ca să se distreze. Ca urmare, împotriva marinarilor farsori au fost luate măsuri disciplinare.

ÎMPREUNĂ

Cliff Richard și formația „Shadows” vor apărea din nou împreună în sălile de spectacole, pentru o serie de concerte la Londra. Se împlinesc 10 ani de cînd popularul cîntăreț britanic a părăsit grupul „Umbrelor”. Timp de două săptămîni, la London Palladium, spectatori vor auzi, în reluare, primele lor succese: „The Young ones” (Tinerii), „Livin'doll” (Pupușa vie). Cliff Richard efectuează, în prezent, un turneu prin Marea Britanie, prezentîndu-și ultimul său disc, care s-a plasat în fruntea topurilor britanice din ultimele săptămîni, în timp ce un disc al formației „Shadows” a ocupat primul loc în clasamentele de la începutul acestui an.

Partidul meu și-al meu popor

Cîrmaciul iscusit veghează
Tot prospectînd, prefigurînd...
A soarelui căldură trează
Să strălucească pe pămînt !...

În țelul lumii, spre schimbare,
Din floarea plînsă, sub obidă,
O naștere și-o înălțare
Crește-n dinamica rapidă...

În comunista feerie,
Triumfă cîntul înnoirii,
E tot mai multă bucurie,
În dorul sfînt al devenirii ...

L-al naltei conștiinți cerințe,
Ca un vulcan zbucnind o lavă,
Plinînd milenice dorințe,
Poporul se-ncunună-n slavă ...

A lui menire și-o-mplinește ;
Prin lupte crîncene și grele,
Și-l poartă, tot mai voinicește,
O lege nouă-n zbor, spre stele !...

Zdrobită-i nedreptatea cruntă,
Partidul meu și-al meu popor ;
Înălță, ca pe-un steag, la nuntă,
Vizionarul viitor !...

TRAIAN IANCU

Deal

Ca o terasă mi-e sufletul cu vedere
în univers,
Ori ca un prag, vis adînc ce se-nclină,
O, și-n întreg acest timp, rază-a luminii
ce-o vezi,
Țara — care în multe privințe este și o
colină,

Un zbor lung, repetat, sau dat mării de
zestre
Cum și nouă apoi, ca lumini ce nu pier,
Un deal dulce de foc și-ntins limpede
peste
Toate anotimpurile lumii pe cer.

O pendulă de-argint care bate cu nori
Și sună ora-n fîntîni, de pe pomi cade
floare,
Se-nchide gura în fructe și ochiu-n culori,
Pînă la simburi prin carnea unui pămînt
care doare

Odihnește și aripi prin aer și tot,
Un călăreț ca și cum s-ar tot duce la
vale,
Mai înainte ca seva să se preschimbe în
rod
Și să miroasă a fîn de pe pietrele goale.

Nu se mai satură — auzul pe urmă nici el,
Umblă strugurii-n pîrg și se-nlănțuie —
albaștri,
Răsare soarele-n codri ca printr-un tunel
Săpat noaptea de privighetori și de aștri.

Ca o terasă mi-e sufletul cu vederi în
univers,
Ori ca un prag, vis adînc ce se-nclină,
O, și-ntreg acest timp, rază a lumii ce-o
vezi,
Țara — care în multe privințe este și o
colină.

A. I. ZĂINESCU

1. AMINTIRI RĂZLEŢE

Vineri, 4 martie, zi obișnuită, caldă, poate prea caldă pentru începutul lunii. La sediul asociației încerc încă o dată să adun echipa de scriitori pentru o seară literară la liceul „Matei Basarab”. Am promisiuni ferme din partea lui Gheorghe Pituț, a lui Fănuș Neagu care se lasă cu greu dar acceptă, și a poetului Stelian Gruia. Îl convoc pentru ora două deși, întâlnirea urma să aibă loc la șase seara dar... mai bine, mă gândeam, îi țin „stol”, să nu se risipească. Pe la 11 apare Nicolae Ștefănescu, nea Nae cum îl alintam noi, cu obișnuitu-i suris hitru înscris pe față. Venise să mă ia cu mașina, cu celebra lui mașină mică și închisă în sine ca o broască țestoasă. Mergem amândoi la sediul uniunii să ne luăm repartițiile pentru Sinaia. Totul era pregătit, vila, programul de lucru (vroia să termine un scenariu), câte pagini vom scrie pe zi. Ne întorcem cu repartițiile în buzunar. La birou, Fănuș, indispus mă anunță că nu mai poate veni la șezătoare. Îl conving, argumentez, mă enervez. Uite, zic, vine și nea Nae... Nicolae Ștefănescu refuză. A stat aseară tirziu la Nichita și e obosit. Vrea să se ducă acasă să se odihnească. Îmi cere repartiția ca să fie sigur că n-o pierd. Stabilim (mai bine zis, stabilește) să mă ia luni de acasă la ora 10. Îl întreb dacă nu vine și miine (adică simbătă), îmi răspunde că „nu se știe”, dar luni, la ora 10, *va fi* la mine acasă. Mai încercăm o dată să-l convingem. Nu cedează. Vrea să stea *acasă*, să se facă comod, să bea o vodcă mică și să se odihnească... A plecat cu repartiția mea în buzunar.

Rămân cu Fănuș hotărât să nu-l scap. E morocănos, nervos, susține că nu știe ce să citească (era o întâlnire dedicată zilei femeii), că îi este foame, că are chef de scris și tocmai azi eu... Până la urmă mergem la restaurantul Berlin împreună cu poetul Stelian Gruia, „să luăm o gustare”, eu păzindu-l ca pe sfintele moaște. Luăm loc la o masă unde se aflau Romul Munteanu și Matty, și Dan Spătaru și apoi Băieșu. Pituț urma să ne aștepte în fața liceului la ora șase fără cinci. În timpul mesei Fănuș îmi declară iar că nu mai merge, că n-are chef, că-l doare un picior, că vrea să se culce. Nu cedează. La cinci și jumătate îi propun „să ridicăm ancora”. Plecăm cu greu. Oprim în fața casei sale, îmi dă cheile și mă roagă să-i aduc din bibliotecă o carte, ceva, un volum de-al lui să aibe după ce citi. Urc, caut, găsesc, cobor, răsuflând

ușurat. La liceu ne așteaptă Pituț, e lume multă, Maria Ciobanu, corul cadrelor didactice, apoi intrăm noi. După întâlnire sîntem rugați să rămînem la o cafea. Fănuș refuză motivînd că n-avem timp. Plecăm... „Știu eu un restaurant clasa unu, zice Fănuș, cu vin negru, morun și biftek tartar preparat sub nasul clientului”. La Minerva... Știm noi unde-i Minerva? Nu știm și nici nu se miră. De unde să știm noi, doi „ardeleni tolomaci” din Bihor, luxurile Bucureștiului. Noi sîntem băutori de pălincă și mincători de slană, acasă la gura sobei, în mijlocul familiei, să facem economii la buget... Și dă-i și trage-i cu epitețe și complimente similare. Este ora 20,45!

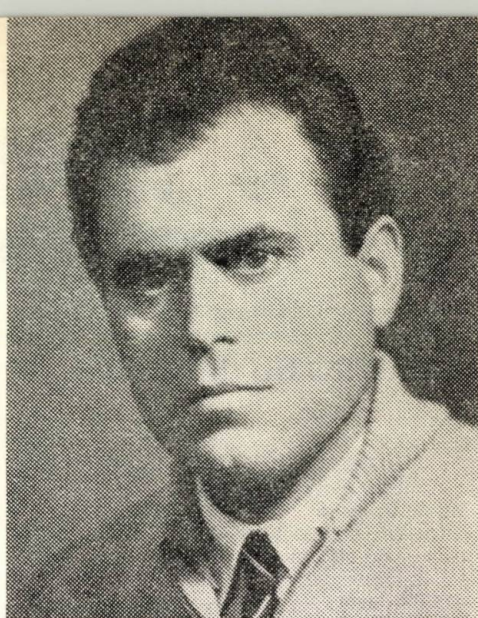
2. FIȚI BINE VENIȚI ÎN LOCALUL NOSTRU.

Minerva e un local nou într-adevăr, renovat mai bine zis, hotel cu restaurant la parter, pe Ana Ipătescu, așezat pe colț, în fostul sediu al Ministerului Sănătății. Aranjat cu gust, mobilier nou, șef de sală zîmbitor și amabil, îl cunoaște pe Fănuș, e rapidist și al. Ne conduce la o masă, cam pe la mijloc, nu departe de stîlpul susținător și zice stereotip: „Bine-ați venit în localul nostru”. Încep să foiescă ospătari și ajutori, băieți cu uniforme vesele, se aduc liste, se fac recomandări. Fănuș comandă biftek pentru toată lumea, apoi pește, șalău, pare-mi-se, rasol, și vinul roșu cît de rapid... În timp ce alături, pe o masă specială, doi ospătari se dau de ceasul morții să prepare tocătura aceea de culoare roșie amestecînd-o cu tot soiul de mirodenii, cu ceapă tocată mărunt și cu ouă crude. Fănuș se uită cu ochi poficioși, Pituț cu neîncredere și oarecare scîrbă. Vinul e desfundat, se aduce plinea prăjită aburind sub șervet, serviciu ireproșabil, în jur mese de turiști străini, „un grup” cum se spune. Printre ei cițiva negri, înalți, supli. Vis-a-vis de masa noastră două femei singure, vorbesc în franceză și mănîncă cu eleganță. Se face de 21 și 10 minute și Fănuș e în vervă verbală, ne face pilaf, zob, pe noi, pe ardeleni adică, în special pe Pituț care-l privește încruntat, fără umor. Gluma tinde să se transforme în ceartă. Îl temperez, Pituț amenință că pleacă. Vine biftecul și lucrurile se domolesc. Mîncăm, plescăm, vinul e bun, atmosfera plăcută. Afară, luna strălucește nefiresc. Are un imens inel de lumină în jur. Ca o aură. Noi n-o vedem.

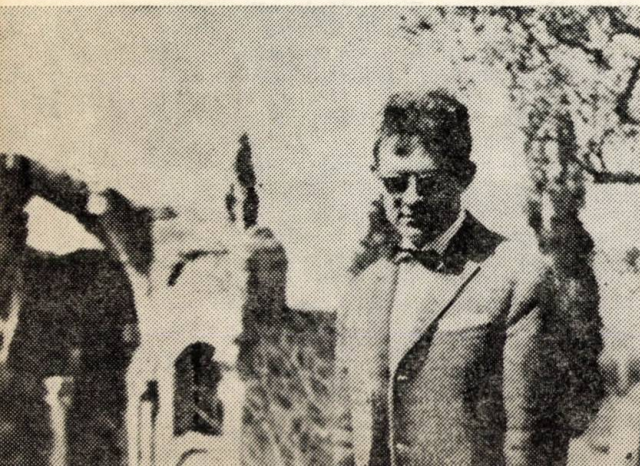
Avem s-o vedem în curînd. S-o vedem și să ne minunăm. Ora 21, 21 de secunde și... Simt un tremur ciudat, un fel de zgîlțială. Ospătarul dă să servească niște vin. Îl întreb dacă trece vreun tramvai prin dreptul localului. Mă privește stupefiat. Apoi, fără un cuvînt, dispăre. Fănuș îmi strigă să nu mă țin de bancuri proaste și să nu zgîlții masa. Începe o muzică de pahare și cristale. Trei negri se ridică brusc și dispar alertați spre ieșire. Nu înțeleg ce se întîmplă. Îl privesc pe Pituț care la rîndul lui se uită la mine cu nesfîrșită uimire. Cele două femei din fața noastră au dus mîinile la gură. Stelian Gruia sare de la masă și se repede spre stîlpul din mijloc prinzîndu-l cu brațele. Strigă ceva. Nu înțeleg nimic. Pereții încep să se miște, lustrele se leagănă nebunește. Masa saltă ca la ședințele de spiritism aranjate. Frica și uimirea mă ținutuesc pe scaun. Nu realizez nimic. Gruia strigă ceva agățat de stîlpul care i se mișcă în brațe. Dau să mă ridic dar nu izbutesc, fie de frică, fie de rușine să nu par laș în fața femeilor care privesc în gol, fără expresie. Cineva strigă: *cutremur!* E o învălmășeală generală. Se aleargă spre ieșire. Fănuș se ridică și o ia șchiopătînd spre ușa localului. Lumina scade, pălește... Văd ca într-o străfulgerare un geam în spatele lui Pituț. Îi strig să-l deschidă. Apoi, nu mai știu, cîteva secunde mi se șterge totul din memorie. Un salt, după Pituț, mă pomenesc în stradă, alături de Gruia. Cînd ajunsese? Cum? Traversăm și fugim vis-a-vis într-un soi de curte. Se aude un zgomot ciudat, un uruit năpraznic, ca și cum s-ar freca norii între ei. Miroase a fum, a pucioasă, a praf... Ce-i asta? Îl întreb pe Pituț. Nu știu. Cred că e o bombă! Nici o bombă, zice Gruia, a fost cutremur... Cutremur de pămînt!...

3. SECVENȚE IMAGINARE

— Ora 20,30, bănuiesc că soții Baconsky sună la ușa Veronicăi Porumbacu; sînt invitați la o mică petrecere de familie. Îi întîmpină Mihail Petroveanu, se schimbă amabilități, stringeri de mînă. La puțin timp, sau mai înainte au venit sau urmează să vină, invitați cu același prilej soții Gafița. Flori, atmosfera

plăcută, muzică. Începea o seară frumoasă... — Nicolae Ștefănescu e acasă. Se uită probabil la televizor. A primit telefon de la Răzvan, blondul și minunatul Răzvan, care ascultă muzică undeva în oraș. Anunță că va veni în cîteva minute. Soția lui, Tatiana, e la Teatrul Național. Soacra, trebăluiește în bucătărie, pregătește cina. Timpul se scurge implacabil...

— Ora 21 (cu aproximație). Scriitorul Iordan Chimet sună la ușa soților Petroveanu. Vrea să facă niște corecturi urgente la o antologie ce urma să apară în colaborare cu Veronica Porumbacu. Este rugat să amâne pentru a doua zi deoarece au oaspeți... Pleacă ușor iritat...

4. SECVENȚE REALE

— Ora 21 și 15, Alexandru Ivasiuc se află în dreptul blocului Scala. A vrut să cumpere prăjituri? A vrut să dea un telefon? Nu vom ști niciodată. Peste două minute va începe secunda infernală...

— Ora 21... și Daniela Caurea, frumoasa, tinăra și talentată poetă cu păr lung și ochii negri, tulburători își trăiește ultimele minute ale vieții...

— Ora 21 și 20, soții Bratu sînt acasă, în blocul Casata. Profesorul și criticul scrie ceva la birou. El liniște în camera cu cărțile ridicate pînă aproape de tavan. Acele ceasornicului înaintează implacabile...

— Ora 21 și poate chiar mai devreme. Poetul Virgil Gheorghiu (o știm din mărturisirile unui prieten intim), împins de o ciudată și stranie presimțire aruncă o ultimă privire pe scrisori și fotografiile din tinerețe și mai recente, apoi le rupe migălos și le arde... Ora

21 și 22... Șocul este atât de puternic încât inima lui bolnavă și sensibilă nu mai rezistă. A mai trăit câteva zile dar, practic, moartea lui s-a produs la 4 martie 1977...

Ora 22 și 30... Anatol, Alec, Daniela, Milo, Nicolae, Mihai, Savin, Virgil, Veronica, dragii noștri, colegii noștri au trecut în ne-ființă sau poate... cine știe dacă atunci sau mai târziu după ore de chin...

Ora 21,45 de minute, ne reîntoarcem în restaurant escaladând geamul nu prin intrarea din față, cum era firesc, ci pe geam, gest absolut reflex, călcând printre cioburi și mobilă răsturnată. Pe masă ard luminări.

Se zăresc umbre lunecând încoace și încolo. Serioși și preocupăți cerem să ni se facă nota de plată. Șeful de sală e debusolat și uluit. Cum, pentru asta ne-am întors? Formidabil! N-a mai venit nici un client. Pagubele sînt imense. N-a reușit să vadă totul dar, își dă seama de dezastru. Cîțiva ospătari au plecat acasă îngrijorați de soarta familiilor. Plecăm și noi plini de îngrijorare. Nu cunoaștem încă proporțiile dezastrului. Găsim Dacia lui Gruia între două balcoane surpate, neatinsă. Intrăm pe Calea Victoriei, ne oprim cîteva clipe la Casa scriitorilor. Pustiu... Cineva ne spune totuși că soția și fițița lui Fănuș pleaseră de aproximativ o jumătate de oră... Demarăm încet spre Macul roșu. Moloz, mașini, praf, oameni alergînd în toate părțile. În dreptul cofetăriei Nestor o grămadă de moloz... Ocolim, ajungem în fața blocului unde locuiește Fănuș... E absolut isterizat. Îmi dă cheile și mă roagă să urc pînă la el. Urc pe întuneric, pe dibuite, ajung, încerc cheile, dar degeaba. Bat, strig speriat de propria-mi voce: Stela! Anita!...

Se deschide o ușă de alături. Mi se spune să nu mai țip. Au scăpat amîndouă. Au ieșit pe la vecini deoarece se blocase ușa. Din coridor printr-o spărtură imensă, se vede biroul lui Fănuș... Cobor! Pleacă să le caute. Ne despărțim... Demarăm spre Drumul Taberei, cu Gruia. Pituș se pierde în marea de oameni gonind spre casă. Învălmășeala e de nedescris. Trec mașini claxonînd, se aud sirenele mașinilor de salvare. Oameni îmbrăcați sumar, unii fără cămașă, alții în pijama, stau în fața caselor. Ajung în cartier. Nimic deosebit. Nici un bloc căzut... Panică și spaimă. Aasă, soția și soacra, calme, năuce, aranjează cărțile din bibliotecă. Cu cîteva secunde înainte de cutremur sau chiar cînd a început, Oana, fiica mea, chemată de bunică s-a refugiat în bucătărie lăsînd pe birou o planșă cu trei flori de primăvară suave și colorate. Era elogiul ei adus apropiației primăveri... Biblioteca a căzut exact peste scaunul ei. Dar scaunul era gol...

5. ÎN LOC DE FINAL

S-au făcut fel și fel de legături între cei morți la cutremurul din 4 martie și „premonițiile” lor. Chiar dacă ele sînt pur întîmplătoare și legăturile sînt de natură... speculativă, să le revedem totuși.

Ultimul cuvînt scris de Baconsky, găsit într-un caiet, pe pat, a doua zi după cutremur era cuvîntul *moarte*. Nicolae Ștefănescu refuză *compania* unor prieteni buni și intimi, motivînd că vrea să se *odihnească*. Virgil Gheorghiu își arde corespondența și pozele din tinerețe. Veronica Porumbacu scrie o poezie, absolut zguduitoare, pe care o reproducem. Alexandru Ivăsiuc, într-un interviu dat cu cîteva zile înainte, vorbește despre puterea și nemurirea scriitorului...

* * *

Cînd scriu aceste rînduri urmele dezastrului s-au șters. Oamenii încearcă să uite. Poporul acesta atât de greu încercat în atîtea rînduri și-a arătat încă o dată tinerețea, vitalitatea și noblețea sa. Peste lacrimi am presărat flori. Celor dragi le-am făcut morminte să le cinstim amintirea. Viața și-a reluat cursul firesc, forța ei uriașă a netezit dureri și ruine. Durerea după ce-i dispăruți nu ne-o poate netezi nimeni...

Îi păstrăm în memorie, vii și adevărați, prieteni și ideal, plecați brusc dintre noi, într-o seară de martie, smulși de natura dezlănțuită. Poate au plecat doar să se plimbe puțin... Jos... pe Cîmpiile Elizee...

MIRCEA MICU

Ție

Și-n țara tirzie alergam uneori peste case, lunatec jucîndu-mă cu stele și vîrste. Cît de frumoasă lumea în somnul cu ochii deschiși, cît de sigur pasul meu, ca pe un pod suspendat, care-mi da o plăcută-amețeală! Deodată o ciocnire-a troleelor pe bulevard, apoi țipete, zăierul mașinii salvării, lama sonoră tăindu-mi legătura cu propriul somn — și brusca trezire-n văzduh, pe coama unui acoperiș care nu mai era, cum nici o lucarnă pe unde să pot coborî, nici o scară, nici barem burlanul de scurgere, numai văzduhul cu mine — fără altceva de făcut decît să-mi zidesc din prefabricate fluide acoperișul, lucarna, etaj cu etaj, populîndu-le cu prieteni uituci, capricioși, pîn'la vîrsta cînd, îndrăgostiți, curățam de moloz bulevardul.

VERONICA PORUMBACU

TOAMNA

PATRIARHULUI

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Așa se face că dublura lui, Patricio Aragonés, a ajuns cheia puterii, omul cel mai iubit și poate și cel mai temut, și el avea acum timp la dispoziție pentru a se ocupa de forțele armate cu o grijă la fel de mare ca la începutul mandatului, nu fiindcă forțele armate ar fi fost temelia puterii lui, așa cum credeau cu toții, ci dimpotrivă, fiindcă erau dușmanul său firesc cel mai temut, și de aceea îi făcea să creadă pe ofițeri că se supravegheau unii pe alții, le incurca ițele ca să-i împiedice să ajungă la o înțelegere tainică, trimitea în dotarea cazărnilor câte opt cartușe oarbe la fiecare zece cartușe de război și le dădea praful de pușcă amestecat cu nisip de pe plajă, în timp ce el păstra la îndemână pulberea adevărată într-un depozit al palatului, și cheile le ținea într-un portchei la un loc cu alea fără copii de la ușile secrete pe care nimeni în afară de el nu le putea deschide, protejat de umbra liniștită a prietenului de o viață, generalul Rodrigo de Aguilar, un artilerist care absolvise Academia Militară și care pe deasupra mai era și Ministrul Apărării și în același timp comandant al corpului de gardă președințială, director al serviciilor securității statului și unul dintre puținii muritori care primise îngăduința să-l bată la o partidă de domino, și asta fiindcă își pierduse brațul drept încercând să dezamorseze o încălecatură de dinamită cu cîteva minute înainte ca berlina președințială să treacă prin locul atentatului. Se simțea atît de sigur sub protecția generalului Rodrigo de Aguilar și cu ajutorul lui Patricio Aragonés, încît a început să neglijeze prevestirile privind atentatele la viața lui și s-a arătat din ce în ce mai des în public, nu s-a mai temut să se plimbe prin oraș însoțit doar de un aghiotant într-o caleașcă

jerpelită, fără însemnele președințiale, contemplînd de după perdele catedrala trufașă din piatră aurită pe care el o declarase prin decret cea mai frumoasă din lume, spiona casele vechi de zidărie cu portaluri din timpurile de altădată și floarea-soarelui întoarsă spre mare, străzile pavate cu miros de feștilă din cartierul viceregilor, domnișoarele palide care lucrau dantele cu o decență ineluctabilă între glastre cu garoafe și minăstirea cu ziduri de piatră tăiată în pătrate egale a maicilor vizcaine care cîntă în fiecare zi la ora trei după amiază exercițiul de clavicord cu care au proslăvit prima trecere a cometei, a străbătut labirintul cartierului negustoresc, cu muzica lui îngrozitoare, tarabele cu bilete de loterie, dughenele unde se vinde suc de trestie-de-zahăr, șiragurile de ouă de iguana, boarfele decolorate de soare, cu care te îmbie turcii, basmaua care te înfioară de spaimă, purtată de femeia care s-a prefăcut în scorpion din pricină că nu i-a ascultat pe părinți, a simțit vîntul de scoici putrede, lumina orbitoare a pelicanilor dînd colțul străzii, culorile pestrițe ale barăcilor construite de negri pe promontoriile golfului, și deodată, uite-l, portul, ah, portul, cheiul din scinduri pe care s-au prins bureți, vechiul crucișător mai lung și mai sumbru decît în realitate, măturătoarea care s-a dat la o parte prea tirziu pentru a lăsa să treacă trăsura și s-a simțit atînsă de aripa morții cînd l-a văzut pe bătrînul crepuscular care contempla portul cu privirea cea mai tristă din lume, el e, a strigat speriată, trăiască Bărbatul, a strigat, trăiască, strigau bărbații, femeile și copiii care ieșeau în fugă din bodegile și restaurantele chinezilor, trăiască, strigau cei care au apucat dirlogii și au oprit trăsura pentru a strînge mina puterii, o mane-

vră atît de eficace și neprevăzută, încît el abia a avut timp să oprească brațul înarmat al aghiotantului, muștrîndu-l cu glas hotărît, nu fii laș, locotenente, lasă-i să mă aclame, atît de încîntat de acea izbucnire de iubire și de altele asemănătoare care s-au produs în zilele următoare, încît generalul Rodrigo de Aguilar a avut mult de furcă pînă să-l facă să renunțe la ideea de a se plimba într-o trăsură deschisă ca să-l poată vedea mai bine toți patrioții din țară, la naiba, fiindcă nici măcar nu bănuia că aclamațiile din port fuseseră spontane, ce-i drept, dar următoarele au fost organizate de propriile sale servicii de securitate ca să-i facă plăcere excluzînd riscurile, atît era de topit de dovezile de iubire în ajunul toamnei sale, încît a cutezat să iasă din oraș după atîția ani de recluziune, a pus din nou în mișcare vechiul tren vopsit în culorile drapelului național care suia cățărîndu-se pe cornișele vastului său regat de chin, croindu-și drum printre ramuri de orhidee și balsamin amazonic, sperînd mai-muțele, păsările paradisului, leoparzii adormiți între șine, pînă în satele înghețate și pustii din stepa sa natală unde lumea îl aștepta în gări cu fanfare cîntînd o muzică lugubră, se trăgeau clopotele ca pentru

mort, atîrnaseră peste tot pancarte de bunvenit pentru patricianul fără nume așezat la dreapta Sfintei Treimi, recrutau pentru el indigeni sălbatici care coborau de pe podișurile înalte ca să cunoască puterea ascunsă în penumbra funebră a vagonului președințial și cei care reușeau să se apropie nu vedeau decît ochii uimiți care-i priveau de după geamurile prăfuite, vedeau buzele tremurătoare, palma unei mîini fără trup care saluta din limbul gloriei, în timp ce un ofițer din escortă încerca să-l îndepărteze din dreptul ferestrei, aveți grijă, domnule general, patria are nevoie de dumneavoastră, dar el răspundea visător, n-avea nici o grijă, colonel, oamenii ăștia mă iubesc, și asemenea scene se petreceau nu numai în trenul care străbătea pustiul, ci și pe vaporul fluvial cu roată de lemn care lăsa în urma lui o diră de valsuri cîntate la pianolă plutînd printre miresmele dulci ale gardeniilor și printre salamandrele putrezite din afluenții ecuatoriali, ocolînd carcase de dragoni preistorici, insule providențiale unde se retrăgeau să nască sirenele, înserări de dezastre ale unor imense orașe dispărute, ajungînd pînă la cătunele pirjolate și pustii unde oamenii ieșeau pe mal ca să vadă vaporul de lemn

vopsit în culorile patriei și abia dacă reușeau să distingă o mină a nimănui cu o mână de saten care saluta de la fereastra cabinei președințiale, dar el vedea lumea îngrămădită pe mal care flutura frunze de malanga din lipsă de drapele, îi vedea pe cei care se aruncau în apă cu un tapir viu, un nap uriaș cit un picior de elefant, un coteț de găini de munte pentru supa de la prinzul președințial, și suspina mișcat în penumbra ecleziastică a cabinei sale, uită-te la ei cum vin, căpitane, uite cit mă iubesc. În decembrie, cînd lumea Caraibilor devenea de sticlă, urca în trăsura lui jerpelită pe cornișele de stîncă pînă la casa cocoțată pe culmea de recifuri și își petrecea după-amiaza jucînd domino cu foștii dictatori din alte țări ale continentului, părinții detronați ai altor patrii cărora el le dăduse azil timp de mulți ani și care acum îmbătrîneau la umbra milei lui visînd la vaporul himeric al unei noi șanse, infundați în scaunele cu brațe de pe terase, vorbind singuri, murînd de moarte bună în casa de odihnă pe care el o construise pentru ei pe o terasă cu vedere la mare după ce-i primise pe toți ca și cum ar fi fost unul singur, căci toți își făceau apariția în zori cu uniforma de gală îmbrăcată pe dos peste pijama, cu un cufăr plin cu banii jefuiți din tezaurul public și o valiză cu barete de decorații, tăieturi din ziare lipite pe catastife de contabilitate și un album cu portrete pe care i-l înfățișau la prima audiență, ca și cum ar fi prezentat scrisorile de acreditare, spunînd uitați-vă, domnule general, asta sînt eu cînd eram locotenent, aici este ziua cînd am luat puterea, aici este cea de a șaptesprezecea aniversare a luării puterii, aici, uitați-vă domnule general, dar el le acorda azil politic fără să dea prea multă importanță hîrtoagelor și fără să verifice scrisorile de recomandare, fiindcă ultimul document de identitate al unui președinte răsturnat trebuia să fie actul de deces, spunea el, și cu același dispreț îi asculta cum pronunța micul discurs nul și neavenit în care declarau că acceptă pentru scurt timp nobila lui ospitalitate pînă cînd dreapta minie a poporului îl va sili pe uzurpator să dea seamă de faptele sale, eterna formulă de o solemnitate puerilă pe care peste puțin timp o asculta din gura uzurpatorului, și apoi de la uzurpatorul uzurpatorului, ca și cum lașii aștia n-ar fi știut că în această luptă între bărbați cine cade o dată nu se mai ridică, și-i ospăta pe toți timp de citeva luni în palat, îi silea să joace domino pînă le storcea ultimul sfant, și atunci m-a luat de braț și m-a dus la fereastra care dădea spre mare, m-a ajutat să-mi ușurez sufletul jeluindu-mă și blestemînd viața asta înșelătoare care merge cum o taie capul, m-a consolat deschizîndu-mi perspectiva de a mă duce acolo, uite, acolo, în casa aia uriașă care părea un transatlantic împotmolit în culmea de recifuri, unde ți-am

pregătit un apartament luminos și mîncare bună, și ai timp la discreție ca să uiți necazurile alături de alți tovarăși loviți de nenorocire, și cu o terasă care dă spre mare unde lui îi plăcea să se așeze în după-amiezele de decembrie, nu atît pentru plăcerea de a juca domino cu adunătura aceea de neisprăviți, ci pentru a se bucura de fericirea meschină că nu este unul dintre ei, pentru a se privi în oglinda mizeriei lor, așa le trebuie, să le fie învățătură de minte, în timp ce el se bălăcea în băltoaca uriașă a fericirii, lăsîndu-se în voia visurilor, mergînd în virful picioarelor, ca un gînd urit, după mulatrele supuse care măturau încăperile palatului în lumina slabă a zorilor, le adulmeca urma de bordel și briantină ieftină, pîndea prilejul cînd putea surprinde pe cite una singură ca să se tăvălească cu ea pe jos, lingă ușă, și pe ele le pufnea risul în umbră, mare pișcher mai era și domnu' general, a ajuns atît de sus și tot nesățios a rămas, dar el se intrista după clipele de dragoste și se pornea pe cîntat de unul singur, ca o alinare, într-un ungher unde nu-l putea auzi nimeni, lună sclipitoare din luna lui ianuar, cînta, privește-mă cît sînt de trist pe eșafodul de sub fereastră ta, cînta mai departe, atît de sigur de iubirea poporului său în acele zile de octombrie fără prevestiri rele incit întindea un hamac în curtea casei de mahala unde trăia maică-sa, Bendicion Alvarado, și-și făcea siesta în umbra tamarinilor, fără escortă, visînd la peștii rălăcitori care navigau pe apele de culoarea dormitoarelor, patria este cea mai grozavă invenție, mamă, dar niciodată nu aștepta replica singurei ființe de pe lume care a îndrăznit să-l certe pentru mirosul stătut de ceapă de la subțioară, ci se întorcea la palatul său președințial și intra pe poarta principală, incîntat de acel anotimp miraculos, luna ianuarie în zona Caraibilor, acea împăcare cu lumea în pragul bătrîneții, acele amurguri violete în care se împăcase cu nunțiul apostolic și acesta îl vizita fără să ceară audiență pentru a încerca să-l convertească la credința lui Hristos bind cacao cu biscuiți, și el îi spunea prăpădindu-se de ris că dacă Dumnezeu e așa de grozav cum zici dumneata, spune-i să-mi scoată bondarul asta care-mi zumzăie în ureche, își descheia cei nouă nasturi de la prohab și-i arăta hernia uriașă, spune-i să mă scape de umflătura asta, îi spunea, dar nunțiul îl păstora cu un stoicism molcom, încerca să-l convingă că adevărul, orice s-ar zice, vine numai de la sfîntul duh, și el îl însoțea pînă la ușă luminîndu-i calea cu un sfeșnic, prăpădindu-se de ris cum nu-l mai văzuseră niciodată, nu strica orzul pe giște, părinte, îi spunea, de ce vrei să mă convertești cînd și așa fac tot ce vrei voi, fir-ar să fie.

În românește de ANDREI IONESCU

mormîntul fără nume

El însuși a ales poarta neagră prin care trupul lui osos de mușic ascetic avea să se strecoare în eternitate. Cel mai simplu mormînt al celui mai strălucit scriitor al Rusiei și, poate al lumii: L.N. Tolstoi. Într-un luminiș, printre carpeni și mesteceni se odihnește neodihnită minte a celui mai mușic dintre aristocrați, sub o brazdă înaltă din pămîntul pe care l-a iubit, și pe care cei ce vin să se reculeagă jertfesc liliac în această primăvară udă. Fără cruce, fără nume, fără piatra funerară: așa zace marele „soldat necunoscut“ al literaturii mondiale. Biserica ortodoxă rusă l-a excomunicat, neputînd accepta doi dumnezei, aristocrația rusă l-a excomunicat, nesuferind pilda lui de simplitate și curățenie țărănească; l-a adoptat însă poporul lui de umiliți și obidiți, neamurile felurite ale planetei. El însuși, așa cum și-a croit viața, și-a croit și moartea, tot printr-o revoltă. El însuși a hotărît să plece de acasă, bătrîn și însingurat, să moară pe drumurile Rusiei pe care a iubit-o ca nimeni altul, să fie îngropat aci, la „Iasnaia Poliana“, în simplitate și anonim, în această „poiană luminoasă“ în care s-a născut într-o zi de vară, la 28 august 1828, pe canapeaua pe care aveau să se nască apoi și toți cei treisprezece copii ai săi. Deasupra crengilor de liliac, cu ciorchinii lor de zăpadă înmiresmată cad picături de ploaie din ochii verzi ai frunzelor. E parcă altarul unui zeu al zeilor păgîni, al unui duh misterios, stăpîn al unei lumi inaccesibile, făcătorul pădurilor, luminii și al ierbii, al imaculatelor zăpezi și al vîntului neodihnit, al liniștii și statorniceii lucrurilor care trec spre a se întoarce. Parcă nu cred să stea aci, în adînc risipite sub brazda înaltă, degetele care au făcut să alerge tocul cu peniță în ritmice și sacadate mișcări de pe neantul alb al hîrtiei în negura cernelii și înapoi, ca să facă din duhul pieritor al vorbelor „Război și pace“ ori „Ana Karenina“. Parcă nu cred să zacă albe, ca niște tulpini de mesteceni secerate, oasele brațelor lui care au mișcat coasa, lopata sau fierăstrăul, cu gesturile milenare ale țăranilor din împrejurimi, pe care-i ajută cu vorba și fața. Trăind ca ei, în simplitate, muncea la rînd cu ei să smulgă roadele pămîntului, gospodăr al moșiei pe care avea s-o împartă țăranilor. Cine știa mai bine ca el psalmii trecerii noastre, cum lepădăm pe rînd tot ce am dobîndit, ca să reintrăm în marea curgere a naturii, goi precum am venit?

Dintre numeroasele tablouri și fotografii care-l înfățișează în casa-muzeu, cel realizat de Repin în 1891 mi se pare a fi cel mai complet pentru personalitatea lui L.N. Tolstoi. În camera de la mansardă, cu un picior îndoit sub el, așezat pe o bancă lată și joasă de lemn, la o masă simplă, pe jumătate întors cu spatele către lume, în adîncă singurătate, îmbrăcat în cămașa lui de în ce avea apoi să-i poarte numele, L.N. Tolstoi scrie. Reze-mată de peretele din fund, în plină lumină, stă coasa, și, atîrnat în cui, fierăstrăul. Din profil, capul lui de apostol, stă aplecat peste evangheliile profane pe care le-a scris, ignorînd cu totul pe Repin, prietenul, care-și vedea de pensulele lui, așezat undeva în alt colț al camerei. Aci au fost scrise: „Ce este arta?“, „Cadavrul viu“, „Învierea“, „Sonata Kreutzer“, „Hagi Murat“ ș.a.

Pășesc prin camerele unde a respirat și a visat nerepetabilul geniu al literaturii, tălpile mele urcă pe treptele scărilor de lemn pe care au răsunit tălpile cismelor lui, ochii mei privesc pe ferestrele pe care ochii lui se odihneau în frunzele copacilor și pe mătasea ierbii din Iasnaia Poliana, fără de care, după cum el însuși spunea, n-ar fi putut înțelege Rusia.

Într-o raclă de sticlă stă dubla lui călămară din care au izvorit milioane de litere, mii și mii de pagini, zeci de volume. Acum e secată ca un izvor din care mulțimile însetate au sorbit și ultima picătură. Un alt birou de lucru, cu măruntele unelte de scris, două sfeșnice și o carte. Un scaun pitic, parcă de copil, se află în față. Uimirii mele, bibliotecara muzeului îmi explică, cu dulcele accent al Iașului unde se născuse, că marele L.N. Tolstoi, miop în ultima parte a vieții, retezase picioarele scaunului pentru ca, așezat sub nivelul normal, ochii săi să fie mai aproape de hîrtie.

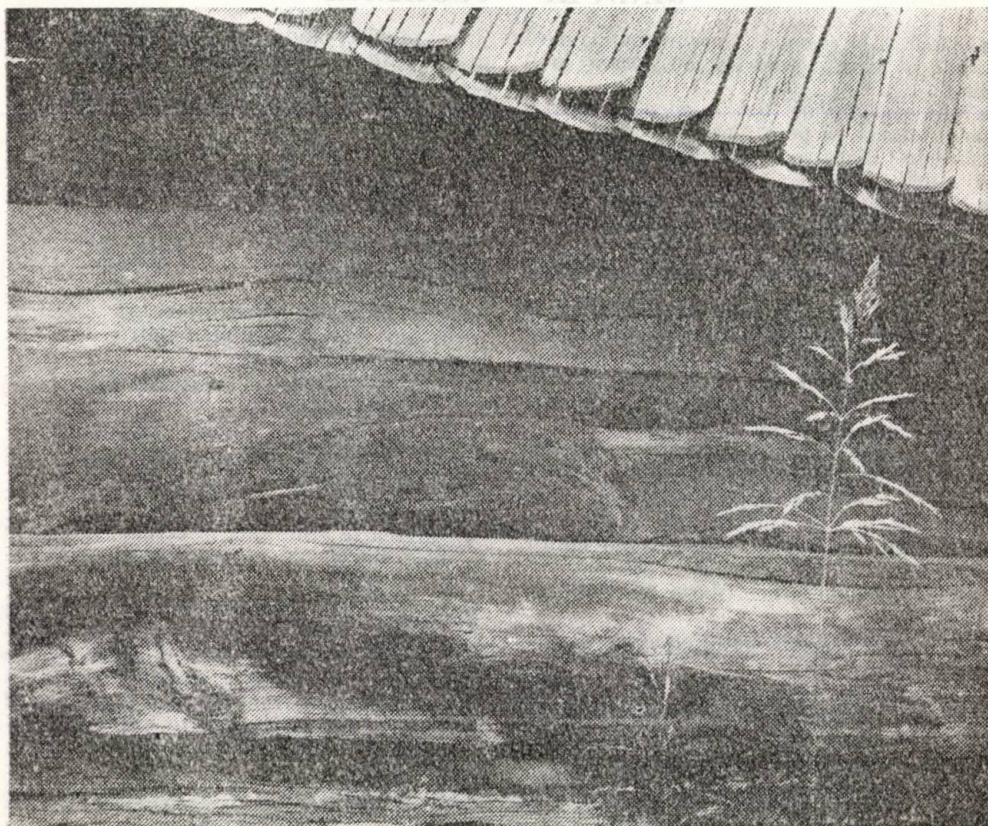
Circa cincizeci de ani a trăit aci titanul de la Iasnaia Poliana înconjurat de copii, de țărani, de prieteni și de admiratori și adepți veniți să-l vadă din toată Rusia și toată lumea. Aci, unde poienile misterioase așteaptă parcă zinele-copii să se joace, împletindu-și coroane de flori; aci, unde tulpinile mesteceniilor par niște ființe de fum, unde micile ochiuri de apă, riul Voronka se adapă din înaltul cerului cu nori ireali, unde colinele domoale palpită în zare ca niște ființe adormite, unde toamnele sînt de o nespusă melancolie eseniană, iernile de o măreție polară, verile domoale și blinde, iar primăverile zvăpăiate, ca niște fecioare, presimțindu-și marea iubire.

Aci, propovăduia marele L.N. Tolstoi religia lui profană, un nou creștinism primitiv, nonviolența, simplitatea, bunătatea, responsabilitatea fiecăruia în fața propriei vieți — fiecare dintre noi avem și cheile raiului și cheile iadului; de noi depinde ce poartă deshidem — scria el undeva, punînd în pămîntul rodnic al gândirii sămînța existențialis-

mului. Dar concepțiile lui filosofice care i-au atras adepți fanatici și celebri din întreaga lume nu erau împărtășite tocmai de credincioasa lui soție, ca să nu mai vorbim de oficialități. Și copiii lui s-au împărțit în două tabere, unii care îl urmau întru totul, iar alții, partizani ai soției. Consacrată gospodăriei, cu griji multe, ocupându-se de numeroșii lor copii, de oaspeți și prieteni, transcriind de repetate ori lucrări ale soțului ei genial, Sofia Andreevna nu se împăca cu concepțiile democratice și revoluționare ale lui L.N. Tolstoi. Crescută în vechea societate înaltă a Rusiei, nu putea accepta ca soțul ei să împartă averea țăranilor și să-și trimită copiii să muncească ca oricare alții și nici ca el să renunțe la drepturile de autor, nici să ducă o viață de țăran. Pentru ea, L.N. Tolstoi era ceea ce se născuse: graf. Așa că nu o dată intrau în conflicte de concepții, care luau uneori forme grave. Revoltatul L.N. Tolstoi a plecat, deci, de două ori de acasă, dar Sofia Andreevna l-a adus înapoi, aruncînd în luptă ultimele resurse feminine: copiii. Credincios lui însuși, spre sfîrșitul vieții, L.N. Tolstoi și-a redactat testamentul în taină, dar cum

Sofia Andreevna îi bănuia conținutul, de fapt doar hîrtia trebuia păstrată în secret. Ceea ce bătrînul „Leu“ a făcut. Se spune că într-o noapte, soția a început să caute testamentul prin sertarele biroului, dar L.N. Tolstoi, care nu dormea, a auzit-o. Ce s-a petrecut atunci nu poate ști nimeni cu siguranță și nici ce s-a discutat, sau mai degrabă cum; cert este că bătrînul geniu a scris cîteva rînduri în care-și anunța familia că pleacă fără adresă și să nu fie căutat. A plecat însoțit de doctorul familiei, dar s-a îmbolnăvit grav în tren, așa că a fost nevoit să rămînă în mica gară Astapova, unde a și murit la scurtă vreme după popas, în toamna anului 1910. Nu știe nimeni unde vroia să se ducă, încotro să-și îndrepte nesigurii pași, ce drumuri ale mării Rusii avea de gînd să străbată, unde năzuia să se odihnească. Poate numai el singur știa: se ducea pe drumul nemuririi, care n-are puncte cardinale și nici nume, așa cum nu are nici mormîntul celui care va să fie întotdeauna nemuritorul de la Iasnaia Poliana.

DUMITRU TRANCĂ

INEDITE VOICULESCIENE

Printre — încă — foarte numeroasele inedite voiculesciene se găesc și rinduri puse la dispoziția noastră de dr. Radu Voiculescu, ce nu se constituie în protecție de poezii ori proze, în schițe pentru conferințe radio sau pentru posibile piese de teatru. Ele sînt gînduri răzlețe, cugetări scrise tremurat, ca o șoaptă într-o spovedanie, ca un murmur ce exteriorizează trăirea ascunsă, concentrată în sine.

Aflăte alături de operele realizate în ultimele două decenii ale vieții sale, atunci cînd Voiculescu a devenit într-adevăr un creator de primă mărime în peisajul literar românesc, ele poartă pecetea unei îndelungate experiențe de viață, a unei mari culturi asimilate prin tainice întrepătrunderi cu spiritul artistului de geniu. Se degajă din ele o înaltă înțelepciune, o contemplare de pe culmile ei a întrebărilor ridicate continuu de existență, de artă, de știință, de om. Cele mai multe sînt cristale pure, metafore strălucitoare ce adaugă încă o dimensiune unui talent rar, prea puțin cunoscut pentru publicul larg care, odată cu trecerea timpului, va fi din nou surprins de ceea ce a lăsat posterității V. Voiculescu.

LIVIU GRĂSOIU

GÎNDURI — CUGETĂRI

- Chiar și în cea mai murdară baltă, dacă azvîrli o piatră, valurile iau forma lunii pline.

- Sînt oameni care au în adevăr talent... Dar îl folosesc ca pe o pinză de corabie, desfășurîndu-l dincotro bate vîntul, atîrnat sus de stîlpul publicii.

- Numai caracterul este puterea statornică, proprie sufletului, slobodă și nesupusă capriciilor vînturilor, care duce o viață la liman, ca focul ascuns în inima corăbiilor cu vapori.

- Dacă nu ar fi fost femei, lumea ar fi rămas fără religie. Ele, cele dintîi, au primit credința și au lătit-o ca pe un foc. Bărbații s-au aprins de la ele și au crezut de dragul lor.

- Nu cunosc limitele omului. Poate că nu se hotărînește decît cu... Dumnezeu?

- Cine greșește, învață... Dar ce e mai trist e că și cine învață, învață de multe ori greșit.

- Întreaga creație pămîntească este străbătută ca de un Golf-Stream uriaș ce se rotește între ecuatorul vieții și polul minții, de curentul istoriei oamenilor. (Și cine zice istoria oamenilor, zice istoria spiritului pe pămînt).

- Cultura este aurul, bătut cu efigia proprie a poporului.

- Așa cum am ajuns să înscriem în carnea noastră, cu trudă și rivnă, însușiri ce nu se aflau la început, poate vom ajunge să coborîm și nemurirea hereditară în omenire.

- Arta a fost și este tovarășa vieții și o găsim pretutindeni. De la cea mai slabă mi-

jire și pîlpîire, cînd aproape nu se deosebește de celelalte satisfacții comune și pînă la cea mai strălucită realizare, arta nu e decît viață și nu se poate despărți de viață.

- Toiagul lui Moise nu era lemn, era ideea concretizată. Gîndul totdeauna, nu numai în creier, în ideal strîmt, ci în mină, în fapte, gîndul activ și realizator.

- Să bată inima în fiecare gînd.

- Creștinismul a intrat în istoria lumii ca o rectificare într-un calcul cu greșala svîrlită la infinit.

- Unii profesează păcatul ca să trăiască. Alții, din impură pasiune, dintr-o chemare irezistibilă, ca o artă.

- Credința este activă, creatoare. Necredința nu a creat niciodată.

- Se întîmplă cu teoriile ceea ce se întîmplă cu cristalul. Cînd sînt tinere ajută minții să concentreze repede. Cînd îmbătrînesc se opacizează și ne împiedică să vedem.

- Durerea te arde pînă la cărbune. Bucuria te duce dincolo de incandescență, prin cărbune la diamant.

- Cuvîntul e un brut material pentru zidire, dar zadarnic facem edificii mărețe de vorbe, dacă nu le locuiește nici un gînd, goale de duh.

- Logica unui peisagiu trebuie căutată în văile riurilor, în drumurile și cărările care-l străbat, îl duc mai departe și-l leagă.

- Rămîne istoria cu istoricii ei să roadă oasele veacurilor.

- În splendoarea lumii amestec și eu un gînd.

Mic tratat despre imposibil

„Mai aduceți o oglindă!“
— Strigă, puhav, Împăratul
Cu pupila suferindă—
„Chipul hid nu este-al meu
Parcă-i însuși Necuratul!“
(Adevărul cădea reu)

Mare fierbere-i și teamă
Ne-nterupt oglinzi se schimbă
În zadar se-ntrec, se cheamă
Stă venin pe-augusta limbă:
„Cine-i meșterul Oglindă
De-a urzit mîrșay complot?
De ce-n toate mi se-arată
Un chip jalnic de netot?“
(Împăratul se credea
Că-i un Făt-Frumos sadea)

Și-a dat ordin dintr-odată:
„Viu sau mort, pe loc să-l prindă
Ca să-nvețe lumea toată
Cum să fie o oglindă!“

Nu l-au prins! Oglinzi sînt multe
Meșterii — fără de număr.
Niște dregători de curte
Capul nu l-au mai purtat
Majestuos și grav pe umăr.

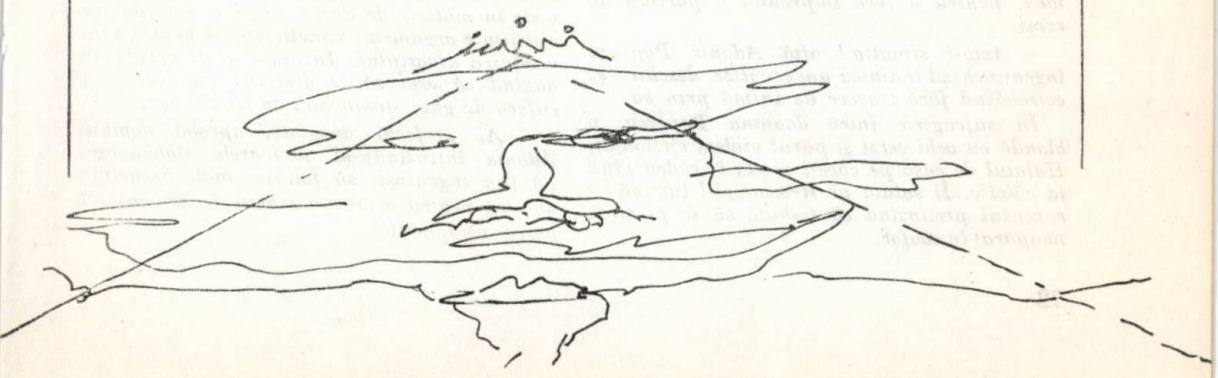
Au fost văduviți pereții
De oglinzi venețiene
Și-au fost convocați poeții
Ca să ștergă, prin poeme,
Ce purta Măritu-n gene.
Liniștea putea, stăpînă,
Să domnească la palat
De nu se privea-n fîntînă
Luminatul Împărat,
Chipul din oglinzi aflîndu-l
Pe de-a-ntregul neschimbat...
Și l-a luat la vale gîndul
Înă cînd s-a înecat.

Vrînd de adevăr să scape
Moartea și-a sorbit din ape.

Morala

Cînd oglinda mai arată
Chipuri hîde, s-ar putea
Îna ca să cadă toată
Pe cei ce privesc în ea.

NICOLAE DRAGOȘ

divorț

Retezan pătrunse în apartament și remarcă imediat neorînduiala care domnea aici. Văzu covoarele făcute sul, scaunele și canapelele îngrămădite prin colțuri, câteva ziare sfîșiate și mototolite, geamantane deschise în care fuseseră îngrămădite mormane de lenjerie. Un ciorap bărbătesc spînzura de pervazul ferestrei, cițiva pantofi de damă desperecheați se împrăstiau sub calorifer. Atmosfera era îmbecșită de fumul țigărilor, de mirosul unor mîncăruri stătute. O pisică dolofană străbătea sufrageria ținîndu-și coada într-o verticală impecabilă.

— Iar divorțați? îl întrebă el pe Adonis Popescu, gazda, bărbat firav și palid, care închisese ușa în urma lui.

— Iar, confirmă acesta resemnat poftindu-și oaspetele să se așeze pe o masă plină cu obiecte de toaletă.

Retezan luă loc pe masă, contemplă încă o dată interiorul, ridică din umeri a neputință. Pe chipul lui îngust și negricios nu se deslușea nici un semn de surpriză, de mirare. Își mișcă buzele, oru să aprecieze oarecum situația, se lăsă păgubaș privind apoi cu mult interes un tablou atîrnat strîmb de un perete.

— De data aceasta care este motivul? întrebă el nepăsător căutîndu-și pachetul cu țigări în buzunarul hainei.

— Nici unul, răspunsese Adonis Popescu. Ne-a venit așa, să ne despărțim și am procedat mai întîi la împărțirea bunurilor.

Într-adevăr, era bine că soții procedaseră mai întîi la împărțirea bunurilor. Așa se cuvenea fără îndoială. El, Retezan, ar fi făcut întocmai dacă ar fi dorit să divorțeze. Bunurile reprezentau eforturile comune ale soților, valoarea lor trebuind să fie distribuită echitabil, judicios.

— Păcat! spuse Retezan. Îmi pare rău că v-ați hotărît să vă despărțiți tocmai astăzi. Aveam de gînd să venim la voi, eu și nevastă-mea, pentru a face împreună o partidă de remi.

— Asta-i situația! oftă Adonis Popescu îngenunchînd înaintea unei calze deschise și cotrobăind fără tragere de inimă prin ea.

În sufragerie intră doamna Popescu, o blondă cu ochi verzi și părul violent cîrlionțat. Halatul de casă pe care-l purta îi cădea pînă la călcie. Îl salută pe Retezan și-l întrebă cit e ceasul pretinzînd că trebuie să se prezinte neapărat la coafor.

— Totuși, spuse Retezan, sînt necesare niște motive pentru a vă despărți. Nu vă puteți prezenta înaintea instanței doar cu dorința de a întrerupe pur și simplu traiul conjugal.

— Aiurea! exclamă Adonis Popescu. Merge și fără motive. Dar dacă ții neapărat, să le descoperim! Poate ne dai o mîină de ajutor.

— Desigur, confirmă doamna Popescu. Să stabilim pentru ce anume vrem să divorțăm. Ajută-ne!

Retezan coborî de pe masă, se plimbă o vreme prin sufragerie, trase de câteva ori din țigare aruncînd fumul pe nări. Îi trecură prin minte nenumărate pricini de divorț, pricini culese de prin cărți și de prin ziare, dar acestea nu se potriveau cu firea și apucăturile soților Popescu, fiind cam scandaloase. Trebuia descoperită o cauză delicată, rezonabilă, nicidecum una penibilă, înjositoare. Nu se putea susține bunăoară că Adonis Popescu e un bețiv ori cartofor, iar doamna Marilena Popescu o femeie ușuratică, infidelă.

— Nu mă duce capul, declară el după câteva minute de gîndire. Am mîncat cam mult la prînz și îmi simt mintea îngreuiată.

Păstrară cu toții o tăcere adîncă. Doamna Marilena se așeză pe un scaun tras dintr-o enormă grămadă alcătuită din felurite piese de mobilier, domnul Adonis se ghemui pe un covor făcut sul strîngîndu-și genunchii la bărbie. Se scurse astfel un sfert de oră, fiecare încercînd să descopere un motiv hotărîtor.

— Eu zic s-o lăsați baltă, propuse Retezan încheindu-și cursa prin sufragerie. Poate că altădată veți fi mai inspirați. Acum, după cum constat, vă lipsesc parcă inițiativa, decizia. V-ați cam pripit, ce mai!

— Eu am găsit totuși câteva cusururi soțului meu, spuse doamna Marilena. Cînd m-am căsătorit era un bărbat fin, amabil, curtenitor, pe cînd acum, după zece ani de mărițiș, a devenit un om neglijent cu sine și cu cei din jur, un bătăran. Umblă nebărbierit, citește reviste cînd îi vorbesc, fumează mult, intrînzie cu amicii prin bodegi, a slăbit, s-a uscat, i-au răsărit și niște negi... Apoi îmi, injură adesea părinții caracterizîndu-i drept niște țopirlani. Dar ceea ce este și mai grav, inadmisibil, riglie la masă...

— Astea nu sînt motive, decise Retezan doctoral. Potrivit experienței și cunoștințelor mele în materie de drept, negii și rigiiala nu constituie argumente convingătoare pentru pronunțarea divorțului. Instanța ar fi surprinsă auzînd că vreți să te despărți fiindcă soțul suferă de gaze stomacale, ca să zic așa.

— Ai perfectă dreptate, aprobă domnul Adonis întîinzîndu-și picioarele slăbănogae. Să fim ingenioși, să folosim toată iscusința noastră pentru a crea o seamă de pricini cel puțin acceptabile.

Retezan își reluă plimbarea, deschise pe rând ușile celorlalte încăperi. Constată astfel că în ele domnea aceeași neorânduială și fu încă o dată profund nemulțumit amintindu-și de partida de remi ratată. Păcat că nu le telefonase din timp soților Popescu spre a afla care este natura raporturilor lor. Acum era nevoit să-și aștepte soția, căci îi dăduse întâlnire aici... Tot plimbându-se observă că întreg apartamentul dobândise un aspect nou, extrem de interesant. Era limpede că soții procedaseră și la o împărțire a spațiului locativ, acțiune legitimă desigur. Se vedea clar că bucătăria și un dormitor îi reveniseră soției iar sufrageria și alt dormitor soțului. Holul rămăsese, firește, comun, toaleta și debaraua deasemenea. Întrucât exista un singur televizor, un singur aparat de radio și un singur frigider, acestea urmau, se înțelege, să fie folosite și ele în comun. Televizorul fusese instalat chiar la capătul holului, într-o poziție prielnică ambelor părți.

— Mă bucur că despărțirea voastră se desfășoară în liniște, fără țipete, fără neînțelegeri zgomotoase. Era și cazul să vă comportați astfel. La al cîtelea divorț sințiți?

— La al șaselea, spuse doamna Marilena. Avem experiență. Cu primul, a fost mai greu căci a trebuit să întocmim niște liste, un inventar al tuturor lucrurilor. Acum ne-am obișnuit și dacă achiziționăm un obiect, îl trecem numaidecît într-una din liste pentru a preîntîmpina astfel orice discuții la o eventuală despărțire.

— Dar taxele de chirie și de întreținere cum le achitați? dori să știe Retezan.

— Pe rînd, răspunse domnul Adonis.

— Minunat, excelent! nu reuși să se stăpînească Retezan. Divorțurile voastre, care au loc o dată la șase luni, sînt un model, constituie o pildă vrednică de urmat!

— Pe naiba! zise soful. Ne lovim unul de altul, ne incomodăm totuși. Ar trebui blocată o ușă, chiar două. La penultima despărțire n-am avut încotro și a trebuit să mîncăm împreună, iar fiindcă am mîncat împreună a trebuit să mergem și la cinematograful. Asta nu mai e divorț ci curată batjocură.

— Așa e, aprobă doamna Marilena din toată inima. Am fost nevoită să spăl, și să gătesc pentru amîndoi, am primit împreună vizite. De pildă luna trecută, cînd am jucat remi cu tine și cu nevastă-ta, nu știați că eram despărțiți în principiu.

Retezan fu de părerea ambilor soți, le împărtăși din plin simțămintele, necazurile... Într-adevăr, traiul acestor oameni se dovedea nu tocmai fericit. Să divorțezi și să trăiești totuși împreună nu era deloc plăcut, nu se potrivea cu noțiunea de divorț, cu normele juridice. Poate că în viitor, odată cu explozia demografică și cu strîmtoarea inevitabilă a spațiilor locative, asemenea divorțuri urmau să aibă loc, pe cînd acum, dată fiind mulțimea locuințelor, așa ceva nu putea fi tolerat.

Se lăsă un nou moment de tăcere în care reflectară cu toții încercînd să descopere noi motive temeinice despărțirii. Adonis Popescu se ridicase de pe covor și se opri înaintea ferestrei. Privi afară, la un mic parc, se arăta frîmțit căci dusesse arătătorul sting la timp. Ceilalți îl priviră și așteptară să rostească ceva hotărîtor.

— Aș putea susține, glăsuî el, cum că soția mea e plină de cusururi, că e rea, cicălitoare, birfătoare, că mîncă mult...;

— Nu, nu așa! i-o retează Retezan. Alceva, caută alceva!

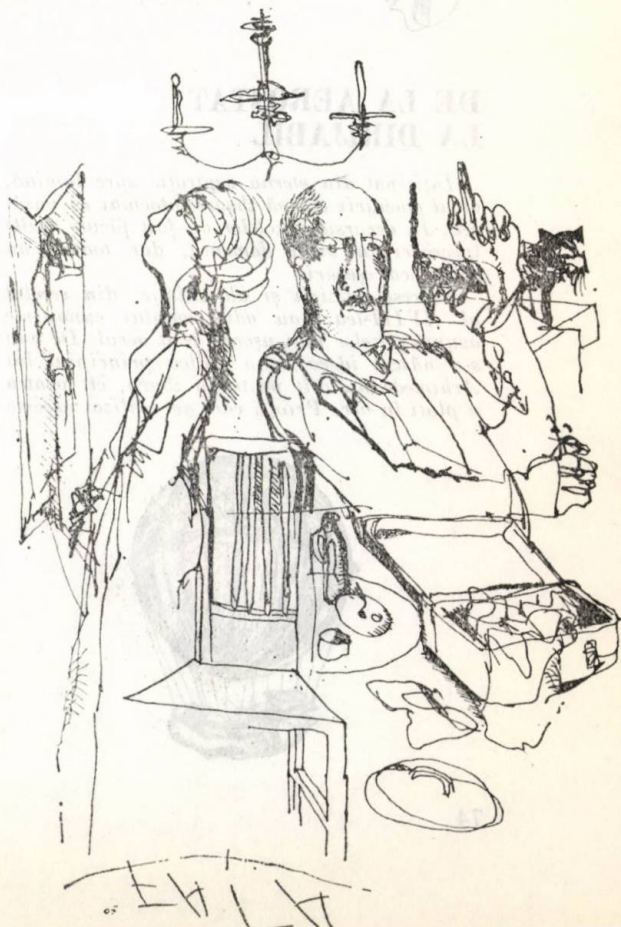
— Că se fardează, reluă Adonis Popescu, că gătește prost, că nu are un salariu prea mare, că e zgîrcită, că s-a îngrășat.

— Nu, n-ai imaginație, zise mîhnit Retezan. Ceea ce ai susținut adineori nu poate alcătui materia juridică a unui divorț. Și apoi nici nu e adevărat! Este limpede că nu ți se îngăduie să induci în eroare instanța cu motive inventate, care nu corespund realității.

— Așa e, instanța nu trebuie să fie mințită, confirmă soful trăgînd un fotoliu, așezîndu-se moale în el.

— Propun să bem un pahar cu vin! spuse doamna Marilena intrînd în bucătărie și revenînd cu o tavă pe care se aflau trei pahare. Poate că băutura ne va inspira. Voi prepara și cafele!

— Nevastă-mea trebuie să pice din moment în moment, spuse Retezan uitîndu-se la ceas.

Se lăsă din nou tăcere. Doamna Marilena se ocupa de cafele în bucătărie, cei doi bărbați păreau absorbiți de grava problemă a divorțului, încercau din răsuputeri să o fundamenteze muncindu-și îndelung mințile. Fumau gânditori, se frământau, nu descopereau nici o soluție convenabilă. Divorțul presupunea o ruptură între soți, o neînțelegere întemeiată, ceva deosebit de grav. Însăși traiul pe care-l duseseră acești soți în timpul despărțirii fusese prin natura lui împotriva oricăror obiceiuri sau uzanțe.

— Ce crezi, spuse Adonis Popescu după ce-și stoarse imaginația de ultimele ei resurse. În timp cît viețuiam separat, fiind totuși împreună, i-am făcut nevastă-mi niște cadouri, ba i-am oferit și un buchet cu flori. Și doar eram în divorț.

— Nu, așa ceva este de-a dreptul revoltător! admise indignat Retezan. Ați încălcat orice normă de conduită, de bună cuviință, v-ați comportat cu totul anapoda situându-vă în afara oricăror deprinderi tradiționale. Divorțul vostru începe să devină neserios, pare un fel de glumă la adresa tuturor oamenilor, e o insultă adusă justiției mai ales, Ce naiba!

Retezan constată că nevastă-sa întârzie și se neliști. Ciocni paharul cu cei doi soți, îi privi pe rînd, își reaminti de partida de remi și-l năpădi amărăciunea la gîndul că aceasta nu va mai avea loc. Sorbi cu un aer meditativ din ceașca cu cafea, se întristă de-a binelea. Își pierdu răbdarea, se închise într-o tăcere întunecată, dar tresări bucuros atunci cînd auzi soneria de la intrare. Cînd nevastă-sa pătruse în apartament, o întîmpină cu brațele deschise.

— Divorțați, întrebă doamna Retezan scoțîndu-și mînușile, contemplînd cu ochii ei negri întreaga adunare.

— Se pare că vom renunța, spuse domnul Adonis cu deplină aprobare a doamnei Marilena. N-avem deocamdată motive, nici măcar nu reușim să trăim separați unul de altul. Nu mai știm ce să facem!

— Lăsați-o baltă! îi sfătui Retezan. Hai să începem partida!

Se așezară cu toții la o masă și începură să joace treptat mai preocupați de joc.

VALENTIN ȘERBU

CURIOZITĂȚI

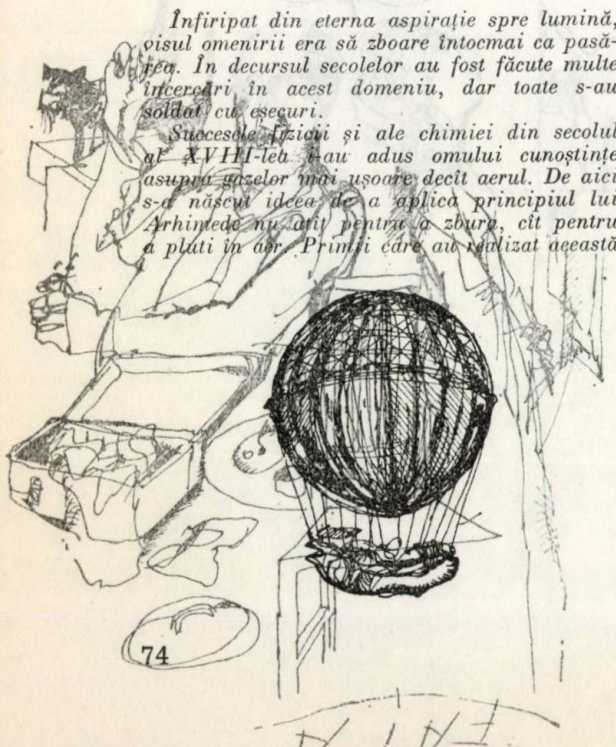
DE LA AEROSTAT LA DIRIJABIL

Înfiripat din eterna aspirație spre lumină, visul omenirii era să zboare întocmai ca pasărea. În decursul secolelor au fost făcute multe încercări în acest domeniu, dar toate s-au soldat cu eșecuri.

Succesele fizicii și ale chimiei din secolul al XVIII-lea i-au adus omului cunoștințe asupra gazelor mai ușoare decît aerul. De aici s-a născut ideea de a aplica principiul lui Arhimede nu atât pentru a zbura, cît pentru a pluti în aer. Primii care au realizat această

idee au fost fizicianul Charles și doi fabricanți de hîrtie, frații Montgolfier. Charles a întrebuințat pentru aerostatul său hidrogen elaborînd științific toată tehnica ascensiunii cu aerostatul: plasa, nacela și lestul cu nisip. Primul zbor a avut loc la 27 august 1783. Frații Montgolfier și-au umplut baloanele cu aer încălzit.

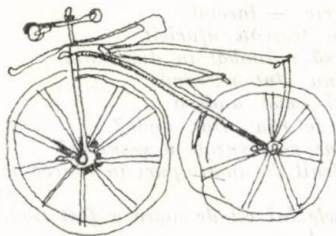
Apariția locomotivei cu aburi la începutul secolului al XIX-lea a dus la ideea aplicării acestei forțe noi pentru transformarea lor în „dirijabile”. Primul aerostat prevăzut cu un motor cu aburi a fost construit de Henri Giffard (septembrie 1852). Aerostatul lui, de formă lunguiață, avea fixată dedesubt, cu ajutorul unei plase, „o birnă” lungă de 20 metri. Pe unul din capetele acesteia era fixată cirna. Sub birnă atîrna o mică platformă pentru mașină și navigatori. Giffard a reușit să se deplaseze împotriva vîntului cu o viteză de aproape 2 metri pe secundă. Cu toate acestea, experiențele lui nu s-au bucurat de sprijin și lipsa de mijloc materiale a fost silit să-și abandoneze încercările. În anul 1884, frații Tissandier au prezentat la expoziția de la Paris un dirijabil prevăzut cu un motor electric care putea să se deplaseze împotriva vîntului cu o viteză de aproape 2 metri pe secundă. Și experiențele domnului Giffard au fost urmate însă din același motiv din cauza costului

Șapte ani mai târziu contele Zeppelin, care dispunea de o mare avere, a putut să dea experiențelor amploarea necesară. La 2 iulie 1900 aerostatul contelui Zeppelin a efectuat un zbor de 18 minute. La 21 octombrie 1900 însă, a reușit să evolueze timp de patru ore și cinci-sprezece minute, parcurgând o distanță de 231 km. La 20 martie 1915 zeppelinul a apărut deasupra Parisului pentru prima oară; o lună mai târziu, mai precis la 31 mai 1915 zbura deasupra Londrei. În noiembrie 1917 zeppelinul stabilește un nou record de distanță având la bord 22 de oameni; el străbate o distanță de 6 757 de km, în 95 de ore fără escală. Începând cu anul 1924 dirijabilul a fost întrebuințat și la zborurile transoceanice. De aici și pînă la avioanele supersonice s-au făcut însă pași uriași.

DIN ISTORIA BICICLETEI

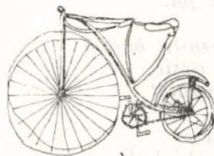
În decursul existenței sale, omul a fost preocupat să inventeze ceva care să-i ușureze deplasarea dintr-un loc în altul. Primele încercări de a construi un astfel de vehicul „care să meargă singur” au fost făcute însă din secolul al XV-lea. Astfel, Johann Hantsch din Nürnberg a construit în anul 1649 o „trăsură” care era pusă în mișcare prin puterea mîinilor omului și care putea parcurge 2.000 de pași pe oră; ea era folosită de regi la procesiuni solemne și la parăzi. Ideea lui Johann Hantsch a fost folosită de un ceasornicar, tot din Nürnberg — Stephan Farfler — care nu avea piciorare. „Carul” lui a fost pus în mișcare tot cu mîinile. Acest vehicul a avut înții patru roți, apoi Stephan Farfler a găsit de cuviință că el ar merge mai ușor numai cu trei roți.

Istoria bicicletei începe odată cu inventarea mașinii de cursă (cum era denumită pe atunci bicicleta) de către germanul Karl von Dreiss.

Baronul Karl von Dreiss, născut în 1785 era fiul unui înalt funcționar din Baden.

Visul lui era să devină mecanic, inginer constructor. Cu toate acestea, Karl von Dreiss va îmbrățișa — la cererea părinților — cariera militară. Dar funcția de ofițer nu-i dădea satisfacții; a demisionat și s-a lăsat în voia pasiunii sale.

În 1813, von Dreiss reușește să demonstreze foloasele invenției sale. — parcurge drumul de la Karlsruhe pînă la granița franceză în 4 ore, drum care în mod obișnuit cerea 16 ore.

Acest succes i-a permis să obțină brevetul. După aceea, pornește o campanie pentru răspîndirea „mașinii de curse”. Ține conferințe, tipărește prospecte, trimite reclame.

„Mașina de curse” a lui von Dreiss a avut multe elemente comune cu bicicleta de astăzi. De exemplu șaua putea fi coborîtă sau ridicată. Dezavantajul consta că era din lemn și nu avea pedale.

Bicicletele cu pedale au apărut după 1840 în Anglia. În 1867 englezul Cowper începe să fabrice roți cu spițe de oțel. Transmisiunea cu lanț i se adaugă în anul 1879.

În anul 1890, inspirat, John Dunlop anticipează bicicleta cu roți pneumatice. Eliberarea roții din față (1898) este ideea francezului Moreau.

Astfel bicicletei i-a trebuit mai bine de 80 de ani (1817 — 1898) pentru a căpăta înfățișarea de astăzi.

epigrame***

Autoepigramă

Odată am ajuns la gîndul trist,
Că va veni și rîndul meu să mor,
Și-atunci, ca să devin nemuritor
Am hotărît: mă fac... epigramist!

Autoepigramă

Cînd fac confrăților perdafuri,
Pe cei ce scriu, romane, drame
Eu îi atac în epigrame,
Pe critici doar... în epitafuri!

Unui talent precoce

Copil fiind avea vîlm de poezii
Ce după publicare s-a vîndut ușor,
Iar criticul (cu cărți stocate-n librării);
Ar fi el bun, dar e... un gen minor!

CORIN BIANU

Bocet

— Iul A. E. BACONSKY —

Domnule trist și frumos,
de ce ai plecat de la noi,
Domnule Melodios!

Cîntecul, nobil altoi,
lumii cu grijă l-ai dat
din tăinuțiile foi.

Demn era pasu-ți, bărbat
palid în ora tîrzie,
o, rîsonitor înclinat

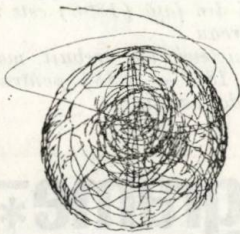
Către o veșnicie
— lumină-n ochiul de stea —
hărăzită doar ție.

Și te durea, te durea
răul veacului mare,
precum o facere grea.

Iată-te acum, depărtare,
pleoapă clipind luminos
cămilor a împăcare,

Rămii trist și frumos
— nemuririi splendoare —
Domnule Armonios!...

RADU CĂRNECI

Cu cît avem

Pe-acest pămînt cu sare și cărbune
nu rodesc în livezi portocali sau lămii,
dar noi îl iubim cu iubirea dinții
pentru mere și prune.

Prin codrii deși, pe fragedul chilim,
nu se răsfață zveltele pantere.
Noi, pentru urșii bucușori de miere
și pentru jderi, pădurea ne-o iubim.

Iar dacă-n lume ne-am născut prea tineri
și n-am iscat la timp Șeherezade,
noi ne iubim văzduhul atît de cumsecade
prin care trece duhul maicii Vineri...

ANDREI CIURUNGA

Fără părere de rău

Oare cine a premers pe șleau tîrziu
cîntînd duios din frunză?
Multe se știu, multe nu se știu.
Cine putea cu drag să-l întîmpine?
Cine?

Aplecat pe miraj de ornic care cu vremea
se-ngîină,

îndepărtez amarul cășunat
în ultima zi de săptămînă,
fără părere de rău — fără păcat.
Prea îmi mistuia ceca inima
așa cum roade osul flămînzitul cîine.

Am alunecat apoi cu gîndul pîndind printre
stele
tălmăciri bune de pe răbojul întrevăzut al
zilei de mîine.

Iată descalcă omul nevăzut de vînt.
Spaima prinsă-n năvod de aur se

zbate-n-truna.
Nimburi noptatice clipește — cuvîntul
așteaptă cuvînt.

Ei drace!
Destinul omenirii de timp îi sorocit.
Se-ntrevede nu peste mult
în univers un început senin fără sfîrșit.
O lai la!

E-ntunerice — însetat
beau un trăs_cău afurisit.
Doresc să mă-mbăt în dușmănie.
Parcă nu sînt niciunde
și totuși exist undeva
dincolo de rău. Dar unde?
Oare cine s-a-nsurat în veșnicie?

Cine stîrnit de anotîmpuri în crucea nopții a
strigat?
În pinzele lui cît de mare a fost Goya?
O lai la!

Într-un joc de penumbre prin nalturi
răsfrînt,
las slobodă-n cînturi să reverbereze inima-mi
nebulă,
și-apoi trîntindu-mi cușma de pămînt,
creau nezdărnice de lumini să mă răcoresc
dîndu-mă de-a dura
cu luna.
O lai la!

ION TH. ILEA

Ritnal

Copii curați, eu m-am întors acasă
pe dîra de cenușă de demult,
deși săgeți mai am în tolba roasă
și zmeii mă așteaptă să mai lupt.

Dar nu-mi mai intră pașii-n urma mică,
prea mi-au crescut și tălpile-s prea mari,
un fluture zadarnic mă ridică
mi-e trupul surd și umerii amari.

Piclos e drumul; stîlpîi de la poartă
Sînt doi străini bănuitori și grei,
nici cîinele prunciei nu mă poartă
pe lanțul lui de pază spre ai mei.

Nu știți cumva, copiilor, o floare
ce mi-ar răbda cenușa asta-n ea?
eu am văzut adesea cum se moare,
cum zbori spre marele magnet din stea.

Eu am văzut o apă ca o turmă
ieșind din ochiul cerului enorm
adulmecîndu-mi urmă după urmă
spre țărnu-acesta-n care mă întorn.

De-acuma, bunilor, mă-ntorn acasă,
se lasă noaptea și nu știu de ce
sub mine șaua calului e roasă
și calul însuși parcă nu mai e...

Și numai eu mai cred c-alerg prin sînge
săpînd pămîntul cu genunchii-adînci,
pe cînd zadarnic fluturul își frînge
cenușan-palma stinsă-a altor prunci...

GHEORGHE ISTRATE

Autodafé

La umbra cailor în flăcări (o flăcări albe,
flăcări roșii,
șei roz ca zmeura, friu alb) la umbra cailor
in pară
erai Brunhilda, eram Siegfried și mari și
negri chiparoșii
îndoliau oglinda apei în noaptea
multimilenară.

Putere fără izbăvire, o stană de oțel și cuarț,
istoria umanității — religii, revoluții, sînge,
urîndu-mă fără-ncetare de mine nu te mai
desparți
și vocea mare, unanimă urechii mele veșnic
plînge.

Această voce multiubită mă-ndurerează colosal:
un rug înalt se construiește, acum e gata, iată
cum
pe eșafod se suie țeapăn un cavaler cu tot cu
cal.
Ca să ajungă pînă-acolo a străbătut imensul
drum.

Oglinda apei de sub cedri ne oglindește și
ne-arată
a noastre chipuri luminate de flăcările celor
care
din lumile întoarse-n sine au mai venit încă
o dată
sub chiparoșii grei de doliu ai nopții
multimilenare.

MIHAI URSACHI

Chip de țară

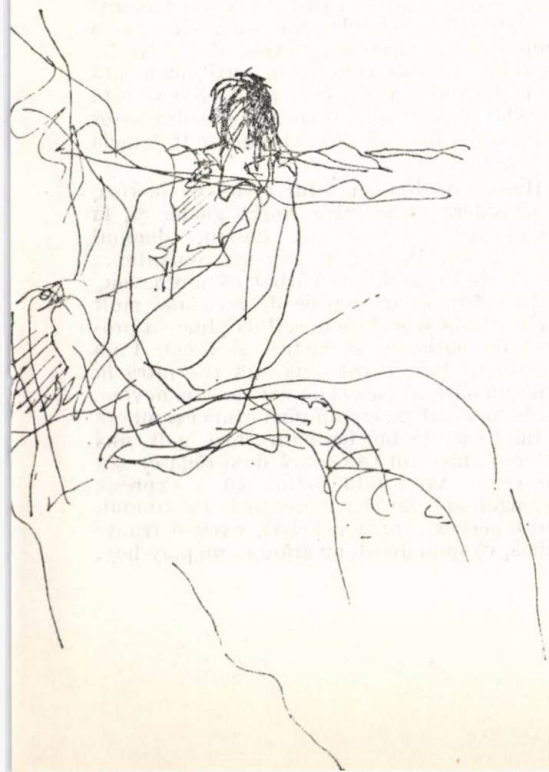
Pe fiecare bob de griu e chipul
Multiplicat al nostru e nisipul;
Cum e-n grăuntele din care crește piatra
Din care ne zidim și țării vatra.

Pe fiecare bob de griu e fața
Acestei țări de ieri, de azi, de mîine;
Icoana ei de-a pururi, — și e viața
A voastră-a tuturor și sfînta noastră pîine.

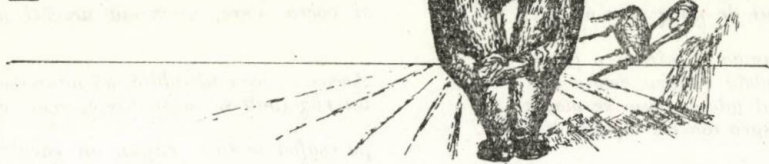
Cu fiece sărut ne-ntîrziem
Pieirea, printr-o altă-ntruchipare
Și mai plutim o noapte de poem
Mai călătorim a larguri mari de mare,

Cu fiece sărut ne veșnicim
Dînd mina celor nenăscuți ce-adastă
Un rai al nostru, fraged și intim
De colț de țară tînră și castă.

GH. CHIVU

timidul pretendent

de Michael Zuroy

— Nici nu știu cum să încep, spuse doamna Bander. Glasul ei era nervos și agitat dar și-l stăpînea mult mai bine decît în urmă cu cîteva ceasuri cînd s-a prezentat la centrul de poliție. Era o doamnă ca la douăzeci și opt de ani, potrivit de frumoasă, cu părul strîns la spate.

— Spuneți cum știți dvs., o invită prietenește inspectorul Joe Desicho. Cînd se ridică de pe scaun, Desicho arăta ca un luptător gata să-l pună la pămînt pe cel aflat în fața sa. În toate cazurile însă el acționa plin de grijă, cu băgare de seamă să nu strice ceva, trezind încrederea celui în cauză. Nu dați prea mare importanță formei. Să începem, să zicem, cu soțul dv. pe care l-am găsit împușcat în atelier. Ați spus că dv. l-ați omorît. De ce? Ce v-a împins s-o faceți? Încercați să povestiți!

Stenodactilografa era pregătită să noteze răspunsul doamnei Bander. În afara ei, în încăperea se mai afla Mary Palmer, criminalistă, care aștepta răbdătoare.

— Pînă acum cîteva săptămîni totul între mine și Harold a fost în cea mai perfectă ordine, începu doamna Bander. Absolut totul. Se-nțelege că fiecare femeie tinjește după puțină căldură și gingășie dar ea nu trebuie să uite că acestea costă ceva...

Brutăria noastră prospera dar nimic nu ne-a venit de-a gata. Nici o femeie nu poate pretinde ca bărbatul ei s-o aibă în cap numai pe ea atunci cînd se duce să cumpere făină și zahăr și mai știu eu ce, sau cînd arde cuptorul și coace plîne și colaci și torturi în căldura aia infernală...

Eu mă ocupam cu vînzarea, iar Harold de toate celelalte. El era adesea foarte violent cu mine, uneori era lipsit de afecțiune sau delicatețe. Nu însă cînd munceam. Să nu credeți că nu mi-am dat seama de acest lucru. Am înțeles foarte bine situația dar pînă nu-ți dă cineva o speranță...

Să nu mă înțelegeți greșit. Eu nu sînt una din femeile acelea ușoare, nu trebuie să vă imaginați că am făcut ochi dulci clienților! Asta nu! Dar știți și dv. cum se întîmplă — cînd bărbații intră într-un magazin se găsește unul dintre ei care să facă o remarcă draguță. E de neînțeles, dar s-a găsit între ei unul care... Simțeam nevoie de o vorbă măgulitoare, așa cum n-am auzit niciodată de la Harold. Atunci cînd un bărbat se uită în ochii unei femei și-i spune ceva dragăstos atunci ei îi face plăcere oricare ar fi femeia aceea.

Harold neglija cu totul astfel de lucruri, le considera ca pe niște vorbe goale. Și, la urma urmelor, clientul nostru, domnul nostru! Nu, Harold nu era un romantic.... Ori eu de un astfel de bărbat aveam nevoie. Știți, o femeie are nevoie de ceva mai mult decît vitrine și sertare și rafturi pline cu produse de patiserie și torturi și făină. Pînă aici toate bune! Într-una din zile intră în magazin bărbatul acela de care aveam nevoie. Nu l-am văzut niciodată pînă atunci și nu era el tipul care să mă fascineze: nici înalt, nici puternic, nici din cale-afară de atrăgător sau așa ceva. Avea fața palidă cu o expresie respingătoare. Își mișca pleoapele tot timpul, parcă nervos, purta ochelari, avea o frunte oblică, vă spun drept, nu arăta ca un play-boy.

N-a făcut nici cea mai însemnată mișcare de a intra în vorbă cu mine. Nici eu nu mă așteptam la așa ceva. Nu era el tipul acela... repeta tot timpul cu glasul lui imposibil: „Vă rog, trei cremșnituri d-astea cu lămie.“

Plătea și pleca. Mi-amintesc că cu toată neliniștea și nervozitatea ochii lui trădau o expresie pierdută, plină de dorință, știți, așa cum apare citeodată pe chipul cinilor când se uită galeș la stăpînii lor.

Ei, și a doua zi a venit iarăși. Magazinul era plin de lume așa că a trebuit să aștepte la coadă. Aceeași mișcare nervoasă a pleoapelor, ca și cînd s-ar fi temut de ceva. Se vedea cit de colo că nu era nici curajosul-curajoșilor, nici din cale-afară de plin de încredere în el. Lăsa să-i treacă înainte oameni care nu fuseseră la coadă. L-am rugat să vină la teighea căci începuse să-mi fie milă de el.

— Trei cremșnituri d-astea cu lămie, a cerut el.

Ziua următoare a venit din nou și din nou a cerut trei cremșnituri cu lămie.

— Trebuie că vă plac mult cremșniturile, am spus, dar el a înghițit în sec, a mormăit ceva și a plecat grăbit.

A venit apoi mereu și mereu, fără să scape nici măcar o zi. Cumpăra tot timpul cite trei cremșnituri cu lămie și era nervos. Am început să-l aștept, devenisem și eu nervoasă neștiind niciodată cînd o să-și facă apariția. Asta se putea întîmpla în cursul zilei dar putea fi foarte bine și seara. Într-o bună zi m-am trezit că începusem să mă gîndesc mult la el. Vă spun drept, nu era un tip pe care să-l vizezi — nu era vreo stea de cinema, asta v-am spus-o deja, dar nu știam ce să cred despre el. L-am surprins de multe ori cum se uita fix la mine, atunci cînd el credea că nu-l observ. Ochii lui ascundeau o taină, erau plini de dorințe tainice.

Și cumpăra tot timpul trei cremșnituri cu lămie, lucru pe care nu mi-l puteam explica. Să fi cumpărat și el măcar deodată o prăjitură cu cremă, sau plăcintă cu cireșe sau biscuiți sau chifle. Doamne ferește! Totdeauna numai și numai trei cremșnituri cu lămie. Am încercat mult timp să leg o vorbă cu el, dar se uita imediat în altă parte.

Nancy, vinzătoarea noastră, a băgat și ea de seamă acest lucru. Zicea că mă place. Cine, javra aia ciudată? Am ris, dar și eu credeam ce-mi spusese Nancy. Venea la noi cam de două săptămîni, în fiecare zi, ezitant, plin de teamă să intre în vorbă cu mine, dar tot timpul cu o expresie de speranță și dorință în ochi.

Vă închipuiți că povestea asta a început să mă preocupe. Gîndul că omul acesta sărman, care se învîrtește fricos în jurul teighelei, are pentru mine un sentiment profund, m-a

emoționat. Eu cred că dacă un bărbat se străduiește să vadă o femeie în fiecare zi, chiar dacă nu urmărește nimic, apoi în spatele acestei comportări poate să se ascundă o dragoste frumoasă, puternică. N-am dreptate?

Știți, în toată viața mea n-am știut ce înseamnă ca un bărbat să-i fie devotat total soției sale.

Harold a început și el să observe, cu toate că nu se prea ocupa de clienți.

— Ce-i cu otreapa aia care vine aici în fiecare zi? a întrebat el odată. Nu-i ajunge cit cremșnit cu lămie a cumpărat? Te bate la cap sau ce?

— Se poate, i-am răspuns. De ce nu, nu-i clientul nostru?

Harold s-a infuriat.

— Eu pe individul ăsta nu-l mai suport! Nu vreau să-l mai văd pe aici. Ei lasă, am să-i fac eu niște cremșnituri... Speciale!

— Doar nu ești gelos, iubitul!

— Eu gelos, cerule!

Harold și-a copt specialitatea lui. La început n-am vrut să le vind bărbatului acelaia sărman. În cele din urmă am hotărît să-l supun la o încercare. Poate că el venea la magazinul nostru numai pentru cele trei cremșnituri cu lămie... Iar dacă este așa. Harold va trebui să renunțe la planul lui murdar. Dacă mă place, clientul o să vină mai departe.

I-am vindut, așa cum a cerut, cremșniturile. Și ce credeți? A doua zi a venit iarăși, i-am dat mai mult decît a cerut, dar asta nu l-a abătut de pe drumul său. Încă două-trei zile și am fost definitiv convinsă că venea la magazin numai pentru mine. Pentru mine! Harold s-a infuriat, dar n-a mai continuat să facă „specialitatea“ sa.

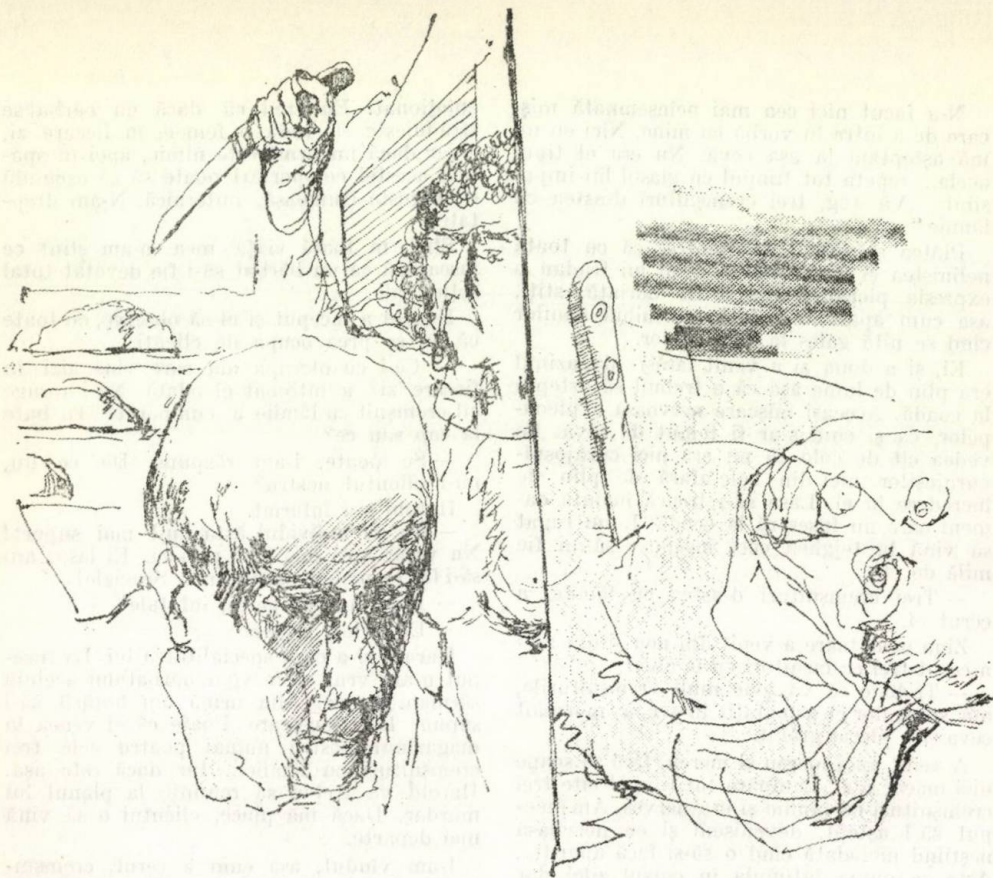
Poate pare caraghios, dar omul acela bun a încetat dintr-odată să mi se mai pară demn de compătimit. Fața lui de aluat mi se părea acum romantică, expresia lui nu mai era cea a unui om închis în el, dimpotrivă. La un moment dat am simțit o atracție irezistibilă de a-i mîngîia puținele fire rebele de păr și să-i sărut sărmana-i chelie.

Toate acestea m-au speriat. Eram oare chiar atît de dornică de o mîngiere, de o vorbă bună, încît să mă fi aprins după omul acela? N-o doream, dar eu puteam face nimic împotrivă. Dacă Harold mi-ar fi arătat măcar puțină dragoste...

Într-o zi, cînd nu se aflau clienți în magazin, m-am dus în spatele brutăriei și l-am sărutat pe Harold după ureche. Era transpirat. S-a tras bruce la o parte, strigînd: „Ce-ți veni?“

L-am îmbrățișat iar el m-a repezit cit colo „Să termini cu chestii din astea la magazin!“

— Harold, Harold! m-am căinat eu.

El se uita la mine de parcă n-aș fi fost acolo. Lasă-mă, nu vezi că pregătesc coca?

— Harold, Harold! m-am rugat, să ieșim undeva astă seară, să mergem undeva unde e muzică și se dansează.

— Tu ești normală? s-a răstit la mine. Asta costă o avere, dă-i drumul la televizor dacă n-ai ce face!

— Harold, l-am întrebat, Harold, mă iubești?

— Din moment ce te-am luat!

— Dar tu nu-mi spui niciodată cuvinte calde și dulci...

— Nu te mai văicări! a mormăit, apoi a început să ridă.

Cînd s-a mai liniștit am început din nou:

— Harold, cumpără-mi măcar o dată o floare. Doar o dată, un fir de trandafir...

Harold s-a întors cu spatele: „Acum trebuie să coc aluatul ăsta. Dă mai bine fuga și adu covrigii...”

Am fugit și i-am adus covrigii.

După un timp oricare femeie se satură dacă bărbatul ei o privește astfel. O femeie nu poate trăi toată viața numai cu speranța, are nevoie de ceva real, nu numai de vise.

Într-o zi m-am trezit întrebîndu-l din senin pe liniștitul client:

— Ceva vă atrage spre brutăria noastră. Ce poate să fie? Spuneți-mi!

S-a simțit ca o pasăre opărită, nu știa încotro să-și arunce privirea. În sfîrșit, ochii noștri s-au întîlnit iar privirea lui mi s-a părut plină de dorință. A înghițit și a început:

— Eu... eu nu știu — dacă...dacă am ajuns atît de departe...

— Deci am dreptate!

— Vă rog, a spus, mai dați-mi un pic de răgaz.

Cel mai înțelept lucru ar fi fost să-l prind de mină și să-l mîngîi. Era atît de nehotărît și parcă îi era și frică că i-aș putea pricinui o durere.

— Cum vă numiți? l-am întrebat.

— B. Cornish.

— Frumos nume, am spus, dar B. ce înseamnă?

— Benjamin.

— Benny, am respirat ușurată, savurîndu-i numele. Apoi i-am șoptit: Benny, am putea ieși undeva astă seară. Soțul meu joacă popice. Haide să mergem undeva. Benny, să ieșim împreună...

Se uita la mine cu îndoială.

— Sînteți... căsătorit? l-am întrebat cu o voce sugrumată.

— Nu.

— Ei, atunci e totul în regulă. În privința soțului meu să nu vă faceți griji.

— Atunci... atunci, bine, a murmurat. Când i-am dat restul, miinile noastre s-au întâlnit. Poate era stăpinit și el de același sentiment pentru că înghițea încurcat. Atunci m-am hotărât să-l fac fericit.

Benny Cornish, Benny Cornish, îmi dădea inima ghes toată ziua. Seara m-a dus la cinema. Tot timpul reprezentanței a stat cu ochii prionii pe ecran privind cu multă atenție. N-a încercat nici măcar o dată să mă ia de mină. Când l-am atins cu mîna mea ca din întîmplare și-a retras mîna ca și cînd i-ar fi alunecat.

Sărmanul, micuțul Benny, m-am gîndit. Cît este de tulburat, cît îi este de frică de dragoste!

După film ne-am dus să mîncăm ceva la un local intim. Majoritatea timpului am vorbit numai eu, el uitîndu-se mereu în mîncare și numai arareori se uita ici-colo gînditor și mormăia cîte ceva. Ar trebui să-i trezească puțină încredere în mine, mi-am zis. Cu timpul, o să învețe să-și arate dragostea!

M-a condus acasă. În fața porții mi-a strîns mîna și a rupt-o la fugă.

Cînd am deschis ușa apartamentului, mai să-mi vină damblaua. Harold stătea în mijlocul camerei și mă măsura de sus pînă jos. Se întorsese acasă mai repede decît mă așteptam.

— Ce înseamnă asta?! a strigat la mine. Te-am văzut pe fereastră, unde ai fost cu zdreanța aia?

— Nu-i nici o zdreanță, am răspuns rece, e prietenul meu.

Harold s-a înroșit de furie: „Soția mea n-are ce umbla creanga cu nimenea. Cu nici un fel de prieten. Vrei să mă faci de rîs în fața oamenilor?”

Dacă aș fi știut că Harold este gelos pentru că mă iubește, totul ar fi fost altfel. Dar el se gîndea numai la pielea lui, nu se temea decît să nu-l fac de rîs.

— Mie nu-mi ordoni nimic, i-am întors-o, vorbindu-i de sus, tu n-ai vorbit niciodată cu mine așa cum se cade, Harold. Alții știu s-o facă, și să știi că am să plec de la tine!

Trebuie să adaug că vorbele mele îl atingeau în plin pentru că la un moment dat era palid ca un cadavru. După ce și-a revenit a început ca scos din minți: „Din cauza zdrenței ăleia! Ei las că-mi pică el mîine pe mină...”

— N-ai vrea să-l lași în pace? am strigat.

Ne-am certat pînă tîrziu după miezul nopții. A doua zi ne-am așezat unul lîngă altul în brutărie într-o tăcere de moarte. Mi-era o frică teribilă. Ce-o să facă Harold în clipa cînd micuțul meu Benny va intra, fără să bănuiască nimic, în magazin.

Auzeam cum Harold izbea niște tablă în atelier. Un scurt interval l-am văzut chiar cum frămînta aluatul cu miinile sale puternice. Brațele lui Harold m-au fascinat întotdeauna — erau atît de bărbătești și de

puternice! Sub brațul drept avea un tatuaj. Acum la vederea brațelor lui simțeam că mi se întoarce stomacul, gîndindu-mă numai ce-ar fi în stare să-i facă sărmanul B. Cornish.

Văzduhul a început să miroase a plîne proaspătă. Din timp în timp Harold aducea plîne sau cîte o tavă cu covrigi. Eu aranjam plînea de seară pe polița din spate, colacii și torturile lîngă prăjiturile cu cremă și cu ciocolată.

Toată ziua n-am încetat să-mi imaginez ca B. Cornish va intra în magazin cînd vor mai fi de față și alți oameni. Da de undel! În momentul cînd Benny a deschis ușa de sticlă în magazin nu se găsea nici un client. Am fugit disperată în atelier vrînd să-l opresc pe Harold. Acesta l-a văzut și a aruncat totul din mîini ca să le aibă libere.

— Piei din fața mea, a urlat, pe zdreanță asta am să-l învăț eu mîinte odată pentru totdeauna. I-arăt eu să umble cu nevastă-meă!

M-am agățat de Harold: — Lasă-l! Lasă-l!

M-a aruncat cît colo, dar m-am repezit imediat după el. M-a aruncat iarăși, de data asta într-un colț.

Se purta atît de urît și brutal cu mine că la un moment dat m-am aprins toată împotriva lui. M-a cuprins o furie oarbă cum nu mi s-a mai întîmplat pînă atunci. Nu-mi mai dădeam seama ce fac și asta o spun nu ca să mă dezvinovățesc în fața poliției. Cred că se adunase în mine și înjosirea și dezilu-ziile și turbarea...

Am pus mîna pe ceva și am aruncat cu el în Harold.

Era cuțitul cel mare pentru plîne. S-a înfipt adînc în corpul lui Harold, care a căzut pe podea și gemea.

Toate astea s-au petrecut atît de repede că nici nu am putut să-mi dau seama ce se petrece...

Vocea doamnei Bander se stinse.

Stenodactilografa s-a lăsat pe speteaza scaunului, întinzîndu-se, Mary Palmer de la criminalistică a respirat ușurată iar inspectorul Desicho s-a aranjat mai bine în scaun:

— Sînteți obosită, doamnă Bander, spuse. Asta explică moartea soțului dv. Cînd veți putea, ne veți povesti și restul, n-am vrea să vă mai reținem astăzi.

Doamna Bander își duse mîna pe frunte.

— Da, spuse într-un tirziu.

Stenodactilografa se aplecă din nou asupra carnetului.

— B. Cornish, a continuat doamna Bander, bărbatul care mă dorea atît de mult aștepta mai departe în magazin. Din partea unde vindeam nu se vedea în atelier. Am închis ușa care se plimba de colo-colo. Benny n-a văzut și n-a auzit nimic. Îmi amintesc că mi-am spus: Am să fug. Da, am să fug! Dacă B. Cornish mă iubește o să fugă și el cu mine. Vom începe o viață nouă!

M-am apropiat de el respirînd tare greu:

— Benny, am spus.

— Doamnă Bander, a început el. Cred... cred că acum pot să vă spun ceva...

— Da, Benny, i-am șoptit.

— Da, a continuat el, aș putea cumpăra magazinul de la dvs.?

— Magazinul, Benny?

— Da, vreau să cumpăr brutăria. Eu cumpăr și vînd magazine prospere...

— Dumneata cumperi și vinzi magazine care prosperă?

— Da. Ochii lui s-au lăsat în jos, pe mine. De aceea am venit zilnic, timp de cîteva săptămîni, la dv. Ca să-l studiez. Se-nțelege, nu v-am putut spune mai înainte... Eu... trebuie să fiu un om prevăzător...

— Înțeleg, i-am răspuns ca în vis, înțeleg.

— Aseară am crezut că presimțiri ceva...

— Nu, n-am presimțit nimic.

Ochii lui B. Cornish s-au întîlnit iarăși cu ai mei.

— Dar o bănuială tot ați avut. Ați fost foarte șireată dacă ați ieșit aseară cu mine. Relațiile personale pot să-l influențeze pe un comerciant.

— Da, sînt foarte șireată, am spus.

B. Cornish își frîngea mîinile și tușea nervos:

— Într-un fel sau altul sînt pregătît să vă

fac o ofertă ispititoare. Sînt gata să închei afacerea cu dv.

— Da, dv. sînteți gata să încheiați afacerea. L-am privit în ochi. Erau la fel ca mai înainte, plini de dorință și am înțeles că dorința lui s-a legat de realizarea tranzacției.

— Spuneți-mi, domnule Cornish, de ce ați cumpărat tot timpul cîte trei cremșnituri cu lămîie?

— Îmi plac al naibii de mult, dar nu pot minca mai mult de trei bucăți. Au fost foarte bune, dar nu toate. Două zile n-a fost chip să-i mănînc, fîină proastă, cred...

— Da, mă întorc imediat, domnule Cornish. Așteptați o clipă...

— Da, aștept, a răspuns.

Apoi m-am dus în atelier de unde m-am întors cu un cuțit...

*

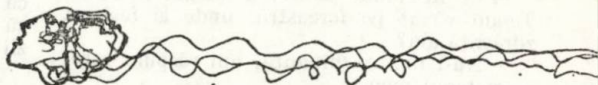
După ce doamna Bander și-a isprăvit povestirea, doamna Mary Palmer de la criminalistică spuse:

— Între noi fie vorba, n-aș ști cum s-o condamnm.

— Cîrîm dublă, spuse gînditor inspectorul Desicho. Asta-i chestie de scaun electric. Nu cred însă să fie atît de aspri cu ea...

În românește de NICOLAE NICOARĂ

FIRUL ARIADNEI

- Urma lăsată de un zîmbet, ne duce, adesea, la viziunea vulpii.
- Tot la ani se adaugă și zilele pierdute.
- „Să mă zbat, să nu mă zbat?” se întreba găina cu gîtul tăiat.
- Vrei să iei puțin brațul de pe umerii mei? Poate reușesc să zbor.
- A fost virtuos pînă cînd i s-a propus să nu mai fie.
- Un poet vîntor urmărirea o căprioară. Dar vîzînd-o atît de frumoasă a tras... un poem.
- Știu bine că nu e vinovat. Dar dacă e?
- Nu știu cum se face, dar veștile proaste ne găsesc întotdeauna acasă.
- Se laudă că vede lucrurile așa cum sînt cînd, de fapt, le vede așa cum le vede.
- Diferența dintre un versificator și un poet e aceea că versificatorul își

închipuie că nu e nici o diferență.

- Frumoase versuri. Nici nu se vede pe unde-s cîrpite.
- Descoperind noul, uităm adesea că și vechiul poate fi înnoit.
- Acest om de nimic valorează exact cît face.
- Vanitatea mă intrigă. Dar ce minunate opere de artă ne-a lăsat.
- Visele sînt o chestiune personală.
- Cele mai frumoase vise au fost acelea în care nu mi se cerea să deschid ochii.
- Mă deranja pentru că de cîte ori venea în vizită îmi cerea ceva, obligîndu-mă să constat că nu am.
- Vocația e o predispoziție. Adevărata boală a talentului.
- Femeile vorbesc mult pentru că au fost obligate să tacă mult.

- Vorba multă, ca și nisipul, poate alcătui un foarte frumos pustiu.
- Dușmanul numărului unu al omului de valoare, e omul de calcul.
- Un tilhar, un vagabond... Da, dar se numea Villon.
- În viori, copacii pădurilor, cîntă...
- Cum vreți ca tinerii să ne respecte vîrsta dacă ne-o ascundem?
- Fericit cel care, ca Ulise, și-a mai găsit nevasta acasă...
- Ce-i al lui e-al lui: nu împarte cu alții!
- Nu există nedreptate pe care înțelepciunea să n-o îndrepte.
- Au și ciinii lupii lor.
- Lumea bună? Multe rele a mai făcut!
- Dintr-un umorist prost nu poate să iasă nicio-dată un zîmbet bun.

RODICA TOTH

DIN VOLUMUL
„POVESTIRI
JAPONEZE
DE MISTER
ȘI GROAZĂ”
de EDOGAVA RAMPO

EXPERIENȚA SENTIMENTALĂ A UNUI SCAUN

Cu puțin înainte de ora zece Yoshiko și-a condus soțul, care lucra la Ministerul de Externe. Când s-a văzut, în sfârșit, singură s-a închis în biroul pe care îl împărțea cu soțul ei, ca să-și continue povestirea începută pentru ediția specială de vară a revistei K...

Era o scriitoare versatilă, foarte talentată și cu un stil simplu și suav. Popularitatea ei ca autoare eclipsa chiar și popularitatea ca diplomat a soțului.

Zilnic era invadată de scrisorile cititorilor, care se entuziasmau la lectura operelor ei. Chiar și dimineața aceasta, după ce s-a așezat la birou, a început să frunzărească maldărul de scrisori sosite cu poșta de dimineață. Fără excepție, toate erau pe același calapod dar, datorită unui dezvoltat instinct feminin, ea citea întotdeauna fiecare scrisoare, ce îi era adresată, indiferent dacă era plictisitoare sau amuzantă.

A trecut mai întâi rapid în revistă conținutul scrisorilor simple. La un moment dat dădu peste una voluminoasă care semăna a manuscris. Cu toate că nu fusese prevenită că va primi un manuscris, i se mai întâmplase și altă dată să primească încercări ale unor scriitori amatori dornici să-i cunoască părerea autorizată. În majoritatea cazurilor

erau niște peltel lungi, fără cap și fără coadă și te făceau să caști de plictiseală. Totuși a deschis plicul și a scos grămada de pagini buchisite mărunț.

După cum anticipase, era un manuscris împăturit cu grijă. Nu se știe de ce nu avea nici titlu, nici semnătură. Manuscrisul începea brusc:

„Stimată Doamnă...”

Reflectă un moment. Poate totuși era numai o scrisoare. Inconștient, ochii ei se grăbiră să descifreze câteva rânduri apoi, pe nesimțite, fu absorbită de o povestire înfrigorant de bizară. Curiozitatea ei ajunsese la paroxism și, atrasă de o forță magnetică necunoscută, continuă să citească.

„Stimată Doamnă: Am speranța că veți ierta această scrisoare îndrăzneată de la un om care vă este total necunoscut. Scriu, Doamnă, niște lucruri care vă vor șoca. Oricum sînt hotărît să aștern pe hîrtie o confesiune — a mea personală și să descriu cu lux de amănunte crima teribilă, pe care am săvîrșit-o.

De luni de zile mă fereșc de lumina civilizației ascuns ca diavolul însuși. Dar în ultima vreme conștiința mea a suferit o modificare și nu mai sînt capabil să-mi păstrez

secretul. Pur și simplu trebuie să mărturisesc!

Desigur că, ce am scris, nu poate să stirnească decît perplexitate. Totuși vă implor să mă suportați și să citiți cu răbdare spovedania mea pînă la sfîrșitul ei nefericit, pentru că numai astfel veți înțelege ce-i în mintea mea și motivul care mă determină să vă fac Dumneavoastră această mărturisire și nu altcuiva.

De fapt nici nu știu cum să încep, pentru că faptele pe care vreau să le înșir sînt atît de ieșite din comun. Sincer nu-mi găsesc cuvintele pentru că mi se pare că limbajul oamenilor este incapabil să exprime toate nuanțele de detaliu. Cu toate acestea voi încerca să expun evenimentele exact cum s-au desfășurat și în ordine cronologică.

Am să încep prin a vă mărturisi că sînt de o urîțenie care depășește cu mult orice închipuire. Vă rog să nu uitați acest amănunt nici o clipă; altfel mă tem că, atunci cînd dorind să-mi îndepliniți ultima dorință, aceea de a vă vedea, ați putea fi șocată și îngrozită la vederea chipului meu, supus atîtea luni la o existență insalubră. Vă rog să mă credeți cînd vă spun că, în ciuda urîțeniei neobișnuite a chipului, am o inimă în care moenște o pasiune pură și veșnică!

Dați-mi voie să vă mai spun că sînt de profesiune un umil muncitor. Dacă m-aș fi născut într-o familie bogată, aș fi găsit, cu bani, forța care să-mi potolească tortura sufletului provocată de urîțenie. Sau dacă aș fi fost dăruit de natură cu talent artistic, aș fi fost capabil să-mi uit înfățișarea bestială și să-mi caut alinarea în muzică sau poezie. Dar, nebinecuvîntat cu nici unul din aceste talente, și fiind făptura nenorocită care sînt, nu aveam ce meserie să-mi aleg în afară de aceea de timplar de mobilă fină. Providența a hotărît ca specialitatea mea să devină crearea de modele variate de scaune.

În această direcție am avut un succes așa de mare încît mi-a mers vestea că sînt capabil să satisfac și cea mai extravagantă pretenție. În cercul artizanilor în lemn mă bucuram de privilegiul de a accepta numai comenzi de scaune de lux, unicate, cu sculpturi complicate, cu modele noi de spătare și brațe, cu tapiserii ingenioase pentru scaune și perne — lucruri ce necesitau o elaborare minuțioasă, studiu și mîini îndemnatice, ceea ce un meseriaș amator n-ar fi putut realiza.

Compensația pentru tot efortul meu era bucuria creației. Mă puteți considera un fanfaron că fac asemenea afirmații dar pentru mine erau fiorii pe care îi simte un artist adevărat atunci cînd își creează capodoperele.

Îmi făcusem obiceiul ca, îndată ce un scaun era finisat, să-l încerc, să văd cît e de comod, și în aceste momente uitam de viața nenorocită a omului care avea o profesiune ca a mea, și trăiam emoții indescritibile. Dînd friu liber imaginației încercam să mi-i închi-

pui pe aceia care se vor ghemui pe acel scaun, nobili desigur, trăind în palate rezidențiale, cu picturi înestimabile pe pereți, pe tavane cu strălucitoare candelabre de cristal, covoare scumpe pe jos etc; un scaun anume pe care mi-l imaginam așezat la o masă de mahon, îmi crea viziuni de flori aromate, de pe meleaguri apusene, care îmbălsămau aerul cu parfumul lor dulce. Aceste viziuni bizare mă transportau într-atît în lumea lor incît și plăcerea mea era nemărginită mai ales cînd îmi închipuiam că sînt o figură marcantă în societate. Gînduri nebunești ca acesta mi se succedau rapid în minte cu zecile. Vă dați seama, Doamnă, ce imagine patetică ofeream stînd confortabil pe un scaun elegant făcut de mine și închipuindu-mi că o țin de mîină pe femeia visurilor mele. Cum se întimplă de obicei, visele frumoase mă părăseau, vraja era iute ruptă de pălăvrăgeala zgomotoasă a vecinilor și de hohotele isterice, gungureala și țipetele copiilor lor; și, din nou, realitatea crudă își ridica capul pocit înaintea ochilor mei.

Odată reîntors pe pămînt îmi aminteam că sînt o ființă nenorocită, un vierme neajutorat zbătîndu-se în van. Pînă și femeile acelea murdare, care îngrijesc copii, treceau pe lîngă mine pe stradă fără să catadicească să-mi arunce măcar o privire.

De fiecare dată cînd terminam un scaun nou eram obsedat de un sentiment de iremediabilă disperare. Lunile treceau și nenorocirea acumulată era suficientă ca să mă înăbușe.

Într-o bună zi am primit sarcina să execut pentru un hotel străin din Yokohama, un fotoliu enorm din piele, un model pe care nu-l mai executasem. Cu toate că astfel de mobile de obicei se importau la noi, m-am lăsat convins de patronul meu, care îmi admira măiestria, și am acceptat comanda.

Ca să-mi întărească reputația de mare artizan am început să mă dedic serios noii mele misiuni. Mă aprofundasem în munca mea într-atît încît uitam de masă și de somn. Nu exagerez deloc dacă spun că această activitate devenise singura mea preocupare, fiecare fibră de lemn, pe care o foloseam, parcă mi se lipea de suflet și de inimă.

Cînd a fost gata am trăit o mulțumire necunoscută pentru că eram sincer convins că realizasem ceva cu mult deasupra posibilităților mele. Ca de obicei mi-am lăsat cu voluptate toată greutatea corpului pe cele patru picioare, care susțineau scaunul, după ce l-am așezat într-un colț luminos al atelierului meu. Ce relaxare! Ce lux suprem! Nici prea tare, nici prea moale, arcurile potriveau perna cu o precizie matematică. Ce să mai spun de piele care parcă te ademenea s-o atingi. Părea că te cuprinde și te îmbrățișează. Perfecțiunea era sesizabilă și la unghiul de înclinare a spătarului, la bombarea delicată a brațelor, la simetria perfectă a fiecăreia dintre părțile componente. Cu

siguranță că nici un alt produs n-ar fi putut defini cu mai multă elocință cuvîntul „confort.“

Cufundat adînc în scaun și mîngîind cele două brațe, am suspinat de plăcere și satisfacție.

Și din nou imaginația a început să-mi joace feste aducîndu-mi în minte tot felul de bizării. Scena, pe care mi-o imaginam acum, era atît de vie, încît mă întrebam dacă nu cumva începusem să-mi pierd facultățile mintale. În această stare de spirit mi-a trăznit o idee. Cu siguranță că era o șoaptă a diavolului. Deși sinistă, ideea mă atrăgea ca un magnet, căruia nu-i poți rezista.

Inițial idea a germinat din dorința mea nemărturisită de a păstra scaunul. Cum acest lucru ieșea din discuție, nu puteam să cer imposibilul, ardeam de dorința să însoțesc scaunul și la capătul pămîntului dacă era nevoie. Încet, dar sigur, în timp ce continuam să o alimentez cu idei trăznite, mintea mea a intrat în angrenajul unei tentații atît de mari, încît nu mai exista nici o scăpare. Închipuți-vă, Doamnă, că m-am hotărît să-mi urmez planul nebunesc orice s-ar fi întîmplat.

Am luat repede scaunul și l-am amenajat ca să corespundă scopurilor născocite de mine.

Deoarece era un fotoliu de dimensiuni mari, tapizat pînă jos și deoarece spătarul și brațele erau mari, am hotărît să fac o cavitate în interiorul lui, suficient de mare ca să încapă un om în ea, fără să se expună la vreun

pericol. Desigur, munca mea a fost îngreunată de numărul mare de accesorii din lemn și arcuri pentru interior, dar cu măiestria mea obișnuită în această meserie am remodelat scaunul astfel încît coapsele să stea exact sub partea pe care te așezi pe scaun iar torsul și capul în spătar. Așezat în această poziție puteai rămîne perfect ascuns în cavitatea scaunului.

Acestui obiect realizat cu un meșteșug devenit o a doua natură a mea i-am adus câteva rețușuri cum ar fi o acustică mult îmbunătățită pentru sesizarea oricărui zgomet de afară și bineînțeles un orificiu imperceptibil prin care să poți vedea. În plus am mai prevăzut un spațiu pentru depozitarea proviziilor, în care am pus cîteva cutii de pesmeți și o sticlă de apă. Pentru celelalte necesități am introdus un sac mare de cauciuc și, după ce am terminat de utilat interiorul scaunului cu tot felul de comodități de același fel, devenise un spațiu locuibil, dar nu pentru mai mult de două, trei zile, fără întrerupere.

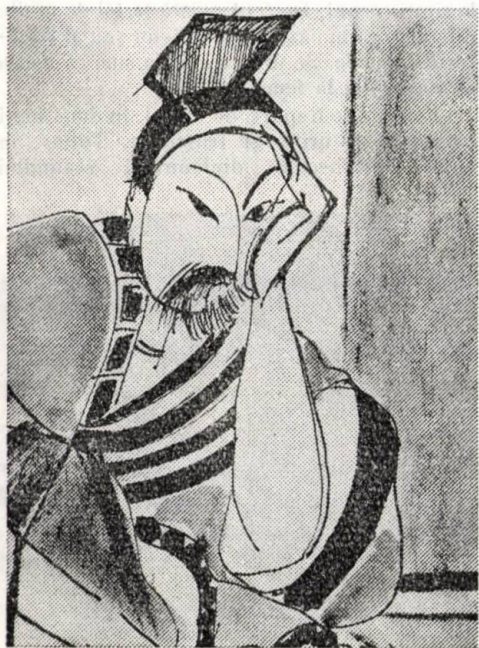
Sarcina mea odată terminată am îngennunchiat și m-am îngropat în scaun. Imaginați-vă, Doamnă, sentimentul ciudat pe care-l trăiam. Aveam realmente senzația că m-am îngropat de bunăvoie într-un mormînt singuratic. După ce m-am gîndit mai bine mi-am dat seama că era într-adevăr un mormînt. Cum am intrat în scaun am fost înghițit de întuneric și nu mai existam pentru nimeni.

Nu după mult timp a sosit, din partea clientului, un comisionar cu un cărucior ca să ridice obiectul. Ucenicul meu, singura făptură cu care locuiam, nu era în temă cu ce se petrecea. L-am văzut parlamentînd cu comisionarul.

În timp ce scaunul era încărcat în căruțul unul din oamenii care-l împingea a exclamat: „Doamne! Dar știu că e greu scaunul ăsta! Cred că are o tonă“.

Cînd am auzit mi-am simțit inima cît un purice de mică. Deoarece scaunul arăta a fi un obiect foarte greu, nu au fost suspiciuni și curînd puteam simți vibrațiile căruțului împins cu zgomet pe stradă. Asta nu însemnă că nu am fost tot timpul îngrijorat, dar în cursul aceleiași zile fotoliul în care mă aflam și eu, cu o bufnitură, a fost plasat pe pardoseala unei camere de hotel. Apoi am descoperit că nu era o cameră obișnuită ci un hol.

După cum cred că ați bănuț de mult, motivul principal al acestei aventuri nebunești era să-mi părăsesc ascunzătoarea, cînd condițiile erau prielnice, să hoinăresc prin hotel și să mă pun pe furat. Cui i-ar fi putut trăsni prin cap că în fotoliu ar putea fi un om? Ca o umbră plutitoare puteam scotoci, după plac, toate camerele iar cînd se dădea alarma aș fi fost în siguranță în sanctuarul meu, înregistrînd, ținîndu-mi respirația, exclam-

mașiile ridicole ale celor de afară căutându-mă.

Probabil că ați auzit de crabii hermiți care pot fi întâlniți adesea pe stîncile de pe coastă. Acest crab, care seamănă cu un păianjen mai mare, înaltă nevăzut și, cum aude pași, se retrage iute într-o cochilie goală, ascunzătoare din care supraveghează, pe furiș, împrejurimile cu ajutorul unui înfiorător picior păros, parțial expus, pe care-l are în partea din față. Eram aidoma acestui pocit crab-monstru. În loc de cochilie aveam un scut mai bun—un scaun care mă ascundea mai sigur.

Cred că vă dați seama că planul meu era așa de aparte, de original, așa de neașteptat, încît nici nu știu dacă a mai existat vreodată altul la fel. În consecință, aventura mea a fost un succes total.

În a treia zi de la venirea mea la hotel am descoperit că existența mea a luat o direcție cu totul nouă.

Imaginați-vă senzațiile pe care mi le crea faptul că puteam fura, după pofta inimii, să nu mai vorbesc despre cît de distractiv era să-i vezi pe oameni alergînd de colo pînă colo la un pas de tine strigînd: „Pe aici a luat-o hoțul” sau „Pe acolo a fugit hoțul”. Din păcate nu am timp să povestesc toate peripețiile. Permiteți-mi mai bine să-mi continui povestea și să vă vorbesc despre o altă fericire care mi-a fost hărăzită — de fapt, de ce voi relata acum depinde descifrarea acestei scrisori enigmatice.

Înainte de toate este nevoie să reveniți cu gîndul la momentul în care scaunul meu — cu mine în el — am fost așezați împreună în holul hotelului. De cum a fost lăsat jos, scaunul a fost încercat, pe rînd, de membrii personalului. După ce noutatea a trecut, toți au părăsit încăperea și liniștea s-a instalat absolută și supremă. N-am avut curaj să-mi părăsesc sanctuarul pentru că îmi imaginam o mie de pericole care mă pășteau. Un timp, care mi s-a părut o veșnicie, am stat cu urechile ciulite la cel mai neînsemnat zgomot. Deodată am auzit niște pași greoi, care se apropiau din direcția coridorului. În secunda următoare pașii necunoscutului au călcat pe covorul gros pentru că se auzeau înăbușit. Ceva mai tîrziu mi-a ajuns la urechi gîfîiala unui om, care aproape că-și pierduse respirația. Înainte să pot ghici ce-o să urmeze un corp mare și greu, așa cum au europenii, s-a prăbușit în brațele mele, balansîndu-se de cîteva ori înainte de a se opri.

Cu toată perna subțire de piele care despărțea coapsele mele de fundul lui îi simțeam căldura corpului. Umerii lați și musculoși se odihneau relaxați pe pieptul meu în timp ce brațele grele erau abandonate fix peste ale mele.

Mi-l imaginam pe individ pufîind din țigară datorită aromei tari care îmi gidila nările.

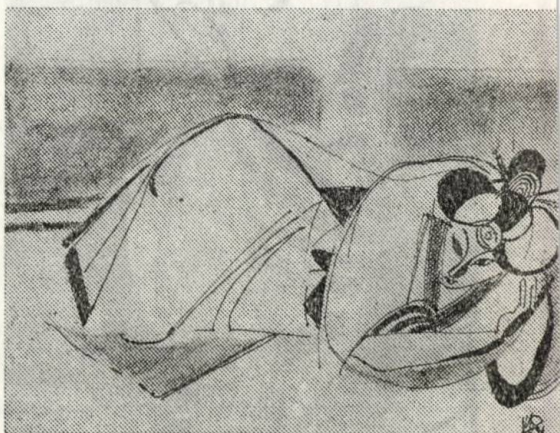
Puneți-vă, Doamnă, o clipă în situația ciudată în care mă aflam și gîndiți-vă la starea total nefirească a lucrurilor. Eu personal eram așa de îngrozit încît stăteam ca împietrit în ascunzătoarea mea întunecoasă și picături de sudoare rece mi se rostogoleau pe brațe.

Ca și cum și-ar fi așteptat liniștite rîndul, după ce individul s-a ridicat, încă cîteva persoane au stat în brațele mele în ziua aceea. Bineînțeles n-au bănuț nici o clipă că tapiseria moale pe care stăteau era un corp omenesc cu sînge circulîndu-i prin vine, cufundat într-o ciudată lume a întunericului.

Oare ce avea ascunzătoarea aceea mistică care mă fascina atît de mult? Mă simțeam, cumva, ca un animal care trăiește într-o lume cu desăvîrșire necunoscută. Cît despre cei de afară, îi deosebeam numai ca ființe care făceau zgomote caraghioase, respirau profund, vorbeau, își foșneau hainele și aveau corpuri moi, rotunde.

Treptat începusem, numai prin simpla atingere, să-i disting pe cei ce se așezau chiar mai bine decît dacă îi priveam. Pe cei grași îi simțeam ca pe niște meduze molate, în timp ce cei excesiv de slabi îmi creau impresia că susțin un schelet. Alte semne distincte deveniseră curbura coloanei vertebrale, mișcarea respiratorie a omoplaților, lungimea brațelor, grosimea gambelor și rotunjimea feselor. Nu exagerez cu nimic, oricît de ciudat ar părea, cînd spun că oamenii, aparent la fel, au nenumărate trăsături distincte care nu pot fi „văzute” decît dacă le simți corpul. De fapt există la fel de multe diferențe ca în cazul amprentelor sau al trăsăturilor faciale. Se înțelege de la sine că teoria se verifică și la femei.

Femeile se împart, de obicei, în două mari categorii — urite și frumoase. Totuși, în lumea întunecată dinlăuntrul scaunului

meu, perfecțiunea sau defectele obrazului căpătau o importanță secundară, fiind eclipsate de calități mult mai expresive care țin de carnație, rezonanța vocii, mireasma corpului. (Doamnă, îmi place să sper că nu vă veți simți jignită de îndrăzneala cu care vorbesc uneori).

Și așa, să-mi urmez povestirea, era o fată — prima care se așezase vreodată în brațele mele — care sădise în sufletul meu o dragoste pasionată. Judecând numai după voce era o europeană. Odată, cu toate că nu era nimeni acolo, dar probabil că inima-i era plină de fericire, am auzit-o cîntînd cu o voce dulce în timp ce intra în cameră cu pas ușor.

Deodată am simțit că s-a oprit lingă scaunul meu și, fără să-mi dau seama de ce, a izbucnit în ris. Apoi am auzit-o mișcîndu-și brațele de parcă era un pește zbatîndu-se în năvod și s-a așezat — pe mine! Cam o jumătate de oră a continuat să cînte mișcîndu-se în ritmul melodiei.

Pentru mine a fost ceva neobișnuit, din cauză că pînă atunci păstrasem o distanță față de ființele aparținînd genului frumos tocmai din cauza urîșeniei mele. Îmi dădeam seama că mă aflam în aceeași încăpere cu o fată europeană pe care nu o văzusem niciodată, îi atinsesem doar pielea prin perna subțire a scaunului.

Inconștientă de prezența mea, continua să se poarte cu o degajare lipsită de orice rezervă.

Ascuns în măruntaiele scaunului meu visam că o îmbrățișez și-i sărut gîtul alb. — ah! dacă aș fi putut să desființez perna aceea subțire de piele care ne despărțea...

Angrenat în această nelegiuță, dar cel puțin plăcută, experiență am uitat cu totul de intențiile mele inițiale de jefuitor. În schimb mă lăsam purtat de virtutea unor plăceri dementiale.

Am meditat profund: „Poate că asta este existența pentru care am fost hărăzit“. Trep-tat am avut revelația adevărului. Pentru un om urît ca mine și evitat de toată lumea era cu siguranță mai înțelept să-și ducă viața într-un scaun. Numai în bezna acestei lumi ciudate puteam auzi și atinge toate ființele, pe care le doream.

Iubire într-un scaun! Pare desigur fantastic. Numai cine a trăit-o poate fi în stare să vorbească despre fiorii și bucuriile pe care ți le rezervă. Bineînțeles că este o iubire de tip special, numai la nivelul simțurilor: pipăit, auz și miros, o iubire care se consumă într-o lume a beznii.

Chiar dacă mă credeți sau nu, multe din întîmplările care au loc în această lume sînt perfect explicabile. La început am intenționat să comit o serie de furturi și apoi să dispar. Acum însă m-am atașat așa de mult de „interiorul“ meu încît l-am adaptat din ce în ce mai bine pentru o existență permanentă.

În timpul escapadelor mele nocturne îmi luam cele mai serioase precauții, atent la fiecare pas, fără să fac nici un zgomot. Erau puține șanse să fiu descoperit. Sînt surprins și eu cînd mă gîndesc că am petrecut cîteva luni în interiorul scaunului fără să se fi ivit măcar o dată pericolul să fiu descoperit.

O bună parte din zi rămîneau în scaun stînd ca un contorsionist cu miinile și picioarele îndoite. Mă simțeam de parcă tot corpul îmi era paralizat. Ba mai mult, din cauză că trebuia să stau tot timpul încordat, mușchii mi s-au împietrit și cu timpul am început să mă tirăsc la baie pentru că nu mai puteam să merg. Vai, doamnă, cum arătam! Nici după aceste suferințe nu pot să mă autoconvîng să renunț la nebunia mea și să părăsesc această lume a plăcerilor senzuale.

Cu toate că în hotel existau cîteva oaspeți care stăteau cîte o lună, două, simțîndu-se ca acasă, exista și un flux permanent și constant de oaspeți noi și un exod egal din cei care mai fuseseră și alte dați. Rezultatul era că nu mă puteam fixa la o singură iubire. Chiar și acum, cînd mi se derulează în minte toate „aventurile amoroase“ pe care le-am trăit, nu-mi mai pot aminti nimic decît atingerea caldă a pielii lor.

Unele femei aveau un corp zdrăvăn ca de ponei; altele aveau corpuri suple ca de șarpe; și, în fine, altele aveau corpurile clădite numai din slănină și ricoșau ca mingiile de cauciuc.

Aveam parte și de rarități, femei care păreau să aibă corpul alcătuit numai din fibre musculare ca ale madonelor Greciei antice. Indiferent de tipul de corp, unele exercitau o atracție magnetică care le distîngea de celelalte, și de aceea eu îmi schimbam mereu obiectul pasiunii.

Odată, de exemplu, o vedetă internațională, o dansatoare celebră, a venit în Japonia și s-a întîmplat să-și aleagă chiar hotelul în care eram și eu. Cu toate că s-a așezat pe scaunul meu numai o singură dată, contactul cu pielea ei netedă și moale m-a înfiorat într-un fel necunoscut de mine pînă atunci. Așa de divină era atingerea corpului ei încît m-am simțit inspirat pînă la o ocazie de adevărată exaltare. În astfel de ocazii în loc ca instinctele mele carnale să fie ațîțate la maximum eu mă simțeam ca un artist plin de har mîngîiat de bagheta magică a unei zîne.

Episoade bizare și sinistre se succedau rapid. Spațiul prohibit mă lăsa să reține de la o descriere *detaliată* a fiecărui caz în parte. Voi urmări însă firul general al evenimentelor.

Într-o zi, după cîteva luni de la venirea mea la hotel, a avut loc brusc o schimbare neașteptată care mi-a influențat destinul. Din rațiuni necunoscute de mine, proprietarul hotelului a fost nevoit să plece în patria sa și administrația hotelului a trecut în mîini japoneze.

Generată de schimbarea de proprietate, o nouă politică a fost adoptată, dictată de o drastică restrângere a cheltuielilor prin abolirea confortului de lux și alte măsuri pentru creșterea profitului prin economii. Prima consecință a acestei politici a fost inițiativa administrației de a scoate la licitație toată mobila extravagantă din hotel. Scaunul meu figura pe lista obiectelor de vânzare.

Cînd am aflat de această nouă desfășurare a evenimentelor am trăit cea mai mare deziluzie posibilă. O voce interioară îmi șoptea că ar trebui să revin la viața naturală de afară — și să cheltuiesc suma de bani dobîndită prin furt. Eram conștient că nu mă voi întoarce la viața mea umilă de meseriaș, deoarece acum eram relativ bogat. Gîndul că voi juca un alt rol în societate părea să mă consoleze pentru dezamăgirea pe care o trăiam la gîndul că trebuia să părăsesc hotelul. Cînd am reflectat serios la toate plăcerile pe care le-am trăit aici am fost obligat să recunosc că, cu toate „încercăturile mele sentimentale,” și au fost destule, experiența mea a rămas incompletă din cauză că toate femeile au fost străine.

Mi-am dat seama că eu ca japonez tinjeam din adîncul sufletului după iubirea unei japoneze. În vreme ce mintea mea era frămîntată de astfel de gînduri, scaunul meu — cu mine cu tot — a fost trimis la un magazin de mobilă să fie vîndut la licitație. Măcar de data asta, îmi spuneam eu, scaunul va fi cumpărat de un japonez și va sta într-o casă japoneză. Mi-am mușcat degetele și am hotărît să fiu răbdător și să-mi continui încă un timp existența în scaun.

Cu toate că am suferit două sau trei zile închis în scaun, în timp ce era expus la vedere în magazinul de mobilă, doar, doar s-o vinde și din fericire s-a vîndut destul de repede. Fericirea s-a datorat manoperei excelente și, cu toate că nu mai era nou, „întășirii majestuoase.”

Cumpărătorul era un om sus-pus, care locuia la Tokio. În timp ce eram transportat de la magazinul de mobilă la reședința somptuoasă a persoanei, storcit, am fost gata să-mi dau duhul din cauza hurdăciilor. Am scrișnit din dinți și am suportat eroic, consolat cu gîndul, că în fine, fusesem cumpărat de un japonez.

În casa lui am fost amplasat într-un birou spațios în stil occidental. Locul acela îmi convenea de minune și-mi dădea și o mare satisfacție, din cauză că oficialul cumpărase scaunul mai mult pentru uzul tinerei și atrăgătoare salesoții, decît pentru al său personal.

Timp de o lună am stat împreună cu ea, uniți ca o singură ființă, ca să spun așa. Cu excepția orelor de masă și somn, capul ei moale a stat mereu în brațele mele pentru simplul motiv că avea nevoie să gîndească foarte mult.

Nici nu vă imaginați ce mult o iubeam pe această doamnă! Era prima japoneză cu

care venisem într-un contact așa de strîns și pe deasupra mai avea și un corp seducător. Răspundea la toate exigențele mele. În comparație cu ea, celelalte „aventuri” cu femeile din hotel mi se păreau flirturi copilărești și nimic mai mult.

Ca dovadă că o iubeam nebunește pe această doamnă intelectuală era faptul că tinjeam după ea în fiecare clipă în care nu era în brațele mele. Cînd ieșea, numai puțin, o așteptam să se întoarcă de parcă eram un Romeo, nebun din dragoste, așteptînd-o pe Julieta sa. Nu mai trăisem asemenea sentimente pînă atunci. Cu timpul am început să simt nevoia să-i dezvălui într-un fel ceea ce simteam. Am încercat zadarnic să-mi materializez această dorință arzătoare, eram neajutorat.

Vai, cum doream ca dragostea mea să fie împărtășită. Da, o puteți lua ca pe confesiunea unui nebun, pentru că eram nebun — nebun după ea.

Cum puteam să-i vorbesc? Dacă mă arătam, șocul descoperirii ar fi determinat-o să-și strige bărbatul și servitorii. Aceasta mi-ar fi fost fatal, m-aș fi expus nu numai la dizgrație dar și la o pedeapsă severă pentru crimele pe care le comiseseam.

Am luat atunci o altă hotărîre și anume să contribuie de fiecare dată cu ceva la confortul ei și s-o fac să se îndrăgostească — de scaun! Deoarece era o artistă autentică, speram că dragostea ei nativă pentru frumos o va purta spre direcția dorită de mine. În ceea ce mă privește pe mine, doream să găsesc mulțumire în dragostea ei pentru acest obiect material, mă consolam cu credința că sentimentele ei delicate chiar față de un simplu scaun erau destul de puternice ca să se reverse și asupra ființei nenorocite din interiorul lui... adică asupra mea!

De fiecare dată cînd își lăsa greutatea pe scaun încercam să o fac să se simtă cît mai bine. De cite ori amorteaa, din cauză că stătea în aceeași poziție peste umila mea ființă, îmi mișcam ușor genunchii și o îmbrățișam mai pătimaș, făcînd-o să stea mai comod. Cînd motăia îmi mișcam genunchii întotdeauna așa de imperceptibil încît să o legăn și să o ajut să adoarmă profund.

Nu știu cum, printr-o minune (sau era numai imaginația mea?), doamna părea că iubește scaunul cu adevărat, deoarece de cite ori se așeza în el era ca un copilăș în brațele mamei sale sau ca o fată înconjurată de brațele tandre ale iubitului ei. Și cînd se mișca în scaun îmi dădeam seama că trăia sentimente de fericire amoroasă. În felul acesta pasiunea și focul dragostei mele se transforma într-o flacăra care nu mai putea fi stinsă, și ajunsesem la stagiul în care trebuia să-mi iau inima în dinți și să fac o mărturisire.

Începusem să simt că dacă s-ar fi uitat la mine numai o clipă, aș fi putut să mor fericit.

Fără îndoială, Doamnă, că de data aceasta, ați ghicit cu siguranță care este obiectul pasiunii mele demente. Ca să fiu mai explicit, s-a întîmplat ca să nu fie altceeva ci dumneavoastră, Doamnă! De cînd soțul dumneavoastră a adus scaunul de la magazinul de mobilă sufăr de tristeți sfîșietoare datorită dorului și dragostei disperate pe care v-o port. Nu sînt decît un vierme... o făptură dezagustătoare.

Am o singură dorință. Vreți să ne întîlnim o dată, numai o dată? Nu vă mai cer nimic. Desigur că eu nu merit simpatia dumneavoastră deoarece eu nu am fost niciodată altceva decît un vagabond, nedemn să ating nici urmele picioarelor dumneavoastră. Dar dacă îmi satisfaceți această singură dorință, chiar numai din milă, vă voi purta o recunoștință veșnică.

Noaptea trecută am șters-o de la reședința dumneavoastră ca să-mi scriu mărturisirea deoarece, lăsînd la o parte pericolul, nu am avut curajul să dau ochii cu dumneavoastră fără să vă previn și fără să vă pregătesc sufletește.

În timp ce citiți această scrisoare eu rătăcesc pe lingă casa dumneavoastră, cu sufletul la gură. Dacă veți accepta dorința mea vă rog să agățați o batistă la ghiveciul de flori de pe parapetul ferestrei. La acest semn voi deschide ușa principală și voi intra ca orice umil vizitator...

Așa se încheia scrisoarea. Înainte de a termina de citit toate paginile, presimțirea unei nenorociri a făcut-o pe Yoshiko să capete o paloare ca de mort. Ridicîndu-se inconștientă a fugit din birou, cît mai departe de „acel scaun”, căutînd refugiu în una din camerele japoneze ale casei.

La un moment dat a vrut să întrerupă lectura și să distrugă mesajul acela lugubru;

și totuși continua să citească, să urmărească pe foile împrăștiate pe biroul scund, rîndurile scrise înghesuit ale manuscrisului.

Acum, că terminase de citit, presimțirea ei se dovedise exactă. Scaunul pe care stătuse ea în fiecare zi... găzduise cu adevărat un om? Dacă este adevărat ce experiență îngrozitoare îi fusese hărăzită!

O cuprinse frigul de parcă cineva i-ar fi turnat pe spate apă rece ca gheața, iar tremuratul care o apucase părea că nu va înceta niciodată.

Căzută în transă parcă, privea în gol. Să se ducă să examineze scaunul? Dar cum ar putea să facă ceva așa de îngrozitor? Oricum, scaunul acum este gol, dar urmele materiale, mîncare și alte lucruri de care probabil că a avut nevoie?

„Doamnă, ați primit o scrisoare“.

Înebunită Yoshiko a luat picul oftînd cu suspine. Oroarea ororilor! Era un alt mesaj de la aceeași persoană. Numele ei a fost ortografiat, pentru a doua oară, cu aceleași caractere cunoscute.

A ezitat îndelung, întrebîndu-se dacă s-o deschidă sau nu. În sfîrșit și-a găsit curajul necesar să rupă picul și, tremurînd, să scoată paginile. Această a doua comunicare era scurtă și concisă și, conținea o altă surpriză menită să-i taie respirația.

„Iertați-mă pentru îndrăzneala de a vă adresa un alt mesaj. Voi începe prin a vă spune că sînt unul dintre cei mai ardenti admiratori ai dumneavoastră. Manuscrisul pe care vi l-am prezentat a fost bazat pe pură imaginație și pe faptul real că ați cumpărat recent acel scaun.“

Este o mostră a încercărilor mele modeste de a face literatură de ficțiune. Dacă ați fi amabilă să vă spuneți părerea în legătură această încercare aș trăi cea mai mare satisfacție posibilă.

Din motive personale mi-am permis să vă trimit manuscrisul înaintea acestei scrisori explicative, și să fiu sigur că mai întîi veți citi manuscrisul. Cum l-ați găsit? Dacă v-a amuzat și v-a captivat cît de puțin aș simți că eforturile mele literare nu au fost zadarnice.

Intenționat am evitat să vă dezvălui odată cu manuscrisul că intenționez să-mi întîlez povestirea: „Încurcăturile sentimentale ale unui scaun“.

Cu profund respect și sincere urări de bine, rămîn

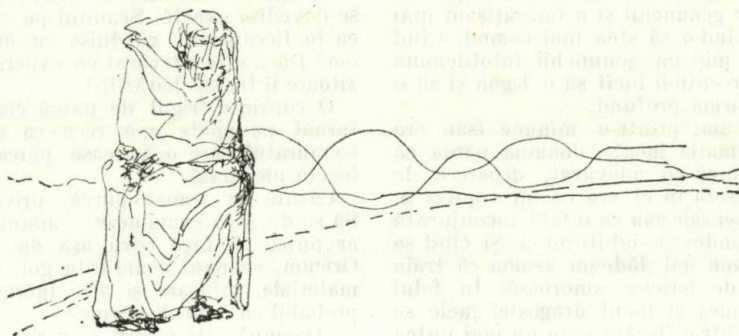
Al dumneavoastră cu cordialitate...”

**Versiunea românească
FLORICA DULCEANU**

JAPANESE TALES of MYSTERY AND IMAGINATION by EDŌGAWA RAMPO „The Human Chair”

CHARLES E. TUTTLE COMPANY—Tokyo, Japan.
8 Rutland, Vermont

DINTR-UN CAIET UITAT

1. Fisură

El nu e atât de bătrîn
încît să poată sta
prea multă vreme
singur cu trupul lui
într-aceiaşi odaie
fără să sufere
şi nici atât de tînăr
încît să se dedea la somn.
Poartă pe chip
o melancolie
îndulcită doar cu scrierea de sonete,
escaladînd
o fisură imperceptibilă
în oglinda
duratei.

2. Trix

O fată dintr-o carte: Trix,
dansînd peste un lac din Valonia,
o poveste cu lecţii de muzică,
poveste care e numai sfîrşit.
Şi brusc pârul ei îmi inundă sertarele,
gleznele-i pilpii în oglinzi
compunînd insuportabile
priveşti
şi aerul se încheagă în jur.
E atât de aproape
de mine
încît nu pot vorbi
fără ca dinţii să nu ni se atingă
stîrînd clinchetul
cupelor muşcate de ger
sub fereastra Crăciunului.
M-a mai iubit cineva ca tine
Trix — Beatrix?

3. Rost

N-am voie s-aşez piatră peste piatră,
sînt veşnic
gata de drum,
dumicat,
spintecat
prelîns dintr-o cocoaşă într-alta
a clepsidrei
printr-o strîmtoare
prin care nu trece nici aripa de fluture.

Şi nici dragostea...

4. Statuia

După ce a siluit logodnicele
lui don Juan, don Juan
piere în cronica lui don Juan
strivit de statuia lui don Juan
Comandorul...
Statuia
Comandorului
spintecă fîldeşul
oaselor albind, vinovate,
şi-ncremeneşte într-un gest
proteguitor
desprînsă chiar atunci
din pumnalul
încă vibrînd.

5. Reflex

Sînt condamnat la
singurătate
şi respir oxidate miresme
cu gura, fastuos
împuşcată cu flori...

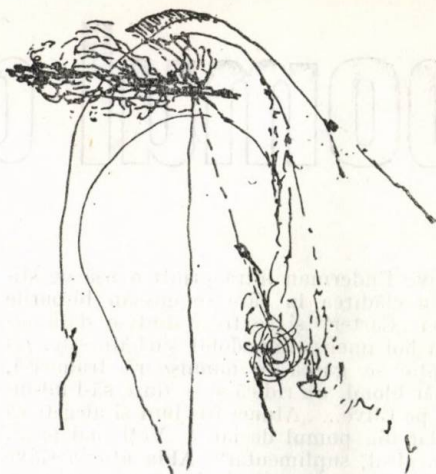
6. Nume

Peste numele lui se poate dormi
ca pe zăpada lui ianuarie,
ori ca pe un pat de lemn vinovat
pe care se pot așterne pinze
și se pot așeza perne și cranii
înfierbîntate...

Numele lui se poate purta,
pe numele lui se poate
dormi...

7. Nins

Ninge peste pădurea părăsită
ce-mi ține-n brațe trupul înghețat,
ninge cu lacrimi și din ceață ning
ochii sălbăticiunilor hrănind
cu palid singe firul străveziu,
încă nerăsărit, al ierbii mute.
E nerostire aerul. Se-ncheagă
zăpada cursă ca un var de ou
în care mai palpită crisalide.
Conturile se șterg și peste albul
depus de amintire și pe-un nume
pe care nu-l mai port. În lume ninge
și-n miezul despicat al clipei ninge
cînd, brusc, eu rup cu pașii albul pur
și cu flămînde unghii-i sfîșii carnea.
Să-mi fie teamă deci de rana ninsă,
rămasă-n urma mea. Cîndva, în templu,
cu un ciocan gospodăresc, de cuie.
am sîngerat un gest
din „Pietă“.

8. Noapte

Se rostesc nume
și oglinda se aburește
cu puf de piersică.

El are ani
douăzeci
iar fata nici o mie
de săptămîni...

Mîini fumegă, pal,
lîngă sculele cinei
și luminarea se cheltuie
pînă la ultima
literă.

Privită prin geam
monstruos se dilată
zăpada
primei lor nopți...

9. Cronică

O cronică s-au scris aci-n chilie,
de care, cititorule, ți-apropii
mîini posticioase. Pagina tîrzie
a scris-o trupul și-o renegă ochii...

10. Alb

Amintiri suprapuse ca-n fresce
cojile de var. Pămînt nesigur
și, intangibil, un ou de crabie
rămas din pădurea ce va fi fost aici,
înaintea orașului.
Atît de alb sticlește
de parcă ar exista
cu-adevărat....

GHEORGHE TOMOZEI

pomul de iarnă

de Jaime Sandaval

Clive Enderman intră printr-o ușă de sticlă în clădirea în care se găseau birourile firmei „Carter“ și se trezi dintr-o dată într-un hol imens, împodobit sărbătorește. La recepție se găsea o domnișoară frumoasă, cu păr blond. Se ridică și se duse să-l întimpe pe Clive... „Atunci fiți bun și alegeți-vă un dar din pomul de iarnă. Veți mai primi și un altul, suplimentar“. Abia atunci Clive observă imensul pom de iarnă în care erau atîrnate o mulțime de pachetele de dimensiuni diferite. „Firma noastră își sărbătorește cea de a 50-a aniversare, de aceea darurile expuse sînt de preț. Veniți, vă rog, și alegeți-vă unul din ele“.

Frumoasa funcționară îl luă pe Clive de mînă și-l duse lingă pom. Acesta își alege un cadou învelit într-o hirtie trandafirie, agățat sus de tot în pom și privi amuzat cum domnișoara încerca, mișcîndu-se grațios, să ajungă pînă la el. După ce-l prinse cu mîna și reuși în cele din urmă să-l dezvelească, apărură o brichetă împachetată în dolari. Bricheta era de culoare argintie, în formă de pistol. Clive băgă bricheta în buzunar și-o sărută în fugă pe frumoasa domnișoară, rugînd-o în același timp să-l anunțe la directorul Carberry. „Numele meu este Jack Malsom“, spuse el, dar numele rostit nu era cel adevărat. „Dar dumneata, frumoasă domnișoară, cum te numești?“ „Emilly Hopkins, răspunse fata, și de la ora cinci sînt liberă...“ „O să văd dacă-mi pot permite...“, răspunse zîbind, Enderman.

În momentul cînd ajunse să bată la ușa pe care stătea scris

WILMER CARBERRY, director Emilly zîmbi mulțumită. Un val de parfum greu îl învălu pe Clive cînd acesta trecu pe lingă Emilly și intră în biroul directorului.

Director se ridică. Era scund, rotofei, să tot fi avut 50 ani. Cînd văzu pistolul de calibrul 38 pe care Clive îl ținea în mînă Carberry se așază din nou pe scaun. „Nu permit astfel de glume“, spuse directorul cu un glas nesigur. „Dar cui îi arde de glumă, amice? Ea sînt un om foarte serios și vreau bani, bani mulți, mai mulți decît aveți atîrnați în pomul ăla de iarnă“. Clive puse pistolul în fața lui pe masă. „Fac uz de armă doar în caz de forță majoră. Sper să nu fie nevoie în cazul de față“. Directorul zîmbi. „Îmi pare rău, dar trebuie să vă decepționez. Dispunem de foarte puțini bani în nu-

merar. Noi plătim în CEC-uri“. „Desigur, înțeleg. Aveți un cont la Banca Comercială Generală care se găsește imediat după colțul străzii. Un CEC nu m-ar dezavantaja deloc“. „Dar...“. „Vă rog, nu mă întrerupeți și așteptați să vă explic totul, d-le director. Sau îmi pot permite să vă spun Wilmer? Dacă nu mă înșel, acesta e numele dvs. de botez. Fiți bun și rugați să vi se aducă extrasele de cont de ieri“. „D-le... Malsom! Doar nu vă închipuiți că o să scăpați nepe-depsit...“. „Ba da, d-le director, pardon, dragă Wilmer, o să reușesc. Numai fii bun și trimite odată pe Emilly să aducă extrasul acela de cont“.

Carberry sună și Emilly apărură în ușă. Nu se uita însă spre șeful ei ci spre vizitator. „Emilly, fii bună, te rog, și adu-mi extrasul de cont de ieri“. Cele două minute care lui Carberry i se părură lungi cit o oră, trecură repede. Frumoasa funcționară deschise ușa și așază pe birou, în fața directorului, contul de bancă. După ce ușa se închise în urma ei, Clive zise: „Uitați-vă, vă rog, la situația contului de ieri. Cred că e vorba de ceva în jurul a 420.000 de dolari, dacă nu mă înșel, și vă previn că mă înșel foarte rar“. Degetul d-lui director începu să urmărească o coloană și se opri undeva în dreptul cifrei 422.142 dolari. Rosti cu glas tare această sumă, dar în clipa aceea văzu pistolul pe masă și adăugă în șoaptă: „...și 78 cenți“. „Vedeți, am avut dreptate. Restul de 2.142,78 dolari nu-i mai iau în considerare. Nu sînt un chițibușar. Și acum, Wilmer, fii bun și completează CEC-ul pentru a putea ridica banii lichizi“. „Un CEC în valoare atît de mare nu pot semna singur“. „Se înțelege, dragă Wilmer, răspunse Clive liniștit. Jurist-consultul dvs., domnul Harry Newfield, trebuie să semneze alături de dvs. O va face și el, numai fiți bun și completați odată CEC-ul“. Carberry luă dintr-un sertar carnetul de CEC-uri și începu să-l completeze. „Și acum?“ îl întrebă pe Clive. „Acum degetul dvs. va apăsa pe sonerie chemînd-o pe frumoasa domnișoară Emilly. Iar pe frumoasa d-soară Emilly o veți ruga să meargă să-l cheme pe domnul jurist-consult personal. Cred că înțelegeți că sînt asigurat împotriva oricărei încercări de a telefona cuiva“.

Harry Newfield își făcu apariția, iar d-ra Emilly ieși, aruncîndu-i lui Clive o privire plină de importanță. „Wilmer, dacă e vor-

ba de comanda lui Howson, atunci cifra exactă ți-o pot spune numai mine la prinz, spuse d-rul Newfield, fără a-l băga mâcar în seamă pe Clive. „Nu-i vorba de comanda asta, Harry, răspunse Carberry cu un glas leșinat. În joc e un CEC mare. E nevoie imediat și de semnătura ta”. Și întinse CEC-ul jurist-consultului. „Desigur, Wilmer...” Newfield luă CEC-ul, se uită la sumă și mormăi: „420.000 dolari? Păi asta-i aproape întregul nostru capital, Wilmer!”. Carberry îi dădu dreptate și cu o mișcare a capului arătă spre Clive, care luase din nou pistolul în mână. „Fii și d-ta de acord, d-le jurist-consult, spuse Clive. Veți înfățișa casei dvs. de asigurări întregul caz și vor trebui să vă plătească toată suma. Acum semnați”. Newfield nu mai zăbovi, se uită la șef și semnă. În momentul cînd se ridică să plece, Clive agită puțin pistolul, astfel că jurist-consultului nu-i rămase altceva de făcut decît să se așeze din nou. Apoi Clive ascunse pistolul. „Și acum frumoasa Emily se va duce să ne aducă bănișorii. Cei de la bancă o cunosc. Fiți bun și dați-i ordinele cuvenite”. Clive apăsă el însuși pe buton și Emily intra îndată. Directorul renunțase de acum la luptă, întinse Emily-ei CEC-ul și-i porunci să aducă îndată bani lichizi. „În hirtii de cîte 500 de dolari”, îl întrerupse Clive pe director, în timp ce Emily îi zîmbea dragăstos. După ce Emily plecă, Clive porunci directorului să sune la bancă, așa de formă, cum se obișnuiește în cazul unor sume atît de mari.

În timp ce așteptau întoarcerea secreta-rei, Clive oferi țigări celor doi domni și le aprinse chiar el cu bricheta argintie. „Dar să nu uit, mulțumiri pentru bricheta aceasta frumoasă...” Nu înțeluse însă privirea pe care o schimbase directorul cu jurist-consul-tul său, în timp ce el rostise cuvintele de mai sus. Poate că nici nu o observase.

Nu dură mult și Emily apărui, ținînd în brațe o geantă mare, tixită. Clive i-o luă, o deschise și se uită în fugă la conținutul ei. După plecarea funcționarei, Clive agită din

nou pistolul și spuse: „Și acum, domnii vor fi atît de amabili să meargă în fața mea pînă la parcare din fața clădirii. Wilmer, Chrysler-ul dumitale albastru e acolo, nu? Așa-dar, să mergem”. Cînd ajunseră la mașină, Clive îi ordonă lui Carberry să conducă, pe Newfield îl așează lîngă acesta, în timp ce el se așază singur pe bancheta din spate. „Și acum, Wilmer, să ne îndreptăm cu viteză normală spre gara centrală!” Cu puțin înainte de a ajunge la gară, cînd mașina opri la roșu, Clive, părăsi mașina și dispăru repede în mulțime.

Trecură cam trei săptămîni de atunci. Clive Enderman stătea pe terasa luxosului hotel „Sand” din Los Angeles. Discuta cu o roșcată plină de temperament, spunîndu-i că în noaptea trecută cîștigase la ruletă o sumă imensă. Nu observă că de masa lui se apropiiau încă trei bărbați care nu băteau deloc la ochi. Cînd înțeluse, avea deja mîinile prinse în cătușe. În timp ce îl transportau spre sediul poliției, îl întrebă pe unul dintre ei cum au făcut de l-au găsit. „Cum ați făcut de ați aflat că eu sînt autorul furtului?”. „Este pentru prima dată cînd am încălcat legea, nimeni nu avea deci fotografia mea și nici amprentele digitale. Eram fericit că-mi reușise, cîștigasem și înainte destul de bine dar n-am dorit niciodată să fac așa ceva. Ei, am avut ghinion... cu toate că planul meu a fost perfect și totul a mers șnur. Cum de m-ați găsit?”. „Chipul tău este de vină, băiete! Emily te-a descris atît de amănunțit că-i de mirare că nu ne-a spus și numărul ridurilor de pe față. Și în plus aveam și fotografia dumitale. Nu-ți amintești că Emily ți-a spus chiar de la început că vei primi și un cadou suplimentar în chip de surpriză? Uite, acesta este darul special al firmei Carter”. Și-i întinse lui Clive o frumoasă fotografie în culori în care acesta era „ca viu”, împreună cu Emily, sub pomul de iarnă.

În românește de N. NICOARĂ

Întoarceri

Întoarceri, azi la voia ta,
Miine la gîndul meu ascuns
În toate corbele ce nu-s
Vindute încă pe ceva...

Frumoasă, libertatea mea
De-a fi cu tine așteptînd
Corăbiile dintr-un gînd
Ce vor veni și m-or lua

Învîinge-mă, — și nu mă da.

NICOLAE OANCEA

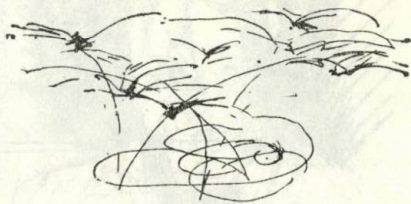
Aceste vechi tărîmuri

Începem să cunoaștem, să ne dezvăluim
în ierburile crude, în singele din plante.
Aceste vechi tărîmuri cu frunțile savante
ne chiamă să le punem chenarul din chilim.

Începem să pătrundem în roșul trandafir
care-și întinde lujeri spre largul din privire
cînd îi atingem cupa umplută de rodire
spre-a ne primi în zile sub caldul coviltir.

Prielnică, ecluza a coborît. Și apa
ne-nviorează chipul ducîndu-ne-n cîmpii.
Ne naștem iar cu zorii în marile beții
de viață ce pulsează pe unde cade sapa.

AL. RAICU

Adîncul

Timpul nostru n-o crea să mai treacă,
sevă mi-o fi gîndul pe pămînt
cînd în ramuri luna se încheagă
și mi-e somnu-n nopți numai cuvînt.

În adînc e liniște mai mare,
dor mi-ar fi să-mi crească gîndul munte,
să mă urce turme viitoare,
florile să-mi scuture pe frunte.

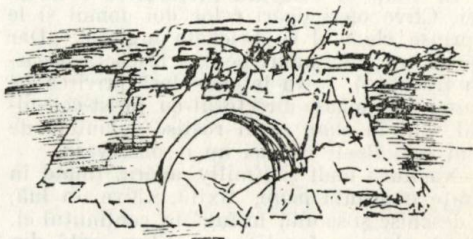
Pe pămînt să-nalț un foc tirziu,
amintiri să unduie în mine.
Gura cîntă cit e omul viu
și cunoaște ce e rău și bine.

În adînc o coborîre-i chipul
înălțînd tăcere din fîntîni.
Tremură pe cumpănă nisipul.
A rămas doar ce-ai scăpat din mîini.

Iubire

Ce altă iubire ar avea
înfățișarea iubirii de țară
cînd mina ți-e undă de stea
lăsîndu-se în griul treierat în vară,
cînd mieii se alintă în poieni
cu fluturii intrînd în luna clară
și urcă-n slavă șoimii pădureni
mîndrindu-se și ei că au o țară?
Ilenele se nasc și intră-n oreme
cu trup de jar și frunte de argint,
îndrăgostiții, în căzduh de steme,
desfac din stele trup de labirint.

VASILE ZAMFIR

Nimeni în preajmă

Trup din trup, mohorit,
mi-e urît
cu mine. Doamne tu,
scutură-mă jumătate
ca pe-un copac
de frunze uscate.

Lut din lut,
pi-rdere a ceea ce nu-i ființă
și nu-i suflet știut
între rouă și îngăduință
uitînd pină
și rana dintre sărut
și fîntină.

Ros mai mult pe dedesubt
trunchiul meu zace
lingă acest psalm întrerupt
întorcîndu-se fără odihnă și zace
codrului din care s-a rupt.

Nu-i nimeni în preajmă
plătîm dijmă
joia, cînd un paj mă
urmărește din umbră...
Sumbra
este călătoria
celui ce nu-și mai găsește
copilăria-

iunie 20, 1974

GEORGE CHIRILĂ

Alee circulară

Treci prin fața unui rece cristal
și prin voalul cristalin se întoarce un fum
către un crin
ars de demult.

Alee pură, circulară, Amintire:
stîrvul unei păsări uluitoare-n lumină
sub hipnoza șarpelui
se descompune și înaintează.

ION MIRCEA

Cîntec

O femeie la răscruce,
Floare roșie de mac,
Unde dorul, orb, o duce?
Floare roșie de mac.

Sub un cer de smoală verde,
Floare roșie de mac,
Colțul ierbii, viu, se pierde,
Floare roșie de mac.

Trece noaptea. Vîntul șui e,
Floare roșie de mac
Caută în zori ce nu e,
Floare roșie de mac.

ALEXANDRU IVĂNESCU

SCULPTURI DE AURELIAN BOLEA

GEORGE MĂRGĂRIT

REMEMORĂRI

„A fost ca o filfiire de negre aripi, un destin tragic, persiflat, la început, apoi înțeles și întîmpinat de poet cu un hohot amar, strivit de lucida sa autoironie“.

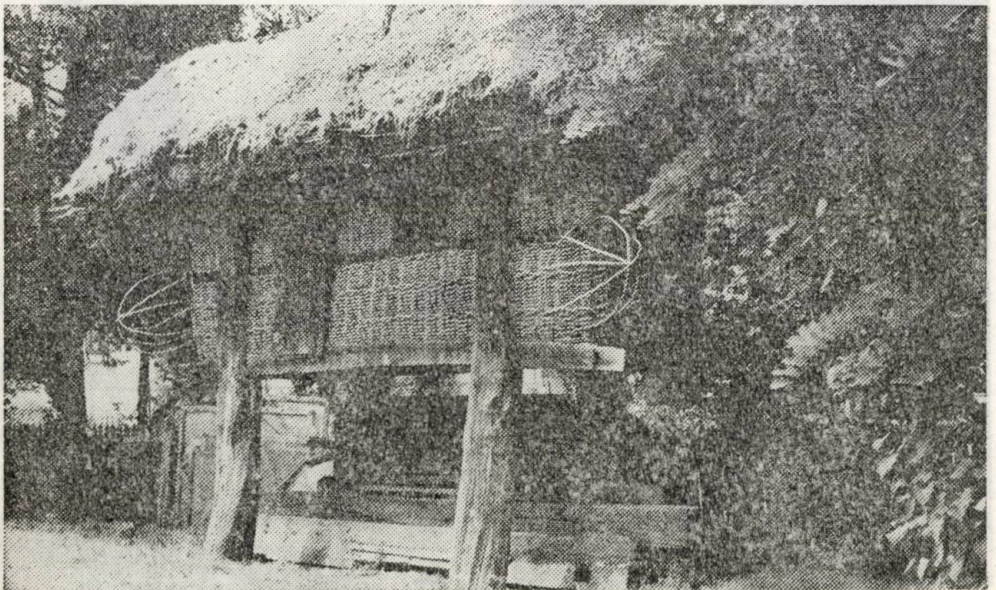
Așa-l caracterizează pe George Mărgărit criticul Nicolae Barbu, colegul său de clasă de la Liceul Internat din Iași. În cuvinte simple, concise, definitivîndu-i scurta-i și zbuciumata-i trecere prin lume.

Mi-a fost dat să-l cunosc. Și să-i aud vocea. Și vorbele ironice, de perfiditate. Și să-i fiu, pe meleagurile nehoiene, între creste de munți, mai aproape de cer și soare, printre alți citivi iubitori de frumos și cuvînt tipărit de-aici, prieten.

După o perioadă de amărăciuni și căutări, după ce „prietanii cei drepti de-atunci s-au supărat/ pe-un om risipitor, flecar și vînturat“, venise aici, la colegul și prietenul lui, la omul generos care era doctorul Igor Volosievici, pentru a se „aduna“, a se „regăsi“. Aici, la Nehoiu, înțilnea arborii, găsea liniștea, cu freamătul taenic, misterios al pădurii, cu aerul tare, ozonat al înălțimilor. Dar și cu oamenii, cu acești lucrători ai gaterelor și circulațiilor, cu tăietorii de codrii cu care, nu o dată, împărțea un pahar de vin sau de

vorbă despre viață și artă. Și, tot aici, alungînd „melancolia în crîngul de asceți“, sub „infuzia rășinii“, „neștiut, ca meșterii olari,/ alături de poene, sub fagii tutelari“ unde „orișicare frunză îmi picură-n timpan/ un strop de adiere din fluierul lui Pan“, iluminat de acea flacără lăuntrică pe care noi, muritorii de rînd o numim simplu poezie, pentru el însă, pentru George Mărgărit înseamnă pasiune, crez, ideal de viață („O macii gândirii, ochii profetului/ Ce reși se revarsă în orga poetului!/ O, veac comunist, aulă de imn și dor, /prin orga aceasta ți-e gîndul sonor“), a reînceput lucrul, scriînd poezii și poeme. Aici inspirat de aceste locuri, tulburat de frumusețea lor montană, inedită, sălbatică chiar, fascinat de acest „templu solemn de cetini și agave“ — pădurea, a scris și cel mai frumos, mai complex poem al său, „Colocviile pădurii“, poemul de ample rezonanțe, de erupție morală și filozofică — cum l-a numit critica literară. Era în 1957 cînd l-a început, definitivîndu-l apoi la Bîrnova, lîngă Iași, în 1961, anul trecerii sale în lumea umbrelor, la doar treizeci și nouă de ani.

GEORGE BĂICULESCU

PERMISUL DE SCĂLDAT

Pandele era un om cu simțul ordinii foarte dezvoltat. Sînt indivizi care se nasc cu felurite haruri sau cu metehne neobișnuite, se vorbește mult despre ei, rămîn și în istorie, uneori chiar în istoria literară sau în cea a descoperirilor subacvatice, există însă și alții care sînt, ori par, ori par și chiar sînt, comuni sub toate raporturile, trăind și murind neștiuți, deși ceea ce e comun în ei e la modul exorbitant. Pentru a limpezi intrucitva afirmația: un asemenea ins posedă și el nas, dar figurat vorbind organul are potențele unei trompe; miroase și respiră grozav, fără ca ființele din jur să bănuiască măcar că ar poseda aceste proprietăți.

Omul nostru avea așadar un simț al ordinii supradimensionat și cu acest simț al său supradimensionat se duse într-o duminică să facă baie într-un lac. Era o duminică oarecare. Locul era și el oarecare. În-l semnalase un coleg, ca răspuns la indispoziția manifestă a lui Pandele față de ștrandurile orașului, unde aglomerația îl dezespera, iar mizeria apei îi dădea fiori, mai ales de cînd văzuse că pe malul neamenajat și cu intrarea liberă, de vis-à-vis de plajă tineri foarte voioși, în indispensabili colorați, trei sferturi, spălau în aceeași apă diverși cățelandri, aceștia chelălăind cît se poate de bine dispuși.

Luase deci tramvaiul pînă la un capăt, în zona industrială, de acolo apucase anevoie un autobuz supraincercat, pe al cărui frontispiciu fusese agățată strîmb o bucată de carton cu inscripția, în catran, „Spre locurile de agrement. Cursă rapidă”, iar de la locul numit „de agrement” — o pădurice rară, unde se bea bere în picioare, la mese de tablă și sfîrșiau mititei pe un grătar în aer liber — pornise pe o potecă și umblase pe firul ei vreo opt-nouă kilometri.

Aici, după ce coborî, cam abrupt, o ripă lutoasă, oprindu-se brusc într-un tronson ruginit de țeavă enormă, se întîlni cu lacul. Era o întindere naturală de apă, năpădită de păpuși și lîntiță. Pe oglinda verzuie pluteau nuferi și zburau, razant, milioane de coleopte-

re. Fluturi grei și albi pudrau plantele acvatice. Nu era nimeni, căldura amiezii devenise înăbușitoare. Pandele se așază la umbră, punîndu-și binișor alături sacoa transparentă pe care scria cu albastru pe galben „Al Italia” și în care ținea chiloții de baie, un prosop; două roșii, un castravete, telemea, piine și o sticlă de cico.

Locul părea potrivit pentru scăldat; se putea presupune că după depășirea zonei vegetale, eventualul înofător va întîlni apă limpede, rece și adîncă. Pandele privea însă neliniștit în toate direcțiile posibile, doar-doar o vedea tăblița cu inscripția „Scăldatul interzis”. Simțul ordinii îi sufla, tainic, că de vreme ce nu e nimeni nici pe mal, nici în val, bazi-nul e, probabil, inaccesibil. Ori dacă nu e accesibil ar trebui să existe neapărat o inscripție de tipul atît de obișnuit „Scăldatul strict interzis, vinovații vor fi pedepsiți conform legilor”, semnat „Direcțiunea”. Sau: „Înotul absolut oprit, pericol grav de înec”. Sau: „Atențiune, crescătoria de crapi, ocrotiți natura!” Dar privirea cercetătoare a noului venit scruta împrejurimile de pomană. Nu se afla nici o tăbliță.

„Sau n-o văd eu” își zise, etern neîncercător, Pandele, scoțindu-și totuși, în cele din urmă, basca și sandalele. Porni atent prin iarba aspră și uscată, ținînd mereu malul și rotînd capul în toate direcțiile dar interdicția nu voia să apară. Se ivi în schimb un păstor ce veghea două capre. Sigur, noțiunea de păstor nu mai corespunde azi reprezentărilor

tradiționale, nu era vorba de un bătrîn sfătos, cu sariică grea pe umăr, clop oșenese și triseă băgată în chimirul lat, sprijinit în bătă și mijindu-și ochii în zare. Păstorul contemporan era relativ tinăr, cu o scurteică de mătase fistic, pălărie de pai, ochelari de soare enormi și mov. Fuma relaxat pipă, într-un fel de șezlong de format economic. Caprele păstrau însă toate caracteristicile rasei lor din cuaternarul tîrziu și nu prezentau nici un fel de dificultate de identificare.

La întrebarea noului venit, privind libertatea de îmbăiere în district, localnicul își scoase pipa, scuipă și întrebă la rîndu-i:

— Vrei să intri îmbrăcat?

— Nu, nu — îl asigură grabnic Pandelescu — am costumul în sacoaș.

— Atunci se poate. Cu toate că aici sînt lipitori.

Da, lipitorile erau o eventualitate dezagrabilă dar turistul ocazional voia mai ales să aștepte, cu precizie, „dacă e voie“.

— Al cui e lacul? — se interesă.

Ciobanul cu lulea medită o clipă și răspunse cu naturaleză:

— Al poporului român.

— Înțeleg — admise, cu respect, Pandele. Dar cine-l administrează?

— Habar n-am. Nu cred să aibă administrație. E al colectivei.

Cum din discuție reieși că sediul cooperativei agricole de producție n-ar fi departe, vizitatorul hotărî să tragă o fugă pînă acolo „pentru mai bună siguranță“. „Mie-mi place — se destăinuie — să fiu totdeauna mai mult ca sigur“. Ajuns la drumul vicinal, fu luat într-un car de o femeie isteată, cu broboada trasă pînă la nasul ascuțit. Ea se exprimă dubitativ în legătură cu accesul în geografia lichidă a locului. Era posibilă o opreliște, întrucît — își aminti ea — „se deversase niște puieț“, dar ce s-a ales de puieț în chestiune nu mai era clar. După vreun sfert de oră își aminti tot ea, cu aceeași indiferență, că puieții pierise, se dizolvase pesemne în apă, ori îl mîncaseră broaștele, sau șerpii, fiindcă nu fusese pus „științific“, ci pur și simplu aruncat cu lopata.

— Sînt și șerpi? se înfioră vag Pandele.
— Sînt. Trebuie să fie. Și femeia lovi cu biciul în boul din dreapta, care trăgea spre șanț. Eu însă — adăugă — n-am văzut nici unul. Dar unde-i apă sînt și șerpi. Cu toate că în unele locuri zice că n-ar fi. Dar pareă poți să știi.

La ușa colectivei, în umbra streasinei, un personaj între două vîrste, în picioarele goale, purtînd pe maiou o inimă roșie sub care seria cu negru „Love“, repara o undiță. „E paznicul — își spuse oaspetele — n-are uniformă, dar nu toți paznicii au acum uniformă. Își aminti că la o cooperativă bucu-reșteană îl întîmpinase cineva care purta o pijama din materialul acela lucios numit de negustorii din Lipseani „zanana“, și papuc de casă, și care-i atrăsese atenția că e „ofițer de serviciu“.

Acesta era însă, într-adevăr, paznicul sediului și cu toate eforturile sale de a pricepe ce vrea intrusul, dădu semne neîndoielnice că nu înțelege absolut nimic.

— Doriți să cumpărați pește?

Pandele se așeză și el pe prispă, simțind cu plăcere frăgezimea pietrei.

— Nu, voiam doar să obțin o autorizație de baie.

Paznicul puse deoparte undița și se scărpină anevoie sub un omoplat.

— Baia e deocamdată în construcție. Ne facem oraș și-i tragem și o baie.

— În lac voiam să...

— Sînteți în Asociația pescarilor, aveți permis? Că fără permis se poate să vă atingă.

— Nu intenționez să pescuiesc. Vreau să înot.

— Să-i prindeți cu mîna? Asta e greu. Ciortanul e mic și nu se lasă prins cu mîna. Foarte greu, credeți-mă.

— Numai să mă spăl — insistă, aproape scîncînd, Pandele.

Paznicul tăcu lung, apoi intră în sediu și ieși, după o vreme, cu un ștergar țărănesc curat și o savonieră gălbuie, avînd în ea o unghie de săpun roz.

Se întoarse la lac, cu sandalele în sacoșă și porni în explorarea celui alt mal, pe cărarea ce mărginea lanul de porumb. Se feri de biciclistul care zbura într-un vârtej de colb, dar acesta se opri înainte de a-l ajunge, lăsă jos, pe lat, velocipedul ruginit, cu roțile ondulate și se pierdu instantaneu în porumb. Pandeale așteptă răbdător. Acolo apa se arăta curată chiar de la țarm. Căldura îl sfârșise, cămașa îi era jilavă, gura i se uscăse.

— Vă rog, nu știți cumva — îl abordă pe biciclist, când îl văzu ieșind din lan, încheindu-se tacticos la pantaloni — aici e voie de făcut baie?

Omul era angajat la magazinul universal al satului, vânzător la raionul de chimicale, și avea și el un al șaselea simț, indefinibil, cu care îl ghicea, dintr-un anume punct de vedere, pe semen, fără greș.

Dialogul lor fu scurt, dar cu oaze mari de tăcere, în interiorul cărora fiecare monologa febril: „Ce-o fi cu aiuritul ăsta? Mă ia în bășcălie, l-a bătut soarele în cap, sau e un haplea răfăcit?“ „O fi paznicul special al lacului, sau un milițian în civil, noroc că n-am intrat în apă; în timp ce eu m-aș fi bălăcit, el ar fi scos carnetul de amenzi, și mi-ar fi trântit o contravenție de n-aș mai fi putut să mă arăt în lume“.

— Cam n-ar prea fi — răspunse tare și scurt băștinașul.

Aceasta era o frază de încercare. Pandeale n-avea de unde să știe că interdicția categorică se exprimă fără adverbe, ori determinative anexate. Dacă undeva serie „Strict interzis“ nu mai încape nici un fel de echivoc. Dacă ți se spune „E cam interzis“ atunci mai lucrește o rază de speranță. Cam echivalează cu o crăpătură într-un stîlp de beton armat. Tot așa și cu prea. Intrî în depozitul de vinuri „pentru acasă“ și întrebi „Aveți vreun vin foarte bun?“ Dacă răspunsul e „Numai ce se vede“ (în fapt nevăzîndu-se nimic, fiindcă lichidul e în butoaie, se văd doar butoaiele,

nu și ce e în ele) atunci trebuie să părăsești cît mai grabnic stabilimentul. Dar dacă pe fața uleioasă a omului de după teighea se lățește un suris, urmat de comunicarea afa-bilă „Nu prea s-ar găsi“ înseamnă că trebuie să aștepți pînă pleacă ceilalți clienți și să tratezi.

Ori cooperatorul îl folosise și pe cam și pe prea, elemente morfologice din păcate inerte pentru mintea lui Pandeale, care raționa acum febril în cu totul altă zonă. „Ar trebui să-i mulțumesc frumos, să-l salut și s-o iau din loc la moment“. „Dacă mai zice o dată — se luminează rapid biciclistul — îi iau zece lei și-i dau un bon de mină“.

— Am crezut... mă iertați, n-am văzut nici o tăbliță indicatoare... Fiindcă dacă vedeam tăblița, vă dați seama, nici n-aș fi îndrăznit să vă întreb...

— E permis numai o dată pe săptămînă. Azi. Vrei să te scalzi azi?

— Da. Desigur. Însă, firește, numai dacă...

— Uite care e problema; noi luăm o taxă de zece lei per persoană. Pentru întreținere. Că cineva trebuie să curețe buruienile, nu? Zece lei pentru toată ziua.

Pandeale întinse iute bancnota și își scoase frenetic pantalonii și cămașa udă; celălalt rupse o foaie dintr-un carnet soios, scriind pieziș un „Bon de lei 10 una baie în lac valabil o zi azi 12. VII“, semnînd indescifrabil.

Sări pe bicicletă și accelera pe drumeagul plin de mușuroaie. Pandeale simți o fericire nespusă cînd tălpile sale atinseră elisa rece și netedă de pe fundul lacului iar apa mătăsoasă îl înconjură pînă la gît. Se lăsă lin pe spate și închise ochii, în legănarea dulce a undelor.

În dinți ținea permisul de scăldat, care fiind scris cu creionul chimie îi și vopsise buzele violet.

... Dar el nu știa. Și nici nu l-ar fi interesat. Se scălda în mod autorizat. Restul n-avea nici o însemnătate.

VALENTIN SILVESTRU

DIN LIRICA SOVIETICĂ

LEONS BRIEDIS

Peste un secol

Cătușe să fi fost, ori albe înspumări?
Deasupra-mi, sus, rotește lent un stol
Și-atât de liber trupul mi-l simt plutind în zări
Cum ramurile toamna crîngul gol.

În față-mi e abis, ori ziduri de cetate?
Spre viitor trimit luminile precum
Îrump vulcanii lava bătută-n nestemate.

Dar nu considerați aceasta un surghiun,
Am să revin — peste un secol poate.

LARISA TARAKANOVA

* * *

Pierea fără dovezi. Era culoarea
dovada iernii; din decorul stins
a treia parte arăta spre zarea
incertă altădată că a nins.

O parte învia. De altă lege,
oprită, sta sub recele-nveliș;
ținea ascunsă-n temnița ei rece
numele nou al verdului frunziș.

Atîta timp cît, încă nedeplină,
stă firea fără foșnet, s-o ascult,
decît credința-n foșnet și lumină
o frunză nou născută e mai mult.

Al nimănui, copacul ce-și destramă,
în ceață, trunchiul-alb se va-mbrăca.
De sevă beat, va sta întîi cu teamă,
apoi va tresări și va zbura.

LARISA TARAKANOVA

* * *

Izbînda zilei, aurită,
de lacrimi nu ne va scuti. Am rămas
amîndoi în odăi și, neliniștită,
privirea ne cade pe o străvezime de vas,

acolo, pe fundul unei sticle, pe o lumină,
la un hotar cu pustia, unde-ntr-o rază
două-nceputuri se mai răsfrîng, fără vină,
și două amurguri adînc singerează.

Tu spui: E bine. Tu spui că e bine, s-avem
răbdare.

Da, îți răspund liniștită, va fi mai bine.
Mîine va fi sărbătoare.
pe ape, în văi, pe coline,

și mereu va fi, pînă cînd gerul
nu va să cadă pe lume, cu-albaștrii fiori,
la toamnă, iubitule, pînă cînd cerul
va ninge cu brumă, cu putrede flori.

În românește de Al. Ivănescu

Semnul soarelui

Pentru această rostire
 Pași-voi, —
 Lăsînd în urmă vara
 Și dalele cetății —
 Pe urma voastră,
 Sus, pe urma voastră,
 Spre ceruri, spre izvoare.
 Spre izvoare.
 Îmi uit destinul, astfel,
 Între munți,
 O, iată-vă,
 Atîta de aproape

Voi, iarăși,
 Tinere chipuri,
 Decupate pe arbori și pietre,
 Suspendate de-un gînd
 Orbit de lumină,
 Între cer și pămînt.
 Iarăși și iarăși
 Mîinile voastre
 Cu puls accelerat,
 Mirosînd a beton
 Încîns de soare,
 Glasurile voastre
 Încadatoare,
 Tăind, ca diamantul,
 Portale peste căi,
 Și, mai cu seamă, iarăși.
 Simțul acela al verticalității
 Prelungindu-se
 Dincolo de voi,
 Peste creștetele ienuperilor
 Albiți de lună,
 Pînă sub aura timpului.
 ...Pașii mei împrumută
 Sonore accente albastre.

EMILIA CĂLDĂRARU

Joc ascuns

Am ascuns iubitul în mare
 au venit valurile și l-au furat.

Am ascuns iubitul în cer
 au venit norii și l-au întunecat.

Am ascuns iubitul în pădure
 au venit cerbii și l-au chemat.

Am ascuns iubitul în soare
 au venit zinele și l-au blestemat.

Am ascuns iubitul în fîntînă
 au venit ploile și l-au înecat.

Am ascuns iubitul în inimă
 s-a ars și a plecat.

LUDMILA GHÎTESCU

Tîrziu, la ospăt

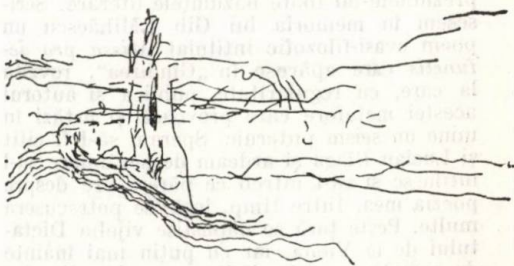
Mult mai tîrziu am aflat
 că sufletul însuși se poate fura
 o, cum copacilor doborîți
 li se smulgea miezul pur
 în gol răcoros cei stinși
 erau purtați pe corabie

cuminte seva prelînsă
 scade prin pori
 prin ochii încremeniți
 prin nările acoperite de brumă,
 și nopțile acei pirăți cinjoși,
 cu bărbile pînă la piept
 cu voce ruptă cîntînd
 se făceau ziditori de morminte,

aidoma sudoarea nervilor
 urcă doar pe trupul viu
 și nici plătită pînă la capăt nu este
 aproape, sacul îmbelșugat a iluzii,
 pentru aducere-aminte
 cu miros de păduri,

un cîntec rădăcit
 crește sub scoarță
 corăbiile lungi, o, cit de lungi,
 n-am să le pot aduce înapoi
 tîrziu la ospăt
 cu mîinile drept pază
 lipite strîns de trup

LUCIA NEGOIȚĂ

Fir alb de liliac...

Fir alb de liliac — te simt statornic
 fragilă pază-nsingurării mele
 se frînge timpul iar pe-un ac de ornic
 cuvintele-mi se-nchid — pleoape grele...

Oglinda — îmbrățișează stîns un gînd
 uitat cîndva acolo de cine știe cine
 mă agăț de-un fir de liliac plînd...
 dar tot mă-ndepărtez... mă-ndepărtez
 de mine...

DESPINA MINCU

O VARĂ CU LUCIAN BLAGA

Îl cunoșteam din tot ceea ce scrisese până atunci, îi citisem și recitisem cărțile de poezii. *Poeemele luminii*, prima sa carte de versuri apărută în 1919, apoi *În marea trecere* apărută cinci ani mai târziu, în 1924, *Lauda somnului* din 1929, *La curțile dorului* din 1938, anul când și mie îmi apăruseră primele poezii în revistele vremii, nu o dată chiar alături de numele poetului din Lancrăm, ceea ce mă făcuse să mă simt nu egalul său, cu oricât orgoliu ar pecetlui adolescența fruntea unui poet, ci făcând parte din marea familie de poeți români care vin să-și spună cuvântul într-un dialog cu lumea, un cuvânt al adevărului și frumuseții care nu pot fi comunicate decît prin limbajul inefabil al poeziei.

Cu trei ani în urmă fusese secerat de o boală necruțătoare scriitorul Gîb I. Mihăescu care de abia trecuse pragul celor 40 de ani și care mă cucerise cu *La Grandiflora*, *Zilele și nopțile unui student întîrziat*, *Rusoica* și mai ales *Donna Alba*, cărți care-mi deschiseseră în suflet aceeași „corolă de minuni a lumii”, rămasă de veghe, după fiecare lectură a poeziilor lui Lucian Blaga și prezidîndu-mi toate năzuințele literare. Scrisesem în memoria lui Gîb I. Mihăescu un poem evasi-filozofic intitulat *Missa pro defunctis* care apăruse în „Gîndirea”, revista la care, cu regularitate, publica și autorul acestei metafore care provoacă și astăzi în mine un seism puternic. Speram să-l fi citit și Lucian Blaga și ardeam de nerăbdare să-l întilnesc și să-l întreb ce părere are despre poezia mea. Între timp, însă, se petrecuseră multe. Peste țară se năpustise vijelia Dictatului de la Viena, iar cu puțin mai înainte de aceasta, o altă vijelie nu mai puțin devastatoare își infipsea ghearele în orizonturile noastre. Nu peste mult timp, după aceea am fost siliți să trecem din băncile școlii direct în tranșele războiului îmbrăcînd uniforma militară pe care nu am mai desbrăcat-o decît la demobilizare, în 1945, după înfringerea armatei germane. În tot acest timp continuasem să scriu versuri și proză, un jurnal de front intitulat *Nostalgia României mari*, un volum de sonete *Cartea rănilor*, din care, cele mai multe fuseseră dictate, fiind rănit la ochi și internat în spitalul militar din Timișoara. Încet, încet, după război se refăceau toate legăturile cu viața, cu idealurile ei. Dar viața noastră, a celor restituiți păcii de victorie, a fost un

timp foarte aspră. Trebuia să ne ridicăm dintr-o nemaipomenită ruină economică. Dreptul la pace îl plătisem greu rănindu-ne și pacea așa cum ne rănise și războiul. Pentru un scriitor român care a cunoscut eroismul ostașilor, capacitatea de jertfă a unei întregi armate, întorcîndu-se „la vatră” cu pieptul acoperit de decorații, rănile păcii au fost îndurate cu mai multă suferință decît cele ale războiului. Acestea sînt rănile istoriei! Ele se numesc Decebal și Horia, Mihai Viteazul și Nicolae Bălcescu sau Dictatul de la Viena și Tratatul de pace de la Paris, sau cel de la Viena care a urmat după Războiul de Independență devenit piatră unghiulară pentru definirea personalității noastre istorice prin marile victorii de la Plevna și Grivița. Ele, aceste răni, m-au determinat să scriu versuri cum nu mai scrisesem înainte și mi-au dictat și titlul primei mele cărți — *Cartea rănilor* — apărută în anul 1946 la Editura „Casa școalelor”, pe care, bineînțeles, am trimis-o și lui Lucian Blaga, la Cluj, unde se afla cu aureolă de *spiritus rector* al anotimpurilor lirice. Îi solicitasem o părere despre carte dar nu primisem nici un răspuns, sau, poate, nu primisem scrisoarea din pricina prea deselor mele schimbări de adresă. Și anii au trecut neîngăduind în nici un chip rănilor păcii să se cicatrizeze. Dimpotrivă, mai ales literatura intrase într-o zonă de irepresibile nedumeriri. Chirurgia proletcultismului opera incizii dureroase, extirpa și amputa, cuprinsă de o adevărată febră a mutilării, desfigurînd originalitatea, forța expresivă, autenticitatea, pe de o parte, iar pe de alta, făcea încercări disperate să înobileze profiluri comune, să pună nimburi pe frunzi peste care nu căzuse niciodată lumina geniului creator. În acest climat dorința mea de a mă întîlni cu Lucian Blaga rămăsese îngropată în adîncul sufletului ca o dragoste neîngăduită. El, poetul, devenise un solitar. Un solitar devenise și Romul Ladea — sculptorul — de care mă apropiasem foarte mult încă din anii cînd, internat în spitalul militar timișorean, îi devenisem un ucenic spiritual, văzînd în sculptura sa, în reliefulurile încărcate de magii neistovite, solii poetice de care nu era străină nici poezia mea. Cu Romul Ladea vorbisem, de cite ori ne vedeam la București, printre altele și despre Lucian Blaga.

— Cum, încă nu v-ați întîlnit pînă acum? m-a întrebat prin vara lui 1955. A început

să vină foarte des la mine, la Suceag. Îi fac un portret și-i place să vadă cum lucrez. Tace și privește. Să vii să-l vezi, s-ar bucura. Nu prea-l caută mulți prieteni acum. E un fel de... persona non grata! Ca și mine, de altfel.

— Mut ca o lebedă!

— Ei, mut ca o lebedă! De unde? Nu vorbește cu oamenii pe care nu-i cunoaște, dar cu prietenii vorbește despre ce vrei și nu vrei. Mai ales despre problemele care-l preocupă și pe el.

— Pe mine nu mă cunoaște.

— Așa crezi? Te cunoaște! I-am vorbit eu despre tine. Ti-a citit și *Cartea rănilor* și poeziile publicate în revista „Tribuna”. Mi-a spus că ți-a scris, dar scrisoarea i-a venit înapoi, nu te-a găsit în București. O păstrează ca să ți-o dea când vă veți întâlni. Vino să-l vezi.

M-am dus la Suceag. Am ajuns spre prînz, într-o duminică. Pe cer nu era nici un nor. Lumina cădea peste munți ca o draperie țesută din fire străvezii de aluminiu prin care cînd și cînd se rotea cite un vultur. Un vultur mi se părea și Romul Ladea, artistul netemător de văzduhurile sufletului românesc, străbătîndu-le ca un stăpîn absolut. La fel și poetul. Mă grăbeam să-i întîlnesc.

*

Soarele devenise o adevărată fîntînă arteziană care se despletea din înălțimea cerului, aruncînd peste grădinile Suceagului o ploaie de lumină orbitoare. Dar în grădina de nuci bătrîni, de pruni și de meri unde se afla conacul și atelierul lui Ladea era răcoare, de

oarece, între atelier și micul edificiu seniorial se afla un heleșteu din care se răspîndeau volute împletite din respirația apei. Artistul era în atelier. Un ciine negru, ciobănesc îi veghea liniștea. Cînd m-a văzut a început să latre răgușit. Ușa atelierului era deschisă și Ladea, văzîndu-mă, a strigat fără să-și întrerupă lucrul:

— Bun venit. Acum trebuie să pice și Blaga. E ora lui. Dacă vrei, plimbă-te prin grădină. Dacă ai să vezi o bătrînă cu o joardă lungă în mînă, să știi că e mama. Are peste o sută de ani și e sprintenă ca o fată. Să stai de vorbă cu ea. E plină de înțelepciune. Știe cît un sat. Sau, mai bine așeză-te acolo pe băncuța de lingă lac, la umbră și așteaptă-l pe Blaga. Eu pregătesc lutul pentru Blaga al meu.

L-am lăsat pe Ladea să-și vadă de treburi și am plecat prin grădină, gîndindu-mă la apropiata întîlnire cu Blaga. Mă va accepta în preajma lui? Sigur că Ladea nu mă va lăsa și cu un singur gest va desprinde toate pecetile de tăcere pe care, în mod obișnuit, lebedă mută le așează pe toate clipele duratei.

— Ia nu mai faceți pe statuile de piatră, parcă-l auzeam pe sculptor, rupînd tăcerea. Fac eu destule statui. Vedeam și surisul ironic al acestui faun al pădurilor și-i urmăream, prin părul rebel, pieptenul de aur al soarelui trecînd repede, odată cu mișcările capului cînd se apleca spre grămada de lut frămîntat în care cred că vroia să audă inima trezită din somnul milenar cînd i-am auzit glasul cu inflexiuni de bronz: Ce faci, dormi? Blaga te așteaptă!

Am fugit spre atelier, unde poetul Lucian Blaga, îmbrăcat într-un costum alb, surizând, m-a întâmpinat cu prietenie:

— Dumneata ești? Te cunosc bine din ce-ai publicat. Și versul dumitale pleacă din aceleași rădăcini sacre de unde pleacă ființa noastră primordială și din cauza aceasta cuvântul se încarcă de seve tari care nu se usucă niciodată. Știi, poetul, cel ce se legitimează ca atare nu prin ce scrie și prin cum scrie, nu se legitimează, spun, ca un minui-tor de cuvinte ci ca un mintuitor al acestora. Altfel de ce ar mai scrie? Dacă nu ar fi fost poezii, eu cred că de mult cuvintele s-ar fi istovit, ar fi ars pe rugul mileniilor și nu ar fi rămas din ele decât cenușă. N-ar mai fi renăscut. Poezia face din cuvânt pasăre de foc. Cum a făcut Brâncuși pe Măiaș-tra lui din piatră! Condiția ca să nu piară niciodată, este să ardă, ca griul! Să devină pline dătătoare de viață. Dar pentru aceasta trebuie mai întâi să moară. Dar ce moarte poate fi aceasta care dă viață? Dar ce este moartea? După mine, moartea este o altă ipostază a vieții. Poate cea mai laborioasă și mai încărcată de valențe inedite, de o experiență absolut originală. Dar eu tot vorbesc și dumneata taci, de parcă dumneata ai fi mut ca o lebădă!

Îl priveam uimit. De la imaginea pe care mi-o făcusem despre acel Blaga „mut ca o lebădă” și omul care-mi vorbea ușor, cu o fluiditate care nu întâmpina nici o împotrivire, era o mare distanță. Aș fi vrut să-l întreb de unde a venit această schimbare, cum

de i s-au deslegat zăgazurile ființei, spre bucuria mea bineînțeles, dar n-am avut răgaz deoarece poetul a continuat:

— Acum ce scrii? Tot poezie? Nu e bine să scrii numai poezie! Dacă ești înzestrat pentru poezie, poți să scrii foarte bine și proză, dar mai ales teatru. Piese de teatru bune nu pot să scrie decât poezii cei buni. Cei vechi, Eschil, Sophocle, Euripide, chiar Aristophan, apoi Lope de Vega de mai târziu, Shakespeare, Ibsen, Schiller și să nu-l uit pe Goethe al cărui *Faust* l-am tâlmăcit de curind într-o deplină comuniune spirituală, au fost mari dramaturgi pentru că mai întâi au fost mari poeți. Genurile literare, oricare dintre ele, nu sînt pentru poet o *terra incognita*. El trebuie să le ia în stăpînire, sînt aici, pămînturi fertile pe care trebuie să le cultive să obțină o recoltă bună. De pe oricare din piscurile poeziei, poți să te așterni la drum lung, pe podișurile epicii dramatice, uneori să cobori și în grotle dialectice sentimentale unde poți să distingi foșnetul de aripi al păsărilor care se adăpostesc acolo, asemeni unor păsări de pradă gata să te sfîșie în orice clipă. Poetul nu trebuie să rămînă străin față de nimic din tot ce este omenesc. Dar nu numai ca spectator al acestui teatru al vieții, ci trăind în fiecare fibră a textului și urcînd pe spirala interpretării pînă la starea de incandescență a trăirii scenice. Numai atunci el se înscrie organic în perimetrul adevărului și devine una din acele *dramatis personae* fără de care și poezia se descompunește.

ION POTOPIN

DIN ISTORIA CEASULUI DE BUZUNAR

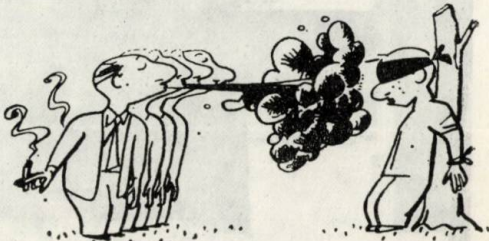
Începutul secolului al XVI-lea a fost marcat prin invenția ceasului de buzunar. Inventatorul lui este Peter Henlein din Nürnberg. Primul lui ceas de buzunar a fost denumit „Oul din Nürnberg”, cu toate că a avut forma unui cilindru. Ceasul avea un singur arătător pentru ore; minutele nu erau indicate. Cadranul era de fier. Meritul lui Henlein nu constă însă în faptul că a știut să construiască un ceas mic, portativ, ci că a introdus pentru prima dată arcul în mecanismul acestuia. Unul din contemporanii inventatorului scria, în 1511, despre acest ceasornic: „El (Peter Henlein — n.n.) le făcea din fier, cu o mulțime de roțițe. Ceasul mergea 40 de ore. Putea să fie purtat și în pungă.”

În secolul al XVII-lea, fizicianul olandez Huygens a adus perfecționări remarcabile în construcția ceasului de buzunar: introducerea spiralei elastice, pentru reglarea oscilațiilor balansierului. El a cedat invenția sa unui confrate în meserie, care a și brevetat ceasornicul cu pendul, la 16 iunie 1657.

În secolul al XIX-lea, în domeniul construcției ceasurilor se punea problema măririi preciziei în marcarea timpului, prin diferite procedee.

De la începutul secolului trecut, la Paris se stabilise obiceiul de a se anunța amiaza printr-o lovitură de tun. Acest procedeu de verificare a ceasornicelor prezenta și un mare neajuns: intervenea în discuție distanța între tunul respectiv și ceasornice, cunoscîndu-se că sunetul se propagă cu o viteză de 340 metri pe secundă.

Abia prin introducerea ceasurilor electrice și verificarea lor prin radio se poate vorbi nu numai despre ora dintr-un anumit oraș, ci și despre ora mondială.

JOSÉ LÓPEZ PORTILLO Y PACHECO:

„Exodul“ constituie unul din capitelele finale ale romanului QUETZALCÓATL scris de actualul președinte al Statelor Unite ale Mexicului, José López Portillo y Pacheco. Romanul înfățișează o pagină importantă și semnificativă din istoria Mexicului Precolumbian: Înflorirea și prăbușirea orașului-cetate Tula, unde s-a născut strălucita cultură toltecă din care s-au adăpat numeroase alte culturi arhaice de pe pământul Mexicului. În centrul romanului se află figura lui Quetzalcóatl, Șarpele cu pene de quetzal, care apare în istoria și în mitologia precolumbiană sub dubla înfățișare de zeu protector al civilizației, care i-a făurit pe oameni și le-a dăruit meșteșugurile și artele, și de conducător luminat care și-a ridicat tribul la o dezvoltare nemaiîntlnită pe Podișul Mexican. Autorul îl înfățișează pe Quetzalcóatl sub înfățișare de european azvirlit de o furtună pe țărmul Mexicului, primit cu bunăvoință de băștinași și care își închină viața dezvoltării civilizației de pe pământul unde a sosit. Capitulul publicat prezintă sfârșitul strădaniilor lui Quetzalcóatl, pecetluit de realitatea că un singur om, oricât de înzestrat ar fi, nu poate înfringe tendințele barbare, obscurantismul și inapoierea, fără ca năzuințele sale să se transforme în năzuințe ale întregii societăți, făurind o forță capabilă să înfrunte și să respingă încercările de revenire a întunericului, simbolizat în roman de Tezcatlipoca, zeul singeros al nopții și al războiului.

EXODUL

Bogăția Tulei sporea întruna. Stăpînirea i se întindea peste tot Anáhuacul. Pînă dincolo de munți ajungeau puterea, comerțul și bunăstarea ei. Ordinea și cultul blind, lipsit de sacrificii umane, făceau viața plăcută. Dar în inima Tulei trăia un tigru pitulat, care curînd îi va sfîșia măruntaiele.

Un tigru trușas și vesel, puternic și mare ca și Quetzalcóatl, care în deplina forță a tinereții sale își plimba zîmbetul disprețui-

tor printre toltecii care îl urau, căci le răpise floarea dulce, fata lui Quetzalcóatl. Umbla întotdeauna aproape gol, acoperit doar cu un *mastle*¹.

Un tigru vioi pe care în jocul cu mingea nu-l întrecea nimeni. Un tigru puternic, care în toate îi întrecea pe cei mai puternici și ridea de toți.

Părinții, care și-au văzut umiliți copiii, tîrîți prin praf, răniți la încăierarea cu el și

apoi batjocoriți în hohote de râs, s-au grăbit să vorbească cu Huémac:

— Cît de puternic pare *tobeyul*². Vioi la joc și disprețuitor în vorbă și la râs. Este stăpînul fetei. Un *tobey* venit de nicăieri, vînzător de ierburi și sălbatec ca un animal. E timpul să-și arate meritele în lucruri care cer un adevărat risc nu numai în aruncarea mingii.

Dincolo de munții înzăpeziți de lacul cel mare, oamenii din Coatépec ne stăvilesc comerțul și jefuiesc caravanele noastre. Să meargă împreună cu războinicii noștri și să-și arate în luptă, puterile și mindria.

— Este adevărat — a spus Huémac, și l-a chemat în fața sa pe Titlacahuan.

— Mi se spune că ești puternic — i-a zis — îmi spun că sari după minge ca un tigrul. E timpul să sari la fel și asupra dușmanilor Tulei. E timpul să ieși din alcovul în care ți dăruiești fericire celei mai frumoase flori pe care ai zmul-o dintre tolteci. Coatépec va încerca forța mîinilor tale. Vei întovărăși pe războinici.

Titlacahuan a râs cu dispreț și a dat din umeri.

— Vei pleca mîine — i-a spus Huémac.

— Voi pleca mîine, a consimțit Titlacahuan.

A plecat expediția cu comercianți, *tame-mi*³ duceau povara și războinicii s-au înțelese pe drum să-l lase singur între tamemi și fără arme pe pămîntul Coatépecului.

Ajunșind la un loc unde erau flori frumoase l-au lăsat singur. S-au îndepărtat în mici grupulețe ca să nu dea loc bănuiei și fricii.

A rămas singur cu tamemii care se priveau unii pe alții zăpăciți, poposind alături de povara lor.

Titlacahuan le-a spus: „În curînd vor veni asupra noastră cei din Coatépec. Cura-joșii războinici ai Tulei s-au dus să lupte împotriva fluturilor. Fără îndoială că se vor întoarce învingători căci sînt războinici puternici. Să ne pregătim de bătălie. Meste-cați aceste ierburi pe care vi le dau. Mare curaj va pătrunde în inima voastră și brațele vă vor fi de neînvins.

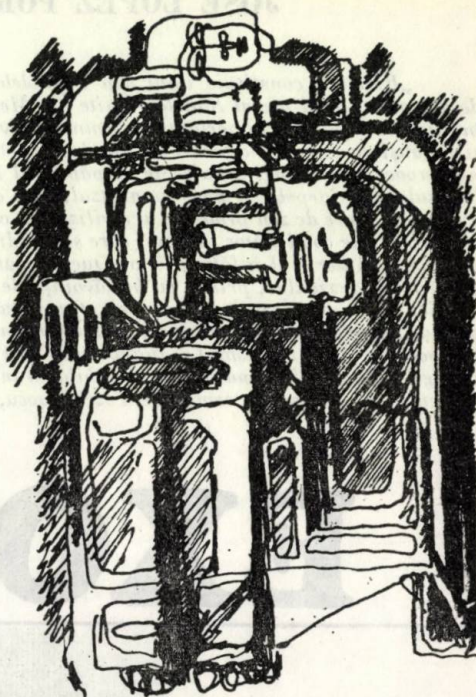
I-au îndeplinit grabnic porunca cei care nu știau decît să care poveri.

— Să stăm liniștiți pînă voi striga, iar la glasul meu ne vom năpusti asupra celor care vin. Pînă atunci stați fără nici o grijă.

Au ajuns cei din Coatépec după ce au urmărit fără nici un rost grupurile de tolteci. Cu strigăte de bucurie s-au năpustit asupra mărfurilor fără să se aștepte la vreo împotrivire.

Pe cînd se apropiau mai siguri, deci, Titlacahuan a scos un răcnet de luptă puternic și a sărit ca o minge de gumă asupra căpeteniei celor din Coatépec, și dintr-o singură lovitură de par, i-a sfărîmat capul.

Tamemii cu ochii ieșiți din orbite, bilbîindu-se și răcînd s-au năpustit peste co-

tropitorii care au rămas împietriți de uimire și teamă, destul timp ca să fie înfrinți.

Lupta a fost scurtă și victoria lui Titlacahuan grabnică.

— Să-i legăm pe captivi. Acum vor căra ei povara în locul nostru. Să ne continuăm călătoria și să ducem mărfurile pînă la destinație. Așa s-au dus și s-au întors la Tula cu războinicii din Coatépec care le cărau poverile.

Cu cîteva zile înainte s-au întors veseli războinicii tolteci.

— Titlacahuan nu se va întoarce! S-a pierdut în Coatépec! Teama nu l-a lăsat să se miște și nu a vrut să intre în luptă. A preferat să rămînă cu tamemii. Nu-i același lucru să te joci cu mingea sau de-a moartea cu dușmanul. Titlacahuan nu se va întoarce! — l-au înștiințat pe Huémac.

Și Huémac s-a bucurat.

S-a dus la Quetzalcóatl și i-a spus:

— Gînele tău, *tobeyul*, era bun numai ca să zăpăcească fetele, să se joace cu mingea și să ridă. Dar cînd am vrut să ne facă o faptă de vitejie și-a pierdut curajul și a rămas în Coatépec, pierdut cu tamemii, încercînd să se ascundă printre ei.

Nu era vrednic să continue singele lui Quetzalcóatl. Gravă jignire ai adus împotriva toltecilor dînd fata ta acestui sălbatec gol. Dar cei din Coatépec au făcut dreptate celor din Tula!

Quetzalcóatl, îmbătrinit și copleșit de boală de la căsătoria fetei lui, nu a mai spus nimic, îl privea doar fix pe Huémac pînă cînd acesta a tăcut și a ieșit din încăpere.

— Să vină fata mea — a poruncit Quetzalcóatl.

A venit în fața lui, mai frumoasă ca niciodată. N-a mai văzut-o de cînd a consimțit să fie adus tobeyul și o mare duiosie i-a umezit ochii celui care de-acum îmbătrînise.

— Acum îmi dau seama de ce ochii mei și-au pierdut puterea. Îmi lipsești tu. De cînd te-ai dus am început să mă simt străin pe aceste meleaguri. Sînt singur, fata mea, și tu la fel!

— Nu, stăpîne, nu sînt singură. Titlacahuan se va întoarce și un fiu de-al lui se mișcă în pîntecele meu.

— Un fiu al tău, fata mea! Un fiu care te îndepărtează de mine! Ce departe sînt de nașterea mea! Cum se subțiază singele meu! Sînt un bătrîn străin pe acest meleag plin de soare, a cărui strălucire ochii mei nu o mai pot îndura. Un fiu al cărui tată a rămas în Coatepec!

— Nu înțeleg ceea ce spui, stăpîne! Titlacahuan nu va rămîne în Coatepec, se va întoarce ca să-și vadă fiul. Vrea să-l arate oamenilor lui.

— Huémac mi-a adus vestea că a rămas între tamemi, că nu a vrut să lupte și nu se va mai întoarce. Fiul tău va avea numai bunic. Un bunic bătrîn și ofilit care a ajuns la capătul vieții.

— Tuturor le trece timpul, stăpîne, dar pe Titlacahuan nu-l vor lua, căci menirea lui pe acest pămînt nu s-a împlinit. Va fi urmașul tău. Și după el, fiul lui, care va fi nepotul tău.

Așa vei prinde rădăcini în acest pămînt plin de soare. Nepotul tău îl va vedea în locul tău pe vremea cînd tu nu vei mai fi. Așa precum te-ai hotărît să devii nemuritor lăsînd urmași ca pe-o sămînță amestecată laolaltă cu pămîntul.

— Titlacahuan, urmașul meu! Nu se poate, fata mea! Titlacahuan nu se va întoarce!

Ea a pălit, și o podidiră lacrimile; dar în curînd și-a revenit.

— Titlacahuan nu moare, nu poate muri! Se va întoarce în curînd și chiar acum mă duc să-l aștept!

Și s-a dus lăsîndu-l pe bătrîn pradă tristeții sale.

— Cît de departe este nașterea mea. Cît de aproape sfîrșitul meu! Fata mea! Fiul meu! Ce va fi cu fiul meu în imensitatea pămîntului? Tatle! Ce se va întîmpla cu Tatle în fața vrăjmășiei pămîntului? Fără fată. Spor, sămînță! Mare, cît de mare este acest pămînt. Și cît de grea este povara! Ce lung e drumul! În această zi nu a mai avut putere să se izbăvească prin pedeapsă. Purta o durere în inimă în întunecimea nopții și

în liniștea singurătății; bătrînii săi ochi plîngeau.

În ziua următoare s-a întors Titlacahuan, cu tamemii săi, victorios, încercați cu armele celor din Coatepec, care purtau poverile.

Era pe la amiază și soarele strălucea puternic.

Își anunțară sosirea de departe cu strigăte puternice și fluierături.

Titlacahuan venea în frunte, aproape gol și înarmat numai cu un par. Pe fața sa avea acel rîs disprețuitor ce-l urau atîta Toltecii.

Huémac și oamenii lui au ieșit ca să-i vadă. Uimirea, nemulțumirea și teama se luptau în sufletul căpeteniilor.

Titlacahuan s-a oprit fălos în fața lui Huémac și a alaiului său.

— Huémac — îi zise —, războinicii tăi sînt foarte viteji. Îți făcea plăcere să-i vezi cum fugeau după fluturi. Penajele lor se întreceau cu florile și aripile. Ce spectacol încîntător! Măciucile lor or fi pline de polen și de praf de fluturi.

Parul acesta, ce-i în mîna mea, este plin de singele celor din Coatepec. De singele lor înșiși. Uite — a strigat — și dintr-o săritură, a doborît sfărîmîndu-le capetele pe trei din captivii care stăteau pe jos, vorbind.

Huémac! Singele dușmanilor este plăcut zeilor dar blînzii tăi războinici, iscusiți în urmărirea fluturilor și în ruperea florilor nu vor să-l verse. Au părăsit mărfurile și acest jucător cu mingea și tamemii au fost cei care le-au apărât!

Aceasta este socoteala care v-o dau, Toltecil!

Poporul care nu mai era obișnuit să vadă singe a rămas impresionat și a început să se agite neliniștit.

Dîndu-și seama de asta, Titlacahuan a continuat să strige:

— Toltecii nu mai îndură mirosul singelui! Ei nu mai pot înfrunta moartea! Toltecii au uitat de luptă, de viață, de singe și de moarte! Fraților, să-i învățăm pe acești oameni speriați valoarea morții și prețul singelui. Să facem ceva pe placul zeilor — a răcnit. Și, ajutat de tamemii, pe loc a început să-i omoare pe captivii care fugeau în toate părțile fără să se apere.

Poporul ațîțat a început să strige:

— Moartea! Moartea! și fără să-și dea seama, în învălmășeala mare, mulți au început să omoare pe captivi.

Era așa de mare tumultul încît a ajuns la casa lui Quetzalcóatl tulburîndu-i liniștea și singurătatea.

— Ce se întîmplă? — a întrebat — Ce sînt aceste țipete care se aud pînă aici?

— S-a întors Titlacahuan — l-au anunțat. A adus captivi pe care îi omoară cu măciuca în fața lui Huémac, care nu știe ce să facă. Poporul este ațîțat și strigă: „Moartea! Moartea!”

— Titlacahuan! Tigrul singeros, demon, tată al nepotului meu. Merg. Voi pleca până în sat! Să vină în piață și fata mea! a spus — și a cerut un bici. Și-a pus mantia de pene, marele penaj, și a fost purtat într-un palanchin.

Cînd a ajuns în piață captivii fuseseră toți omoriți și-i adunau într-o grămadă mare. Mulți tolteci ajutau la această treabă. Tamemii dansau în ritm de *teponaxtle*⁴ și mulți dintre tolteci făceau la fel. Dar cei mai mulți dintre ei, se dăduseră înapoi și priveau îngroziiți și înfricați spectacolul cumplit, iar în praf, în soarele care dogora, singele care se scurgea se usca deîndată și se făcea lut. Huémac se retrăsese însoțit de ai lui.

Titlacahuan stătea semeț alături de grămada de cadavre. Îi pusese penajul victoriei, îi vopsiseră corpul cu praf galben și roșu, și îl îmbrăcaseră cu mantie de care i-au atîrnat podoabe scumpe.

Cîntece de victorie și de bucurie răsunau.

— Titlacahuan! Titlacahuan! Titlacahuan! — strigau. Atunci a sosit Quetzalcóatl

în jilțul său. Cum înainta se așternea liniștea, pînă cînd s-a lăsat deplină tăcere. Numai soarele strălucea. De mulți ani poporul nu-l mai văzuse.

Știa de existența lui; dar nu-i mai simțea prezența, care plutea ca o magie.

Barba îi era albă, și deși fața îi era zbîrcită, energia trăsăturilor și mai ales forța privirii se impuneau tuturor.

Titlacahuan a încetat să mai ridă cînd sosi, îngrozită, fata lui Quetzalcóatl.

Bătrînul a coborît din jilț și a mai putut să se înalțe în fața lui Titlacahuan.

Barba lui strălucea parcă era de argint. Poporul îi privea, înmărmurit, unul în fața celuilalt.

Cel care a curmat tăcerea a fost Quetzalcóatl.

— Tigrule! Tigrule pătat! Acesta-mi ești, un tigru blestemat și laș, plin de sînge și de răutate.

Fata mea! Nu s-a întors bărbatul tău! S-a întors un tigru singeros pe care eu nu-l cunoscteam, și care a intrat în stirpea mea prin carnea și dorința ta. Privește-l cum stă în fața mea, cu sînge străin uscat între gheare.

Acuma îl cunosc, are ochii cenușii ai timpului străvechi ce vrea să se întoarcă. Dar încă nu va veni!

Nu! Titlacahuan blestemat! Aici mai trăiește Quetzalcóatl. Nu vei intra în Tula! Nu ți-a sosit timpul!

Eu sînt Ce-Acatl Quetzalcóatl — a strigat, a luat biciul și cu fiecare strigăt a început să-l lovească pe Titlacahuan, care, surprins, încerca să-și înlăture mantia și podoabele care îi îngreunau mișcările.

Fiica lui Quetzalcóatl și-a îmbrățișat soțul încercînd să-l apere de lovituri, ba să-l și cruce de ele și cu asta l-a împiedicat și mai mult în mișcări.

Bătrînul continua să lovească și să strige:

— Eu sînt Ce-Acatl Quetzalcóatl! Aceasta este timpul meu! Aceasta este Tula mea. Tigrule, Tigrule blestemat! — și a lovit pînă cînd perechea a căzut la pămînt, în praf, în singele celor din Coatépēc și în cel pe care loviturile l-au făcut să țîșnească.

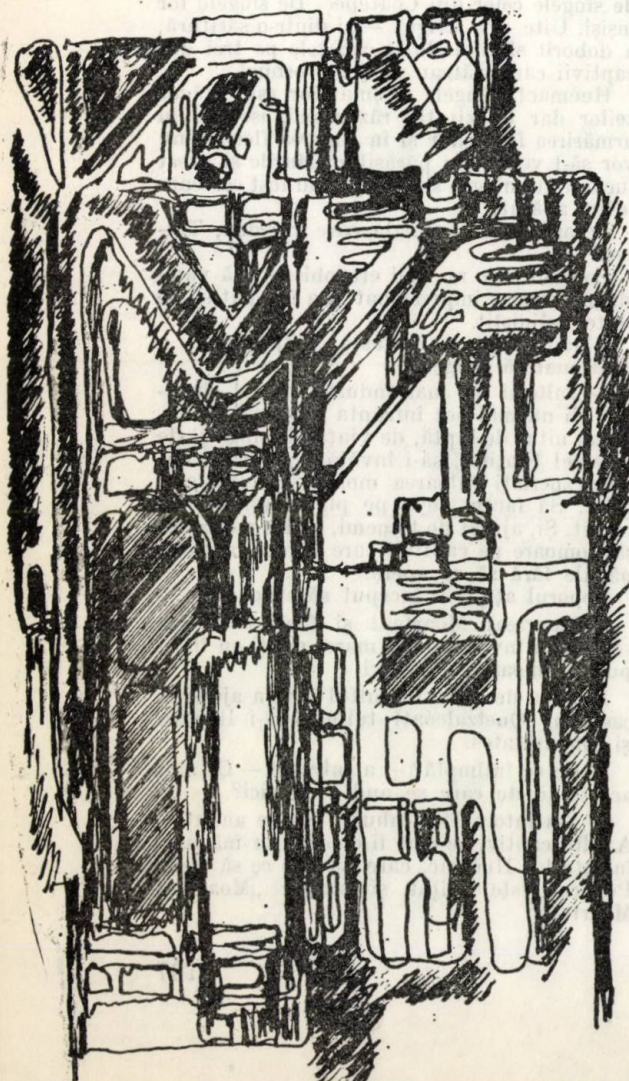
S-a oprit numai cînd puterile l-au părăsit, și a căzut în brațele *cocomilor*⁵.

Poporul s-a trezit din spaimă și a început să cînte cîntecele Șarpelui cu Pene, înălțînd laude lui Quetzalcóatl, care aproape în neștire a fost dus spre jilț. Tot poporul l-a condus pînă la casa lui.

În piață, au rămas Titlacahuan și fata, înconjuțați de tamemii, care i-au luat și i-au dus departe de Tula.

Quetzalcóatl a ajuns la casa lui și s-a închis în încăperile sale.

— Singur, din nou singur pe fața pămîntului — spuse — fără fiu, fără fiică, fără soție! Tula! Tula mea! Opera mea! Singele meu! Tula!

Și multă vreme ieșea singur pe la miezul nopții, din încăperile sale pentru a spăla singele sacrificiilor sale la izvorul așa numit Xiuhpacoya.

Dar a sosit, înfricoșător, cel de al cincizeci și doilea an scotit din ziua în care la malul mării a sosit Quetzalcóatl.

Avea peste optzeci de ani, era bătrîn și trist.

Oamenii din Tula nu-l mai văzuseră din ziua în care l-a doborît pe Titlacahuan. Prezența lui plutea în mod obișnuit, ca aerul și clima Tulei. Aproape că nu mai era prezența omului ci a numelui. Tula, cea a lui Quetzalcóatl.

Era bătrîn, bolnav și plin de zbircituri. Învățase să fie departe și de propria-i singurătate. Ceesuri întregi rămînea nemișcat. Era ca un bulbuc care plutea, plin de istorie și fără voință, într-o sferă.

Nu-l interesa nimic, nici măcar durerea. Nici a lui, nici cea străină. Nu voia să știe nimic nici despre rău nici despre bine. Își întorcea capul cînd i se vorbea de moarte, ori de boală, de mizerie sau de singe.

Datorită absenței sale, toltecii au slăbit legăturile și rînduielele. Lipsa de preocupare și lenea înmuiau carnea și voința. Numai Huémac și grupul său de războinici păstra unitatea și forța organizării. Dar se epuizau și nu găseau printre oamenii din Tula cu cine să-și întărească rezistența.

Titlacahuan ataca și distrugea. Ataca și distrugea. Fiul său, nepotul lui Quetzalcóatl putea de acum să-l însoțească. Mama, uitată în peșteri cu celelalte femei ale lui Titlacahuan, era nefericită.

Tula era rănită pe jumătate. Bogăția ei fără margini era rîvnită de toți. Abundența îi făcea molateci pe tolteci, care își încintau lungile ceasuri de lene de fiecare dată cu plăceri mai complicate.

Mai întii printre tamemi și machehualîe și apoi în clasele mai înalte, a început să se folosească din ce în ce mai des ierburile halucinante. De la miazănoapte le aducea tobeul care s-a întors cu ai lui, și-și pregătea victoria învrăjbindu-i pe tolteci.

Își trimitea ierburile. Își trimitea oamenii care de fiecare dată cîștigau mai mulți adepți ai cultului halucinației.

Machehualii, mai ales tamemii, căutau șefia lui Titlacahuan, care a început să-și ridice o adevărată armată din dușmanii Tulei, care-i rîvneau bogăția; mai ales chichimecii? atinși de cultul halucinației, ba chiar și de toltecii nemulțumiți care corupeau și mai mult inima Tulei.

Huémac a trebuit să țină piept stării din ce în ce mai jalnice. Quetzalcóatl se închidea tot mai mult în el însuși.

Era greu să-l vezi prin casa lui. Și cînd cineva apărea în fața lui, greu era să-i zmulgă vreo vorbă. Tăcea numai și privea pătrunzător.

Huémac purta bătăliile, și de-a lungul anilor a reușit să apere integritatea Tulei, a cărei bogăție nu scădea ci de fiecare dată era mai rîvnită.

Pînă la Huémac a ajuns vestea că se pregătea un mare atac, și Huémac se temea pentru că Tula nu-și dădea seama de pericol. Încercătoare, juca și cînta, se distra și petrecea în halucinații. Huémac, care începuse să simtă și el greutatea bătrîneții, nu putea înălța spiritul rezistenței. Era prea împietrit, prea uscat. Și atunci s-a hotărît să vorbească lui Quetzalcóatl.

Pînă și lui i-a fost greu să dea de el. Stătea închis în încăperea penelor. Dar Huémac s-a apropiat și i-a spus:

— Stăpîne, Tula se va pierde! Tula se va sfîrși. De la miazănoapte vine Titlacahuan cu forțe mari, ale noastre de acum nu sînt suficiente. Oamenii noștri nu vor să țină seama de pericol și nu-i interesează decît dansul și să risipească bogăția pe care ai creat-o tu. Nu mai este cine să le țină piept, eu nu mai pot.

— Ești bătrîn, Huémac! Ca și mine! Tula e puternică. Va ști să se apere!

— Nu, stăpîne, nu va ști! Tula este puternică, dar e putredă. Absența ta i-a dăunat. Nu mai există acea voință comună care o înălța. Și nu mai e nimeni care să se gîndească la toate. Nici măcar tu însuși, ascuns între pereți, străin de orice preocupare. Stăpîne, trebuie să faci ceva căci altfel Tula se va sfîrși! Va veni Titlacahuan și va doborî Sarpele cu Pene pentru a pune pe tron pe Tezcatlipoca.

— Titlacahuan, Tezcatlipoca!

— Trebuie să faci ceva, Quetzalcóatl! Pentru a le întări toltecilor curajul; arată-le pericolul, ațiță-le voința. Vorbește-le, stăpîne!

Să-și dea seama că Titlacahuan va întoarce pe dos lucrurile. Va face din zi noapte, din viață moarte. Și va înșfăca totul ca un tigrul flămînd.

Zi-le, stăpîne! Numai tu poți face ceva pentru Tula.

— Huémac — a spus Quetzalcóatl, de mult nu mai pot face nimic. Nici măcar pentru mine însumi. De atîta vreme nu am mai vorbit nici măcar cu vreun om. Clipe lungi, nesfîrșit de lungi mi le petrec liniștit, privind în gol, golit de toate, pînă și de prezența zeului! Fără durere, fără plăcere, fără să iubesc ori să urăsc. Clipe îndelungate, pline numai de propria mea absență.

— Și Tula, Quetzalcóatl? Și Tula? Numai de tine ești plin, pînă și de absența ta. Și Tula? Și Tula lui Quetzalcóatl, amenințată acum de oameni care coboară dinspre miazănoapte și pustiesc totul în calea lor? Și Tula?

— Tula, Huémac! Tula! Plină este viața mea de acest nume. Și cine-i Tula? Nici

unul din cei care erau aici când am venit nu mă mai întovărășește acum!

Toți s-au dus, toți au murit! Și încă mai există Tula! Și mai are nevoie de acest stră-bătrîn? Ce poate face pentru Tula un singuratec? Nimic, Huémac! Încredințează Tula propriei sale hotărâri.

— Dar, Quetzalcóatl, înțelege! Tula este pe jumătate rănită. Lumea trăiește halucinant din cauza ierburilor ginerelui tău. Realitatea este un orizont nesigur al cărui spațiu îl umplu plăcerile. Tula va sfîrși, Quetzalcóatl. Tula va lua sfîrșit!...

Quetzalcóatl a rămas tremurînd mult timp și în sfîrșit s-a ridicat și a spus:

— Ce-Acatl Quetzalcóatl nu a pierit. Mai bat în pieptul lui două inimi. Nici timpul, nici moartea nu trebuie să învingă voința unui om. Quetzalcóatl va ridica Tula deasupra timpului și a înfrîngerii. Să vină numai tigrii de la miazănoapte! Aici va fi Quetzalcóatl cu biciul său! Tula va prospera!

Mîine să se adune poporul în piață. Quetzalcóatl va vorbi poporului, deși va fi poate pentru ultima dată!

Și cocomii s-au dus bucuroși să-i spună lui Huémac, care s-a umplut de speranță, și a început să adune poporul.

Aceasta a fost ziua aleasă de Titlacahuan ca să-l învingă pe Quetzalcóatl. A trimis pe un bătrîn care se numea Ihuimécatl căruia i-a spus:

— Trebuie să-și lase orașul, unde va trebui să trăim noi. E bătrîn — a adăugat — și trebuie să vrea tinerețe, acum după ce a rîvnit întotdeauna nemurirea. Du-i două lucruri și înșeală-l cu ele. Fă-l să înțeleagă starea lui și uitîndu-se în oglindă să-și dea seama că e bătrîn. Și să-i dăm *pulque*^s cu ierburi halucinante ca să se simtă tinăr.

Ihuimécatl s-a dus cu o oglindă mare și a cerut să fie condus în fața lui Quetzalcóatl.

— Spuneți-i — a zis gîrzii — că în aceste clipe cînd Tula este în pericol, vine un supus să-i dăruiască corpul său ca să poată fi din nou în fruntea toltecilor.

Nu voia să vadă pe nimeni Quetzalcóatl, care era în meditație pentru că în ziua următoare se înfruntă cu poporul său. În cele din urmă stăruința ciudatului mesaj, a celui care venea să-i ofere propriul său corp, a învins hotărîrea sa și Ihuimécatl a ajuns pînă la el cu oglindă.

A intrat și i-a spus:

— Stăpînul meu Ce-Acatl Quetzalcóatl, eu mă închin ție și vin, stăpîne, să te fac să-ți vezi trupul tău.

— Fii binevenit, bunicule, de unde ai venit?

— Ce-i povestea asta cu trupul meu? Să văd.

Ihuimécatl a spus atunci — Stăpîne, eu sînt supusul tău. Vin de la poalele muntelui Nonohualtépelt. Privește, stăpîne, tru-

pul tău, apoi i-a dat o oglindă și i-a spus: Privește-te și cunoaște-te! Cum vei apare în oglindă.

De îndată s-a văzut Quetzalcóatl. S-a speriat mult și a spus: Dacă m-ar vedea supușii mei, cine știe, ar fugi — de zbirciturile pleoapelor, de găvanele scufundate ale ochilor și de toată fața boțită și diformă. Nu mă vor mai vedea supușii mei pentru că aici voi rămîne.

— Ce vorbești, stăpîne? Nu te întrista! Din același pămînt de unde a venit această oglindă în care tu te vezi bătrîn, a ieșit licoarea de a te face tinăr. Dă-mi voie să chem pe fratele meu Coyotlináhual, ca în cursul zilei de azi, în noaptea aceasta, să ți-o aducă, și dacă o bei, mîine vei fi puternic și dornic de a te adresa poporului.

— Ce lucru fără de noimă spui! Sînt bătrîn de trecerea timpului și nu există nici o licoare, oricît de magică ar fi, ca să-mi redea ceea ce timpul mi-a luat.

— Trebuie să știi — spuse Ihuimécatl — că există un loc unde pămîntul și timpul se unesc într-același punct și de acolo țîșnește acest suc pe care vreau să ți-l dăruiesc.

— Prostii! spuse Quetzalcóatl.

— Or fi prostii, zîmbi Ihuimécatl, dar sînt adevăruri ca ale oglinzii acesteia. Dar, mai ales, stăpîne, acest supus care îți aduce adevărul corpului tău în această oglindă nu doare decît binele Tulei. Ce pierzi dacă bei din licoarea lui Coyotlináhual? Ți-e frică de moarte? Ești bătrîn, și inima ta așteaptă doar moartea ascunsă în rușinea zbirciturilor tale. Încearcă, stăpîne! Ce poți pierde? Mîine nu vei ieși în fața mulțimii și-ți vei pierde onoarea și cu ea și Tula. Încearcă stăpîne! Ce poate pierde un bătrîn?

— Fie, a spus surizînd Quetzalcóatl. Să vină Coyotlináhual. Ce mai poate pierde un bătrîn care a pierdut deja totul? Să vină!

Și pe cînd s-a înoptat Coyotlináhual a intrat. Aducea băutura în ulcioare de miere de albine.

Quetzalcóatl continua să stea în meditație cînd i-au dat de știre că sosise Coyotlináhual, și a poruncit să vină la el.

— Eu sînt Coyotlináhual — i-a spus — fratele lui Ihuimécatl. Vin ca și el, de la poalele lui Nonohualtépelt; îți aduc băutura tinereții, care va da vigoare bătrîneții tale, inimii, și vei fi din nou puternic, spre binele Tulei.

— Multe știu și multe am mai văzut — a spus Quetzalcóatl; dar o băătură ca aceea de care vorbești nu poate exista. Dar am spus că o voi bea. Ce poate pierde un bătrîn, cînd și-a dat seama de propria-i neputință?

— Încearcă-l cu degetul tău mic, căci e tulbure, este un vin puternic.

Quetzalcóatl l-a gustat cu degetul; i-a plăcut și a spus: Voi bea trei porții.

Coyotlináhual¹ a sfătuit să bea mai mult. Și după ce Quetzalcóatl a băut, Coyotlináhual a dat tuturor cocomilor câte cinci cești la fiecare și astfel au băut pînă cînd toți s-au îmbătat de-a binelea.

Ayn! Ya! nyya! inye! an!

Soarele și culorile sale au invadat toate încăperile clădirii. Ochii erau puternici și îl puteau privi în față. Soarele în jumătatea Teuhtlampei.

Ayn! ya!

Cihuatl²! Cihuatl vino, și bea cu mine din licoarea vieții și a nemuririi.

Ya! inye! Vine, Cihuatl, vine deja Cihuatl! Să vină! Ayan! ya! Lumea se îndoaie și tu ești în cealaltă jumătate. Merg. Sar! Merg după tine. Puternice sînt culorile, dar mai puternici ochii. Vin din ombilicul tuturor lucrurilor și se viră în spatele roșului. Cihuatl, să fim nemuritori! Eu te voi menține veșnic vie, veșnic tinăra! Să bem! Cihuatl! Să sorbim din ceștile de miere. Puternică e lumea și nesfîrșit soarele. Orizontul e plin de toate culorile. Cît de frumoase sînt păsările și cît de prelung e zborul lor; se desparte ca un nor și cuprinde toată sfera mea.

Dinspre miazănoapte vine tigrul cel pătat care a înșfăcat-o pe fata mea. Acest tigru pătat, enorm, care sare dinspre soare! Am să-l trîntesc la pămînt. Am să-l lovesc. Ce mare sînt, ca mantia Tulei, ca norul, ca apa mării. Verde sînt și stacojiu.

Frați cocomi! Aduceți-mi mantia de pe-ne, însemnele și stindardul.

Cu o mîină am să-mi iau fiul, știuletele de porumb cu părul de mătase. În cealaltă mîină să vină Tatle. Am să arăt poporului pe cei doi gemeni!

Acatl! Acatl! Frate, du-te și anunță-mi sosirea!

Să aducă cremene. Cinci pietroaie de cremene vor doborî la pămînt pe Titlacahuan cel flămînd de carne.

Soarele este frumos și încălzește toate culorile corpului meu. Sînt tare. Sînt așa cum am venit.

Sînt acesta care sînt!

Ayn! Ya! Yn! Ya! Inye! An!

Tolteci care navighează în toate jumătățile.

Sînt acesta care sînt!

Sînt cineva!

Cinci pietroaie de cremene voi înfige în trunchiul tigrului. Cinci pietroaie-l vor sfîrteca în noaptea aceasta. Cincil!

Ayn! Ya! Yanaya, Ynye, An!

Puternic mai este stăpînul Quetzalcóatl. Aduce vîntul dinspre răsărit.

Aduce ploaia și desparte jumătățile.

Puternic sînt! Ce-Acatl Quetzalcóatl! Stăpînul celor două jumătăți. Tula, Tula, Tula mea! Întotdeauna vei fi! Nu vor fi pietre și cenușă.

Soarele acesta frumos și cald te va menține întotdeauna tinăra. Tula! Cihuatl! Fata mea!

Vîntul de la răsărit! Vine vîntul!

Ayn! Ya!

Cocomi, pînă sus să ne urcăm în zbor!

Sîntem mari, Ce-Acatl, din piatră șlefuită de soare, de vînt și ploaie!

Vine vîntul!

Vine vîntul!

Întunecimi!

Yohali Ehecatl!

Vînt și întunecimi!

Poporul uluit l-a văzut cum ieșea tipînd, cu alaiul lui de oameni beți. O mască grotescă, verde și stacojie, acoperea fața sa zbîrcită. Pe jumătate gol își dezvăluia trupul sleit. Dorea să ajungă la piramide, dar cocomii au tras palanchinul înainte de a se urca în el.

Huémac l-a ridicat de pe jos, l-a luat pe brațe ca pe un copil și a înțeles că Tula este pierdută.

Sosise Tezcatlipoca!

¹ Sorțulet purtat de triburile înapoiate

² Membru al unui trib primitiv

³ Cărători de poveri

⁴ Tobă mare, orizontală

⁵ Purtătorii palanchinului marilor demnitari.

⁶ Oameni de rînd din tribul care începea să se divi-

da în clase

⁷ Triburi războinice, nomade, din nordul Masivului

⁸ Băutură fermentată din agave.

⁹ Soția moartă a lui Quetzalcóatl

Traducere de DOINA MARIA PĂCURARIU

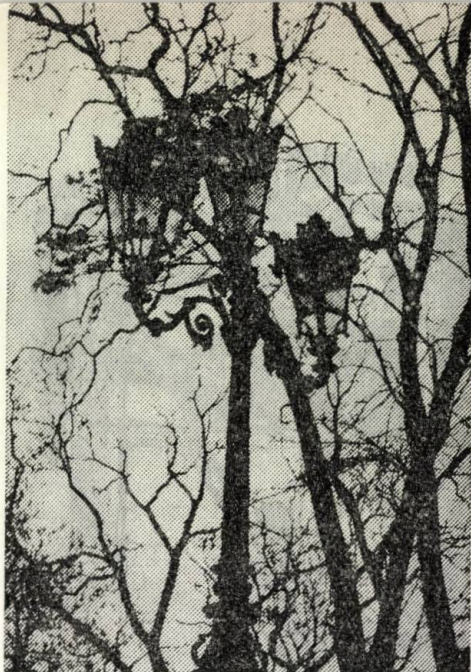
TRIPTIC SENTIMENTAL

Anton Pann

De la Sfînta Vineri, pe Năsturel Herescu, întrî într-un Bucureşti întors parcă din pîlpîirile unui amurg mateian, sfîrşit în povestea rătăcitorilor Crai. Ştiu că nu mă aflu în tărîmul lor dinspre Cîrtea Veche, şi nici neamurile Arnotenilor nu-mi ademenesc închipuirea, în această lume dintre Călăraşi şi Dudeşti, dusă pînă la vremea lui Vodă Caragea. Calc, într-o duminică îngăduită visării şi hălăduielilor, prin mahalaua Udricani, cu Ion Ghica din amintiri, şi ajung în mahalaua Lucaci, la casa şi la mormîntul ciudatului dascăl de muzichie, care a fost Anton Pann.

Pe strada numelui său, două fuioare de fum arată că dumnealui ar mai fi acasă, întors de la Rîmnicu Vilcii şi de la Braşov, amărit într-ale chivernisirii şi-ntr-ale dragostei, singuratic între proverbe şi întîmplările veacului. Un duh lăutăresc bîntuie, şi o sfîntă priceasnă, ofuri de inimă ruptă sînt prinse în bătaie de clopot, gîndul trece de miezul veacului, din tipăriţi şi minăstiri, pe drumurile Țărilor celor trei, în Răsunetul de imn al tuturor: *Deşteaptă-te Române!* Cît suflet a pus dascălul din Schei, Anton Pann, la ceasul acela, în versurile de urnire ale Mureşanului! Ce îmbrăţişare de frate!

Atîta să fi fost, numai ceasul sfînt al celui Răsunet, şi ajungea în veşnicia pătîmirilor noastre. Dar cită înţelepciune şi cită cîntare, ce învăţătură scumpă, adunată de la lume şi întoarsă lumii, îndeamnă la căutarea lui, acolo unde sfîrşi, trecînd, într-un amurg mateian, din strană, sub chipul de bronz din ograda bisericii Lucacii.

Ion Creangă

Acum o sută patruzeci de ani, la 1 martie, s-a născut, în Humuleştii Neamţului, acela care avea să intre în literatura română cu așa comoară de suflet şi de grai, cum numai Dănilă Prepeleac a mai intrat în ogradă, călare pe burduful cu bani. Băiatul lui Ştefan sin Petrea Ciubotarul şi al Smarandei, a învăţat şi el cum a dat Dumnezeu, printre năzdrăvăniile copilăriei, mai cu bădiţa Vasile, dascălul bisericii, ori la Broşteni în munţi, mai la „fabrica de popi din Folticeni“, ori la Socola Ieşilor, pînă a ajuns diacon, şi apoi la Şcoala de la Trei Ierarhi, de s-a făcut învăţător.

Nu s-a împăcat cu cele sfînte. A mers la teatru şi a tras cu puşca după ciori, şi-a tăiat pletele, şi-a lepădat hainele popeşti. La mîncare era neîntrecut; la inimă, fără astîmpăr. Păţaniile, începute la apa Ozanei, cu pupăza din tei şi în cinepa mătuşii Mărioara, se ţineau lant, lăsîndu-i o singură, aleasă dăruire: cărţile de citire. La vîrsta cînd marii lui contemporani realizau sintezele filozofiei şi ale istoriei, dascălul Creangă făcea abecedare, descoperindu-şi patima ascunsă pentru inimă şi limba poporului său.

Erau timpuri de mari agitaţii politice. Vremea Unirii ducea laşul spre alte zodii. Ajuns în bojdeuca din mahalaua Țicăului, trăia în felul lui încercările veacului. Pînă într-o zi, cînd l-a cunoscut pe tînărul confrate într-o cele dascăleşti, revizorul şcolar Mihai Eminescu. S-a legat o prietenie ca în poveste şi s-a dezlănţuit atunci potopul de înţelepciune şi de amintiri, cum nu se mai pomenise în spusa şi în scrisul românesc.

Stăteau lângă nopțile lor țărani, aceia care îi întorceau în basme și în poezii, pentru care își deslegau comorile sufletului și drăcoveniile minții și își scriau cărțile de neconținută uimire.

Luchian

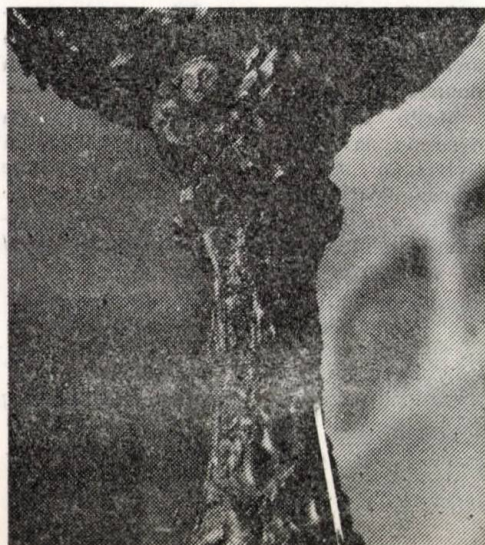
La 1 februarie 1868 se naște, în comuna Ștefănești din ținutul Botoșanilor, aproape de lunca Prutului, Ștefan Luchian. Să nu trecem nepăsători prin această zi, repetată numai de patruzeci și opt de ori în ceea ce iubirea, neliștea, munca chinuitoare și suferința au fost viața lui. Sub cerul de smalt, răsare dintre anemone și trandafiri, tufănele și crizanteme, fața Zugravului, ochii deschiși în rugăciune, sufletul de amurg incendiat de obrazul ca o toamnă tirzie, și mina de sfânt bizantin, cu unealta fericirii și a răstignirii sale.

Cu autoritatea geniului, în imperiul culorii, Luchian s-a însoțit cu oameni de rind, a suferit cu țărani în răscoală, a zăbovit la margini de crîng și în mahalalele Bucureștilor, a iubit femeile, copiii și florile, a căutat poezia luminii în inserare, a strins podoa-bele pămîntului și ale văzduhului, le-a pus frumos în ulcele și le-a privit o viață întreagă, pînă ce i-a rămas sufletul în făpturile lor.

Cînd Eminescu sfinși, Luchian, de departe, imaginează și trimite în țară chipul poetului. Într-un tirziu al durerilor, Enescu vine la patul lui și-i cîntă la vioară, cine mai știe, în ceasul acela, ce melodii cerească...

O, da, în lumea lor erau tineri și fără timp, din aceeași parte de țară, parcă din aceeași ogradă, treziti în miracolul pămîntului și al anotimpurilor, ca să descalece în sufletul neamului, în treimea de grai, de cîntec și de culoare.

ION HOREA

Cei dintîi traducători ai poeziei românești

Traducerea e act de cultură. Cînd este făcută într-o limbă de circulație largă, ea înfățișează cititorilor din țările evolute o parte din manifestările sufletului poporului, din care s-a tradus. În privința traducerilor Germania este țara care a tradus mult și traduce încă din toate limbile lumii.

Caracteristic pentru ea, în această privință, e și faptul că, primul document literar în istoria literaturii ei este o traducere: a Bibliei transpusă în limba gotică de Ulfila sau Wulfila (311—383 e.n.), episcop vizigot, text socotit pînă azi cel mai vechi de limbă germanică. Germanii sînt cei dintîi traducători ai poeziei românești.

Dar legăturile noastre spirituale au fost totdeauna cu Franța; dar în limba franceză n-au apărut, la început, decît poeziile lui V. Alecsandri sub titlul *Ballades et chants populaires de la Roumanie* în anul 1855 cu prefața de A. Ubicini autorul traducerii fiind... chiar V. Alecsandri!

Să prezentăm acum pe cei dintîi traducători germani ai poeziei noastre, în ordinea apariției traducerilor:

FRĂȚII ARTHUR ȘI ALBERT SCHOTT

folcloriști, au adunat 43 basme românești, mai ales din Banat. Arthur Schott a trăit șase ani în Oravița, ca agronom și vorbea românește, ne studia superstițiile, portul, dialectul bănățean etc. În prefața lucrării *Walachische Märchen* (Stuttgart und Tübingen 1845) remarcînd, că basmele popoarelor

europene au elemente comune, traducătorii spun: „cît de departe se întind legăturile spirituale, care unesc indisolubil popoarele, în ciuda războaielor și a urii între ele!“ (Prefață, pag. XI.).

WILHELM VON KOTZEBUE

fiul cunoscutului dramaturg August von Kotzebue, publică în traducere germană, poezii populare românești sub titlul *Rumänische Volkspoesie* (Berlin 1851), spunînd în prefață, că a stat nouă ani la noi. Dintre baladele românești, 26 la număr, remarcăm: Toma Alimos, Codreanu, Gruia Grozovan, Movila lui Burcel etc. între care și Miorița. Foarte interesantă este atitudinea sa față de Miorița. Îl combate pe Alecsandri, care susținea că această baladă este doar un fragment. Kotzebue susține, cu hotărîre, că Miorița este însăși Poezia și că „Frumusețea ei este intraductibilă. Cu toată grija, pe care am depus-o, știu că mioara mea rămîne mult în urma celei românești, care, totuși, chiar așa, cum am putut s-o redau, uimește pe cititor, care vede, ce dar îi oferă un simplu preț al Naturii“.

Și noi îi datorăm mult lui W.v. Kotzebue, care ne-a deprins limba, ne-a studiat obiceiurile, pe care le-a redat în lucrarea *Bilder und Skizzen aus der Moldau* (Berlin, 1860), iar în cea intitulată *In der Moldau* găsim schița de valoare documentară despre vestitul iarmaroc de Sf. Ilie (der Elias — cin Viața moldovenească, *Laskar Vioresku*)

LUDWIG MÖCKESCH

tipărește, în 1851, un bogat în traduceri din românește, lucrarea *Rumänische Dichtungen für Deutsche* (Poezii românești pentru germani) o selecție din poezia noastră populară și cultă. (Cantemir, Eliade, etc.). Regretăm că, despre traducător, nu avem informații mai precise.

JOHANN KARL SCHULLER

a fost profesor la liceul evanghelic din Sibiu. Om de superioară cultură, fiind membru al mai multor academii și societăți științifice străine, s-a refugiat împreună cu fiul său, în 1848 în noaptea tragică pentru Sibiu (11 Martie) în București. Tipărește două volume de traduceri. În prefața primului său volum intitulat *Aus der Walacher* (Sibiu 1852) scrie: „Nu pot trece sub tăcere, cu cită omenie s-au întrecut nobilii locuitori ai orașului București, să-i primească pe refugiații ardeleni și să le îndulcească soarta lor amară. Amintirea îngrijirilor și a dragostei pe care

eu și fiul meu le-am primit aici, nu le vom uita niciodată“.

Întiul volum cuprinde fabule de Alexandrescu, cite trei poezii de Bolintineanu, Ienăchiță Văcărescu etc. și un mare număr de proverbe românești (35 pagini). Volumul doi *Aus der Kleinen Walachei* (Din Oltenia), tipărit tot la Sibiu în 1859, cuprinde balade ca: Haiducul Tunsu, Miorița, Minăstirea Argeș etc. Socotesc ultima baladă drept cea mai izbutită. Autorul relevă frumusețea limbii noastre „iar bogăția de rime duce adesea pe traducător la disperare“.

LUDWIG SIMIONOVICZ STAUFFE

publică în 1868 *Rumänische Poeten*. Traducerea sa a stîrnit atîta entuziasm, încît editura se vede nevoită să scoată, în același an, o nouă ediție. Ea cuprinde traduceri din Alecsandri, Bolintineanu, Alexandrescu, C. Negruzzi, Ienăchiță Văcărescu ș.a. Traducerile sînt fidele și nu vădese nici urmă de sforțare. Par originale.

Alți scriitori germani, ca foarte merituosul profesor

AUGUST FRANKEN

vorbește cititorilor săi despre vitregia trecutului poporului român scriînd: «Suferințe atît de crude nici un alt popor nu le-a îndurat și o altă națiune, cu structură sufletească mai puțin elastică, ar fi căzut pradă acestor suferințe; (...) dar poporul român a întîmpinat toate furtunile cu lozîncea „Românul nu pierie“! Acestea toate în prefața lucrării sale *Rumanische Volkslieder und Balladen* (Danzig 1889), care s-a bucurat de frumoase recenzii în presa germană. Trebuie să remarcăm, că tot Franken scrie un articol entuziast despre Eminescu în *Rumänische Revue* (Wien, 1889).

Nu putem încheia acest articol fără să nu amintim și despre cele două traducătoare: *Mite Kremnitz* și *Carmen Sylva* care în lucrarea *Rumänische Dichtungen* (Leipzig, 1881) au tradus prima 25 poezii de Eminescu; a doua 28 de poezii de Alecsandri.

Multe poezii sînt izbutite. Redau, ca exemplu, în traducerea germană a *Carmen Sylvei*, o strofă din poezia *Singurătate* (Einsamkeit) de Eminescu, din care să se vadă ce bine e redată muzicalitatea originalului eminescian. (Ah! de cite ori voit-am, / ca să spînzur lira-n cui!):

Ach wie oft wollt ich die Leys
Müde hängen an die Wand,
Dass mein ödes Dichterleben
Doch ein mal ein Ende fand!

VIRGIL TEMPEANU

DIN LIRICA ENGLEZĂ

DESPRE COSTUMELE
POETICOR

GILES FLECHTER THE YOUNGER

(1585—1625)

Cîntec de dragoste

*Iubirea, slab și tare îndeamnă împreună
Și iedera, stejarul înlănțuie nebună.
Cînd umbra și iubirea prin junglă le dă roată
Chiar lei-s blinzi și supți, supuși ca niciodată.*

WILLIAM BLAKE

(1757—1827)

Augurii inocenței

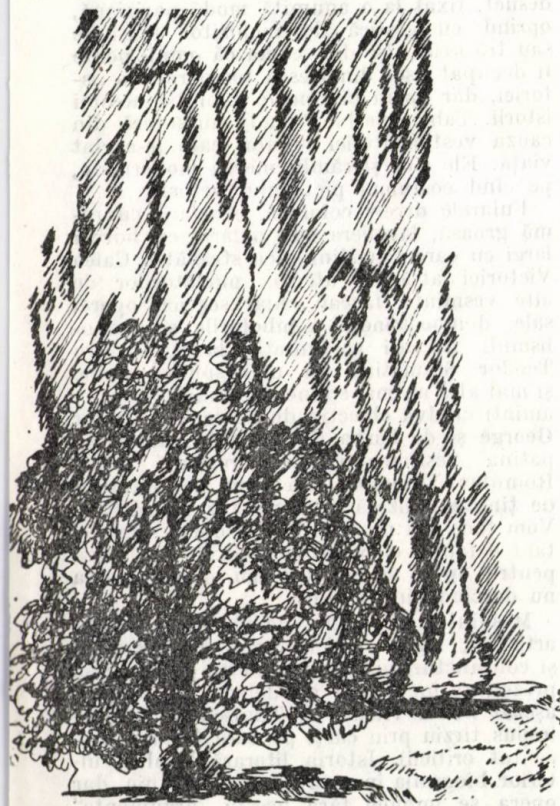
*In firul de Nisip să vezi întreaga Fire
Și Cerul în Sălbateca Floare
Cuprinde-n palmă Nesfîrșitul
Și Veșnicia-n ora trecătoare.*

G.M. HOPKINS

Frumusețe multicoloră

*Glorie nevăzutei miini pentru lucrurile
dumnezeiește smălțuite
pentru cerurile pătate de culori ca niște vaci
bălțate;
pentru alunițele trandafirii care-mbracă
păstrăvul lunecînd sub apă;
pentru zborul castanelor ca focul în spuză
pentru aripa cînteziului;
pentru priveliștile tăiate mărunt — stîină,
pîrloagă și plug —
și toate îndeletnicirile omenești cu sculele
și rînduiala lor;
pentru toate cîte sînt și se-nfruntă, lucruri
simple, ciudate;
tot ce e nestatornic și acoperit de pată
(dar cine știe cum?)
cu dulce-amar, iute-încet, umbrît-orbitor,
tot ce se revărsă din frumusețea tainei care
dăinuia mai presus de mișcare,
glorie nevăzutei miini!*

În românește de **VASILE NICOLESCU**

ESEU

DESPRE COSTUMELE POEȚILOR

Unul din subiectele cele mai spectaculoase ale discuțiilor ce-l antrenau pe G. Călinescu era bizareria de geniu a scriitorilor, comportarea ieșită din comun, insolitul vestimentar sau chiar ciudățeniile domestice. El însuși cultiva anumite insolitudini pe care mulți dintre cei din jurul său nu le-au înțeles. Îmi amintesc o vizită la Castelul Iulia Hasdeu, ocazie în care G. Călinescu elogia bizareria amfitrionului spiritual ca pe-o mitologie necesară fixării în istorie a scriitorului, neopozabilă operei sale cu mesaj rațional și social. Mitologia singurătății sau poate a însingurării, cu consecințe arhitectonice — în cazul castelului hasdeian — nu afecta cu nimic ideile din *Răzvan și Vidra* și nici descoperirile sale epocale din domeniul filologiei. Cine ar amesteca miturile biografiei cu opera unui scriitor ar face o confuzie de planuri. După unii nu e exclusă nici reverberația insolitului biografic în opera literară. Dar nu se poate face din aceasta o regulă.

Romantismul venea nu numai cu o literatură insolită ci aducea și o recuzită insolită pe plan vestimentar; simbolismul sau chiar alte curente și grupări mai moderne aduc o anumită ținută, atrag atenția prin anumite caracteristici de garderobă, prin anumite regii. Ne amintim fularele simbolistilor, lavalierile neoromanticilor. Dar nu de asemenea practici estetice e vorba în eseu nostru ci de insolitul cultivat ca atare, într-o subiectivitate dusă pînă la nonconformism.

Alexandru Macedonski a fost un personaj cervantesc al literaturii române, un ciudat ideator de mobilier și decorații interioare, un inventator de strămoși nobili (ca și Hasdeu), cultivînd o heraldică domestică și o mitologie a eului său. Dar toate acestea n-au forțat cu nimic opera sa cu implicații proproletariene, n-au modificat antidinastismul său și n-au alterat dragostea stenică pentru poezie. Opera lui Mateiu I. Caragiale nu ni se pare azi cu nimic mai bizară sau mai lipsită de contemporaneitate pentru faptul că autorul ei cultiva inactualitatea heraldică sau heraldică. Răspunsurile, la unele întrebări posibile și explicațiile acestor comportări

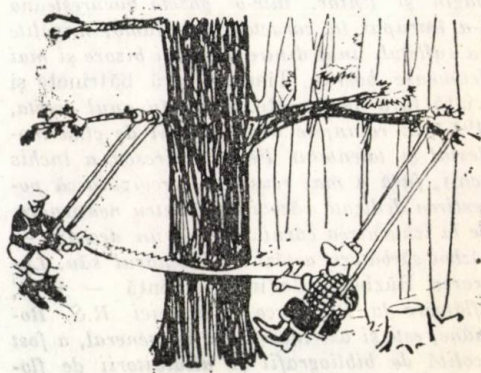
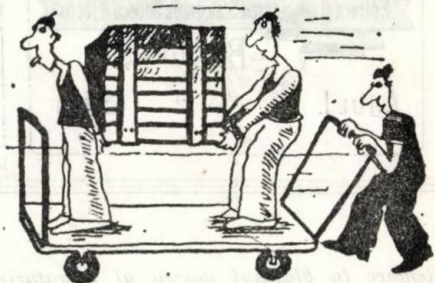
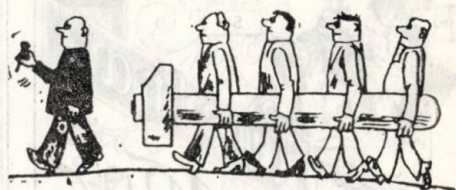
sînt conținute deopotrivă în biografia și opera mateiană, fără să dezavantajeze opera. Cine și-l amintește pe Pallady traversînd străzile Bucureștilor, în costumul său voit desuet, fixat la o anumită modă pariziană, oprind cu gestică de inchișitor mașinile sau trăsurile, își dă seama că omul poate fi decupat ușor din fresca temporală a istoriei, dar opera rămîne în evoluția acestei istorii. Tablourile lui Pallady nu suferă din cauza vestimentației omului care le-a dat viață. Ele sînt și rămîn mereu moderniste, pe cînd costumul pictorului vetust.

Fularele divers colorate, ochelarii cu ramă groasă, lavaliera sau pălăria cu boruri largi cu care Ion Minulescu străbătea Calea Victoriei atrăgînd atenția purtătorilor de alte vesminte, făceau chiar servicii operei sale, demonstrîndu-i simbolurile și simbolismul. Aceeași costumație la Alexandru Teodor Stămătiad nu mai spunea nimic și mai ales nu mai spune azi nimic. Ne vom aminti cîndva obiectiv de boema lui Tudor George și de barba lui Leonid Dimov, de patina vestimentară bine regizată a lui Romulus Vulpescu, așa cum ne amintim de ținuta stilizată englezească a lui M.R.P. Vom face sau nu trimiteri la operă, important e faptul că vestimentația nu e nocivă pentru operă și talentul sau originalitatea nu descind din costum.

Mesajul unei opere, ideile unei creații artistice, nu se impun prin caracteristici și conjuncturi biografice. (Petru Vintilă și-a prezentat un volum de debut, de versuri, așezat într-o vitrină în Timișoara, dar s-a impus tîrziu prin cărți pe care i le-au prezentat criticii). Istoria literară implică ulterior biografia în operă, o reconstituie, dar opera se impune fără aceste „argumente“

contemporane genezei dar devenite publice (impuse) postum. De multe ori cunoaștem bizareriile contemporanilor și nu le cunoaștem opera sau dacă o cunoaștem și o raportăm la ele îi „alterăm” numai aspectele exterioare nu fondul. O poezie excepțională, rod al unei sensibilități excepționale, al unui talent deosebit, nu poate fi negată de o anumită costumație sau o insolită prezență a părului. Nu pledăm, în argumentația noastră, pentru indecență, oricât de mult s-ar pune acest mod de a fi pe seama unor mari răzvrățiți ai poeziei ca Villon sau Baudelaire, ci facem trimitere numai la ceea ce este *personal*, *subiectiv personal* în comportări și nu la ceea ce ar putea deveni anormal. Insolitul nu este un lucru anormal ci doar un act de nonconformism, o replică socială, un gest, o tiflă, o polemică. Căutarea insolitului pentru insolit este însă o formă fără fond, un letrism social, lipsit de inteligență, un simplu epigonism.

În explicarea raportului dintre caracterul insolit al omului și mesajul social al operei nu e nici o contradicție; mesajul poate fi și el insolit ca stil, ca modalitate de expresie, nu ca ideologie, ideologia fiind în mod material și în sens profund a societății care-l conține pe creator. Conștiința socială a creatorului e una și comportarea sa ca persoană particulară cu totul alta. Un poet cu o garderobă ciudată poate să scrie poeme politice de cea mai mare valoare estetică și un poet cu o comportare vestimentară uniformă (în salopetă) poate să comită erori. Nu vestimintele, nu ciudățeniile estetice (G. Călinescu ne-a primit odată în pantaloni scurți de ziua lui, obligându-ne să venim cu haine negre și cravată) ci lecturile, ideile, gândurile unui autor au consecințe în operă. Nu pledăm, o repetăm, pentru uniformizarea pletelor, a bărbilor, a hainelor tip „Convention”; într-o asemenea ipostază insolit ar însemna reversul, întoarcerea la clasicismul epocii sau la moda străzii. Desigur un mare poet nu-și permite să devină un măscărici, nu poate apela în mod deliberat la insolitudini retrograde sau minore, el are oricând gustul bizareriei de calitate. Știm că pe Paul Cézanne copiii din Aix-en-Provence îl socoteau nebun și-l arătau cu degetul, pentru că nu era ca toți oamenii. Strănepoții acelor copii îi admiră cu venerație *opera* în muzee și nu-i mai deranjează, ci chiar îi încintă, bizareria costumului. Dincolo de o anumită opacitate a mediului, ciudățeniile extraartistice ale creatorilor — ciudățeniile ce nu afectează morală socială — nu sînt și nu devin izvoare ale operelor. Insolite sau bizare, costumele poezilor rămîn în biografie, opera intră în eternitate iar amintirea costumelor sau a caselor devine o anexă, o consecință memorială a operei.

EMIL MANU

Aniversări 1977...

Remarc în blajinul muzeu al literaturii, dotat cu o memorie arareori dispusă să greșească, o constelație de aniversări: acum 115 ani, tocmai, într-un ianuarie amurgit și încă înșepenit în gerurile bobotezei, repetate păgîn și liniar, într-o gazetă bucureșteană s-a întrupat în caractere de plumb, migălite cu sufletul, unul dintre cele mai bizare și mai frumoase basme, Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte. Apoi, în anul acesta, 1977, se rotunjesc nouă decenii de cînd modestul și talentatul Petre Ispirescu a închis ochii, fără a mai reuși să-și revizuiască povestirea dedicată războiului pentru neatințare, de la izbucnirea căruia trecuse un deceniu — război sărbătorit astăzi la centenarul său. Lucrarea Războiul de independență — 1877, aflătoare la Biblioteca Academiei R.S. Române, este și azi inedită și, în general, a fost ocolită de bibliografii și alcătuitoarii de flo-

rilegii aniversînd centenarul. E motivul, așazicînd imediat, pentru care am recurs la inserarea într-un articol a puține dar caracteristice gînduri zvonite de Ispirescu — cu scrisul lui mult aplecat spre dreapta și în grafia anilor aceia, scris parfumat parcă și nostalgic ca unele vechi arhive familiale, prin care și grăiese, nu numai scriu, unii și alții dintre străbunii noștri: „De câte ori ne-am adunat, o'am tot povestit la basme și la snôve d'ale mele; de astă dată însă am de gînd să vă povestesc despre faptele vitejilor noștri românași. Era odată o vreme în care faima ducea numele Românilor în tote părțile cu laudă.(...) De la Michaiu Viteazu nu se mai vezuse stégul nostru pe termul cel drept al Dunării. Iataganul turcesc, care băga în bôle odată pe Românașii noștri cei harnici și iubitori de pace, se rupse în două în dioa cînd Turcii începură a bombarda orașele noastre.“ Și istorisirea curge sfîtos mai departe în folosul celor cu auzul și simțirea pure, în folosul celor care se obișnuiseră să asculte pe „unchiașul dibaci“ șoptind pe hîrtie zvonuri din lumi legendare, unele dintre acestea atît de măiestrite de modestul tipograf, încît și azi și în veac vor străluci în memoria culturii românești.

Acum 90 de ani, așadar, se retrăgea sfios și discret pe „tărîmul celălalt“ inegalatul stringător și povestitor al dorurilor românești de odinioară și dintotdeauna — căci ce altceva sînt istoriile cu Făt-Frumos decît niște călătorii ale românului de la un capăt la celălalt al dorului?... Prieten cu multe dintre somitățile științei și artei timpului, P. Ispirescu totuși nu a fost nici el, ca atîția dintre lucrătorii cu pana, dalta și penelul, un favorizat al societății. A cules 70 de basme — dintre care 59 publicate antum — 74 snoave și aproape 20 de mii de proverbe. A scris despre Mihai Viteazul și Vlad Țepeș, despre războiul neatințării, a scris chiar și despre munca lui și a celorlalți culegători de perle și mirezme folclorice. Dar dacă ar fi publicat fie și numai Povestea lui Făt-Frumos, sau Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte, (așa cum stă scris titlul în sumarul jurnalului „Țăranul român“, an I, 1862, nr. 11) și tot ar fi meritat toată cînstirea noastră și a viitorimii. Să ne întrerupem, deci, din grăbitele noastre lucrări de azi, o clipă barem, și să-i îndulcim zăbava în Elizee bunului tipograf al copilăriei noastre cu un suris și o făgăduință de continuă și netocită prețuire.

MIRCEA CONSTANTINESCU

PIER PAOLO PASSOLINI

IMI POVESTESC VIATA

...Cind m-am născut eu, tata era locotenent de infanterie: aparținea unei vechi familii din Ravena, și își risipise toată averea — pasional, senzual și violent: sfîrșise în Libia, fără un sfant; astfel își începuse cariera militară; care ulterior l-a deformat aducându-l pînă la cel mai definitiv conformism. Asta nu-l putea mulțumi și deci îl exaspera într-una pînă la stadiul aproape paranoic din ultimii ani, la întoarcerea din al treilea război al său. Mizase pe mine, pe cariera mea literară, încă de cind eram copil, intrucît primele poezii le-am scris la șapte ani: intuise ceva, bietul om, dar nu prevăzuse, odată cu satisfacțiile, umilințele. Spera să reușească să împace viața unui fiu scriitor cu conformismul său. Impactul acesta l-a înnebunit: nu mai pricepea nimic... Așcutita lui inteligență nu-l mai sluzea: era un instrument care nu-și mai găsea adevăratul rost. Se exaspera, răcnea, se infuria: trăia să ne facă să suferim, și cît am mai suferit! eu și mama. Cind, în 1942, îmi apărui prima cîrțuție, *Poeme la Casarsa* (în dialect friulan! Lucru de neconceput pentru el, care, proaspăt ofițeraș, nimerise la Casarsa, și acolo o cunoscuse pe maică-mea, înstăpînindu-se asupra ei imediat), o primi în Kenya, unde era prizonier. Dar, cu toată absurditatea limbajului, cartea fi era dedicată, și asta îl mîngia, îl bucura. La întoarcerea lui, eu mă găseam la Casarsa, alături de mama: eram într-o nemărginită intimitate care făcea din Friului spațiul său de drept. Fratele meu Guido murise, partizan. Mama și cu mine eram aproape distruși de durere. Tata sfîrși astfel la Casarsa, într-un fel de nou prizonierat: și începu lunga-i agonie care dură doisprezece ani. Îmi văzu apărînd, una cite una, primele cărți, în dialect friulan, îmi urmări primele succese de critică, mă văzu licențiat în litere: și, între timp mă înțelegea tot mai puțin. Contrastul era feroce: dacă cineva s-ar îmbolnăvi de cancer și apoi s-ar vindeca, poate ar avea despre boala sa aceleași amintiri pe care le am eu din acei ani. În primele luni din 1950 mă aflam la Roma, împreună cu mama: tata trebuia să vină și el, cam peste doi ani, și din Piața Costaguti ne-am fi dus să locuim în cartierul Ponte Mammolo: deja în 1950 începusem să scriu primele pagini din *Băieți de viață*. Eram șomer, ajuns într-o situație extremă: aș fi putut chiar muri. Apoi, cu ajutorul

poetului abruțian Vittorio Clemente, găsii un post într-o școală particulară din (cartierul) Ciampino, cu douăzeci și cinci de mii de lire pe lună. Doi ani de muncă încrîncenată, de adevărată luptă: și tata mereu acolo, așteptînd, singur în bucătărioară, cu coatele pe masă și cu capul prins în mîini, nemișcat, rău, îndurerînd locul; umplînd încăperea cu măreția pe care o au trupurile moarte. Pe urmă Bassani mă introduse în scenariul cinematografic: terminasem *Băieți de viață* pe care Bertolucci i-o semnală lui Garzanti. Tata putea în sfîrșit să se ocupe de o schimbare de locuință ce-l bucura, reaprîndea în el plăcerea alegerii, a vanității, a decorului burghez. Ne mutarăm în Monteverde, în via Fonteaiana: părăsii școala, continuam să lucrez, să scriu versuri, să merg înainte cu *O viață zbuciumată*, să scriu scenariu, cind mi se ivea ocazia. Din colaborarea la *Noptile Cabiriei* îmi putui cumpăra și un FIAT 600 care deveni apoi 1100. Luam și cite un premiu, premiul „Citta di Parma” pentru *Băieți de viață*, premiul „Viareggio” pentru *Cenușile lui Gramsci* (înainte avusesem o duzină de premii mărunte, pentru poezii dialectale, critică etc). Însă viața de acasă era neschimbată, tot egală cu moartea. Tata suferea, ne făcea să suferim: ura lumea pe care-o redusese la două, trei motive obsesive, ireconciliabile: era omul care se dădea, întruna cu disperare, cu capul de pereți. Agonia adevărată ținu cîteva luni: respira anevoie, într-un suspin neîntreput. Era bolnav de ficat, și știa că e grav bolnav, și că și un deget de vin îi făcea rău, și el bea cel puțin doi litri pe zi. Nu voia să se îngrijească, în numele vieții sale retorice. Nu ne asculta, pe mine și pe mama, fiindcă ne disprețuia. Într-o noapte, întorcîndu-mă acasă, am sosit la timp ca să-l văd murînd.

Eu duc acum aceeași viață: lucrez de dimineată acasă; trebuie să pun la punct un nou volum de poezii, *Bogăția*; aștern pe hîrtie notele pentru cel de-al treilea roman *Il Rio della Grana* și încep să traduc *Enaida*. Apoi munca practică, cinematografia, redacția „Officinei”. După-amiază ies și merg să mă plimb, aproape întotdeauna pînă la două din noapte: trec din bogată sau din periferia cea mai prăpădită, la cite o reuniune cu prietenii, Bertolucci, Bassani, Gadda, Moravia, (Elsa) Morante, Citati... Sau chiar în saloanele doamnei Bellonci, ale doamnelor De Giorgio, Mastrocinque, Astaldi... Dar cea mai mare parte din viața mea o petrec dincolo de marginea orașului, dincolo de barieră, cum ar spune, ermetizînd, un răutăcios poet neorealistic. Iubesc cu patimă viața, cu atîta disperare încît nu mă văd bine: zic de datele fizice ale vieții, soarele, iarba, tinerețea: e-o patimă mai cutremurătoare decît cocaina, și e o devălmășie nemărginită, fără de opreliști: și eu devor, devor... Cum se va sfîrși, nu știu...

(1960)

În românește de DAN CIACHIR

CINCINAT PAVELESCU

inediț

Puține specii au rezistat, milenar, chiar de la începuturile literaturii, ca epigrama. Multe au dispărut; altele și-au modificat substanța iar unele au devenit altceva, ca epopeea, spre exemplu, care s-a scuturat de hlamida ei hexametrică, și, după propria ei odisee, s-a întrupat în roman. Numai epigrama a rămas epigramă, chiar dacă de pe frunțile mormintelor a trecut în viața curentă, caracterizând și biciuind, înfruntând cu ascutișul verbului și slujind la îndreptarea șirei morale a ființei umane.

Approape cenușăreasă a speciilor, epigrama a primit nobletea unor măștri, pentru a dovedi parcă, ea cea dintâi, că geniul tutelar al popoarelor capătă noi întrupări dar nu se despămîntează niciodată. Căci, Alceu și Horațiu, Simonide și Arhiloh Catul și Marțial, Racine și Corneille, Piron și Boilleau, Voltaire și Lessing, Pușkin și Lermontov, și cîți alții alții au păstrat farmecul epigramatic din veac în veac, consolidînd specia și garantîndu-i viabilitatea. Prea puțini au fost, chiar în lume, epigramiști „de profesie”. Și la noi, un Anton Pann și Alecsandri, Caragiale și Macedonski, Topârceanu și Păstorel au rămas mai întii scriitori de alte genuri și apoi epigramiști, Cincinat însuși fiind un delicat autor de romane, madrigale și cantilene. Totuși, Cincinat Pavelescu reprezintă în literatura română momentul cel mai înalt al epigramei, culmea ei artistică, părintele catrenului perfect în aciditatea lui arzătoare. El a rămas pînă astăzi o adevărată instituție orală, căci, epigramele lui au prins rădăcină, se mai poartă din gură în gură, uneori chiar atribuindu-i-se ceea ce nu-i aparține. Epigramele sale constituie, evident, un interesant tablou de moravuri social-artistice mai ales din primele trei decenii ale acestui veac, tema predilectă fiind, desigur, literatura.

Din imensul material pe care l-am adunat împreună cu Gh. Zarafu, cu prilejul alcătuirii ediției „Cincinat Pavelescu” și care nu a „încăput” din considerente editoriale, încă merită a fi puse în circulație unele epigrame pe care le încredințăm „Almanahului literar” și în semn de prețuire a creatorului lor de la a cărui naștere s-au împlinit la 20 octombrie 1977 — 105 ani.

VICTOR CRĂCIUN

Marelui Hasdeu

*Eu ți spun să nu-mi bagi vina
— Dar ca geniu faci cum vrei —
Nu glumi cu Zacherlina!
Ea ucide „gîndăceii”
Și-atunci ce faci fără ei?*

1. Praf insecticid. Aluzie la articolele lui Hasdeu scrise împotriva fraților Tony și I. Bacalbașa.

Pictorului E. Stoenescu

*Maestrul Stoenescu întrece chiar natura
Și ți-a făcut portretul așa de-nchinător,
Că ți-aș ura, privindu-l, să ai un singur dor:
Să-ți semene oleacă și capul cu pictura.*

*Cum fama ta s-a dus departe,
Și esti, ca pictor, șef de școală,
Fiind maestru-n naturi moarte,
Fă-mă, te rog, în pielea goală.*

Unui consilier

președinte la clubul „Tomis”

*Bușilă, larga-ți competență
La dublă glorie te-mpinge:
Căci pari la tenis în ședință
Iar în ședință pari la minge.*

Lui Pierre,

fabricant de lame

*Amicul Pierre cînd îmi trimite
Un stoc de excelente lame,
Se-ntreabă: „Sînt mai ascuțite
Oare, a tale epigrame?”*

Lui Vaida

care a proclamat: „Maurul și-a făcut datoria!”

*Dacă a-ți face datoria
Înseamnă să te fi umplut,
Golind buget și visteria,
Atunci maurul datoria
Cu-nerșunare și-a făcut.*

Poetului I. Th. Ilea

care e pupăreț mai mult la chef. Aceste versuri ca să-l vindec nu de pupare ci de pahare.

*Solitară sau în grupă,
Îmbătat de... poezie,
Ilea are o manie:
Cînd e beat sare și-o pupă!*

Lui Ion Minulescu

care l-a așezat pe poet, la un banchet, cam departe de un ministru.

*Atita poți, doar la banchet
Să persecuți pe un poet
ca Cincinat...*

*Dar el rigoarei se supune
Fiindcă talentu-i îl repune
la locul meritat.*

Unui critic

*Blajin dojana ți-o ascult
Și chiar de sfatul tău mă țin:
Căci am scris bine și puțin
Iar tu scrii rău și foarte mult.*

Lui Victor Antonescu

*La socoteală știu că iese,
Căci Victor nu-i sentimental,
Și-ntotdeauna scrie piese
Cu caracter industrial!*

Lui C. Disescu

care-mi spunea că el e și orator și scriitor.

*Că ești mai tare decît mine
Maestre, îți admir temeiu.
Eu minuiesc o biată pană,
Dar tu, și limba și condeiu!*

Slăvită fii!

*Slăvită fii de-apururi, tu, prostie,
Că-n labirintul tău cu-atîtea rame
M-am îmbătat de-atîta veselie
Și ți-am durat atîtea epigrame.*

Generalului Năsturel

*E neegală lupta noastră
Și cum m-aș război cu el
Cînd eu în litere sînt nastur
Iar generalul... Năsturel.*

Chiar dacă...

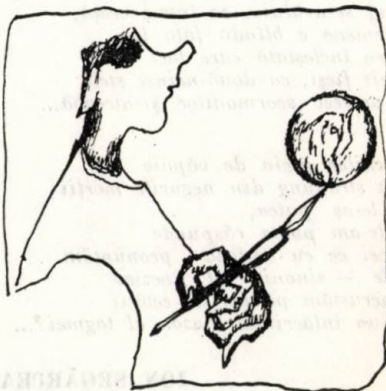
*Chiar dacă-ți pare scump volumul
De epigrame, 80 lei,
Din toate dacă-i una bună
Tot merită să-l iei.*

Post-scriptum

*Bun cititor, să nu te miri
C-așa de scump volumu-ți vind!
Cu banii tăi eu am de gînd
Să iau iubitei trandafiri!*

Epigrama

*Din cuvinte fără sens
Pot să fac un cîntec nou,
Luminos ca un tablou
De Rubens.*

Un elefant bătrîn...

Un elefant bătrîn să fiu aş vrea,
Cel, pînă ieri, un voievod de turmă,
Şi-acuma, detronat, cu voia mea,
Pe nesimţite, să rămîn în urmă.

Cu fildeşii, măreţii, clătîtînd
În alveole sclerozat uscate, —
Din faima vremii mele de altcînd
Dulci amintiri să mi le-aduc, pe toate.

Să-mi năzărească zarea împrejur
Ca ticul scump al unei ample rochii, —
Savanele-n albastrul lor contur
Amirosind să-mi aburească ochii.

Privirea mea din ochii mogîldeji
Ca laserul, cînd detecta o cobră
Să mi-o ridic pe-ai bolţilor pereţi
Frivol — adolescentă, deloc sobră.

Şi-n clipa-aceea de adînc fior
De tinereţe multicentenară,
Să mă retrag în osuar, să mor,
Cum stă frumos unui fecior să moară.

TEODOR PĂCĂ

Stelaru

El vine ca un prinţ al deznădejdiei
la ceasul miezului de noapte,
se-asează-n faţa mea la masă
nu-mi cere de mîncare,
nu-mi cere de băut,
o ţigară, poate — şi-atît.

Şi trage-a disperare din ţigară,
în fum se-nvăluie, ca într-o ceaţă,
de cremene e blindă faţa lui
şi gura încleştată care tace
şi ochii fişi, ca două-neînse stele
care privesc scormonitor şi-ntreabă...

O! Ochilor aceia de văpaie
ce mă străpung din negurile morţii
cum le-aş putea,
cum le-am putea răspunde
noi, cei ce cu emfază-i pronunţăm
numele — sinonim al Poeziei
şi-l încrustăm pe porţile cetăţii
ca pe-un înlăcrimat blazon al tagmei?...

ION SEGĂRCEANU

Bună-i ziua în tărîm albastru

Şi vîntul care-aduce frica-n noi
din despicatele seminţe
o despicatele seminţe
fără fald pe rîu fiinţe
negre dispar în cruci apoi

din lacrimă îmi coborau obrazul
mai jos de iarbă
tatăl meu în ea
albe seminţe grai de platină
înbrăţişate-n nefiinţă
valea prin mine mă durea
şi troienit un vis de sus
în purpura de umilinţă
chema tulpini pe alt apus
o cruce care s-a mai dus
cu trei gropari
de şapte ori
în despicatele seminţe

morţii lumini în sărbători
mai duc pe umeri ţări de morţi
prîbege cete subţ pămînt
mereu aceiaşi ochi la porţi
izvoare lăcrimate-n ceară
de bună ziuă şi de seară
vîntul aduce frica-n noi
mor despicatele seminţe
pe rădăcini vin călăreţi de soi
gropari albastre biruînşe

ION IUGA

Vîntul pe patru roți

Trăiască civilizația!

În urechea metropolei strig,
Cînd, legănați de vîntul pe patru roți,
Atîrnăm de barele lucii,

Ca umbrele caprelor în abatoare;
Cînd, trecut de vîmile ușilor,
Pot așipi cu capul
Pe pieptul nădușit al metropolei.

La fereastra vîntului pe patru roți,
Ochii injectați pot jindui
Iluzoria odihnă din valul verde
Al unui codru fantomatic.

Acolo, cocostircul clocește pe un nufăr,
Pescarul ațîță focul cu palme crăpate
Și foamea țopăie, un copil,
În jurul peștelui rumenit la proțap!

Iată ce poți visa, în timp ce spinzuri un trup
De limba de bivoli a tramvaiului leneș —
Tîrînd apocaliptic
Sînd din gingașe trompe de cauciuc;

Cînd trupul ca un fruct atîrnă de crengi,
Broască țestoasă țipă sub cail putere
Și din gramofonul străzii
Urcă sirba claxoanelor de diamant.

Prinși în rugul vîntului pe patru roți,
Ne ghemuim la pieptul mumei metropole,
Devastatoarei metropole;
O, botul ei de meduză ne sughe matern!

GRIGORE MĂRĂȘANU

Și Dunărea mamă

Dunărea mamă
În ile de-argint
Imensă trecea —
O, leagăn de ape!
Și țării cînta
Și îi susura
Că nu s-a născut
Și nu s-a văzut
Cine s-o-ngroape,
Să o potoape...
O groază de popi
Cu ochi de ciclopi
Îi cîntă demult
Cu mare tumult
Că are un an
Pin' la aman!...
Și Dunărea mamă
Bagă de samă
Și cobile rele
Se duce cu ele
La marea săracă,
În sare le-neacă...
În straie de-argint,
Fulgind adamante,
Din unde le crește
Albe bacante.
Din cupe de aur
Bătute-n safir
Beau sînge de taur
Noptile-n șir.
Și vrăjile rele
Rupte din șele
La vale că pleacă,
Toate se-nneacă...
Și albe bacante
De zori sîroind
Din trimbiți de-argint
Binevestind
Vălul visării
Pe Noapte întind...

ION BĂLAN

În vremea birjelor c-un cal

În vremea birjelor c-un cal
Și-a actelor de paupertate,
În Iașul vechi, patriarhal,
Spre mîndra Universitate,
Pluteam c-un suflet estival,
Dar și cu petice în spate.

Paltonul, luni, nu săptămîni,
Îmi mirosea a naftalină,
Mîncam cartofi la o cantină,
Cartofi piureu și azi și mîni,
Dar ne-adăpam la vechi fîntîni
De-nțelepciune și lumină.

Ibrăileanu era mag,
Iar Philippide voievozul,
Biblioteca, ce șirag

De flori, le simt ș-acuma rodul,
Dar cite ceasuri de pribeag,
Cu fetele pierdeam, nerodul.

O noapte doar cu Păstorel,
Am încercat prin pînîți vinul,
Cotnarul era blond, divinul,
Iar noi l-am cam băut pre el,
Și mă omoară astăzi chinul
Că nu mai poi să beau la jel.

Otrăvuri ale dulcii vieți
Din studenția petrecută,
Atît au mai rămas, băieți,
Ca raze-n apa ne-ncepută,
Ca roua unei dimineți,
Și ca iluzia pierdută.

G.G. URSU

I. L. CARAGIALE

inedit

Născut la 3/16 iulie 1886, I.D. Ștefănescu este numit, la data de 26 ianuarie 1909, profesor de literatură franceză la Institutul „Pompilian” din București. Aici are colegi, printre alții, pe fostul său profesor Pompiliu Eliade, pe poetul Jean Richépin, pe geograful Em. de Martonne.

Viitoarea sa soție, Margareta, fiica cea mare a scriitorului Alexandru Vlahuță, era elevă a institutului pomenit, fiind în clasa a VIII-a de liceu. Demnă de reținut este și împrejurarea că Margareta (Mimi) Vlahuță (10 noiembrie 1889 — 12 martie 1975) a fost unica elevă a pictorului Nicolae Grigorescu. (De altfel, cealaltă fiică a lui Vlahuță, doamna Ana Grigorescu, avea să devină nora marelui pictor, în urma căsătoriei sale cu fiul acestuia, Gheorghe N. Grigorescu.)

Profesorul Ștefănescu, în vîrstă de 23 ani, se logodește cu eleva sa la data de 10 mai 1909, pentru ca la 30 august al aceleiași an să aibă loc nunta.

Dată fiind marea prietenie ce i-a legat pe cei doi scriitori, este lesne de înțeles că la nunta fiicei lui Vlahuță, Caragiale — deși aflat în berlinezul „exil voluntar” — nu putea lipsi.

Referindu-se la relațiile dintre Vlahuță și Caragiale, Ion Gorun scria: „... Abia mai tirziu, Caragiale s-a atașat de Vlahuță, atît de mult, încît poate că numai el a fost acela căruia marele ironist își dezvăluia cu gingășie sufletul...” (Ion Gorun, „A. Vlahuță-omul și opera (o reprivire)”, Editura Fundației Culturale Principele Carol, pag. 138, f.a.).

Ca un reflex al acestei mari prietenii, Vlahuță intenționa să scrie și să tălmăcească, proiect zădărnicit de moarte, viața și opera lui Caragiale, după cum notează poetul V. Voiculescu în „Amintiri despre Vlahuță”, Institutul de Arte Grafice și Editură „Lumina Poporului”, Slobozia, 1920, pag. 20.

Profesorul I.D. Ștefănescu a fost, așadar, unul dintre cei apropiați sufletește marelui dramaturg, făcînd — s-ar putea spune — parte din familia sa. Dovadă, deosebita ferveare a confesiunii conținute în scrisoarea pe care acesta o adresează tinerii familii, la nici o lună de la nuntă.

Prin prisma acestui document, Caragiale ne apare cald, sentimental și edificator; abia într-un post-scriptum, umoristul din el îi dă ghes, pe un ton, deși ușor moralizator, săgalnic și afectuos, avînd în vedere pe cei cărora li se adresează.

Fiind un capitol pînă astăzi necercetat, datorită discreției în care familia prof. I.D. Ștefănescu a înțeles să păstreze o atît de scumpă comoară de simțăminte, s-a creat un spațiu în care supozițiile cu privire la conținutul corespondenței dintre Caragiale și membrii familiei Vlahuță și-au putut da liber curs.

Reproducem, în acest sens, următoarele rînduri datorate academicianului Șerban Cioculescu: „Nunta domnișoarei Vlahuță îi dă prilejul să se arate părintesc, cu urări bătrînești, pe care le rostește sau *le scrie* (subl. noastre) *cu un belșug de formule sacramentale*. Tinerii, d-na și profesorul I.D. Ștefănescu, primesc acoladele lui *onctuoase*, fierbinți ca ale unei rude de singe”. (*Viața lui I.L. Caragiale*, ediția a doua revăzută, „Editura pentru literatură”, 1969, pag. 223).

Aprecierile lui Șerban Cioculescu se mențin, cu oarecare atenuări, și în alt loc: „Cînd se mărită fetele lui Vlahuță, Anișoara cu un fiu al pictorului N. Grigorescu, iar cealaltă, Mimi, cu I.D. Ștefănescu, viitorul istoric al artei și bizantinolog, Caragiale ține să asiste la nuntă, să-și dea binecuvîntarea părintească, și mai tirziu se *interesează de adresa lor ca să le scrie el cel dintîi, să le facă o neașteptată bucurie*”. (v.p. 97). (I.L. Caragiale, *Scrisori și acte*, 1963, Editura pentru literatură, prefața, p. IX). Pagina 97 din volum, la care se face trimitere, conține — într-un lot de scrisori „Către A. Vlahuță” — scrisoarea datată 28 dec. 1911, care se încheie cu următoarea rugămintă: „Dă-mi, rogu-te adresele Ștefănescu-Mimi și Grigorescu-Anișoara, înainte de Anul nou, dacă se poate”. De altfel, cererea se repetă și în post-scriptumu-ul la altă scrisoare către Vlahuță (Ibidem, pag. 98).

Întrucît scrisoarea lui Caragiale către prof. I.D. Ștefănescu este datată 11/24 sept. 1909, purtînd pe plic mențiunea adresei („Domnului și Doamnei I. Ștefănescu, Bukarest, Str. Antim, 25, Rumăneni), credem a fi deplin dovedit faptul că relațiile

dragăților.

Cu ce altă mi pot mulțumi pentru dăruirea
mărește așteptare adevărată cu urare în
bună inimă? ... Mi se pare Dumnezeu nume
bine și mare! În timp frumos, răco-
sime mică-arecuză însoțitoare și face
rându-și cuminte de altele daruri bune
de viață! Fie bravo! Nu uitați me-
asata cu prietenia dăruirea și o gâ-
dește omul mai degrabă în dăruirea
cufletului meu decât în vastitatea lumii!
Adește, în fundul cufletului, căci e cu-
fletul întreg, de adevărat Dumnezeu mai
luminos și mai adevărat puterilor dăru-
te în toate colțurile ale adevărat înunțate și

reînnoirea adevărată. Căci adevărat
asta de generos cum dăruie și în adevărat
și copiii mei!
Fie însoțitor și corect, și primile
călăuzitoare înbrățișări de la voastră
despre ce cu amabilitate bună

Caragiale

Dragii domeni Ștefănescu, fi, regule, separe
iubitorul dăruirea profesor! drag domeni
Ștefănescu, tu fi, te rog, prin tine, cu iubitor
dăruirea eleva! Fie călăuză voastră plin
numai de note eminare!

La fel, cu corect, mult însoțitor!

epistolare între Caragiale și familia I.D. Ștefănescu au început imediat după nunta acestuia și nu „mai târziu“, adică după doi ani de la eveniment, am lasă a se deduce din finalul scrisorii amintite.

De altminteri, și cartea poștală ilustrată, de asemenea inedită, pe care o publicăm, poartă o dată anterioară anului 1911, când Caragiale se interesează de adresele celor două cupluri conjugale (data poștei germane: 26 aprilie 1910).

Un alt prilej, pe care ni-l dorim a fi cât mai luminos, ne va permite, sperăm, a aduce noi deslușiri asupra adâncilor legături ce au unit familiile Caragiale și Vla-huță și din care alăturatele documente, până astăzi inedite, constituie doar un semn.

Rezervăm, de asemenea, altei ocazii în-fățișarea amintirilor despre Caragiale, pe care profesorul și omul de temeinică și aleasă cultură, I.D. Ștefănescu¹ a avut delicatețea și generozitatea de a le scrie, la rugămintea noastră, și care nu numai că îl situează pe autor în rîndul elitei memo-rialistilor, dar vor face, fără îndoială, bun public din contribuțiile esențiale de istorie literară pe care le aduc, sporind fondul de mărturii documentare despre autorul „Scri-sorii pierdute“.

Anticipînd, desprindem dintr-o scrisoare trimisă nouă, de la Minăstirea Agapia, la 18 decembrie 1974, atestările semnificative ale profesorului Ștefănescu, circumscrise împrejurării comentate de Caragiale în mi-siva sa: „Caragiale (care) m-a iubit și m-a ținut aproape, de la nunta mea, pe care a prezidat-o, pînă aproape de moartea lui...“

În faptul de a ne fi dăruit un document consemnînd un moment crucial în existen-ța soților Ștefănescu, încuviințînd totodată publicarea acestuia, vedem o adeziune su-fletească între generații. Recunoștința noas-tră se sfiește în fața unui gest inestimabil.

NOTA:

¹Redăm un pasaj caracteristic, desprins din „Paginile de jurnal“ (1921—1927) ale lui P.P. Panaitescu (Editura „Dacia”—Cluj, 1974, pag. 10), datorat Silviei Panaitescu, soția învățăturii (în perioada respectivă, am-bii fiind studenții profesorului Ștefănescu): „... I.D. Ștefănescu, cel care a trezit și a răscolit în sufletele noastre setea de fru-mos; ce-au însemnat pentru noi cursurile domniei sale de la „Casa școalelor“ nu poate fi egalat decît de recunoștința și admirația pe care i-o păstrăm noi, toți cei care am avut bucuria să-l ascultăm ani de-a rîndul. Erau cursuri de literatură, de istoria muzicii, de istoria artei, însoțite de splendide proiec-ții și de audii. Nu știu cum aș putea sub-linia îndeajuns talentul, erudiția, entuzias-mul și mai ales dăruirea cu care ne-a împăr-tășit atîtea cunoștințe de pret, îmbogă-țind și mai ales disciplinînd posibilitățile

noastre de înțelegere a frumosului. Personal, dacă am învățat să descifrez și să disting o operă de artă, o datorez în mare parte, domnului profesor I.D. Ștefănescu. Nu mai vorbesc de frumoasele excursii în țară și străinătate, organizate și subvenționate în mare parte de domnia sa, de ajutorul neprecupețit acordat studenților săraci, de toată amabilitatea cu care este gata oricând să-ți dea o lămurire sau un sfat de preț".-

9 februarie 1976.

Draguților,

Cu ce altă vă pot mulțumi pentru delicata voastră atențiune decît cu urarea din toată inima?... să vă dea Dumnezeu numa bine și noroc! Să trăiți frumos, nesocotind micile necazuri trecătoare și bucurindu-vă cuminte de atîtea daruri bune ale vieții! Fiți bravi! Nu uitați niciodată că fericirea adevărată și-o găsește omul mai degrabă-n adîncimea sufletului său decît în vastitatea lumii! Acolo, în fundul sufletului, cînd e sufletul întreg, se arată Dumnezeu mai luminos și mai a-tot-puternic decît în toate celelalte ale sale minunate și nemărginite arătări. Arate-se vouă acolo așa de generos cum doresc să li se arate și copiilor mei!

Fiți sănătoși și veseli, și primiți călduroase îmbrățișări de la al vostru devotat ca un unchiu bun.

CARAGIALE

P.S. Dragă doamnă Ștefănescu, fii, rogu-te, supusă iubitului dîmțital profesor! Dragă domnule Ștefănescu, nu fi, te rog, prea sever cu iubita dîmțital elevă!... Fie catalogul vostru plin numai de note emnente!

La toți ai voștri, multă sănătate!

11/24 Sept. 909

NOTĂ: Scrisoarea este așternută pe două pagini de caiet, fiind scrisă cu cerneală roșie.

Adresa (de pe plic):

Domnului și Doamnei

I. Ștefănescu

BUKAREST

Str. Antim, 25

RUMĂNIEN

(Expeditor) I.L. Caragiale

Wilmersdorf bei Berlin

Hohenzollerndamm 12 (Vezi xerocopia).

I. L. Caragiale
Wilmersdorf bei Berlin
Hohenzollerndamm 12

Christos a-nviat!^[1]

La mulți ani cu sănătate, noroc și voie bună!
Caragiale

Herrn und Frau

Ion Ștefănescu

profesor

Bukarest

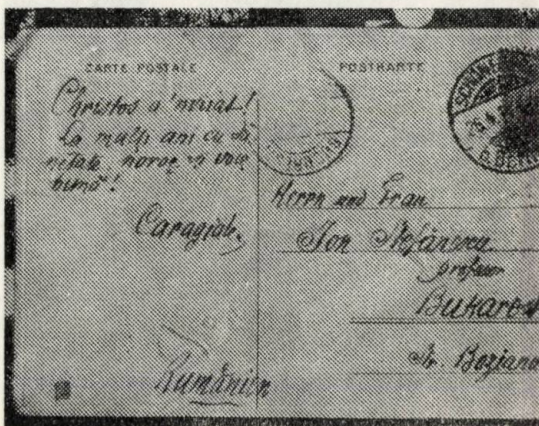
Str. Bozianu 2.

RUMĂNIEN

NOTE:

¹⁾ Carte poștală ilustrată („Frohe Ostern“), scrisă cu cerneală roșie; data poștei, de expediție: Berlin, 26. 4. 10; de primire: București: 28 apr. 910.

GEORGE CORBU

CĂLĂTORIE SPRÎNCENATĂ

Într-una din zilele următoare, șoseaua urca ce urca, apoi cobora, normal; aflat în punctul ei cel mai înalt, m-am oprit. Automobilele vițiau pe lângă mine în ambele sensuri. Imbecilii, mi-am spus, și după un timp am repetat ce-am spus mai înainte. Un principiu moral care trebuie să conducă pe oricine în călătorie, ce spun moral, ba chiar psihologic, este să-ți formezi o părere dintre cele mai proaste despre cei care dețin vreo superioritate oarecare față de tine. Astfel, dacă mergi pe jos, iar alții în automobile, compătimizește-i pe imbecilii din mașini pentru că în goana lor bezmetică se lipsesc de micile plăceri esențiale ale drumului, pentru a se opri doar la aspectele stereotipe, indicate de ghiduri și de alte asemenea mistificări; dacă altul are mai mulți bani decât tine, imbecilul nu va simți niciodată bucuriile vieții simple, a căutării camerelor ieftine și a birturilor în care se îmbulzește o lume pitorească și sociabilă; dacă imbecilul e orb sau olog, merită să fie compătimit pentru incapacitatea sa de receptare totală a realității înconjurătoare. Am luat-o de-acurmezișul șoselei și am coborît pe scutură: iarăși, un avantaj pe care automobilele nu și-l puteau permite decât în filmele cu accidente de circulație și asasinate.

Și pe o piatră, am respirat adânc și liniștit o parte din aerul care se afla între mine și priveliștea din față.

Era cu adevărat o minunăție, pe care n-o pot exprima în cuvinte. O capodoperă de năreție sigură și liniștită. N-o pot descrie, dar pot oferi o sugestie: există un tablou de Adolf Friedrich Harper (1725—1806) la muzeul din Stuttgart intitulat *Südliche Ideallandschaft* (1777); se mai apropia fără doar și poate de peisajele italiene din jurul anului 1824 ale lui Théodore Lancelot, conte de Turpin de Crissé, concentrări de pitoresc și de idealitate meridională, sursă de sugestii și de identificări. Astfel, dealul din stînga cu panta verde era extras din *Bătători de grîu* de Nicolò dell'Abbate, iar cel din mijloc strania colină centrală din *Legenda adevăratei cruci*, și anume din episodul reginei din Saba, frescă de Piero della Francesca; în dreapta, câteva stînci înclinate tot către dreapta, erau *Tebaida* lui Gherardo Starnina. Un copac din stînga domina în *Muntele Sainte-Victoire* de Cézanne; pilcul de copaci nu se deosebea de cel din *Cărare* lui Spencer, iar cel conic din dreapta era exact cel din

Holdele coapte al lui Van Gogh, aflat la Gallery Tate din Londra; un alt copac, imita copacul central din *Pădurea* lui Ruysdael. O pinză de apă era aceea din *Tibrul peste Roma* al lui Claude Lorrain, iar citeva dune de nisip se încolăceau ca valurile mării din *Scylla schimbată în monstru*, creație a lui Isac Briot. Cerul din *Peisajul olandez* al lui Jongkind, era garnisit cu trei nori identici celor din *Les Marches de l'Été* una dintre capodoperele lui Magritte.

Am rămas pierdut în fața acestui cadru care, e o mare pierdere, a scăpat lui Vasile Alecsandri, singurul capabil să-i prindă culoarea și sufletul; mai obosit, sau mai împovărat, am început apoi să cobor.

Se spune că o priveliște frumoasă înalță sufletul; poate că așa este, dar nu pentru toată lumea. O priveliște frumoasă mai și leagă sufletul, care încearcă zadarnic să mai iasă din captivitate fără ajutorul unui alt peisaj. Omul care trăiește un asemenea cadru nu-și consumă sentimentele, ci le descoperă și le creează, astfel că atunci cînd trupul se depărtează, el se încovoie sub greutatea acestor sentimente pe care pină atunci nu fusese obligat să le poarte.

Abia ajuns jos, în șosea, mi-am îndreptat cum am putut spinarea, și am făcut citeva mișcări de înviorare. Am luat-o spre dreapta, dar după zece metri m-am oprit: o luasem oare bine? Un alt principiu care m-a condus în existența de călător a fost acela că pe drum, omul trebuie să tindă totdeauna către sudul însoțit. Nu era nici un copac cu mușchi, care să-mi indice nordul, dar m-am descurcat, analizînd proveniența mașinilor care alergau într-un sens și altul pe șosea: așa cum nordicul are fascinația sudului, tot așa meridionalul tinde către nord. Știu asta din vremea romanților și chiar a celor care i-au anticipat.

Peste zece minute știam în ce parte trebuia să merg: era toamnă și nordicii se reîntorceau în nord, iar ceilalți de unde plecaseră. Mergeam voios, salutînd arborii, florile și casele care erau cu fiece pas mai luminoase. Mă infundam literalmente în sud, potrivit-mi pașii după catrenul dedicat unui artist nordic de Goethe, în traducerea lui Lucian Blaga:

*Schiță este tot ce fac,
Schiță e, oricît asud,
Între timp mă pregătesc
De-o călătorie-n sud.*

Îmi potriveam pașii după ritmul catrenului: silabă, vers. Cine m-a privit, și s-au găsit probabil dintre aceștia, mi-a bănuțit vreo deficiență fizică? Puțin îmi pasă! Nici unul dintre imbecilii care și-au imaginat deficiențele mele nu cunoștea ritmul meu interior. Gîndindu-mă că, totuși, cine ar urmări repetiția catrenului ar descoperi și repetiția unor cicluri întime, m-am hotărît să-mi schimb modelul de înaintare. Noul cod a fost eminescian:

Nu e păcat,
ca să se lepede,
clipa cea repede,
ce ni s-a dat?

Semnul întrebării mă prindea nemîșcat, cu stîngul în aer; făceam o pauză de un pas, și în repetiția următoare eram cu piciorul drept în aer; n-am perseverat în această alternativă și am dat ordinii diferite repetițiilor pentru o perfectă inducere în eroare. Pentru orice eventualitate, am schimbat din nou modelul înaintării și limba, recurgînd la versul 701 și cele ce urmează din poemul *Il Mezzogiorno* de Parini:

*Nè senza i miei precetti, e senza scorta
Inerudito andrai, Signor, qualora
Il perverso destin dal fianco amato
T'allontani a la mensa. Avvien sovente
Che un Grande illustre or l'alpi or l'oceano*

Următoarele versuri nu mi le mai aminteam; îmi lipsea un punct pentru respirație; am considerat de aceea textul drept o temă care mi-a permis variațiuni, completări, prelungiri. Mergeam într-un picior, săream cu amîndouă odată; am folosit fuga, marșul, pasul ștrengarului și al piticului. Mîntea îmi funcționa în regim maxim, excitată, treceam în mare viteză și fără grijă de a mai vedea ceva, și în această stare am ajuns la un moment dat într-un loc care m-a obligat să mă opresc.

Șoseaua nu-și schimba direcția, dar se bifurca. Același asfalt se întindea cu aceleași dimensiuni, aceeași lățime înainte, dar în două șosele dezvoltate spre dreapta și stînga, pierzîndu-se șerpuit printre colinele verzi.

Am rămas locului năucit.

După trei ore nu găsisem încă nici un argument pentru una din șosele.

În asemenea situații e bine să nu greșești.

Singura soluție era să întreb pe cineva unde ducea fiecare dintre drumuri.

Dar, dacă, din diferite motive, care nu erau ale mele, eram informat eronat.

Informația eronată putea fi a unui răuvoitor, a unui interesat sau a unui ignorant.

Cel mai bine era să mă informez eu singur. De aceea, am făcut calea-ntoarsă. După un număr egal de ore cu cel pe care-l folosisem pentru a ajunge la bifurcătura, luînd-o pe scurtături, mă aflam din nou în oraș. Eram destul de obosit, nu mîncasem; am făcut ce era de cuviință, și a doua zi, mă aflam la biblioteca națională a orașului.

Folosind excelentele fișiere tematice, am găsit ce-mi trebuia: lucrarea *Homo viator in vivo. Studien zur Bildlichkeit des Weges* datorată lui Wolfgang Harms, prima și ultima ediție fiind tipărită la Wilhelm Fink Verlag din München, în 1970.

Lucrarea era împrumutată de trei luni unui cititor care voia s-o copieze, în vederea obținerii titlului de doctor în științe filologice. Așteptînd cartea, în următoarele săptămîni am citit o serie de cărți despre călători și chiar călătorii. Printre acestea, de un real interes mi s-au părut următoarele cărora le dau titlurile traduse, pentru ușurarea informării bibliografilor și editorilor mei: *Cea mai bună apărare și cea mai bună armă împotriva hoților și tilharilor în casă și în călătorii* (Anonim, Tübingen, 1829), *Legenda ereului rățător* de George K. Anderson (Brown University Press, 1965), *Insula poetică* de Horst Brunner (J.B. Metzlersche Verlagbuchhandlung, Stuttgart 1967), *Pornotopia* de Edgar Mertner (Frankfurt am Main, Bonn, Athenäum Verlag 1970), precum și un dicționar spaniol de neologisme din secolul XVIII. Peste două săptămîni am primit și *Lumea tăcerii*, de Max Picard, carte cerută cu împrumut de la o altă bibliotecă; nu era exact cartea pe care o solicitasem, pentru că practic aveam nevoie de *Elocvența tăcerii*, datorată lui J. Debu-Bridel, dar mi-am putut forma o impresie asupra problemei și după această lucrare.

Există un drum al meu, pentru călătoriile cele mai frumoase: biblioteca. Pun mîna pe un catalog sau deschid un fișier și plec, luîndu-mi puține lucruri cu mine. Trec în goană peste *Dissertatio sistens apoplexia extinctum ab haemorrhoidum inconsulta suppressione* de Georg Ephr. Schmid, tipărită la Altdorf în 1723 și, de ce să n-o recunosc? în același mod peste *Dissertatio de canitie praematura* de Johann Gottfried Schmid, tipărită de data aceasta la Michael Alberti, șase ani mai târziu. M-am întors puțin înapoi constatînd existența unui *Repertoire de peintures grecques et romains* cu 2720 gravuri, îngrijit de Salomon Reinach (Paris, Leroux 1922, X, 427 pagini), și după un mic ocol ajung la Angelus Politianus: nu mă interesează *Omnium Angeli Politiani operum*, scoasă de Jod. Badius Ascensius în 1519, ci numai vecinul lui. Antonius Laurentius Politianus, cu *De risu causis libri duo*, tipărită în 1603, împreună cu Jossius Nicander, *Tractatus novus de voluptate*. Din păcate, mergînd cum trebuia, pe drumul indicat, nu l-am găsit. Rămii întotdeauna cu anumite regrete și în astfel de călătorii; nu găsești ce ai visat. Oricum, merg mai departe, în lipsa unui scop, rătăcesc: o carte despre adulter, o alta despre simbolistica florilor, una se numește *Varia* și titlul este suficient pentru a-mi propune să-i aflu conținutul. Cotesc pe Nil cu Charles Didier, pe la 1850 și mergînd de-a

lungul fluviului constat că multe curtezeane care fac malul sînt valahe, privilegiu pe care orașul îl împarte cu Viena. Mă opresc în treacăt la Dioclețian și-i fac o vizită lui Mar-montel care nu e acasă.

Tîrziu, revin acasă. Cînd ies, îl văd pe Voltaire trecînd printr-un pasaj pe scara rulantă, iar cînd ajunge sus se oprește o clipă în fața unui televizor în culori, pe al cărui ecran gesticulează președintele Heinrich Heine.

În sfîrșit, am reușit să-mi pun în fața ochilor și textul lucrării consacrate de Harms omu-lui aflat pe un drum bifurcat. În esență, am aflat din ea că drumul bifurcat, simbolizat prin semnul Y, este elementul unei hermeneu-tici bine constituite cu circulație de la Pita-gora pînă în Evul mediu. Omul care călătorește se plimbă sau are un scop; dacă întil-nește un Y, situația devine diferită pentru fiecare dintre ei. Bifurcarea se află în călător, sau realitatea exterioară este o bifurcătură simbolică: omul trăiește o dilemă, are posi-bilitatea de a alege, există dilema cu ambele soluții bune, rele sau opuse; alege hazardul, alege omul, omul se află în fața unei enigme sau a unei decizii decisive, și așa mai departe. De asemenea, ca semn, Y poate fi echivalent simbolizat printr-un pom, o rădăcină, o cruce, un catarg de corabie, cursuri de apă care se unesc, virfuri de sceptre, animalele de tracțiune ale unei grape, bijuteria princi-pală dintr-un colier, corpul omenesc în ge-nere. Pe scurt, omul se poate afla în fața alegerii între *vita activa* și *vita contemplativa*. Lancelot a trebuit să aleagă între drumul larg și cel strîmt, alții între dreapta și stînga; tematica căutării prin drumul bifurcat a

fost ilustrată de Dante și de Wolfram von Eschenbach și de mulți alții.

Am devorat cartea în trei zile, timp în care mi-am luat și conspecte, în genere după acele lucruri pe care eram sigur că nu le voi ține minte: idei și titluri de opere ilustrative. Am scris un articol pe care l-am trimis în țară, fără a aminti sursa informațiilor.

Apoi mi-am reluat drumul, într-o realitate mai bogată în sensuri. Doar în prima săptă-mină de drum am remarcat însemnul automo-bilelor Mercedes, o reclamă care conținea cuvîntul HAPPY, coarnele lucitoare ale unui bărbat chel; cit despre liniile care por-neau de la șolduri și se uneau unde începeau sau se terminau picioarele blondei fără perucă, a trebuit să le imaginez prelungirea, operație simplă, dar asupra căreia am zăbovit mult, cu părere de rău, și în ultimă instanță, după ce am epuizat surogatele și celelalte soluții simbolice, repetîndu-mi totodată cu incîntare cel mai frumos vers din Ovidiu: „Voi rochii lungi ce-nveliți pulpele pînă la mijloc.“

Ceva mai tîrziu, am descoperit și contra-riul bifurcăturii, cel puțin aparent, într-un alt adevăr simbolic clasic: toate drumurile duc la Roma. Am lăsat automobilul roșu să-mi încarce igrecul imaginat și s-o ia pe celălalt drum. Lîngă mine o pisică își îngropa partea din ea la care renunțase și eu știam că mă voi reîntîlni cu igrecul meu. Nu era o amenințare, ci pur și simplu o convingere: toate drumurile duc la Roma.

MARIAN POPA

¹ Din memorialul de călătorie cu același titlu

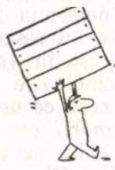
aforisme

- Libertatea nu poate fi sti-mulată.
- Personajul pozitiv din iad e diavolul.
- Oaia cu lîna de aur n-a fost bogată.
- Rana se vindecă dar cica-tricele cresc odată cu noi.
- Nu după fiecare noapte vin zorile.
- Uneori trebuie să taci ca să fii ascultat.

- Căsătoria este o instituție. Nu cumva cu lucrători prea puțini.
- Există un nimic mic și un Mare Nimic.
- Idealiștii vor materializa-rea spiritelor.
- Cu cît omul are o fantezie mai bogată cu atît se simte mai sărac.
- Toți zeii au fost nemuri-tori.
- Cine n-are conștiință tre-buie s-o compenseze cu lipsa ei.

- Spune-mi cu cine dormi și-ți spun ce visezi.
- De cele mai multe ori figu-rile sînt de piatră.
- Cel mai ușor te rătăcești în codrul doborît.
- Și ce dacă viața trece, dacă e așa de scumpă?
- Pentru o individualitate muncește deseori o insti-tuție întreagă.
- Ceea ce nu-ți poți închipui poți uneori cumpăra.

O TIPĂRITURĂ

NECUNOSCUȚĂ A LUI DINICU GOLESCU

După cărțile tipărite la Budapesta, în număr de trei, Dinicu Golescu mai face să-i apară *Elementuri de filosofie morală, alcătuite de Neofit Vamva*, o traducere editată în București, „în tipografia de la Cișmea”, în anul 1827. După această dată se părea că activitatea lui editorială a luat sfârșit, preferînd, în schimb, să se lanseze în diferite acțiuni reformatoare, dintre care, înființarea *Scolii de la Golești* și a *Societății literare* din București a intrat definitiv în istoria culturii românești.

O notiță a lui Ion Heliade Rădulescu din „*Curierul Românesc*” ne demonstrează însă contrariul. În tot acest răstimp dintre anii 1827 și toamna lui 1830 cînd moare subit, Dinicu Golescu se pregătea (sau avea pregătit) pentru tipar mai multe manuscrise: *Prescurtare a istoriei Patriei* (însoțită de o hartă statistică), *Regulament al unei societăți de dame făcătoare de bine din Pesta*¹, ș.a.

Alte surse de informație despre cărțile tipărite de Dinicu Golescu, eventual după 1827, sau despre proiectele sale, nu se cunosc. (E vorba de informații tipărite). Care au fost, așadar, motivele pentru care Marele Călător nu și-a mai tipărit pînă în 1830 lucrările avute în manuscris, e greu de știut. S-ar putea ca unul din ele să fie incidentul editorial de la Budapesta, petrecut cu *Insemnare a călătoriei mele*, sau lipsa de operativitate a tipografiei de la Cișmeaua lui Mavrogheni, care, în acei ani, își căuta un cumpărător, găsit de altfel în persoana lui I. Heliade Rădulescu. Este însă interesant de observat că tipografia este pusă în vânzare la 11 octombrie 1830, la cinci zile după moartea lui Dinicu Golescu, ceea ce ne face să credem că autorul *Insemnării* era unul din epitropii acesteia, poate chiar ceva mai mult. În 1820, numele său îl întîlnim, alături de acela al altor boieri de seamă, semnînd înnoirea unora din privilegiile tipografiei, stabilite în 1817, anul înființării ei. Această este doar una din relațiile lui Dinicu Golescu cu tipografia de la Cișmea. Studiînd dosarul acesteia și al cărturarului am mai găsit încă o dovadă că scriitorul avea „viciul” tiparului și al pamfletului (al „libelurilor”).

Într-un pamflet din anul 1843, aflat încă în manuscris, îndreptat asupra grecilor spoliatori, un discipol al său, căpitanul *Dimitrie Ciocîrdia Matila*² ne dă o foarte prețioasă informație cu privire la acțiunile tipografice ale lui Dinicu Golescu. După ce reproduce în extenso un hrisov domnesc din anul 1631, Matila scrie: „*Această mărturie o dă neamului fosta tipografie a răposatului Marelui Clucer Dimitrie Topliceanu, în care s-a tipărit sus pomenitul Hrisov al fericitului Domn Mateiu Vodă Basarab; mai adăugăm tiparul a zice că la anul 1829 Mai 23 cîndu-se în Divan, s-au dat la lumină prin tipărirea la 20 Februarie 1830, după punerea la cale a răposatului fericit boier Dinicu Golescu, aflîndu-se atunce logofăt Mare de Țara de sus*”.

Într-adevăr, această tipăritură există, dar numele lui Dinicu Golescu nu figurează pe copertă. Deși este trecut un altul, noi considerăm că afirmația lui D. Ciocîrdia Matila poate fi luată în considerare pentru stabilirea paternității reale a textului. Iată cîteva argumente care pledează în acest sens.

Titlul exact al tipăriturii, o broșură de format mic, imprimată cu literă frumoasă de la Buda, iar coperta cu una amestecată, este: *Acest hrisov al Măriei sale întru fericire, Domn Mateiu VVD: Basarab, ce este scos din Condicele Sfintei Mitropolii, care din porunca institutului Divan s-au dat de a să tipări acum înțitia oară după venirea armii a Prea Puternicului și a toată Pravoslavia apărător*[Necolae Pavlovici I-ii Împărat a toată Rossia iproci, iproci, iproci] cu blagoslovenia Preasfințitului iubitorului de Dumnezeu Episcop Rimnecului ce este otîrmuitor Sfintei Mitropolii Kirie Kir Neofit] Sau dat în tipar cu cheltuiala dumealui Serdar Ghica Poenaru Kondicarul Divanului] Sau tipărit în Tipografia Dumealui Stolnicul Răduceanu. Clinceanu și Seodar Dimitrache Topliceanu. În București 1830: Februarie 20. După cum se vede, aproape toate elementele

¹ M.N. Rusu, *Dinicu Golescu-Revelațiile unor documente inedite la 200 de ani de la naștere*, „România literară”, nr. 6/1977.

² M.N. Rusu, *Un pamflet necunoscut: Dimitrie Ciocîrdia Matila*, „România literară” nr. 31/1973.

precizate de pamfletarul Dimitrie Ciocirdia Matila concordă cu cele de pe coperta originală, minus cele referitoare la „cheltuiala” lui Ghica Poenar. Acesta, s-ar zice, pentru că a cheltuit (a subvenționat) la tipărirea Hrisovului ar fi și autorul. Analiza atentă a *Hrisovului*, fără a absolutiza informația lui D. Ciocirdia Matila, probează contrariul. Motivele care pledează pentru atribuirea broșurii lui Dinicu Golescu sînt tocmai cele pe care le ridică întrebarea de ce acesta nu a semnat-o cu numele său?

Dinicu Golescu n-a semnat această broșură nu pentru că ea ar fi minoră, în raport cu opera sa precedentă, ci pentru că ea are un conținut politic și o adresă pamfletară foarte precisă: creșterea procesului de aservire a mănăstirilor românești, celor din alte părți, respectiv grecești. Momentul ales pentru lectura în Divan a unui asemenea hrisov era dificil. Momentul propus de Dinicu Golescu, unul parabolic. Începuseră persecuțiile împotriva celor care „cîrteau” la premisele Regulamentului Organic, peste un an de zile însuși Iancu Văcărescu, membru în Divan, avea să fie exilat din București.

Hrisovul citit de Golescu, sau de altul, în fața Divanului și a Mitropolitului, ca provenind de la Matei Basarab și din condicile Mitropoliei, se pare că nu este autentic, deși însuși Dimitrie Ciocirdia Matila îl consideră ca atare. (Lucru bizar, în schimb este autentic doar cel care îl urmează în text, dar reprodus, hrisovul lui Șerban Vodă din 1657). El este, după părerea noastră, primul *pamflet-parabolă*, redactat prin pastişarea stilului hrisoavelor emise în cancelariile

domnitorilor români. Originalul acestui hrisov al lui Matei Basarab nu s-a păstrat sau nu figurează în Arhivele Statului, după cum ne informează istoricul George Potra. El ar fi, deci, o traducere, o „tălmăcire”, cum ar spune Dinicu Golescu, a unui prezumtiv, scris în limba slavonă. De ce nu semnează deci această tălmăcire, „cel care a pus la cale tipărirea sa în Cișmeaua lui Mavrogheni”, cel care avea obiceiul „tălmăcirilor” și care în anul 1829 semnase o efemeră *Înștiințare pentru iertarea ibirului*, foaie volantă, tipărită și difuzată în Țara Românească? Toate motivele conduc spre un răspuns unic: caracterul de pamflet al *Hrisovului*, citit de Golescu în ședința din 23 mai 1829 a Divanului. Să ni-l imaginăm pe marele logofăt citind, și punind apoi la cale tipărirea acestor rînduri, în care trebuie să vedem o parte din originile stilistice ale pamfletului românesc și o imagine sublimată a stării de spirit din capitala Țării Românești. Dacă cineva—scrie Dinicu Golescu în numele lui Matei Basarab—va închina Mănăstirile țării străinilor: „Acel om, Domn să fie, Mitropolit să fie, Episcop sau orice boieriu mare va fi, ori strein, ori de țară, acel om dimpreună cu îndemnătorii lui, să aibă a moșteni blestemul soborului Arhiepiscopilor, Egumenilor, și a tuturor preoților Țării, care blestem înaintea noastră, și înaintea adunării, a toată țara în sfintele odăjdii îmbrăcați și cu făclii aprinse în mîini, înfricoșat și groaznic făcutu-l-au, și blestemînd stinsu-și-au făclile precum este legea blestemului, care blestem într-acest hrisov al nostru arătăm și noi, și îl punem înaintea cum pre un om ca acela va îndrăzni a sparge această săbornicească legătură, dimpreună cu îndemnătorii lui, să-l spargă Domnul Dumnezeu și să-i vie cursa care nu o știe, și vinătoarea care au ascuns-o să-l coprinză, și într-o aceea cursă să cază, să-i fie curtea lui pustie și întru lăcașul lui să naibă cine lăcui, să se șteargă numele lui din cartea vieții, și cu dreptii să nu se scrie, să puie Dumnezeu prepăcătosul asupra lui, și diavolul să stea de-a dreapta lui, cînd se va judeca să iasă osîndit, și rugăciunea lui să fie întru păcat și să fie zilele lui puține, și dregătoria lui să o ia altul, să fie feciorii lui rămași săraci, și muierea lui văduvă și să fie gonit din casa lui”, ș.a.m.d.

În ceea ce privește pe Ghica Poenar, condicarul Divanului, pe cheltuiala căruia se tipărește *Hrisovul lui Matei Basarab*, el reprezintă doar o *formulă de acoperire* a adevăratului autor al redactării *Hrisovului*: Dinicu Golescu, ale cărui intenții reformatoare ajunseseră să fie stăvilite de cele ale Regulamentului Organic, dar care apela la tot felul de mijloace literare; în cazul de față, diatriba indirectă pentru atingerea scopurilor sale patriotice. Numele lui P. Ghica, deși corespunzător unei persoane fizice, este o aluzie la numele de Grigore Ghica,

domnitorul care ar trebui astfel să-și însușească îndemnuri înaintașului său Matei Basarab; este, într-un cuvânt, primul *aloinim* din literatura română. Desigur, un *aloinim* al lui Dinicu Golescu.

Deoarece broșura de la 1830, cu textul *Hrisovului*, este o ediție extrem de rară, reproducem textul ei integral pentru a sta mai lesne la îndemâna cercetătorilor operei lui Dinicu Golescu și pentru a fi observate, atît stăpînirea perfectă de către acesta a limbii vechi românești, cît și intențiile lui polemice.

M. N. RUSU

HRISOVUL LUI MATEI BASARAB

În numele Tatălui și al Fiului, și al Sfîntului Duh, Sfînte și făcătoare de viață și nedespărțitei Troițe amin!

Noi Ioan Mathei Basarab Vvd. cu darul lui Dumnezeu Domnitori și biruitori a toată Țara Rumânească, încă și unor părți despre munte, Almașului și Făgărașului Domn: iproci, tuturor dinpreună, așîșderea și fieștecăruia, și cite unul de osebi, cărora să cade a ști și a înțelege de acest lucru, lăcuitorilor Țării noastre Rumânești, dintră amîndouă rîndurile. Așa Duhovnicilor, ca și Mirenilor, Prea Luminătorilor Domni, Prea Sfîntilor Mitropoliți, de Dumnezeu iubitorilor Episcopi, prea cinstiților Arhimandriți, cinstiților Egumeni, cu bună mîndrie, Protopopi, și Preoți, și Diaconi, și a tot cinul Bisericesc, așîșderea și celor de bună rudă boeri mari cinstiți și socotiți Sfetnici, Dregători Judecători, și a toată meseria tocmitorii Țării, și tuturor Boerilor mari și mici, ai Țării noastre iubiți credincioșilor noștri, cești de acum, cari sinteți de față, și care vor fi după aceea în anii de veac. Ștîre facem, cu acest Hrisov al nostru, pentru că după obiceiul, ce sau înrădăcinat a toată lumea. Cu voia și cu învățătura Domnului Nostrului Is.Hs. de rîndul sfinților Mănăstiri fostusau întărit și aici în Țara noastră din zilele vechi, din descălicata Țării, obiceiul ca acela, a zidi bunii și de Dumnezeu iubitori creștini Domni, și Mitropoliți, Episcopi, Boeri, și fieștecine din puternicii lăcuitorii Țării, Case Dumnezești, sfințe Mănăstiri. Așa prin munți, și prin păduri, ca și prin Orașe, întru mulțimea slavii a numelui lui Dumnezeu, și întru lauda Preacuratei, și a tuturor sfinților lui Dum-

nezeu, și întru locuința și hrana aceloră, cari după cuvîntul sfîntei Evanghelii, lumea și ale lumii toate au lăsat, și au mers către Dumnezeu și întru vecinica pomana lor, și ertăciunea păcatelor, și întru cînstea Țării, și ale întări cu moșii și cu averi clătitoare, și ne clătitoare, care obicei ținutusau pînă în acești ani și vremi de acum mai de pre urmă. Cînd să întîmplă de stătură a fi Mitropoliți, și Domnitori Țării oamenii streini nouă, cu legea sfîntă, ci nu Neamul cu limba și năravurile cele rele. Adecă greci, care după ce nu să îndurară nici să leneviră, în viața biruinții lor a izmeni și a pune jos obiceiurile cele bune și bătrîne ale Țării, pentru care stricăciuni a obiceiurilor curînd le fu, a aduce și Țara la respire de săvîrșit, și la pustiire. Și pre dînsa pustiind nu se rușinară, nici să temură a stinge năravul cel rău, și de sfintele Mănăstiri Domnești, ale Țării. Ci îndrăzniră a călca obiceiurile Mănăstirilor, și Pravila ctitorilor Domnilor bătrîni ce au fost legiuit ei de sfintele Mănăstirile lor a le pune jos, și a intra în blestemile lor, și spurcînduși mîinile lor, cu orbitoarea mită supt vicleana taină, începură a circiumări și a vinde sfintele Mănăstiri ale Țării, și la vremi Domnești a le supune metoase dajnice altor Mănăstiri du prin țara grecească, și de la la Sfitagora, făcîndu-le hrisoave de închinăciuni fără de știrea sfatului și fără de voia săborului și a nimănu din lăcuitorii Țării ca să le biruască și să le moștenească în veci, de care lucru binevenise vremea, cuvîntului David, sfîntului Prooroc și Împărat, a zice și noi, cu puținel numai scîrbindul, Doamne, veniră streini în moșia noastră, și spurcară mîinile lor cu mite, și îndrăzniră a vinde, a circiumări sfintele tale, și a goni pre moșneni, și în trudele și ostenele lor a băga pre streini fum de rușine și de imputăciune vecinilor noștri. Ce milostiv Dumnezeu! Cu de tot și pînă în sfîrșit, ne prededi streinii cu aceia, nici au trecut rugăciunile, lacrimile, suspinurile, a celor părinți Duhovnici goniți streini dupin lăcuințele lor, în silă fără drep-tate. Ci iarăși mila cea mare Dumnezeiască spre această săracă Țară, și pomenind milile lui cele de demult, ce au fost făcute de neamul nostru Băsărăbesc, cu cei Domni moșneni Țării, cari a multe sfinte Mănăstiri și Biserici fură ziditori și miluitori, și acele mile de demult vrînd noi iarăși aceluiasi neam Băsărăbesc spre gonirea streinilor, și spre adunarea moșnenilor Țării, adusum aminte de noi ce sintem mai sus zîși, Ioan Matheiu Basarab Voevod și neau adus din țară streină de unde eram goniți de streini și prebegi de răul lor, și ne alese la Domnia Țării, și ne ridică la scaunul moșilor noștri. Deci cînd ne așăzam cu mila sfîntiei sale a biruitorului Țării, și țiitorii de steagul Împărătesc, atunci adunatusau tot soborul Țării înaintea noastră, și duhovnicească, și mirenească, carii plecînd genunchile lor înaintea noastră cu lăcrămoasă strigare au jăluit și sau

А ѿ ѿмѣи Тѣтѣлѣи, шѣ аѣ
фѣлѣи, шѣ аѣ сѣитѣлѣи Аѣ:
сѣитѣи шѣ фѣкѣтѣсѣи де вѣлѣ-
цѣ шѣ вѣдѣнѣрѣцѣи Тѣон-
цѣ ѣмѣи.

„Ной Іѣѣни Мѣтѣи Бѣсѣрѣ
вѣдѣ: Кѣ аѣрѣ лѣи ѣмѣиѣрѣ.
Дѣмѣитѣи шѣ вѣрѣнѣсѣи ѣтѣѣ-
тѣ Цѣрѣ Рѣмѣнѣкѣ, ѣкѣ шѣ
ѣѣнѣрѣ пѣрѣцѣ дѣнѣрѣ мѣнѣтѣ, ѣѣ-
мѣшѣлѣи шѣ фѣгѣрѣшѣлѣи
Дѣмѣи: ѣпѣрѣцѣи, тѣтѣрѣрѣ ѣмѣи
пѣрѣнѣ, ѣшѣнѣкѣтѣ шѣ фѣнѣкѣ-
рѣлѣ, шѣ кѣтѣ ѣѣнѣлѣ де ѣѣнѣкѣ-
кѣрѣрѣ сѣкѣдѣ ѣшѣи, шѣ ѣѣцѣ-
лѣи де ѣѣнѣтѣ ѣѣрѣлѣ, ѣѣнѣнѣтѣ-
ѣ вѣ. рѣнѣрѣ

plins înaintea noastră de strîmbătutea ce au răbdat de la streini, nu numai cealaltă țară, ci și sfintele Mănăstiri cum scrie mai sus. Drept aceia noi ce sîntem mai sus zîși, Ioan Matheiu Basarab Voevod: din naintea adunării a toată Țara cu sfatul și cu voia a tot soborului așa am tocmit, cum a cele sfinte Lacre Domnești carele leau închinat acei Domni și Vlădici Streini pentru mita, fără de voia și fără de știrea a neamului leau supus metoase dajnice altor Mănăstiri din țara grecească, din Sfitagora, și de pre aiurea, însă Mănăstirile anume Tismana, Argeșul, Brădetul, Dealul, Glaveciovul, Snagovul, Mislea, Tinganul, Potocul, Rîmcăciouul, Mănecul, acele toate să fie în pace, de călugării streini, căroră li sau fost dat pentru mitile lor, și să încă a trăi Mănăstirile întrăcea slobozenie, pre acea pravilă și toceală, cum au legiuit ziditorii și ctitorii lor, și să aibă a fi pre seama Țării, cum au fost din veac, însă alegînd afară acele Mănăstiri Domnești, măcar și boerești cari singuri ctitorii leau închinat și leau supus metoase, cine unde au vrut, acele să fie supuse și stăpînitore călu-

gărilor streini, însă după cum vor scrie și legiui ctitorii în cărțile lor de închinăciune, spre acea toceală, ne schimbă să trăiască. Iar Mănăstirile ce leau coprins călugării streini spre mită să fie lipsiți de dinsele, și să aibă a lăcui întrînsele călugării Țării, și să aibă ale lua și cărțile, hrisoavele, și ori ce drese vor avea pre dinsele dela acei Domni, și Vlădici streini. Iar de le vor ascunde și lear scoate dinainte ori în ce vreme, nici odinioară crezute, primite nici în seamă băgate de niminea să nu fie, ci încă luate dela mîinile lor să fie, și să se spargă ca niște lucruri fără de dreptate, și cu strîmbătatea mitei făcute în silă și fără de voia soborului Țării. Iar cine din domni care va alege Dumnezeu după petrecerea noastră, sau din Vlădici, sau din Episcopi, sau din Boerii mari și puternici, să va ispiți vreo dinioară, pentru ori mită, sau pentru rugăciunile, și hasnicile călugărilor streini, sau cu îndemnarea cuiva din streini, sau din Țară a primi acele cărți, sau hrisoave, ascunse de dinșii, ce sar arăta vreodată și acest hrisov al nostru, care este cu sfatul și cu voia a tot soborului Țării făcut va călca și în seamă nu va băga și va închina și va supune pre una din Mănăstirile Țării, veri de cele ce au fost vindute și cărcumărite de acei streini, care Mănăstiri le sînt numele acestea: Cozia, Bistrița, Govora, Cotmeana, Ezărul, Gura Motrului, și alte Mănăstiri veri de cari nau fost închinăte, cari cu ajutorul și cu îndemnarea lui Dumnezeu leam zidit noi iznoavă din temelie, căroră li să cheamă numele acestea: Cîmpulung, Sadova, Brîncovenii, Arcota, Căldărușanii, Mănăstirea dintrun lemn, Măxinenii, Drăgănești dela Roșe, Brebul, Plătăreștii.

Acel om Domn să fie, Mitropolit să fie, Episcop sau ori ce Boeriu mare va fi, ori strein ori de țară, acel om, dinpreună cu îndemnătorii lui, să aibă a moșteni blestemul soborului Arhiereilor, Egumenilor, și a tuturor Preoților Țării, care blestem înaintea noastră, și înaintea adunării, a toată Țara în sfintele odăjdii îmbrăcați, și cu făclii aprinse în mîini, înfricoșat și groaznic făcutulau, și blestemînd stînsușau făcliile precum este legea blestemului, care blestem întrăcest hrisov al nostru arătăm și noi, și îl punem înainte cum pre un om ca acela va îndrăzni a sparge această săbornicească legătură, dinpreună cu îndemnătorii lui, săl spargă Domnul Dumnezeu, și să vie cursa care nu o știe, și vinătoarea care au ascunso săl coprinză, și întru aceea cursă să cază, să fie curtea lui pustie și întru lăcașul lui naibă cine lăcui, să se șteargă numele lui din cartea vieții, și cu dreptii să nu să scrie, să pue Dumnezeu pre păcătoșul asupra lui, și diavolul să stea dea dreapta lui, cînd să va judeca să iasă osîndit, și rugăciunea lui să fie întru păcat, și să fie zilele lui puține, și dragătoria lui să o ia altul, să fie feciorii lui

Din „Jurnal patetic italian“

ADRIAN MANIU COMEMORAT LA PISA

M-a legat de Adrian Maniu o prietenie veche, din anii cînd abia apăruse „Lingă pămînt“, cu noul său vers închinat ierburilor și cîmpurilor românești, un salt mitologic, o reconvertire a inspirației, pînă atunci atacată de post-simbolism și împinsă spre culoarea cronică a unei naivități simulate. Această naivitate conținea totuși o aderență originară la realitate, o nevoie de prospețime și de puritate patriarhală care urma să găsească acel drum drept adus în lirica noastră cu „Lingă pămînt“, o întoarcere — pe contrapunctul simbolismului — la poezia suavă și corpulentă a patriei, pe linia marilor predecesori. Adrian Maniu dădea un exemplu timpuriu de depășire a cosmopolitismului inițial și de regenerare lirică absolută, devenind unul din cei trei mari poeți, alături de Argehi și Barbu, pe care îi revela epoca dintre cele două războaie. Abia după fixarea în atmosfera epocii a acestei triade trebuia să se arate Bacovia și să apară Lucian Blaga și Aron Cotruș.

Vestea morții poetului m-a zguduit. Era în ultima vreme, Adrian Maniu, o apariție discretă, modestă, fără pretenții, un om bucuros să vadă și să observe noile configurații ale mișcării literare, pe care le urmărea de aproape. Era un chip familiar, aproape tineresc, plin de efuziune amicală la fiecare întîlnire întîmplătoare, pe stradă sau la „Casa scriitorilor“, unde se arăta însoțit de vechiul său prieten nedespărțit, pictorul Demian.

Acum cîteva săptămîni — puțin timp după dispariția lui dintre noi — mi s-a întîmplat să particip la o evocare a numelui său poetic, care lua aspectul unei spontane comemorări, într-o prelegere ținută la Universitatea din Pisa de profesorul Silvio Guarnieri, critic și scriitor italian cunoscut. Guarnieri făcea un curs despre marea lirică românească din perioada interbelică și despre „tradițiile de avangardă“ pe care ea urma să le instituie pentru generațiile posteroare. Era vorba, bineînțeles, de Argehi, de Barbu, de Adrian Maniu.

Vestea morții lui Maniu, ultim supraviețuitor al acestei falange, s-a transformat într-un moment solemn și mișcător, a devenit prilejul unui contact îndoliat cu timpul trecător, clipa unui bilanț poetic retrospectiv, făcut aici, undeva lîngă marile monumente pisane, în ochii atent deschiși ai unor studenți care urmau să pregătească pentru examen tocmai epoca literară contrastantă și bogată, deschisă împreună cu confracții săi, de Adrian Maniu. Rolul istoric al poetului era cunoscut în amănunțime de criticul italian. Maniu a fost printre cei dinții care au avut o sensibilă înrîurire asupra tineretului afirmat în a doua decadă dinaintea ultimului război. Poeți ca Lesnea, Ciurezu, Birna, Salcia nu se pot explica fără prezența lui, paralel cu generația care debuta la „Bilete de papagal“ sub steaua lui Argehi și Barbu. O reală „tradiție de avangardă“ a luat ființă odată cu „Drumul spre stele“. Căci Maniu venea cu o artă ce transplanta o serie de experiențe tipic moderniste pe solul unei viziuni popular-folclorice și a unui vechi spiritualism românesc. Situată sa tranzitorie, dar adevărată, printre „gîndiriști“, — pe care profesorul Guarnieri o menționa cu date de istorie literară circumstanțiale — nu exprimă o închidere lirică în cadrul unui curent, ci mai mult o promovare liberă a acestui curent și o diversificare a lui. Tînărul care se remarcase prin lipsa lui de prejudecăți formale și de viziune în grupul lui Bogdan-Pitești — unde aducea ceva din disoluția imagistică colorată a lui Jules Laforgue — se înclina deodată pînă la pămînt în fața unei mitologii naționale, pe care o capta printr-o tehnică ponderată și subtilă a cuvîntului, împingînd-o pînă la retrăirea vremurilor de demult în primele sale lucrări de teatru, dintre care „Lupii de aramă“ entuziasma pe Marioara Ventura.

Între anii 1930—1932 tradusesem în limba italiană împreună cu romancierul de astăzi Tommaso Landolfi, piesa „Meșterul“ de Adrian Maniu, unde poezia dobîndea o funcție arheologică în descoperirea rămășițelor romane acoperite, ca de mușchi și de ierburi, de eresurile poporului. În timpul războiului, marea revistă „Poesia“ din Milano semnalase, printr-o serie de versiuni, pe robustul și totodată delicatul poet al „plein-air-ului“ românesc.

Desigur, noile generații de azi l-au simțit mai puțin pe Adrian Maniu, sau cel puțin n-au avut timpul încă să ajungă până la versurile din „Lingă pămint” și „Drumul spre stele”. Căile poeziei sint necunoscute. Ele răsar la suprafață surprinzător, asemenea izvorului de sub brazde, tocmai în momentul încheierii vicisitudinii lumeste a poetului, cum se întâmplă acum în ecoul proaspăt, exact și îndușător care se propagă sub acoperămintul străvechei universități italiene.

Pisa, 1968

CAFEURI FLORENTINE

În acest oraș de arhitecturi fine, înconjurat de grădini, pitorescul și confortul se împreună. Omul e privilegiatul unor străzi drepte și ornamentale în care, printre clădiri, ca niște pietre scumpe, se încrustează biserici și palate ale unor familii trufașe (trecute pe urmă în posesia unui scriitor sau musicist italian, unui lord bogat și în invizibil). Municipalitatea are serviciul organizat ca într-o locuință. Stropitoarea, ca sub apăsarea unui buton electric așezat la primărie deasupra fostului birou al lui Macchiavelli, începe să lucreze la Arcul de Triumf al Împăratului Leopold din piața Cavour; simultan, grădinarii tund iarba în fața Universității sau la Fortezza, cu aparatele lor ca niște roabe mici de metal, pe care se opresc să le privească copiii.

Dacă îți iei ochii de pe înălțimi, unde te agăți de frizele zidurilor să înveți ceva din arta de a se îmbogăți a acelor comercianți deveniți, pe urmă, conți, despre care vorbește „Divina Commedia” — almanah Gotha al secolului —, dacă renunți la istorie și cobori pe trotuar, te găsești în fața unor vitrine mai luxoase decât în oricare alt oraș al Italiei. Citadelă a unei bogate burghezii, Florența — fostă pentru scurt timp prima capitală a țării — păstrează ceva din murmurul acelui moment.

Caracteristice ca și străzile, în acest oraș al cărui ghid este un curs de artă urmat cu ajutorul sergenților de stradă, sint caffè-urile, instituții binecuvântate, localuri contemplative, cu o enormă varietate de băuturi pregătite dinainte sau pe loc, cu obișnuinții lor de zeci de ani și cu străinii ce apar o singură dată.

Coborînd în biblioteca Marucelliana („ad usum pauperorum”) faci un popas la Bar Caffé „San Marco.” Îți iei o masă în linie dreaptă cu ochiul de geam al chiliei lui Savonarola, de deasupra rețelei electrice a tramvaiului. În mijlocul pieții privirea întâlnește chipul de bronz al unui general cu capul gol, care justifică un monument în plus, de prost gust, din epoca umbertiană. Piața e mică și elegantă ca o sală în aer liber pentru mesele multicolore ale caffè-ului.

Așa cum hotelurile elvețiene exploatează înălțimile și limpezimile albastre, caffè-ul florentin captează perspectiva primului monument pe care îl are în față. Caffé „Duomo” adună după spectacole, de la ora 2 noaptea în sus, pleava actorilor în coasta giganticei catedrale „Santa Maria del Fiore”; cuib de fumători gălăgioși și jerpeliți lingă nemuritoarele monumente. Caffé-ul „Oragna” îți oferă privilegiul „cele mai frumoase clădiri din Europa”, cum spunea Pușkin despre „Palazzo Vecchio,” — dar e de obicei pustiu. La „Callamai” în schimb, lingă Battistero, cu greu găsești liberă masa care îți place. După un timp nu-ți mai face nici un efect faptul că te afli la doi pași de cupa de piatră în care a fost botezat Dante.

— „Pe legea mea, dacă aceasta e viața de caffè, care-mi părea așa de ridicolă pentru un om de oarecare valoare, am fost nedrept să o refuz”, zicea Fabrizio del Dongo, întorcîndu-se de la „Cascata del Reno” în Bologna și uitînd că el nu se duce la caffè decât să citească „Le Constitutionnel”. Farmecul aproape morbid al acestor localuri este în adevăr greu de definit. Abia te-ai dezlipit de „Paskowski” și treci un moment în cealaltă parte a pieții, la „Giubbe Rosse”, unde Papini visa, în vremurile lui de anarhie, să dinamiteze Florența. Intelectualii care frecventează caffè-ul astăzi, mai moderni decât Papini, sint o sectă de adoratori italieni ai lui Paul Valéry. Se întilnesc la ore fixe, cu aerul prozaic al unor avocați care nu se pot decide să părăsească mesele pentru a intra în sedință.

În nopțile toride de iunie, caffè-ul „San Marco” ventilat de curentele pieții omonime, e ultimul popas pentru răcoritoare al publicului care se întoarce de la spectacole din centru, în cartierele de dincoace de Mugnone, spre Florența nouă. Să faci o oprire de încă un ceas la miezul nopții, după ce ai ieșit din lumea mai amestecată a centrului, este o satisfacție idilică, plină de noutate. Cu capul gol, descheiat la gît, apăsător de o noapte plină de toane de călduri însinuante (cine nu cunoaște umorile acestui aer florentin de vară, care are în el ceva subtil, suculent și energic), te așezi la masă, schimbînd cu chelnerul două vorbe. Vizita are în ea ceva în adevăr odihnitor. Îți iei băutura favorită, ca de pe o noptieră a orașului, și te duci să te culci.

Caffé-uri florentine, lăcașuri de meditație și cazuistică deschise zi și noapte! În ele găsești acel prețios ferment de interiorizare care germinează atîtea idei și care stîrnește în noi un impuls obscur și neliniștitor, căci, cum spune Jack London, „toate drumurile converg spre caffè și de acolo pornesc în lumea întreagă, spre aventură și roman”.

(Din „Florența boemă”, 1930)

DRAGOȘ VRÂNCEANU

OMAGIU LUI

MIHAI CODREANU

Un discurs al lui Eusebiu Camilar

Între 1—8 oct.1963 a avut loc la Iași o „săptămână a poeziei” la care, alături de poezii ieșene, participau și poeți din alte părți ale țării. Veniseră aici cu Camilar, care era delegatul Uniunii Scriitorilor.

Au avut loc atunci mai multe acțiuni dintre care s-au remarcat două: În dimineața zilei de 6 oct., în aula „Mihai Eminescu” a Universității — un recital de poezie la care toți poeții prezenți au citit din lucrările lor. De la Universitate toți participanții s-au îndreptat spre casa poetului Mihai Codreanu, unde a avut loc dezvelirea plăcii comemorative; a doua remarcabilă acțiune de atunci.

Din partea Uniunii Scriitorilor a vorbit Eusebiu Camilar.

Sub titlul: Manifestări în cadrul „Săptămânii poeziei”, *Flacăra Iașului* din 8 oct. 1963 informa despre acest eveniment în următoarele rânduri: «În cadrul manifestărilor organizate cu prilejul „Săptămânii poeziei”, duminică, la Iași, a avut loc solemnitatea dezvelirii unei plăci comemorative în casa în care a locuit poetul Mihai Codreanu. Din partea Uniunii Scriitorilor din R.P.R. a luat cuvântul Eusebiu Camilar, care a evocat figura poetului».

Manuscrisul cuvântului său a fost dat de scriitor fiicelor d-nei Veronica Gorgos din

Iași, prietenă a familiei Camilar. Datorăm d-nei Gorgos recunoștință pentru păstrarea lui și pentru însăși ideea de a-l publica. El n-a fost reprodus nicăieri și nu l-au auzit decât cei prezenți la solemnitate. Merită cunoscut cu atât mai mult cu cât pe lângă omagiul adus poetului de un confrate, evocă începuturile Magdei Isanos la „Însemnări ieșene”, și clarifică o pagină de istorie literară.

Manuscrisul (trei pagini de maculator) are câteva corecturi, intervenții mărunte în text (în loc de „oricât meșteșug ar putea avea cuvântul omenesc- încă din noaptea timpurilor cuvântul omenesc” în prima frază — în loc de rezonanță de aramă-rezonanță de bronz; în loc de profilurile trufaselor... profilurile aspre; (un cuvânt indescifrabil șters e înlocuit prin *cadence*); sau tăieturi (ca: „oricât de sus ar urca imaginația cu aripile ei de șoim”, sau „cineva m-a prezentat și maestrul...”), ori simple inversări ale unei sintagme (ca: în *otrul plopilor* mutat după „primele locuri ori frunzișuri” înainte de „primele lampioane multicolore”; ori „ce și-au făcut din muncă lege de existență”, în loc de „lege de existență din muncă”, etc), dovedind munca sa aridă la text.

Scriș cu pix roșu, poartă semnătura lui Camilar: |Eusebiu Camilar data 7 oct. 963

și mențiunea *La dezvelirea plăcii comemorative M.C.* cu stilou cerneală albastră.

Vertical, strins, cursiv, expansiv, rotunjit, evoluind degajat într-un ritm omogen, intens lăcățuit, sobru, nervos, clar, reliefat, sub aspect grafologic, scrisul autograf poartă amprenta vibrației și tensiunii afective a momentului de febrilă emoție în care a fost compus.

Iată, în fine, discursul lui Camilar:

Onorată asistență!

Încă din adâncul timpului cuvântul omenesc, care exprimă fapte nepieritoare, a avut ca șansă de existență piatra de marmoră a monumentelor. Ea a consemnat încă din cea mai adâncă antichitate, celebre fapte de arme întru apărarea patriei, ideile gînditorilor și versurile poezilor. S-au vremuit imperii și împărați, s-au năruit palatele trufașe sub eroziunea înceată dar neconținută, s-au șters de pe efigii de aur profilurile aspre — însă piatra nobilă a stat neconținută în timp, mărturisind generațiilor ceea ce e frumos și înălțător, ceea ce a deschis drum propășirii dramatice a umanității.

Pe o vreme ca asta, cînd în pădurile din preajma Iașului, toamna își aprindea primele focuri în frunzișuri și în vîrfurile plopilor lampioane multicolore, l-am văzut întîi pe Mihai Codreanu. Urca strada aceasta, pipăind pămîntul cu vîrfurile toiagului și uitîndu-se adînc în jos, parcă ascultînd cum bate în adînc, pulsul apelor și minereurilor, spre a-l rîndui în cadența solemnă a sonetului.

M-am ferit cu sîfială să fac loc bardului pe sub arborii plini de ruguri autumnale și din ziua aceea mereu aveam să-l văd, urcînd ușița și ascultînd intens pulsația fabuloasă geologică.

Către iarnă, după ce dealurile ieșene se goliseră de fantezmele multicolore, l-am vă-

zut pe Mihai Codreanu în redacția „Însemnărilor ieșene” și personal îi port adîncă recunoștință, pentru că în redacția aceea a călăuzit cu grijă de părinte primii pași în arta poetică, ai Magdei Isanos. Pe unele manuscrise ale ei, mai dăinuie și azi unele observații ale maestrului, și parcă-l aud vorbind celor tineri, despre muncă, singura cale spre dezvoltare și perfecțiune...

Cu o muncă neînconjurată de sgomot, cu o răbdare de colos, maestrul sonetului românesc a fost tuturor exemplu de gravă seriozitate, de trudă și entuziasm. Toți cîți concureau pe atunci la frîul de aur al lui Pegas, priveau la Mihai Codreanu ca la un Everest inaccesibil — și mereu ne-a stimulat să urcăm mai sus și mai sus, să devenim din simpli drumeți, cuceritori ai piscurilor.

Pentru acest îndemn permanent, poezii noastre îi poartă recunoștință profundă și-l evocă și acum în fața acestei case unde a visat și a iubit, unde a rînduit, cu meticulozitatea și geniul șlefuitorului de perle, cuvîntul, dîndu-i rezonanță de bronz...

Mihai Codreanu ne va însoți mereu pașii, sfătuiindu-ne să muncim, amintindu-ne mereu condițiile grele ale drumului spre perfecțiune...

Poporul nostru, prin Uniunea Scriitorilor din R.P.R. depune astăzi acest omagiu, amintirii poetului, tocmai în săptămîna poeziei, învederînd prezența maestrului în mijlocul celor ce, săptămîna aceasta, au cutreierat țara să rostească prin vers inima lor, să arate mărețiile lumii ce o construim...

Deschidem azi în cartea vremii, încă o pagină de marmoră, să rămînă pentru generațiile viitoare, să afle cum regimul nostru democrat popular știe prețui amintirea celor ce și-au închinat viața propășirii poporului, celor ce și-au făcut lege de existență din muncă, din această valoare colosală care a șlefuit materia pînă la imn și pînă la suplețea și majestatea monumentelor.

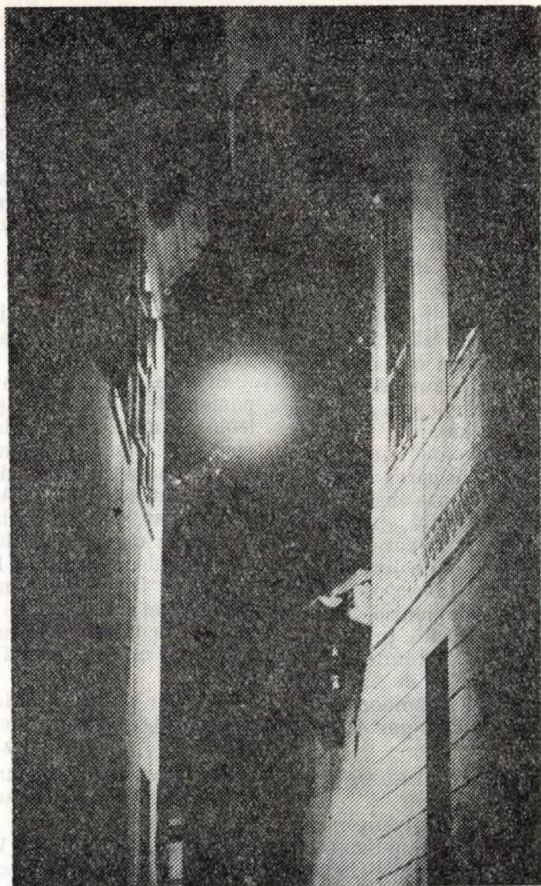
EUSEBIU CAMILAR

7. oct. 1963

La dezvelirea plăcii comemorative M.C.

AL. HUSAR

FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU ISTORIA

NAPOLEON ȘI GOETHE

O violență asemănătoare chemării sexelor atrage geniul către geniu — ca în pustii înșingurării sale să poată în sfârșit întâlni un seamăn, ca orice altă făptură; nevoia de a se oglindi, dar și curiozitatea, ambiția și bănuiala îl îmboldesc neconștient să-și caute o ființă pe măsură, însă ferit, cu un picior tras îndărăt gata de fugă. Nu alta este căutarea și teama omului stăpinit de demon, tot atât de singur cum este geniul. Goethe, purtând într-insul și pe unul, și pe altul, a așteptat zadarnic patruzeci de ani și mai bine...

Când se ivește Bonaparte, îi captivează îndată, cu toate că firea nu-l îndemna să admire peste măsură acțiunile războinice; pe Cezar ori pe Frederic cel Mare îi stima ca administratori mai curînd decît în calitatea

lor de căpitani de oști. Două lucruri însă l-au cucerit la tînărul erou: nemăsura în fapte, nemăsura în izbînzii.

Cu toate că n-a rîvnit-o niciodată, Goethe admira puterea, tot așa cum nu putea suferi anarhia. Iată dovada cea mai sigură a genialității concepției lui despre geniu și istorie: așează geniul înăscut mai presus de ordinea moștenită, și se împătimează pentru cel mai de seamă selfmademan pe care epoca l-a născut alături de el. „Napoleon — a rezumat cîndva —, Napoleon a căutat virtutea și, cum nu putea fi găsită, i s-a dăruit puterea.”

Judecata lui, descătusată de pasiunile epocii, nu îi îngăduie să vadă în geniu decît o forță superioară, de aceea îl aseamănă cu *fatum*; dreptatea poetică e un lucru absurd,

spune el; Napoleon își dă prea bine seama de tragicul adevărat, de *injustum* și preia rolul de fatum. Într-o zi, când se aduce vorba despre geniu și morală, Goethe îi situează pe meteori de felul acesta în afara tărîmului etic, arată că acțiunea lor e asemănătoare elementelor, apa ori focul; un zeu, zice, nu poate fi pus în cumpănă decît cu alt zeu. Ajuns în puterea virstei, tot ceea ce spune despre geniu o spune cu gîndul tainic la Napoleon, cînd este vorba despre fapta ce nu cunoaște limite, — cu gîndul la sine cînd este vorba de creația spirituală.

Pe planul pur psihologic, înrudirea lor spirituală a îngăduit poetului să-l înțeleagă deplin pe Napoleon. Cînd află că celălalt a spus în insula Elba: „Ceea ce am căutat intruna a fost minunea, patima mea a fost să înving orice greutate,“ el scrie: „Napoleon își atribuie însușirile cele mai deosebite: căutarea miracolului este însușirea firească a poetului; plăcerea de a înfrunta obstacolele, aceea a matematicianului.“ Iată, în cîteva rînduri, o schiță de caracter, în care Goethe găsește o explicație logică a declinului lui Napoleon: cine l-ar fi putut doborî pe Napoleon, dacă nu instăpinirea imaginației asupra spiritului matematic, simbolizată prin campania din Orient în stilul lui Alexandru unde, pentru întia oară, lipsea cifra de la bază! Goethe însuși îl numește pe Napoleon o fire dublă: „Visător, himeric, pe de o parte; lucid și realist pe de alta.“

Chiar notele acestea vădesc înrudirea celor două suflete: într-adevăr, ce ar fi putut tulbura existența lui Goethe, răpi împlinirea lui armonioasă, dacă nu jocul pulsionilor congenitale traduse în încercările mereu înnoite de a dobîndi realismul vieții active, pe care îl opunea cu violență imaginației? Napoleon, căruia soarta i-a oferit domeniul acțiunii, se prăbușește în clipa în care se încrede în vis; Goethe, căruia geniul îi hărăzește să-și sculpteze visele, învinge numai cînd renunță la nebunia acțiunii. În locul unde se întretaie aceste două linii: Goethe pe înălțimile cucerite, și Napoleon în pragul tragicei sale rătăcirii — acești doi oameni se întîlnesc, și se privesc istoric ochi în ochi.

... Cînd, spre sfîrșitul lui septembrie 1808, Napoleon sosește la Erfurt, înaintea campaniei din Spania, — de trei ani e împărat și n-a divorțat încă, — se află la zenitul carierei sale politice: patru regi și treizeci de principii s-au adunat să omagieze pe acest parvenit...

Goethe, — după ce a sovăit îndelung, — sosește la Erfurt într-o înghesuială și un zgomot cum n-a mai pomenit: diplomați, militari, toate națiunile sînt reprezentate. A doua seară, la ceai, face cunoștința ministrului Maret; acesta, chiar a doua zi, anunța lui Napoleon prezența poetului. Goethe este chemat imediat în audiență.

«Sînt chemat la cabinetul împăratului. În aceeași clipă, Daru cere să fie anunțat, și este introdus de îndată. Săvâi; sînt chemat din nou. Intru. Împăratul ia dejunul la o masă mare, rotundă. În dreapta îl are pe Talleyrand, în stînga, îndeajuns de aproape, Daru... Împăratul îmi face semn să mă apropii. Mă opresc înaintea lui, la o depărtare cuviincioasă. După ce mă privește cu luare aminte, spune: „Iată un om!“

Fac o plecăciune.

— Care e vîrsta dumatăle?

— Șaizeci de ani.

— Vă țineți foarte bine. Știu că sînteți autorul dramatic cel mai de faimă al Germaniei.»

Goethe nu ia în seamă complimentul, îi pomeneste pe Lessing și pe Schiller. Napoleon n-a citit din Schiller decît „Războiul de treizeci de ani,“ care nu l-a mulțumit. Goethe ia apărarea lui Schiller. Napoleon îi taie vorba, întreabă dacă „Academia“ se reunește la Weimar. Goethe vorbește despre Wieland, îl descrie ca cel mai ilustru dintre membrii săi. Napoleon roagă să fie poftit.

Atunci Daru ia cuvîntul, lăudînd meritele lui Goethe; repetă cele ce-a auzit la Berlin, amintește traduceriile lui din operele literare franceze, mai cu seamă *Mahomet-ul* lui Voltaire.

— „Am să întreb îndată, spune împăratul, dacă piesa poate fi jucată aici. Trebuie s-o auziți în limba franceză; dar bună nu e.“

Argumentează îndelung, cum nu se cuvine ca un cuceritor să fie zugrăvit într-o lumină atît de puțin vie.

Pomeneste apoi de Werther, pe care l-a citit de șapte ori, pe care l-a purtat cu el și în Egipt. Face cîteva observații, pe care Goethe le va socoti mai tirziu foarte judicioase, și spune:

— „Nu-mi place cum sfîrșește romanul.

— Nu credeam că Maiestății Voastre să-i placă romanele care să aibă un sfîrșit...“

Împăratul critică felul cum autorul a minuit ambiția lui Werther la încheierea cărții.

— „Nu e firesc; cititorul nu simte îndeajuns puterea supranaturală pe care iubirea o are asupra lui Werther. De ce ați scris-o în felul acesta?“

Lui Goethe îi vine să ridă, — după cum relatează în două scrisori, — sau se mulțumește să zîmbească, după cum va istorisi într-o dare de seamă mai ponderată; răspunde apoi că nimeni pînă în ceasul acela nu s-a legat de cusurul acesta, dar că îl socotește îndreptățit și mărturisește că, într-adevăr, toată partea aceea sună fals. Dar, adaugă el, poate că i se cuvine autorului și oarecare îngăduință cînd măsluiește vreun efect ici și colo, nefiind în stare să-l obțină pe calea simplă și firească.

«Împăratul pare mulțumit, aduce iarăși vorba despre teatru și dramă, și îmi împăr-

tăsește citeva gânduri cu totul remarcabile; are ochiul critic al celui care a privit tragedia așa cum privește judecătorul crima, cu cea mai vie atenție; apoi deplînge lipsa de firesc și de adevăr a scenei franceze. Dintr-una într-alta, își arată nemulțumirea față de piesele de teatru care se întemeiază pe ideea fatalității; aparțin, spune, unor vremuri mai întunecate.

— De ce ne vorbesc într-una despre destin? Politica, iată destinul.

Se întoarce apoi către Daru și reia firul vorbei cu privire la impozite. Goethe se retrage lângă pervazul unei ferestre, își aruncă ochii în stînga și în dreapta; îi recunoaște pe Berthier și pe Savary. Sosește marele mareșal Soult, cu pletele fluturînd, și dă referințe asupra situației din Polonia.

Atunci împăratul se ridică în picioare, se îndreaptă către mine și, printr-un soi de manevră mă desparte de cei printre care mă aflam. Se întoarce cu spatele la ei, coboară glasul și mă întreabă dacă sînt înșurat, dacă am copii, etc, în sfîrșit, dacă Goethe se simte bine acolo.

— Da, chiar foarte bine, și trag nădejdea că zilele acestea vor aduce un folos și țării noastre.

— Poporul vostru e mulțumit?

— Așa aș vrea să cred.

— Domnule Goethe, s-ar cădea să rămîi aici, alături de noi, în tot acest răstimp, să așterni pe hîrtie toate impresiile pe care ți le naște în minte acest mare spectacol.

— Îmi lipsește condeiul unui scriitor antic...

— Sînt invitatul ducelui dumitale la Weimar. A fost îndeajuns de răutăcios o vreme, dar mai pe urmă s-a îndreptat...

— De-a fost răutăcios, Sire, fără îndoială că pedeapsa a fost și ea peste măsură de aspră, dar nu mi se cuvine să fiu judecător. Oricum s-ar întîmpla, îi datorăm întreg respectul.

Pentru a treia oară împăratul se întoarce la tragedie.

— Ar trebui să fie școala regilor și a popoarelor. Nu-i culme mai înaltă pe care s-o atingă un scriitor. Ar trebui să scrieți moartea lui Cezar, s-o scrieți cu demnitate, cu măre-

ție care să-l întrecă pe Voltaire! Iată un efort ce ar putea fi ținta cea mai de seamă a vieții dumitale. În tragedia aceasta s-ar cuveni să se arate omenirii că Cezar ar fi putut clădi fericirea lumii dacă i s-ar fi dat timpul să înfăptuiască planurile sale grandioase. Să veniți la Paris. V-o cer cu tot dinadinsul.»

Îl invită apoi pe Goethe la seara de teatru unde va întîlni sumedenie de principii.

— «Îl știți pe arhiepiscop? Ei bine, astă seară îl veți vedea așipînd pe umărul regelui de Wuerttemberg. Dar pe împăratul Rusiei? Poate să-i dedicați ceva în legătură cu Erfurt.

— Niciodată n-am făcut o treabă de felul acesta, ca să n-am prilej de cîntă.

— Pe vremea lui Ludovic al XIV-lea marii noștri scriitori gîndeau într-alt fel.

— Fără îndoială, Sire, dar cine poate ști dacă nu s-au căit?»

Goethe răspundea mereu la fel de firesc. Împăratul se arăta mulțumit, își tălmăcea răspunsurile pe limba lui, într-un chip mai răspicat, altfel decît aș fi putut-o face eu... Asculta cu multă vioiciune: da din cap, cum dai cînd te muncește gîndul, ori zicea „da“, și „chiar așa“... și adăuga mai într-una: „Domnul Goethe ce părere are?“

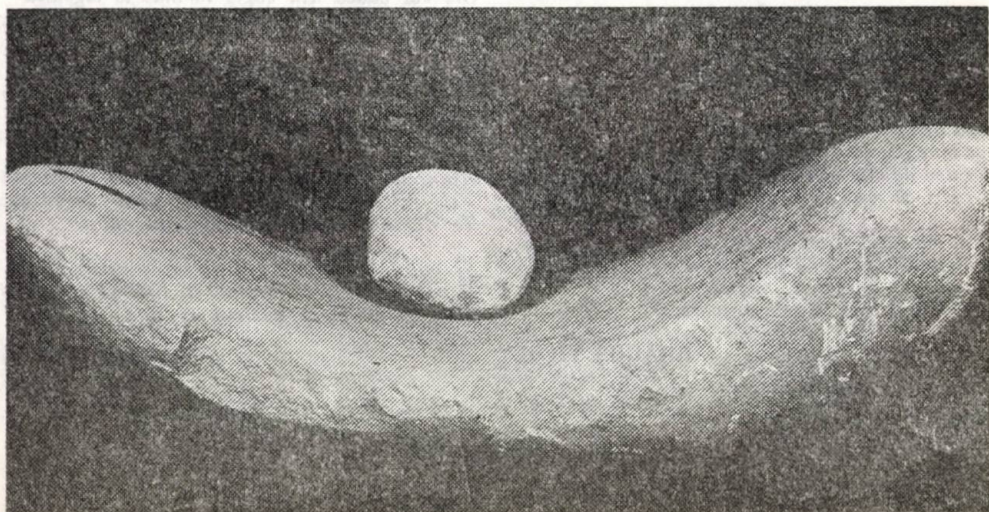
★

Audiența pe care Goethe și Napoleon și-au acordat-o unul altuia a ținut mai bine de un ceas.

...Goethe așezat mai presus de Voltaire. Nu era oare o justificare a *Sturm-und-Drang*-ului germanic, gestul acesta făcut de stăpînul lumii care, dintre toți, îl alege tocmai pe Goethe și-l cheamă la Versailles? Goethe s-a simțit poate un bard, urmaș al lui Homer. Norocul îl atîngea în perioada cea mai rodnică și mai luminoasă a vieții lui. Un simplu scriitor — cum se socotea pe vremea aceea — se vede pofțit de către stăpînul Europei, fără să fi spus, să fi scris sau tipărit un cuvînt, un singur cuvînt măgulitor despre dînsul.

Fragment din romanul „Goethe, povestea unui om“ de Emil Ludwig

Traducere de GINA ARGINESCU-AMZA

De mirare

Printre blocuri paște iarbă un cal
Lucru ciudat și de mirare.
Copilul se bucură și îmi spune:
„Uite ce ciine mare!”

Ce știe copilul de oraș ce este un cal
Ce știe de ființa lui grațioasă și rară.
Calul bate cu fruntea-ntr-o stea,
și din ea curg ghiociei
Și se face din nou primăvară.

Chiar și un rege fără cal nu e rege
Să creștem deci cai de rasă
Ne vom saluta din șarete cu roți de dobleac
și trase de cai
Și poate viața va fi mai frumoasă.

MARA NICOARĂ

Olarul

Olarul m-a-nvățat s-aleg ulcioare:
sărută-le întâi să vezi de-s dulci.
De-i lut în ele, n-două cu sudoare,
născut în clipa cînd ai vrea să-ți culci

în rotunjimi un vis sau poate-o jale,
o dragoste ce nu s-a întrupat,
să știi că vor fi dulci la încercat
ulcioarele din mîna dumitale!...

Olarul m-a-nvățat s-aleg ulcioare:
lovește-le cu degetul, ușor:
de vor suna așa cum sună-un dor
pe niște strune fără alinare,

sau de-or suna ca buciumele vechi
pe cine știe ce uitare crește
să dea de cine știe cînd oreo veste,
să știi că n-ai să le găsești perechi!

Tot sărutînd și tot sunînd ulcioare,
în zarea lunii stînd pe prisma lui,
îți spun: „Încearcă, meștere, să pui
și-adîncul meu în cele viitoare...”

DRAGOȘ VICOL

Recitîndu-l pe Allan Poe

Lungi ore fosforescente
copite ce cenușă trec marginea lumii
părere —
desfăci cu o flacără fiecare cuvînt
în ciudatele lui emisfere.

Ah miezul
îți săgetează privirea
ca o pedeapsă nemăsurată
Ah buzele tale
nu mai pot rosti ca în alte vremi
„NICIODATĂ”!

Numai aripa, ca o prelungire a nopții
a celei mai mari îndoieli
numai umbra ei și atît.
Și Timpul și Timpul cu ghiara
la tine în gît.

DANIELA CRĂSNARU

Scrisoarea a XIX-a

Iubito, sărăcită vei fi-ntr-o zi prin toana
Ursitelor gheboase bătînd urzeala rar,
Ori vei cădea din cuget lovindu-te izgoana
Simțînd încins pe ceafă impasul mercenar;

Cînd osteneala firii o-mbroboni sub geana
Ce învelea drăcească, mai ieri, un stup de jar,
Sau năvălind feroce te va mușca prihana
Desfigurată-n poftă, obrazul tău hilar;

Atuncea deznădejdea te-o limpezi; mirată
Vei fulgera trecutul, cînd albă, despuiață
Te dăruiai iubirii cu zîmbetul nubil;

Și valul amintirii s-o ridica piepțiș,
Dar lacrima-ți va spune sticlînd și pe furîș
Cum ți-ai furat surisul și fața de copil!

MARIUS VULPE

Despre iubire

Cuvintele fac dragoste ca florile
Florile fac dragoste ca fluturii
Fluturii fac dragoste ca apele
Apele fac dragoste și ele

Biografia unui cuvânt e scrisă cu cerneală
Biografia unei flori e scrisă cu azur
Biografia unui fluture e scrisă cu ninsoare
Biografia unei ape e scrisă cu clorofilă
de iarba de pe maluri

Un sentiment ca să poată înflori
are nevoie de întreg cerul sufletului

ION LOTREANU

Testament

La moștenire ție
umil călău de treabă
nepriștinit la dansul
pe sfoara dintre nori
comoara mea secretă
ascunsă-ntr-o tarabă
unde-am oîndut și vorbe
și viață uneori

Dar fă cum e mai bine
și nu-mi fura din moarte
cu falsa lovitură
pe care-o dai oricui
nici nu lăsa din milă
cînd mi se face parte
cea mai frumoasă spadă
să-ți ruginească-n cui

GEORGE ȚARNEA

Cîntec

Ah, unde-a fugit
fata cu mîinile reci
și cu pîntecul mic și, scobit?

Ah, unde s-a dus
camera cu fulgi de lumină
căzînd dimineața de sus?

Ah, unde-au pierit
întîmplările, anii
și țipătul nopții cosit?

HORIA BĂDESCU

Lacrimi de aur

Odoare și ruine lasă norii,
puținul strîns și palide iluzii;
porunci cerești încarcă noi fiole
și vin în preajmă martorii și juzii.

Al nopții ochi dezleagă din hipnoză
clopotnițe desăvîrșindu-și chinul,
cît veșnic stă-n același loc și vede
în istovit blestem și lavă, crinul.

De lingă foc privirea mea se scoală,
îngroapă lacrimi și rușinea pură
c-am săotrșit omorul printre gînte
de fluturi în amor căzuți pe gură.

A mă lovi? Am despărțit odată
virtutea de păcat — și în pustie
femeile de piatră plîng în iarnă
iluminînd cu trupu-n fantasmă.

— Încinge coapsa ta cu piei de fiară
și intră în coliba de albine
țesînd scînteia pîn-la suferință
cu sînge mult și sunete virgine.

Ele-și urmează focul (ca o limbă
născută între candelă și ceară),
bătăile de clopot și pîrîină
și cînd ating vecia se omoară.

Tot ce putem e să le fim păstorii
de fum, în transhumanțe selenare,
din cînd în cînd lăsîndu-le în craniu
să-și încâlzească sfintele picioare...

HORIA ZILIERU

DE CE? ȘI PENTRU CINE?

De două ori cuvîntul — această reflectare creatoare a realității — apare pe hîrtie. Prima dată e condeiul, care-l însemnează corect și cu severă caligrafie sau poate îl aruncă răvășit sub tumultul ideilor. A doua oară el trebuie să treacă prin mina zefarului și a tipografului, pentru a apare „negru pe alb” în fața a mii și mii de ochi. Din această clipă însă el se înalță de pe planul alb, schimbîndu-și calitatea inițială, determinată de cugetarea și vitalitatea unei persoane izolate, printr-o nouă calitate mult superioară. Pentru aceasta scriem, pentru aceasta minăm condeiul, de aceea ne străduim să intervenim prin scrisul nostru în structura vieții.

Cuvîntul se înalță, pătrunzînd în gîndirea multor oameni, ca un exploziv și reactiv al cugetării, ca o forță eliberatoare de erori, și de construire a unei noi ordine morale, ca o putere damnaoare și înălțătoare, ca necrolog și mamoș. În miezul tensiunii create de contradicții, între ceea ce dispare și ceea ce prinde viață se desfășoară, ceea ce putem numi procesul biologic al cuvîntului. Scriitorul zilelor noastre, chemat să fie prezent cu fiecare bătaie de puls acolo unde această lume se străduie de-a transforma haosul exploatării și discriminării într-o nobilă frăție umană, se află permanent sub apel de-a înălța și pune la adăpost ca un giuvaer fără seamăn fericirea patriei sale și odată cu aceasta fericirea tuturor continentelor și tuturor raselor ca un bun al întregii omeniri, prin puterea care i-o dă actualitatea de viață socialistă, focul înnobilitor și pur al patriotismului socialist și internaționalismul proletar.

Relațiile om-societate, relația om-societate-literatură au dobîndit în vremea în care trăim o arzătoare actualitate. Noțiunea de prezent, ca un dinamic punct de cristalizare

ale acestor relații, nu se rezumă la ziua de astăzi, la situația materială și spirituală a momentului ci se extinde mult mai departe. Vrem să concepem prezentul în sfera largă a epocii, în cadrul întins al istoriei, al cărui conținut material, social și spiritual, se revelează în tendințele sale fundamentale, în forța sa de-a învinge tensiuni și în eficacitatea sa constructivă ca un proces dialectic. Chiar dacă în artă și literatură actualitatea stă mai mult sau mai puțin în harul clipei, decisiv rămîne totuși contextul, legătura cu evenimentul esențial al epocii, cu evoluția ideilor sale.

Trăsătura decisivă a secolului nostru însă, în ceea ce are el mai nobil și general valabil, este mobilizarea largă pentru o organizare cu totul nouă a existenței umane, în primul rînd aici, în patria noastră, Republica Socialistă România, în țările cu care ne înfrățește gîndirea comună și în sfîrșit și în acele țări unde domină o structură statală și socială coordonată după concepte burgheze, dar unde multiple avinturi se străduiesc, capabile de-a deschide și acolo larg porțile spre socializarea vieții în toate formele sale materiale și spirituale. Avînd în față o astfel de situație generală a vremii, nu ne îndoim nici măcar o clipă, care sînt componentele esențiale ale actualității sale, după care se vor orienta creatorii de cultură, poeți sau scriitori, artiști plastici, arhitecți sau compozitori.

Ceea ce rezultă logic de aci este forța proprie a epocii, care-l situează dincolo de amplasamentul său, datorată continuu nou dobînditelor salturi calitative, prin care se ridică la tot mai înalte nivele ale existenței sociale și astfel firește și individuale. Cuvînt cu cuvînt, faptă cu faptă să ne adresăm tuturor oamenilor muncii de pe toate plaiurile lumii, întărind și aprofundînd tot mai mult solidaritatea noastră cu ei. Toate aceste succesiuni de idei se întind cu nenumărate rădăcini spre expunerile de o impresionantă forță ale tovarășului președinte Nicolae Ceaușescu referitoare la problematica actuală a educației ideologice și culturale. Actualitatea arzătoare ne încercuie tot mai fierbinte. De aceea cuvîntul nostru, activitatea noastră spirituală să devină tot mai însuflețită, spre a propovădui noul revoluționar, pentru a-l ajuta să răzbată în conștiința contemporanilor ca vestitor al măreției traiului socialist.

FRANZ LIEBHARD

ANDRÉ MALRAUX

Antimemorii

6

1944—1965

„Libertatea trebuie să fie căutată între zidurile închisorii“, spusese Gandhi și Nehru. Ale mele n-au fost chiar închisori, sau n-au fost mult timp. Fusese lagărul din 1940, de unde am evadat ușor, în ciuda încălțămintelor prea strimte: vastă cimpie transformată în zonă concentraționară, vâpăile trandafirii ale zorilor, șarete pe drum dincolo de sirma ghimpată, cutii de conserve înșingerate, ruine babiloniene făcute din piloni bondoci, conducte și ramuri, unde soldați, chiriciți ca niște statui egiptene, scriau depeșe care nu vor pleca niciodată.

Fusese, mai serios 1944. Camarazii mei, arestați de polițiile germane, cel mai adesea de Gestapo, urmaseră spre moarte filiera cunoscută; pe cînd eu fusesem capturat, în uniformă, de tancurile diviziei *Das Reich*.

Închisorile mele încep într-un lagăr. Îmi reveneam din leșin într-o targă așezată pe iarba pe care o țineau strîns doi soldați germani. Sub picioarele mele era acoperită cu sînge. Mi se făcuse pe pantalon un pansament improvizat. Corpul ofițerului englez dispăruse. În mașină, trupurile încremenite ale celor doi camarazi ai mei. Un german luă fanionul mașinii. Purtătorii brancardei mele porniră spre Gramat Orașul mi se părușe destul de departe. Lîngă targă, un subofițer.

Mă dusesem să arbitrez un conflict între un partizan din rețeaua Buchmaster și un altul din rețeaua F.T.P. La reîntoarcere, — douăzeci de minute mai devreme — ațipi-

sem apropiindu-ne de Gramat, cu fanionul crucii de Loréna, fluturînd în bătaia vîntului cald. O salvă de focuri de armă pe care o aud prost, geamul din spate care sare în țîndări, mașina ce se afundă într-o groapă după o întoarcere de 180°. Moartea șoferului — un glonț în cap — l-a făcut să apese violent pe frînă. Ostașul de pază s-a prăbușit peste armă. Ofițerul englez sare pe drum, la dreapta și cade cu mîinile roșii de sînge, crispate pe stomac. Am sărit la stînga și alerg cu picioarele înțepenite după trei ore de mers cu mașina. Tirul unei mitraliere se precizează: automobilul mă ocrotește de o altă. Un glonte taie curelușă de la genunchi a jambierei drepte care se desface rămînînd prinsă numai de șiretul de jos. Trebuie să mă opresc să-l smulg. Un glonț, în piciorul drept. Deabea mă doare. Numai sîngele dovedește că am fost atins. O cumplită entorsă la piciorul stîng.

Cei doi tipi care mă transportau ca pe un pachet n-aveau deloc înfățișare rea. O să vină alții. Era extraordinar de absurd. Cum puteau germanii să fie la Gramat?

Totul o să sîrșească aici, Dumnezeu știe cum, după drumul acesta al cărui cer radios de iulie părea să se așeze în veșnicie, cu țărării care mă priveau trecînd, cu mîinile încrucișate pe minerul cazmalei și cu țărancele făcînd semnul crucii ca un salut funebru? N-o să văd victoria noastră? Ce sens avea viața, să fi avut vreodată? Dar eram copleșit de o curiozitate tragică: voiam să știu ce mă aștepta.

ANDRÉ MALRAUX: *Antimémoires*. Ed. Gallimard — nouvelle édition revue et augmentée — 1972 fragmente — pp. 219 și urm.

De la primele case, un șir de tancuri umplea strada. Francezii mă priveau trecînd cu neliniste, germanii cu surpriză. Cei care mă purtau intrară în biroul unui garaj. Un subofițer vorbi cu însoțitorul meu, pe urmă mi se adresă:

— Actele de identitate!

Se aflau în buzunarul vestonului meu și le-am găsit imediat. I-am întins portofelul.

— Sunt false.

Nu-mi luă portofelul și traduse. Cei doi subofițeri erau parcă niște găini în fața unui fonograf. Purtătorii mei o porniseră. Am intrat, de data aceasta, într-un mic hambar. Targa a fost fixată pe picioarele articulate. Germanii plecară. O cheie fu învîrtită în broască. În fața ferestrei strîmte o santinelă. Încerc să mă așez pe brancardă. Eram foarte dezorientat. Fără îndoială pierdusem mult singe, care mai continua să curgă, în ciuda batistelor legate deasupra coapselor.

Silueta santinellei prezentînd arma. Învirtirea cheii. Intră un ofițer care semăna cu Buster Keaton.

— Ce nevericire pe sărmana dumneavoastră familie! Sunteți catolic, nu-i așa?

— Da.

Nu era ora potrivită pentru o lecție de agnosticism.

— Sunt preotul catolic.

Privi batistele înșingurate.

— Ce nevericire pentru sărmana dumneavoastră familie!

— Patimile n-au fost foarte plăcute pentru familia lui Cristos. E adevărat că nu sunt Cristos.

Mă privi, mai dezorientat ca mine. Dar la el era din prostie.

— Aveți copii? Întrebă.

— Din nefericire. Trebuie să fiu judecat sau nu?

— Nu știu. Dar dacă aveți nevoie de ajutorul religiei, puteți să spuneți să mă cheme.

Deschise ușa, pată neagră pe cerul încă scînteietor. Și în loc de bună ziua:

— Totuși, ce nevericire pentru sărmana dumneavoastră familie...

Caraghios preot. Un preot fals ar fi pus cel puțin întrebări...

Un subofițer îmi făcu semn să ies. Curtea era plină de soldați. Puteam să fac cîțiva pași. Mă întoarse spre zid, cu minile sprijinite pe pietrele de deasupra capului meu. Auzi o comandă: „*Achtung*!"; m-am întors: mă aflam în fața unui pluton de execuție.

„Armele pe umăr!

Prezențați-arm!

Se dă onorul celui care urmează să fie împușcat. Un vis recent îmi reveni în minte: mă găseam într-o cabină de pachebot al cărei hublou fusese smuls; apa țîșnea din zbor; înaintea vieții mele iremediabil pierdute, care n-ar fi fost niciodată decît ce fusese, izbucneau într-un hohot de ris nesfîrșit (fratele meu Roland a murit puțin timp pe urmă în naufragiul vasului *Cap-*

Arcona) De mai multe ori dădusem ochii cu moartea violentă.

— Ochiți!

Priveam capetele aplecate pe vizorul puștilor.

— Repauz!

Soldații puseră pușca sub braț și plecară legănîndu-se și glumind.

La urma urmelor, de ce nu trăseseră în jurul meu? Nici un risc pentru ceilalți: stăteau lipit de zid. De ce nu crezusem realmente în moarte? O văzusem mult mai amenințătoare pe drumul spre Gramat. Nu mă stăpînise nici simțămîntul, pe care-l cunoșteam bine, că se va trage asupra mea, nici acela al unei despărțiri iminente de viață. Răspunseseam altădată lui Saint-Exupéry, care mă întreba ce credeam despre curaj, că mi se pare o consecință curioasă și banală a sentimentului învulnerabilității. Saint-Exupéry mă aprobase, nu fără uimire. Comedia la care tocmai asistasem nu-mi alterase acest simțămînt. Aura, ceremonialul ei nu erau acelea ale morții? Poate nu credem în moarte decît atunci cînd un coleg cade lîngă noi? M-am întors în hambarul meu, care-mi devenea familiar. M-am culcat din nou. Au intrat un ofițer și doi soldați care au luat targa de minere. Sublocotenentul nu era tînăr: mai mult de patruzeci de ani, mare, drept, roșcovan, aspru. Bărbierit. Curînd pași înaintea brancardei și nu i-am mai văzut decît spatele.

Mergeam la infirmerie. O infirmieră mă privi cu ură. Maiorul și infirmierii, care văzuseră și pe alții ca mine, mă pansară cu grijă. Targa o porni din nou. Am coborît într-o pivniță. Știam la ce serveau pivnițele. „O să fie o zi grea“, spunea Damiens. Nu. Am urcat din nou, am parcurs aproape un kilometru, căci Gramat nu-i un oraș mare. Pretutindeni tancuri. Locuitorii fugeau în fața brancardei. Am ajuns la o fermă, cam izolată și am intrat în beci. O grapă, greble, furci de lemn. Văzusem în timpul campaniei din 1941, aceste beciuri fără vîrstă, dar nu bănuiam cum asemenea instrumente (mai ales grapa) par instrumente de tortură. Cortegiul porni din nou, se opri iar în două locuri asemănătoare. Aveam impresia că suntem în căutarea unui decor de supliciu. Fără îndoială, soldații se adunaseră, nu-i mai vedeam. Solitudinea, un oraș locuit de tancuri adormite, case mobilate cu furci și greble pentru a atrîna cadavre. Cinci minute mai tîrziu purtătorii tărgii se opriră.

— *Kommandatur*, spuse sublocotenentul.

Era *Hotelul Franței*. Cei din mișcarea de rezistență aveau cutia de scrisori aici... Germanii tocmai evacuasero bioul hotelului. Patroana stătea la casă. Păr alb, trăsături regulate, guler cu balene: o directoare de pension.

O văzusem de două ori.

— Îl cunoașteți? o întrebă germanul, ca din întîmplare.

— Eu! Nu! răspunse distrat aproape fără să mă privească.

— Și dumneavoastră? mă întrebă.

— Știți, cei din Rezistență nu coboară la hotel.

Biroul comunica cu un hall prin niște uși batante. Sublocotenentul se instală la birou. Am fost așezat pe dalele negre și albe, fără să fie ridicate susținătoarele brancardei. Un soldat intră, cu un bloc-notes în mână, mă examină cu mai multă curiozitate decât ostilitate și se instalează și el la stînga ofițerului. Strada era strîmtă și se aprinsese electrica. Grefierul, cu fruntea și bărbia proeminentă avea un cap ca de fasole; ofițerul un cap de vrabie: nasul în vînt, o gură mică rotundă. Nu semăna a german decât după părul roșu cîrlițat, tuns deasupra urechilor desgolite. Amîndoi se instalaseră confortabil.

— Actele de identitate?

Mă ridic, înainte de un pas și îi întind portofelul. Apoi, m-am culcat din nou: sincopa se apropia. Totuși, eram lucid, căci partida se angajase....

— Am spus colegului dumneavoastră că aceste hîrtii sunt false...

Bătrînul vrăbiei le privea cu atenție. Buletinul de identitate, permisul de circulație și celelalte fleacuri pe numele Berger. O mie de franci în bilete. O fotografie a soției și a copilului. Făcu din ele o grămăjoară și o așeză lîngă portofel.

— Vorbiți germana?

— Nu.

— Numele, prenumele, calitatea?

— Locotenent-colonel Malraux André, zis colonelul Berger. Sunt șeful militar al acestei regiuni.

Privi, perplex, vestonul meu de ofițer fără galoane. Ce povestire fantastică aștepta? Fusesem capturat într-o mașină care purta tricolorul cu crucea Lorenei.

— Ce organizație?

— De Gaulle.

— Dumneavoastră... aveți prizonieri, nu-i așa?

Avea accentul german din Nord, dur, deloc „teutonic“. Interogatoriul era amenințător, dar nu agresiv.

— Pentru unitatea care o comand direct, cam o sută.

Ce joc ciudat îmi juca destinul! Se obișnuia, nu știu de ce, să se judece prizonierii luați de partizani de consilii de război. Asistasem într-o rețea F.T.P. la o judecată de acest fel, cu șefii organizației drept magistrați, cu un rechizitoriu acceptabil, căci ura seamănă totdeauna cu ura, și o parodie de apărare, cu un soi de grefier care-și potolea zece ani de dorință făcînd pe avocatul. În sala joasă și răcoroasă a unui castel de pe valea riului Lot, în timp ce afară în căldura înăbușitoare se auzau zgomotele făcute de căprioare și creșteau flori galbene... Căci pentru a prezida un consiliu de război îmbrăcasem în ajun uniforma pe care o purtam acum. Liberasem chiar vreo douăzeci de alsacieni, fiindcă alsacienii erau numeroși în trupele împotriva cărora luptam după cum mulțise aflau în rețeaua noastră, din care s-a născut brigada *Alsacia-Lorena*. Unul din locotenenții noștri, institutor în regiunea Colmar, propusese să-i apărăm pe unii dintre germani și spusese, în franceză, apoi în germană: „Niciunul din acești oameni nu aparține trupelor S.S., nici Gestapo-ului. Sînt soldați întrucît au fost mobilizați și au executat ordinele primite“. Ai noștri erau numeroși în fundul sălii și simțeam neliniștea alsacienilor pe care-i liberasem. S-a hotărît ca prizonierii să fie predați primei unități aliate pe care o vom întîlni.

— Cum sunt tratați?

Grefierul care stenografia se pregăti să scrie.

— Își petrec timpul jucînd la bare și sunt hrăniți ca oamenii noștri. Pentru ei războiul s-a terminat.

Bătrînul vrăbîios se întreba dacă îmi băteam joc de el, dar n-avea impresia.

— Se așteptau — am adăugat — la sălbatici în zdrențe și au dat peste soldați în uniformă.

— Parașutiști?

— Nu: partizani.

— Unde sunt?

— Cine: prizonierii?

— E același lucru.

— Totuși sunt mai mulți partizani decît prizonieri.

— Unde se află?

— Din fericire nu știu nimic. Să fim lămurîți. Se aflau în pădurile de la Siorac. De cel puțin două ore, oamenii mei știu că sunt în minile voastre. De o oră și jumătate, succesorul meu a preluat comanda, rapid ca la Statul Major. Acum, în tabără nuse mai aflau nici soldații mei, nici vreunul din ai voștri.

Ofițerul se gîndi.

— Ce profesiune civilă aveți?

— Profesor și scriitor. Am vorbit la universitățile voastre. La Marburg, la Leipzig, la Berlin...

Profesor, treaba devenea serioasă...

— Știți cu siguranță limba germană. Dar asta n-are importanță...

— Prima mea carte, *Die Eroberer* a fost tradusă de Max Claus.

Se pretindea (pe nedrept) că Max Claus, devenit nazist, era ca un fel de subsecretar de Stat al lui Goebbels. Interlocutorul meu devenea din ce în ce mai nedumerit. Începu să se joace de-a șoarecele cu pisica.

După zece minute, i-am spus:

— Locotenente, cred că ne pierdem vremea. Deobicei interogați prizonieri care se pretind inocenți, sau sunt și vreți să-i faceți să mărturisască. Eu nu am nimic să mărturisesc. Sunt adversarul vostru din ziua armistițiului...

— Dar mareșalul Petain a semnat armistițiul!

— În adevăr, nu eu. Așadar sunt un franc-tiror. Deci puteți să ordonați să fiu împușcat — după ce veți cîntări consecințele. Cît despre rest, adjunctul meu a comandat Legiunea străină în Maroc, eu am comandat... în alte părți, și nu facem mișcare de rezistență artizanală. N-avem un singur loc de cădere. N-avem contacte în alte părți decît pe drumurile degajate, străjuite de patru pîndari. Forțele germane n-au făcut prizonieri niciodată măcar unul din soldații mei. Sunt aici pentru că tocmai ați făcut o mișcare foarte strălucită și fiindcă m-am dus să mă arunc ca un idiot sub focul mitralierelor voastre; pînă la o sută de kilometri în nord, toate posturile noastre de comandă sunt evacuate. Pentru a cunoaște extinderea forțelor noastre, — ca

și de altminteri modul cum sunt tratați prizonierii voștri, — n-aveți decît să faceți apel la miliție. Și puteți ordona să fie torturați soldații mei, dacă-i capturați, dar n-o să obțineți nimic de la ei, pentru că nu știu nimic: toată organizația noastră se întemeiază pe faptul că nici o ființă umană nu poate ști ce va face în fața torturei.

— Wehrmacht-ul nu torturează!

— În plus o unitate ca a voastră, dacă toată divizia este grupată, are alte treburi mai importante.

Mă întrebă unde se aflau vechile noastre posturi de comandă și i-am citat castelele abandonate, părăsite de ai noștri; sau cutare poiene unde ar găsi doar sobe și urme de foc. Nici gînd de stejarii pitici, pe care germanii îi socoteau de nefolosit. Cît despre identitatea șefilor celorlalte grupuri de rezistență, Gestapoul și miliția le cunoșteau ca și mine numele lor de război, iar eu cunoșteam la fel de puțin adevăratul nume (cel puțin pentru unii...) Bătrînul vrăbîios primise cu certitudine ordinul să mă trateze ca prizonier de război. Dar se înțelege de la sine că acesta nu era decît începutul. Vorbim despre mișcarea de Rezistență. Am îngroșat numărul partizanilor noștri. Devenea o conversație.

Cei doi germani plecară; să mănînce oare? O santinelă mă păzea de cealaltă parte a ușilor batante din hol: n-o vedeam decît pînă la genunchi. Uneori pălăvrăgea: mulți germani treceau prin micul hol. Aș fi vrut să mă gîndesc, dar numai interogatoriul mă mobilizase: m-am izolat de istovire.

Nouă ore seara (se afla deasupra biroului, un mare ceasornic cu ramă neagră). Sosiră alți doi germani cu niște hîrtii, fără îndoială un rezumat al interogatoriului meu. Îmi puseră întrebările care mi se mai puseseră și la care am răspuns la fel. Pentru control? Are puțină însemnătate. Plecarea celor doi germani.

Trei sferturi de oră mai tîrziu, pocnituri de tocuri care se apropie. Ușile batante ale holului, deobicei împinse din zbor, se îndepărtară încet. Un colonel veni și se așeză la birou. Fără secretar. Semăna cu cei dinainte. Nu, era așa pentru că nu eram obișnuit să văd oameni de jos în sus. Dar avea părul alb.

— Ce sperați? mă întrebă.

— De la acțiunile voastre militare sau... de la destinul meu?

— De la acțiunile noastre.

— Firește, să vă întîrziem.

Înclină capul, ca și cum ar fi aprobat sau voia să zică: asta bănuiam.

— De ce faceți distrugerii, pe care le reparăm repede?

— Acesta-i planul.

(Era uneori pentru că nu izbuteam să facem mai mult)

— N-ați luptat în războiul trecut?

— Eram prea tînăr. Buletinul meu de identitate este fals, dar data nașterii-i exactă: 1901.

— L-ați făcut pe acesta?

— Da.

— La ce armă?

— Tancuri.

(Și ce tancuri! Dar asta nu-l privea. Le invidiasem pe ale lor, ieri). Răsfoia actele mele distrat ca și cum ar fi vrut numai să dea de lucru minilor.

— Partizanii au arme anti-tanc?

— Da.

Gestapoul nu putea să nu știe că Londra parasutase bazooka, de mai mult de o lună. Deci știa, sau, mai exact se temea. Dar, în pădure, tancurile nu pot fi acoperite decît de infanterie. Diviziile blindate germane dispuneau de infanterie auto-purtată; dar dacă soldații rămîneau în camioane, nu protejau tancurile împotriva armei bazooka, iar dacă ocroteau tancurile de cele două laturi ale drumului, nu puteau depăși viteza pasului... Interlocutorul meu nu păru surprins, nici chiar foarte interesat. Mai degrabă curios. Vroise să vadă un ofițer al acestor misterioși partizani care-l înconjurau? Regăsea încă o dată armata franceză, „capetele de porci” de la Verdun?

Aranjă iar grămăjoara de hirtii de lîngă portofel, se ridică și înconjură biroul. Trecînd prin fața mea, ia de pe birou portofelul meu gol și mi-l înapoiază. Cînd îl ating, simt că nu mai are actele. Colonelul pleacă. Afară, santinela prezintă onorul. Îmi lăsase în portofel fotografia soției și a copilului meu.

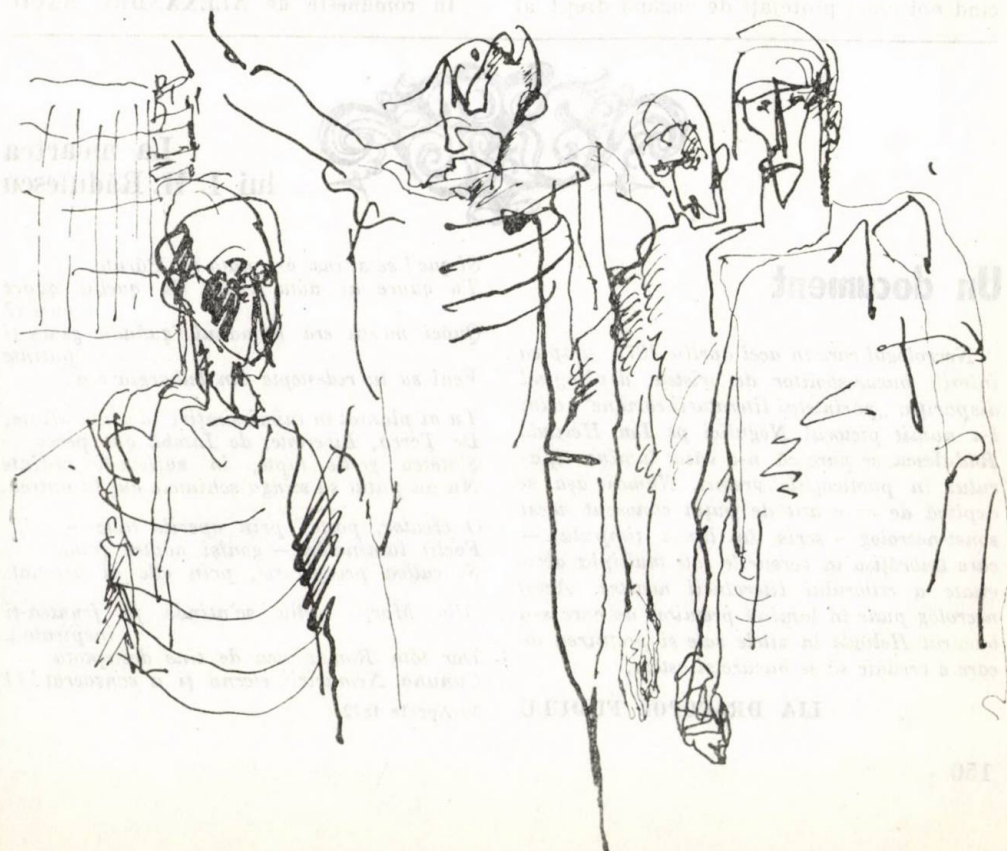
Nimeni nu-l urmă. S-a asfîrșit pentru noaptea asta? Hotelul dormea. Lampa electrică de pe birou era mereu aprinsă. Mă gîndeam că n-o să adorm. Eroare. Mă cuprinsese somnul, ca odinioară în Spania, cînd după o masă urmau luptele de avioane: dormeam mort, cum se spune beat mort.

[...] Trecutul meu, viața mea n-aveau nici o însemnătate. Nu mă gîndeam la copilărie. Nu mă gîndeam la ai mei. Mă gîndeam la țărani care îmi salutau rănile făcînd semnul crucii, la bastonul adus de țărănul temător la cafeneaua încălzită de la *Hotelul Franței* și la acela al mamei-surori. Nu-mi rămînea în memorie decît fraternitatea. În această tăcere a mănăstirii, unde fără îndoială se rugau pentru mine, și pe care o „ciocănea” în surdina manevra îndepărtată a unui tanc, chiar cînd mă gîndeam la scorpionii din Babilon, ceea ce trăia la fel de profund în mine ca apropierea morții, era mîngîierea disperată care închide ochii morților...

[...] Întoarcerea lui André.

— Parisul a fost eliberat! Din turnulețul meu, am vorbit cu un vecin care a văzut tot. După părerea lui, nemții au plecat din închisoare, să nu mai vorbim de ei. Dar n-au terminat de evacuat Toulouse, și ne aflăm pe unul din drumurile de evacuare. Tancurile care plecau au recunoscut închisoarea, au înțeles ce nu era greu de înțeles și au tras în ea.

— Mai trimite doi agenți de legătură!

Agentul de la celălalt turnuleț de pe drum veni și-mi confirmă informațiile lui André.

Am strigat ce vrem să facem: am mers la poarta închisorii și am deschis-o. Trei trupuri zdrobite de tancuri lăsaseră o magmă înșngerată.

— Există nisip în curte, i-am spus unuia din ofiterii care mă însoțeau. Acoperiți singele. Nu lăsați nimic ce ar putea atrage atenția nemților. Dacă cei din turn vi-i semnaleză, intrați fără să vă grăbiți, ca și cum ați fi făcut o corvoadă oarecare.

În față, case sărmene și mici prăvălii de undese cumpărau înainte coșuri pentru prizonieri; după ele grădinițe.

Trimit cam douăzeci din cei ce mă înconjurau să deschidă porțile.

— Pe urmă, fugiți prin spate și lăsați deschis tot ce puteți.

Trecură. Cei care aruncaseră nisip alertă și ei. Toți prizonierii formară grupuri de douăzeci. Din turnuleț, răsună un semnal. Inutil: se auzeau tancurile. Am închis poarta cu dragii ei imenși.

Sau tancurile or să ignoreze închisoarea, iar după trecerea lor prizonierii vor ieși în grupuri; sau or să caute să pătrundă prin poartă. Dar bolta era prea strîmtă ca să intre; ar fi trebuit deci să manevreze; însă avea puțin spațiu ca să dea înapoi, chiar dacă ar fi dărmat una sau două prăvălioare. Aveam deci la dispoziție cîteva minute. Intrînd sub boltă, ar fi fost vulnerabil la grenadele noastre, pe cînd noi eram protejați de unghiul drept al

zidului. Dacă intrau înăuntru ne masacrau; dar trebuiau să intre. Grenadele noastre ar fi făcut să sară în aer primul tanc și trecerea era blocată; celelalte nu și-ar fi pierdut timpul cu un asediu. Doi subofițeri de la trupele anti-tanc și doi flăcăi obișnuiți cu grenadele mă însoțeau. Grenadele cu mineri, pe care mustăciosul tocmai le pusese deoparte și de alta a bolții, erau mai ușor de manevrat ca ale noastre. Nu se auzeau decît zgomotele tancurilor (destul de încet) care se apropiau. Încă o dată, în această închisoare, a trăi înseamnă a asculta. Tancul nu putea să manevreze fără a-și încetini mersul și nu-l încetini. Poate eram scăpați. În turnulețe, pîndarii noștri se ascuseră. În șir, ca niște furnici furioase, gloanțele trecură deasupra porții. Tancul se afla acum dincolo de închisoare.

Se petrecu la fel cu cele două următoare. Trimiteau o rafală de adio, o treabă să te strîmbi de ris, care se sfîrșise din nepăsare sau din ordin. Au mai trecut nouă tancuri prin înaintea închisorii, în fața tuturor caselor... Ultimul luă zgomotul cu el.

Am alergat la turnulețul din stînga. Tancul intrase în cotitura drumului. Șenilele amestecaseră nisipul și singele; nu mai erau pete în fața închisorii: „Deschideți poartă!“ Primii prizonieri ieșiră, aproape ca și cum s-ar fi plimbat, dar furia libertății îi făcu pe ceilalți să țîșnească pe poartă ca niște scolare sinistri. Dacă tancurile soseau, masacrul ar fi început...

Nu trebuia să mai sosească tancuri...

În românește de ALEXANDRU BACIU

La moartea lui I. H. Rădulescu

Un document

Necrologul care în acel aprilie 1872 umplea inimile bucareștenilor de tristețe, deplîngînd dispariția „părintelui literaturii române“, cum l-a numit pictorul Negulici pe Ion Heliade Rădulescu, se pare că n-a văzut lumina tiparului în publicațiile vremii. Numai așa se explică de ce e puțin cunoscut acest sonet-necrolog — scris în limba timpului — care îmbrățișa în versurile sale multipla activitate a cititorului literaturii noastre. Acest necrolog pune în lumină prețuirea de care s-a bucurat Heliade în zilele sale și prețuirea de care e vrednic să se bucure și astăzi.

LIA DRACOPOL FUDULU

Si que! se sitinse ôre viața ta. Părnte.

Tu quare ai datu viața, la quellu quare murea?

Quăci mortu eră Românul, quăndu geni-ți putinte

Veni sa lu redestepte din lethargia sea!

*Tu ai plantat în inimi simțiri, dorințe sfinte,
De Terra, Libertate, de Limbă que perea.
Ș'atâtea grele lupte, în sufletu-ți ardinte
Nu au putut sa stinga schinteia que lu nutrea.*

*O creator, poete! prin operele talle —
Facii luminătoare — goniși nóptea fatale
Și callea prosperarii, prin elle ai arrettat.*

*Allu Morții vellu s'ntinde pe fruntea-ți
inspirata...*

*Dar tóta Românimea de tine desteptata
Cununa Nemuririi eternu ți a consacrat!!'*

30 Aprilie 1872.

ÎN ALASCA, PE LA POLUL NORD

Ținta călătoriei mele este Tokyo. Voi ajunge acolo, mi se spune la Copenhaga, pe drumul cel mai scurt: survolind Groenlanda, cu o escală în Alaska și — dulce fascinație a oricărui călător — traversarea Polului Nord, spre a ieși prin Marea Behring la lărgime, în burta Pacificului, unde țara-insulă o niponilor are alură de salamandă. Dar să nu devansez nici timp, nici impresii; pină să ajung acolo îmi trebuie răbdare și tutun.

Mai zburasem peste Polul Nord dintr-un alt avantpost continental, Murmansk, în urmă cu unsprezece ani, spre a ajunge în Cuba. Zborul de acum peste Pol îl intersec-tează pe primul exact în curmeziș, punctul de întâlnire fiind osia planetei, în stare să aprindă fantezia oricărui călător.

Mă arunc, așadar, cu infometare spre acel punct miraculos, care mă cheamă, ca un ochi ciclop în niciundele cernelos al nordului. Mă desprind din solul Copenhagăi, această „anticameră a nordului”, la bordul unui Jumbo Jet, de tip Boeing 747, una dintre cele mai mari păsări de zburat din lume, din corpul căreia peste 400 călători îi zic adio Europei. Dantela de ape rămâne în urmă, ca un voal de mireasă ce se topește treptat în cîmpiile păcuroase ale Mării Nordului, calme acum. Apar sub avion întinderile de gheață: cît vezi cu ochii doar cîmp alb, pudrat de zăpadă subțire. Deși pleznită în fel și formă, carapacea de gheață rămâne încremenită, nu plutesc ghețuri pe ocean, deșertul pare acoperit de diamante, lumina devine orbitoare; cel mai mic norișor desenează o umbră clară pe cîmpul infinit, de obositoare strălucire, ca o coală de desen care nu se mai isprăvește. Pătrund în regiunea ghețarilor plutitori. Este zăpăcitoare migrația mastodonților pe dedesubt. Mă smulge din priveliște vocea stewardesei care anunță la microfon evenimentul trecerii Polului Nord. Ce să văd? Cum și unde să mă fixez spațial? Totul se mișcă aici: și pasărea, și ghețarii plutitori. Aș avea nevoie de un punct fix, de un punct de sprijin... Evenimentul se petrece strict în sfera imaginarului, nu oferă impresii palpabil-concrete; trecerea Polului este mai degrabă un halou, o visare, o bură de imagini, care se învălmășesc, se regroupează mereu, fără a le putea ordona și conserva. Nici n-aș avea cînd, pentru că vine seara, ca o incenușare. Înaintez în seara violetă. Văd Groenlanda, cea mai mare insulă a planetei, care rămâne în stînga și —

cîte ore să se fi scurs? — la orizont se vestește: pămînt! Plonjez într-o dimineată neverosimilă, la care nu mă așteptasem. Alaska se arată ochilor mei verde-albastră: relief muntos, cu vârtejuri și horbotă solzoasă, vegetație sătulă de apă, încleisuri de junglă și arbori răsuciți. Vine la rînd peisajul golaș: munți de pulberi, îngrămădiri argiloase de culoare indigo, întunecoase ochiuri de apă, albastre sau violete, după adîncimea pe care o măsoară. Cîte un petecut de verdeață amintește că viața e posibilă și în aceste pustietăți de la capătul lumii. Ape mustesc de pretutindenii, taie și modifică pămîntul, argila dizolvată curge la vale, semănînd cu vulcanii noroiși din Vrancea; sînt nesfîrșite aceste „bale” strălucitor-argintii, trasate parcă de niște melci uriași. Pămînturile sînt galbene ca lămîia, brune, de culoarea muștarului, a cenușei, intens vineții, ori amestecul tuturor acestora, ca o lume de plastilină. Apele taie solul pînă la rădăcină, îl impart, îl imbucătătesc, în liberă voie, ca să se adune unde nu te aștepți, formînd groase fluvii, cum este Yukon, lung de 3700 de kilometri, o dată și jumătate cît Dunărea noastră. Nu mergem pe lungimea lui, pînă în Marea Behring; coborîm spre sud. Rîurile de noroi înfășoară aici munții mari ca niște șaluri. Văd mlaștini dospite, dar și numeroase lacuri limpezi, care șed în niște pilnii, asemeni unor hilare fîntîni, în timp ce peticele de junglă dau o extraordinară forță acestui peisaj amestecat. Munții de argilă încep a fi pudrați de zăpadă, întii pe porțiuni mici, apoi sînt îmbrăcați de sus pînă jos, pîrînd niște piramide de zahăr. Las în dreapta virful Mc Kinley, de 6193 metri, cel mai înalt din Alaska; dealtminteri, toți munții de aici ating pe puțin înălțimi de 3000—4000 metri, în timp ce depresiunile care îi separă sînt largi, ca niște coveți, ori întinse platouri, bogat înierbate, pe măsură ce înaintăm ținem sudul. Astfel apar primele drumuri, întii subțirele, gălbui, larg despletite, de mers călare ori cu căruța, apoi lungi benzi de asfalt pe care circulă vehicule de orice fel. E partea locuită a Alaskăi. Sub burta avionului se reliefează, culcat pe un golf dulce, orașul Anchorage, cea mai importantă așezare a acestui țînut. După șaptesprezece ore de zbor neîntreput, cobor pe banda de fugă a aeroportului, în familia foarte numeroasă a celorlalte păsări Jumbo Jet. Distanțele fiind deosebit de mari, aici vin îndeobște avioane gigant.

Aeroportul are forma unei caracatițe cu zeci de brațe. Intru prin poarta numărul 26 și curînd mă pierd în furnicarul omenesc al orașului. Deși e așezarea cea mai nordică a Statelor Unite ale Americii, întîlnesc aici îndeosebi japonezi, coreeni, filipinezi, neamuri ale extremului orient, veniți să lucreze, să facă negoț, să cunoască aceste locuri pline de taină. Băștinașii sînt însă eschimoșii, cum îi numește toată lumea, indieni cu fața măslinie, nu prea înalți, vinjoși, majoritatea purtînd bărbi, îmbrăcați în scurtă îmblănită, cizme lungi, pe pulpa piciorului și pălărie de piele. E îmbrăcămîntea lor de vară; iarna se încotoșmănesc în blănuri, de sub care li se vede doar virful nasului. Ghicesc meseriile acestor oameni din ceea ce oferă spre vînzare: blănuri de urs alb și vulpe argintie, pieptare de focă, îmbrăcăminte din piele de ren, hamuri, frînghii, sfori, bice, tot soiul de împletituri din aceeași sursă (sînt buni vînzători), podoabe din mărgelile colorate, pungi de piele de ren cu grăuncioare aurifere (semnul vechilor căutători de aur), grăsimi de morskă, pești de toate felurile și mărimile, harpoane de os de balenă sau lăncii (circulă pe apă cu bărci din piele ori șalupe rapide cu motor), pastramă de ren și de vacă, brînzeturi (au ferme de animale în văile cu verdeață și licheni), sâinii, tălpici de umblat prin zăpezi, curse de prins sălbăticiuni, măști sculptate (sînt lemnari foarte îndemînatici), rachiu de ienupăr, de conifere pitice și multe altele, pe care nu le înșir. Cel mai mult mi-au plăcut papucii lor din piele de focă, niște opincuțe împodobite cu mărgelile colorate, cum îmi cumpărasem și eu în urmă cu exact patrusprezece ani, însă pe celălalt țărîm al continentului, la Terra Nowa, în nordul Canadei, unde tot eschimoși trăiesc, cu obiceiuri și meserii ca ale celor de aici. Frumoasele opincuțe, ca niște conduri din poveste, îmi dau o mare bucurie, cum tot o mare bucurie simt cînd descopăr „aruncatul cu pătura“, **blanket tossing**, jocul favorit al eschimoșilor din Alaska. E un soi de întrecere, un sport de rezistență și bucurie, fel sărbătorec în care bărbații locului salută belșugul de vînătoare și pescuit. Oamenii stau roată, ținînd în mîini o uriașă prelată din piei de morskă, întinsă bine, ca o piele de tobă, deasupra căruia se saltă cite unul, care sare ca un Hopa-Mitică, în slava cerului, de sute și sute de ori, cum poți vedea la circ citeodată; ca să ciștiți trebuie să rezisti cît mai mult, să sari cît se poate de înalt, să nu ametești, să îți menții echilibrul și să nu cazi în genunchi, cum știu atît de bine s-o face acești oameni-copii, soșiți aici din întreg estuarul, lunecînd cu sânița cu pînze pe întinderile nesfîrșite de gheață ori — alt anotimp — cu bărcuța din piele de focă, ușoară ca fulgul pe apele diamantine.

POP SIMION

POEȚI MAGHIAR

SZEMLER FERENC

Universalitate

An-Nou Acest An-Nou e-al nostru
e ceasul amintirilor și mai presus
de toate-o chestiune personală
pe nimeni nu interesează
e exclusiv a noastră
a mea și-a ta
și totuși e o eră care
pulsează sîngerînd
e-o luptă a popoarelor și claselor
coboară-n răsufarea noastră
parfum de viață și de moarte
al ei e globul pămîntesc rotirea lui
și ale ei exploziile solare
mișcarea căii-laptei — mereu
mai amplul cerc universal.

MAJTÉNYI ERIK

Psalm

...da, această
pînă azi netencuită singurătate, dar care
odată șodată va fi loc de mas
goana ultimei noastre singurătăți, sufocantă,
fulgii aceștia de nea mai compacți
decît zidul, și care, făgurnici, ne lasă
în densitatea lor să pătrundem,
și dugheana aceea a neguțătorilor de
vechituri, cu sfeșnice de bronz,
mămuțe de bronz, tigri de bronz, cîini
de bronz, cu lătrăturile noastre de bronz,

matinale,
da, liniștea asta fără poveri, care acum
se mută de pe platouri, de sus, în orașe,
și megafonul cu voce-nfundată
al gării: sosește la ora, sau pleacă,
sosește, pleacă din gară — cînd noi încă
mai avem atîtea treburi neterminate
în prezentul acesta cu scoară osoasă,
osos învelit de scoici, lîngă roata
pe care scrișnește odgonul de-oțel,
cu trîncopul de ghiață în mîini,
izbind în trecutul nostru cu coșmare de gaze
de mină și silicoză, în viitorul
cu rinjite capcane de tancuri, ca niște
santinele la boltitele porți ale cetății,
cînd noi încă nu ne putem destrăma

precum rubiniile perle ale grenadelor,
căci trebuie să ținem piept încă turbatelor
rafale de stropi cu izuri de iod
și miros de sare, pe digul ce valuri înfruntă,
și leac să aflăm uscatei tristeți
cu urdori de rășină, și, iar, să strivim
spaimile noastre pînă teșite ajung
ca niște mucuri strivite sub talpă,
și da, cu puieti să sădim
coastele despădurite, — e drept?

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Scăldatul în iarbă

Amurgul nu-i o rușine — roști
și-și înalță ochii. Apoi
îmi explică: zi de zi creierul nostru
nu se mai scaldă decît pe limanul
de jur-împrejur, trecutului trup
ți priesc și alte-aventuri, nu numai
viața. De pildă, scăldatul în iarbă;
culoarea ei, oricum, are-o neclintită putere,
de milenii ne smulge emoții. Și totuși
iarba n-a fost a oricui. Mie însă
de-acum mi-e iubită, iată de ce,
ori de cîte ori îmi stă în putere, mă uit
afară pe geam la ea, și uite dacă vrei
să știi, și cu ierburile tale
pe ascuns m-am iubit.

MAGYARI LAJOS

Baladă

Fața mea,
douăzeci și patru de ani de viață.
Nenumărate morți.

Cel dintîi care a știut c-am să vin
o pasăre din lut a plămădit,
arzînd-o în focuri încinse.
A pus-o în palmă, să zboare-n senin.
Biet creștin.

Al doilea în lemn de poartă cioplea
mîndru soare, și lună, și flori —
razele soarelui său le privea
— șapte raze, încruntat, gînditor.
S-a mistuit în focuri închipuie.

Al treilea cînta în căruță mereu
cu hățul moale zvîrlit peste ham.
Pentru pămînt, s-a judecat cu Dumnezeu.
Muri și el încet ca un ram.
Cîntase mereu.

Al patrulea — fost-a, se zice, nebun —
Făcu, pe urgie, în munți cale-ntinsă
„Paserea trăsnetului să prinză
s-o dibuie-n cuibul de scrum“.
Cenușă-i acum.

Al cincilea, tăcut era foarte.
Piatră era — munții-l urmau,
căra ceva greu, tare greu...
Taina lui în ochi mi s-a scurs,
pîntuindu-l în moarte.

Al șaselea-i bătrînul cu ochi de cer necuprins,
an de an rîndunelele-n nalt le privește
cînd muți, ne minunăm de săvîrșitele veri —
și-n mine se aprinde stîngele său
pe zi ce trece mai stins.

Eu, cel de-al șaptelea am sosit
cu pasărea gravă în mine, cu soare și cîntec
— flăcău de fulger îndrăgostit —
cu mîhniri grele ca piatra și stînge-nfocat.

Pasărea, pasărea, oare
am s-o pot face să zboare?

Fața mea
douăzeci și patru de ani de viață
nenumărate morți.
Față de om.

În românește de CONSTANTIN OLARIU

Gînduri — Cugetări

POLEMICA

ION BARBU — TUDOR ARGHEZI

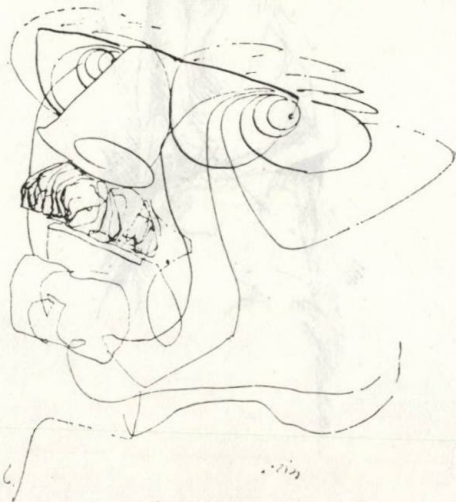
Apariția, în 1927, a *Cuvintelor potrivite* de Tudor Arghezi a provocat nu numai exaltări admirative, ci și vehemente atitudini de contestare.

Una dintre cele mai violente aparține lui Ion Barbu, care, în celebra *Poetică a Domnului Arghezi*, cu verva și sarcasmul-i cunoscut, îl denunță pe autor ca fiind un ins facil, respins de Idee, simplu meșteșugar ce potrivește cuvintele „cu inocența aplicațiune spre migală, a unui ceasornicar“. Volumul își merită cu prisosință titlul fiindcă nimic altceva decît „lexicul prestigios“ nu-l separă de un Alecsandri sau Bolintineanu.

Adept al conceptului de poezie mallarméană, Ion Barbu era firesc să reacționeze la formula de tip hugolian, confesivă și, pe alocuri anecdotică cultivată de Tudor Arghezi. Dar violența atacului nu se justifică doar prin imposibilitatea concilierii părerilor estetice, ci mai degrabă se datorează unei iritări momentane, unei înfruntări temperamentale. Așa își explică Arghezi spre exemplu, rechizitoriul lui I. Barbu împotriva sa, altfel ce putea provoca o asemenea dezlănțuire?

În aparență, totul a pornit de la un fapt mărunț: la apariția *Cuvintelor potrivite*, Ion Barbu, îndemnat de Camil Baltazar, se prezintă la autor pentru a intra în posesia exemplarului rezervat. Șocat de pretenție, Arghezi îl tratează în așa fel, încît îl obligă să se retragă într-un mod penibil. Dar să vedem mai bine, relatarea incidentului de către cei doi poeți. Varianta Arghezi: «Ei bine, poetul a venit odată demult, poate că acum vreo 6—7 ani, la mine acasă. Apucasem să scot și eu un prim volum de versuri și mă găseam în bluză și pantaloni de lucrător fluierînd contemplativ cu minile în buzunare, dinaintea unui părete cu cărți așezate în rafturi după cotoare. Ivirea neașteptată a poetului în coridorul meu și în dreptul ușii nu m-a emoționat pe cît trebuia de violent, însă m-a amuzat figura lui de ofițer de stare civilă și m-a dispus tonul lui de circumstanță, terminologic. Prestigiul ceremoniei se ciocnea cu ilaritatea pe care lucrurile care nu rid totuși o au, de ținuta mea cu totul neglijată, lipsită nu numai de cravată, dar și de bretele. Încălțămîntea demnă a poetului expecta, bot în bot, papucii mei lăbărțați.

Poetul voia să-mi ceară un exemplar din volum. Ce putea să fie mai simplu decît dă-mi te rog volumul dumitale și decît poftim volumul meu: Poetului Ion Barbu, omagii. Țigări erau, cafea se făcea și confrății puteau să treacă la un lung taifas, cu atît mai savuros cu cît poetul are un savuros raționament ce-

rebral chinezesc. Însă poetul începea tocmai un discurs, intrînd în stilul indirect — și cum sta în picioare cu solemnitate și nu pusese piciorul pe pragul odăii, cu mare greutate am obținut să nu-l demontez cu o pufnire de ris. Poetul zise butonat: „Am venit să-mi iau exemplarul pe care mi l-ați rezervat“. Dacă lucrul ia atare formă, stai nițel, mi-am zis: „Nu ți-am rezervat, dragă domnule, nici un exemplar“. S-a ivit o grimasă. Am mai apăsat puțin: „Nu numai că nu ți-am rezervat, dar o să mă ierți că nici nu m-am gîndit“. Logodnicul trecu în contrastul lui, al înmormîntării. Cu tonul cel mai ales al muzicalității el, care ar fi putut să tacă, zise: „Atunci nu-mi rămîne decît să mă retrag“. Acest retrag îmi aduse încă o dată hohotul de ris pînă la buze. Mă gîndii o secundă ce să răspund și ce să fac... Și răspunsei: „Retragerea pe la stînga, ușa din fund“.

La cîtva timp după acest neînsemnat eveniment, poetul Barbu a publicat un studiu

cu mult prea lung asupra poeziilor lui Tudor Arghezi, judecat sub toate aspectele, plus altele câteva, ca să demonstreze nulitatea complicată a unui autor, care făcea tot ce putea ca să nu iasă lucrul minilor lui prea prost, dar care când ieșea prost nu se spânzura de disperare, ci lua de la cap, dintr-o altă parte..." (*Adevărul literar și artistic*, 7 iulie 1935).

În *Facla* din 13 iulie 1935, Ion Barbu, deși șocat de povestire, îi răspunde lui Arghezi calm și concesiv:

"Nene Arghezi, Volumul dumitale *Cuvinte potrivite* rămîne o bălțată eroare. Ce are a face? Ești astăzi minunatul glas nediferențiat și ghicitoresc din *Florile de Mucigai* (care apăruseră între timp în 1931 — n.n.) Explici cu luxuri de precauție un lucru ce-ți șade bine: harța Dumitale de dulău somnoros. Dacă odată m-ai primit neomeneste trebuie să vezi aici ocazia și nu cauza articolului pe care l-am scris atunci despre Dumneata. Lucrurile s-au petrecut totuși altfel de cum le povestești. Bucuria fabulației nu te lasă să spui nici faptele cele mai mici fără nade și flori, fără amestecul artei Dumitale poetice.

Mi-ar părea rău să mă cert cu Dumneata, fiindcă ții, oarecum, la clinică.

Dar vād că ai dificultăți cu ofițerul stării civile. Nu e drept însă să mă ponegrești fiindcă i-aș semăna din întîmplare.

Spune-mi, care ți-e păsul și mergem amîndoi în str. Generalului Florescu, să așezăm treaba cum se cuvine. Ion Barbu."

Dar pentru că N. Carandino, redactorul *Faclei* îl invocă pe Camil Baltazar ca martor ce ar putea da unele amănunte, Ion Barbu revine în numărul următor:

"Dragă Domnule Carandino, În comentarul cu care însoțești scrisoarea mea de ieri apelezi la mărturia artistului Baltazar, pentru reconstituirea incidentului meu, de acum opt ani, cu d. Tudor Arghezi.

Recuz un asemenea martor. Domnul Camil Baltazar, din tic profesional, ar aranja buclat întîmplarea, dacă n-ar urîți-o cumva înadins cu scări, tremurînd deasupra-i mașina nr. 3.

Să povestesc eu această nemaiauzită istorie cu ceva mai multă supunere la obiect.

Eram deci la cafenea (ca pretutindeni și totdeauna). Artistul Baltazar, petulant, muzical, vine și mă vestește că Tudor Arghezi mă caută să-mi dea volumul apărut de curînd. „Trebuie să te duci să-l iei. Nu poți să-l lași să aștepte“.

Biet barbar a cărui întîie tinerețe s-a trecut toată acasă, pe o rină, între Geometrii, declar că nu am nici o cunoștință de lume. De aceea cer sfatul altora de cîte ori e vorba s-o înfrunt.

Artistul Baltazar e însă, cum se știe, salonard.

Protocolul lui fu repede adoptat și de mine. Mai sînt și un romantic. Tudor Vladimirescu, Iancu Jianu iată și acum eroii mei. Urasc cu ei, hainul și vînzătorul grec, chiar cînd îi rabd tovărășia. Înțelegi acum că răspopitul, haiducescul Arghezi era pentru mine figura ajutoare cu care fixam năluca dragă a călcătorilor de Greci, de pe Olt:

„Tot de cei cu pușca lungă
Care dau chiorîș la pungă
Feciori de lele nebună
Care noaptea-n frunze sună“.

Mă voi fi bîlbîit în fața acestui Arghezi, pe de-a întregul construit. Cum poți vorbi legat desgropaților, sufletelor? Alături Baltazar afirîia artistic, din limbă.

Amfitrionul nostru și-a luat imediat grija cu brutalitate dublă de Sas și burtă-verde, să surpe un farmec de baladă cu care-l investisem, din versuri cam pe deasupra citite.

Am fost exoflisați cu o boanță neînțelegere a momentului. Nu cruzime de pandur, care spînzură scurt, ci sadism de popă de slujbă neagră, care spurcă și strîmbă.

Afară, culme! Caritabilul artist Baltazar îmi aplica lipitorile-i umede, sarbedele-i consolații, ca să mă ușureze.

Misanthropia mea se autoriză de la această silnică și stupidă zi.

Ce să mai adaug? „Nu-mi rămîne decît să mă retrag“ parcă ar intra mai degrabă în sistemul de locuții al unui chimist de la Chitila (aluzie la profesia pe care Arghezi a exercitat-o un timp — n.n.) decît al unui student în matematică!

Al Dumitale foarte misantrop
Ion Barbu“.

DORINA GRĂSOIU

„Călugărul“

ingenuncheat de o femeie...

Era în anul de grație 1855.

Din Petersburg sosea în Elveția o contesă tristă, hotărâtă să nu se mai întoarcă niciodată în locurile de unde plecase. Părăsea, fără nici o urmă de regret, pe soțul ei — prințul Alexandru Koltzoff Massalsky — coborât din nobila spiță a lui Rurik întemeietorul. Își părăsea bărbatul și toată protipendada curții imperiale a țarului Nicolae I în anturajul căreia trăise clipe de euforie, dar și de amărăciune densă, de spaimă. Odată, poliția tătucului-despot a invitat-o chiar să-i facă o vizită, la ea acasă. A fost primită cu amabilitate, dar — la un semn al unuia dintre convorbitorii din încăpăre — scaunul pe care ședea s-a prăbușit, înghițit parcă de o gură de balaur. În beciurile poliției, atunci, contesa a simțit, pe pielea catifelată mirosind a romaniță și a săpunuri scumpe orientale, mîngîierile scuturilor. Apoi, scaunul care a coborât-o în întuneric a urcat-o, din nou, la lumină. Amfitrionii-polițiști au condus-o pînă la ușă, cu scuzele prefăcute...

În Elveția, venea acum, într-un sfîrșit de primăvară, să se bucure de visul visat din pruncie, cînd îl privea fascinată pe Ion Eliade Rădulescu recitîndu-și poemele, ori auzea, în palatul părinților săi din București, vorbindu-se, neoficial, atît de elogios despre Ion Cîmpineanu și despre Nicolae Bălcescu. Idealurile acestora, ale mamei sale, și ale savantului umanist, grecul Papadopulos, perceptorul său, au răscolit-o pînă într-un noimebrie crepuscular cînd, după cea din urmă respirație a trupului ei de statuie antică, prietenii au incinerat-o și i-au depus urna cu cenușă în cimitirul Trespiano din Florența, în 1888...

Românca Elena Ghica, cunoscută în epocă și în postumitate cu numele Dora d'Istria, venea în Elveția să-și profeseze credința, prin scris și acțiune practică, în unanismul oamenilor, semenii ei. Începuse să publice, încă pe cînd se afla în Rusia, articole incendiare. Acum, își definitivă pentru tipar una din primele lucrări ample: *La vie monastique dans l'église orientale*.

Dar pînă atunci, Elena Ghica simțea în ființa ei șuvoiul trăirii unei experiențe noi. Vedeau, zilnic, cupola de gheață a Alpilor. Nu știa numele tuturor vîrfurilor cu înălțimi de peste 4000 m, dar o atrăgea, ca un

magnet, din auzite și din cărți, bătrînul Mont Blanc ridicat maiestuos peste cununa Acelor. Le Dent du Géant îi alunga, nopțile, somnul. Grandes Jorasses îi strecurau în suflet chemări amietoare, iar Matterhornul îi augmenta regretele că n-a urcat piscurile Negoiu și Moldoveanu din țara sa. Ghețarii cu séracs-uri și crevase albastre, țara de sus a Bernei, cu ucigătorul Eiger și culmile dimprejur: Jungfrau, Wetterhorn, Schreckhorn, Finsteraarhorn a năuceau cînd și-i imagina. Mönchul-Călugărul, mai aproape de ea decît toți ceilalți, trebuie ingenuncheat! Cu orice preț!

Își spusese proiectul, mai întîi prietenilor buni. Pierre era unul din ei. Toți o descu-rajau însă, din îngrijorare, din dragoste. Îi povesteau întîmplări terminate catastro-fal. Îi vorbeau de avalanșe. De prăpăstii fără fund, acolo sus. Pe masa din odaia hotelului din Interlachen, cărțile despre cap-canele desertului alb nu mai încăpeau.

Odată, Pierre, într-o ultimă încercare de a o determina să renunțe la tentativa inso-lită, a întrebato:

— Contesă, vă asumați singură responsa-bilitatea aventurii în care vă aruncați?

Elena Ghica i-a răspuns scurt:

— Bineînțeles!

Cunoscîndu-i voința, Pierre n-a mai in-sistat. A început deîndată preparativele ne-cesare escaladei. Cu inima cît un purice, a comandat costumul și restul îmbrăcămîntei; pantaloni reiați din lînă albă și neagră, haină groasă, încheiată cu nasturi, coborînd pînă în dreptul genunchilor, o pălărie rotundă, de fetru, ca cele purtate de munteni, cizme largi, solide.

Elena Ghica se bucura că îl cîștigase, în sfîrșit, de partea ei pe Pierre. Dar nu putea fi încă liniștită. Nu bănuia răspunsul ghizi-lor, care întîrziiau să sosească. De ce, oare? Să fi renunțat s-o mai însoțească? Se te-meau, cumva, pentru propria lor viață, ori se gîndeau că, acceptînd vor pune în peri-col viața celei care îi angajase?

Ziua aceea, la hotel, parcă nu se mai sfîr-sea. Cînd, deodată, sub fereastră, contesa a deslușit zvon de glasuri. Veniseră, primii, ghizii din Grindelwald: Pierre Bohren și Jean Almer. Și unul și celălalt erau vîna-tori de capre, renumiți pentru întrepiditatea lor. Ei au mărturisit deschis că experiența

lor nu putea să fie de vreun folos unei acțiuni atât de temerare. Cu toate că, zilnic, se expuneau pericolelor din munți și cunoșteau capcanele acestora, nici unul n-a participat la expediții ca cea proiectată de Dora d'Istria. Dintre ei, singur Bohren abia dacă a atins o dată locul marcat de peștera Eiger. Mai sus nu se avântase. Așteptau, de aceea, pentru decizia definitivă, pe John Jaun de Meyringen. Acesta îl însoțise, cu câțiva timp în urmă, pe M. Agassiz în ascensiunea pe Jungfran. Pe Mönch nu urcase nici el.

Dimineața veni, în sfârșit, John Jaun, împreună cu Ulrich Lauener de Lauterbrunnen. Acesta din urmă, încă nerefăcut complet după un accident, era tot așa de înalt ca și Almer, numai că nu avea vioiciunea grindelwaldezului. În ce-l privește pe John Jaun, era mai vîrstnic decît toți și cel mai puțin viguros; avea părul cărunt iar pleoapele ochilor păreau desenate cu o dungă roșie. Totuși, el a prezidat soborul din camera hotelului din Interlachen. După deliberările de rigoare, bătrînul s-a adresat, în germană, celorlalți.

— Cred că, bizuindu-ne pe curajul acestei doamne, ascensiunea poate fi întreprinsă. Cum sezonul este încă puțin avansat, zăpada trebuie să fie mai dură și ghețarii mai practicabili ca în alt moment.

Apoi, privind-o în ochi pe femeia din fața lui, i-a făcut și el o mărturisire. Ca un fel de avertisment:

— Aflați, doamnă, că, deși am urcat pe Jungfran, nu cunosc deloc caracteristicile traseului pe care doriți să-l urmărim. Dealtfel, chiar dacă le-aș cunoaște, precizez că, pe munți, zăpada și ghețarii, crevasele și trecătorile îți pot juca oricînd feste. Așa încît vă previn că pericolele ne vor pîdi la tot pasul. Vă mai spun că în escalada efectuată de domnul Agassiz, noi am plecat, pentru o singură zi, din Valais. Ascensiunea pe versantul grindelwaldez — cum știți prea bine — va avea o durată mai lungă și va fi, pentru toți, mult mai grea. Pe această parte a masivului Mönch, nici o expediție n-a reușit pînă acum!

Vorbele încercatului montagnard, sunînd limpezi ca sloiurile de gheață rostogolite, n-au reușit să-i clatine hotărîrea prietesei.

Au fixat, cu toții, data plecării: 9 iunie 1855 și locul de întîlnire: localitatea Grindelwald, în fața hotelului „Aigle”. Dar nu s-a putut pleca atunci. Furtuna din ajun răzvrătise natura, arătîndu-le oamenilor numai chipul sumbru al ei: norii mișcîndu-se ca o cireadă de bivoli înfometați în preajma coapselor Wetterhornului, ale Eigerului, ale Scheideekului, ale Faulhornului. O zi întreagă de neliniști, de întrebări a copleșit-o, la Grindelwald, pe Dora d'Istria. S-a înșeninat numai către seară, cînd ghizii, păstorii și țărani adunați în piațeta hotelului, au prezis vreme bună.

A doua zi, caravana s-a pus în mișcare. Era duminică, 10 iunie.

Însoțită de cei patru ghizi și de încă patru „purtători de bagaje”, la ceasurile opt dimineața, Elena Ghica pornea să îngenuncheze, pentru prima oară dinspre versantul grindelwaldez, masivul Mönch-Călugărul! Pornea să-și înscrie numele pe frontispiciul de glorie al marilor alpiști ai lumii.

După cîteva ore, soarele începuse să dogorească. Caravana mergea pe cărarea șerpuită pe Mettenberg, de-a lungul mării de gheață. De jur-împrejur, deasupra capetelor drumeților, aproape, parcă aproape de tot, stîncării golașe și culmi: Martinsdruck, Schreckhorn, din nou Eiger, Vieschhorn, Mittelegi. Au traversat, în fine, „marea de gheață” întîlnită în cale. Acum se trudeau să se cațere pe pantele abrupte ale Zägenbergului. Auzeau, de mii de ori repetate, avalanșele răsunînd cînd de-o parte, cînd

de alta a ghețarului. În răstimpuri rare, se așternea — pentru o clipă numai — o pace desăvârșită pe munți. Apoi, munții se porneau să vorbească în graiul lor aspru, amenințător.

În acest timp, alpinistii se luptau să ajungă tot mai sus. Greu. Sub cer, ca într-un deșert nesfârșit, urcușul lor solicita o voință neobișnuită. Se cățarau adesea, în patru labe, ori erau siliți să alunece ca vereritețele. Uneori urcînd, nu găseau fisuri în stîncă, să se sprijine, și atunci se prindeau, cu speranța că nu se vor prăvăli, de firele de iarbă răzlețe care, din loc în loc, ieșeau printre pietre. Din înălțimile dimprejur cobora un vînt rece ca gheața, dar care abia le răcorea fruntea scăldată, de efort, în sudoare.

Noaptea, au petrecut-o într-o grotă. Distingeau, în adîncurile ei, izvoare susurînd înăbușit. Și picături de apă căzînd monoton undeva în golul subteran. Cinea a aprins focul din plante de ienupăr. În bătaia flăcărilor, gheața de pe pereții și plafonul peșterii strălucea diamantin. Era frig. Un frig fără noimă, parcă. Nimeni n-a pus geană peste geană. La trei noaptea au hotărît să plece mai departe. Ca să nu se prăvălească în hăuri foloseau scara cea lungă. La a treia traversare cu scara, românca n-a mai ascultat sfatul ghizilor; tentația de-a privi în străfunduri era mai puternică decît teama de vertij...

Curînd, caravana se despărți în două: John Jaun, Almer și Lauener au luat-o înainte să taie scări de urcuș. Pierre Jaun, fiul, și Bohrenii au rămas lingă Dora d'Istria. Pentru a evita reflexele orbitoare ale covorului alb sclipitor, purtau ochelari cu lentile albastre.

Căldura devenise excesivă. Sufereau din cauza eforturilor și a soarelui. Sufereau cumplit de sete. Ca să și-o astîmpere, înghițeau, unul după altul, cocoloașe de zăpadă.

Zadarnic. Setea nu putea fi potolită decît cu apă adevărată. De unde, de vreme ce depășiseră de mult zona izvoarelor și a torentelor?

Către ceasurile zece din zi, printr-o ceață deasă-deasă, acompaniată de zgomotul înfricoșător al avalanșelor nemaicîntînd, Elena Ghica și tovarășii ei au ajuns pe platoul de la picioarele virfului Mönch. În grabă, ghizii au tăiat o grotă în ghețar. A intrat mai întîi femeia, învelită în pături. Era aproape sfîrșită. Aerul, din ce în ce mai rarefiat, îi îngreuna respirația. Inima îi bătea gîtită. Din gura ei, uscată, ca pămîntul de secetă, se prelinseră cîțiva stropi de singe...

Ghizii erau ei înșiși epuizați. Au căutat ienupăr, au aprins focul și au topit zăpadă. Au băut, atîta cît le-a ajuns, fiecare.

În grotă de gheață oamenii se simțeau mai bine. Erau protejați de rafalele vîntu-

lui. Oboseala însă îi cuprinsese pe toți. Trupurile lor simțeau o nevoie acută să se odihnească. Ochii — să se închidă, pentru cîteva ceasuri măcar, ca apoi să poată cuprinde, din nou, pîntul de munte uriaș. Dar nu era chip să doarmă nimeni. O a doua noapte, aici pe ghețar, ghizii nu-și imaginau că se poate petrece. Nici continuarea drumului nu mai era posibilă, după credința lor. I-au și spus-o conducătoarei expediției:

— Doamnă, ne aflăm într-o situație cînd vom decide împotriva dorințelor dumneavoastră. Trebuie să renunțăm la escaladarea virfului Mönch! Sîntem frînți de oboseală. Munții tălăzuiesc lugubru, încît, spre seară, se va abate asupra lor furtuna. În zăpadă nu putem rămîne peste noapte, fiindcă riscăm să înghețăm cu toții...

Elena Ghica bănuia că, odată, însoțitorii o vor anunța despre imposibilitatea continuării urcușului. Nu-și închipuia însă că vor invoca, drept pretext, propria lor înfrîngere.

Cum stătea acoperită cu blănuri, acolo în grotă de gheață, cîntări o clipă realitatea și își dădu seama de adevăratul motiv al hotărîrii ghizilor. Tocmai vroia să spulbere indecizia lor printr-un gest, cînd îl auzi pe Almer:

— Eu vă las în voia soartei, dacă vreți să mergeți mai departe. Înainte însă, vă conjur să renunțați. Conștiința mea mă îndeamnă să strig că vă expuneți unui pericol inevitabil!

— Dificultățile să fie oare insurmontabile? Își întrebă contesa tovarășii, cu o voce abia auzită. Iată muntele! Iată Mönchul! E la cîțiva pași de noi, și nu e acoperit de ceață...

— Acești cîțiva pași înseamnă distanță, nu glumă, i-o întoarse unul din ghizi. Și-apoi, v-am prevenit, acest munte n-a fost niciodată escaladat!

— Nu-i nimic, îl voi escala eu! Singură...

Zicînd acestea, Elena Ghica era deja în picioare, gata de drum. Ieși din adăpost și o porni spre virful înfipt parcă în cer, la 4105 m.

Privind-o, Pierre Juan și Pierre Bohren, doi din cei patru arpași, i-o luară înainte. După ei, românca și ceilalți. Toți...

Panta era extrem de dură. Urcau în șir indian și în zigzag prin locuri prin care nu mai călcasă picior de om. După cinci ore de mers neîntreput, Dora d'Istria și cei opt însoțitori au ajuns la apogeu. Acolo sus, pe o stîncă, a fost înfipt tricolorul. Pe el brodat cu litere mari, românca scrisese numele drag al țării sale — VALACHIA.

Elena Ghica, cea cunoscută în epocă și în postumitate cu numele Dora d'Istria, învinsese.

Mönchul fusese ingenuncheat.

VALENTIN BORDA

„CREIERUL” SE ÎNTOARCE ACASĂ

Într-o noapte mă plimb eu cu Creierul în sus și în jos pe Broadway, prin fața locantei ținută de Mindy, și vorbim de una și de alta, cînd deodată ne iese în cale o tipă roșcată și zdrențăroasă care vinde mere cu cinci cenți exemplarul, iar Creierul, care e mort după mere, înșfacă unul din coșul tipei și îi dă o hîrtie de cinci dolari.

Tipa roșcată și zdrențăroasă — să aibă vreo treizeci de ani bătuți pe muche și arătînd cu totul altfel decît o vedetă de cinema — face ochii cît cepele holbîndu-se la hîrtia verde și-i zice speriată Creierului:

— Dar n-am rest la atîția bani, zice ea, așa că o să mă duc să vi-l aduc într-o clipă.

— Păstrează restul, zice Creierul mușcînd din măr și luîndu-mă de braț ca să ne plimbăm mai departe.

Ei bine, tipa zdrențăroasă se zgîiește iar la Creierul și mie mi se pare că deodată i se ivesc lacrimi mari în ochi cînd zice:

— Vai, mulțumesc domnule! Vă mulțumesc din suflet! Și pe urmă pornește grăbită în susul străzii, ducîndu-și mîinile la ochi și zguduindu-se toată de plîns.

Creierul se întoarce spre mine uluit la culme:

— Băi să fie! zice Creierul. Aseară îi dau lui Doris Clare zece miare și ea nu face nici pe jumătate atîta zarvă cît face tipa asta pentru cinci boabe.

— Mde, zic eu, poate că tipa cu merele are mai multă nevoie de alea cinci boabe decît are Doris de zece miare.

— O fi așa, zice Creierul. Și pe urmă fi-rește că Doris îmi dă ca răsplată mai mult decît un măr și o binecuvîntare. Doris îmi

dă în schimb dragostea ei. Bănuiesc, zice Creierul, că dragostea mă costă mai multe lovele decât pe oricare alt gagi de pe lumea asta.

— Cinsti! — zic eu, și probabil că nici unul din noi nu se înșală fiindcă așa, de-a-npicioarele, îmi inchipui că dacă Creierul scapă cu numai trei sute de miare pe an la capitolul dragoste, înseamnă că iese destul de bine la socoteală cu afacerile, fiindcă toți știu foarte bine că are trei păpușele, pe lângă o nevastă foarte iubitoare.

Cînd un tip se învîrte de Broadway de atîția ani de cîți se învîrte Creierul, firește că mai agată pe ici pe colo cite o fufă, dar majoritatea tipilor agată doar cite una odată și cînd li se întîmplă ca aia să fugă cu altul, cum fac întotdeauna fufele de pe Broadway — tipul agată alta, și așa mai departe, la nesfîrșit, pînă cînd îmbătrînește prea tare ca să-i mai pese de gaștrițe, ceea ce i se întîmplă cam pe la 104 ani, deși aud de mai mulți băieți care au bătut chiar și recordul ăsta. Creierul însă tot acumulează la pițipoance și mai mult decât atît, cheltuiește o groază de gologani cu ele, ba cumpărîndu-le mașini și blănuri și diamante, ba luîndu-le hogeacuri de lux în care să stea, mai ales hogeacuri din granda. Odată îi zic Creierului că poate face economii babane dacă închiriază o casă mare și-și strînge toate pipițele la un loc într-o singură familie fericită, în loc să le țină așa împrăștiate prin tot orașul. Dar Creierul zice că ideea asta a mea n-are nici un haz:

— În primul rînd, zice, ele habar n-au una de alta. Și p-ormă, zice, e mult mai bine să le ții așa în cotețe diferite, fiindcă gîndește-te că dacă vreau să mă duc acasă mă pot duce în mai multe locuri. De fapt, zice Creierul, cred că am mai multe case la care să mă duc decât oricare alt gagi de pe Broadway.

Creierul ăsta e un băiat așa, ca la vreo 40 de ani, cu una cu alta, și începe de la un timp să se rotunjească pe la mijloc, mai fiindcă șade prea mult pe la tripourile lui, mai și prin faptul că nu face mișcare, afară doar de plimbările cu mine și cu alți tipi ca mine prin fața bombeii lui Mindy un ceas-două în fiecare noapte.

Ei, și așa se întîmplă că o dată, pe la ore mici, un gagiu căruia i se zice Jack Lampă-Arsă iese dintr-un gang și-și înfige șiful între coastele Creierului. Se zice că Jack Lampă-Arsă, care e socotit un adevărat artist în materie de creștături, vrea de fapt să nime-rească inima Creierului, numa că greșește cu vreo două degete și-l lasă pe prietenul meu cu o tăietură cam urîță care are nevoie de ceva cusături.

Big Nig, barbugiul, și cu mine, stăm pe la ora două după miezul nopții la colțul străzii 52 cu bulevardul 7, și vorbim de una și de alta, cînd dinspre strada 52 se ivește Creierul, împleticindu-se și cade în brațele lui Big Nig gata-gata să-i pocească toala nou

nouă, așa de mult sînge îi țîșnește din tăietură. Firește că lui Big Nig îi sare muștarul, dar amîndoi realizăm că nu prea e timp să vorbim cu Creierul despre trebi dintr-astea. Se vede de la o poștă că Creierul e ciopîrțit rău și cumva nu se simte prea bine.

Cum stăm noi să chibzuim ce să facem, Creierul îmi zice gîfînd:

— Cheamă-l pe Hymie Weissberger clăntăul și pe doctorul Frisch, zice el, și du-mă acasă.

Firește eu întreb la care dintre case, fiind cumva încurcat în privința caselor Creierului, și el pare că se gîndește o clipă ca și cum e o treabă bine chibzuită.

— În Park Avenue, zice el într-un tîrziu.

Așa că Big Nig oprește un taxi și noi îl urcăm pe Creier înăuntru și îi zicem șoferului să ne ducă la blocul de pe Park Avenue colț cu strada 64 unde stă soția foarte iubitoare a Creierului, Charlotte.

Cînd sun, iese un majordom gras ca un butoi și prin ușa crăpată vîd că în apartament sînt o groază de tipi și tipe la țol festiv, și cineva cîntă tare de tot, fiindcă am uitat să vă spun că Charlotte are gîrgăunul ăsta cu petrecerile de granguri.

Valetul încearcă să-mi zică cum că nu pot vorbi cu Charlotte, dar pînă la urmă îl conving eu așa că îndată vine și ea la ușă. E o plăcere să te uiți la ea — patruzeci la sută băgată într-o rochie de seară cu multe bijuterii, și șazeici la sută afară din rochie. Eu o iau încetișor, cutare-cutare, liru-liru crocodilu, așa ca să n-o sperii prea tare, și pe urmă îi zic de Creierul că are un accident și că e jos într-un taxi și o întreb că unde să-l așezăm.

— Păi firește că într-un pat de spital, zice păpușica. Astă seară am niște invitați de seamă și nu pot nici în ruptul capului să-i deranjez aducînd înăuntru un rănit. Duceți-l la un spital și spuneți-i că mîine mă duc să-l vîd și îi duc niște supă de pui.

Eu încerc să-i explic că nu supă de pui îi trebuie Creierului ci un loc plăcut unde să se odihnească, dar pînă la urmă ei îi sare dopul și-mi trîntește ușa-n nas zicînd:

— Du-l la spital fîți zic. Oricum, asta nu e o oră la care să se întoarcă el acasă. De douăzeci de ani nu se întoarce niciodată așa de vreme.

Creierul zace în colțul taxiului, cu ochii pe jumătate închiși și între timp Big Nig îi oprește nițelul sîngele cu batista, dar mie mi se pare că Creierul e un pic cam dus. Cînd mă urc eu în mașină el se trezește cumva, și cînd îi zic că nevastă-sa cea foarte iubitoare nu-i acasă, el zîmbește un pic și șoptește:

— Du-mă la Doris.

Dar Big Nig se apleacă spre urechea mea și-mi șoptește:

— N-are nici un rost să-l ducem acolo, zice Big Nig. Astă seară mai devreme o vîd eu pe Doris pusă la mare fix cu haina de ermină și ieșind că ăla de e actor, Jack Walen, fantele de care se lipește ea. Tot orașul vuie-

ște de birfe în privința lor. Mai bine-l ducem la Cynthia, zice Nig. Aia e o tipă cu o inimă dolofană și sigur se bucură să-l primească.

Acuma Cynthia Harris ocupă o hardughie de apartament — costă cincisprezece miare pe an — într-un hotel mare de pe Fifth Avenue, fiindcă Cynthia îi place să stea în centru, că dacă aude că se întâmplă ceva pe undeva, să poată ajunge acolo cât ai zice pește. Când sosim la hotel, îi dau telefon de la recepție și-i zic că trebuie să-i zic de o treabă foarte importantă, așa că Cynthia zice să urc până la ea.

Între timp ceasul e cam trei și un sfert, și dacă stau să mă gîndesc sînt destul de mirat, cumva, s-o găsesc pe Cynthia acasă, dar așa este, și trebuie să mărturisesc că e prea mișto, într-un negligé cu părul despletit, și se vede de la o poștă că nu e deloc fraier Creierul cînd e vorba de ales fofoloance. Mă primește cu o gargară a-nții, dar de îndată ce-i explic ce caut acolo, odată i se oțetește mutra și sare cu gura la mine:

— Ascultă, zice ea, și așa am destul balamuc p-aici pe la ogeacul ăsta, mai ales că la petrecerea de aseară doi tipi se apucă să se bată pentru mine și sticlele care păzește hotelul trebuie să vină să-i despartă, așa că n-am chef de alte necazuri. Dacă cumva se aude că stă aici Creierul? Ia gîndește-te ce scriu ziarele despre mine? Gîndește-te la reputația mea!

Acum nu mai avem altceva de făcut decît să-l ducem pe Creierul la Bobby Baker care stă într-un apartament cu două nivele și

scară interioară într-o piață din cartierul de răsărit și eu îi zic lui Big Nig să n-o mai anunțăm și să-l urcăm pe Creier direct înăuntru:

— Bobby Baker e o gaștoană prima-nții — zic eu — și sînt sigur că o să facă tot ce poate pentru el mai ales, zic, că el scoate cincizeci de miare pentru cotețul ăsta la care ne ducem acum.

Drept care, cînd taxiul oprește în fața casei, Nig și cu mine il scoatem pe Creierul din mașină și-l tirăm cum putem pînă la ușa lui Bobby, la care sun. Bobby deschide chiar ea și din întâmplare vîd în spatele ei picioarele unui gagi care se retrage într-o cameră, deși firește că nu e nimic rău în așa ceva, măcar că picioarele junelui ies dintr-o pijamă roz.

Firește că Bobby se gînește cu ochii cît ceasul primăriei cînd ne vede cărîndu-l cum putem pe Creierul, dar nu ne poștește înăuntru cît îi explic eu că amicul e pe undeva cam ciopîrțit și că ultimele lui cuvinte sînt să-l ducem la Bobby a lui.

— Dacă nu-l luați imediat de aici — zice Bobby, înainte de a putea eu ajunge la partea patetică a istorisirii — chem sticleții și voi băieți o să fiți găbiți prin faptul că poate știți ceva despre felul cum ajunge el să fie în halul ăsta.

Apoi ne trîntește ușa-n nas și noi îl tirăm pe Creierul înapoi pe scări pînă în stradă, fiindcă deodată ne trece și nouă prin cap că poate Bobby vorbește pe bune, și că dacă Creierul e găsit în posesia noastră așa crestat dacă se întâmplă să mai dea și în primire, sîntem în pom, fiindcă orișicît, copoilor nu le place deloc să-i creadă pe niște tipi ca Big Nig și ca mine, orice ne-ar ieși nouă pe gură.

Mai mult decît atît, precis că și șoferul tot așa gîndește după ce-l luăm noi pe Creierul din mașină, fiindcă acum nu mai e de găsit.

Ei bine, n-avem altceva de făcut decît să simplificăm peisajul, drept care Nig barbugiul și cu mine ne punem în mișcare, eu ținîndu-l pe Creier de picioare iar Big Nig de cap. Treceam vreo cîteva colțuri de străzi, mergînd foarte încet și ascunzîndu-ne prin ganguri întunecoase cînd auzim pe cineva apropiindu-se și ajungem la niște case de raport sărăcăcioase, cînd deodată din subsolul uneia din astea iese o tipă.

Ne gînește pînă înainte să putem să ne ascundem la întuneric, și s-ar zice că pentru o muiere e tare voincoasă, pe bune, fiindcă vine drept la noi, se holbează la Big Nig și la mine și pe urmă se gîmbește la Creierul care pe parcurs își pierde pălăria așa că i se vede bine mutra gălbejită chiar și în lumina slabă a felinarului.

— Phii, zice tipa, ăsta e domnul ăla de treabă care-mi dă ai cinci dolari pă măr — bani cu care cumpăr doctoria aia de scapă Joey al meu cu viață. Despre ce e vorba?

— Mde, îi zic eu tipei care e tot zdrență-roasă și tot roșcată — nu e vorba de mare lucru decît că dacă nu-l ducem curînd undeva, tipul dă ortul popii în brațele noastre.

— Păi aduceți-l în casă la mine, zice ea, arătînd spre hardughia din care tocmai iese. Nu e cine știe ce de capul ei, dar orișicît îl puteți lăsa să se odihnească aici pînă cînd faceți rost de niscaiva ajutoare. Eu tocmai mă duc pînă la farmacie să-i iau lui Joey o doctorie, măcar că acumă viața lui e în afară de primejdie, mulțumită acestui domn de treabă.

Așa că noi îl tirim pe Creierul pe scări pînă la subsol, și tipa merge înaintea noastră și noi o urmăm pînă într-o cameră care miroase ca o spălătorie de oameni săraci și pare să fie plină de copilași care dorm pe podea. Nu e decît un singur pat în odaie, și oricum te uiți la el tot nu arată prea grozav, și chiar și în patul ăsta e un puști, dar roșcata îl rostogolește într-o parte și ne face semn să-l așezăm pe Creierul lingă puști. Pe urmă scoate o cîrpă udă și începe să-i răcorească scăfirliia Creierului.

Creierul deschide în sfîrșit ochii și se uită la tipa roșcată și zdrențăroasă și ea îi zîmbește foarte agreabil. Ștînd așa și gîndindu-mă mai tîrziu, socot eu că probabil Creierul își dă seama de multe din lucrurile întîmplate cînd îl plimbăm noi de colo pînă colo, măcar că nu zice mare lucru, poate fiindcă e prea slăbit. Oricum, întoarce capul către Big Nig și zice:

— Adu-i pe Weissberger și pe Frisch cît de repede poți, zice el. În tot cazul adu-l mort-copt măcar pe clănțau. Nu știu cît de rău sînt ciopîrțit, și trebuie neapărat să-i spun vreo două treburi.

Ei bine, după cum se dovedește mai tîrziu, Creierul e destul de rău crestat și de fapt nici nu se mai face bine vreodată, ci rămîne acolo în chițimia aia de la subsol pînă moare peste trei zile, și tipa roșcată și zdrențăroasă

il îngrijește și pe el ca și pe puștiul ei bolnav, prin faptul că vraciul, bătrînul Frisch, zice că n-are rost să-l mai mutăm pe Creierul de acolo căci așa s-ar putea să dea în primire și mai repede.

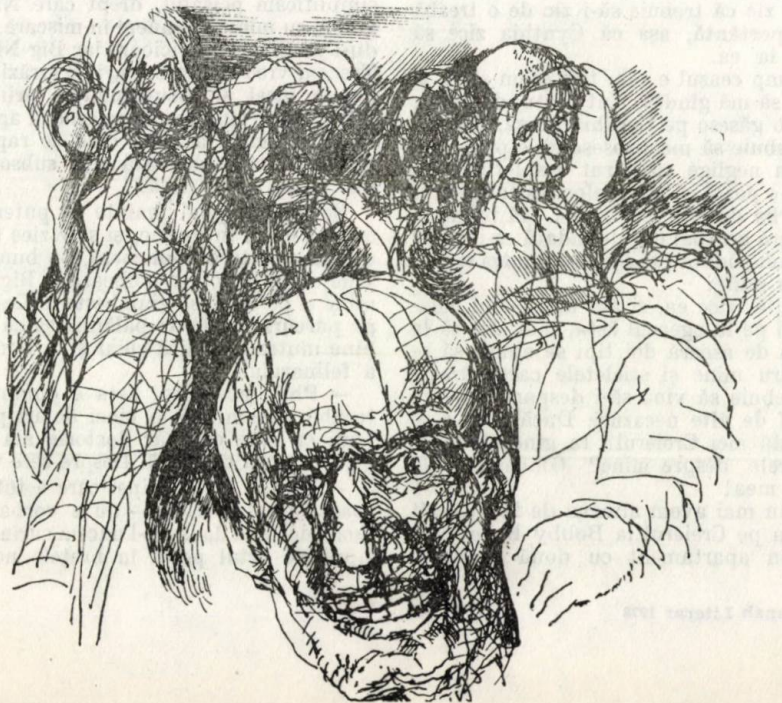
La înmormîntarea Creierului, organizată în Salonul Funerar al lui Wiggins, sînt de față și eu, ca și toată lumea de pe Broadway, și trebuie să vă spun că în viața mea n-am văzut atîtea flori. De fapt eu cred că tocmai datorită mărimii și prețului diferitelor coroane și jerbe am observat un buchețel de garoafe roșii ofilite — mic cît un pumn — așezat lingă o pernă de violete mare cît o cergă de pus pe cal.

De garoafele alea e prins un bilețel care zice după cum urmează: „Unui domn de treabă“, și mie îmi trece prin minte că dintre toate florile alea de acolo, preț de cîteva mii de dolari, garoafele alea ofilite dau glas singurului sentiment sincer.

Oricine vă poate spune că în materie de plîns la comandă la vreo înmormîntare Charlotte, soția foarte iubitoare a Creierului, se descurcă de minune; dar de data asta rămîne la cîteva kilometri în urmă față de Doris Clare, Cynthia Harris și Bobby Baker. De fapt, Bobby Baker răcnește atît de tare încît lumea zice că ar cam trebui scoasă de acolo.

Și totuși pe urmă aud că oricît de tare plîng și tipă ele la înmormîntare, asta nu e nimic față de plînsurile și țipetele pe care le scot cu toatele cînd iese la iveală faptul că prietenul meu Creierul, cînd e pe patul de moarte, îl pune pe Hymie Weissberger să facă un testament nou și-și lasă toată lova tipei zdrențăroase și roșcate care e văduva unui zidar și are cinci copii.

Traducere de ANDREI BANTAȘ

DIMITRIE STELARU ÎN CORESPONDENȚĂ

INEDIT

Portretul pe care i l-au schițat, uneori, cei care au scris pînă acum despre Dimitrie Stelaru, îl înfățișează pe poet, în general, ca pe un răzvrătit al vieții, veșnic pribegind dintr-un loc într-altul, întotdeauna strîmătorat, schimbîndu-și locuințele insalubre, rupt de familie și de societate, desfășurînd un perpetuu monolog cu sine însuși.

Și totuși, în perioada cînd, căsătorindu-se pentru a treia oară, s-a mutat la Buftea, apoi, obținînd, cu sprijinul Uniunii Scriitorilor, o locuință bună în noul cartier de blocuri Berceni, el s-a dovedit și altfel, un om gospodăr îngrijindu-se de familie, de propria-i sănătate, așa cum reiese dintr-o corespondență pe care a purtat-o cu mama sa, Pașca Petrescu, rămasă la Turnu-Măgurele, în strada „1 Mai.”

Iată o primă scrisoare trimisă din Buftea și datată 19 mai 1967:

„Dragă mamă, cînd ne-am despărțit în gară, rămăsese că cel mult în o săptămînă o să ne scrii. De ce nu ne-ai răspuns nimic? Că doar nu am rămas un străin, să nu am de-acolo vre-o veste!

Cum e cu pensia? Florea Stoița, știu că de un an întreg nu ți-a mai dat nici-un ban.

Noi zicem că dacă vrei, vino aici din toamnă. Îți spunem că ești bine venită. Te primim cu plăcere.

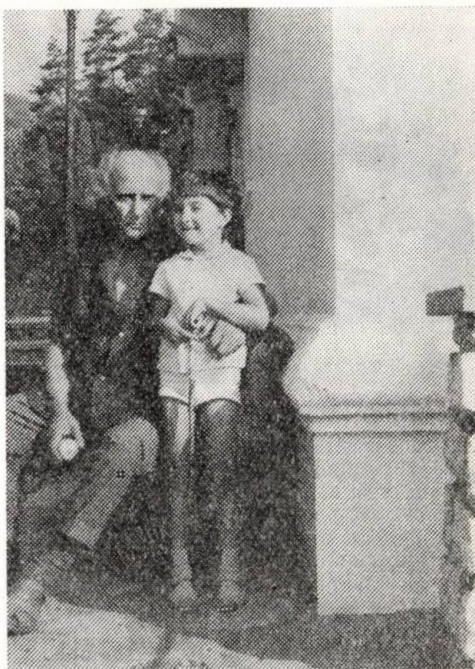
Am stat în spital aproape trei săptămîni suferind cu inima, de altfel am fost dus acolo cu mașina unui ministru, aflîndu-mă foarte greu. Acum, urmez cu o mulțime de medicamente și mă simt mai bine.

Norișor și Angela sînt sănătoși. În fotografia trimisă, ai văzut că el e cu degetul la gură — nu cum se spune „cu degetele în gură,” anapoda; eu l-am îndemnat să pozeze așa, adică „pal, pal” pentru tine.

Te rog să scrii pe viitor mata, nu mai pune pe altul, că un creion vei fi avînd la îndemînă.

Te îmbrățișează, ANGELA și MITE.“

strada 7 Noiembrie nr. 37 — Buftea.

Stelaru și fiul său, Norișor

A doua scrisoare este datată 25 noiembrie 1967:

„Dragă mamă, în lipsa mea ne-ai trimis o scrisoare, eu de-abea eri am ieșit din nou din spital și îți scriu. Mă simt bine acum, dar încă urmez un tratament cu medicamente franțuzești.

Ne-am cumpărat o mașină de gătit foarte bună pe care, de-ocamdată, am așezat în încăperea de la intrare. Lemnele sînt sparte, puse în pivniță, ca să le avem „la nas.” Norișor e sănătos, vesel, are paltonaș nou și căciulă de oaie. Angela e și ea sănătoasă și îngrijește de casă.

Cred că în primăvară o să-mi cumpăr o căsuță la Mogoșoaia.

Dacă vrei să vii pe aici, să-mi spui din vreme.

Te îmbrățișează, MITEA.

La scurtă vreme, mama primește o nouă scrisoare nedată însă, reluând amănuntele de mai sus:

„Dragă mamă, cred că ai primit ilustratele noastre de la mare. Am mers acolo pentru Norișor, să i se mai coacă oscioarele. I-a plăcut foarte mult, dar mie nu mi-a făcut bine deloc.

Ne-am pregătit pentru iarnă: am cumpărat 4 000 de kg de lemne, le-am spart și le-am băgat la pivniță, fiindcă iarna nu trebuie să te ia frigul în brațe. Acum, totul se află în casă.

Prima soție, Despina Berlinger cu fiica, Eumene

Dacă dorești să vii la noi, poți veni, depinde de ce gîndești. Să știi că ai loc destul. Fă cum crezi că e mai bine.

Pencea stă pe acolo?

De cînd m-am reintors, eu continui cu injecțiile, vine o soră de mi le face.

Pe aici noaptea e frig — mai mult decît răcoare — dar zilele sînt încă destul de călduroase. Altceva: mi-am făcut un costum și un palton nou, ambele foarte scumpe.

Îți dorim să fii sănătoasă și fă cum crezi că e mai bine cu iarna ce se apropie.

MITE și ANGELA

Dedesubt, o iscălitură tremurată, caligrafiată cu litere foarte mari și ușor strîmbă: **Norișor**. Alături, un postscriptum al lui Stelaru: „Aici iscălește Norișor”.

În cea de a treia scrisoare, din 15 decembrie 1967, poetul abordează alte câteva probleme de familie:

„Dragă mamă, chiar eri pe cînd mă duceam la poștă, l-am întîlnit pe factor cu picul trimis de dumneata, de la Turnu.

Eu, cum îți-am mai scris, am făcut rost de o rețetă pentru medicamente franțuzești și le-am și început.

Norișor așteaptă să-i cumpăr de pe undeva o săniuță. Angela e sănătoasă.

În scrisoare ne anunți că a venit o tînră de la o bibliotecă, cerînd cîteva cărți. Cărțile au fost luate de mine acum cîinci ani. Erau niște lucrări slabe și adevărul e că le-am pierdut de mult. Însă le voi plăti.

În altă ordine de idei, cum îți-am mai spus, te rog să nu dai nimănui adresa mea. Dar nimănui! Nu e bine să te amesteci mata în treburile mele! E destul să comunici că Stelaru a plecat din Turnu-Măgurele și atît. Altfel, se apucă să-mi scrie oricine. Am eu destule necazuri cu boala; acum am nevoie de liniște, nu de sminteală.

O să plec pentru cel puțin o lună la Sibiu, îi cunosc acolo pe cîțiva nemți care-mi sînt prieteni.

Îți doresc sănătate multă și te rog scrie-i Angelei.

Îmbrățișarea fiului, MITE.

Nici următoarea scrisoare din grupul celor pe care le dețin, nu e datată:

„Dragă mamă, am primit scrisoarea și ne-a bucurat știrea că ești sănătoasă. Ne-au bucurat și celelalte vești.

Nu îți-am mai scris, fiindcă tot așteptăm o ocazie să venim noi într-acolo, cîteva zile. Poate săptămîna viitoare. În orice caz, o să stăm la Măgurele, nu acasă la voi, ca să nu-l deranjăm pe Stoicea.

Rîndurile de față sînt numai ca să te înștiințăm. Pentru altele, o să discutăm pe îndelete cînd ne vom întîlni.

Al tău fiu, MITE

O altă scrisoare, de data aceasta din 24 aprilie 1968, comunică următoarele:

„Dragă mamă, citesc în ziare că s-a luat hotărîrea ca Turnu-Măgurele să devină Municipiu. Cu alte cuvinte, va fi pe viitor un oraș mare. M-am mirat că blocurile începute s-au oprit chiar la cocioaba matală.

Noi tot căutăm o altă casă, dar nu găsim, fiindcă chiriiile s-au ridicat. Deocamdată nu știm cum vom face.

Scrie-ne tot pe vechea adresă.

Și altceva, nu-mi mai da sfaturi cu băutura, fiindcă povestea asta s-a terminat.

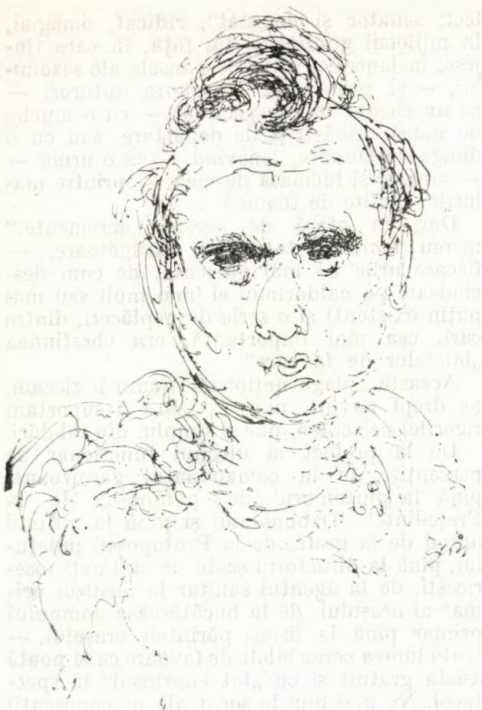
Încolo, sîntem sănătoși, ne zbatem, repet, în problema cu locuința.

Dacă ai de comunicat ceva, scrie-mi. Pe aici e foarte cald, fiindcă n-a mai plouat deloc.

Te îmbrățișez, MITE

A șaptea scrisoare este expediată la 17 ianuarie 1969:

„Dragă mamă, am primit scrisoarea matală și ne-am bucurat cu toții. Pe aici a fost iarnă grea. Zăpadă multă și ger. Autobuzele n-au mai mers într-o vreme și chiar trenurile. Cîteva zile, oamenii au stat mai mult prin case. Vremea acum s-a îndreptat, străzile s-au desfundat, totul a revenit la normal.

Unul din ultimele desene, reprezentându-l pe Stelaru, executat de Gicu Mihail

Eumene a plecat. I-am cumpărat o scurtă de piele, pantofi, lenjerie, ciorapi și altele de care avea nevoie. Am condus-o cu toții la tren. Acum așteptăm de la ea un răspuns. Ar vrea să intre în primăvară la o facultate din Cluj, la psihologie.

Eu continui cu medicamentele și pregătesc o carte.

Angela își vede de gospodărie, iar Norișor... face năzdrăvănii.

Am uitat să spun că Eumene și Norișor au făcut casă bună, dormind împreună. Norișor îi spunea într-una „soră” iar ea lui „frățioare.” Băiatul chiar a plins mult după plecarea ei. Îți dorim sănătate și îți așteptăm veștile, **MITE.**“

Peste o lună și ceva, la 28 februarie 1969, când probabil tatăl cel vitreg, Stoicea, murise, Stelaru îi scrie mamei din nou:

„Am primit scrisoarea prin care îmi ceri actele privitoare la pensia cea veche. Eu îți trimit recomandat tot ce voi găsi. Dar mă tot mir, fiindcă acum dumneata ai pensia rămasă de pe urma lui Stoicea, de ce mai trebuie să o amesteci cu cea veche? (probabil, de văduvă de război n.n.). Fă cum crezi.

Noi îți dorim să rezolvi grabnic și problema asta și să ne anunți când sosești aici, cu ziua precisă, ca să te așteptăm la gară.

Cu drag, **MITE.**“

Însfîrșit, la 1 martie 1971, Stelaru i se adresează mamei pe un ton mai afectuos, indicându-i că a obținut un apartament bun în Aleia Stupilor nr. 6, bloc E 9, scara 2, apartament 26, în cartierul Berceni 2.

„Dragă mamă, zilele trecute, Angelica s-a înapoiat la noi cu mălai și borcane cu dulceată. Îți mulțumim din inimă, dar nu trebuia să te ostenești atât de mult.

Acum la noi e liniște, iarna asta a fost blindă, iar eu parcă mă simt mai bine. Urmez indicațiile medicului care vine acasă. Mi-a dat o mulțime de doctorii franceze, germane și chiar americane. În oraș ies numai rareori și numai cu treburi urgente.

Norișor își are jucăriile și cărțile lui. De altfel, în toamnă o să meargă la școală. Are multă energie în el, vrea să știe cât mai multe, n-are astîmpăr. Vrea să mă joc cu el, să-i fac jucării, să-i citesc, dar eu nu prea am putere, obosesc.

Angela se ocupă cu de toate. E foarte vrednică, trebăluiește de dimineață pînă seara.

Eu lucrez uneori, dar foarte rar.

O să-mi mai apară o cărtică zilele astea, apoi în toamnă alta. Deocamdată îți trimit volumul apărut de curînd.

Îți dorim sănătate și te sărutăm

MITE, NORIȘOR și ANGELA“

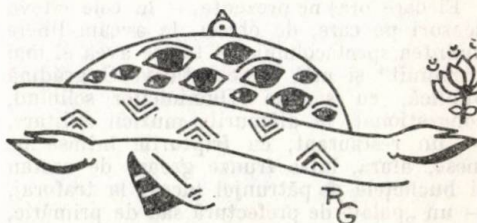
Cum se vede, tocmai cînd apele vieții lui Stelaru se liniștiseră, însfîrșit, și condițiile de scris îi deveniseră prielnice, boala i se agravase mult, în curînd avea să sosească ceasul fatal.

Printre manuscrisele răzlețe rămase la Angela Stelaru, am găsit și o mică dar frumoasă poemă scrisă chiar pe una din filele pe care, jucîndu-se împreună cu Norișor, acesta își demonstrase evidentul talent la desen.

Iată poemul care nu are nici un titlu:

*„În penumbra coloanelor din cremene și cristal
Incinta cuptoarelor gemînd în sîngele focului,
În penumbra laminorului bluming — slebing,
A profilurilor, a cocsului incandescent
Ești tu, omule străluminat
Cu picioarele, cu ochii în azi, ca o dimineață
Afundă, curată,
Risipitoare de aur înalt și pace.”*

AL. RAICU

Cîteva amintiri din teatru

CEL MAI SCUMP BILET

Eram cu „Valsul Dimineții” în turneu, prin 1933, toamna.

În fiecare zi, trenul ne lăsa vagonul de teatru, pe altă linie moartă, în altă gară provincială, cu călători puțini și „șefi” cu fundul șepcilor de vișină.

Fiecare oraș ne prezenta, — în cele cîteva ceasuri pe care, de obicei, le aveam libere înaintea spectacolului, — tot ce avea el mai „renumit” și mai reprezentativ. O grădină publică, cu soarele Duminicilor sclipind, congestionat, în alăturile muzicii militare, — un restaurant, cu fripturile întinse pe mese, afară, între frunze groase de castan și buchețele de pătrunjel lucrat la traforaj, — un „palat” de prefectură sau de primărie, bustul, nereușit, al unui „fost primar, pre-

fect, senator și deputat”, ridicat, omagial, în mijlocul grădiniței din față, în care tinjesc, melancolic, ultimele pansele ale sezonului, — și peste tot, de-asupra tuturor, — ca un chenar în perspectivă, — cu o muche de munți albaștriți de depărtare, sau cu o dungă de Dunăre, lenevind — ca o urmă — — alburie și lucioasă de melc — printre mările coclite de toamnă

Dar, în afară de aceste „agremente”, mereu înalte și totdeauna atrăgătoare, — fiecare urbe ne mai prezenta, de cum descindeam pe caldarimul ei (mai mult sau mai puțin existent) și o serie de neplăceri, dintre cari, cea mai importantă, era chestiunea „biletelor de favoare”.

Această „plăgă națională” (cum îi ziceam, pe drept cuvînt, noi cei care îi suportam rigorile) ne scotea, pur și simplu, din răbdări.

De la prefect la ultimul funcționar de percepție, de la comandantul garnizoanei pînă la plutonierul de pompieri, de la Președintele Tribunalului și pînă la ultimul aprod de la grefă, de la Protopopul județului, pînă la directorul școlii de cîntăreți bisericești, de la agentul sanitar la medicul primar al orașului, de la bucătăreasa domnului primar pînă la însuși părintele orașului, — toată lumea cerea bilete de favoare ca să poată asista gratuit și cu „tot cuprinsul” la spectacol. Nu mai pun la socoteală pe cunoșcuții noștri personali (și aveam destui în fiecare oraș) și pe ai fiecărui actor, din trupă.

Încet, încet, ne obișnuisem. Să refuzăm, firește. Să ne ascundem din calea cunoștințelor, să evităm contactul cu autoritățile și să nu fim niciodată acolo unde într’adevăr ne aflam.

Și-așa, cu chiu cu vai (turneul nu mergea, materialmente, strălucit) încărcăți de aplauze și de „contra mărci” de bilete de favoare, am ajuns în sfîrșit la Caracal, orașel de provincie oltenească și ultimul de pe itinerariul nostru de turneu.

Era pe la nouă dimineța.

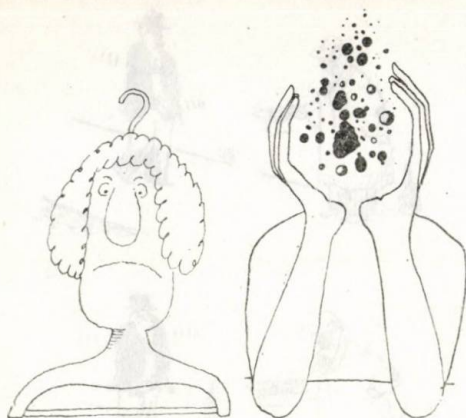
Cum am coborît din vagon ne-a și întîmpinat, la scară, un tinerel cu pălăria pusă „la oție” pe-o sprinceană și cu mustăcioară tunsă, cinefil, de-asupra buzei. Vesel și amical, de parcă ne-am fi cunoscut de cînd lumea, tînarul ne salută, topit tot, în propriul său suris.

— Bine-ați venit, d-lor. Veneam tocmai să vă rog să mă „ardeți” și pe mine cu 6 bilețele de favoare pentru deseară... că mă schimb și vreau să viu să v’aplaud cu toată familia...

„Mă rog” și crezînd că e șeful stației, Sică Alexandrescu îl „arse” după dorință cu șase „bilețele” de favoare...

— Eu sunt mai modest, decît colegul meu, interveni un alt tinerel, tot cu alură ceferistă, care apăruse, între timp. Nu vreau decît 4 locuri.

— Dar dumneavoastră cine sunteți, îl întrebai, așa, de curiozitate.

— Eu sunt impiegatul de mișcare, de Ziuă. Înlocuiesc pe colegul meu.

Și cu un gest amical ne arată pe tinărul cu șase bilețele.

Tocmai se apropie — clătînindu-se, pe picioarele scurte printre linii — un alt domn cu șapcă roșie. Se prezintă militărește și jovial:

— Șeful stației!... Bine-ați venit sănătoși!...

— Câte? îl întreb fără să mai aștept să ne spue ce vrea.

— păi... o lojă, sus și două staluri, jos. Că suntem mulți și nu'ncăpem. C'a venit și soacră-mea, special de la Șopirlîța, să vadă piesa asta că-i place foarte mult.

— A mai văzut-o și în altă parte de-î place atît de mult?

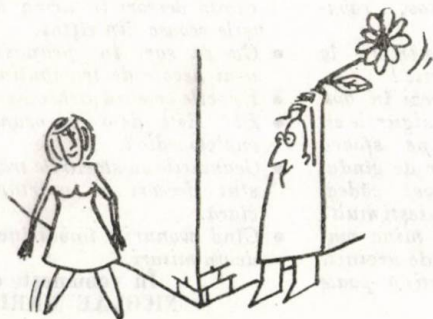
— Nuuu... Dar ei îi plac toate piesele gratis.

Ne-am făcut datoria și către domnul șef, cu o lojă, sus și două staluri jos și ne-am aruncat — ca niște evadați — în prima birjă pe care am găsit-o în spatele gării coborînd la cea mai renumită frizerie din centru.

Unul lingă altul, la adăpostul clăbucilor de săpun, ne credeam de nerecunoscut și apărați de orice atacuri eventuale.

— Salve Sică! Ce faci mă?

Prin oglindă, un domn scurticel, cu panama de moșier, suridea amical și fericit, lui Alexandrescu.

— Credeam că sosiți cu trupa azinoapte, cu trenul de trei și v-am așteptat la gară. M'ați dat și de cheltuială că am băut pînă la venirea trenului ca să n'adorm.

— Foarte drăguț... Dar de ce te-ai deranjat atîta? mormăi Alexandrescu, dintre clăbuci.

— Fiindcă vreau să viu și eu deseară la teatru... c'am venit de la țară special... Și nu cred că ai pretenția să plătesc la teatrul tău.

— Păi nu e numai al meu, căută să scape Sică. E și-al lui Mușatescu.

— Aaaa! Domnul Mușatescu! se bucură cel din oglindă. Păi ce crezi că dumnealui scapă? Am o nepoată care-l cunoaște bine, dela o nuntă, cînd i-a promis că-i dă bilete cite poștește. Și tocmai vrea să vie și să-l caute, la prînz, la „Carpați“ că acolo mănîncă toate trupele care vin la noi!...

Cînd am ieșit de la bărbier, fiindcă din cauza amicului lui Sică aflate și așa cine suntem — distribuise, cred, 20 de locuri. Patronului, lucrătorilor, domnișoarei „manicheze“, „lu copilu“ care te scutură de un leu la ușă, etc...

Despre masa de prînz, dela „Carpați“, ce să mai spun? Dela țuică, am început să scriu. Și eu și Sică. Cunoscuți, cunoscuți de-ai cunoscuților, chelneri, domnișoara de la casă, o masă lungă cu elevi de liceu veniți dintr'un oraș vecin sub conducerea maestrului de gimnastică, într'o excursie de agrement, un „glob-troter“ care vindea ilustrate prin restaurant, ca să facă ocolul pămîntului „pentru studii“, în sfîrșit, tot ce ne-a ieșit înainte și ne-a făcut onoarea să vrea să vie la teatru gratis, a obținut biletele dorite, cu autografele de rigoare.

După prînz, au urmat autoritățile. Dintr-o testea de hîrtie ministerială, eu făceam pătrățele de hîrtie și Alexandrescu le scria. Și pentru că nicăieri nu fusesem asaltați ca aici, simțiam parcă o frenezie să distribuim la toată lumea.

— Cred, în sfîrșit, că deseară o să avem plin, îmi spuse rîzînd Alexandrescu, în timp ce ne pregăteam să intrăm, pe din dos, seara, la teatru.

— Mie mi-e să nu rămăe și public pe dinafară, îi răspunsei pe același ton.

Și rîzînd, deschiserăm ușa dela intrarea artiștilor. Atunci, abia observarăm că cineva se ținea după noi.

E un băiețaș de vreo 7—8 anișori, cu ochi neastîmpărați și mari de vîetate deșteaptă.

Numai în hăinuță, tremura de frig (serile de Septembrie sunt reci în provincie) și ținea la piept, cu afecțiune, ceva.

— Ce e mă, piciele? îl întrebai convins că e vreun pui de bodaproste, căruia nu i-ar face rău — la burtică — o gogoășe

caldă „cu zahăr mult“ așa cum văzusem că vindea unul, la intrarea principală a teatrului.

Țincul, pironi spre noi ochii lui de cărbune umed.

— Vreau să intru și eu la teatru... Mi-ai spus ăia (și gestul lui arată, vag, spre „cerberii“ de la intrare) ca să viu la dumneavoastră, că sunteți directori.

— Dar de ce vrei să vii tu la teatru?

În ochii copilului se aprinse o lumină ciudată. Și caldă!

— Fiindcă îmi place să „văz“...

— Dar parale să plătești biletul ai? glumi Alexandrescu.

Mititelul lăsă buza în jos.

— N-am!

— Păi dacă n-ai, cum vrei să intri? La teatru nu se intră gratis! îl lămuriu eu, cât mai comercial posibil.

Ochii micuțului se plimbară alarmați și triști dela mine la Alexandrescu și invers.

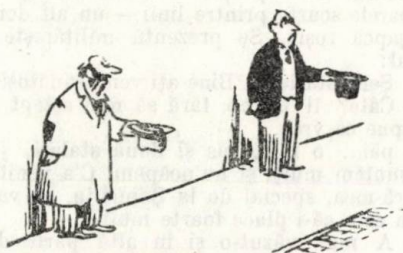
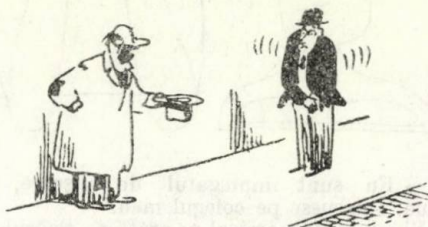
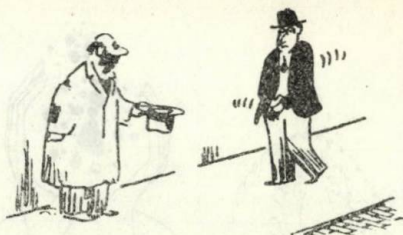
— Păi nu vreau să intru gratis. Plătesc!...

— Cu ce?, dacă n-ai bani? sărirăm amindoi.

— Cu asta!...

Și mânuțele alea, mici și jengoase, scoaseră din sân, o gutue frumoasă și caldă — că stătuse lângă inimă — și ne-o întinse ca pe-o bucată rumenă și enormă de aur nelucrat.

A fost cred cel mai scump bilet care ni s-a plătit și-o să ni se mai plătească vreodată.

- *Glindește-te înainte de-a te gândi!*
- *Spre țel? Acolo se coboară.*
- *Chiar gol, plicul sigilat conține secrete.*
- *Să-i tratăm pe toți drept oameni. Cu aceeași cruzime?*
- *Faptul că a murit nu-i o mărturie că a trăit.*
- *Perspectiva—plăcut lucru: să ai dușmani așa de mici!*
- *Nu merge pe drumuri bătaiorite: o să aluneci.*
- *Cei desculți nu calcă pe trandafiri.*
- *Deseori ieșirea e pe unde a fost și intrarea.*
- *Singurătate, cât este de populată!*
- *Nu oricine știe să joace după muzica viitorului.*
- *Nu vă ascundeți cu capul în țărină, nu luați plinea de la gura goparilor.*
- *„Lumeați aparține!“ i-am spus unui tânăr. „Degeaba*

- mi-a răspuns-e nevădabilă“.*
- *Nu vă uitați cu ochii spiritului pe gaura cheii.*
- *A zburat mai jos și-a ajuns în Parnas.*
- *Veșnicia? O unitate de timp.*

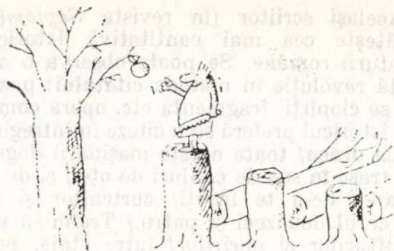
aforisme

- *Construiți punți între oameni. Neîndoiș, rabatabile.*
- *Ce ușor poți nimeri la țintă. Din prostie!*
- *Nu-i bine să crezi în om, mai bine să fii sigur de el.*
- *Cînd dansezi pe sfoară ești obsedat doar de gîndul în plasa cui vei cădea.*
- *Spui că mă prețuiești mult? Știu, ai cere pe mine mai mult de treizeci de arginți.*
- *Nu tot ce se clatină poate fi leagăn.*

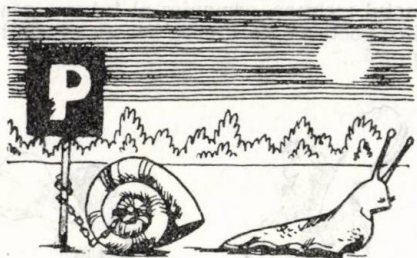
- *Și garderoba spiritului are jurnalele lui.*
- *Cînd omul s-a ridicat în picioare i-a crescut și umbra.*
- *Hainele ne apără azi pielea, nu zalele.*
- *Cei ce se descompun consideră, și pe bună dreptate, că orice analiză e de prisos.*
- *Prevestesc o renaștere a astrologiei — cînd stelele vor fi locuite.*
- *Bastiliile cad în ruine și rămîn deseori în urma lor ușile scoase din țîțni.*
- *Ca să sari în prăpastie n-ai nevoie de trambulină.*
- *Epocile creează arheologia.*
- *El? Este de-o ignoranță enciclopedică.*
- *Geamurile cu stururile trase sînt deseori o mărturie clară.*
- *Cînd zvonurile îmbătrinesc devin mituri.*

În românește de
NICOLAE MĂREȘ

REVISTA REVISTELOR

1) Virgil Teodorescu publică (*România literară*, iunie, 28) o pagină de poeme semnificative pentru evoluția lui literară; spicuim câteva versuri: „Din toate ce rămîne e trădarea/ prietenilor și supliciul lor“, „Cu luntrea mea făcută din talaș/ într-un rapace și perfid tangaj/ avînd la bord un jalnic echipaj/ eu mi-am făcut iluzii/ (de altfel ca și alți navigatori)/ că o s-ajung într-un ostrov cu flori/ Abia o luai din loc/ că echipajul i-a dat bărcii foc“ (*Fi da*).

2) „Proza lui Breban are un caracter fundamental poetic și obiectul ei predilect îl constituie metamorfozele personalității (subl. noastră) revelarea unor euri, nu atât abisale cum s-a zis, cît configurate brusc, din elemente pînă atunci disparate și a căror îmbinare produce adevărate explozii lăuntrice“ (M. Iorgulescu, „Problematică și construcție“, *România literară*, 28 iulie, 1977). Deci proza lui Breban are un caracter fundamental poetic și aceasta s-ar deduce din forța ei analitică pentru că „obiectul ei predilect îl constituie metamorfozele personalității“. Numai că un text fundamental poetic exclude analiza care este cu necesitate epică. Cînd un text are un caracter fundamental poetic el nu va mai avea drept calitate principală forța analitică. Iar dacă are drept calitate principală forța analitică nu mai are un caracter fundamental poetic (caracterul poetic poate fi, aici, unul auxiliar). 3) În *Luceafărul* din 4 iunie citim aceste versuri de Eugen Jebeleanu și Platon: „Am intrat în viață/ neștiind nimic/ Și plec din ea știind/ că nu știu nimic“ Iată și textul antic: „Tot ceea ce știm este că nu știm nimic“ (*Apologia lui Socrate*).

4) „Nimeni nu mai cîntă/ lîna de aur/ mătăsoasă, părelnică lînă/ în veacul nostru/ poleit cu minuni/ zmălțuit cu funingini/ ea se numește/ iarbă/ strălîmpezime/ fîntînă“ zice Florin Costinescu în *Luceafărul* din 23 iulie, 1977.

5) În *Contemporanul* din 5 august, 1977, R.M. ia atitudine împotriva „viziunii sumbre“ asupra criticii literare actuale exprimate în *Amfiteatru* (numărul din iulie). Ne vom indigna, după posibilitățile noastre, alături de R.M.; iată (o parte din) tabloul oferit de *Amfiteatru*: Nicolae Ciobanu: „Colecții de platitudini transformate în cărți“ (Marian Popa).

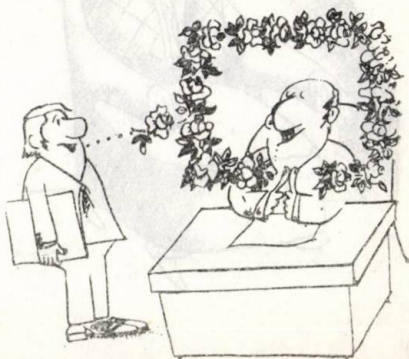
Șerban Cioculescu: „anecdotist și glosator, delectant, e adevărat, dar inactual ca și propriile obiecte“ (Marian Popa)

Nicolae Manolescu: „Superficial, intrat în manierism prin uzaj curent și inaderență la tehnicile și problemele, ca și la informarea beletristică universală“ (Marian Popa)

Adrian Marino: „Critic aparent, care face teoria criticii, care învață pe alții cum se face critică dar incapabil să și aplice ce spune.“

6) În *Luceafărul* din 30 iulie, 1977, Gabriel Chifu scrie versuri îndrăznețe: „Noapte: material și de nedezmințit/ neantul pe umărul meu se lasă/ Cam cît o vrabie cîntărește/ Și chiar vrabie îl voi numi, firește“.

7) Cîteva observații interesante face Eugen Barbu în *Contemporanul* din 26 august (*La ordinea zilei-critica*): „Din păcate paginile revistelor noastre (e vorba și de *Săptămîna*?) sînt pline de semnături fără nici o acoperire. (...) Categoria așa-zisilor critici de casă e largă și proliferază vîzînd cu ochii“; sau: „Se pare că avem mai mulți critici decît autori, ceea ce mi se pare cel puțin o anomalie“ Ultima afirmație nu se referă în mod special la revista *Săptămîna*.

8) Același scriitor (în revista *Săptămîna*) pregătește cea mai cantitativă Istorie a literaturii române. Se poate observa o adevărată revoluție în metoda citatului: pentru a nu se ciopîrți, fragmenta etc. opera comentată, istoricul preferă să o citeze în întregime.

9) „La dracu/ toate aceste mașinării dogmatice/ trase în sus de cabluri de oțel/ și de necesitatea de-a te însoți/ curtenitor și fals spre cerul douăzeci și patru./ Trăim în veacul lifturilor și opririlor/ între etaje, peste vid.“ scrie Grigore Arbore în *Luceafărul* din 3 septembrie.

10) În același număr Mara Nicoară (poemul intitulat *Eu*) enumeră scriitorii preferați: „Pe crengile bibliotecii am niște cărți,/ Cînd le deschid noaptea se crapă în sloiuri de lumină:/ Eugen Barbu, Mihai Ursachi, Genaru, Márquez, Remarque.“ Celebrități trecute, prezente și viitoare.

11) Un bun poem citim în *Vatra* din 20 iunie; poetul Vasile Vlad zice: „Bate o tobă pe dig — toate le-oi fi plinit?/ Mîinile sînt/ în căutare de mîini./ Albina umblă-n urma întinericului/ somnul în urma copilăriei și pămîntul chiar pe sub munte.“ (*Ptinea tăcerii*)

12) În *Luceafărul* din 27 august citim cîteva cugetări emise de poetul Ion Gheorghe: „Un om este talentat cît rămîne moral. Un om este moral atîta vreme cît rămîne talentat.“ Pare-se însă că Ion Gheorghe a intuit aspectul dilematic al situației pentru că mai zice: „Eu, în fiecare zi, dimineța, la amiază și seara mă rog la Unitatea Luptei Contrariilor“ Pentru a fi mai credibil, spre finalul frazei, poetul a folosit majuscule.

13) Idei demne de reținut aflăm într-un articol de Augustin Buzura („Conștiința profesiei“, *România literară*, 8 septembrie, 1977): „Moravurile care ne incomodează trebuie analizate într-un context mult mai larg. Datorită unor feudali literari, al căror număr pare a fi într-o

simțitoare creștere, a numelor autosanctificate care nu mai suportă să fie atinse nici măcar cu o floare, datorită celor care au tipărit mai multe cărți decît au scris, sau au scris mai multe cărți decît au citit, au început să aibă mare trecere articlerii improvizați, agitații aflați mereu în căutarea unui drapel și a unei solde (...) Stirnesc derută nu numai cei ce acceptă benevol rolul de pași sau de paznici, ci și unii critici uitați la diverse rubrici, critici care chiar cînd citeau volumele despre care scriu lasă impresia că nu le-au citit datorită lipsei de gust și informație.“

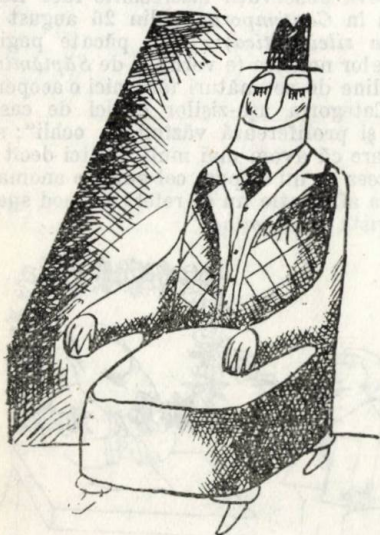
14) Mircea Florin Șandru în „Armonia generațiilor“ (*Luceafărul*, 23 aprilie 1977) are altă opinie: „Față de teribilismul și radicalismul unor generații sau curente literare antebelice care își revendicau programe literare dintre cele mai sonore, noile generații literare intră cu modestie dar și cu echilibru și maturitate în cîmpul literaturii. În al doilea rînd, există o evidentă preocupare și responsabilitate a generațiilor vîrstnice în formarea și promovarea valorilor tinere (...) este de sesizat impactul reciproc, armonios al tuturor generațiilor poetice de azi, acea beneficiă înrîurire reciprocă...“

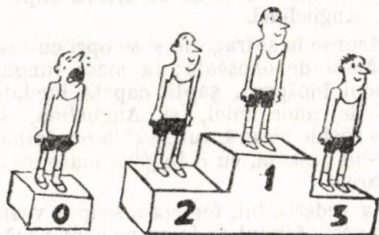
15) În același număr al *Luceafărului*, Carolina Ilica pune lucrurile la punct: „Scriitorul este un om la fel de imperfect și la fel de mareț ca ceilalți, suferind pentru bruma căzută pe floarea de prun sau pentru cutremurarea pămîntului.“

16) Cităm un fragment din poemul „Ursitoarele“, *România literară*, 5 mai, 1977) de Ștefan Aug. Doinaș: „Stau nevăzute, și-n graiul păstorilor/ murmură cîntec de leagăn. Dar cînd/ patria însăși se naște — și-aceasta/ întruna se-ntîmplă și-n taină —/ ce fel de limbă vorbesc Ursitoarele?“ Versurile sînt perfecte ca niște traduceri din Hölderlin.

17) „Să ne obișnuim cu felul deschis de a vorbi al filologilor / Vrei tu să fii eu contabilul stelelor?/ Vrei tu să vezi cum cartea urîtă fuge ca un iepure fricos?/ Vrei tu să-mi bei cafeaua mea amară?/ Să te îngropi în locul meu în iasomie?“ scrie Ovidiu Genaru („Să ne obișnuim“) în *Tribuna* din 19 mai, 1977.

18) Iată cum răspunde, într-un interviu, Constantin Toiu la întrebarea Doinei Uricariu (*Lucașărul*, 10 septembrie, 1977): „Cum situați Galeria dvs. în „galeria” prozei de azi? — Ce pot să fac eu cel mult, e să mă situez printre confrați, printre prozatori. Încep prin a spune că, fără ei, nici n-aș fi existat, iar cartea mea ar fi fost mai rău scrisă sau poate n-ar fi fost scrisă deloc. Scriu *contra* lor, scriind de fapt pentru ei și pentru evoluția prozei noastre. Primii care înțeleg acest lucru sînt înșiși ei, confracții mei, de la care cîștig tocmai diferențindu-mă de ei tot astfel cum și ei — sînt sigur — se diferențiază scrișind frumos și salutar de felul meu de a privi lucrurile. (...) Ca oameni, noi putem să ne detestăm cordial, uneori, se-ntîmplă; dar cînd rămînem singuri, la masa de scris, valoarea celui alt sună ca o alarmă, iar lupta, necesară, începe...” Textul are șansa de a conține și comentariul pe care i l-am fi putut face.

19) În același număr Liliana Ursu scrie: „Sîngele meu-mineralul/ albește cu anii/ Hai, mușcă, tu/ Singurătate/ Hai, neîmblînzito/ mușcă iar!/ Și vei da de sare,/ Și vei da de nenăscut/ Poate vei veni, atunci, iubite/ Și vei arde cele rămase/ Sau vei vindeca/ Ospătînd singurătatea mea”.

20) Pentru savoarea lor cităm și citeva versuri de Gheorghe Azap din cronica lui Victor Atanasiu (*Lucașărul*, 10 septembrie): „Amoruri succesive și-ncăierări barbare/ Din cauza Luminiței pierdî un premolar/ Era

avea totul? sau poate mi se pare/ c-am fost așa de tînăr cîndva și de ștrengar.../ Mollia mea Adela, colerica Monica,/ Pe cit de mare-i timpul pe-atîta de parșiv/ Din jocul de-altădată nu-mi dăinuie nimica;/ Nici una lingă mine n-ați ris definitiv.”

21) În *Flacăra* din 15 septembrie citim citeva strofe („Cîntec de toamnă luminată”) energice semnate de Ion Gheorghe. Ultimei strofe îi lipsește însă un „pe” strict gramatical: „Cei ce pescuiesc/ În ape tulburate/ Jur c-am să-i strivesc/ Prin libertate.”

22) În același număr expresia aforistică a lui Octavian Paler amintește că, în vîrful culturii stau virtuțile stilului: „Mi-l închipui pe Casanova șoptind ironic la bătrînețe: «Toată viața am trăit ca un filosof». Și poate că am meritat această supremă ironie din partea unui corsar al dragostei, din moment ce n-a trebuit decît să-și scrie memoriile pentru a rivaliza în eternitate cu Goethe.” („Între clasic și baroc. Praxitele — Afrodita din Chid”)

23) Și citeva versuri reconfortante (*Flacăra*, 8 septembrie) semnate de Florin Mugur: „Am văzut oameni devenind mai buni/ aici, în orașul meu/ am văzut oameni devenind mai buni/ de douăzeci de ani mă joc cu versul acesta/ și el devine tot mai frumos.” („Aici”)

24) Din același număr un fragment din dialogul Șerban Cioculescu — George Arion: — „Sînteți ironic ca întotdeauna. (George Arion)

— Și autoironic. Ironia și autoironia au fost cele două pîrghii ale rezistenței mele. Așa m-am putut sustrage nebuliei care ne pîndește pe toți. Cred că ești de acord cu mine că toți avem micile noastre viclesuguri cu care scăpăm de ea. Deși cred că asta mi-a lipsit fundamental: grăunțele de nebulie.”

25) Cîteva cuvinte inspirate pe tema cîntecului de privighetoare scrie Horia Bădescu în *Steaua* din luna august: „Cercetătorul îndrăgostit de măiestrele trase cu discreție în umbră pentru a ne încinta doar cu minunea cîntecului lor a descoperit că legile armoniei se predau și aici novicelor zburătoare de către maeștri cu penajul împutinat de ani dar cu gitlejul doldora de știința dominantei și contrapunctului. Și am aflat, spre totala mea liniștire, că acolo unde asemenea maeștri lipsesc, cîntecul privighetorilor nu e decît o elevată sporovăială de vrăbii.” („Maeștri”)

— De 1 aprilie, ca o glumă bună, au apărut, în librăriile capitalei, „Operele complete” (ediție revăzută și adăugită) ale lui Ioanichie Olteanu. Un grup de critici tineri și aproape necunoscuți au scris în toate revistele cronici și recenzii înțelegătoare. Apreciem, mai ales, ironia din subtext cu largi referințe la viața noastră literară.

GEORGE ALBOIU

ACASĂ

Ruptă din coasta pădurii, o fișe de pământ, nu mai mare de două pogoane sprijină pispinarea-i gheboșată o casă înaltă făcută din cărămidă și acoperită cu șindrilă, așezată din casolzii de pește. La răsărit, riul care sărută cu valurile albastrii rădăcinile sălcioilor, iar la apus codrul bătrîn de stejari groși cînt omul, despart colina de freamătul pădurii și de muțenia apelor. Împrejmuată de o lizieră de glădițe spinoase, gospodăria, care seamănă cu un colț de rai, este toată averea Păunilor.

Camerele mari, cu ferestre luminoase, adăpostesc în ele familia învățătorului Păun, numeroasă, dacă e să pui la socoteală că, în afară de Anghelina, nevasta lui, învățătorul mai avea șapte copii, șapte fete, născute din an în an, blonde și buclate, cu obraji ca laptele pe care plutesc petale de trandafir. Primăvara, zăpada înaltă și curată, se mistuie în suvoaie cristaline care, clipocind, curg cu repeziciune spre riu, ca să se amestece cu apa verzuie, acoperită încă de ghiața groasă de cîteva palme.

Vara, soarele, încins ca un fier scos atunci din sgura aprinsă, joacă aerul ca o perdea din mătase străvezie. Toamnele aruncă pulbere de aur peste iarbă și pomi, iar iernile, grele, cu zăpezi adînci, acoperă totul ca spuma unui lapte. Din hogoaguri, vâlătuci de fum se ridică să spargă cerul. Un drum nisipos urcă pieptis, legînd pădurea și casa de satul aflat pe malul celălalt. Podul ce trece peste riu are sub el un stăvilar din care țîșnesc două șuvoaie de apă, late și groase, înspumate, care se sparg în bulboci mari și sgomotoși.

Cînd a ajuns acasă, scăpat de sub gloanțele și obuzele primului război mondial, Păun și-a găsit fetele mari: prima, Ioana, avea paisprezece ani, iar cea mai mică, Ruxandra, urma să meargă la școală. Nebărbierit, cu o haină ruptă și o pereche de pantaloni peticiți, urca dimbul peste care mîngierile unui vînticel de seară unduiau treștiile lacului. Bucuros că scăpase nevătămat din focul războiului, mergea cu pași mari spre casă, mormăind: „Mai lung îmi pare drumul...“ Venind dinspre pădure, doi săteni, cu topoarele agățate de umeri, îl priviră mirați.

— Noroc fraților, le spuse Păun.

— A... domnu' învățător! exclamă unul din ei. Bre, da' te-a supt rău războiul.

— Voi cînd ați venit?

— Acum o lună.

— Lumea... lumea știe că...
— Ce știe lumea? îl zgîlțîi Păun pe omul ce tot îngăima.

— Știe că ai murit. Coana Anghelina a primit carte.

— Ce carte? Ce carte? întrebă grăbit
— Că ai murit la Mărășești.

— Doamne, ce-o fi pe sufletul Anghelinei? spuse Păun, și o rupse la fugă spre casă. Alerga, gîfîind, ca să ajungă mai repede, să curme mai devreme cu cîteva clipe suferința Anghelinei.

Pătrunse în sufragerie și se opri cu respirația tăiată de oboseală; la masa lungă, din mijlocul încăperii, șapte capete buclate, ca spinările unor miei, și Anghelina, slabă, într-o rochie neagră, lungă și largă, împărțind dintr-un castron, cu o lingură mare de lemn, mîncare.

La vederea lui, femeia a scăpat vasul din mînă peste fundul de lemn pe care o mămăligă mare trimetea aburii spre tavan.

— Au, Păune! — îi spunea întotdeauna pe numele de familie — tu ești?

— Da' cine? se bilbii el.

Femeia se repezi, trintind un scaun, se poticni și dădu să cadă. El o prinse de braț și o ridică în sus, sărutind-o. Copiii începură să plîngă.

— Așadar, trăiești, omul meu, omul meu, repeta ea.

— Da, trăiesc, hai liniștește-te. Am auzit că ai primit o carte poștală. Nu-mi pot explica, dar nu mai are importanță. Anghelina se dezmetici, se duse la una din fete, o luă în brațe — era Ruxandra — și îi luă mînuța pufoasă și i-o puse pe fața lui Păun.

— E tata, tatăl tău! Hai copii, hai, veniți și-l îmbrățișați pe tata care a venit acasă.

O parte din farfuria căzură, făcîndu-se țândări. Copiii strînși în jurul lui întindeau mîinile să-l atingă, plîngînd în cor. Păun se trase un pas și, privind, spuse:

— Măi, măi, voi sînteți averea mea cea mai de preț. Șapte picături de ulei galben și o măslină la mijloc!

Seara, după ce se spălase și se bărbierise, se așeză în capul mesei — acolo unde era locul lui — și începu să povestească citeva întîmplări hazlii, petrecute prin gări.

Anghelina îl privea. Era același, poate mai bătrîn — avea multe fire de păr alb — slab cum nu fusese decît cînd era flăcău, mai puțin zimbitor, colțurile gurii îi căzuseră ca două virgule, mîinile îi rămăseseră albe, cu unghii frumoase, tăiate scurt. Pe obrazul drept o cicatrice mică, cit o boabă de porumb, îi umfla pielea. Nasul mare și pomeții puterici se ascuțiseră. Prin sprîncenele stufoase îi apăruseră citeva fire cretoase.

— Ce-ai pățit la față? îl întrebă Ioana.

— Ei, m-a sărutat o schijă — vijti... și gata, trecu el mîna cu repeziciune peste obraz.

Se ridică apoi și privindu-și fetele își spuse: „parcă sint niște bujori“. Se bucura că are mulți copii, e drept că printre ele ar fi dorit și un băiat, măcar un băiat, dar... Își dorise mulți copii. Pentru asta o oprise pe Anghelina acasă, să-i facă și să-i crească. El, nu avu-se frați și pînă s-a înșurat i-a fost greu, era singur — părinții îi muriseră — și nu avea pe nimeni. Cînd a cunoscut-o pe Anghelina, care era învățătoare în comuna vecină, s-a gîndit că dacă se însoară cu ea, să aibă copii mulți.

Înainte de a pleca în război, cînd venea de la școală, mergea încet, ca să ajungă în timpul mesei. Îi plăcea să intre în sufragerie și să-și vadă fetele înșirate de o parte și de alta a mesei, șapte căpușoare cîrlionțate aplecîndu-se peste farfuriile pline cu ciorbă, din care, ca niște panglici albe, unduiau leneș aburii îmbietori.

De sute de ori revăzuse aceeași scenă, culcat în tranșeea plină de apă, peste care plutea moartea, plîmbată cu iușeală de cartușele și schije care fluierau. Și cît timp își încărsa

arma, avea citeva clipe de răgaz, stînd cu capul aplecat — era oricum mai ferit de gloanțele năuce ce căutau cite o țintă — își trimetea gîndul la casa lui, în sufragerie, unde poate în clipele acelea copiii întindeau farfuriile să ceară de mîncare. Atunci avea citeva clipe de slăbiciune, îi era frică, nu de moarte, îi era frică de ce se va întîmpla cu copiii lui dacă el va muri. Se ridică și începea să tragă în liziera de salcîmi de unde ieșeau norișori albi de fum, de parcă fuioare de bumbac erau minate spre cer. Și-atunci, cînd termina de tras tot încărcătorul, se uita citeva clipe spunîndu-și:

— Dacă am lovit vreunul, cîți copii o fi avut?

Două bătaii scurte îi curmară gîndurile. Înainte de a apuca să răspundă, în prag se iviră trei săteni. Le făcu loc să se așeze, le spuse copiilor să meargă la culcare și-i zise Anghelinei:

— Adu cite un păhărel de țuică.

— Am venit să te vedem, spuse unul mai bătrîn, și să ne bucurăm. Se dăduse zvon că ai murit și, zău că tot satul era năucit, că nu avea cine să ne mai învețe copiii...

— Ei, nu exagera moș Pandele, îl întrerupse Păun.

— ... cum îi înveți matală, reluă țăranul, da' mai abitir ca toate era că nu mai aveam de unde cere un sfat.

Păun zîmbi. Era adevărat că oamenii din sat veneau la el pentru toate nevoile lor. Dacă unul vroia să-și cumpere un cal, venea să-l întrebe cel fel și cum să fie calul, alții veneau să-l întrebe dacă e potrivit să-și mărite fata cu cine știe ce băiat, ori ce ar merge mai bine în anul acela să-și semene la cîmp. Și cite altele... De fapt, el îi învățase așa, pentru că ori de cite ori se întîlnea cu cite unul, el îi striga după ce se despărțeau:

— Treci diseară pe la mine să mai stăm de vorbă.

Se făcuse tirziu. Cei trei plecară. Încuie ușa și se îndreptă spre dormitor. Anghelina îl aștepta, înfrigurată, cu o nestăpînită dorință și emoție. Nopti în șir, în întunericul camerei, privea perna lui, goală. Întindea mîna spre ea și o simțea rece și umflată ca o minge. Se ridică atunci în genunchi și stăpînită de frică și nesiguranță se ruga pînă onosea. Din dormitorul alăturat auzea cite un scîncet ori risul uneia dintre fete, pe care vraja somnului le plimba peste cîmpiile copilăriei.

Cînd Păun a intrat în dormitor, Anghelina dormea cu mîna întinsă peste perna lui.

A privit încăperea. Era așa cum o știa, nu se schimbase nimic. Prin aerul camerei pluteau miresme de busuioac.

Era acasă!

DAN CLAUDIU TĂNĂSESCU

Badinerie

Miroase-a răcoare în această piașă de munte.
Vin încălțate-n opinci fetele Nătului
Și scot pe tarabe sticle cu lapte,
Borcanе cu miere,
Polen — pentru dresul ficatului.

Aș vrea să am o de claun tichie.
Spun că-mi vor aduce una-n curînd
S-o port, precum urșii ce joacă

Vinerea, la tîrgul de mărturie.
S-o port prin localuri să se bucure natul
Și să mă fac la timp nevăzut
Înainte ca veverița Mariana
Să ridă cu toată dantura de subsemnatul.

Dar, deocamdată să ne servim
Cu ôfine și mai ales cu alune
Pază bună pîndî apoi gurilor
Să nu-l speriem din cale-afară pe Domnul
Mistref,

Favoritul marelui bal
Dat în onoarea pădurilor.

AUREL GURGHIANU

Ne bate iar toamna-n ferestre, iubito

ne bate iar toamna-n ferestre, iubito
tu vorbești de prieteni și eu te ascult
și-ntrе corbe tăcerile vin ca zăpezile
sub ele sufletul meu visează poiene
și arbori înalți și izvoare
tu nu le-auzi, poate le-ai vrea aproape,
eu nu le rostesc
și las mai departe vorbele tale
să-mi învâluie-n calmă ninsoare
trupul și ochii și părul
poate de teamă
să n-alung ninsoarea dintre vorbele tale;
ne bate iar toamna-n ferestre, iubito,
tu vorbești de-un pămînt depărtat
mișcător și nesigur, și eu
noapte de noapte, singur, vîslesc
robît unui țărîm neatîns, precum marinarii

FLORENTIN POPESCU

Cu o parte din suflet

Antonia Sarca
Își clatină barca.
Adu-mi și tu vină
Că-i încă lumină!
Antonia ține
O vîslă ușoară —
Întoarce-te-n mine
Și uită-te-afară,
La vîrsta ei mică
Și arcul de seară.
Aproape mi-e frică —
Minunea, realul!
Cu-o parte din suflet
Se-ntuneacă malul.
Dar ce bucurie
În apa cea vie
Cînd cade inelul
Pe partea lui bună!
Fragil este țelul —
Păcatul se-adună.
Antonia, hai
Să murim împreună.
Antonia Sarca
Se-nclină cu barca.

ADI CUSIN

O pajiște în nori

Fericit cine prînzeste
pe o pajiște în nori
fericit cine îmbracă
haina crinului, ușor.

Fericit cine mai știe
încorda o arbaletă
fericit cine găsește
între ierburi o monetă.

Fericit își amintește
de lumina raiului,
crinul care stă în ploaie
și-n pămîntul graiului.

ADRIAN POPESCU

Dama de cupă

Lipsește-n evantai dama de cupă
și nu mai poți să înțelegi ce se întâmplă
în propriul viitor căci poate
de ea destinul tău era legat
prin despărțire și singurătate

Întrebi umil cam cum arată dînsa
pe ghicitor, și el ți-o va descrie
cu părul blond, cu ochi mirați purtînd
printre salcîmii universului parfumul
zilei de mai învînsă, pămîntie.

Adaugi un decar; regele negru
încinge tot și taie jumătate
din înțeleșurile cele mai ascunse.
Poți să renunți la orice prevestire:
oricum e prea tirziu, oricum e noapte.

Oricum, e sigur, nu va mai apare
printre figuri și tu plîngînd
vei implora măcar o etalare.
În protectoarea cupă mai sperî să regăsești
lividul anotimp zbătîndu-se în carnea
ce-ai mîngîiat-o trist, cu disperare.

GRIGORE ARBORE

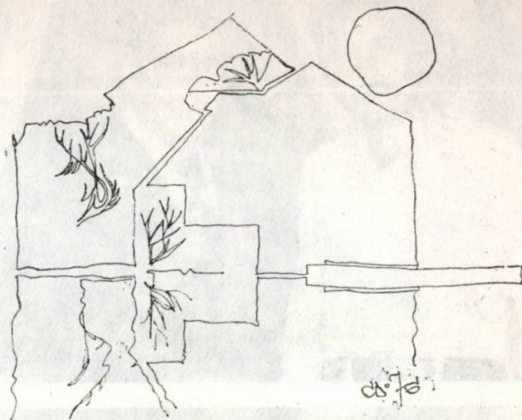
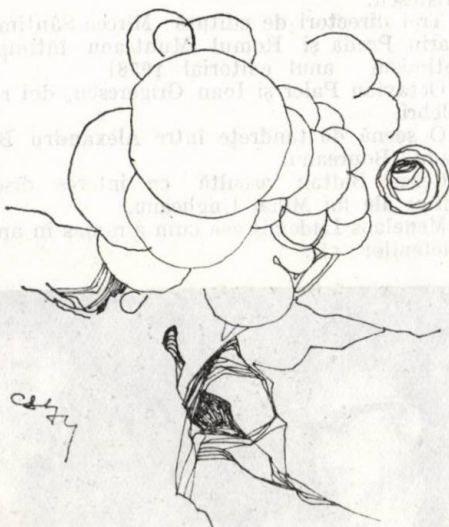
Grîul

Ni-i grîul aur strecurat
Prin inimi de milenii multe.
Lumina lui ne-a luminat
Și-a risipit forțe oculte.

Și o purtăm azi pe obraz
Și-așa o vom purta și mîine,
Cînd rînd pe rînd devenim brazi
Sau miez înmiresmat de plîne.

Ni-i grîul steag triumfător,
Credință lîngă sfinți Carpați —
Eterni intrăm în viitor,
Semănînd grîu, cu grîul frați.

DIM. RACHICI

Într-o Putnă de covoare

Se răzbună calu-n spumă,
strîns popasu-i sub stejar:
sparge-un os rotund de lună
coama-i miez de fruct amar.

A rămas în urmă vremea
vremea vremii rugînd...
Din lucernile prelinse
licurici de vînt se-aprînd.

Într-o Putnă de covoare
e o zîină ce-a pierit
pleoape-n fulger suitoare
au menit și-au drămuit.

Doar la albul vîl de pinze
mugurii-au menit izvor
va sosi un cal de frunze,
miez de soare rotitor.

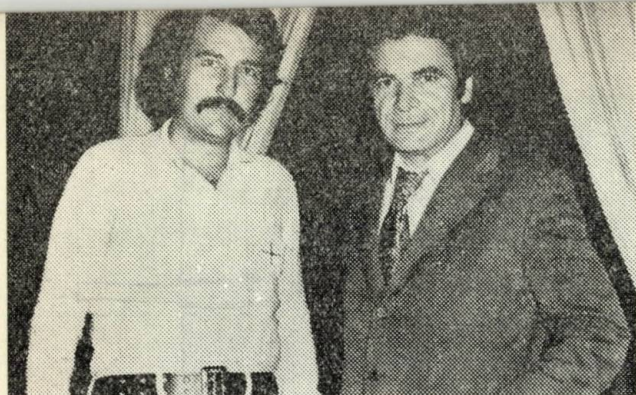
ADRIAN BELDEANU

Împotrivire

4 Martie 1977

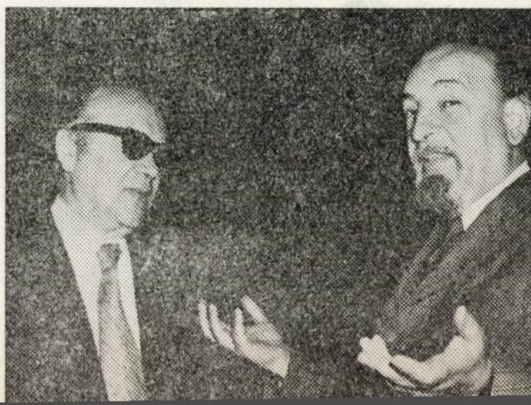
Împotriva înclinării spre efemer
a balanței ce se cheamă viață,
împotriva gîndului de a nu fi nimic
pe Pămînt,
unde se stinge noima, unde apasă
cu un călcîi de fier hohotînd
diavolul îndoielii,
tilharul speranțelor,
sperjurul încrederii,
loviturile sorții,
iată eu arunc această mînușe
din pielea sîngerîndă a brațelor mele,
acest rictus amar al buzelor
sfîșiate de strigăt,
această furie de a fi
aici, acum, totdeauna.

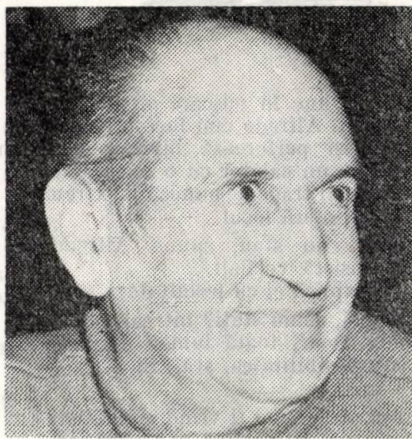
DUMITRU BĂLĂEȚ

Din Fototeca Asociației Scriitorilor

- 1 Laurențiu Ulici, „nașul debutanților“, alături de Constantin Țoiu, laureatul premiului de proză pe 1977.
- 2 Edgar Papu explicând prozatoarei Maria Luiza Cristescu.
- 3 Trei directori de editură: Mircea Sântimbreanu, Marin Preda și Romul Munteanu întâmpină cu optimism anul editorial 1978!
- 4 Octavian Paler și Ioan Grigorescu, doi reporteri celebri.
- 5 O scenă de tandrețe între Alexandru Balaci și Radu Boureanu.
- 6 Cezar Baltag ascultă cu interes disertațiile critice ale lui Mihai Ungheanu.
- 7 Menelaos Ludemis așa cum a rămas în amintirea prietenilor săi.

1	2	3	4
5	6		7
8		9	
10	11	12	13

8 Generația tânără își afirmă prezența: Al. Papilian, Dinu Flămând, Ioanid Romanescu și Dorin Tudoran.
9 Sânziana Pop dialogind cu Radu Tudoran.

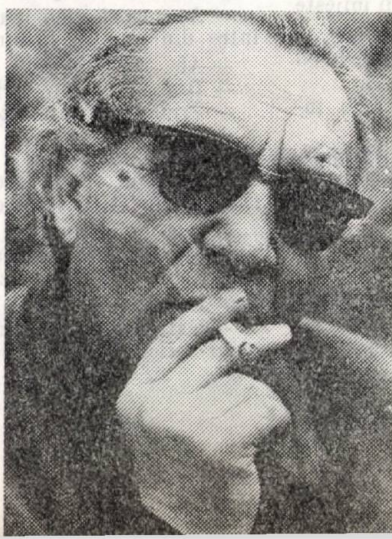
10 O scenă intimă: Valeriu Bucuroiu și D.R. Popescu.

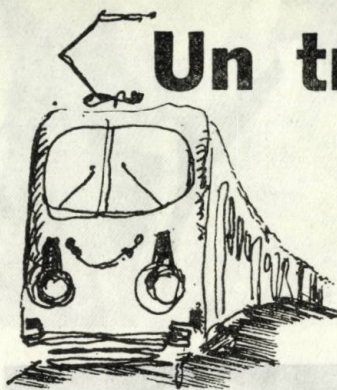
11 Paul Everac explică o scenă din noua sa piesă. Interlocutor N. Barbu.

12 Constantin Chiriță, rectorul Asociației Scriitorilor din București, a terminat un nou roman.

13 Cu romanul „Fascinația”, Laurențiu Fulga a fascinat deopotrivă pe critici și cititori.

14 Domokos Geza și Catinca Ralea — într-un moment de relaxare.

Un tramvai numit speranță...

Tramvaiul se pune în mișcare și prin fereastra vagonului, Alfredo mai face un semn de adio, apoi își perforează biletul; dar, cînd să avanseze, un călător cu o bucată de tablă pe genunchi îl trage de mîncă și extrem de îndatoritor, îi oferă locul.

- Mulțumesc, nu stau, spune Alfredo.
- Vă rog, insistă celălalt.
- Nu stau, explică el cu fermitate.

— De ce, adică, să nu stați? întrebă călătorul cu tabla. Doar, toată lumea după ce urcă, dacă are posibilitatea, stă. Și ce, e o crimă?

— Chiar așa, de ce n-o fi vrînd omul ăsta să stea? se crucește alt călător cu o gîscă congelată sub braț. Pentru că are unde, dacă n-ar avea, aș mai zice.

— De multe ori ai, și tot degeaba, că nu-ți mai arde de nimic.

— Aș, de ce n-am eu acum știi dumneata ce, că n-aș mai zice nici pis.

— Avansați! tipă casierita la ei și cei doi se mută cu un scaun mai în față. Dar Alfredo nu se clintește, transpus în altă lume, habar n-are de avansările din jur. Să mai avanseze și alții, își zice el, eu unul, am avansat destul.

Numai că tramvaiul e aproape gol, doar el stă pe coridor, în picioare și practic, cine ar mai putea să profite de situație? Călătorul cu tabla îl privește din nou. În ochi îi mijește o scînteie de speranță.

— Stai jos, cetățene, ascultă-mă pe mine, că nu se știe ce-o să fie la prima.

— De ce n-o fi stînd călătorul ăsta, o întrebă cel cu gîsca pe casierita.

— Ia loc, nu mai face pe sfîntul, că mîine poimîine o să cobori și n-o să mai știi nici de ce te-ai urcat! îi strigă cel cu tabla.

— Ar trebui dat jos, amendat!

— Tot n-o să se învețe minte.

— Ar trebui împins de lingă ușă, de ce stă în ușă?

— Poate are de gînd să coboare.

— Ei și, toți o să coborîm pînă la urmă, explică cel cu tabla. Părerea mea este că nimeni nu va rămîne în tramvai.

— Ce vorbești, domnule!

— Sigur că da, dar vom coborî atunci cînd vom fi ajuns la destinație.

— Asta nu-l împiedică pe dumnealui să ia loc; mai ales că, ori în picioare, ori pe scaun, tot banii ăia-i dăm.

— De dat îi dăm, ce minte avem? Și pe urmă ne uităm unii la alții, este?

— Mai primim și restul, de ce să nu recunoaștem?

— Am observat, dragă cetățene, că unii încasează și alții primesc restul, zice cel cu gîsca privind semnificativ spre casierita.

— Avansați! tipă aceasta la ei deși, nu era cazul, în tramvai nefiind decît ei trei. Și atunci, de ce să mai avansezi, împotriva cui? Cel cu gîsca continua să privească fascinat monezile perfect orînduite din fața casieritei.

— Cetățene, i se adresează el lui Alfredo, dacă nu vă supără întrebarea, oare ce-o fi făcînd feteșcana cu grămada de bani?

— Nimic, o predă la centrală.

— Și, de la centrală?

— Probabil că de acolo o ridică banca.

— Banca? Bine, dar pentru ce? întrebă el profund dezamăgit.

— Așa, ca să vină înapoi la centrală și să intre din nou în buzunarele dumitale.

— Ale mele! Sînteți convins?

— Dumneata nu primești salariu?

— Primesc, recunoaște el.

— Și ce faci cu el?

— Ce să fac?

— Îți spun eu ce face: în primul rînd îți cumperi un tichet de călătorie.

— Așa-i, recunoaște cel cu gîsca luminîdu-se la față. Deci banii pe care-i dau pe tichet, tot pe ăia-i iau ca să-i dau pe tichet.

— Exact.

— Extraordinar, domnule, dumneata m-ai făcut fericit. Dacă ai ști de cînd mă zbat

și degeaba. Nevastă-mea mă toca într-una „ce faci omule cu banii, unde se duce atîta bănet?”. Se duce, îi ziceam eu făcînd pe misteriosul, dar de fapt, habar n-aveam domnule, jucam teatru. Cu toate că ar fi trebuit să mă fi lămurit și singur, de atîta timp de cînd tot urc în tramvaiul ăsta, zi de zi, dus și întors, și tot meditănd, nu? Să știți că nu sînt superstițios dar ajung să cred că pînă la urmă, tot ce faci se întoarce la tine. Cît dai, atîta primești.

— Nici nu-i mare lucru.

— Totuși, scumpul meu, acest procedeu are darul de a-l stimula pe om și, totodată, de a-i da o oarecare acoperire. Ceea ce nu-i de colo, eu unul mă declar mulțumit.

Apoi călătorul cu gîsca se ridică și tacticos îl sărută pe Alfredo pe amîndoi obraji. După care, extrem de politicos, sărută mîna casieriei.

— Aș vrea să cobor, spune el totodată, dar casieria e prea ocupată cu făcutul monețarului.

— Opriți, vă rog, spune și cel cu tabla. Vatmanul, însă, tocmai execută o frumoasă curbă.

— Am vrea să coborîm, cer ei.

— Pînă acum ce-ați păzit?

— Bine dar dumnealui nici n-a făcut stație.

— Spuneți-i dumneavoastră să oprească, vă rugăm, poate pe dumneavoastră vă simpatizează.

— E interzis a se întreține orice fel de discuție cu publicul călător.

— Cred că ne-am putea înțelege și prin semne...

— Conducătorul nu-i atent decît la semnele de circulație.

Complet epuizat, cel cu tabla se aruncă din nou pe un scaun. Alfredo rămîne mai departe în picioare, uitîndu-se pe geam și admirînd peisajul.

— Luați loc, îl sfătuiește cel cu gîsca.

— Mulțumesc, nu stau.

— De ce să nu stați? se miră el.

— Vreau să cobor.

— Aha, foarte frumos, eu unul, n-am nimic de obiectat, numai de-ați reuși. În tot cazul, am să vă țin pumnii.

— Mulțumesc, se pare însă că ușile-s blocate.

— Asta cam așa e.

— N-ar trebui, oare, să-l anunțăm pe conducător? Oprește motorul, dragul meu, gonești degeaba, ușile-s blocate și asta nici nu mai e călătorie, e un fel de n-ar mai fi.

— Duducă, se lingusește cel cu gîsca pe lingă casieria, oare nu s-ar putea forța un picuț ușile astea?

— De ce?

— Așa, ca să ne mai strecurăm și noi pe afară.

— Interzis coborîtul din mers.

— Atunci, de ce nu opriți?

— Pentru că nu e stație, de asta. La urma urmei, eu cred că se mai poate răbda și pînă la prima.

— De răbdat, răbdăm noi, doar avem și hrană rece, spune cel cu gîsca, dar ce păcat că nu putem coborî acolo unde avem de coborît.

Dar chiar atunci, privind din întîmplare pe geam, cei trei călători își dau seama că tinărul conductor, tocmai părăsise șina, linia aceea lucioasă, firul pe care orice tramvai îl urmează de cînd iese din depou și pînă se retrage. O părăsise ca să intre fluierînd pe o stradă laterală, îngustă și atît de întortocheată că nici nu-ți mai vine să te uiți pe geam.

— De ce nu mai mergem pe linie? întreabă uimit cel cu tabla.

— De unde știi dumneata că nu mai mergem? îl întreabă călătorul cu gîsca, aruncîndu-i o privire severă, iscoditoare.

— Pentru că se vede, explică el arătînd ceea ce se putea vedea prin geamul vagonului.

— Ar trebui oprit, pînă n-ajungem prea departe.

— O să intrăm într-un copac, e clar, sau în alt monument al naturii.

— Te pomeniști că a înnebunit, bietul om, altfel, de ce s-o cotească, ce, n-aveam șina noastră pe care să circulăm în sus și-n jos, pe săturate? Asta ne lipsea nouă acum, să deraiem, să intrăm într-un labirint? Oprește motorul, cetățene, nu vezi că ai încurcat borcanele?

— Omul ăsta o să ne bage-n balamuc.

— Ne-a și băgat, ce mai...

— Poate că nu vrea altceva decît să facă o buclă, atîta tot, încearcă Alfredo să-i mai potolească, să le dea o indicație, oricît de vagă.

— Pofțiți la bilete, îi invită casieria, spre marea lor mirare.

— Domnule, vrei să-mi ții puțin gîscuța asta, îl roagă cel cu gîsca pe Alfredo. Am să forțez ușile.

— La urma urmei, de ce nu apasă dumneaei pe buton? întreabă Alfredo. Atunci ușile s-ar deschide automat și am putea să coborîm elegant, fără să le forțăm.

— Poate că o fi ceva la motor, presupune cel cu tabla. Și dacă motorul nu-i bun, tot n-o scoatem la capăt.

— Deci, s-ar putea să intrăm într-un stîlp?

— Bineînțeles, dar nu din cauza noastră, noi n-avem nici o vină, explică casieria ronțăînd un măr.

— Atunci de ce nu ni se spune cauza.

— Poate avem vreo sugestie, fiindcă, să fim sinceri, domniță, ce garanție prezintă

chiar și acest traseu? îi cunoaște cineva destinația, trece prin stațiile dorite de noi?

— Care stații? întrebă ea.

— Ar fi mai bine să nu ne depărtăm prea mult de linia aceea, bombăne călătorul cu gîsca.

— Care linie? se crucește celălalt.

— Adică, nici n-ai ajuns bine la vreun liman, și-ai și uitat linia pe care ai mers atîta amar de vreme. Ferice de dumneata îi spune de la obraz cel cu gîsca și-i întoarce spatele.

— Domnilor călători, se decide atunci Alfredo să-și exprime punctul de vedere, punct care nu are alt scop decît destinderea atmosferei ce se încordase fără rost; cetățeni, reia el privind oarecum fascinat străzile necunoscute, părerea mea este că ar trebui să călătorim pur și simplu, fără ambiția de a coborî într-un anumit loc. Să fim mai calmi, dragii mei și să ne gîndim că oricît de mult ar bijbii tramvaiul nostru, destinația-i aceeași. Pînă la urmă o să ajungem, vă asigur.

— Noi nici n-am zis că n-o să ajungem la destinație, dar în ritmul ăsta s-ar putea să trecem de ea. De asta ziceam că ce-o să ne facem; altfel, noi n-avem nici o pretenție.

— Și apoi, nu-i păcat să ne complicăm viața, călătoria, cu tot felul de întrebări, în loc să ne destindem, să contemplăm? Gîndiți-vă că de bine de rău, călătorim; cînd va opri, o să coborîm pur și simplu, fără angoasă și fără ambiții personale.

— Ce mai, călătoria asta e un chilipir.

— Și cînd mă gîndesc ce mult îi invidiam pe cei care rămăseseră în stație... meditează călătorul cu gîsca împlînzindu-se vîzînd cu ochii, aprinzînd chiar și o țigară, semn de totală destindere și bună dispoziție. Privind apoi în ochii casieritei cu o uitătură atît de visătoare, de febrilă, ca și cum o teribilă vîl-vătaie i se aprinsese lui acolo, în spatele globilor.

— Fumatul oprit, i-o retează ea.

— Nu trag în piept, se răsfață el.

— Orișicît.

— Călătorim în condiții ideale, reamintește cel cu tabla. Putem să avansăm oricît de mult, sau să luăm loc în spațiu. Păcat de dumnealui că nu vrea să stea, că doar are unde.

— Eu, fraților, nu prea-mi găsesc locul, mărturisește Alfredo, de aceea evit să mă așez. Pentru mine e mult mai sănătos, este suficient să rămîn în picioare.

— Numai să vă puteți menține.

— Eu unul, abia aștept să cobor, mărturisește cel cu tabla; călătoria asta a cam început să mă calce pe nervi.

— Să coborî, de acord, dar unde?

— Oriunde, și în plin cîmp.

— În plin cîmp ar fi prea frumos, dar nu vezi că nu face stație.

— Mai bine avansați, îi sfătuiește casierita, dar cei trei ajunseseră de mult timp în

față și acum nu le mai rămîne altceva decît să treacă la anecdote, la confesiuni, amintiri din armată, din uzină, de la muncă patriotică, din timpul liber; nici nu-și dau seama cînd tramvaiul lor ieșise din catacombele străzilor și se angajase pe un mare și bătrîn bulevard, clincăind din clopoțelul său și fofîlindu-se pe sub nasul agenților de circulație, depășind cu mare ușurință obstacole de netrecut, alunecînd pe corneea lucioasă a șoselei, tot înainte, într-o viteză uluitoare.

— Ferice de mama noastră, își spun ei privind spre cei care așteaptă resemnați la bariere și în stații.

— Mai devreme sau mai tîrziu tot vom ajunge la destinație.

— În viteză asta să nu ajungem dincolo, pe lumea cealaltă, se lamentează cel cu gîsca.

— Și crezi că dincolo se poate ajunge așa, cît ai bate din palme? cu tramvaiul?

— Eu cred că am și ajuns, îi anunță Alfredo.

— De unde știi?

— Se vede, le arată el peisajul din jur, un cîmp verde, orbindu-i aproape.

— Să nu fim la GAS-ul Roșia, șoptește călătorul cu gîsca ținînd mai departe pe genunchi pasărea aceea congelată și trăgînd în piept o mireasmă tulburătoare, un aer care-l izbește în piept și-i luminează adîncul ochilor. Toți privesc în același loc încercînd cu mijloace modeste să vadă ceea ce pare atît de vizibil.

— De ce nu ne oprim, se miră călătorul cu tabla, să mai facem și noi o stație.

— Să facem cîtiva pași, să ne mai dezmorțim, că ne-au ruginit balamalele.

Tocmai atunci însă, tramvaiul lor alunecă într-o curbă grațioasă și intră din nou pe vechia și obișnuită linie, pe vechiul traseu pe care acum, călătorii noștri nici nu-l mai recunosc; privesc neîncetători la aceiași chioșc de ziare, aceleași vitrine, aceiași pietoni așteptînd resemnați și indiferenți în fața stopului.

— Unde sîntem? întrebă emoționat călătorul cu tabla.

— Dincoace, spune Alfredo.

— De unde știi dumneata că sîntem dincoace și nu sîntem dincolo? șoptește călătorul cu gîsca.

— Oriunde am fi, tot spre acolo ne îndreptăm.

— Numai să facem stație, cetățene, că altfel, degeaba ne mai îndreptăm.

— Vă rugăm, poftiți la bilete, îi invită casierita.

— Dați-mi și mie un bilet, cere cel cu gîsca.

— Pînă unde? întrebă ea.

— Pînă dincoace, spune el zîmbind cu înțeleș, cu resemnare, dar și cu o umbră de secretă speranță.

ALEXANDRA TÂRZIU

CAFENEUA LITERARĂ DE ALTĂDATĂ MAGNIFICENTIUS IMPERATORUL ARTELOR ȘTIINȚIFICE

Ideea delirantă de grandoare a unui iscusit și foarte talentat desenator; De la Caracal și București la New-York peste Paris, Berlin și Bremen; România traiană și cei 30 de parlamentari îmbătați cu apă rece; Primul ministru Brătianu provocat la duel; Metafizică și biologie de doi bani; Proiect de lege pentru consacrarea imperatorului artelor științifice; Între marile lui proiecte — podul peste ocean; Reîntruparea oamenilor de geniu; Prelungirea vieții și mașina de spălat intestinul gros; O bancnotă poate fi trasă la peniță iar fașificatorul trecut pe statele de salarii ale Băncii Naționale.

Prin anii 1934—1935, când cafeneaua Capșa își trăia timpul de glorie, aș zice ca unitate autonomă, în raport cu cofetăria și restaurantul care se aflau sub același acoperiș, — prin fața ei, pe Calea Victoriei, putea fi văzut un bărbat falcic, de vîrstă matură, arborînd o morgă de nabab, cu privirile pierdute în îndepărtări siderale străbătînd indiferente ca niște raze rontgen spațiul în care furnicau semenii lui de pe această planetă. Trecea tăcut și ceremonios, într-o ținută vestimentară nu lipsită de eleganță, dar această ținută părea a fi de concepție proprie, dacă nu chiar de confecție proprie. Ce atrăgea atenția cu deosebire era haina de postav gri, un fel de siac, ale cărei revere și buzunare purtau aidoma costumelor tiroleze o garnitură de culoare verde, în ton cu pălăria de catifea bine înfipțată pe cap. În rest, pantalonii bufanți mulindu-i strîns încheietura genunchiului deasupra cismelor birghel de șevrot și o cămașă albă fără cusur.

Oprit uneori în fața cafenelei, l-am văzut schimbînd vorbe cu Al. Cazaban și Mihail Sorbu. Mă gindeam că trebuie să fie unul din acei mici boiernași de țară, care venind

la București se simt atrași de societatea artiștilor, plătindu-le acestora îngăduința de a fi tolerați în cercul lor cu o invitație la vîna-toare pe domeniul propriu. Cazaban, vîna-tor pasionat, avea asemenea mușterii. Într-o zi l-am întrebat despre ceremonioasa figură a bărbatului cu pantalonii priceși și cu revere verzi.

— A, ăla? N-ai auzit de Magnificențius, „imperatorul artelor științifice“? A fost pînea albă a presei mai bine de un an de zile...

Nu auzisem pînă atunci. Dar aveam să aflu că 12 ani mai înainte, în 1923, numitul Magnificențius fusese eroul unui mare scandal care agitasese parlamentul țării, presa și bineînțeles opinia publică.

— Și ce face „imperatorul“ dumneavoastră domnule Cazaban?

— Mai întîi să-ți spun ce nu face: nu fumează, nu bea cafea, de aceea nici nu intră în cafenea unde (zice el) aerul e viciat. Apoi, nu ce face, ci mai degrabă ce poate să facă e lucrul cel mai interesant. Iată, de pildă, îi dai o sticlută de cerneală, o peniță și o bucată de hîrtie și poate să-ți facă o bancnotă de o mie de lei. Dar nu așa, fie cum, o imita-

ție grosolană. Nu. Ți-o face că n-o mai poți deosebi de una tipărită la Banca Națională. A făcut una odată, a pus-o în plic și a trimis-o guvernatorului acestei bănci. De atunci i se dă un salariu, o sinecură, din care trăiește fără griji, cu condiția să nu facă... Adevarul este — spunea Al. Cazaban — că Magnificențiu e un desenator extraordinar, o miraculoasă mașină de reproducere grafică.

Din acei ani nu l-am mai văzut pe Magnificențiu dar el a trăit în București până prin 1944 când — după cite mi s-a spus — speriat de bombardamente, s-a mutat la Caracal, în orașul natal, unde a și murit un an mai târziu. Se pare că mijloacele lui de existență se reduceau la acea sinecură pe care i-o plătea Banca Națională pentru a se abține de la falsificarea bancnotelor.

Mai târziu aveam să aflău că Magnificențiu a fost un caz clinic de psihoză paranoică. Într-o anexă a revistei „Spitalul” din iulie-august 1923, medicul Dr. Nicolae Iorgulescu, psihiatru legist din Paris, șef de lucrări al Institutului de Medicină legală din București, expune într-un cuprinzător referat întregul istoric al cazului.

Aflăm astfel că numitul Magnificențiu, de naționalitate română, de profesiune desenator, în vîrstă de 48 de ani a fost internat la secția provizorie a spitalului Mărcuța în ziua de 14 iunie 1923 din dispoziția „autorităților în drept” și sub observație.

Ionel Brătianu provocat la duel în piața publică.

În iarna și primăvara aceluia an M. putuse fi văzut pe sălile Parlamentului din Dealul Mitropoliei, unde expusese un tablou alegoric desenat de dînsul intitulat „Realizarea triumfului politic al României traiane”. Scopul acestei expuneri era de a-i determina pe aleșii poporului să voteze o lege prin care opera lui să fie reproducă și difuzată la scară națională iar autorul ei gratificat cu titlul de „imperator al artelor științifice”, și, evident, cu o regească recompensă materială. Cîștigînd 30 de adeziuni parlamentare s-a și întocmit și tipărit în Monitorul Oficial un proiect de lege în sensul celor dorite de autor. Dar întrucît acest proiect — amînat mereu —

nu venea în dezbatere, M. a socotit că primul ministru de atunci I.C. Brătianu era cel care se opunea. Și atunci a început o campanie de amenințări care a culminat cu un desen în care era figurată asasinarea șefului guvernului de atunci. Legenda desenului suna astfel: „Dacă dreptatea nu e primită pe fruntea oamenilor, ea se gravează de la sine pe plăselele șifului”. Apoi luînd de acasă un cuțit l-a depus la prefectura poliției Capitalei cu somația: „Dacă în trei zile d. Brătianu nu se va prezenta să se bată cu mine pe o piață publică, dezbrăcat pînă la briu, atunci imi voi lua satisfacție pe orice cale, fiindcă eu înțeleg să-mi sacrific viața pentru parlamentarii cari m-au declarat Imperatorul Artelor prin semnăturile lor, care au apreciat opera mea de propagandă națională și a căror onoare este nesocotită de d. Brătianu”.

E de închipuit ce zarvă a făcut în lumea parlamentară, în presă și cafenele un asemenea caz. Opinia publică n-a rămas nici ea indiferentă. Unele gazete de opoziție au luat partea bătaiosului artist alimentînd scandalul. Priponirea lui M. în secția provizorie a ospiciului Mărcuța a fost, de fapt, un mijloc de a stăvili agitația publică dar și o măsură de a proteja viața marelui șef liberal, care prin 1910 mai fusese gratulat cu cîteva gloanțe de către un ceferist...

La 14 ani slujbaş în lege.

Theodor Niculescu zis Magnificențiu se născuse la Caracal în 1876. După ce terminase cursul primar și două clase gimnaziale în orașul natal, M. vine la București unde alături de alți 40—50 de candidați concurează pentru un post de desenator la Serviciul Lucrărilor Noi C.F.R. Proba lui este strălucită și i se dă postul, retribuit cu 300 lei lunar. Salariu fantastic pentru un copil de 13—14 ani, dacă ne gîndim că pe acel timp Caragiale, ca director al Teatrului Național, primea nu mai mult de 400. În aceste condiții M. poate să-și urmeze liceul în particular și să absolve șapte clase.

Prin anii 1895—96 a plecat la Paris unde timp de două luni a urmat ca auditor l'École des Beaux Arts. A ajuns apoi la Berlin la celebra casă de editură și librărie „Justus Perthes“ unde a lucrat cartografie. După un timp, cu economiile realizate acolo s-a îndreptat spre portul Bremen intenționând — mira-jul lumii noi — să se imbarce pentru America. Dar costul drumului pînă la țărmlul visat costa multe parale, banii pe care-i avea nu-i ajungeau. În port a intrat în vorbă cu reprezentanții companiilor de transport maritim și în schimbul unei reclame lucrate pentru „Nord Deutscher Lloyd“ a fost răsplătit cu un bilet de vapor gratuit pînă la New-York.

New-York, New Jersey City, Boston și podul peste ocean.

În marea metropolă americană M. a stat cinci ani executînd diferite comenzi pentru casele de comerț și industrie. Între altele a lucrat partea topografică (planuri și hărți) a celui mai mare bulevard new-yorkez. Ulterior obținuse diploma de inginer topograf, după examenele date la școala din New Jersey City. Lucrarea de diplomă a constituit-o desenul unui pod de topografie peste Atlantic. De la New-York s-a dus apoi la Boston unde, după propria sa mărturisire, timp de doi ani a aprofundat toate marile enciclopedii din bibliotecile de acolo ajungînd „a construi o filosofie personală“. A început să țină conferințe în care spunea că el este un „Isus Cristos științific“ și venind în contact cu societatea americană și cu preoții de acolo a fost internat într-un spital de alienați, unde a stat șase luni, fiind apoi repatriat, după ce, în trecere, petrecuse o zi într-un ospiciu în Anglia.

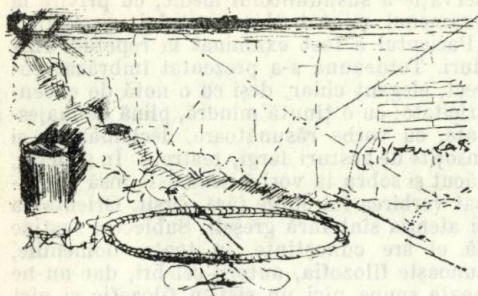
Acesta fusese largul periplu pe care M. îl făcuse prin lume înainte de a fi fost internat în clinica de la Mărcuța. În nota de ob-

servație a susnumitului medic, cu privire la examenul mintal al subiectului, se spune: „Pacientul a fost examinat în repetate rînduri. Totdeauna s-a prezentat îmbrăcat corect, elegant chiar, deși cu o notă de excentricitate; cu o ținută mîndră, plină de majestăte, cu vorbe răsunătoare, declamatorii și însoțite de gesturi largi, teatrale. În general, tăcut și sobru la vorbă, cînd este însă provocat vorbirea lui curge fără sfîrșit. Orientarea și atenția sînt fără greșeli. Subiectul susține că el are cunoștințe în toate domeniile, cunoaște filozofia, autorii celebri, dar nu ne poate spune nici un sistem filozofic și nici nume de autori. Judecata lui este logică dar deviată. Ideea este turburată de idei delirante de grandoare, de invențiune, de putere de creațiune artistică, de persecuție, de revendicare.“

Raportul medical înșiră apoi o parte din ideile delirante ale lui M. care se referă la obsesia lui de grandoare, la creațiunea artistică și la așa zisele descoperiri metafizice și biologice. Astfel el se credea un spirit mare, genial, care a fost intrupat înainte de Buda, Crist, Cezar, Galileu și Napoleon. El se proclama de asemenea cel mai mare creator și executor de opere de artă din întreaga lume. Una din năstrușnicele idei ale lui M. în materie biologică era ideea încorporării spiritului de geniu pentru care recomanda o instalație specială și anume un uriaș clopot de sticlă cu un diametru de 200 metri și o înălțime de 80. Sub acest clopot trebuia să fie introdus un om de geniu care era gata să moară și alături de el o sută de paturi în fiecare din aceste paturi aflîndu-se o femeie gravidă perfect sănătoasă, ajunsă la sorocul cînd trebuia să nască. Sufletul fiind o încărcare electrică — spunea M. — nu va putea trece prin clopotul închis ermetic și atunci va intra forțat în unul din pruncii din apropiere. „Astfel spiritul de geniu se va încorpora într-un organism sănătos și nu la întimplare, ca să-și piardă vremea în corpuri schiloade...“ Relativ la același domeniu, al biologiei, referatul doctorului Iorgulescu ne mai spune: „Problema lungirii vieții a fost deja rezolvată de Magnificențius încă din 1901. Ea constă dintr-o mașină cu ajutorul căreia se spală intestinul gros de la anus pînă la cecum cu supă de zarzavat sau de carne.“

Tehnica podului peste ocean.

Din același referat al medicului specialist cităm pasajul referitor la proiectul podului peste Atlantic și la tehnologia lui: „Construirea unui pod peste ocean. Principiul e următorul: se întărește țărmlul oceanului, se leagă de acest țărml un cerc plutitor cu diametrul de 1 kilometru și jumătate. Circumferința și suprafața acestui cerc sînt formate din

nenumărate plute mici; în fiecare din aceste plute sint aparate pentru sondarea fundului apei. Se ridică astfel planul fundului de ocean corespunzător suprafeței cercului. Se construiește un cazan metalic al cărui fund are în sens invers toate neregularitățile fundului de apă; astfel că, scufundându-se acest cazan, el s-ar suprapune prin fundul său exact fundului apei. Cazanul acesta cu un diametru tot de 1 km și jumătate ca și al cercului plutitor fiind gol la început, plutește. În el lucrătorii vor pune materiale de construit: piatră, nisip etc. Pe măsură ce cazanul se îngreunează

și se scufundă puțin câte puțin și în același timp, ca să nu intre apă în el, autorul îi tot înalță pereții prin adăogiri; astfel că imensul cazan de la început devine un imens tub plin cu material solid ce se lasă exact pe fundul apei, rămânând acolo solid fixat prin baza lui grație suprapunerii de reliefuri. Tot ridicând succesiv planul fundului oceanului și punind tuburi la 2 km, unul de altul, în linie dreaptă și unind acești stilpi prin poduri se va realiza podul oceanic în întregime. Autorul stă la dispoziția oamenilor internaționali pentru a-și începe lucrul.“

Turbulenta existență a lui Theodor Niculescu, zis Magnificențius, a dat substantivului livresc *magnificență* (neologism provenit din limba franceză) o exemplificare de zile mari. Pentru cercetătorii și istoriografii din domeniul artelor plastice n-ar fi lipsită de interes o investigare privind ceea ce s-a mai păstrat din lucrările „imperatorului“ de la Caracal care a trăit aproape 70 de ani. Sociologii de asemenea ar putea face un studiu asupra acelui moment în care cazul M.Ța produs o adevărată psihoză colectivă.

VLAICU BÂRNA

Harap Alb

Și vei avea de mers tărîmuri lungi
la zăriștea cea largă să ajungi,
cînd eu de tine singur și bătrîn
cu noaptea fără somn o să mă-ngîn.

Primejdia te va pîndi mereu
împovărîndu-ți inima din greu
și sprijin împrejur nu-ți va mai sta
decît asemeni ierbii umbra ta.

Îți vor tăia lumina urși și lupi
să-ți înspăimînte drumul, să-ntrerupi,
cumplite haite-n patru zări urlînd
cum nu ți-a fost să-nchipui nicecînd.

Tu uită-te în bezna lor afund,
de unde frica morții și-o ascund,
și cu vederea ochilor tăi verzi
în pulberea luminii să le pierzi.

Și drumul mai departe să-l urmezi
prin arșiță, prin ploi și prin zăpezi,
pînă-ntr-o zi cînd de atîta mers
va lumina curat în univers.

Dar dacă-n drumul tău de drept stăpin
îți va ieși-nainte omul spin,
dar dacă nu vei fi știînd povești
unde se spune cine-i, cine ești,

Dar dacă îl vei crede în cuvînt,
în ochii sterși cum alții nu mai sint,
dîndu-i lumina spadei spre sârut
pierdut vei fi, pierdut, pierdut, pierdut.

O, de-aș putea să știu, cît ești stăpin,
chipul sub care umblă omul spin.

PETRU ANGHEL

CALENDAR LITERAR

consemnat de GH. CARDAȘ

IANUARIE

- 1 1928 Valeriu Brăniște; 50 ani de la deces.
- 5 1878 Emil Gârleanu; 100 ani de la naștere.
- 11 1878 Zaharia Bârsan; 100 ani de la naștere.
- 13 1958 Dan Botta; 20 ani de la deces.
- 21 1923 Mihai Gafița; 55 ani de la naștere.
- 23 1878 C. Săteanu; 100 ani de la naștere.
- 1928 Mircea Horia Simionescu; 50 ani de la naștere.

FEBRUARIE

- 3 1828 Dora d'Istria (ps. literar al Elenei Ghica); 150 ani de la naștere.
- 14 1928 Radu Cârneli; 50 ani de la naștere.
- 22 1903 Tudor Mușatescu; 75 ani de la naștere.
- 25 1973 Vintilă Russu-Șirianu; 5 ani de la deces.
- 26 1928 Octav Păun; 50 ani de la naștere.

MARTIE

- 7 1973 Ovidiu Hotinceanu; 5 ani de la deces.
- 17 1973 Demostene Botez; 5 ani de la deces.
- 29 1878 Elena Farago (ps. Elenei Paximade); 100 ani de la naștere.
- 30 1928 Ion Gorun (ps. lui Alexandru I. Hodoș); 50 ani de la deces.

APRILIE

- 8 1928 Alexandru D. Lungu; 50 ani de la naștere.
- 18 1928 Dumitru Popescu; 50 ani de la naștere.
- 20 1968 Adrian Maniu; 10 ani de la deces.
- 22 1968 Virgil Birou; 10 ani de la deces.
- 23 1903 George Buznea; 75 ani de la naștere.
- 26 1963 Vasile Voiculescu; 15 ani de la deces.

MAI

- 1 1903 Alexandru Posescu; 75 ani de la naștere.
- 2 1928 George Ranetti (G. Ranete); 50 ani de la deces.
- 4 1928 Leon Baconski; 50 ani de la naștere.
- 1928 Ioan Dragoslav (ps. lui Vasile Sumanariu Ivanciuc); 50 ani de la deces.
- 7 1968 G. Ciprian (Gh. Constantinescu); 10 ani de la deces.
- 8 1923 Traian Iancu; 55 ani de la naștere.
- 11 1903 Virgil Birou; 75 ani de la naștere.
- 18 1928 Géza Domokos; 50 ani de la naștere.
- 22 1928 Zoltán Márki; 50 ani de la naștere.
- 27 1973 Constantin Dălcoviciu; 5 ani de la deces.
- 28 1963 Ion Agârbiceanu; 15 ani de la deces.
- 1973 Grigore C. Moisil; 5 ani de la deces.

IUNIE

- 1 1928 Petre Brâncuș; 50 ani de la naștere.
- 5 1903 Stephan Roll (ps. lui Gheorghe Dinu); 75 ani de la naștere.
- 10 1853 Ion Pop-Reteganul; 125 ani de la naștere.
- 28 1903 Petru Manoliu; 75 ani de la naștere.

IULIE

- 8 1968 Petre Pandrea (ps. lui Petru Marcu-Bals); 10 ani de la deces.
- 22 1903 Anghel Demetrescu (Demetrescu); 75 ani de la deces.

AUGUST

- 13 1928 Ion Lăncrănjan; 50 ani de la naștere.
- 1928 Mircea Zăciu; 50 ani de la naștere.

SEPTEMBRIE

- 14 1778 Costache Conachi; 200 ani de la naștere.
- 1853 Radu Rosetti; 125 ani de la naștere.
- 23 1903 Nicolae Milcu; 75 ani de la naștere.
- 28 1878 Iuliu Cezar Săvescu; 100 ani de la naștere.

OCTOMBRIE

- 5 1928 Ion Rahoveanu; 50 ani de la naștere.
- 7 1968 Emil Petrovici; 10 ani de la deces.
- 17 1973 Nicolae Dunăreanu; 5 ani de la deces.
- 18 1903 Sandu Al. Tzigara-Samurceaș; 75 ani de la naștere.
- 20 1928 George Baronzi; 150 ani de la naștere.
- 1928 Pompiliu Marcea; 50 ani de la naștere.

NOIEMBRIE

- 8 1928 Dumitru Micu; 50 ani de la naștere.
- 17 1903 Nicolae Deleanu; 75 ani de la naștere.
- 19 1903 Marcel Breslașu (M. Bresliska); 75 ani de la naștere.

DECEMBRIE

- 8 1928 Toma George Maiorescu; 50 ani de la naștere.
- 15 1963 Leca (Alexandru) Morariu; 15 ani de la deces.
- 17 1903 Ilarie Voronca; 75 ani de la naștere.
- 18 1928 Victor Birlădeanu; 50 ani de la naștere.
- 20 1963 Paul Constantinescu; 15 ani de la deces.
- 24 1853 Orest (Ortizie) Popescu; 125 ani de la naștere.
- 25 1963 Tristan Tzara; 15 ani de la deces.
- 26 1928 Ioan Nădejde; 50 ani de la deces.
- 29 1903 Sergiu Dan; 75 ani de la naștere.

Valea Chiojdului

Spun Valea Chiojdului și-n gândul, în sufletul și-n imaginația mea se deschide un drum mărginit de păduri, îngemănat cu apa albastră și firavă a unui riu de munte, năbădăos și repede; creste de piatră apar pe alocuri din mijlocul fînețelor ori al livezilor de pruni și de meri, soarele trece calm, într-un echilibru de gospodărie ce-și cunoaște de generații rosturile pe acest pământ, anotimpurile se succed exact și sigur pînă la monotonie — o monotonie din care și prin care riul și ramul prind siguranță și dăinuire.

De ar fi numai simpla pătrundere în peisaj, în spațiile și orizonturile pe care le rezervă călătorului una din zonele cele mai de nord ale Buzăului — județ și vatră de istorie și civilizație, neasemuită sinteză a pitorescului românesc — și Valea Chiojdului tot ar merita cuvîntul de har și de laudă al celui ce a pătruns aici pentru prima oară, spre a mai reveni ori spre a nu se mai întoarce niciodată, dar, oricum, ieșind din tărîmul de lumină, de codri, livezi și fînețe, marcat sufleteste pentru totdeauna. Însă Valea Chiojdului înseamnă, fără îndoială, mult mai mult decît o cunoaștere epidermică a peisajului, o receptare a ceea ce natura, în nemăsurată-i dărnice, a presărat de-a lungul a cîteva zeci de kilometri.

Nu e, desigur, nici un fel de artificiu reportericesc în a afirma că Valea Chiojdului înseamnă, înainte de multe alte lucruri ce s-au spus ori se pot spune de-aici înainte despre ea, oamenii ei — cei ce s-au născut, au trăit și au murit aici, cei care-i dau acestui spațiu de dor noi virtuți (virtuțile și măsura timpului pe care-l trăim și prin care intrăm în istorie) într-o epocă incandescentă, cei care au plecat pe la școli spre a se întoarce să-și pună puterea minții și brațului în slujba obștii și — poate puțin — și cei care au ieșit din ea, chemați de rosturi, prin alte locuri, purtînd-o întotdeauna în suflet.

Dar mai mult decît orice pentru mine Valea Chiojdului care începe la Cislău și se termină dîncolo de Bîscă Chiojdului, sub deșul și răcoarea brazilor carpațici, la un pas de creștele ce deschid porțile spre Transilvania, constituie leagănul dinții, corabia copilăriei din care și sub semnul cărora am construit gînduri și am visat depărtări.

Blînda așezare de case cu acoperișuri din șindrilă și țigla, din țigla și șindrila — într-o

ritmare parcă anume gîndită, stîlpii prispeilor, ciopliți și ei după un meșteșug de generații, gardurile și fîntînile cu roată, fîntînile care m-au fascinat întotdeauna prin puterea lor de simbol pentru dărnicia și preaplînul sufletului oamenilor acestor locuri (efigie sub semnul căreia aveam să-mi pun și eu mai tîrziu, cu mult mai tîrziu după plecarea din Valea Chiojdului, căutările și rătăcirile reportericești, într-o carte) alcătuiesc, ca să zic așa, nu numai cartea de vizită ei și emblema ospitalității, seculare și ea, în acest ținut al frumuseților naturale și omenești.

S-ar cuveni, poate, ca imagini din amintire (pe care unii vor considera-o semănătoristă, pășunistă ori nu mai știu cum), întrucîtva asemănătoare cu a altor sate, să-i asociezi sau să-i contrapun tabloul în continuă schimbare, de azi, al localităților, pigmentînd cu cifre, procente și nume de oameni însemnările privind tot ce s-a făcut și se face, acum și aici, în permanentul proces de devenire și împlinire prin care trece satul buzoian, ca toate satele țării de altfel.

S-ar cuveni, poate, să-mi opresc pașii și gîndul într-unul din satele de aici — la Bîsceni ori la Cătina, la Calvinii, la Lera ori la Chiojdu —, să-mi port privirile peste toate însemnele, înnoirilor (școli, cămine culturale, case, zeci de case noi etc. etc.), să le consemnez alături ori în dreptul cuvîntelor auzite de la cutare mai tînar localnic și apoi să rechem din amintire alte cuvinte, auzite mai demult, de la oameni rămași cu putere în amintire, azi pensionari, despre fața de ieri a destinului satelor, oamenilor locurilor.

Nimic din ceea ce s-a întîmplat și se întîmplă în această parte a Buzăului nu mi-a rămas și nu-mi rămîne străin, bucurîndu-mă ori înfrîindu-mă, la nevoile, pentru fiecare bătaie a vieții, mai înecată ori mai puternică a Văii Chiojdului — care nu este numai a Bîscii ce o străbate, ci și a mea care o port și o iubesc și o cînt cu întreaga tărie a sufletului. Fără ipocrizie ori voalată demagogie, am plîns pentru ea cînd, departe de-acolo, în București fiind, am auzit cît de puternic a fost lovită de seismul din 4 martie; mai apoi, după zile și săptămîni, am zîmbit, m-am bucurat și am privit cu încredere în viitor cînd am auzit că bărbații ei, ai Văii Chiojdului, cei de-acolo, cu mic cu mare, au deschis și luptă pe frontul refacerii. Știam, doaream, așteptam să se întîmple așa. Valea trebuia, trebuie să zîmbească din nou. Din tot sufletul, cu inima curată și gîndul cîntător.

Cînd scriu aceste rînduri este lumină multă și clară peste București și știu și simt că acolo, în spațiul copilăriei mele, lumina apropiată tot mai mult Valea Chiojdului de ziua de mîine, că ziua aceea o va schimba tot mai mult și mai frumos într-o Vale a Soarelui.

FLORENTIN POPESCU

CASA

Poate că el este venit aici de mult. Dintr-o veche casă de lemn și piatră. De undeva de la poalele unui deal. Sau dintr-un alt loc. Poate că el a uitat de casa lui veche, părăsită, și acum se mișcă bătrânește, tropăind din marile sale cisme de cauciuc, înfodolit în groasa pufoaică, aici, în preajma acestor zidiri...
 Îl privesc, în răstimpul unei scurte plimbări pe care o fac în inserarea sfârșitului de iarnă. Îl văd, printre înaltele blocuri, în preajma unei uriașe hale de sport, stînd nemișcat, lîngă o baracă pe roți. În jurul nostru, îmi dau seama, se zăresc ultimele zile ale iernii, ultimele fulguri și zăresc ultimele pete de zăpadă murdară ce albesc în întineric.

Cu un fierăstrău vechi și lung, bătrînul taie niște rămășițe de lemn uscat. Taie cu o liniște adîncă, întipărită pe chip. Străin de tramele care zăresc pe liniile de fier; străin de mașinile ce zboară tăcute pe lîngă el, pline cu bibelouri, păpuși și obiecte zornăitoare, sau pline cu trupuri și priviri nepăsătoare, ce lunecă și ele pe lîngă el, bătrînul tace și taie cu fierăstrăul său lemnele uscate, străin de toate, lîngă șoseaua cu zeci de mașini nervoase, și în preajma marilor blocuri. Cînd sfîrșește tăiatul, se îndreaptă spre intrarea barăcii pe roți. O lampă de petrol, cu lumina ei gălbuie, îmblințește austeritatea căsului, de pe patru roți...

Cine l-o fi uitat oare pe el acolo? Ce rost mai are el acolo, în baraca veche? Nimeni nu știe. Cu atît mai puțin eu. Atîta știu că ființa lui arată a fi împăcată. O lumină firavă. Un foc de surcele. O cană aburînd pe sobă și el trebăluind în liniște, în această căsuță mișcătoare, ce îl va duce, cu siguranță, acum că a terminat blocurile cartierului, într-un alt loc, să dea naștere unor noi case.

Și bătrînul, venit de undeva de departe, dintr-o casă simplă, o casă de lemn și piatră, o casă de țară, stă acum nemișcat și privește în flăcările din sobă. Îl văd prin ușa întredeschisă stînd în nemișcarea lui adîncă. Poate că el, acum, se gîndește tocmai la casa lui simplă și trainică, la locul de unde el a plecat în lume, ca să-și caute norocul și să înalțe alte case pe pămînt.

ION ARIEȘANU

Iar te străbat

Iar te străbat prea vechi pămînt
 Pe unde apele nu sînt
 Decît căderi de viu argint
 Tăind în pietre care simt.
 Iar te colind iar te cuprind
 Pe unde văile aprind
 Ecouri din coline nalte
 Urcate-n leături de voci alte
 De la umbra vreunui nor
 Urzind cîntecul de dor...

Dar cine ar putea să-nfrunte
 Tăcerea hornului de munte
 Și șoapta din leagănul urii
 Unde se nascură pandurii?...

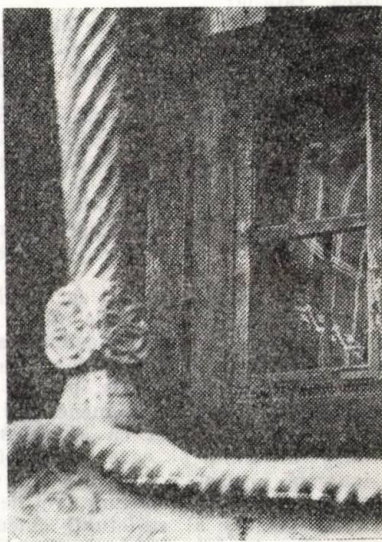
Dar stîncă pe care-odihnim
 Nu o sfinți bărbosul Nicodim?

O, cum semne vechi de strună
 Pierdută legendă adună...

Nu-i viersul de la izvoare
 Scăldat în valuri de răcoare
 Vocea moșnegilor lări
 Prieteni cu gravii păcurari...
 Iar legea stîinii la conac
 N-a scris-o-n piatră zeul trac?

Eroilor dorului odată cu luna
 Urce nesfîrșită Columna!

PAN IZVERNA

amintiri DIN SCOALA DE LITERATURĂ

Și eu am făcut Școala de literatură și critică literară „Mihail Eminescu“. Și încă în prima promoție. Am fost depistat de Vasile Iosif, care pe vremea aia era, mi se pare, instructor pe la Uniunea Scriitorilor. M-a depistat la Hunedoara. Lucram lăcătușeria și scriam la gazeta locală „Uzina noastră“ niște „năzdrăvăni“. Am meritul că am introdus în școala de literatură biza și că am adus cu mine și un album în care aveam lipite toate articolele mele apărute în „Uzina noastră“. Îmi mai rămăseseră în acest album niște file libere și mi-a venit ideea să iau de la colegii mei cite o amintire. Nu m-au refuzat. Sper că acum, după aproape trei decenii, să le facă plăcere să le recitească. Iată-le:

„Tovarășe Nicuță viitorul e o mamă care te primește cu drag în brațele ei. Fi-ei fiu folositor. Cu toată dragostea, Gh. Lăzăroiu. București, noiembrie 1950.“

Cum arăta Gheorghe Lăzăroiu? Sigur că-mi aduc aminte de el. Băiat drăguț, păr ondulat, ochi veseli și foarte elegant. Purta întotdeauna un costum elegant făcut de comandă. Nu l-am văzut niciodată fără cravată. Nu juca biza de teamă să nu-și șifoneze hainele ori să-și deranjeze pieptănătura.

„În munca scriitoricească, de altfel ca în orice altă muncă, îți trebuie multă dragoste pentru ceea ce faci. Răsfoind acest album îmi dau seama că dumneata ai această dragoste pentru cuvântul scris, pentru propria activitate literară. De asemenea îmi dau seama cu multă bucurie, că ai progresat de-a lungul drumului pe care l-ai străbătut. Fără îndoială însușindu-ți meșteșugul scriitoricesc la școala de literatură, vei deveni și un bun lăcătuș al sufletului omenesc. București, 3 noiembrie 1950. Vasile Nicorovici“.

Aflasem despre Vasile Nicorovici că avea două licențe. Făcuse Academia de Înalte Studii Comerciale și Facultatea de Filozofie din București. Îl invidiam fără să spun nimănui. Când lua cuvântul la seminar, eram numai ochi și urechi, pentru că voiam să văd cum se comportă la lecții un om cu două licențe. Un filozof. Am încercat de cîteva ori să-l atrag la un sprîț pentru a-l descoase. N-am reușit. Nici la bîză nu se prea băga. Îl mai invidiam pentru că era și poet și prozator și reporter. Odată m-a rugat să-i vorbesc despre Hunedoara. Ce-o fi avînd un filozof cu Hunedoara? m-am întrebat eu. Și nu la multă vreme după terminarea școlii, am aflat că Vasile Nicorovici, filozoful, s-a angajat ca reporter la ziarul la care lucrasem eu. La „Uzina noastră“.

„Arta este o dibăcie, un meșteșug, un meșteșug frumos, frapant, atrăgător. Mărturisesc că seriu numai atunci cînd acest meșteșug frumos cere materializarea focului lăuntric. Aceasta este arta. Restul? Hamletianul Vorbe! Vorbe! Vorbe! Orașul lui Bucur, noiembrie 1950, Alexandru Andrițoiu“.

Îmi era drag acest moț. Îmi era drag pentru că era o fire deschisă și recunosc că am învățat multe de la el. Cînd mă vedea necăjit, venea la mine și mă întreba: „Ce-ai pățit Tase“? Îi spuneam ce aveam pe suflet și el mă povățuia s-o dau naibii de supărare. Și o dădeam. Supărările erau înecate de noi în frapiera cu ghiță. Pe Andrițoiu, așa cum eram, l-am învățat și eu ceva. L-am învățat cum să intre în școală fără a fi trecut pe listă de paznicul de noapte. Pe peretele clădirii din spate era un burlan de scurgere, susținut de niște scoabe. Pe acolo l-am învățat să se urce și să intre în clădire. Dar odată, niște șmecheri, au mînjit burlanul cu păcură...

„Dragostea cu care ai fost înconjurat, este dovada unei sincere manifestări de prețuire a talentului tău — „perlele“ pe care ni le-ai descoperit la acest atelier literar, ne vor trezi mereu imaginea ta și vom povesti tîncilor noștri despre Nicuță Tănase, atunci cînd te vor citi în paginile cărților. Valeriu Filimon, 21 septembrie 1950“.

Filimon avea un ris molipsitor. Îmi plăcea să stau în preajma lui, să-l aud cum ride. Ridea cu toată ființa lui. Și el îmi zicea Tase. Îmi părea rău că nu știa să bea. L-aș fi cunoscut mult mai bine.

„Pentru tovarășul Nicuță, doar cîteva cuvinte. Deocamdată început de prietenie, de colegialitate și nimic mai mult. Îmi cere să-i scriu în grabă aici. Nu pot să fac „pluse“-uri pe marginea materialului adunat de el cu multă migală aici. Nu sînt dispus să expun cu pretenții de originalitate, cutare sau cutare principiu al unui deedat și îndoit estetician. Poate la începutul unei lungi (noi am vrea-o așa) meserii (literatură) poate c-ar fi mai potrivit să ne amintim de

binefăcătoarele clime ale modestiei. Pentru tovarășul Nicuță, toată convingerea că va depăși acest stadiu de poezie. Și să fie ca drumul să-l facem cu ceilalți împreună. Aurel Rău, București, 5 noiembrie 1950.“

Nu m-am apropiat sufletește de Aurel Rău. Era prea intelectual pentru mine. Doar de vreo două-trei ori am stat de vorbă în tot timpul școlii. Îl stimam mult și bineînțeles că-l stimez și azi mai ales de când am aflat că știe să joace șeptic.

„În amintirea timpului petrecut în școală. În amintirea prieteniei noastre, colegului meu Nicuță Tănase. Gheorghe Stan, 22 noiembrie 1950“.

Înainte de a veni la școala de literatură, Gheorghe Stan a lucrat la ICAB. Avea și el un sector de care răspundea. Acel sector trebuia să fie curat, dar nu prea era, pentru că Stănică trăgea tumbăraui la umbră, se așeza pe mătura de nuiele și scria. A luat și un premiu la proză. L-au prins șefii lui scriind în loc să măture, s-au uitat în caietul în care scria și l-au trimis la școala de literatură. În timpul școlii știu că lucra la un roman din viața țiganilor corturari. Era Stănică „de culoare“ dar și rezistent la biza, era.

„Mă bucur de două ori. O dată că l-am cunoscut pe tovarășul Tănase Nicuță, lăcătușul care știe să minuiască condeiul cu agerime, lirism și în același timp și ascuțiș de satiră și a doua oară, pentru că am avut prilejul să răsfotiesc acest volum estival al triplei sale meserii: muncitor, poet și gaze-

tar. De la acest album am învățat ceva, să-mi păstrez și eu de-aici încolo risipirile de cuvinte și suflet, pentru ca să mă pot cunoaște mai bine, să sesizez cât am crescut, unde am rămas în urmă și ce mai am de făcut. Îi urez tovarășului Tănase Nicuță, mult succes și încredere în puterile lui, în talentul pe care i-l prețuiesc sincer. București, noiembrie 1950, Dragoș Vicol“.

Am avut noroc că i-am cerut lui Dragoș Vicol cele de mai sus, înainte de-a părăsi școala. Nu prea îi plăcea lui regimul semicazon al școlii, așa că și-a adus aminte că suferă de o boală și ne-am trezit fără el. Și pe el îl invidiam. Aflasem că luase nu știu câte premii literare și că avea apărute multe cărți de poezii și proză.

„Cînd simți că trăiești pentru năzuințele poporului, înseamnă Vreme! Lui Nicuță, cel care a însemnat vreme pentru năzuințele poporului, prețuire. Traian Iancu, 1950.“

Pentru mine Traian Iancu era ceea ce învățasem la școală. Era personificarea eroului pozitiv fără pete. Avea o putere de muncă excepțională. Nu ieșea nici în pauze. Avea și caiete de clasă și caiete de curat. Tot timpul scria în caiet. Nu fuma, nu bea și țin minte că atunci în timpul școlii a scris și ne-a citit un poem mobilizator intitulat: „Pirîie planeta“. La orele de marxism care le făceam cu tovarășul profesor Hoaje, mă rugam celui de sus să-mi dea și mie barem jumătate din puterea de muncă a lui Traian Iancu. Cel de sus a rămas rece, nepăsător și rece la ruga mea.

„Tovarășului Nicuță, prieten și coleg, îi urez succes la urzicarea, demascarea dușmanilor vieții ce ne-o făurim. Florian Saioc, 1950.“

Saioc era veșnic în conflict cu Florica, ospătărița de la cantina noastră. Tipa că nu are apă la masă, că solnițele nu sînt pline cu sare și scobitori și nu pot să-mi dau seama cum a scăpat neopărit de această Florica. Fusesse dacă nu mă înșel și luptător. Cînd îi veneau lui pandaliile, stătea în cap, că avea ceafa groasă. Odată, în timp ce stătea el în cap, a intrat profesoara de istorie a literaturii ruse și cînd l-a văzut, s-a speriat. Saioc i-a spus că așa stă el la toate materiile, ca să-i intre lecțiile bine în cap. Îmi mai aduc aminte că de Crăciun în anul 1950, a primit de-acasă de la țară un pachet cu cîrnați și neavînd unde să-i frigă, a făcut focul în WC și era să dea foc școlii.

„Admirație pentru condeiul său sprinten. Dumitru Mieu, 1950.“

Micu, întrerupsese Facultatea de filozofie de la Cluj, ca să facă școala de literatură. Era exagerat de timid și fricos, de parcă s-ar fi tras din iepuri. În permanentă se temea să nu-i cadă ceva în cap, ori să nu-i pună cineva piedică.

NICUȚĂ TĂNASE

Meridiane Lirice

FEDERICO GARCIA LORCA

Odă la Salvador Dalí

Un trandafir în nalta grădină ce-ți dorești.
O roată în sintaxa oșelului, cea pură.
Muntele gol de ceață impresionistă. Griuri
scrutindu-și încă cele din urmă balustrade.

În albe ateliere modernii pictori taie
pătratei rădăcine aseptice ei floare.
În ale Senei ape de marmură un iceberg
ferestrele îngheață și iedera resfiră.

Pe străzi cu dale omul pășeste apăsător.
Ferestrele evită reflexului magia.
A-nchis parfumeriile, consiliul de miniștri.
Mașina nemurește compasele-i binare.

Absența de sprincene, păduri și paravane
colindă acoperișul clădirilor antice.
Pe mare-și șlefuieste văzduhul prisma lui
și orizontul suie precum un apeduct.

Cei ce nu știu penumbra și vinul, marinarii
în mări de plumb sirene decapitează. Noaptea,
ca o statuie neagră a prevederii, ține
în mina ei oglinda rotundă-a lunii pline.

Un dor de forme, dorul de limite ne-mbie.
Cu metru-i galben omul se-apropie, privește.
Albă natură moartă e Venus însăși — și
dispar colecționarii de fluturi, alergând.

*

Al ape și-al colinei statornic Cadaqués
terasele înalță și melcii îi ascunde.
Pacifică văzduhul lungi flaute de lemn.
Un zeu silvan, bătrînul, copiilor dă fructe.

Pescarii săi pe plajă dorm fără vise-acum.
Busolă-n largul mării le este-un trandafir.
Fără rănite-eșarfe adună orizontul
a peștelui cristale enorme și-ale lunii.

Severă o coroană de albe bergantine
amare frunzi încinge și plete de nisipuri.
Conving, nu sugerează sirenele, și dacă
un vas cu apă dulce le arătăm, apar.

*

O, Salvador Dalí cu voce măslinie!
Nu laud imperfectu-ți penel adolescent,
culoarea-ți ce-nconjoară a timpului culoare
ci-ardorile-ți de mărginit etern eu îți admir.

Trăiești, igenic suflet, pe marmorele noi.
De codru-obscur de forme ne-chipuie fugi.
Se-ntinde fantezia-ți cît minile-o cuprind
și de sonetul mării te bucuri în fereastră.

Și lumea are surde penumbre și dezordine,
la limitele prime ce le atinge omul.
Dar stelele în clipa cînd peisaje-ascund
își revelează schema orbitelor, perfectă.

Curentul vremii însuși stă-n loc și ordonează
numericele forme în fiecare secol.
Și se retrage Moartea învinsă, tremurînd,
în cercul strîmt al clipelor prezente.

Paleta apucînd-o cu-o ăripă-mpușcată
lumina ceri, ce-animă coroana de măslin.
Lumină a Minervei, de schele constructoare
unde nu-ncapă visul și flora-i inexactă.

Dorești lumina-antică ce stăruie pe frunte,
ce nu atinge gura, nici inima-omenească.
Lumină ce-nspăimîntă podgorii dragi lui
Bachus,
dezordonata forță ce poartă curba apei.

Faci bine, stegulețe punînd, de-nștiințare
pe-ntunecat hotarul ce strălucește-n noapte.
Nu vrei ca pictor forma cumva să te-mblînzească,
bumbacul nestatornic de nor neprevăzut.

Pasărea-n colivie și peștele-n acvariu.
Să-i inventezi nu-ți place, în aer sau în mare.
Privești întîi și apoi redai și stilizezi
cu ochi cinstiți acele agile trupuri mici.

Iubești o definită materie exactă
unde nu-și poate face ciuperca cuib nicicînd.
Iubești arhitectura ce construiește-n lipsă
și ca pe-o simplă glumă tu fanionu-acceptî.

Compasul de-oșel spune, scurt, versul său elastic.
Insule neștiute dezminț de-acuma sfera.
Își spune linia dreaptă efortul vertical
și-și cîntă geometria cristalele-nțelepte.

*

De-asemeni trandafirul grădinii-n care stai.
Mereu doar trandafirul, al nostru nord și sud.
Tăcut și-nchis în sine ca o statuie oarbă,
ignoră îngropate strădanii ce ivești.

Pur trandafir ce spală de schife și-artificii
și colorate dripi deschise, de surisuri.
(O, pîntuitul flutur gîndind la zboru-i încă.)
Pur trandafir al tîhnei fără dureri voite.
Mereu doar trandafirul.

*

O, Salvador Dalí cu voce măslinie!
spun ce îmi sugerează tablourile tale.
Nu laud imperfectu-ți penel adolescent
ci-i cînt săgeții tale direcția precisă.

Cînt forța ta frumoasă, lumina catalană,
iubirea-ți pentru-acele posibile-nțeleșuri.
Și inima ta mare și proaspătă, de carte
de joc franceză, fără de rană eu o cînt.

Dar cînt mai înainte gîndirea-obişnuită
ce ne uneşte-n ore obscure şi-aurite.
Nu e lumina Artei ce ochii ni-i orbeşte.
În primul rînd iubirea-i, prietenia, scrîma.

Mai mult decît tabloul în care desenezi
încet, sinul Terezei, cu neadormita-i piele,
mai mult ca bucla strînsă-a Matildei cea îngrată
e prietenia noastră pictată ca un joc.

EVGHENII EVTUŞENKO

Vietnamez la Disneyland

Vietnamez la Disneyland.

Şade călare pe bivoli.
Ce scandal şi ce plăcere
sufletului, totodată:
vietnamezul e din carton,
rumen ca o chiflă,
iar bivoliul aurit —
din carton presat.
Dansează pe vine
nişte ruşi rumeni,
dansează un grec — sirtaki,
nişte polonezi — krakoviak.
Dansează păpuşi-negri,
jucării ascultătoare:
păcat, mare păcat că nu pot fi
şi ele un pic rumenite.
Toate acestea se petrec
în parcul cel roz, de atracţii,
unde e roză şi Cambodgia,
Haiti, Cipru, Alger.
Toate acestea se petrec
în parcul de atracţii, denumit
de cine ştie ce „bunic de treabă“:
„Din fărîme o lume“...
Dar în lumea noastră adevărată,
care într-adevăr e-n fărîme,
să colorezi epoca-n roz,
riscul e mare.
De vei scăpa linguriţa în Chile
zgomotul stirnit la New York
va pluti pe deasupra zgîrie-norilor
şi o anume fereastră va sări în pîndări.
Mai există oameni fărîmiţaşi,
da, fărîmiţaşi în întregime.
Piticul rămîne pitic,
chiar dacă îmbracă
o pălărie cît toate zilele
dar umbra celor mărunte,
adunată laolaltă cu altele,
devine, ades, uriaşă.
Cu o schijă-fărîmă,
cu un glonte-fărîmă
au fost ucişi copiii
la Oradour sau, la noi, la Orel,
păreau mici şi neînsemnaţi...
dar nu există suferinţe mărunte
în această lume măruntă.

Vietnamezul cel din carton,
fratele meu cu ochi migdalăşi, —

Dactilografe dîre de singe peste aur
inima-i despică eternei Catalunii.
Ca pumni fără de şoimi te luminează stele
în vreme ce pictura şi viaţa ta-nfloresc.

Să nu priveşti clepsidra cu ăripi membranoase,
nici coasa-alegoriilor cea dură. Ci mereu
învăluie şi dezvăluie penelul tău în aer
în faţa mării plină de bărci şi marinari.

În româneşte de TEODOR BALŞ

eu te-am cunoscut viu
şi mort te-am cunoscut.
Bivoliul tău lîngea singele
din părul copilului,
zgîndărindu-l zadarnic cu botul,
pe cel nemîşcat.

Iar maică-ta stătea
îmbrăcată-n vestimente de doliu,
ca o flacără neagră,
neştiind că, mai apoi,
la Disneyland se va pune
o veselă copie
a fiului ucis, —
pe deasupra şi cartonată.

Aici, bărcuţe trandafirii
cu felinare de hîrtie
plimbă copiii prin grote,
şi mirese, şi miri.

Ce straniu e să-i zîmbeşti
vietnamezului de carton
iar celor vii să le arunci
din înălţime negre bomboane.
Nu-i voi supăra cu nici-un cuvînt
pe copiii tăi, Americă, —
ti iubesc la fel ca pe cei vietnamezi,
la fel ca pe Petia al meu,
dar bunul bunic
cu multă pricepere
a avut grijă

ca ei să nu cunoască nimic din mizeria lumii.

Aici nu sînt copiii din Dachau
nimicişi de fascişti,
nici copiii rhodezieni,
care mor, şi mor — nefericiţi!
Copii vii ai planetei,
aşi fost preschimbaşi în păpuşi.

Şi păpuşile nu suferă.
Nu cer mîncare păpuşile.
În parcul de distracţii,
se-nvîrt şi spectrele morţii
alături de luminoasa inscripţie
„Wellcome!“.

A născocit bunul bunic
nişte spaime frumusele,
doar spaima zilnică
e mai puţin drăguţă.

Spaima zilnică e cu atît mai mare
cu cît se-nfiripă tot din fărîme

care unindu-se,
devin coplesitoare.

Spaima zilnică apare
sub chipul tiritor, fredonînd
al călăului
care se ascunde sub mască.

Spaima zilnică
sînt bombele fîiînd, prăbuşindu-se
care-s mai dese
decît prînzurile oamenilor.
La micul dejun — sandviş cu groază,
la prînz — salată de groază,
la cină — groază din nou,
şi noi totuşi mîncăm.

Şi bunul bunic,
jucîndu-se cu bondoceii
în amăgitoare jocuri,
iscusitul fachir,
ar dori să facă din copiii lumii
din nevinovaţii copii, păpuşi mecanice,
cu un mecanism deosebit:
„Închide ochii spre lume!“

Americă a lui Lincoln,
Whitman şi Disney,
a copiilor, studenţilor, veverişelor
şi a corăbiilor lunare,
te iubesc din toată inima,
dar aceeaşi inimă, dureros mi se strînge:
vietnamezul din carton
este mai greu ca o piatră.
Nu, lumea nu e chiar atît de roză,
unde nişte copii sînt prada morţii,
şi unde fările mărunte
sînt pradă tirului cuiva.
Ridicaţi-vă copii ai Vietnamului,
ai Rusiei, ai Americii,
nu lăsaţi ucigaşii să bombardeze
lumea noastră măruntă, dar lume.

...Actorul se sufocă sub mască
Actorul sub mască transpiră.
Actorul se spală,
Să fugă, mai repede.
Actorul îşi scoate masca
simpaticei Mickey Mouse
şi spune obosit:
„Un whisky dublu... fără apă.“

În româneşte de ANATOL GHERMANŞCHI

JACQUES PRÉVERT

Poem pentru Jean Gabin

Privirea pururi albastră şi încă de copil
Suride
buzele strînse osîndesc
loviturile vieţii.
Nu se moare decît o dată
spune un dicton
Se moare adesea
Tot timpul se moare
Răspunde pe ecran
Jean Gabin.
Jean Gabin
actor tragic din Paris
gentleman al cinematografului elisabethan
în mahalaua filmului cotidian.
Cinematograful n-a fost mut niciodată
fiîndcă avea atîtea lucruri de spus
pe şleau
lucruri pe care le spunea devenînd
internaţional.
Mai tîrziu îl vor fi plătit să corbească
fiîndcă nu se putea altcumva.
Jean Gabin este unul din acei care
l-au ajutat grozav
să-şi rostească bieteale vise
cît mai viu şi cît mai adevărat.
Glasul lui Jean Gabin este adevărat
este glasul privirii sale
glasul gesturilor şi-al mîinilor sale
Fiîndcă Jean Gabin
un întreg perfect asamblat
Este sincron din cap pînă-in picioare.
Actorul cel mai fragil şi în acelaşi timp

cel mai robust.
Sobru ca vinul roşu
simplu precum pata de sînge
şi-adecea vesel precum vinişorul alb
„ca-n viaţă“ el joacă
ca-n viaţă tăinuîtă şi visată.
Jean Gabin este vizibilul în carne şi oase
vizibilul unui suflet omenesc
care-şi joacă în mod public rolul
dinaintea tuturor celorlalţi
care îşi joacă taina
şi încă rău fiîndcă n-o nimeresc.
Actor liric şi pictor de talent
el mereu a reuşit să facă portretul
a ceea ce are de făcut
a ceea ce are de zis
de arătat
şi chiar fără să se gîndească
el adaugă tonul lui
şi-şi spune părerea despre dragoste
şi şi-o spune şi despre viaţă
sau asupra morţii a foamei a plictiselii
simplu
ca şi cum s-ar juca.
O rază de bucurie poate dura atît de mult
nefericirea unora nu-i poate face fericiţi
pe ceilalţi.
Jean Gabin
Mereu acelaşi mereu egal
Mereu Jean Gabin
Mereu cineva.

În româneşte de DAN CIACHIR

vernisaajele MĂGURII

Carierele se află la 2 km, iar peste deal, satul Ciuta cu cioplitorii săi vestiți, cunoscuți deja de artiști.

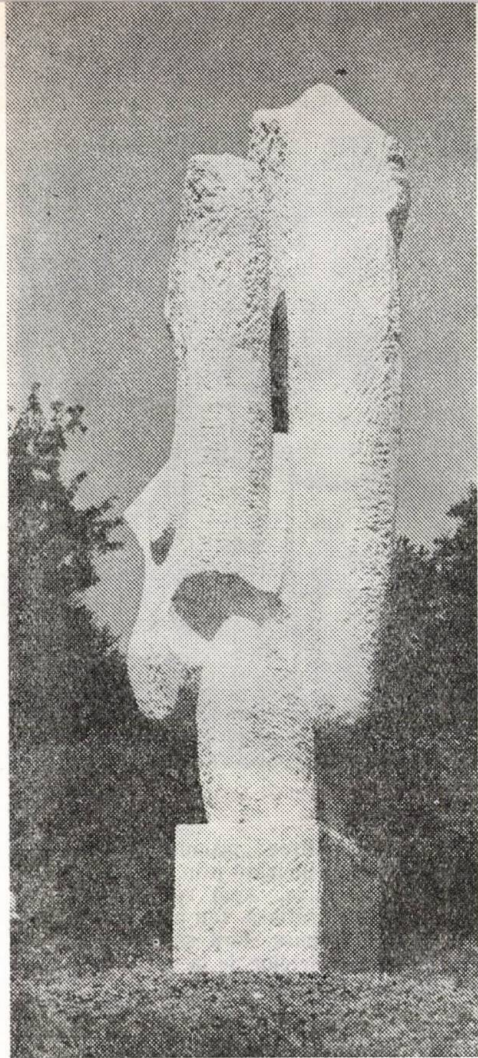
16 sculptori, care se cunoscuseră destul de puțin, urmau să lucreze cot la cot, un timp destul de lung, într-un Barbizon sui-generis. Cum se vor comporta cei 16, cum vor reacționa, cum se vor suporta temperamentele lor — erau, desigur, întrebări pe lista riscurilor. Din fericire, un răspuns inspirat l-a însemnat și numirea conducătorului: Gheorghe Coman, secretarul Cenaclului din Buzău al U.A.P., om cu reputația premiului național pentru sculptură în 1965, spirit inventiv și mină de fier. Cei 16 s-au înțeles de fiecare dată atât de bine și fiindcă temperamentele lor, temperamentul artistului român în genere, este lipsit de anxietăți, generos, predispus la amicitie și trai colegial.

Mă întreb, azi, după ce tabăra de sculptură Măgura și-a creat nu numai reputația de tabără-pionier în lumea colocviilor artistice, ci și un stil anume, impus de peisaj, de pia-tră tradițională, dar mai cu seamă de teribila dorință a tinerilor de a spune totul printr-o asemenea șansă, azi, când 128 de sculpturi monumentale, atât de moderne și în același timp de potrivite străvechilor meleaguri de aici, formează un adevărat muzeu în aer liber, mă întreb care este totuși momentul cel mai interesant și original din viața unei ediții Măgura. Moment dificil de ales, fiindcă Măgura însăși e plină de originalitate.

★

Și totuși, unul se pare că se desprinde din celelalte, momentul ultim, acela care încheie marea desfășurare de efort și căutări — vernisaajul. Și asta fiindcă un vernisaaj la Măgura e o poveste cu mari merite cinematografice. Și nu atât vernisaajul propriu-zis, cit cele 24 de ore care-l preced.

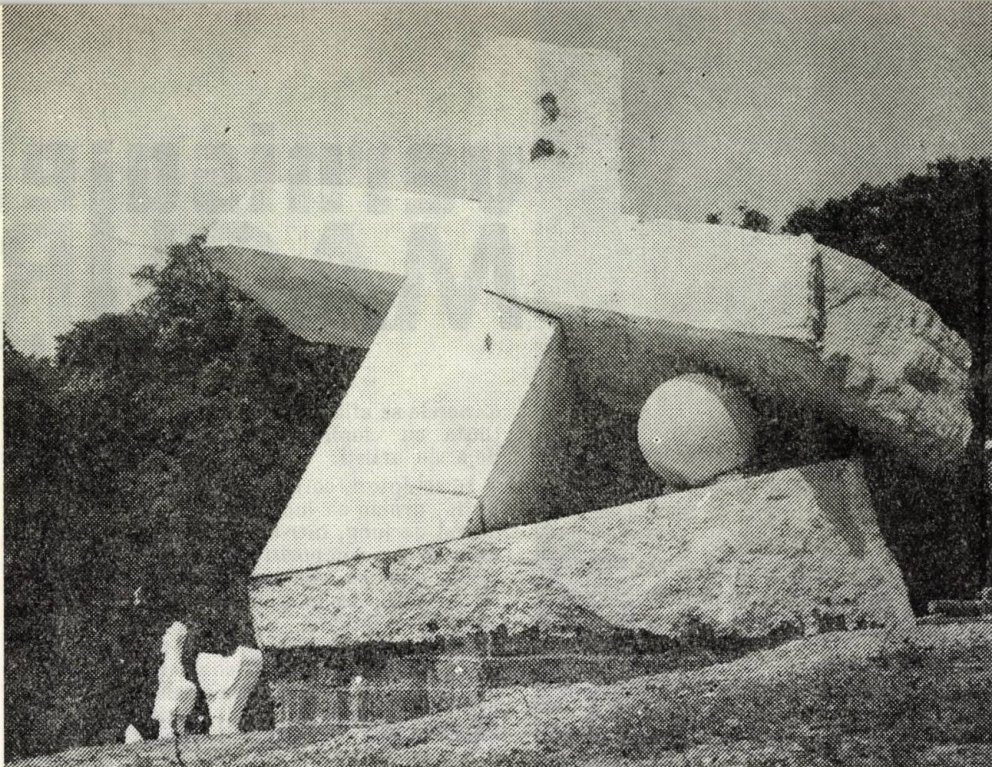
În aceste ore, sculptorii simt cum se transformă vertiginos din cioplitori în salopetă în personalități recunoscute și stimate, fiindcă o lume grăbită, amețită, plină de probleme, se agită în jur, dând valoare sacră efortului lor de pină atunci. Ocolul silvic construiește în poiană, la marginea pădurii, o masă patrată, cu latura de 30 de metri, din crengi de brad. Macaralele reasează totul perfect, sute

Iorgos Iliopolos

În vara anului 1970, Uniunea Artiștilor Plastici și Consiliul popular al județului Buzău pregăteau cu multă migală o lovitură de teatru în lumea sculpturii românești. Înființarea unei tabere de creație, unde 16 sculptori, printre cei mai talentați din generația lor, să poată lucra, timp de o lună, într-o izolare stimulatorie, de atelier în aer liber.

Ideea implica însă riscuri. În primul rând, cele de ordin organizatoric. O amplasare inaccesibilă ar fi împiedicat transportul marilor blocuri din cariera Măgura în tabără, ar fi îngreunat aprovizionarea, circulația macaralelor și a mașinilor cu utilaje. Cazarea ar fi avut un aer de improvizare. În aceste condiții, s-a optat pentru perimetrul mănăstirii Ciolanu — ctitorie din secolul al XVI-lea, cu picturi de Tattarescu și un exemplar din Tetraevanghelul lui Coresi la Biblioteca Academiei —, unde spațiile de cazare erau multumitoare. Atelierul în aer liber a fost amplasat la poalele dealului Cetățuia, într-o zonă cu largi poieni rotate.

Aurel Horuță

de țărani din Ciuta, Măgura, Tisău refac gazonul. Se „mătură” cu atenție toate sculputurile. În schimb, artiștii se plimbă cu miinile la spate, în haine sobre, privind agitația nebună pe care au declanșat-o. Spre seară, încep să sosească din București, cu mașinile, conducătorii Uniunii Artiștilor Plastici. Emoție. Apoi, o sumedenie de critici de artă, reporteri de la ziarele centrale, soțiile, prietenii artiștilor, modelele din facultate. Cu greu urcă și carul Televiziunii. Se vizitează neoficial tabăra. Nimeni nu întreabă: „a cui e lucrarea asta,” „cum se numește piatra de colo”, ci doar „cine e aici, cine e acolo, cine e dincolo”. Sculptorii, cu talentul, cu știința și cu tot meșteșugul lor au trecut deja în aceste statui.

Toată noaptea care precede vernisajul, bătrina ctitorie e luminată de focurile din deal, nimeni nu doarme de vacarmul și mulțimea cîntecelor care vin de peste tot. Apoi dimineața se lasă o liniște marțială, fiindcă se apropie ora vernisajului. Numai că un vernisaj din București nu e tot una cu un vernisaj de aici...

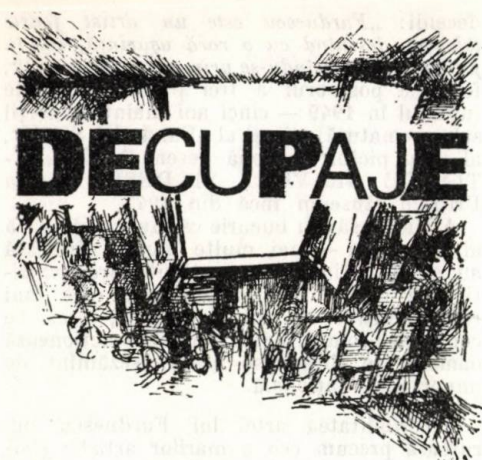
Încep să apară din păduri, pîlcuri, pîlcuri, familiile sătenilor cioplitori din Ciuta. Și-au luat mîncare pentru toată ziua și nelipsitele acordeoane. Apoi vin orașenii chemați de afișe, de zvonuri, de curiozitate, de nevoia de plimbare. Pînă la prînz, în acest creuzet natural, se string cîteva mii de oameni, care rătăcesc prin tabără, prin păduri și poiene, uimiți și încîntați de tot ce se întîmplă.

Are loc dezvelirea „pisaniei”, piatra cu numele celor 16, incizată prin tradiție de un cioplitor din Ciuta. Apoi se filmează, se aplaudă, se fotografiază. Iau cuvîntul criticii care fixează Măgura, fără să clipească, în vîrfurile piramidei artelor de la noi. Sînt înmînate diplome de participare cu antet Măgura. Acest public eterogen care aplaudă și ascultă, izbucnește în urale sau tace brusc, întîmpină pe fiecare artist cu o simpatie pe care nu o întîlnești decît pe stadion. De departe, auzi fiecare explozie de entuziasm și poți să le numeri, una cîte una, 16. Urmează o altă desfășurare de aplauze, puternică, egală, care se topește apoi cu încetul într-o stare generală de animație.

Astfel, se desfășoară, pe colinele domoale de la Ciolanu, vernisajul Măgurii. Un vernisaj sui-generis, pentru că lucrările sînt deja cunoscute de cei care, tot timpul, au fost printre artiști, în dialog cu ei, cu formele care își făceau loc spre lumină din inerția blocurilor de piatră. Fiindcă adevărata Măgură sînt loviturile neîntreprupte de țiu și buceardă, fețele albite de praf, dezordinea pietrelor, macaralele, autoșenile, mașina cu „aprovizionarea”, șirurile de cioplitori veniți în pelerinaj la artiști.

Ieri a dispărut șantierul. Azi a reapărut poiana verde, rotată, căreia alți 16 sculptori i-au completat arhitectura de templu. În fond, Măgura e o profundă realitate românească.

CORNELIU ȘTEFAN

Camera asta cumplită! Apăsători, pereții se unesc în unghiuri coplesindu-mă. Deschid fereastra să pot respira ...Și pe deasupra pereții, deși albi, au fost încărcăți cu fel de fel, de un prost gust evident. Aproape fiecare milimetru al betonului a fost ocupat, cu o grabă inexplicabilă, cu decupaje colorate sau cu fotografii în alb-negru, hîrtie oprită la limita simbolurilor imediate.

Abia reușesc să pătrund în dreptunghiul camerei încărcate. Și, odată intrată, mă arunc în bălăceala apelor oglinzii de cristal, așezată aici din lipsă de spațiu. Zvîcnetul involuntar al aruncării ochilor în apele ei, și prin ei a persoanei mele, îmi este dat de căldura de afară. Sufocantă.

Pereții mă cuprind în încețarea lor perfect geometrică, suprapunindu-se pînă la strivire.

Eu nu mai am loc. Eu, care am atitea amintiri de lăsat, unele după altele. Trebuie să le adun, altfel nu mă mai pot susține. Echilibrul meu depinde total de stringerea la un loc a acestor amintiri...

Inițial, pereții erau goi și albi, mai ales albi, și amintirile mele erau puține și incolore. Mă gîndeam: dacă le voi lipi pe albul imaculat al peretelui nu se vor distinge, apărîndu-le, astfel, de curiozitatea oricărui intrus în spațiul meu vital, geometric, calculat al camerei mele.

Acum e prea tîrziu! Acel cineva, pe care-l bănuiam intrus, s-a grăbit să umple pereții cu decupaje colorate sau negre din reviste — îl supăra albul imaculat și pur al pereților. Și, amintirile mele care au nevoie de liniște, care au prins consistență, bălăcîndu-se în voie prin hăul culorilor, aruncate în scurgerea neiertătoare a timpului, nu mai au loc!

Da, abia acum îmi dau seama cît de prețioase sînt amintirile. Am să fac orice pentru a le găsi un loc, ungher nestingherit de perspectiva vreunui decupaj din revistă.

Căutarea asta mă face să iscodesc fiecare colț. Ochii rătăcîndu-se în labirintul de chipuri, desene și culori. Forme inerte

care prind viață în concentrația căutării mele, intrînd în ritmul unui dans haotic. Mai întîi se rotesc, sar apoi caraghios în cite un colț al tăieturii, pentru ca mai tîrziu să se oprească și să-mi dea cu tifla în hohote de ris. Așa-i întotdeauna!

Nicăieri nu pot găsi un loc amintirilor mele, unde să le lipsesc unele după altele în depănarea anilor ce au trecut. Așa, le-aș fereca, apărîndu-le de tot, și, mai ales de întovășirea altor amintiri proaspete, la care nu țin deloc. Mă coplesesc cele vechi — pline de noblețea păcatului tinereții, încărcate de optimismul copilăriei. Cred că v-ați dat seama, ele erau culese de undeva din grădina copilăriei pierdute.

Anii au îngrămădit-o între pereții acestei camere, singura unde mă pot retrage. Pereții odinioară au fost albi, iar acum sînt pătați de culori stridente și forme indecente — decupaje de revistă...

Stingher — undeva în colțul dinspre răsărit al camerei — stă atîrnat un obiect vechi, o relicvă de biserică în chip de cădelniță, susținută de trei brațe prinse între ele cu trei lanțuri ce se-mpreună sus cu un inel. La căderea acestor brațe forma cădelniței lasă loc unei umbre prelungi, conturată de pîlpîirea simbului de lumină dinlăuntrul ei. Acum ea servește drept candelă, iar omul are grija de-a aprinde cu sfîntenie, bolborosînd rugăciuni deșarte, de fiecă dată bobul de lumină. În prelungirea umbrei s-a oprit ochiul, iscodind curiosotiveala ungherului. Cred că acolo își vor găsi loc amintirile...

Vor sta așa, susținute de unda de lumină, pînă la scorjirea lipiciului, apoi vor cădea undeva jos, la picioare. Atunci îmi voi permite să le calc apăsât, dar numai cu piciorul stîng, spre a-mi putea păstra echilibrul piciorului drept, căzut și el în groapa încă goală a amintirilor viitoare.

Dar camera asta e mult prea încărcată cu decupajele strident colorate strivîndu-mi speranța din umbra pîlpîirii simbului de lumină. Deschid ușa. Poftim, luați tot și nu-mi lăsați nici amintirile. Le luați? Le, detest! La naiba cu ele! La ce-mi pot servi ele acum?! Aleargă, îmi spun, să poți face rost de altele. Să ai timp să mai aduni unele inedite, pe care să le pui pe pedestal piciorului stîng, cu care ai pășit destul singur în viață, sfidător, demonstrativ, cu stîngul.

...Și cînd te gîndești că pereții sînt atît de încărcăți! Iar eu caut un loc amintirilor. Și în căutarea lui m-am trezit decupînd cu grijă figuri colorate strident sau pur și simplu în alb-negru, ce se deslîbeau indecent în rotiri amefitoare, ca un dans nupțial, oprindu-se jos, la talpa piciorului stîng.

Decupasem o mulțime de forme și culori ce s-au așezat apoi una peste alta, așteptînd să fie strivite și uitate. Abandonate...

Decupasem o mulțime de forme și culori în căutarea unui loc amintirilor mele.

CORNELIA DJIGOLA

Un mare pictor NICOLAE FURDUESCU

După două decenii, opera unui veritabil artist, pictorul Nicolae Furduescu, reîntră în circuitul valorilor naționale, grație inițiativei Muzeului de Artă din Craiova, care a organizat în 1975 prima retrospectivă, itinerată, apoi, în mai multe orașe ale țării.

Găzduită și în București, la Sala Ateneului, evenimentul a fost consemnat lapidar în două cronichete, dar, și spre cinstea instituției, și de o emisiune pe canalul *Unu* al Televiziunii. Un afiș lipsit de inspirație și redactat: grafică și pictură, nu *pictură și grafică*, mutînd accentul, iată un „mod“ de a organiza și de a fi „prezent“ al cronicarilor de specialitate, atît de prompti și generoși cu ultimele experimente, cu artiști care abia-și încep cariera, cu alții consacrați de studii după cîteva „rapide“ personale.

O mică neatenție față de cel despre care George Oprescu scria în urmă cu peste trei

decenii: „Furduescu este un artist foarte talentat, desenînd cu o rară ușurință, stăpîn pe linie, remarcîndu-se prin virtuozitate (...)“, față de posesorul a trei premii naționale (ultimul în 1949 — cinci ani înaintea morții sale premature), și cel al „Fundăției SIMU“, al unui pictor cu două desene în COLECȚIA DE GRAVURĂ ȘI DESEN de la British Museum încă din 1947.

Aflăm, însă, cu bucurie că Muzeul de Artă al României — mai multe muzee din țară au și achiziționat — a reținut spre achiziționare cîteva dintre tablourile cele mai reprezentative ale lui Furduescu, ceea ce confirmă promptitudinea cu care acționează oamenii ce diriguiesc acest așezămînt de importanță națională.

Accesibilitatea artei lui Furduescu derutează precum cea a marilor artiști: profesionist complet, la el filigranul tonurilor nu trădează absența inspirației, griurile albastre și feroase, roșurile vișinii și catifelate au transparența ploilor de vară, aristocratismul pădurilor de foioase.

De neuitat naturi statice: *cu porumb* — un verde luminos obținut parcă în creuzetele alchimistilor, *cu ulcică verde* — unde pasta densă difuzează întregului tablou aceeași uimitoare transparență, *cu mere* — ale cărei nuanțe de roșu par a fi distilate de imaginația unui solomonar.

De la scene de gen și naturi statice, pînă la peisaje și compoziții ample, Furduescu pictează cu aceeași siguranță a liniei, îndeosebi cu o știință a culorii ce amintește de flamanzi. O secretă corespondență între alegerea tonului și psihologia personajelor, sau natura transfigurată de propriile-i miracole încheagă ansambluri compoziționale de neuitat.

Armonii amintind ochiul lui Andreescu ritmează pînă la muzicalitate: portretele, autoportretele înscrisu în plastica românească memorabile psihologii — suferință, meditație gravă, purificatoare, dramatism, cenzurat sînt decantate de un fin analist căruia nu-i este străină compasiunea.

Personalitate conturată încă de la începuturile sale artistice, Furduescu, asemeni lui Petrascu (la începutul deceniului al cincilea George Oprescu va comenta dintr-un salon pe Gheață, Petrascu și Furduescu), fascinat de culoare, încearcă și izbutește jocuri și combinații de tonuri, nuanțînd-o prin suprapuneri de pastă, prin transparența reciprocă a culorilor, conferind materiei, deopotrivă, consistență dar și suavitate. Tablourile lui Furduescu — cîte au putut fi adunate deocamdată, grafica sa — cu nebănuite profunzimi de simțire — sînt străbătute de un lirism robust, niciodată ostentativ, semn al unei naturi artistice viguroase al unui crez estetic rostit ferm.

AD. NICOLAU

Cîntec

*Dar ce neterminat ocol
Mai suge cîntecul din noi
Cînd migratoarele iluzii
S-au spart pe galbenele ploi.*

*Ce face-n piață călătorul
Cu haina ruptă, ochiul dus
Că nu știu pasăre mai rară
Ca sufletul dintr-însul plins.*

*Dintotdeauna înrobît
De-o lacrimă ivită în floare
Neiertătoare lui coroană
Poartă și maci și spini de sare.*

*Ușor se-aude printre gînduri
Nemărginirea firii lui
Rătăcitorii nori pe suflet
Atomii pufoși ca niște pui.*

*Ofrandă zilei carnea-i pică
Și umbra-i fumegă uitare
Suav în zborul lui de flutur
Sugînd furtunile barbare.*

OTILIA NICOLESCU

Panoramă-n răstignire

Lui Ovidiu

*Eu vin să răstignesc apusuri
și moartea care mă-mpresoară
tot oreau să mai colind în cîmpuri
nici timpul să nu mă mai doară.*

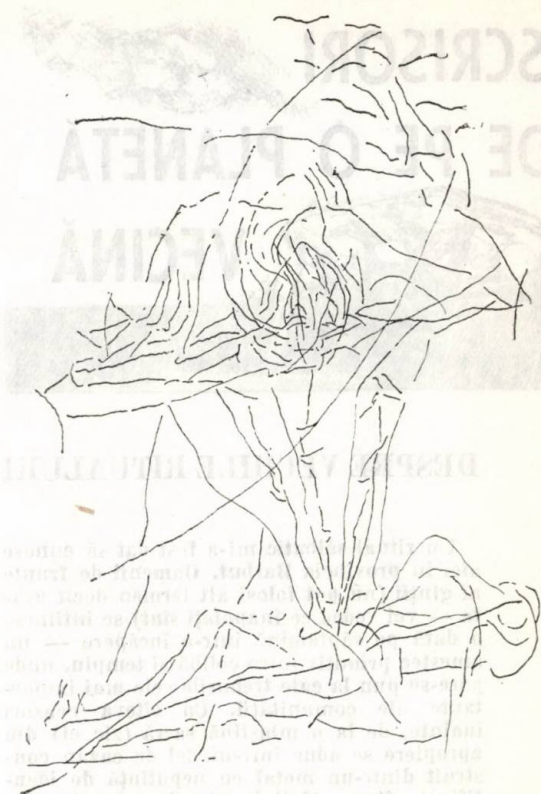
*Eu vin să răstignesc minciune
și ura care mă-mpresoară
tot oreau să mai colind în ceruri
nici timpul să nu mă mai doară.*

*Eu vin să răstignesc coroane
zorzoanele ce mă-mpresoară
tot oreau să mai colind în jale
nici timpul să nu mă mai doară.*

*Eu vin să răstignesc arginții
și scriba care mă-mpresoară
tot oreau să mai colind în Triste
nici timpul să nu mă mai doară.*

*Eu vin să răstignesc ciulinii
neghina care mă-mpresoară
tot oreau să mai colind în dropii
nici timpul să nu mă mai doară.*

*Eu vin să răstignesc cutremur
și dumnezei ce mă-mpresoară
mă răstignesc în vers pe mine
nici timpul să nu mă mai doară.*

Panoramă-n duh de stîncă

*Sînt grei, sînt grei, sînt grei, sînt grei
de-abis, de-abis umerii mei
de stei, de stei, de stei, de stei
pămîntul tremură în ei.*

*Sînt suflet vechi din os de dac
de mii de ani în mine tac
și evadez în noul cer
în patimă din joc de fier.*

*Eu sînt, din timp, un vechi roman
în răstigniri din an de an
și în Carpații mei de vis
înălț din suflet Paradis.*

*O, fraților, vă jur, vă jur
de-ntorc Eu Soarele-mprejur
vom fi, vom fi un cînt frumos
nou imn de stîncă, vechi colos.*

*Sînt grei, sînt grei, sînt grei, sînt grei
de-abis, de-abis umerii mei
de stei, de stei, de stei, de stei
vin toate neamurile-n ei.*

ION BĂNUȚĂ

SCRISORI DE PE O PLANETĂ VECINĂ

DESPRE VECHILE RITUALURI

Un ritual sălbatic mi-a fost dat să cunosc aici în provincia Barbut. Oamenii de frunte ai ginții (nu pot folosi alt termen decât gința — vei vedea ce înapoiți sînt) se întîlnesc o dată pe săptămînă într-o încăpere — un amestec primitiv între colibă și templu, unde pare-se pun la cale treburile cele mai importante ale comunității. Cu cîteva ceasuri înainte, de la o mlaștină sacră (zic ei) din apropiere se aduc într-un fel de cazan construit dintr-un metal cu neputință de identificat, cîteva găleți de nămol negru și puturos. Cazanul este așezat la intrarea în colibă. Fiecare participant înainte de a intra în incintă ia noroi cu minile-aminîndu-și se boiește pe față și-și mîzgălește cît poate mai bine și mai temeinic veșmintele de obicei sumare din cauza climatei blinde (Pare-se că, la origini, cei care se adunau aici se mînjeau cu noroi pe pielea goală. Mai tîrziu însă, din lene și civilizație, și-au dat cu acest însemn direct pe haine). Sînt zile cînd nămolul este insuficient și cazanul este umplut și cărat la locul cu pricina de cîteva ori. Este greu de precizat pentru unul strein de asemenea obiceiuri barbare ce semnificație ar putea avea un asemenea ritual. E de ajuns să spun însă că numai astfel participanții la așa-zisa dezbatere găsesc un limbaj comun: ei plutesc cu toții în același puternic miros care-i unifică. Unul singur, Sublimache, refuză cu încăpăținare și în mod programatic să participe la ritual. Pur și simplu însul are simțul igienei și nu vrea să se ungă cu noroi (Este cu siguranță unul din precursorii viitoarei civilizații aici la Barbut). Fiind întrebat odată de către un vecin indignat de ce nu se unge și el cîcă ar fi răspuns cu o țîfnă istorică: „uite-așa, d-al dracului“. Într-una din zile cîteva înși—ce înși că erau huidume — au înconjurat cazanul cu ma-

teria sacră și au pîndit sosirea sinceră și nepregătită a lui Sublimache. Cînd acesta a ajuns aici unul dintre solizii care-l așteptau s-a proțopit în fața lui și l-a întrebat, cu un glas cît mai veridic:

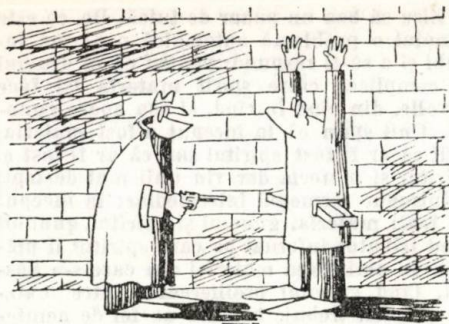
— De ce ești tu sublim măi Sublimache?

— Uite-așa d-al dracului, a zis acesta. Răspunsul lui i-a imobilizat pe loc într-un mod inexplicabil pentru o întreagă generație și de atunci umblă zvonul că Sublimache știe el ce știe. A fost de-ajuns ca să apară micile reforme. Ritualul a evoluat: participanții își dădeau cu noroi de acasă și veneau deja murdăriți. S-a renunțat deci la solemnitatea murdăririi cu el și s-a dat ritualului o nuanță de intimitate. La intrare un paznic cu nări sensibile mirosea pe fiecare în parte căzîndu-se să detecteze putoarea sacră. Nimeni nu se putea strecura aici „curat“ și „spălat“. Asta a fost prima etapă. Se creaseră însă nemulțumiri. Noroiul personal se procura cu multă greutate. Unul mai dibaci a reușit să-i convingă pe toți să renunțe și la această formulă cu condiția ca înainte și după intrunirea reprezentanților teribilei ginți să se citească un text despre funcțiile unificatoare ale noroiului sacru (se descoperise scrisul).

Între timp Sublimache făcea zilnic băi de nămol în mlaștina din apropiere. Ba, ochi mai curioși văzuseră în bătaura lui un cazan de lemn bine vopsit în culoarea nopții unde Sublimache și familia lui continuau vechiul ritual. Comportarea lui a întors pe dos întreaga gință. Statuia care i se pregătise a fost prefăcută în materie primă. Fiecare se credea dator să vie să-l întrebe pe Sublimache de ce nu mai este el atît de sublim și Sublimache răspundea invariabil: „Uite-așa, d-al dracului“. Cînd a obosit a scris p-o scîndură aceste cuvinte: „Uite-așa, d-al dracului“ și a agățat-o de creanga unui pom, deasupra porții, să știe toată lumea.

DESPRE SOMN

Populația acestei cetăți cultivă somnul ca pe cea mai drastică dintre disciplinele menite a păstra integritatea unei îndelungate și mîndre istorii. Fiecare cetățean trebuie să-și cunoască precis orele de trezie și orele de somn. Confuzia între acestea este pedepsită cu strășnicie. Relația între individ și colectivitate este reglată de relația dintre somn și trezie. Insul trebuie să doarmă cînd e singur și să fie treaz cînd e cu ceilalți. Cine adoarme frînt de oboseală în prezența celorlalți (la adunări, ședințe etc.) este privit cu foarte multă asprime. Cînd intră în viața publică fiecărui tînar i se încearcă tăria de a nu dormi ore și zile în șir. Cei mai slabi la somn au o carieră mai modestă. Cei mai

rezistenți ajung în fruntea cetății. Izvoare secrete mărturisesc însă că și aceștia dorm de rup pământul, chiar în public, ocrotiți de niște ochelari fumurii și de o mină pusă, ca din întâmplare, sub falcă.

De altfel există aici, în sfârșit, o egalitate deplină între toți cetățenii: și măturătorul și ministrul au aceleași venituri. Deosebirea este în ordine morală. Vrednicia, serviciile mai deosebite aduse cetății sînt răsplătite prin distincții speciale, diplome, decorații, medalii, glorie, recunoștință publică, stringeri de mină. În felul acesta fiecare e liber să-și manifeste talentul, personalitatea. Răspătata fiind strict spirituală matrapazlăfurile sînt aproape inexistente. Cine n-are talentul respectiv n-are de ce să se înghesuie. E drept că filozoful cetății, vestitul Abstractus a fost cuprins de o grijă incalculabilă cu privire la o utopică moleșală, lincezeală, lene, care ar putea cuprinde cu vremea pe distinșii locuitori ai cetății. Pe această temă a scris un discurs în zece volume a câte o mie de pagini fiecare. Fraza finală pe care am copiat-o demonstrează însă o luciditate absolută: „De vreme ce eu am putut scrie zece mii de pagini îngrijorant fiind de o posibilă lene ce ar amenința societatea noastră înseamnă că problema pusă este falsă; neexistînd problema nu există nici cartea pe care am scris-o.“

DESPRE TIMP ȘI GUNOI

E de mirare cum un popor ca Zbînții deși au ajuns la un ateism desăvîrșit venerază, după mai vechile sisteme totemice, pe care noi le-am depășit de mult, diverse obiecte cărora le atribuie forțe benefice: de exemplu un aparat special — ca o batoză de treierat de la noi — care înghite mari cantități de gunoi și elimină, printr-un tunel special, decenii și secole. În legătură cu acțiunea mașinăriei există o polemică între oamenii politici: unii susțin că timpul astfel eliminat înseamnă o scădere a timpului istoric, alții că timpul respectiv măsoară o creștere a aces-

tuia. După primii mașina infernală trebuie lăsată fără gunoi, fără hrană, după ceilalți ar trebui ca societatea să producă și mai mult gunoi. Cred că pînă voi pleca eu de aici cele două opinii vor ajunge să exprime o realitate medie, adică, se va ajunge, ca de obicei, conform tradiției, la un compromis. Am uitat să-ți spun că scriitorul cel mai iubit aici pe nume Mediocrus a scris cel mai echilibrat aforism: „Viitorul este un compromis între trecut și prezent.“

Dar iată o scrisoare autentică a unui cetățean de aici către alt cetățean de aici, pe care mi-a furnizat-o scriitorul cetății (care, cum se întîmplă și la noi) din curiozitate profesională, interceptează scrisorile mai interesante:

„Problema gunoiului, dragul meu, este o problemă ontologică. Nu pare la prima vedere dar așa este. Îmi aduc aminte de un amic care colinda zilnic orașul ca să dea peste o baligă autentică. Zilele trecute alteineva, din aceeași categorie a filozofilor care meditează „pe marginea gunoiului” făcea la o bere o descripție luxuriantă a baligei de vacă, de la mireasmă și culoare la constelația de gize și gizulițe care încoronează ceasuri întregi produsul respectiv. Baliga, dragii mei, zicea el, spre deosebire de alte lucruri asemănătoare, nu pute niciodată, ea doar miroase. Din această pricină se integrează firesc în circuitul natural. Un plug tras de niște boi sau de niște cai (aceste animale au o doză de universalitate dacă trăiesc și p-aici) bine hrăniți care se baligă cu multă sirguință e o viziune paradisiacă. Dacă tractorul s-ar mai și bălega din când în când ogoarele noastre ar fi avantajate. Acum cîțiva ani soacră-mea l-a trimis pe socru-meu după baligă de cal pentru lipit. Socru-meu a colindat tot satul și s-a întors cu două, trei gogonele vechi, uscate, din cealaltă eră pe care le-a azvirlit cînd a ajuns în poartă: ia mai dă-le dracu de amintiri că lipești tu și iără ele — poate găsești bășini de cal la chimicale, ia vezi, i-a zis el soacră-mi și a plecat

la Zisu să bea un pahar de țuică. De ce este gunoiul o problemă ontologică o să mă întreb și o să-ți răspund: pentru că în drumul ei complicat către spirit materia își face nevoile, din cînd în cînd, și așa apare gunoiul. Unii spun că la început a fost materia, alții că ar fi fost spiritul sau că ar fi fost și spiritul și materia dar vin unii mai deștepți și introduc termenul intermediar: la început au fost: materia, gunoiul și spiritul, gunoiul fiind tributul infernal pe care spiritul îl plătește în amintirea materiei din care s-a născut. Cînd gunoiul proliferază, între materie și spirit trebuie bănuită un fel de neînțelegeră. Și gunoiul proliferază cînd nu există baligă, adică există altceva pe care socru-meu nu-l poate aduna de pe drum să-l ducă soacră-mi pentru lipit. D-aia s-a dus socru-meu la Zisu să bea o țuică. El bănuia că există destul gunoi pe lume însă era necăjit că soacră-mea nu-l poate folosi pentru lipitul casei“. Ți-am trimis și scrisoarea cetățeanului îngrijorat de problemele cetății ca să-ți dai seama că aici indivizii par a avea o gîndire mai profundă decît aceea a colectivității, lucru care merită, din partea ta, cea mai mare atenție.

GEORGE ALBOIU

Un cetățean deschide ziarul și citește: „La Los Angeles, un om este accidentat în fiecare oră“—

Cititorul clatină din cap și spune:

Bietul om!

Un șofer de camion înspăimîntat se prezintă la jandarmerie:

— Aveți vaci negre în ținut?

— Nu!

— Cai negri?

— Nu!

— Poate cîini mari negri?

— Nu!

— Atunci l-am călcat pe preot... *

Brigitte și se înfige în fața ei:

— Și tu Brigitte, te-ai născut într-un trandafir sau o varză?

— Ei bine, spune fata, nici una nici alta! Pe mine m-a adus o barză...

— Atunci, spune puștiul, dacă am înțeles bine, nu e nici o naștere normală în familia asta...

Umor străin

Un automobilist lovește 7 persoane, 3 mașini, trimite un camion într-un copac și își termină cursa în vitrina unei benzinării.

După trei zile deschide ochii. Se află pe un pat de spital și vede un doctor în bluză albă aplecat deasupra lui.

— Ei bine, doctore? spune el.

— Ei bine, am rezultate; aveți prea puțin sînge în alcoolul dv. ...

Un băiețel de cinci ani o întreabă pe mama sa cum s-a născut ea.

— Ei, răspunde mama încurcată, ei... într-un buchet de trandafiri.

Nesatisfăcut cu atît, băiețelul își caută tatăl ca să-i pună aceeași întrebare.

— Eu am venit într-o varză, îi spune tatăl.

În disperare de cauză, puștiul se duce la sora lui

În paradisul terestru Eva îi face o scenă lui Adam.

— Te-ai întors tîrziu în seara asta. Cu cine erai?

— Pe naiba, replică Adam, dar cu cine vrei să te înșel? Nu sîntem decît noi doi aici.

Eva nu este convinsă. Așteaptă să vină noaptea

și, cînd Adam a adormit, îi numără încetîșor coastele cu virful degetelor...

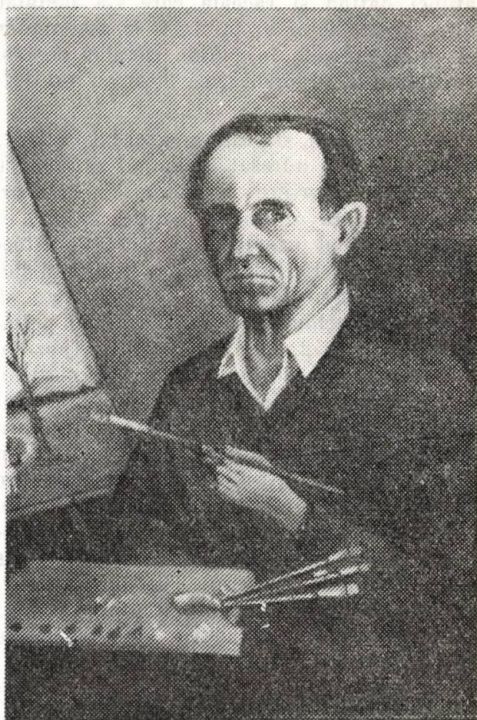
UN PICTOR ȚĂRAN:

PĂTRU MATEI TRIȚĂ

Pătru Matei Triță, s-a născut la 19 august 1909 în satul Scaeștii Doljului.

Prin 1927, când avea numai 18 ani, l-a cunoscut pe Eustațiu Stoenescu, în trecere prin Scaești, și i-a dăruit niște trandafiri, pictați după flori adevărate, nu din imaginație. Mai târziu, Eustațiu Stoenescu, aflat în culmea gloriei sale, a început desăvârșirea frescelor bisericii „Sf. Gheorghe Nou” din Craiova, ctitoria familiei sale, și timp de câteva veri, alături, pe schele, Pătru Matei Triță i-a spălat pensulele și paleta. Și, totodată, timp de trei ani a privit peste umerii acestui mare pictor — despre care însuși Pallady afirmase că are prea mult talent — spre sfîinții aceia neobișnuiți, ce își împlineau făptura în imagini ostile canoanelor artei bisericești, după schițele unui alt mare pictor, Alexandru Ciucurencu. Atunci, într-una din zile, depășindu-și atribuțiile, Pătru Matei Triță a îndrăznit să picteze, de capul lui, sub cupolă, două chipuri de sfinți, destăinuind isprava doar Annei Azvadurova. Delicat, Ciucurencu le-a retușat trăsăturile, astfel încît Eustațiu Stoenescu nici nu a remarcat sacrilegiul, și chipurile acelea pot fi văzute și astăzi sub boltă. Și amintirile lui Pătru Matei Triță din anii aceia nu mai sînt rodul imaginației. În 1937 îl vedem fotografiat pe treptele bisericii amintite, alături de Eustațiu Stoenescu, Henrietta Delavrancea și Alexandru Ciucurencu. Apoi, în 1939, printr-o carte poștală datată 30 aprilie și adresată „domnului Triță, pictor, comuna Scaești, județul Dolj”, Alexandru Ciucurencu îi scria: „Dragă Triță, am sosit la Craiova, începem lucrul. Te rog trimite-l pe State ca să fie luni la biserică, iar dumneata vii joi sau vineri, când vine și Stoenescu... Cu drag, Ciucurencu”. Apel asupra căruia Ciucurencu revine într-o altă carte poștală, datată 4 mai 1939 și adresată, de asemenea, „d-lui pictor Triță”. Nu-i plăceau orașele, și a revenit în Scaești — pentru a se căsători, la 19 octombrie 1935, cu Maria Trifan, născută și ea în Scaești, la 17 septembrie 1916 —, în ciuda promisiunii și îndemnului lui Stoenescu de a-l urma în Italia.

În vara lui 1939, când au început concentrările, Eustațiu Stoenescu și-a transformat

în bani lichizi bunurile mobile și imobile și s-a refugiat în străinătate. În schimb, Pătru Matei Triță, în aceeași vară, după câteva săptămîni de la primirea amintitelor cărți poștale de la Al. Ciucurencu, s-a prezentat la regimentul 1 A.A., care asigura apărarea antiaeriană a Bucureștilor.

Între timp, însă, destinul lui Pătru Matei Triță fusese marcat de cunoașterea unui alt mare pictor: Henri H. Catargi, peisagistul care, de cîțiva ani, obișnuia să descindă în fiecare vară în Scaeștii inundați de clorofilă. La început i-a prezentat acestuia un carton închipuind doi gușteri, morți la data la care fuseseră pictați și prinși în bolduri într-un trunchi de copac, năpădit de un mușchi fixat și el cu bolduri pe scoarță, după toate regulile aranjării naturilor moarte, deprinse de la Eustațiu Stoenescu. A primit în schimb 500 de lei pentru culori și pînze, însoțiți de în-

demnul peisagistului de a lucra mereu și de a nu osteni în a privi spectacolul vast al naturii, pînă la pragul la care va izbuti să surprindă fastul cromatic al noului de ploaie. Apoi, într-o vară, în numai patru zile, a așternut pe o pînză portretul Ecaterinei Catargi, mama peisagistului, fapt care, pe Eustațiu Stoenescu, inexplicabil, l-a deprimat, de atunci datînd și răceala care s-a instalat între acest pictor al țăranilor și acel pictor al protipendadei, în pofida cărților poștale expediate din Florența, ce încercau s-o destrame.]

A privit, deci, și peste umărul lui Pallady, care, și el, i-a adresat îndemnul să lucreze mereu, cu îngrijire și speranță. Tuturor, poate nu fără o ușoară maliție, H.H.C. îl prezenta drept ucenicul lui Eustațiu Stoenescu, dar și H.H.C., precum la timpul lui, Stoenescu, i-a oferit prea puțin răgaz să lucreze. În schimb, nu l-a uitat nici peisagistul și, în 1942, cînd a vernisat o expoziție, i-a trimis o invitație la Popești-Leordeni, și Pătru Matei Triță a ajuns la sediul asociației „Arta” însoțit de un ofițer care ținea cu tot dinadinsul să verifice dacă ostașul din subordinea sa, într-adevăr, îi cunoaște pe pictorii cu a căror prietenie se mîndrește. Curiozitate necugetată... În timpul vernisajului, văzîndu-l pe Pătru Matei Triță prins între Henri H. Catargi, Theodor Pallady, Nicolae Dărăscu, Lucian Grigorescu, Jean Al. Steriadi și Alexandru Ciucurencu, se retrage discret din sala de expoziție...

În 1957, cînd s-au împlinit cinci decenii de la marea răscoală a țăranilor, revista *Flacăra* i-a reproduș un tablou evocator, alături de propria sa fotografie și un succint medalion. Mai păstrează doar tăietura din revistă, pentru că tabloul cu pricina nu mai știe pe unde s-a rătăcit. De fapt, cartea lui de muncă ne stă la îndemînă și citim în paginile ei și cîteva adevăruri, dar și cîteva minciuni suave, care, e drept, de-a lungul anilor, l-au ajutat să rămînă cu pensula în mînă: patru clase elementare; muncitor ca profesie de bază; vopsitor ca profesie exercitată; desenator; din nou vopsitor, în acord de data aceasta; secretar dactilograf (!!!); funcționar de arhivă (!!!); încă o dată vopsitor; și, în sfîrșit, pictor (!). Nu este nici o glumă: pictor, prin decizia nr. 179 din 28 februarie 1969. Un pictor care a evitat întotdeauna să picteze după fotografii, care nu a numărat niciodată frunzele din arbori și care, în plină iarnă, visează trandafiri fastidioși.

I-a fost dat să releve tilcul ascuns al vieții lui Pătru Matei Triță primarului de azi al comunei Scaesti, Cornel Nermzoiu. La îndemnul acestuia, pictorul țăran a reînceput să aștearnă pe pînză imagini ale existenței care nedrept sînt taxate drept rod al naivității. Imaginea școlii vechi a comunei Scaesti, din care nu lipsește chipul învățătorului de pe timpuri, îmbrăcat în haine negre, a confruntat-o cu imaginea școlii noi. Într-o altă lucrare, a alăturat o casă bătrînească din Scaestii de altădată unei locuințe clădite în conformitate cu pretențiile și puterile de astăzi ale țăranilor. Sau a imaginat un grup de bărbați și femei, în costume naționale, ca să se știe cum a fost portul comunei cîndva, aici în Scaesti. Cu o remarcabilă știință a compoziției, a surprins pe o pînză ansamblul clădirilor stațiunii de mașini agricole. Acestor lucrări le-a adăugat un Decebal, pictat din imaginație, pentru că Pătru Matei Triță știe că istoria trecută ne hrănește elanurile de astăzi. Iar în decembrie 1975, toate aceste lucrări, împreună cu altele, mai vechi, au figurat într-o frumoasă expoziție vernisată de acest pictor țăran în sala „Cromatic” din municipiul Craiova. A fost, de fapt, prima lui expoziție personală.

Dincolo de toate, la 68 de ani, Pătru Matei Triță are și proiecte de viitor. Și îmi înșiră, pe nerăsuflăte, subiectele care, după părerea lui, se pretează la o pictură subțire și elevată: un anume stejar din Valea lui Pătru, cîteva locuri din lunca Jiului, staulele cooperativei agricole de producție, covercile de la hosiari, podul Răcarului, așa cum arată el azi — asigurîndu-mă că l-ar putea picta, din imaginație, și pe cel vechi —, casele vechi, acoperite cu șifă, din Valea lui Pătru, izvorul pîrîului Vistirei, apă vie, care iese și curge singură din pămînt. Și, ascultîndu-l, îmi rotesc emoționat privirile prin casa modestă a pictorului. Pe o poliță, într-un vas de pămînt, cîteva dintre pensulele tocite de care s-a folosit, pînă în ultima lui clipă, Henri H. Catargi, dăruite lui Pătru Matei Triță de soția acestuia, Aura. Pe o altă poliță, un exemplar din geografia lui Erich von Seydlitz, în planșele căreia toate plantele și animalele unui continent, sfidînd logica latitudinilor, apar laolaltă. Și, firesc, regăsesc în memorie o frază citită în jurnalul lui Pallady: „Pare paradoxal cînd spun că după ce ai văzut tigrul Vameșului Rousseau străbătînd jungla, tigrii lui Delacroix nu sînt decît studii făcute în grădina zoologică”. Tigrul lui Rousseau Vameșul, într-adevăr, străbătea o junglă de gîrniță...

MIHAI PELIN

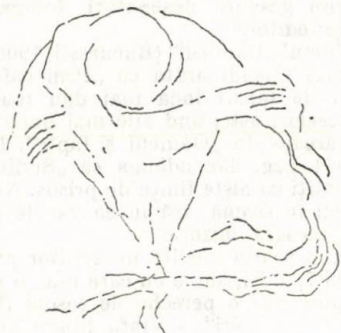
Eu mi-am clădit singurătatea... Modificări

*Eu mi-am clădit singurătatea
Piatră cu piatră, lemn cu lemn.
Am fost constructorul modest
Al mult visatului blestem.*

*Cu trudă ce-am agonisit
I-am dăruit. Visam ca piatra
Să fie înaltă, de neînvins
S-aștepte afară, umilită, soarta.*

*Ruini am construit, vestigii.
Cetate lașă, blesemată.
Am pus la temelii ei
Surisul tău de altădată.*

*Trufie e singurătatea
Trufie, ziduri, vânturi, dune...
Venii voi strigăte de spaimă...
Venii voi cîntece păgîne.*

Ceas de cumpănă

*... S-a dus aroma stînilor trufași,
S-au dus și mările egee,
Măcelărită de evenimente,
Te-ai preschimbat într-o idee.*

*Ascuns în zidul amintirii
Îmi Țes modest eliberarea.
Strig după timp să mă ajute,
Împloresc uritul, depărtarea.*

*Timpul se-ascunde, ceața moare
Și depărtarea se destramă.
Și cred că Țipătu-mi de spaimă
E visul tău care mă cheamă.*

*Și din ecoul ce-mi răspunde
În grabă te clădesc din nou
Precum ai fost, cînd m-ai iubit
Vrăjit de abur și ecou.*

*O, vis albastru, laș și trist
Tu slugă a vechilor trofee...
Măcelărită de evenimente,
Te-ai preschimbat într-o idee.*

TEODOR MAZILU

*Mă trezesc înaintea luminii
Și nu pot să ajung
La riul acela
Unde așteaptă femeia
Să mă ia în barcă
Pînă la celălalt Țarm.
Mi se recunosc prietenii
Și anii plecați,
Mi se recunoaște tot ce-am pierdut.
Ce generoasă clipa
În care-mi întind mîinile
Să-nțîmpin seara.*

Diligența de seară

*N-are nici un rost să fii trist.
Poți sta cu riul,
aerul e bun, te poți bucura
de complicitatea stelelor.
Dacă vrei, poți merge pe deal
cu arborii,
poți locui cu păsările amurgului,
poți deprinde limbajul nealterat
în care comunică florile.
Iar dacă te plictisește sporovăiala
frumosașelor aduceri aminte,
poți lua diligența de seară
să vizitezi moara de vînt.*

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Dor

*Pe unde herghelii mai pasc,
Cu spusa vîntului noptatec,
Din ape limpezi corbi se nasc,
Pierzîndu-și Țipătul tomnatec*

*Și temerea de corcitură
La buza unui vîers de har,
Cu neclintita-i scrutătură,
Încrămenită-n zîmbet de stejar.*

*Și patru zări înfiorate
Adună tot prinosul de cuvînt,
La jocul florii scăpărate
Pe sfoara strașnicului cînt,*

*Sfințită de copită pe amnar,
În tainica ochire de tilhar....*

STELIAN GRUIA

PRIMUL PREȘEDINTE AL SCRITORILOR ROMÂNI

Am găsit, parcurgînd o colecție de reviste de-acum un sfert de veac, o broșură cu coperti roșii — de fapt un extras din revista „Răzeșul”, anul I, februarie 1926. Autorul broșurii, *Virgil Caraivan*, întîiul casier al „Societății Scriitorilor Români”, pe care l-am întîlnit ultima oară prin 1967, în comuna Șuletea, Județul Iași, arată, între altele, că la 28 aprilie 1908, un grup de 20 de scriitori tineri (căci Vlahuță și Coșbuc se țineau de o parte) întrunindu-se într-o odaie a berăriei „Willhelm” din strada Edgar Quinet din București, au hotărît să înființeze „Societatea Scriitorilor Români”, eveniment despre care Emil Gîrleanu a și scris, ulterior, un amplu articol publicat în revista „Presa”, anul I, nr. 2 din 15 aprilie 1914.

Actul pe baza căruia Virgil Caraivan reia discuția controversatei probleme a datei înființării Societății este scris în întregime de către Șt. O. Iosif și semnat de Cincinat Pavelescu, I. Adanz, Virgil Caraivan, Em. Gîrleanu, L. Dăuș. D. Anghel, C. Sandu Aldea și Șt. O. Iosif.

Pentru foarte mulți dintre scriitorii tineri de azi socot că e necesar să precizez că „Societatea Scriitorilor Români” a fost creată deci, acolo, în cadrul întrunirii de la berăria Wilhelm, adică la 28 aprilie 1908, așa cum confirmă și ștampila respectivă, reproducută în lucrarea amintită, ca și o știre din ziarul „Universul” din mai, 1908.

Mai înainte, se încercase înființarea la București a unei societăți profesionale românești, în preajma revoluției de la 1848, sub denumirea de „Asociația Literară a României”. Asociația dispunea de unele fonduri cu ajutorul cărora a tipărit unele lucrări literare originale sau traduceri. După alți 18 ani, adică în 1866, în timpul locotenenței domnești, a fost înființată „Societatea literară Română”, iar în 1888, „Societatea Română Literară” care avea ca scop, de asemenea, „culegerea și cultivarea limbii, încît să se ajungă la o unitate de limbă literară”.

Demn de notat e că la 17 aprilie 1904, Adunarea deputaților — și cu patru zile mai tirziu Senatul țării — votaseră Legea pentru recunoașterea calității de persoană morală și juridică „Societății române de literatură și artă din București”, constituită înainte de 1 ianuarie 1907.

Societatea respectivă — așa cum notează cercetătorul Adrian Costa într-un articol publicat în „Limbă și literatură” vol. XXIII — 1969, își înscrisese printre scopurile sale importante apărarea proprietății literare și artistice, conlucrarea pentru progresul literelor și artelor, ajutorul mutual al membrilor, precum și crearea unui fond din care se vor servi pensiuni membrilor activi, văduvelor și copiilor lor („Monitorul Oficial” din 26 mai, 1904). Societatea n-a durat însă deoarece, între altele, îi admisesse ca membri și pe unii gravori, desenatori, fotografi și chiar pe editori!

În volumul „Impresii” (București, 1908 pag. 135) Ilarie Chendi arăta că „Prin cafelele, scriitorii de talent încă mai dau roată în jurul meselor, așteptînd zile mai bune.” Iar N. Dunăreanu în „Oameni și fapte”, București, 1961, pag. 238 adăuga că „Scriitorii... erau socotiți ca niște ființe de prisos. Neluțați de nimeni în seamă, trăiau ca vai de ei, în cea mai neagră mizerie.”

Pentru o schiță inedită un scriitor primea pe atunci 7,50 lei, sumă cu care n-ar fi putut să cumpere nici o pereche de șosoni (Virgil Cioflec — „Deslușiri” — Viața literară și artistică, nr. 13, pag. 3, anul III — 1908). Mihail Sadoveanu a fost cel dintîi care, mai tirziu, a spus răspicat: „În să fac din literatură o profesie” („Anii de cenicie” 1958, p. 315).

Așadar, în 1908, D. Anghel, Șt. O. Iosif, Cincinat Pavelescu, dar îndeosebi Emil Gîrleanu au luptat energic pentru întemeierea unei societăți a scriitorilor.

Dintre toți cei care au căutat să lămurească problema datei precise a înființării „Societății Scriitorilor” (Victor Ion Popa, Emil Gîrleanu, Gh. Vrabie, Dumitru Telleor ș.a.) cele mai serioase dovezi le aduce Virgil Caraivan, care reproduce procesul verbal încheiat la 28 aprilie 1908, la întemeierea Societății.

Atunci, adunarea generală a ales următorul Comitet de conducere: I. Adam, D. Anghel, I.A. Bassarabescu, Al. Brătescu Voinești, Virgil Caraivan, I. Ciocîrlan, Ludovic Dăuș, Nic. Dunăreanu, Al. G. Florescu, Emil Gîrleanu, Ar. Gorovei, Șt. O. Iosif, G. Murnu, D. Nanu, Cincinat Pavelescu, G. Ranetti, Mihail Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, A. Stavri, G. Sylvan.

Iată componența primului comitet executiv al „Societății Scriitorilor Români”: PREȘEDINTE: CINCINAT PAVELESCU; vicepreședinți: G. Ranetti, D. Anghel; cenzori:

C. Sandu-Aldea și Mihail Sadoveanu; ches-
tori: I. Adam și G. Murnu; secretari: Emil
Girleanu și Ludovic Dăuș; bibliotecar: Șt.
O. Iosif; casier: Virgil Caraivan.

Ulterior datei de 28 aprilie 1908, „Socie-
tatea Scriitorilor Români” și-a avut sediul
în locuința lui D. Anghel, din blocul „Luvru”
de pe Calea Victoriei. Dar, în după-amiaza
zilei de 30 ianuarie 1911, imobilul a fost
mistuit de un incendiu, încît și actele socie-
tății s-au pierdut, cu excepția celor păstrate
personal de Virgil Caraivan.

Pe coperta broșurii amintite, ca și în in-
terior, este reprodușă o fotografie a lui Cin-
cinat Pavelescu, din 1908, purtînd pălărie
tare de pai, guler „Tache Ionescu”, ținînd
în mîna dreaptă un baston. Tot în cuprinsul
broșurii sînt reproduse și cîteva scrisori ale
primului președinte al „Societății Scriito-
rilor Români” — una chiar în autograf.

Prima: „Dragă Caraivan, parcă faceți
înadins, cînd vedeți cînd sînt două sărbători
succesive și aș fi putut veni, voi puneți în-
trunirea într-o zi de lucru, cînd știți că-mi
este cu totul imposibil. Pentru ce? Nu era
mai bine simbată sau duminică? Era mai
firesc...”

A doua: „Dragă Caraivan,

Ce e figura pe care vrea să ne-o facă Minu-
lescu? Zice să-i răspund la următoarele
întrebări:

1) Ce anume ne-a hotărît să ne constituim
în societate?; 2) Este o societate generală a
scriitorilor români?; 3) Cine poate intra în
societate?; 4) Atitudinea societății față de
cei care nu se unesc; 5) Care sînt mijloacele
pentru atingerea scopului?

Răspunde urgent ce să-i răspund, ca să
nu intrăm mesa. E ceva la mijloc aici, CIN-
CINAT”.

A treia: „Scumpe Caraivan, ți-am trimis
80 de lei. Prima sumă încasată pentru socie-
tatea noastră. Am luat de la Florescu 100,
și ceva mai mult, l-am decis să rămînă în
Comitet. Dar am pledat! Fiind cam în întir-
ziere, am oprit 7 lei de la pecetie și 13 ca
să-mi plătesc drumul, la Slănic. Dar ți-i
voi restitui la venirea mea. Vezi dar că lucruri
merg bine. Lucrați la statute și regu-
lament și aranjați ceva. Eu sînt cu totul al
vostru și în special al tău. Dă-i lui Florescu
o chitanță de 100 de lei, nu uita.

Cincinat, 13 mai 1908”

M-am gîndit să fac cunoscute și trei cărți
poștale ce au figurat într-un ciclu editat pe
atunci sub denumirea „Galeria Scriitorilor
Români”. Documentele au aparținut lui
Alexandru Cazaban care mi le-a dăruit în
anul 1967. Pe una din ele, Cincinat a scris:
„Iubitului prieten Cazaban, cu cea mai mare
admirație pentru talentul său viguros 24 iu-
nie 1911.” În cea de a doua fotografie, Cin-
cinat se află într-o grădină, alături de fetița
lui. De data aceasta poartă lavalieră și pălă-
rie cu bor mare, dar nelipsitu-i baston este
și aci prezent.

În sfîrșit, în cea de a treia, executată,
neîndoielnic, mult mai tîrziu (pe verso pur-
tînd numai următoarea dedicație: „Amicu-
lui Cazaban — Cincinat”), poetul este foto-
grafiat „pe gînduri”, în bibliotecă, în fața
unei cărți deschise.

Dar cum a evoluat Societatea Scriitorilor
Români?

Dacă la început membrii fondatori se decla-
raseră împotriva... criticilor și nu-i admise-
ră în mijlocul lor, ulterior, în 1908, G. Ibră-
ileanu, Isabela Sadoveanu, Ion Scurtu, Eu-
gen Lovinescu, Ilarie Chendi erau prezenți,
unii chiar în Comitetul de conducere. Iar în-
tre 1912—1914, președintele societății, ales
prin vot secret, a fost însuși Mihail Drago-
mirescu.

Printre prevederile statutului Societății
din 1909 existau și următoarele puncte:

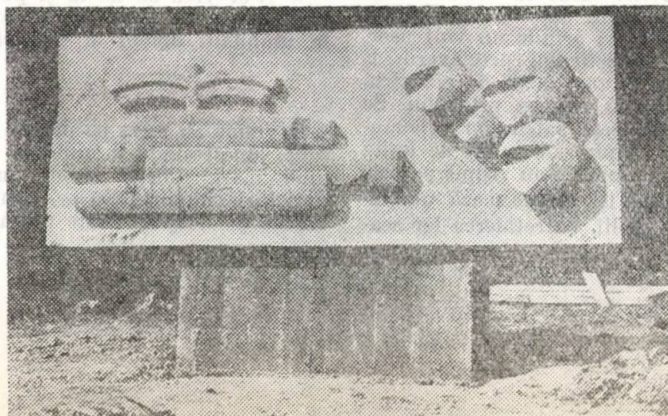
„1/ Apărarea drepturilor și intereselor mo-
rale și materiale ale scriitorilor. 2/ Ajuto-
rarea prin împrumut a scriitorilor învîră-
șiți. 3) Ajutorarea văduvelor și copiilor orfani
ai Societății 4) Ajutorarea scriitorilor tineri
și de talent”.

Cel dintîi almanah al Societății a apărut
în 1912. Ca și azi, se organizau în diferite
mari orașe ale țării șezători literare, unele
chiar sub formă de turnee. Începînd din 1916,
„Societatea Scriitorilor Români” a început să
publice și un „Buletin” propriu. Treptat,
s-au plătit pensii văduvelor unor scriitori și
s-au instituit premii literare.

La 20 ianuarie 1912, în Senat și la 21 fe-
bruarie în Adunarea deputaților, Societatea
a obținut recunoașterea calității de persoană
morală.

AL. RAICU

Radu Aftenia

AMINTIRILE POMILOR

Stă soarele înfipt drept în crucea cerului și se uită cu priviri calde la toamna care mîngîie cu culori pomii pămîntului. Printre frunzele aurii își mișcă aripile un vînt ușor, frate mai mare al zefirului primăverii. E senin, senin de ți se taie ochii de albastru. A trecut cu puțin de vremea prînzului. Se cunoaște după umbrele salcîmilor, ghemuite cumînți lîngă tulpini. A sunat de ieșire după ultima oră și copiii s-au risipit pe cele patru drumuri care își încruciează umbletul drept în fața școlii. Întrețărirea lor sea-

mănă cu un fel de floare. De-o parte și de alta se rînduiesc casele oamenilor, strîgîndu-și numele în lumină. La vremea prînzului, cînd se întorc școlarii, porțile intră într-un soi de panică. Pe rînd, la intervale scurte de timp, se deschid și se închid la loc, multe prelungindu-și nedumerirea într-o legănare înceată. Copiii se despart de două ori: o dată în fața școlii, cînd apucă fiecare pe cîte o latură a desenului, după care, oprindu-se la răstimpuri în dreptul unor garduri vopsite printre ulucile cărora răzbesc în drum culorile frunzelor de vie, se mai despart o dată. Din grupul celor mai bine de treizeci de inși care pornesc la fiecare jumătate a zilei pe drumul care leagă satul cu gara, după o vreme nu mai rămîn decît vreo cinci inși. Merg în grup. Sunt din clase diferite și au ce vorbi. Fiecare zi de școală își are povestea ei, iar copiii sînt copii; le plac poveștile. Poate că anume pentru ei au fost născocite... Încet, încet casele se răresc, toamna inundă cu grădini, trei școlari se desprind de grup pe nesimțite, doi într-o curte — sunt frați gemeni — altul într-alta, și pe drumul mai larg parcă acum, a mai rămas numai Niculae — poreclit de colegi „Satmare” din pricina tatălui său care a făcut armata în orașul cu pricina și de cînd a învățat despre el la geografie, băiatul l-a pomenit în fiecare zi de cîteva ori — și vecinul lui, Gheorghe, un copil tăcut, cu ochi senini ca albastrul de deasupra. Părinții lor își înălțaseră casele în marginea dinspre Cri-văț a satului. Niculae, vorbăreț din fire, se lăuda că soarele, cînd se scoală, în ferestrele lui se oprește mai întîi și-ntîi; mulți îl invidiau. Dincolo de grădini se pornea în galopuri line, satul. Erau colegi de bancă. Mulți, chiar și părinții, se minunau cum de se pot împăca. Pe cît era Gheorghe de tăcut, pe atît era Niculae de vorbăreț. Se aveau bine, își împrumutau cărți, hoinăreau împreună prin te miri ce cotloane ale pădurii, odată Gheorghe „își pusese obrazul” pentru colegul lui care spărsese un geam cu mingea — ce-i drept din greșeală — erau pricini destule de prietenie îndelungată. Înainte de a se despărți, băiatul își luă inima în dinți și șopti, ferindu-se parcă și de adierea vîntului:

— Spre seară, tata pleacă la Cămineasa cu grîu de sămînță.

— Și tata, vorbi Niculae rîzînd. Se duc mai mulți.

— N-or vrea să ne ia și pe noi? E lună plină și mi s-a făcut dor să ațîpesc pe saci în umbletul domol al căruțelor...

O vreme au mers pe poteca de dincolo de șanț, amestecîndu-și umbrele cu ale oamenilor mari. Căleau tăcuți, mestecînd gînduri în închipuire. Nu se porniseră încă poveștile de noapte. Peste puțin, amurgul în-

cepu să umple văzduhul ca un fum. Numai la răsărit, sus, mai curgea încă un riu de lumină...

— Cum s-or fi bătătorit potecile, Niculae? Și cum de vor fi ținând oamenii minte să calce în același loc? Tu te-ai gândit vreodată? Băiatul clătină din cap. Vezi, mie îmi vin uneori asemenea gânduri. De-aia nu prea vorbesc. Îmi place să stau în liniște și să umblu pe firele lor. Astă iarnă — mi-a fost rușine să-ți spun — într-o noapte, m-am gândit la pomi. Ziua întreagă ninsese, unind cerul cu visele oamenilor. Pomii stăteau înalți și drepti. Uitaseră parcă arșița verii trecute. Așa sînt pomii; uituci din fire! Cîțiva dintre ei, cu siguranță că nu se vor mai trezi în primăvară. De sete rădăcinile li s-au încovrigat pe sub pămînt și nimeni nu s-a gândit atunci să le care cîteva ulcioare cu apă vie! Nici măcar copiii nu s-au gândit!... Era liniște, liniște... Afară ningeau cu fulgi mari, înfloriți. Îi vedeam cum coboară din înalt, în lumina becului din poartă. Unii se dădeau de cîteva ori peste cap. Se vede că și fulgilor de zăpadă le place să cadă în lumină... Un timp nu mai scoase o vorbă. Se auzeau pietrele scrișnind sub roțile căruțelor încărcate cu grâu de samîntă. Mirat de cele auzite, Niculae nu îndrăznea să-l întrebe cum de văzuse el fulgi de ninsoare dîndu-se peste cap... Trecuseră peste pasajul liniei de tren. De-a lungul drumului își apleca umbra de noapte o pădurice de salcîmi. Sfioasă pentru că întîrziase puțin în dosul unui nor, dar rumenă la față, luna se înălța încet spre mijlocul cerului de toamnă. Și-au păstrat frunzele pînă toamna tîrziu, începu Gheorghe pe neașteptate mutîndu-și mersul de cealaltă parte a șoselei, și le-au schimbat la venirea brumei și a frigului, înșelîndu-i pe oameni, apoi au adormit pentru totdeauna. Cei din jurul lor vor sorbi cu nesat mustul zăpezii, își vor coace mugurii la soarele sfîrșitului de martie, nepăsători parcă de moartea tovarășilor de grădini. Stăpînii curților au să scormonească în jurul lor, au să-i smulgă și, fără milă, au să-i rezeze cu fierăstraiele în bucăți egale, aruncîndu-i cu nepăsare în vetrele iernilor viitoare... Nimeni nu s-a gândit încă la faptul că și pomii pot avea amintiri... Uite, bunăoară plopul din curtea babei Gherghina Olăreasa: Dacă s-ar usca, numele copilului care a încercat să atingă cerul cu fruntea, despre care povestește tata că l-au împușcat nemții în timpul războiului socotîndu-l spion, s-ar pierde. În căderea lui, băiatul trebuia să fi slobozit măcar un strigăt, pe care numai clătînarea domoală a frunzelor de plop l-a auzit. Dacă rădăcinile bradului sădit lingă crucea lui nea Ion Dinte-Negru s-ar încovriga pe sub pămînt crucea ar

putezi, s-ar lăsa pe spate, într-o dimineață s-ar prăbuși, amestecîndu-i numele cu țărîna. Casa învățătorului nostru nu și-ar mai avea rostul fără vîșnul care-l iscodește cu flori albe în fiecare primăvară prin ochiurile de sticlă ale geamului dinspre drum. Cîte vorbe rostite în lungi nopți de veghe nu vor fi ajuns pînă la el... Poate că și pe tata l-a auzit vorbind. Mă gîndesc la nunta de acum doi ani a fetei lui Marin Marcea. Ca să-i lege de casă, nea Mărin a sădit cu mîna lui, pentru ginere și pentru mireasă, doi meri gemeni. Nici nucul de lingă puțul lui Manea n-ar trebui lăsat să se usuce. N-o să se uite nicio dată, măcar că e mult de-atunci, că de una din crengile lui și-a sfîrșit zilele copilul cel mai mic al lui Dumitru Pleavă, cînd i s-a rătăcit una din vâcle Goroveilor care-i fusese dată în grijă. Pînă la sfîrșitul școlii, tata a stat singur în bancă. Au fost amîndoi într-o clasă... Da, da; pomii au amintiri. Multe amintiri au pomii. De aceea cred că n-ar trebui lăsați să se usuce. Ca să mai scutească din cale, oamenii abătuseră căruțele pe un drum de pămînt. Se auzea un zgomot înfundat, asemănător cu al unui tren care mergea pe dedesubt. Cei doi copii tăceau. Își potriviseră mersul în urma celorlalți, Gheorghe călcînd poate prin zăpada anului trecut, Niculae Satmare scormonind cu închipuirea la rădăcinile salcîmilor rămași departe, în urmă. Era o noapte tihnită, ca pictată pe o pînză de păianjen. Cu siguranță că și anul ăsta satul se va acoperi într-o iarnă bogată și luminoasă, legă Gheorghe din nou șirul vorbelor. Zăpada o să se așeze pe toți pomii. Chiar și pe cei care nu se vor mai scula în primăvară! Pe pîrtia satului se vor porni sînnii cu oplene. Din casele ninsse o să iasă fumul care o să-i scrie numele drept în cerul curat, de unde a fost semănată zăpada peste întinderi. Mă gîndesc ce s-ar întîmpla dacă ninsoarea nu s-ar așeza decît pe pomii vii. Cu siguranță că ceilalți ar rămîne nepăsători, dar ar căpăta chipul unor betegii... Multe gînduri îi mai vin în minte unui copil într-o noapte caldă de toamnă cînd calcă prin țărîna unui drum de cîmpie. Copiii pomilor nu pornesc nicio dată în urma unei căruțe, mai spuse el. Niculae ride. Ride cu gura pînă la urechi. Încearcă să-și închipuie cum ar arăta un nuc călcînd îngîmfat în virful rădăcinilor mai groase decît mîna lui, urmat de niște pomișori cît un deget. Cu siguranță că din cauza umbletului crengile tatălui s-ar lovi între ele, însemnînd drumul cu pocnetul sec al nucilor ce-și leapădă coaja de necaz. Ei își înfig rădăcinile adînc în pămînt, îl intrerupse tovarășul de școală, sugîndu-i seva pînă îl sărăcesc. Și cu toate astea au și ei o rădăcină prin care se leagă de tată sau de mamă;

sau cine știe cum s-o fi zicînd în graiul lor... De bună seamă că prin ea, la vreme de secetă, părinții se lasă pe ei ca să-și hrănească vlăstarele și să-i scape de la pieire. Cred că de aceea atunci cînd sînt răiți și mutați într-o altă parte a grădinii, cînd li se retează rădăcina asta, pomii se ofilesc deodată, aproape într-o clipire de ochi...

Deasupra lor, în înaltul cerului, parcă auzindu-le vorba și înțelegîndu-le gîndul, luna își umfla obraji și aluneca pe calea ei, abia stăpînindu-și risul... Convoiul de căruțe se opri în preajma unei fîntîni pentru popas.

De gîtul cailor fuseseră atîrnate trăistile cu ovăz. Oamenii se strinseseră roată în jurul unui foc domol, sporovîind în șoaptă ca să nu strice liniștea cîmpiei. Înfășurați în cojoace cei doi băieți tăceau, încercînd să-și potrivească culcuș deasupra sacilor. Nu dormeau. La fiecare mișcare grîul de sub ei suna, și ca să nu-i înfierbînte închipuirea, Niculae întrebă:

— Și, chiar să aibă pomii amintiri, Gheorghe?...

— De ce n-ar avea...

CONSTANTIN GEORGESCU

DIN ISTORIA ACULUI ȘI A MAȘINII DE CUSUT

Potrivit concluziilor trase de cercetătorii trecutului îndepărtat, omul a început să se îmbrace de acum cîteva sute de mii de ani. Blănurile de animale, inițial înfășurate pe corp, au început a fi prinse cu ace făcute din oase sau, mai tîrziu, din metal. Croitorul din timpurile străvechi găurea mai întîi pielea cu un instrument ascuțit, apoi trecea prin aceste găuri vine sau fișii de piele. După toate probabilitățile, la început s-a făcut o știrbătură la unul din capetele acului, spre a lega ota de el.

În decursul multor milenii, acul a rămas singurul și cel mai răspîndit instrument de cusut.

A venit însă o vreme cînd omul nu s-a mai mulțumit să execute manual această muncă migăloasă, apelînd la ajutorul mașinilor. Timplarul englez Thomas Gent a inventat primul tip de mașină de cusut. Proiectul lui a rămas însă neîntrebuințat ani de zile la biroul englez de invenții.

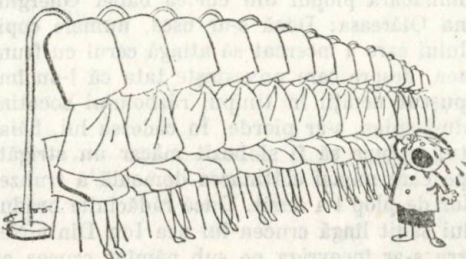
Cea dintîi mașină cu ajutorul căreia s-a cusut într-adevăr a fost mașina croitorului francez Thimonnier. Speriați că mașinile îi vor lăsa fără lucru, croitorii și lenjeresele au incitat lumea să le distrugă. Dar Thimonnier nu s-a dat bătut. A construit o nouă mașină, care făcea pînă la 200 de cusături pe minut, dar soarta i-a fost aceeași.

Mai mult succes a avut americanul Elias Howe. Mașina concepută de el în 1846 executa 300 de cusături pe minut. Inventatorul și-a vîndut proiectul în Anglia, pentru 100 de lire sterline și o parte din beneficii. Întors acasă, Howe a văzut că în absența sa a apărut o seamă de imitatori, dintre care principalul era Singer, care profita de pe urma invenției sale. Howe a intentat acțiune în justiție.

Procesul a durat cîțiva ani și s-a terminat în favoarea lui. Prin construcție, mașina lui Howe se aseamănă cu tipurile moderne. O manivelă acționa o roată, care, printr-un mecanism special, imprimă acului o mișcare pe verticală. Acul lui Howe avea urechea aproape de vîrf și în mișcarea lui antrena și așa. În momentul ridicării acului așa era agățată de suveică și astfel se făcea „cusătura”. Sabotul care deplasează stofa în mașinile moderne nu este inventat de Howe, ci de Singer, concurenții lui.

Ultima perfecționare adusă mașinii de cusut este adaptarea unui motor electric, care îi sporește și productivitatea.

Ancheta

Noastră

Rep. — EXISTĂ UN CONFLICT ÎNTRE
GENERAȚII?

DANIELA CRĂSNARU

— Nu cred în existența unui conflict între generații literare, pentru că nu are nici un fel de suport real mai ales din perspectiva istoriei culturii și în speță a istoriei literaturii. Mă gândesc că pentru noi, pentru receptorii de artă din toate timpurile este lipsit de importanță faptul dacă Schiller a fost prieten cu Goethe, dacă scriitori, muzicieni, plasticieni din diferite generații ale aceluiași timp și-au strâns mîna sau au avut divergențe de opinii; important este ceea ce au lăsat.

De aceea ideea de conflict între generațiile actuale mi se pare lipsită de importanță pentru orice fel de valorizare, de așezare axiologică a operei lor. Între indivizii sociali (indiferent de profesiunea lor) aparținînd unor generații deosebite există și probabil vor exista conflicte care provin, cred eu, din înțelegerea diferită a unei perioade de timp traversate prin acumularea deosebită a experienței (și cantității, dar și a calității).

Totdeauna tinerii sînt tentați să creadă că generațiile mai mature ar fi putut renunța la o serie de compromisuri (fără să știe ce preț ar fi avut acele renunțări). Sînt tentați să creadă că ei ar fi fost mult mai consecvenți cu ei înșiși în etape anterioare străbătute de generațiile mature pe vremea cînd erau la vîrsta primelor elanuri. Nu văd nimic rău într-o astfel de optică. Dimpotrivă, ea atestă dorința de perfectabilitate, opțiunea pentru onestitate și consecvență cu propriile idei nu totdeauna atît de ușor de realizat la modul concret. Desigur între toleranța față de realele sau presupusele erori ale celor ce ne-au premers există o gamă largă de sentimente și implicit de atitudini. Oricum, revenind la ideea de la început, îmi place să cred că pentru cîștigul literaturii noastre bine este să renunțăm la a căuta asperitățile dintre relațiile diferitelor generații de scriitori și să încercăm să găsim acel numitor comun care a dat din totdeauna noblete profesiei de scriitor, pasiunea pentru cuvîntul ce exprimă adevărul!

— Există, și dacă n-ar exista, ar trebui inventat, dar spre binele literaturii, trebuie lăsat să existe fără a mai fi și stimulat. Fiecare generație aduce în istorie nu numai o noutate biologică, demografică, ci și o noutate în domeniul **ideilor**, concepțiilor despre lume și viață, al mentalității, aduce uneori o nouă estetică.

Dar acest lucru nu înseamnă că generațiile noi operează numai prin **acțiuni de ruptură** anarhică, devorîndu-și strămoșii. Deci, fiecare nouă generație trebuie să fie avangardistă. Din păcate, de cele mai multe ori, avangardismul este înțeles greșit, tinerii furioși cerînd pur și simplu desființarea unei estetici sau a unei gramatici fără să se gîndească să le înlocuiască printr-o nouă estetică sau printr-o nouă gramatică. Iată deosebirea între **dadaistii** revoltați în absolut și **supra-realistii** revoltați pe baza unei teorii estetice, deosebirea dintre Tristan Tzara și André Breton.

Conflictul dintre o generație anterioară înzestrată și cultă și o generație nouă incultă (sau mai puțin cultă) și fără talente se soldează cu un cîștig de cauză pentru prima generație, chiar învînsă numeric (pe plan biologic). Cu alte cuvinte avangardismul ca acțiune de ruptură e una și avangardismul ca revoluție estetică și proces de creație, e alta.

Dealtfel, conflictul între generații, pe plan estetic, se duce numai între spiritele elevate, pînă la urmă marile spirite ale generației vechi aderă la climatul generației următoare, marii filozofi și poeți gîdesc și scriu pentru o epocă în formare, pentru un timp viitor. Marii poeți își au timpul și spațiul lor; astfel, la noi, Eminescu, Arghezi, Blaga și-au transgresat epoca.

Nu e mai puțin adevărat că marile spirite inovatoare, ale unei generații noi, se războiesc cu predecesorii respectîndu-i, negîndu-i argumentat, dar stimîndu-i. Acea permanență „Querelle entre les anciens et les modernes” e o lege dialectică a istoriei culturii. Dar pînă la urmă și avangardistii devin clasici, fiecare curent fiind depășit de ulterioritățile altor curente ce vin cu alte manifeste.

În rezumat înțeleg acest conflict astfel: E posibil un conflict numai între două generații culte și mai precis între ideologiile (estetice, politice, filozofice etc.) ale acestor generații și nu între administratorii schematici și ai generațiilor; conflictul e și trebuie să fie **dispută nu opresiune**, dispută pe teme de principii estetice și nu pe teme administrative (posturi, responsabilități etc.). Cuceririle administrative sînt o consecință a victoriei pe linie de ideologie și creație. Deci conflictul între **egali**, nu între învingători și învinși; de multe ori — în istorie — învingătorii sînt învinși.

RADU BOUREANU

— Am mai vorbit cindva despre pretinsul fenomen, numit „Conflict între generații“.

Ceea ce a făcut să apară drept „conflict“ între generația de „linie“, ca să-i spun astfel generației aflate încă în lucrare, în dinamică creatoare, și tinăra generație, au fost cîteva false mișcări, false probleme, false poziții, pe lângă cele reale, pe lângă dezideratele, revendicările avuabile. A fost un climat nesănătos, creat de unele confuzii și o atmosferă, de unele conflicte cuprinse într-o arie restrînsă, comentate de unele temperamente anarhice și avide, care au creat și au întreținut o stare de spirit nesănătoasă între ei și tinăra generație. Tineretul de azi ca și cel de totdeauna, este grăbit și impetuos. Dar apar și elemente fi-rești care cer ca tineretul să aibă drept la afir-

mare. Ceea ce dăunează mult interesele de grup, sau grupuri mișcîndu-se în cîmpul literaturii cu toate procedeele, admise sau neadmise, comportînd judecăți valorice mai mult sau mai puțin susținute de realități, de valori autentice, căutînd să ocupe locurile în spațiul istoriei literare și în formele de activitate precedente de literatură, încercînd să facă tabula rasa cu orice le-ar fi stat în cale în acțiunea ofensivă de acapărare a pozițiilor. Nu e nevoie să exemplificăm. Faptele sînt cunoscute.

Este însă cert că nu e vorba de un „conflict“ între generații, ci de o măsură de timp în care s-au clarificat niște poziții și detectat niște stări de fapt, stabilindu-se un echilibru logic și etic.

Nu vîrstele, ci treptele valorice, etice duc către o împlinire a sarcinii scriitorilor.

POEȚI AMERICANI

ROBERT MEZEY (n. 1935)

Atinge-o

*Eu trec pe pustiile drumuri cenușii
Pe lingă vile uscate-n spre iarnă
Forme reci de purpură și degete verzi
Și frunze fiștînd în semiobscuritate*

*Dincolo de livada desfrunzită cîmpurile
Par în flăcări. Un munte de fum
Împrăstie vîntul sterp și la rădăcinile lui
Focul mîncîcă iarba moartă cu dinți mărunți.*

*Cînd ajung acasă, soarele spre seară
S-a îngustat ca un fițil. Cînd apune
Și întunericul cade ca o mină deasupra unei
mese*

*Ni se spune că ceea ce-am iubit mai mult e pe
moarte*

*Răceala morții este chiar pe această pagină
La marginea unghiei tale. Atinge-o.*

W.S. MERWIN (n. 1927)

Amurg de iarnă

*Soarele apune în frig, fără prieteni
fără reproșuri după tot ce ne-a dat
apune necrezînd în nimic
am auzit rîl fugînd după el
cînd a dispărut
și-a adus și flautul, căci drumul e lung.*

JAMES WRIGHT (n. 1927)

Rugăciune pentru a scăpa din piața publică

*Renunț la orbitoarele ziare
aș vrea să mă odihnesc sub un copac
aceasta este singura datorie care nu înseamnă
moarte
aceasta este cea din urmă fericire a zefirului.
Deodată un fazan își flutură aripa
mă întorc numai ca să-l privesc
cum dispăre dincolo de marginea jilavă a
drumului.*

DENISE LEVERTOV (n. 1933)

Ora de culcare

*Noi sîntem o pajiște unde albinele zumzăie
Mintea și trupul ni-s îngemănate
Ca trosnetele focului în sobă
Și ochii noștri se închid
Pătura ne alunecă de pe umeri
Picotim asemeni calilor împerechiați
Pe cîmp, deși căderea rece
Dă tîrcoale patului nostru cald
Și pe zi ce trece sîntem tot mai mult
Același trup și tot mai adesea singuri.*

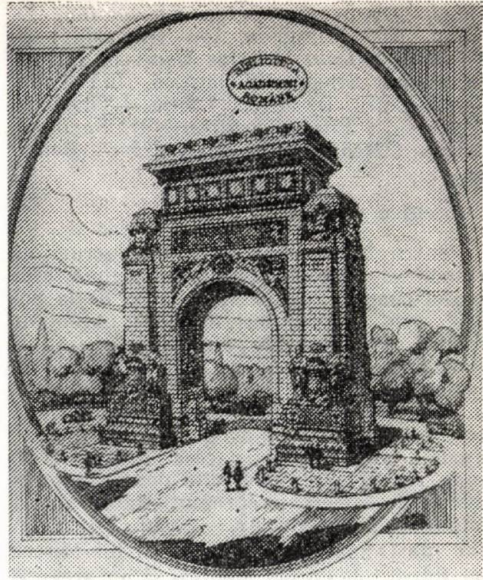
ROBERT BLY (n. 1926)

Adăpînd calul

*Ce ciudat să vrei să dai naibii
toate ambițiile!
Deodată văd cu ochi atît de clari
Albul fulg de zăpadă
Care de abia s-a așternut pe coama
unui cal.*

Traducere: DENISA COMĂNESCU

ARCUL DE TRIUMF

Așa cum l-a proiectat arhitectul Petre Antonescu

Acum cincizeci și cinci de ani Arcul de Triumf de la Șosea era gata. Fusese construit după planurile lui Petre Antonescu, arhitect apreciat, devenit cunoscut prin numeroasele sale lucrări specific românești (între acestea fiind și palatul Ministerului Lucrărilor Publice — astăzi sediu al administrației municipiului București). Arcul acesta de triumf urma să fie cel mai mare simbol al unității naționale a tuturor românilor și să reamintească generațiilor viitoare jertfa celor căzuți pentru îndeplinirea milenarului vis al neamului. Dar înainte de a fi definitivat, monumentul a devenit obiectul celei mai acerbe polemici de presă cunoscută la noi — polemică menținută de-a lungul a paisprezece ani; din 1921 și până în 1935. Începutul l-a făcut violentul *Protest al literaților și artiștilor*, publicat de presa bucureșteană în noiembrie 1921. Acest protest avea șase capete de acuzare împotriva comisiei însărcinată cu realizarea monumentului.

Cui se cuvine insulta incapacității artistice

În ziarul „Dimineața” apare, la 13 noiembrie 1921, articolul: *Monumentul neamului românesc*, în care ni se spune: «Primim, cu rugămintea de a publica, un protest adresat neamului românesc și nu comisiei încoronării, protest în care, după cum se vede, e vorba de lucrările unei comisii în vederea ridicării unui Arc de Triumf în București. Semnatarii protestului afirmă:

„Un monument comemorativ echivalează cu biblia națională a poporului care îi justifică existența; în cazul de față el trebuie să fie, prin imagine plastică, ilustrația sentimentului patriotic al efortului colectiv care a creat România Mare. Un monument de importanța acestuia nu se poate concepe deci în câteva luni, iar realizarea lui nu se poate obține decât printr-un concurs public care să încordeze toate forțele artistice disponibile. Comitetul a procedat însă contrariu, deliberând cu ușile închise, pe care nu le-a deschis decât pentru a distribui bonurile de comandă după bunul plac. Procedând astfel comisia s-a dovedit lipsită de cel mai elementar simț artistic. Protestăm fiindcă voim ca generațiile viitoare să nu ne poată arunca nouă insulta incapacității artistice, aceasta revenind, întreagă, comisiei».

Aceste acuzații căpătau o notă de excepțională gravitate datorită faptului că erau adresate unor oameni de seamă (din comisie făcând parte: mitropolitul Miron Costin, profesorul Nicolae Iorga, arhitectul Petre Antonescu și alții), și, pe de altă parte, fiindcă protestul purta semnăturile a peste cincizeci de reprezentanți ai gândirii și ai artei românești. Iată câțiva, ale căror nume sînt menționate de toate ziarele care publică protestul: *Scriitori*: Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Gib Mihăescu, V. Demetrius, Ion Vinea, C.Ardeleanu, Corneliu Moldovanu (președintele Societății Scriitorilor Români), I. Agârbiceanu, Alfred Moșoiu, Nichifor Crainic, Cezar Petrescu (directorul re-

vistei „Gindirea“), Caton Theodorian, D. Nanu, Radu Dragnea, Ion Dragoslav, D. Tomescu; *Pictori*: Marius Bunescu, D. Stoica, Nina Arbore, N.Dărăscu, T.Pallady, Camil Ressu, D. Mirea, L.Biju, I.Țincu, P. Cornescu, F.Șirato; *Sculptori*: D. Paciurea, O.Han, C.Medrea, Filip Marin, Horia Boamba.

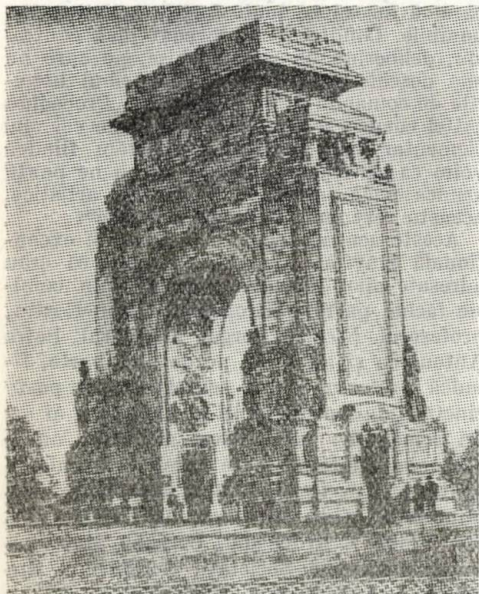
A cui e vina?

Pentru înțelegerea stării de lucruri de atunci este nevoie mai întâi de cunoașterea felului cum s-a realizat „monstrul de la Șosea“, cum era denumit, în 1924, Arcul de Triumf. În ansamblu dimensiunile inițiale din proiect corespund cu cele de astăzi: 30 de metri înălțime, iar baza 25×12 metri. În interiorul celor două picioare se află 164 de trepte care duc pe acoperiș. Fațada principală a monumentului (aceea dinspre nord), avea, de fiecare parte, câte două sculpturi (înalte de 5 metri), reprezentând: un soldat roman (sculpat de Fr. Storck), un soldat dac (de O.Späethe), un ostaș al lui Mircea cel Bătrîn (de Cornel Medrea) și un arcaș al lui Ștefan cel Mare (de Paciurea). Pe cealaltă fațadă, dinspre oraș, alte patru sculpturi: un ostaș al lui Mihai Viteazul (de Severin), un pandur al lui Tudor Vladimirescu (de Jalea), un dorobanț (de Iordănescu) și un ostaș din războiul abia terminat cu trei ani mai înainte (de Mățăoanu). Inscripțiile care însoțeau sculpturile fuseseră indicate de istoricii: Dimitrie Onciul, Vasile

Pârvan și Nicolae Iorga. Două dintre aceste inscripții: „După secole de suferințe, creștinește îndurate, și lupte grele pentru păstrarea ființei naționale, după apărarea plină de sacrificiu a civilizației umane, se îndeplini dreptatea și pentru poporul român“ (N. Iorga). „În lupta măreață pentru unitatea națională, în lupta inimoasă pentru drepturile poporului, Mihai Viteazul și Tudor Vladimirescu au dat viața lor jertfă pentru ideile ce aveau să ne ducă la biruință“ (Onciul). Alte inscripții menționează numele localităților în care s-au dat bătălii cu invadatorii țării, terminate cu biruința armatei române. La prima vedere s-ar părea că totul a fost prevăzut și realizat. Dar...

Poemul de piatră al gloriei românești

Pe lista artiștilor care au colaborat la înălțarea controversatului monument mai găsim și alte nume mari, de artiști renumiți, al cărui prestigiu pune în afara oricăror critici valoarea lucrărilor realizate: C. Baraschi, Al.Călinescu, M. Constantinescu, M. Onofrei, A. Murnu și alții. Cum se explică atunci declanșarea și menținerea polemicii care a făcut din Arcul de Triumf „un caz național“? Mai întâi au sărit pe baricade esteții — cei de bună credință — și apoi, „esteții diletanți“, cum i-a numit Nicolae Iorga. Toți la un loc au format corul protestatar împotriva procedurilor dictatoriale ale comisiei monumentului. Se denunța o pripeală condamnată pentru realizarea unui obiectiv artistic de cea mai mare importanță, aceasta „necesitînd, realmente, nu cîteva luni, ci cîteva ani de pregătire și de elaborare colectivă“ — cum menționa protestul. Vocele false ale corului alunecau pe partitura calomniei, dar oamenii cinstiți semnalau un adevăr de necontestat: graba pusă în această treabă avea un substrat politic evident. Guvernării doreau să ofere regelui Ferdinand posibilitatea de a trece pe sub acel Arc al Victoriei, la întoarcerea de la Alba Iulia, după încoronare. În felul acesta nu mai încăpea nici o îndoială că se lucra de mintuală; timpul nu îngăduia nici o întârziere. „Arcul de Triumf nu va fi altceva decît uriașul din poveste, cu picioarele de lut“ — spuneau ziarele. Proiectul arhitectului Antonescu necesita o investiție de aproape douăzeci de milioane de lei; dar finanțarea oferită nu-i pune la dispoziție decît două milioane. A fost nevoie deci să se recurgă la o soluție de provizorat, care evita lipsa de fonduri și, în același timp, făcea posibilă execuția monumentului în numai cîteva luni: s-a turnat scheletul după prevederile proiectului — trainic, din beton armat, deci definitiv; iar peste acest schelet s-a improvizat o fațadă de paiantă, sorocită să țină măcar pînă la satisfacerea orgoliului regal. Și în jurul Arcului, finisat astfel ca o baracă uriașă, provizorie, au fost amplasate lucră-

Așa cum arăta în 1922

Defilarea de la 23 August 1945

rile sculptorilor — artistic realizate, dar... din ghips, nu turnate în bronz, cum prevedea proiectul inițial. „Poemul de piatră al gloriei românești” s-a dovedit astfel a fi o construcție meschină, demnă să reprezinte cel mult fațada unui tirg sezonier de produse industriale.

Un alt monument

A doua fază a polemicii—cea mai întinsă în timp—a început în anul 1923 și a tinut până în 1935. Ea a fost stîrnită de indolența permanentă a autorităților față de „Dosarul Arcului de Triumf”. La mai puțin de un an de la prezentarea lui în public, „monstrul” de la Șosea începuse să se desfigureze, iar în 1923 era o ruină; o pată urită pe obrazul Capitalei. Timp de paisprezece ani Arcul de Triumf a antrenat în jurul cauzei sale sute de condee: scriitori, publiciști, ziariști, critici, profesori, artiști, cetățeni simpli — toți adăugînd picătura lor de amărăciune la „dosarul” împricinat. Guvernul din 1923, rușinat, audiînd protestul, a luat o hotărîre eroică: a înconjurat Arcul cu un gard de scinduri. Apoi, timp de zece ani, urechile următorilor miniștri se pare că n-au mai auzit nimic. În jurul monumentului creșteau bălării, iar sub uriașa lui arcadă se instalase o baracă în care erau „garate”, seara,

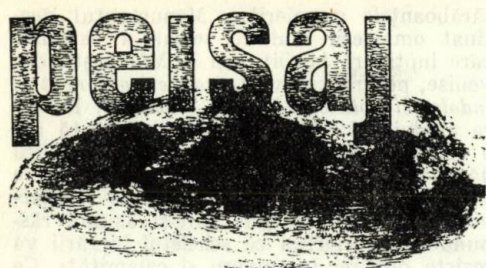
tărăboanțele gunoierilor. Monumentul destinat omagierii mai cu seamă a ostașilor care luptaseră la Oituz și la Mărășești, devenise, pe drept cuvînt, *marele monument al indolenței politicianismului românesc*. În vara anului 1923, această dulce indolență are o scurtă tresărire; se dă o decizie pentru dărîmarea Arcului, ca măsură de prevedere împotriva unei eventuale prăbușiri. Intervine însă constructorul, care-și asumă răspunderea, declarînd că scheletul lucrării va rezista oricărei intemperii și calamități. Ce bine! Atunci nu mai trebuie dărîmat; dar nici nu-l reparăm! Și polemica își continuă mersul. Care ziar din București n-a publicat măcar un singur articol împotriva „rușinei tencuite de la Șosea”? Dintr-o tăbără se striga: „Să fie dărîmat!”; iar din alta: „Să fie reparat!”. Între anii 1921—1935 s-au perindat la cirna țării 19 (nouăsprezece) guverne. Nici unul dintre ele n-a putut găsi fondurile necesare reparării monumentului. Pare de necrezut, dar acesta este adevărul. A fost nevoie de inițiativa particulară în soluționarea problemei. Un ofițer — generalul Uică — a lansat un apel adresat bunăvoinței publice, deschizînd — în aprilie 1934— o listă de subscripție. Primii care au răspuns apelului au fost ofițerii din toate garnizoanele.

Inaugurarea din 1936

Fondurile s-au strîns și constructorul — același arhitect Petre Antonescu — a reluat lucrările; după trecerea a paisprezece ani în care timp el fusese ținta principală a calomniei, urei, admirației, cinstitei aprecieri, sau relei credințe, venite din cele două tabere ale campaniei de presă. Și iată că „pata de rușine de pe obrazul Capitalei” este transformată în măreț edificiu pe care-l vedem astăzi. Au fost folosite, pentru înlocuirea paiantei, o mie de metri cubi de blocuri de piatră, dintre care, unele, au cîte cinci tone greutate. Și din nou vedem nume mari pe lista artiștilor chemați să dea înfățișare de durată lucrării: Medrea, Jalea, Onofrei, Baraschi, Călinescu, Mușat, Tureacă, Cuțescu-Storck, Verona, Costin Petrescu, Mac Constantinescu. În ziua de 1 decembrie 1936, cu ocazia sărbătoririi Unirii, sobrul și mărețul ARC DE TRIUMF este reînăgurat, pe sub bolta lui trecînd cei ce meritau prin faptele lor de arme: foști combatanți din cel de al doilea război mondial și mării mutilați. Semnatarii protestului din 1921 — cei mai mulți dintre ei — asistau la solemnitate, împăcați de ascultarea care li se dăduse; tirziu, dar cu prisosință.

Și tot pe sub acest măreț ARC DE TRIUMF aveau să treacă, nouă ani mai tirziu — la 23 August 1945— trupele române reîntoarse victorioase de pe frontul antihitlerist.

ION MUNTEANU

Niciodată n-am știut cum ar trebui să fie bunica pentru ca s-o iubesc și, ce-i mai rău, n-am simțit nevoia unor norme. Azi totul se face după un model elevat. Tot mai multă lume caută peisajul englezesc, frumos în sens cultivat, de aceea mărturisesc rușinat că nu pot să-l sufăr. Când am coborât în gară și am întrebat pe unde s-o iau ca s-ajung la Vulcanii Noroioși, cei doi funcționari în uniformă căilor ferate m-au privit neprietenos. Unul și-a declinat competența, nu era de prin partea locului, venise la ședință. Mi-a arătat cu degetul o creastă împădurită, dincolo de râu. Celălalt, mai în vîrstă, cu figură asimetrică, s-a dovedit mai vorbăreț. Mi-a făcut un expozeu despre șosele în general, despre cele care traversează ape, îndeosebi, apoi despre frumusețea județului, în termeni de o generalitate care m-au făcut bănuitor. N-am apucat să mă depărtez, după cuvenitele mulțumiri, cînd l-am auzit întrebîndu-l pe celălalt: „Unde zice că vrea să meargă?” Nemernicul era surd! Am fost silit să nu țin seamă de prețioasele indicații primite. Nu mă puteam baza decît pe fle-rul meu, adică pe nimic. În consecință, am luat-o pe unde m-au dus ochii, am trecut peste calea ferată, apoi podul, am traversat o incintă industrială, de unde am primit încă un set de informații valoroase, complet eronate, și după un lung marș pe drum presărat cu pietriș mărunt și tăios, care transformă mersul în supliciu, am ajuns într-o pustietate lugubră.

Cînd m-a ajuns din urmă autobuzul, parcursesem cam jumătate din drum. [Un localnic îmi spusese că am de mers doi kilometri, dar erau doisprezece. Pămîntenii utilizează cu mult spor două cifre, pentru mai multă ușurință, *unu* și *doi*, unu fiind evocat cînd avem de mers un km distanță, iar doi indică tot ce depășește unitatea, de exem-

plu: doi, opt, zece. Am prins greu secretul, iar între timp am mers zdravăn, pînă am rupt o pereche de încălțări ca fata din poveste. Oricum, merita. Panorama ce mi s-a înfățișat era grandioasă. Cu totul altceva decît peisajul englezesc dorit de turiștii cultivați. Lumea apare, brusc, mare și ostilă, așa cum e și cum n-o mai vedem, iluzionați de succesele tehnologiei.

Tot felul de potlogari de prin margini de piețe au început să umble prin străinătate, urcă dealuri, oftează pe faleze și notează impresii în caietele, motivînd că așa ar fi făcut Goethe cîndva. O profesoară măritată cu norocul a trimis zilele trecute o ilustrată din Taormina. Cînd am urcat drumul abrupt, zice, care duce la teatrul grec, cînd am privit apoi din înaltul lui orizontul aproape circular, zice, munții, marea și cerul — mai ales cerul —, am încercat senzația stranie a unei neașteptate și inexplicabile întoarceri. Bravos, mi-ai plăcut. Boierii noștri nu pot privi cerul românesc, li se pare prea rustic, nu e din același material ca în străinătate și, de fapt, ei înșiși, nu se trag de aici, au fost azvîrliți în Bărăgan cu totul întimplător. Abia cînd pleacă în Italia nemuritoare, pe spezele statului, adică ale mele, descoperă cerul, contemplă copacii de acolo, toți cu studii superioare, pînă la ultima frunză, trag aer în piept și au senzația că s-au întors la baștină. Tropăie energic, ca să-și scuture botinele de glodul infam al Daciei!

Am rămas o zi întreagă printre ripele vulcanului mare de la Picle. L-am privit și măsurat din ochi, l-am descîntat. Nu-mi spunea nimic nou. În semn de batjocură îmi arunca în nas bule de aer și cite un fleoșc. I-am întors spatele și am ocupat poziție pe deal. Iarbă, soare. M-am lăsat în voia lor. Nici nu mi-am dat seama cînd imprecinatul a început să spună. Ascultam uimit și cu entuziasm nebun. Priveliștea îmi arăta frumusețea și îmi era pus la dispoziție chiar codul tainelor vechi. Acum pricepeam semnalul. Odată inițiat aici, aveau să-mi fie deschise toate secretele.

Pînă am ajuns acasă, totul s-a evaporat din memorie și nu mai știam ce a fost cu acele clipe de efuziune. Probabil vreo roșătură ceva...

MIRCEA CÂRLOANȚĂ

Acum 100 de ani

„FEMEIA ROMÂNĂ“

Acum o sută de ani apăreau în întreaga țară 60 de periodice diferite: cotidiene, reviste literare, buletine, umoristice, medicale, militare, profesionale, almanahuri. Patru dintre aceste periodice mai de seamă își încep activitatea chiar în anul 1878: „Femeia română“, București — 1 ianuarie; „Bobirna-cul“, foaie săptămînală satirică și umoristică, București — 10 ianuarie; „Amicul familiei“, foaie bisăptămînală pentru toate trebuințele vieții, Gherla — 1 august; „Anunciatorul Danubian“, organ pentru utilitatea publică reciprocă, Galați — 1 noiembrie.

„Femeia română“ (al cărui centenar se va sărbători în cadrul UNESCO, anul acesta), a fost editată sub conducerea Mariei Flehtenmacher și a apărut de la 1 ianuarie 1878, pînă la 12 aprilie 1881. Mai întîi a fost bisăptămînal, apoi săptămînal subintitulat: Ziar social literar. A fost prima publicație românească în paginile căreia s-au dezbătut probleme privind drepturile femeii — ținută, la vremea aceea, într-o totală stare de înapoiere și în afara legilor.

EMIL GÎRLEANU

La 5 ianuarie 1878 s-a născut scriitorul Emil Gîrleanu. Și-a făcut debutul în revista „Arhiva Societății științifice și literare din Iași“ (condusă de A.D. Xenopol), cu poezia *Iubitei*, semnată Emilgar (iulie (1900), și

apoi cu epigrame, în numerele următoare. Editorial a debutat cu volumul *Bătrîni* (1905). În 1909 a fost președinte al Societății Scriitorilor Români, apoi director al Teatrului Național din Craiova. A murit la 2 iulie 1914.

SMÎRDANUL

La 24 ianuarie 1878 trupele române angajate în marea bătălie pentru cucerirea Vidinului, dezlănțuie un atac fulgerător, în urma căruia ocupă localitatea Smîrdan. Victoria este plătită cu jertfe grele, din rindurile noastre căzînd 1430 de ostași — morți și răniți. Un moment al atacului este văzut de pictorul Nicolae Grigorescu în valorosul său tablou: *Atacul de la Smîrdan*.

PRIMUL DOCTOR ÎN MATEMATICI

Spiru Haret, care studiază la Paris, își dă doctoratul în matematici, cu teza: *Asupra*

invariabilității axelor mari a orbitelor planetare, aducând, cu aceasta, o valoroasă contribuție mondială în probleme de mecanică cerească. Data doctoratului: 18 ianuarie 1878. Haret este astfel primul român doctor în matematici.

CURCANII

Alexandru Odobescu ține, la Ateneul Român din București, la 25 martie 1878, conferința: *Curcanii*, în care evocă momentele dramatice din bătăliile noastre ducând la Război de către vitejii noștri dorobanți. Sala, plină până la refuz, vâiește de aplauzele și ovațiile auditorilor — adresate bravilor de pe câmpurile de bătaie.

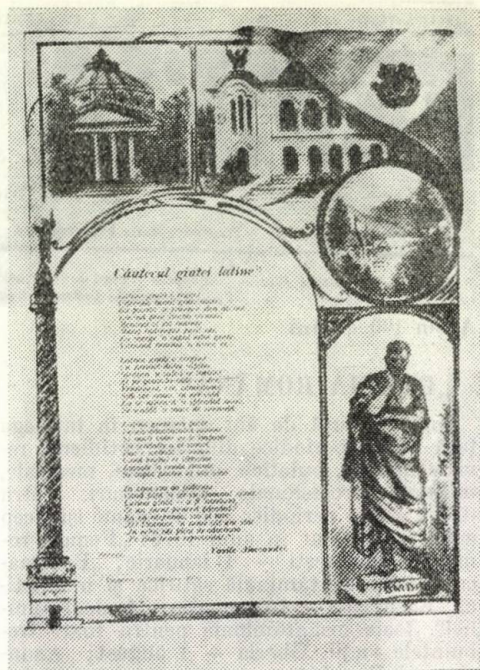

ELENA FARAGO

La 29 martie 1878 s-a născut la Birlad scriitoarea Elena Farago. A debutat în publicistica literară cu pseudonimul Fatma, în ziarul „România muncitoare” (1898). În 1906 îi apare primul volum de versuri: A condus revista „Năzuința”, la Craiova, în 1921 și a scris numeroase cărți pentru copii (m. 1954).

CINTECUL GINTEI LATINE

La Montpellier, în Franța, în cadrul unei mari serbări populare organizată la 22 mai 1878, se aude pentru prima dată *Cîntecul gîntei latine*, pus pe note de compozitorul

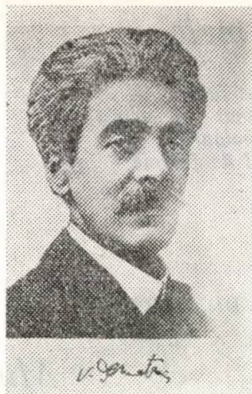

italian Marchetti. Autorul cîntecului: poetul român Vasile Alecsandri, care fusese premiat cu cîteva zile mai înainte de către Societatea pentru studiul limbilor romane. „Primiți urările ce facem pentru România și pentru Dv., care sînteți un mare poet; vi s-a acordat premiul pentru cea mai bună poezie avînd ca obiect cîntecul gîntei latine” — i se telegrafiasse lui Alecsandri, la București. Juriul concursului a oferit atunci bardului de la Mircești o cupă de argint care se păstrează astăzi la Cabinetul numismatic al Bibliotecii Academiei R.S.R.

BIBLIOTECARUL EMINESCU

[De curînd înapoiat în țară, de la Berlin, poetul Mihai Eminescu este numit, la 1 septembrie 1878, director al Bibliotecii Centrale din Iași.

V. DEMETRIUS

[La 1 octombrie 1878 s-a născut scriitorul Vasile Demetrius. Volume principale: *Versuri*, 1901, *Trepte rupte*, 1906; *Sonete*, 1914; *Tinerețea Casandrei*, 1914, *Domnul colonel*, 1921; *Vieți zdrobite*, 1926. (m. 1942).

PRIMA PUBLICISTĂ

La vârsta de 22 de ani — în decembrie 1878 — Sofia Nădejde pătrunde sfios în publicistica literară românească, prin câteva note apărute în revista „Femeia română”. La 25 martie 1879 sfiala dispăre și-i găsim numele, în aceeași revistă, sub un substanțial articol privind drepturile femeii. Mai târziu — în 1881 — Sofia Nădejde va trece la „Contemporanul”, unde va publica peste 150 de articole politice, sociale, literare. Apoi își continuă cariera de scriitoare, publicând mai multe volume de proză și teatru. Prin activitatea sa, Sofia Nădejde a fost o fruntașă notorie a generației din care a făcut parte, aflându-se prima pe lista publicistelor și scriitoarelor din secolul trecut.

NICOLAE CODREANU

La 31 decembrie 1878 a murit medicul Nicolae (Zubcu) Codreanu, întemeietorul ziarului „Socialistul” și al Cercului Socialist din București.

VASILE ALECSANDRI

(Ediție pregătită pentru Editura) Editura Literară SOCECO & Comp. BUCUREȘTI 1978

OSTAȘII NOSTRI

Un succes editorial fără precedent la noi. În luna decembrie 1878 apare ediția a doua a volumului de poezii *Ostașii noștri*, de Vasile Alecsandri. Prima ediție, apărută cu șase luni mai înainte, se epuizase de mult. În acest volum sînt cuprinse poeziile: *Odă ostașilor români* (apărută mai întîi în „Convorbiri literare”, la 1 ianuarie 1878), *Sergentul*; *Peneș Curcanul*; *Păstori și plugari*; *Frații Jderi*; *Căpitanul Romano*; *Hora de la Plevna*; *Grivița*; *Marșul Călărășilor*; precum și piesa în versuri *La Turnu Măgurele*, jucată în folosul răniților. În acel an 1878 pe buzele tuturor școlarilor erau versurile din *Peneș Curcanul*:

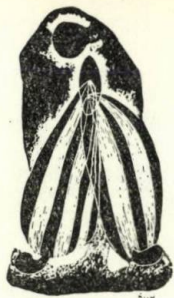
Plecat-am nouă din Vaslui
Și cu sergentul zec,
Și nu-i era, zău, nimănui,
În piept inima rece.

[.....]

ION MUNTEANU

Prea dulce gustul cărnii mele

*De mine însămi am fugit și ne-nțelegă îmi rămîne fuga
Asemeni șarpelui ce-și leapădă cămașa eu am lăsat în urmă
trupul meu de copil și prea curînd trupul meu de fecioară
și iată mă aflu nepregătită acum să-l port pe cel de femeie
Căci e prea dulce gustul cărnii mele amețitoare
cărarea străbătută de singele meu să ajungă la tine
și eu pentru aceste daruri cum aș putea să plătesc
decît pierînd de tot.*

DONA ROȘU

Aud o lacrimă...

Aud o lacrimă cum strigă în noaptea ta de
insomnie,
Aud cum buza ta de dor și de durere se sfișie,
Aud cum perna-n vis tresare, cum fugi
buimacă spre oglinzi
Și-ngenunchind îți spui mereu că dorul nu
poți să ți-l vinzi

*Aud o lacrimă cum geme și n-are leac de vindecare,
Aud că pasărea albastră rănită fu la vinătoare.
Aud topitul luminării la căpătuili tncă viu
Ce va dormi robit de dor în preadezemele sieriui.*

GEORGE CIUDAN

Priveliști din apus

*În legănări cu mine, copilărie albă,
Pod obosit sub vremuri... privești spre început,
Aleele de soare sub rochiile pufoase,
Și parcul Amintirii, topit în Absolut.*

*Mătăsurî, evantaie, fanfare militare,
Jobene și bastoane în lemn de abanos,
Cadrilul lung al vieții mereu în filfirtire,
Calești trăgînd la scară, sub nas simandicos.*

*Pe-înțelenite ronturi pufnesc acum de ris,
Motociclete în opturi, sub tinerii olăjgani,
Cînd macaraua urcă sub cer încărcătura,
Și buldozerul muscă, țărîna dintre ani.*

MIHAI MOȘANDREI

Munca

*Tămîiet se lasă dorul
lin pe cîrca mea de faur
girbovit în truda trebii,
pentru-un galben calp, nu de-aur;*

și robit de-așa migală,
la cea masă, sub un bec,
robotesc strujind frumosul...
Zilele astfel îmi trec.

*Nu solomonesc pe nime,
nice fermece nu fac,
dar mă sudui și mă blestem
singur, cînd nu viu de hac*

la vreo rimă şugubeaţă
ori găselniţă — nu fleac! —
ce mă-nvîrte pe şurubu-i,
aflu-i-aş iarba de leac!

*Ci poznaș mă dumirește
cînd scorneala o momesc
ca piciorul cel nevolnic
pîn'la urmă să-l gădesc.*

O, atunci, ea, Bucuria,
peste frunte-mi trece zborul
și mă urcă pe aripe...

*Tămîiet mă poartă dorul,
să mă prind în alte pripe.*

STEFAN POPESCU

martie 1977

Tablon

*Te sărutam ca soarele, ca ploaia.
Culorile țipau ca-n pinze de Matisse
și bucuria simfurilor goale
era și nu era un vis.
Te sărutam ca soarele, ca ploaia.*

*Și ploile cădeau ca-n vîi cînd e Aprilie
și Pan stătea pe deal uimit și renăscut,
stătea sub nou frunzar, ascuns și nevăzut
și ploile cădeau ca-n vîi cînd e Aprilie.*

ALEXANDRU IVĂNESCU

Ceas păstrat

acest poem nu-și află cuvintele
acest poem și-așteaptă cuvintele
aceste cuvinte m-așteaptă să le
rotesc
acest poem sînt poate chiar eu
pe-o masă de marmură albă întins
ca pe un pat nupțial
cuvintele se retrag în pudoare
lucii de paloare și taină
eu întind mina spre tine și spre puterea ta
iute lăcata străveziului tu deschizi
un zîmbet ca o tăcere mirositoare a tîflă
mă-ntîmpină

MARCEL GAFTON

Delmira Agustini

Poemul pe care-l scriu în fiecare seară
nu-i lipsit de tine Delmira Agustini.

dar ea venea la telefon tîrîș
certată crunt de toți ai casei

n-o întrebam nimic corbea cîntînd
rîdea cîteodată zguduind fereastră

în cuibul lor mici păsări și celeste
se pregăteau să zboare dar întîrziară.

Pe urmă veni toamna și n-a mai fost nimic.
Trei zile a plouat trei zile a dormit.

Bătui un cui pe unul din pereții cerului
și cheia i-am lăsat-o acolo și-am venit

aici la țară... Mormintul ei e proaspăt.

ION MURGEANU

Și marea

Și marea cum mîngie iar
aceleași deprinderi de piatră
și vîntul, purtat ca un zar,
sub cerul ce iar își arată
costelivele stele sclipind,
luceafărul palid de seară
și vîntul și cerul ne mint
și marea mereu ne înșeală.
Sunt iarăși prea departe
ca să știu
de ce rotesc în jurul tău
păunii,
de ce cu strigăt nopțile
tîrziu
mă cheamă acasă
umbra verde-a lunii,
sunt iarăși prea departe
să încerc
să mă întorc alături
între zodii
și amăgit de jumătăți de cerc
să vreau mereu
să pot
să le apropiu.
și marea cum mîngie iar
aceleași deprinderi de piatră
și vîntul, purtat ca un zar,
sub cerul ce iar își arată
costelivele stele sclipind,
luceafărul palid de seară
și cerul și vîntul ne mint
și marea mereu ne înșeală.

ION DRĂGĂNOIU

Cumpăna

Mă despresuri, iar mă strîngi
cu lacrima ce o plîngi,
parcă-not, ori parcă alerg
într-al ei magnetic cerc.

Sînt ostatec, liber sînt
mă înlănțui cu-n cuvînt
și cu altul mă alungi
să mă pierd pe drumuri lungi...

FLORIN COSTINESCU

anecdote

Somerset Maugham a declarat odată ziariștilor:

— În ultimul timp mă simt atât de rău, încât îmi încep ziua prin citirea rubricii „deceselor“. Și numai după ce constat, că printre cei morți nu se află și numele meu, știu că încă mai trăiesc...

Un preot s-a adresat odată lui Molière, cerindu-i să contribuie și el la construirea bisericii:

— Iubite fiu, lui Dumnezeu ești cu mult mai dator, decît oricărui creditor...

— Așa este, numai că Dumnezeu nu mă urmărește atât de aproape ca creditorii mei — răspunse Molière.

Scriitorul H. Balzac, aflîndu-se odată în Elveția, prietenii săi l-au îndemnat să

facă o excursie pe unul din virfurile munților.

— Exclus! — declară Balzac. — Față de munți am aceeași atitudine ca și față de femei. Prefer să rămîn la poalele lor.

Balzac, cunoscut prin pofta sa de mîncare, a fost odată invitat la o contesă. Meniul însă a fost atât de sărăcăcios, încît scriitorul s-a sculat flămînd de la masă. Contesa se apropie de el și-i spuse cu amabilitate:

— Scumpe maestre, îți mulțumesc pentru tovărășie, te rog să mai poțtești cîndva la masă la noi.

— Cu deosebită plăcere, doamnă, chiar și acum — răspunse Balzac.

Un cămătar bate la ușă și spune:

— Aș vrea să vorbesc cu domnul Balzac!

— Domnul Balzac nu este — răspunse menajera prin fereștrica ușii.

— Cum așa? — se miră cămătarul. — Chiar acum l-am văzut cum se uita pe fereastră!

— Păi și domnul Balzac v-a văzut!

Vorbesc doi scriitori:

— Știi, eu sînt foarte autocritic. Sînt gata să rîd mai întîi eu de mine, decît să scriu niște prostii.

— În cazul acesta tu ai o viață foarte veselă!

Un cunoscut scriitor se destăinuie prietenului său:

— Nu pot scrie, dacă nu fumez!

— Eu cred că totuși ar trebui să te lași de fumat — îl sfătui prietenul.

Actorul francez, Harry Baur era foarte pretențios. Odată a fost întrebat:

— Cu cine semănați, cu tata sau cu mama?

— Nu vreau să supăr pe nimeni — răspunse Baur.

Vorbesc două cîntărețe de Operă:

— M-am asigurat cu un milion dolari, în caz de pierderea vocii.

— Ce spui?! Și ce-ai făcut cu această avere?

Cunoscutul pictor ceh, Otakar Nejedly s-a dus odată la concert, se uită prin sală și constată cu părere de rău:

— Dumnezeuule, atîtea femei frumoase și eu sînt peisagist!

— Cartea asta este foarte interesantă, are un sfîrșit captivant.

— Dar începutul?

— Încă n-am ajuns la el...

— Care este deosebirea între bărbat și femeie?

— Bărbatul aude cu o ureche, iar prin cealaltă iese totul; femeia însă aude cu ambele urechi, iar totul iese prin gură...

POVESTE DE IARNĂ

Conform ultimelor statistici coincidența în speșă se întâmplă o dată la treisprezece cazuri. Sau o dată la treisprezece mii? Destul de rar, nu-i așa? Dar parcă poți să crezi în statistici... N-au zis ele că... În fine.

[Chestia-i că pe el îl cheamă A. Bușilă, iar pe ea o cheamă tot A. Bușilă. Asta e cazul. Există, desigur, și diferențe. Prima. După ce căsnicia lor s-a mai rodat (hahahal), pe el a început să-l cheme (ca semnătură) Ar. Bușilă, dar pe ea tot A. Bușilă. A doua. Începând cu vîrsta de treizeci și patru de ani, lui i s-a spus Muțu. Iar ei i se spunea în culisele teatrului de la vîrsta de... (n-are importanță) Hallo, Baby. A treia. La el se știe ce se ascunde în spatele gingaș (e bine?) al inițialei. După unii suspecți ar fi Arabela, după alții chiar Alabala, iar după niște măgari... În fine, n-are nici un rost să întindem vorba. Cu atît mai mult că n-are nici o legătură cu cele ce vor urma. Răi sînt oamenii! Nî, nî, nî.

Între A(r) Bușilă și A(?) Bușilă era o mare potrivire de caracter. Dar nu în sensul — dă el, dă și ea. În al sens. Adică el scria piese, iar ea era secretară literară. Iar din cînd în cînd doamna Bușilă manifesta față de directorul teatrului acea intrasigență totală cu privire la piesele pe care teatrul le juca sau se pregătea să le joace, care intrasigență (zicea directorul) o să-l bage la bala... Nu pot să termin cuvîntul. Și atunci directorul teatrului știa ce-l așteaptă. Îl așteaptă o piesă de Aristarh (Muțu) Bușilă. Și uite așa s-a făcut că Aristarh (Muțu) Bușilă (cu accent pe primul... pe primul ce?) n-avea piese inedite. Și treptat lumea începu să-l invidieze pe Aristarh (Muțu) B.

Și acum lumina veiozei cădea pe foile manuscrisului bătut la mașină. În cameră nu erau decît ei doi (A. Bușilă și A. Bușilă) și-afară nîngea liniștit. Pentru că A. Bușilă era pentru A. (Muțu) Bușilă primul (și ultimul) confident.

MUȚU: Eu zic că întîi și-ntîi să bem ceva din damigeana aia. Mi-a adus-o un admirator. (Și mă crede, domle... De unde atîta naivitate?)

DOAMNA A.B.: Dacă vrei, Mușulache... (Și totuși are niște venituri pe care nu le cunosc. De unde?)

MUȚU: E bine cînd mai bea omul un pahar, două. Trei.

DOAMNA A.B.: Două.

MUȚU: Mda. Ponderato!

A.B.: Dramaturgule!

MUȚU: Facem pace?

A.B.: Zi.

MUȚU: Citeșc?

A.B.: Ai schimbat decorul?

MUȚU: L-am schimbat.

A.B.: Așa cum ți-am zis?

MUȚU: Termină, n-auzi?

A.B.: Abstractule! Modernule!

MUȚU: Tradiționalu! Moderato! Nedesinteresato!

A.B.: Ajunge, vrei? Citește.

MUȚU: După decor?

A.B.: După. Te iert.

MUȚU: „Adapt pe pieptul tău alb clipa fericii supreme.”

A.B.: Mda.

MUȚU: Ce?

A.B.: Mda.

MUȚU: Ce mda? Ce nu-ți place?

A.B.: Mai citește o dată.

MUȚU: Adapt pe pieptul tău alb clipa fericii supreme.

A.B.: Mda.

MUȚU: Iar mda? Iar mda?

A.B.: Mda! Nu-mi place! Superficialule! Absurdistule! Mistic transcendental!

MUȚU: Ia mina de pe vasul ăla! Ia mina, n-auzi? Are zece chile!

A.B.: Și acum ce mai vrei? (Zice că m-a speriat că are zece chile și c-o să-i sparg capul. Iar eu nici măcar nu pot să-l mișc.)

MUȚU: Tot eu? (Am scăpat. Pe cuvîntul meu c-am scăpat. Mai avea puțin și vasul

ar fi alunecat și s-ar fi spart. Și-ar fi ieșit la iveală toate economiile mele. Ban cu ban.)

A.B.: Hahaha!

MUȚU: Te doare ceva?

A.B.: Hahaha!

MUȚU: Capul?

A.B. Ce-ai fi ajuns tu fără mine?

MUȚU: Un om normal.

A.B.: (Să-l iau încet și cu binișorul. Ca să înghită gălușca.) Ce înțelegi tu prin om normal?

MUȚU: Hai, lasă chestiile astea. (Vrea să-i zică de pokerul de miercuri. Ei bine, n-o să-i spun. Cine dracu m-o fi turnat? Bărbosul?)

Citim piesa sau stăm la palavre filozofice?

A.B.: Citim, citim. Îmi place foarte mult chestia asta — pe pieptul tău alb.

MUȚU: Îți place?

A.B.: Îmi place. Că e-n august.

MUȚU: Iar începi? Și cum ai vrea să fie în august? În dungi? Bleumarin cu picățele?

A.B.: Zi, zi. Nu te jena. Că de aia ți-a dat Dumnezeu o nevastă răbdătoare. Că eroina ta n-a fost la strand, n-a fost la mare, n-a umblat decolată. Nimic, nimic! Superficialule! Uritule! Platfus la platfus trage!

MUȚU: Stai! Nu mă răni! Am și eu o demnitate, nu? Când o am. Zici că nu a fost la plajă? Mda. N-avea cum dracu să nu se ducă.

A.B.: Atunci? De unde e pieptul alb? Unde e bronzul?

MUȚU: Bronzul? Mda, bronzul. Mă rog costumul de baie, chestii. Mai depinde și la ce parte a pieptului te referi. Hahaha!

A.B.: Te mai și hlizești? Vulgar retrograd!

MUȚU: Stai! Ai dreptate! Nu țipa!

A.B.: Și culoarea albă? Albul ca atare? Nu sugerează anemia? Sau tuberculoza într-un stadiu avansat?

MUȚU: Chiar tuberculoza? Gata, schimb. Pieptul tău... bronzat? Nu merge. Pieptul tău de... de aramă! Nu merge. Pieptul tău... Asta e! Am găsit. E formidabil. Ascultă: „Adast pe pieptul tău cald clipa fericirii supreme.“

A.B.: Mda.

MUȚU: Iar „mda“? Iarăși?

A.B.: Mda. De ce e cald?

MUȚU: De ce? Extraordinar. Hahaha! Termină, n-auzi? E o femeie cu draci, de aia.

A.B.: Până acum tot cu draci era și avea pieptul alb.

MUȚU: Aia a fost o greșală a trecutului. Și ce vrei?

A.B.: De ce-ți încarci fraze cu metafore?

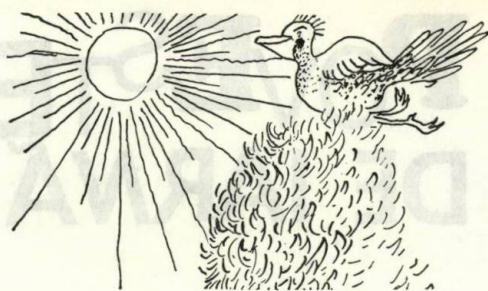
MUȚU: Metafore? Care metafore?

A.B.: Alb, cald.

MUȚU: Ce? Nemaipome... Hahaha! Mor! Chemăți Salvarea! Hahaha! Piei, satană! (Ce dracu o fi metaforă? Iar am uitat.)

A.B.: Nu uita că vorbești cu o doamnă.

MUȚU: Vorbesc cu o proastă! (Sînt mare!) Cald e metaforă? Hahaha!

A.B.: Metaforă, nemetaforă, dar fraza e încărcată. Replica, vreau să spun.

MUȚU: Încărcată?

A.B.: Foarte încărcată.

MUȚU: (Acum o fac praf.) Ascultă, pe cuvîntul tău de soție iubitoare că e încărcată?

A.B.: Extraordinar de încărcată.

MUȚU: Bine. Să tăiem și să descărcăm. Așa.

A.B.: (Muțu cedează prea ușor. Ce-o fi urmărind?)

MUȚU: Boon! Ascultă: „Adast pe pieptul tău clipa fericirii supreme“. Ei?

A.B.: Bravo.

MUȚU: Ce? Cum? Acum ai dat-o pe „bravo“? Ai renunțat la „mda“ și acum dă-i cu bravo înainte? Abuu... aru... aju... oac... ah... Să ia dracu teatrul vostru! Și pe directorul vostru stelist! Și pe mine că m-am încurcat cu voi!

A.B.: Foarte bine. Dar poate-mi spui cu ocazia asta ce-i aia clipa fericirii supreme?

MUȚU: Când o să dau foc teatrului vostru. Aia e clipa fericirii supreme. O să fie. Să am și eu o dată parte de ceva.

A.B.: Adică, nu știi. Bravo.

MUȚU: Ce? Ce „bravo“? Adică pînă acum n-ai aflat cine sînt eu, nu? Nu știi ce sînt în stare, nu? Vrei să-ți și explic, da? Ce e fericirea supremă, da? Ei bine, draga mea, e atunci cînd...

A.B.: Te rog fără vulgarități. Doamne, și cînd mă gîndesc cîți bărbai sobri sînt pe lumea asta?... Of, unde sînt zăpezile de altădată cînd îmi pupai virfurile degetelor și mă priveai în ochi ca o potaie mică și nenorocită.

MUȚU: Ca ce?

A.B.: (Am greșit-o cu potaia. Să sar repede peste asta. Altfel îl pierd din mină.) Și-acum una-două și-i dai cu şușu-mușu. Și ce replică aveai atunci... Scurtă, laconică, precisă limpede. Neîncărcată.

MUȚU: (Mă iubește. Să mă ia dracu dacă nu mă iubește.) Și asta e încărcată? Zici tu că e încărcată?

A.B.: Tu ce zici?

MUȚU: Tot încărcată e, mă? Am scos lun cuvînt.

A.B.: În primul rînd, te rog să nu-mi vorbești cu „mă“. Eu nu sînt din alea... Că nu m-ai cules de pe stradă. Trăiască egalitatea în

drepturi a femeilor cu bărbații! Jos egalitatea în drepturi a bărbaților cu femeile!
MUȚU: Dar am scos un cuvînt. Nu mai e „pieptul cald”. E piept și atît. Cred că vrei să fim dușmani. Asta e impresia mea. Sau cel puțin inamici. Că am scos un cuvînt, nu?

A.B.: Nu e vorba de cuvînte.

MUȚU: Dar de ce e vorba?

A.B.: N-ai încredere în spectatori noștri? Îi detești? Îi urăști?

MUȚU: Să mai tai ceva? Iar să tai? Să tai totul? Să-mi pun piesa pefoc? Jos dușmanii! (Să mai zic ceva? Sau ajunge? Ajunge.) Ce vrei, cucoană, de la mine?

A.B.: Mai multă sugestie.

MUȚU: Ești sigură că nu te doare capul?

A.B.: Să lași calea liberă, drum deschis, o autostradă însoțită...

MUȚU: Vorbește normal, n-auzi?

A.B.: Două cuvînte și-atît: sugestie și imaginație. Sugestia relansează imaginația, dar imaginația relansată recompensează sugestia relansatoare.

MUȚU: Tfu, trăsni-te-ar. (Știu eu unde vrea să ajungă. Sau nu știu?) Ce mai vrei de la mine?

A.B.: Tu spui așa — lalala pe pieptul tău clipa fericirii supreme. (Devine din ce în ce mai greu.) Adică, spui totul, Că lalala e asta și nu altceva. Fericirea supremă. Asta e bubă, înțelegi? Fericirea supremă.

MUȚU: Fericirea supremă e o bubă?

A.B.: Sigur. În cazul tău.

MUȚU: La mine e bubă și la tine nu e, nu?

A.B.: Trebuie să spui „clipa” și atît. Atunci ești grozav. Atunci ești mare, Mușulache. Fiecare zice ce vrea despre clipa asta. Nu trebuie să-l înnebunești cu „fericirea supremă”. Înțelegi, Mușulache? Lalala, piept, clipa și

atît, pa și pusi și să ne vedem sănătoși. (Acum începe greul.) Ia mai zi o dată replica.

MUȚU: Ce replică?

A.B.: Mai întîi aia toată și pe urmă aia recondiționată.

MUȚU: Mai întîi aia întregă: „Adast pe pieptul tău alb clipa fericirii supreme”. Și acum varianta prescurtată: „Adast pe pieptul tău clipa”.

A.B.: E formidabil, Mușulache! (Și acum ce mă fac?)

MUȚU: (De ce mi-o fi zicînd Mușulache? Ce urmărește?) Da.

A.B.: Da, da.

MUȚU: Ce „da”?

A.B.: Da, da.

MUȚU: Ce „da”? Ce „da” mai vrei?

A.B.: Clipa.

MUȚU: Ce clipă?

A.B.: Clipa. Nu-mi place cuvîntul ăsta. Mă enervează. Auzi, ce sunete are — și „clip” și „lip” și „ip”. Parcă icnește, nu? Ip! Ip. ip!

MUȚU: Ip, ip? (Ce urmărește, domnule? Sau nu urmărește nimic?)

A.B.: Ai înțeles, nu-i așa? Totuși sufletele noastre comunică. Nu-i așa, Mușulache?

MUȚU: (Au! Asta o fi?)

A.B.: Să lăsăm ca sugestia și imaginația să se rostogolească pe panta veșnic vie a sufletelor noastre!

MUȚU: Adică?

A.B.: Jos clipa! Trăiască veșnicia!

MUȚU: Adică?

A.B.: Adast. Punct. Atît. Restul e imaginație! Restul e sugestie! Replica e scurtă la maximum, viguroasă la maximum și chiar agresivă la maximum. A-dast! Ce poate fi mai frumos?

MUȚU: Chiar așa?

A.B.: Da.

MUȚU: E un da — da, sau un da „mda“?
 A.B.: E pur ca o lacrimă.
 MUȚU: Lacrima ta sau lacrima mea?
 A.B.: Ei?
 MUȚU: Adast?
 A.B.: Adast.
 MUȚU: Adast. Adică el stă acolo, ea stă acolo și el zice adast. Știi eu... E bine.
 O.K. S-a făcut! Adast.
 A.B.: Bravo, Mușulache! Bravo, bravo, braso!
 MUȚU: Pardon?
 A.B.: Bravo.
 MUȚU: Am impresia că mai vrei să zici ceva.
 A.B.: Nu chiar.
 MUȚU: Dar?
 A.B.: O mică întrebare.
 MUȚU: Șarpe cu clopoței! Mincătoare de dramaturgi!
 A.B.: O întrebare! Una mică! Mică de tot!
 MUȚU: Pleacă din casa mea! Dispari!
 A.B.: Mușule!
 MUȚU: Jos teatrul vostru prăpădit! Steliștilor! Ha! Tot noi câștigăm campionatul!
 A.B.: Mușule!
 MUȚU: Nu mai joc la voi! Jos dușmanii! Trăiască William Shakespeare!
 A.B.: Mușule!
 MUȚU: Termină cu numele ăsta idiot! Mă cheamă Aristarh Bușilă! A-ris-tarh Bu-și-lă!
 A.B.: Mușule!

MUȚU: Ce mai vrei? Ce poți să-ți mai do-rești?
 A.B.: Aș vrea să știu un lucru.
 MUȚU: Tu?
 A.B.: Eu.
 MUȚU: Mie să nu-mi umbli cu binga-banga poc-poc-poc.
 A.B.: Nu umbli cu nimic. Mai zi o dată re-plica. Aia lungă.
 MUȚU: Aia lungă? (Ce urmărește? Acu-i acu!)
 A.B.: (Poate că scap. Cine știe...) Aia lungă.
 MUȚU: „Adast pe pieptul tău alb clipa feri-cirii supreme.“
 A.B.: Bun. Și acum spune-mi replica aia scurtă.
 MUȚU: Aia scurtă?
 A.B.: Aia scurtă.
 MUȚU: „Adast.“
 A.B.: Adast?
 MUȚU: Adast.
 A.B.: Ce înseamnă cuvîntul ăsta — „adast“?
 MUȚU: Cum?
 A.B.: Ce înseamnă cuvîntul ăsta — „adast“?
 MUȚU: NU știi?
 A.B.: Nu știu.
 MUȚU: Chiar nu știi?
 A.B.: Chiar nu știu.
 MUȚU: Așa? Așa? Așa?
 A.B.: Ajutor! Săriți! Ajutor! (Poate că așa mă iartă.) Cușitul! Lasă cușitul!

LEONIDA TEODORESCU

— De ce angajați numai funcționari căsătoriți?

— Fiindcă aceștia nici-odată nu se grăbesc acasă...

Doamna Braun este foarte îngrijorată de prima ei călătorie cu avionul.

— Nu te teme, dragă, — o încurajează soțul. — Închipuiește-ți cite scrisori primim noi „par avion“ și nici una nu se pierde...

Un tânăr autor începător întreabă redactorul:

— Ați citit nuvela pe

care v-am trimis-o prin poștă?

— Da, am citit-o cu mult înainte de nașterea dumneavoastră...

anecdote

O cunoscută stea de cinema se duce la medic și înainte de a începe consultația ea întreabă:

— Să mă desbrac?

— Inutil! Sinteți actriță. Ieri am fost la cinema și v-am văzut pe ecran lat.

Un autor dramatic se destăinuie prietenului său:

— Pieseii mele nu-i priește timpul!

— Cum așa?

— Sau este timp frumos și oamenii se duc la plimbare sau plouă și stau în casă.

— Închipuți-vă ce s-a întîmplat: o mașină a călcat un coșar!

— Vezi, astăzi omul nici pe casă nu se poate feri de mașini!

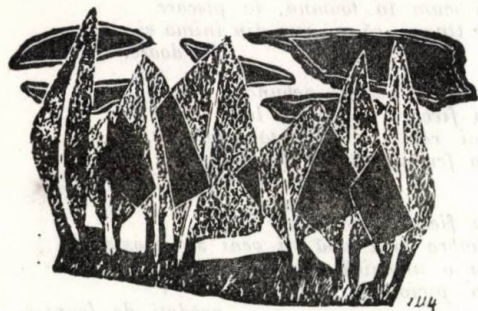
Un om politic a fost chemat să vorbească la școala unde a învățat cînd era copil:

— Zîmbetele voastre îmi redau copilăria! Dragi copii, de ce sinteți atît de fericiți?

— Pentru că dacă continuați să vorbiți, scăpăm de lecția de geografie.

TH. HOLBAN

POEȚI UCRAINIENI DIN ROMÂNIA

Odrasla

STEPAN TCACIUC

*Fulgerase și tunase viața,
Chiar deasupra leagănului meu,
Căci mă puse-n el o barză chioară...
Însă — cînd? De ce? — Nu știu nici eu...*

*Ochii-mi au furat ceva din fulger...
Tunetul am strîns în pumni tăcut...
Și de-atuncea caut loc sub soare
Eu — odrasla timpului pierdut...*

*Setea nu m-a chinuit vreodată
Chiar de drumul prin pustiu trecea...
După fulgere tinjeau doar ochii,
După tunet singele striga...*

*Dar acum odrasla oare unde-i
Sau pe unde lumii-i dă ocol?
Căci afară fulgeră și tună
Și se leagănă un leagăn gol!*

În traducerea autorului
(Din volumul „Cer despîcat”, 1971)

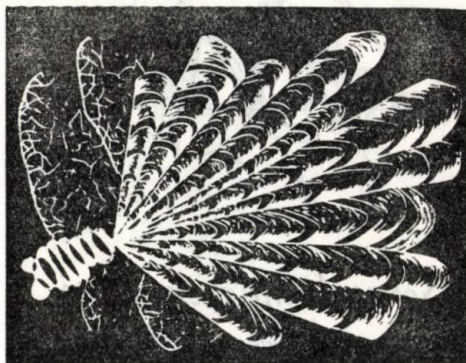
Icar

MIKOLA CORSIUC

*O, Icarule nefericit,
O, slăvite fiu al lui Dedal!
M. Voronîi*

*Nu, Icar nu putea să moară
Atîta timp, cît mai avea aripe,
Căci nici păsările
Nu mor niciodată.
Nu, Icarul-Pasăre n-a murit,
Ci numai s-a ascuns undeva,
Că să-l mai lase lumea în pace.
Nu, Icarul n-a murit,
Iar eu l-am auzit cum striga în gura mare:
„Prindeți oul și puneți-l la clocit!
În el
Morții așteaptă să se nască.”*

(Din volumul „Urmașii soarelui”, 1972)

Moartea unei nopți

MIHAÏLO NEBELEAC

*De prea mult bocet
Murise o noapte
Și s-a născut un copil
La hotarul dintre mine și apă.
S-a născut un copil!
S-a născut cerul
Și soarele,
Și florile.
S-au născut pietrele
Și mîinile,
Și inima.*

S-a născut un copil!

*Ce veseli sînt prietenii mei
Că-și șterg frunțile de broboanele zilei
Cu ștergarul nopții!*

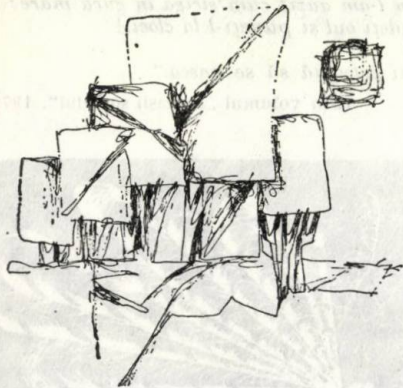
*S-a născut un copil
La hotarul dintre mine și apă!*

În românește de ȘTEFAN TCACIUC
(Din volumul „Fintiniile ochilor mei”, 1972)

Plouă

Plouă pe sufletul
fără umbrela surisului tău,
cu picături de sânge.
Răni, rostogoliri de — carne
Stirpe că mângăie
păraie de puroi
din inima strivită...
Vindecă-le cu păcatul
de poți, frumoasă,
ce te vreau uitată!...

ST. MIHĂILESCU

Sonetul independenței

Noaptea-și fumase ultima țigară
Și cu ochi de ziuă înspre viitor,
Privea țara mamă, cuprinsă de dor
Căci prea se dospise a durerii pară.

Veneau de la Smîrdan și Plevna în zbor
Hulubi de soare să-și nuntească iară,
Iubirea — un întins fără negară
Frământată de vecie-n tricolor.

Din doine și balade germinară
Lumini de eroi ce au topit nămet,
Și primăvara-și scoase pruncii-afară. —

Flori nemuritoare le string în buchet
Sărutate de vremea centenară,
Din livada gîndului acest sonet.

VIORICA NANIA

Meditația scaunului

Am obosit ținîndu-i pe-a mea rezemătoare!
Mă-nțorc cu ea în față și număr ciți rămin
Și dacă nici atunci nu scap de apăsare
Mă surp că sint bătrîn!

VASILE SMĂRÂNDESCU

Pădure nebună

În vară-ntreagă m-a ținut pădurea
Cu fața-n iarbă și cu gîndu-aiurea
Și-acum în toamnă, la plecare
Se tînguie că mă rup din inima ei
și o doare.

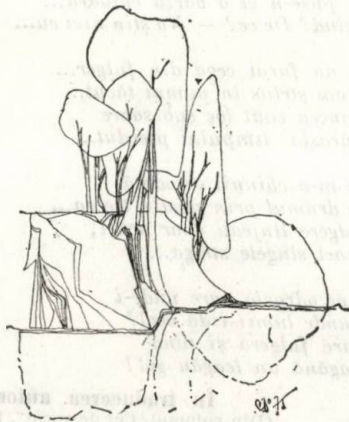
Pădure, pădure nebună
În fiecare noapte cu lună
Voi rătăci fără țintă, agale,
Ca frunza minată de vînturi
pe potecile tale.

În fiecare noapte de iarnă
Umbra mea albă va veni să se-aștearnă
Ca o ursoaică cu puii uciși
La picioarele stejarilor

prădați de frunziș.

Voi veni în fiecare zi, în fiecare dimineață
Uneori ca o ploaie, alteori ca o ceață
Sau poate ca o negură, sau ca o brumă
Voi veni, voi veni, nu te mai tîngui,
pădure nebună!

ANGELA CHIUARU

Portret comun

Ne știm din tine țară precum glia
Din trunchi învîrtejit adinc,
Nimbată de lumină fruntea arde
Devenire faptei prin cuvînt

Ne știm cu tine țară limpede sunînd
Frumosul bărbăției înțelept
Fără fisuri, armonios, fierbinte
Multiplicîndu-ți graiul cald și drept

Ne știm doar pentru tine patrie iubită
Tînăr și bătrîn -silaba bucuriei,
Pasăre și trandafir, dor și pămînt:
RESPIRAȚIE SFÎNTĂ A ROMÂNIEI!

ION MĂRGINEANU

Ca o pasăre

pe genunchii mei
sufletul copilului meu
ca o pasăre zbenguindu-se în aer...

pe deal stăm
deasupra satului
și ca iarba-mi crește pe genunchi
fraged sufletul copilului meu...

iată, îi arăt, acolo este cimitirul
unde ar trebui să fie cei
care sînt
în zidăria singelui tău...

iată, îi arăt,
corabia aceea a lui Noe
neagră și strîmbă
pusă în paianje de măr pădureț
este chiar casa bătrînească
iată, îi arăt, Cricovul

ca o claviculă argintie
printre umerii dealurilor,
iată prundul de aur
și nisipul — fard divin
căzut de pe pleoapele stelelor...

îi arăt toate acestea
și încă altele
în timp ce pe genunchii mei
sufletul copilului meu
ca o pasăre se zbenguiește în aer...

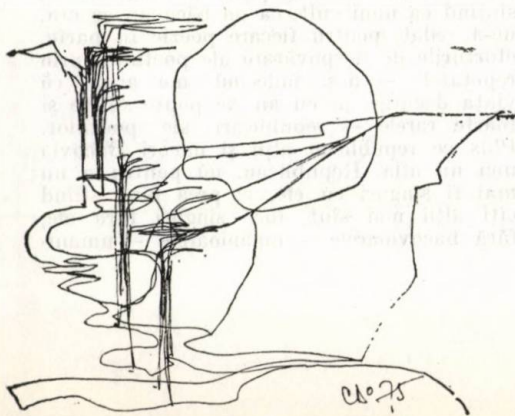
LUCIAN AVRAMESCU

Doar tu, rămîi himera

Eu n-am trecut prin lume ca regii prin palate
Și n-am avut corăbii pe-ntinsuri de porfir
N-am fost nici iertătoriu, nici dătător de
moarte

Dar nici robii credinței aceluiași martir.
Cu degete păgîne am mîngîiat icoane;
Lumini înzăpezite în ancestrale soarte
Și de m-au spart în palme sălbătice piroane
Am înțeles orbirea oglinzilor deșarte.
Miracolul iubirii nu se măsoară-n vreme
De purpură e haina extazului pierdut —
Doar tu, rămîi himera acelorăși poeme
Precum rămîne focul în flacăra-ncăput.

ION POPA ARGEȘANU

Patrie

Nu cresc pe lume numai trandafiri
dar brazda tot a patrie miroase,
prin palmele pleznite de-o prefiri
foșnește-nalt a flamuri de mătase.

Cînd lanurile lin se odihnesc
în rînduiala serii care trece,
să coborîm spre țărm unde sclipesc
lunare-arginturi pe nisipul rece.

Și coame mari de cai săltînd din valuri
se sting și se răsfiră-n undulări,
în goana lor năvalnică spre maluri
i-aduc, în somn, pe inecați călări.

Iar tu acum, în negura ușoară
ești o statuie albă, năpădită
de alge și de flori, ce te-nfășoară,
și cu brățări de sare-mpodobită.

GEORGE MARIA PRINA

Noi, preapurele...

Vom ajunge odată să numărăm
cele cîteva — rămase înafară-ne-păcate.
În ziua aceea va fi prea tîrziu
pentru dobinzi de eternitate.

Vom spune pe degete: moartea, ciuma,
fete mari nenuntite...
vom rămîne goi de cele preasfinte
de glasul sîlfidei, de pruncul cu-n dinte,
de trupul de munte, de laptele sacru;

Numărîndu-le, vom rămîne de ceară,
de sudoare, de noapte, de piclă.

Noi, preapurele cuvînte...

MIHAI MINULESCU

„AVESALOMI GEMÎND“*

(fragmente)

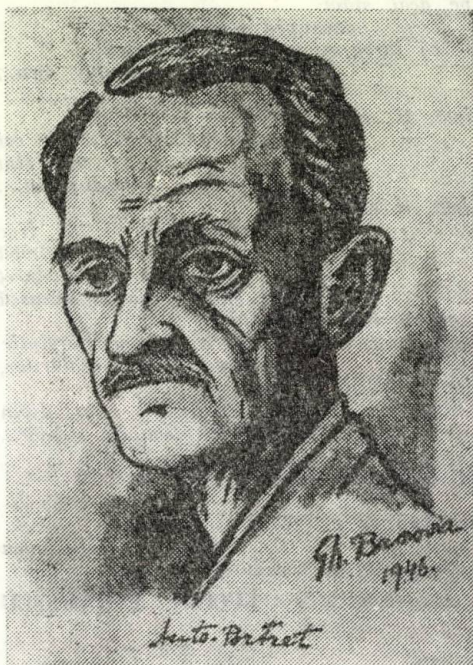
La telefon i s-a anunțat: un fost coleg.

— Dacă vă spun cine sînt, tot n-o să mă știți. N-am fost colegi de clasă. Ziceți mai bine că vă vine omul care în inundațiile din mai, acum cîțiva ani, a trăit acea aventură cu Bacovia *in petto*, despre care dumneavoastră nu se poate să nu fi aflat. *Efectul Bacovia*. Eu l-am descoperit. Îl știți, desigur, vă e acum familiar.

— Te înșeli, domnule, nu-l știu și nici n-am auzit de el. Ori mă supraestimezi, ori îți dai aere. Bacovia. Bacovia. Nu știu ce insinuezi dumneata.

— Mă miră! a zis omul care telefona. Ce e aceea că insinuez? Spun, nu insinuez.

Mateiaș: omul care-l știa pe Bacovia pe dinafară și susținea că altfel nu-l poți ști pe Bacovia. Tot el mai susținea că și Bacovia se știa tot așa, din memorie, dar el, nedistinct, prin viața lui ca și prin poezie, atunci cînd nu seria — „jalea de a nu mai putea face un vers“ și credea („voi scrie un vers cînd voi fi liniștit“, dar cînd va fi asta? pacea lui? „pace de plumb“), că nu va mai scrie niciodată, „sînt alții și un nou poet“, existența lui toată nefiind altceva decît o lungă așteptare de la o stare de poezie la alta. Cînd nu scria, își murmura poezia, nu vers cu vers, ca Mateiaș, și-o murmura ca pe un tot, ca o reprezentare și cum asta se întimpla foarte mult timp din viața lui, se putea spune, fără a exagera: cu poezia își ținea zilele. Și își ducea totodată și existența lui de om al urbei, ca fiecare, încît ajunsese să se resimtă chiar de propria lui umbră, care-l însoțea, ca un tipar al existenței sau ca un revers al ei, totuna dacă existența îi era un pretext — și o povară. Umbra lui speria și cîinii nocturni. Foarte multe ore din zi și din noapte Bacovia trăia ca un ratat. Mai rău decît a nu scrie; va scrie „versuri fără de talent“. Și nu că n-ar fi crezut în poezia lui; dar credea și în ratarea lui ca existență. Atunci, ca și cum ce i se întimpla era semn că n-a comunicat încă poeziile, că a rămas cu ele, să și le strîngă la piept, le reda oamenilor, republicindu-le, ori pe unde (că i se și cereau și el spunea că n-a mai scris nimic), adeseori prin reviste obscure, provinciale, periferice ca și existența

lui, doar-doar se va mai libera de ele. De aceea, spunea Mateiaș, eu unul am început a-i învăța și periplele poeziilor, multe din succesi am deprins, le știu pe dinafară. *Decor*: Arta 1904, Flacăra 1913, Făclia 1916. *Nevroză*: Viața nouă 1905, fără titlu, grupaj: *Poesii*, Românul literar 1906, și iar, aceeași Viața nouă, dar 1912, titlu: *Ninge ca-ntr-un cimitir*, *Absolutio* 1914, *Muzică* 1916. *Amurg de iarnă*: Versuri și proză, februarie 1914, *Seara* oct. 1914, *Gîndirea* 1923... *Gîndirea* 1923? *Vrerea lui Ion Dărie*. Bunul, generosul, filotimul. Multe succesi am învățat, de cînd, prin fericita reconstituire a lui Liviu Chiscop, le-am aflat. Liviu Chiscop, înflăcărat și prob, pasionat de Bacovia pînă la religiozitate, slujind ca unui cult, ca un băcăuan ce era, ne-a redat, pentru fiecare poezie în parte, eforturile de despovărare ale poetului, prin repetatele — deși judecînd noi acum că viața decurge an cu an, se poate spune și foarte rarele — republicări ale poeziilor. Plus ce republicau alții și uneori Bacovia nici nu afla. Republicau, nu pentru a nu mai fi singuri cu ele, ci prea bine știind cîți alții mai sînt, încă singuri fără ele, fără bacovioarele — umanioarele — umani-

* Din lucrarea UN BACOVIA

tățile, cele mai extinse umanități din câte s-au aflat: din preistorie în viitorime. Liviu Chiscop trebuia să nu înceteze a mai cerceța; și a mai găsi. Mateiaș însuși îi semnalase câteva omisiuni sau inexactități, neînsemnate. Victorie, a lui, a lui Liviu Chiscop și a oricui, fu atunci când aflară de o prezentare a lui Bacovia odată cu republicarea citorva poezii, mai de nimeni știute, într-o revistă din Brașov efemeră (...)

(...) „Acest Titu Constantin, în toamna 1927, a cântat la o serbare școlară *Serenada* de Ceaikovski... Bacovia, profesorul de Caligrafie, nu și-a făcut simțită în nici un fel prezența la serbare și scotocind acum în memoria noastră, noi, cei doi foști elevi, n-am fi putut spune cu certitudine că a asistat la serbare. Aveam motive să credem că da.

La câteva zile după serbare, puțin înainte de ora 14 (ora două după amiază, cum se spunea pe atunci), trecind, în drum spre școală, prin fața bodegii *Viata nouă*, din centrul orașului, cam peste drum de farmacia care a mai ființat pînă nu de mult, elevul Constantin a auzit bătăi în geam. Grăbit să nu întârzie la școală, n-a dat atenție. După puțin, s-a auzit strigat.

— Constantin!

Și din acea clipă elevul Constantin, fiul căpitanului, a și început să fie și el ceea ce Bacovia de mult era — un Avesalom. Cel care-i bătuse în geam și care ieșise din local și venea după dînsul, era Bacovia, profesorul de Caligrafie. (...)

(...) — Domnule profesor, întârzie la școală.

Bacovia și-a luat răspunderea pentru nesancționarea lipsei și motivarea absențelor. L-a rugat să stea cu dînsul și să-i cînte la vioară.

— Dar n-am vioara.

În local era lume puțină la acea oră. Adevărata viață a localului începea seara, de la ora 6, cu orchestra lui Ene.

— Ai să cînti pe vioara lui Ene.

Constantin nu știa pe atunci — și afla abia acum, început de decembrie 1976, de la fostul și neștiutul coleg, dela mine afla, că Bacovia, ca elev, cîntase și el la vioară. Fugea de la liceu cu colegii, de la orele ingrate și le da concerte în cîmpul zis al Poștei (azi cartierul Miorița). Acum elevul cu vioara era Constantin și Bacovia îl chemase la dînsul... Vioara lui Ene era în raft, după teighea. Chelnerul nici n-a vrut să audă. Cum are să se atingă el de vioară?

Bacovia tocmai era în bani. Avea în buzunar leafa lui de profesor luată în dimineața zilei. Bărbos, răvășit, și nevorbind, nu inspira încredere. Sta de cine știe cînd, la masa lui, sorbea rar, rar și bine, în indiferența-nemirarea chelnerilor și a obișnuiților localului. Așa-i în localul ăsta: un om

stă singur la o masă lângă fereastră, în orele după-amiezii. Bacovia s-a dus după chelner. A scos din buzunar o hirtie de cinci sute de lei și a întins-o chelnerului.

— O atenție! i-a zis. Îmi dai vioara?

— Vrei s-o cumperi?

— Nu, draguță. Să cînte băiatul 'cela. (Titu aștepta, la masa lui Bacovia.)

A mai scos o hirtie de o sută, a pus-o peste cea de cinci sute. I le-a strecurat chelnerului în buzunar. Chelnerul i-a adus vioara.

(...) Mi s-a părut că e tocmai timpul să-i spun lui Titu Constantin ce m-a adus la dînsul.

— Sigur, voiam să aflu ce se petrecea cînd erați împreună — de 6-7 ori într-o viață! este enorm! — dumneata, băiatul de optsprezece ani și Bacovia care se apropia de 50. Dar nu-mi făceam prea mari iluzii, știind că Bacovia mai mult tăcea. Iar ca să fi aflat dumneata ceva din tainele creației? A făuririi poeziei lui? Încă mai puțin probabil. Nimeni n-a fost mai discret, cu arta lui, cu făurirea, decît zgircitul cu cuvintele Bacovia. (Singura lui ne-risipă: cuvintele). Mai înainte vreme, la altă vîrstă, Bacovia, la un chef, a emis, perorat, adică în gura mare, ca un tribun, *Poema finală* și un tovarăș de pahar a avut inspirația s-o scrie. Pe atunci Bacovia încă mai bea asociat, cu toate că altfel era tot de unul singur. Se însoțea numai la băutură.

Acum, după ce-și tipărise și *Scintei* galbene înainte cu un an și după ce divulgase prin „Ateneul cultural“ mai tot conținutul viitoarelor lui plachete dinaintea ultimului război... ce-i puteai dumneata smulge — mai ales neinițiat — din taina artei lui? (Și cu toate astea: dacă mi-ai fi putut spune ce și-a scris pe bilețul, măcar o singură dată!... un cuvânt numai!) (...)

(...) Am tăcut.

— Domnule! — Titi-Constantin a împreunat palmele, a mirare, și a rugă-înduplecare. Chiar la atit nu mă așteptam.

Și l-am văzut, după puțin, că pufnește.

— Ai să zici că-s smintit... Rîd și eu ca prostul. Află că mi-e foarte greu. Pățesc și eu ca în operetă. Rîd ca să nu plîng. Rîd fiindcă mi-aduc aminte de ceva... dar e o impietate.

— Nu există impietate, cu Bacovia. El a fost un necruțător.

— Atunci... Lăutărește știi cum se spune:

Cine-n lume nu iubește...

— Împietate, într-adevăr. Pentru ea, Bacovia nu știu ce ți-ar fi făcut. Spusă la ureche, era macabră. Tare, într-un local, l-ar fi dispus. Doar știi că avea și humor.

— Nu. Nu știu.

— Atunci... nu-ți pot dovedi pe loc. Spune, Bacovia asculta de-astea... cuplete? Triviale?

— Nu. Nu cred. Deloc. Mai întîi că astea erau zbierate și el îmi cerea să cînt numai cu surdină. La „Viața nouă“, seara. nu se putea, era Ene cu orchestra, era *guristul*, te asurza — fără haut-parleur! Știi doar că așa se cînta, cît mai tare, să se aleagă omul cu ceva: să audă. *Deschide, deschide fe-rea-a-str-a-a...*

— Pe-asta îl auzeam și eu, pe-atunci. Se auzea de-afară, din stradă. Și: ... *jur pe epoleții mei/ Că m-am atăcat.*

— E altceva. E din dandanaua cu Bacăul.

— O știi, domnule Titi. Eu numai de astea aveam parte, nu de ale dumitale, fiindcă astea se auzeau și din depărtare, de oriunde. Adormeam cu ele, vesel mă trezeau din somn tot ele. *Mă cheamă Jenică/ Sint șofer de meserie/ Și pe la scandaluri/ Mă găsești cînd crei...*

— E mai veche, de prin 1922 mi se pare, cînd abia apăruseră șoferii.

— Și se speriau caii de mașini. Și se-ngrozeau birjarii. Șoferul se voia director de opinie — sau așa pretindea cîntecul:

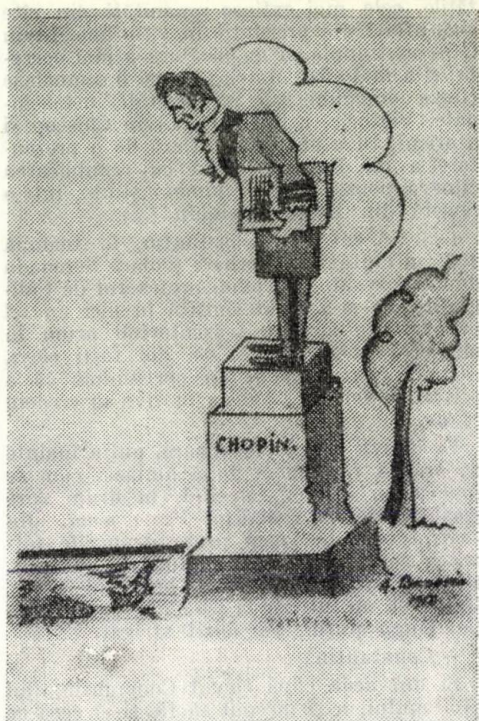
Așa e viața,

Trebuie să știi să te-nvîrtești.

Cu cînte, neică,

Garantat de foame c-o pățești.

Cred mai degrabă că șoferii erau și ei speriați de noua meserie, de rigorile ei aspre și în schimb făceau pe grozavii, adevărat că și erau, ce nu le-ai fi dat să te plimbe cu mașina. Bacovia... cu mașina... departe... prin locuri... prin țări... N-a fost nicăieri,

domnule Titi. Și cine a mai explorat teritorii ca dînsul? Precum ai văzut.

Dar la o masă, acum — și zici că nu la „Viața nouă“ — Bacovia, cu Titi-Constantin, sta.

— Nu-mi place că dai proporții.

— Ba să dăm proporțiile care au fost. Nu le știai. Dar erau.

— Ce pot să fac?... După-amiezile nu mă mai chema. Numai după ora 6, cînd veneam de la școală. La *Siliștra*, de obicei, la Herțanu, pe strada Vasile Alecsandri, în spațele actualului hotel Bistrița, aproape de locul unde a fost casa în care s-a născut Vasile Alecsandri. La *Siliștra* nu era orchestră. Vuietul mare, acolo, era ziua. Tărani, țigoveți: drumul spre piață. Seara, prizăriți pe la mese, băutori înveterați. Semiintunerici. Îi cîntam lui Bacovia, pot spune, șoptit, adevărat la ureche. Și dacă ridicam privirea, se întîmpla să surprind pe cite cineva la o altă masă lipindu-și palma de obrazul în lacrimi, roșu de băutură și compătimind strașnic. Îl sfîșia cîntecul meu? Nu cred că era numai cîntecul. Să vezi un moșneag cu un tînar lîngă el, cu vioara, tăinuind... ăștia-s mai năcăjiți ca mine... mare-i necazul pe lume, și-o fi zis. Numai așa, văzînd sfîșierea la un altul, îmi dam și eu seama ce stranie pereche făceam, eu cu Bacovia. Tristețea lui mută, cum ți-am spus, mă făcea să-l iubesc. Dar să-mi închipui cite mi-ai spus acum despre poet?...!

— Și vezi, tocmai astea se știau! Din poezia lui. Iar eu umblu acum să adun ce se mai poate aduna și din viață...

Îți propun, fiindcă ne despărțim, Avesalom-Titi Constantin, să ascultăm împreună furtuna din pieptul lui Avesalom-Bacovia. Poetul se așează cu destinul în baladă, o baladă urcând pînă în legendă.

FURTUNĂ

*Prin codrii Bacăului
Vijiie vîntul
Și-ntunecă lumea
Un cer ca pămîntul —
Și codru de codru
Se umple de clocot
Iar toamna în hohot
Le cîntă prohodul...
Și parcă mă cheamă
De crengi atîrnînd
Avesalomi gemînd
Cu plete-nclăcite...
De spaimă mă prind
Priviri rătăcite,
Și mîntea, de zgomot,
Nimic nu-nțelege...
Și-aș vrea ca să mor
Ca Romulus-rege,
Uitat, legendar...
Cuprins de-o furtună,
Pierdut, să dispar,
Prin codruu Bacăului...*

Am tăcut amîndoi.“

Așa a decurs serbarea jubileului de 50 de ani.

În amintirea celor petrecute în 1927.

În 1928 a venit Agatha.

În 1929 Bacovia s-a mutat, cu Agatha, la București.

Titi-Constantin, cum se știe, fugise, înainte cu un an, tot la București.

Bacovia, după 1927, a mai trăit treizeci de ani.

Dar Titi-Constantin nu l-a mai văzut.

Titi-Constantin acum, la jubileu, termina trist, Mateiaș nu. Să-l mai fi văzut Titi pe Bacovia? N-avea cum. Ii trecuse și lui timpul, nu mai avea 18 ani. Și nici Bacovia necesitatea?

Mateiaș, oricum, era mulțumit, reconstituisese încă o traiectorie bacoviană.

Reconstituisese o traiectorie, poate cea mai înaltă și ivind, în cheia de boltă a ei, aspra condiționare a poetului. Încercarea lui fără pereche. Damnația, îi vor zice unii, cei care l-au văzut pe poet coborînd în infern. Iar pentru ce a fost ea cu adevărat, Mateiaș nu avea expresie. Damnația! Dar forța bacoviană? Demiurgul?... Poate bacoviația. Pretențios, fabricat. Simplu: însoțirea cu mortul. Nu asta a fost?

MARCEL MARCIAN

(decembrie 1976)

Epigrafie

*se lasă seara într-o casă de ape
și tu stai și privești
fluviul ca un ceasornic întors.*

*Nu plîngi chiar dacă ochii care plîng
pierd din greutatea lor căpruie
și devenind mai ușori
pot pluti deasupra orașului.*

*ce porți în inimă? Planeți
și păsări asemeni unor țevi zburătoare
și nodul acela de singe: amintirea.*

*Ce vezi? un nor alb arzînd
ca un jertfelnic peste liniile de tren,
peste cinematografe.*

*Ce auzi? un copil de glas
întîrziind către mieznoapte.
Și-altceva? Luna scîrțîind pe cer
ca o roabă de argint
încărcată cu taine...*

DAN MUTAȘCU

MIHAI BANDAC

Mai cade cîte o muzică subțire

Mai cade cîte o muzică subțire
Și toamna se preschimbă în păduri
În care lupii au duiioase guri
Iar mieii nu mai știu cum să-i admire.

Buchet de cețuri mingie vederea
De dincolo de chipul de bărbat
Ce pilpiie aproape sacadat
Prin mintea mea ca prin albină mierea.

Divinul har vestit de-astrale cornuri,
Iubite, nu te blestem să ți-l pierzi
Ascultă delirantele zăpezi
Ce-mi ies prin ochi ca prin imense hornuri.
Un doliu-n plus. Ninsoarea mă-mpresoară
Căci ninge dur din trupul meu afară.

ANA CATON

Alerg neobosit...

În orice clipă trec cîte-un hotar,
alerg la ceas de umbră, de lumină,
spre nu știu unde, fără de hodină,
cu-ntregul vieții mele inventar!

Alerg în nevăzuta mea berlină
pe drumuri încifrate-n calendar
și vameșii din goana mea dispar
și nu e nimeni caii să mi-i țină!

Alerg, alerg și las în urma mea
neliniști dulci, amoruri ilegale,
mireasmă de cotnar și de schimbea

și crezuri răstignite-n catedrale...
Și deodată nu mai sînt hotare,
nici lăutari, nici hanuri, nici pahare...

VINTILĂ ORNARU

Harnic timpul...

aripa lunii în vîrfuri de brad odihnă își caută
în haina de abur a brumei tăcutele pașiști
adorm
încă o dată de față suntem
la sărbătorile ce în taină se pregătesc

singuri rămîn munții, craiul lor
cu barba plină de piatra cetăților stinse
visele ni le cutreieră
poartă în urech' scumpă podoabă
scoica veșnicei mări
și pe trup, oii rani de săgeată și spadă
harnic timpul nu poate să vindece

caii de abur tăcutele pașiști înving
drumuri fără de număr cîmpia cunoaște
și-arată caută tu și alege
pe acela încălzit de răsufletul care
neistovit te însoțește aproape de umeri...

ANA MUREȘANU

Somn

O groapă uriașă lucește peste ploii
cum cade peste suflet un uriaș de ghiață
sărătă curge floarea de pe tine
lumina de pe talpă
și apa mușcă frigul ruginit
din ochiul fierului de casă
strigă a somn fructul tău
zicînd prin plete sufletul pădurii
de parcă ar suna în întuneric
o țară pustiiță și amară
a pîine crudă mirosind pămîntul
cînd bat în pîtec lumile închise
în roata grea a carului de seară

GABRIEL IUGA

Dorobanțul

Sub pleoapă i-au crescut ierburile
O cîmpie are-n ochi, mătăsoasă
Peste piept, înalt, foșnesc pădurile
Prin brațe-i curg riurile de-acasă

Alături, pe redută, e flamura română
La Plevna vîntul zice o doină din bătrîni
Nu-i fluierul oierului în mină
Ci semnul izbăvirii de stăpîni

În satul său s-o-ntoarce doar vestea de victorii
Și-n macii din cîmpie sîngele său trecut
Pe sub pămînt, însîngerînd petala florii
Va înflori în lanul care l-a fost crescut.

MIHAI BĂRBULESCU

Toamnă târzie

Unde, sînteți sărbători de dulce venin și aur
pe spinele dealuri trecute de-un plins înăbușit.
Zadarnic aștept un glas cunoscut de dincolo
de lacrimi

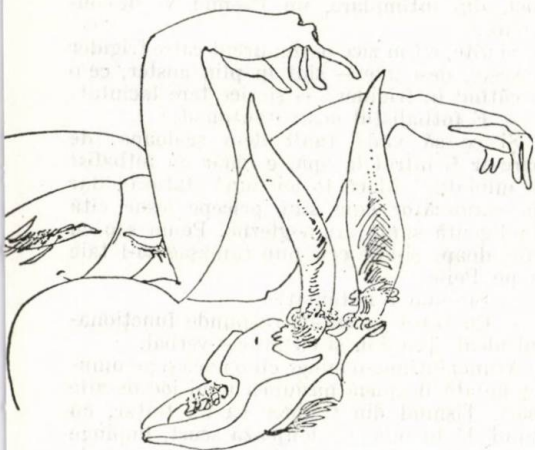
de mult plecat în spulberatul vînt.

Minerale liturgii spală fețele de cenușă
cu ape îndurerate în nevăzut.

Pașii se opresc în pustiite păduri, presimțind
urma lividei lipitori ce a supt singele lumii.

Gemete se aud sub pămîntul răpus
agonice umbre își caută neuitate intrupări.

ZENO GHITULESCU

Inscripție pe brazda de pămînt

Sînt legat de brazda de pămînt,
Ca fructul de ram, ca vrejul de floare,
Și am cu ea de mic un legămînt,
Stropit cu neodihnă și sudoare.

De omul gol și simplu sînt legat
Și l-am purtat în suflet, prin ani, ca pe-o icoană.
De tot ce e cînstît și nepătat,
Și neclintit în fapte ca o stană.

Sînt legat de suferinți și zloate,
De nevoi ce ne-așteptau la ușă,
Cînd din bunurile lumii toate,
Ne hrăneam c-o turtă coaptă în cenușă.

Pe veci voi dăinui aici lîngă hotar,
Privind cum biruința se-nalță rotocoale,
S-ascult cum îmi vorbesc, ca dintr-un sanctuar,
Străbunii din țărnă și răscoale.

CONSTANTIN SALCIA

Sub stele date cu autograf

Eu nu-s poet dar mă pricep să cînt
argila vorbei știu să mi-o frămînt
și sufletul din riul lui fierbinte
eu mi-l revărs — rîzînd — peste cuvinte.

Sub stele date cu autograf
rămîn mereu același fir de praf
născut din nu știu care bucurie
și spulberat de-aceeași veșnicie.

Eu nu-s poet, o-o spun de la-nceput,
dar cînd m-afund în milul meu plăcut,
m-adun încet pe cît mi-i cu puțință
și cînt cu scoica mea de neștiință.

Din tot ce-am fost nimic n-am înțeles,
ce-am semănat nimic n-am mai cules,
dar frunză grea, mereu tremurătoare,
îmi tremur singur snopii albi de soare.

Ființa mea din care mă compun
e-un suflet ticălos sau poate bun
și-un trup de pulberi răzvrătit mereu
în care mor și sufăr singur eu.

Sătul n-am fost pînă să fiu flămînd,
nimic n-am cumpărat fără să vînd.
O bucurie mare, o plăcere,
s-a imprimat pe chip ca și durere.

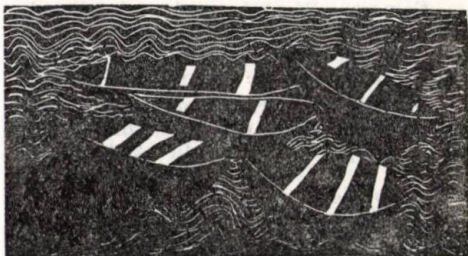
Cu zîmbetul strivit alerg prin viață
c-am învățat la circ să fiu paiață.
Am învățat să-mi încrustez un nume
și-am hoinărit cu umbrele prin lume.

Ca să arăt că nu mă dau bătut,
m-am apărat c-un luciferic scut
și metamorfic între lut și cer
m-am angajat la plante — inginer.

Eu nu-s poet dar mă pricep să cînt
mai bine ca un flaut de pămînt
și peste moarte visul mi-a rămîne
un bătăgan cu legănări de grîne.

Sub stele date cu autograf
rămîn același fir de praf
născut din piatră, risipit în soare,
pentru scînteia mea nepieritoare.

ION SOFIA MANOLESCU

POVESTEA UNUI LOZ ÎN PLIC

Dragii mei, cum să vă explic, n-am jucat niciodată la loz în plic. Mi se părea (cu o vorbă frumoasă) că treaba asta-i totuși nese-rioasă. Tu scoți din pungă șase lei... și-ți dau în schimb tot ce nu vrei. Nu văd de ce-ar fi o plăcere s-aduni într-una frigider, aspira-toare și mașini de aragaz, făcând astfel colecții lipsite de-orice haz. A, nu la fel aș zice de-aș câștiga capace sau arșice! Dar, dacă am un ghinion mai mare și-mi cade-o motoretă, salutare. O-nșfacă frate-meu Tânase și nu-mi dă-n schimb nici poza lui Năstase...

Vai, bietul om nu face doar ce vrea. Deunăzi s-a-ntimplat așa, să dau în piață peste o tara-bă c-un bătrinel cam trist, că n-avea treabă. Cum m-a zărit s-a luminat la față, de parc-ar fi sorbit un strop de viață.

— Băiete, zice, tare-mi ești simpatic (și se-nclină). Hai să-ți dau o mașină!

— Regret, zic sobru, nu primesc Trabant.

Dar moșu chicotește elegant și mi-o întoarce: — Nu m-ai înțeles. Eu vreau să-ți dau un Mercedes... Mă afl-u-n plină reorganizare și am câștiguri noi, suplimentare. Știința progre-sează din nimic și a făcut minuni la loz în plic.

— Mă rog, cedez, eu sint pentru știință. Apoi, de bună credință, scot banii și-mi aleg spontan un loz cu capsă, din borcan.

— Citește tare, spune moșul zimbitor.

Și eu citesc:

— Câștigă un turboreactor.

— Ei vezi, mai spune moșul, ce progres! Țasta-i mai bun ca orice Mercedes. Să fie cu noroc și la mai mare... Te duci dumneata frumos în strada cutare și-ți iei câștigul de la magazie.

Ce s-o lungesc, așa-i cînd e să fie. Îi mulțu-mesc și dau s-o iau din loc, dar toată piața strigă:

— Ce noroc! Băiatul pare bun, inteligent... O să ne ia-ntr-un zbor de agrement!

— Stați, oameni buni, le dau de știre. Păi n-am semnat nici de primire.

— Eh, fleacuri, strigă lumea. Hai cu noii! Și uite-așa pornim într-un șuvoi, sint luat pe brațe și purtat — vedetă —, trecut din om în om ca o ștafetă și-mpins într-un birou mic, unde zic:

— Am câștigat și eu la loz în plic...

— Felicitări, aud. Și ce anume?

Dar chiar atunci, în cor, din stradă se scan-dează:

— Un tur-bo-re-ac-tor!

Stupoare. Funcționarul mă privește, îmi ia hirtia și citește, apoi constată supărat:

— Câștigul ăsta nu-i omologat.

Văd că se uită cu reproș, așa că-i spun: — Era în piață-un moș. Să fie oare cu puțință?... Vorbea despre progres, despre știință...

— E un excroc, mi-o taie funcționarul. Și-a măs-luit și lozu-n plic, tilharul.

Dacă-i așa, ce să mai zic? Dau s-o pornesc făcînd chitic, dar omul vede că a fost un jaf, că moșul m-a făcut pilaf, așa că mă măsoară zimbitor.

— Ce să faci tu cu-n turboreactor? Am eu aici, din întîmplare, un Premiu V, de con-solare.

Și uite, cit ai zice pește, drept către frigider păsește, deschide — sint în plin mister, ce-o fi cătînd în frigider? — și zice tare încîntat:

— E fotbalistul nostru automat.

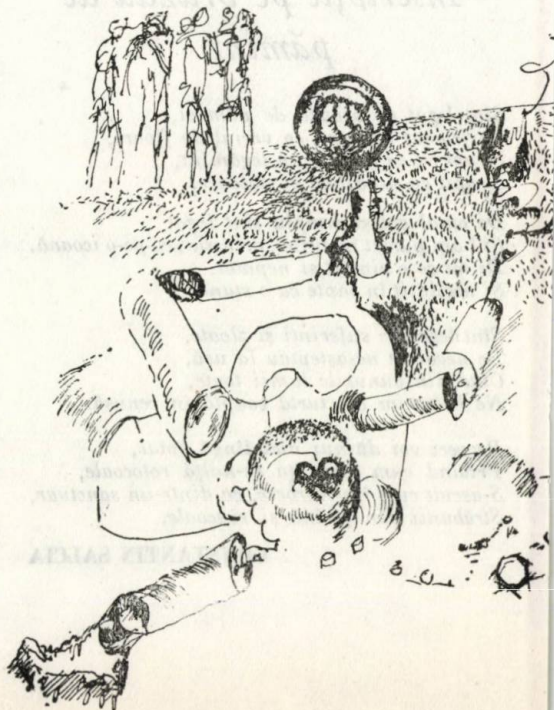
Și ce să văd? Înalt de-o șchioapă de parc-ar fi intrat la apă, e chiar un fotbalist în miniatură (dacă te iei după statură), dar un cunosător cum sint pricepe lesne cită inteligență suplă are-n glezne. Pe-un sac cu bile, doape și-alte cele pun rămășag că-l taie și pe Pelle!

— Și chiar e automat?

— Cu totul garantat, răspunde funcționa-rul ideal. Ți-l dau și cu proces-verbal.

Atunci întinde-o minge cit o nucă și pe-omu-leț îndată îl apucă pasiunea unui joc de zile mari. Țîșnind din frigider ca un țîțar, cu capul dă în minge, plonjează scurt, împinge și pune pe balon piciorul, c-un singur gînd:

— Meciul, pe cînd?

— Îți spune dumnealui (ca funcționar, e tare circumspect), iar fotbalistul replică:

— Perfect.

Mai prind manualul să-l înhaț („Cum funcționează fotbalistii automați“) și fug în stradă unde-un vast popor așteaptă să-i aduc un turboreactor.

— Iertați-mă, răcnesc, l-am încercat, acolo, în birou, și s-a stricat!

— Nu ți-e rușine? strigă însă trist mărunțul meu prieten fotbalist. Să minți așa e regretabil. Eu funcționez ireproșabil.

Îi fac un semn și o tulim de zor lăsînd pe gură-cască să plîngă dacă vor, ne pierdem pe-o străduță cu-asfalt de odinioară, pe care chiar atunci se desfășoară repriza doua dintre *Ului* și *Coloși*. Cam nepoliticoși intrăm în joc, eu *Uliu*, el *Colos* și, poc, trîntește-un gol și încă unul (cînd trage parcă trage tunul), apoi, lăsînd orice rușine, dribblează, trece peste mine, din nou marchează, iar și iar (ce soartă!) așa încît, bieți *Ului*, ne tot

uităm la poartă ca știți voi cine. Simt că mă împunge mindria mea rănită de jucător.

— Ajunge, răcnesc. Înselăciune! E automat.

Și-n grup toți *Ului* se reped — hei-rup! — iar, care mai de care pocnindu-l pe-ndesate, ne răcorim de-atîta nedreptate. Zadarnic vor *Coloșii* să-și scape campionul, că eu dau tonul, și-i trag într-una, dau și dau pînă ce-aud:

— Sînt automat. Sînt au... au... Au!

Minunea tehnicii moderne greoi pe-asfalt mi se așterne și fotbalistul automat sfîrșește dezarticulat, fără puțință de tăgadă. Vai, oare cine să prevadă că un final de mucenic i se va trage dintr-un loz în plic! L-am ascultat cu multă ușurință pe moșneguțul de știință care m-a luat cu binișorul, m-a dus cu turboreactorul, ca să mai văd cum omul cibernetic se descompune, cît era de-atletic. O fi, n-o fi, ce să mai zic?

Adio moși, adio loz în plic.

VLADIMIR COLIN

Bernard Shaw a spus cîndva:

— Acum cînd am început să zburăm în aer ca păsările, să plîtim sub apă ca peștii, nu a- năi rămîne decît să începem să trăim pe pămînt ca oamenii...

Scritorul englez George Bernard Shaw, fiind la teatru, fu uimit de frumusețea unei femei din sală. Se apropie de ea și-i spuse:

— Frumusețea d-voastră este de-a dreptul uluitoare.

— Nu vă cunosc, domnule! — se indignă frumoasa femeie.

— Ah, scuzați, doamnă, v-am confundat cu alta.

Vorbesc doi prieteni despre o reprezentație teatrală:

— Este o reprezentație foarte plicticoasă. Îți recomand să pleci după al doilea act.

— De ce după al doilea?

— Fiîndcă după primul o să fie mare aglomerație...

— Cunoașteți stenografia, domnișoară?

— Încă nu, domnule director, dar o vorbesc curent...

Anecdote

— Știi că savanții nu sînt încă de acord dacă Sfînxul din Egipt este femeie sau bărbat?

— Cred că adevărul, ca de obicei, se află la mijloc...

Scritorul Alexandre Dumas — fiul, l-a ajutat odată pe un țaran să-și urce căruța pe un deal, care era trasă de un măgar, împingînd din urmă. Cînd au ajuns în virful dealului țaranul i-a mulțumit frumos:

— Vă mulțumesc mult, domnule. Vă dați seama, cît de greu aș fi urcat dealul cu un singur măgar.

La o ședință de spiritism soția cheamă spiritul soțului ei:

— Tu ești, Nelule?

— Da, eu sînt Vetuțol!

— Unde te afli acum?

— Pe o luncă frumoasă, plină de vaci!

— Desigur te plictisești îngrozitor!

— Deloc! Eu aici sînt taur!

Vorbesc doi scriitori:

— Deseori scriu pînă tirziu noaptea, iar după aceea nu mai pot să adorm!

— Atunci încearcă să citești ce ai scris...

— Dacă priviți de la înălțimea celor nouăzeci de ani, pe care îi aveți, stimată doamnă, ce considerați drept cea mai mare realizare în viața d-voastră?

— Că nu mai am dușmani!

— Este foarte frumos să nu mai ai nici un dușman pe pămînt, dar cum ați procedat?

— Toți au murit!

— Cum s-a numit primul om?

— Adam

— Dar soția lui?

— Madam!

La librărie:

— Vă rog să-mi dați o carte de citit!

— Ceva ușor?

— Indiferent, sînt cu mașina!

CURIOZITĂȚI

• **DUPĂ O STATISTICĂ POLONEZĂ**, pe parcursul a 68 de ani de viață, fiecare bărbat din această țară pierde cu bărbieritul 91.250 minute, adică 63,4 zile. Îmbrăcatul și dezbrăcatul îi sustrage 523 zile, iar dejunul, prinzul și cina se desfășoară pe intervalul a 1046 zile și 16 ore...

• **CEA MAI MARE TOBĂ DIN LUME** se află în incinta mînăstirii budiste Madji din Tokio. Probabil că este și cea mai veche deoarece a împlinit vîrsta de 600 de ani. Sunele sale sînt auzite în întreaga metropolă japoneză doar o dată pe an, cu ocazia ceremoniilor care vestesc apropierea iernii.

• **EDITURA AMERICANĂ „STANDLAY AND PRESS“** a publicat volumul „Absurdități ale jurisdicției locale“ în care sînt prezentate numeroase decizii rizibile, care mai dăinuiesc și astăzi. În orașul Laurens, de pildă, cetățenilor li se interzice să transporte albine în... pălării, iar puilor de găină din Kwitlyn li se interzice categoric trecerea străzii. Dar cea mai gogonată decizie se pare a fi cea elaborată de municipalitatea din Chawtenyn, care sună așa: toți armăsarii acestui oraș vor apărea în public numai cu pantalonii..

• **CEL MAI POPULAR JOC DE NOROC** din Singapore este lupta cu peștișori. Jucătorii vin la restaurant cu „eroii“ sau „victimele“ în borcane, iar patronul îndeplinește dublul rol de impresar și arbitru. Bătăușii sînt pescuiți pe aproape de țărmurile tailandeze și se vind la prețuri exorbitante.

• **BIBLIOTECARUL CASTELULUI WINDSOR** Robin Mackworth-Jong a studiat cu ajutorul razelor ultraviolete colecția de 900 de desene ale lui Leonardo da Vinci din colecția reginei Elisabeta. Cercetarea s-a încheiat cu numeroase surprize. Aproape la fiecare desen s-au descoperit detalii șterse de timp, ba, uneori, chiar scene întregi. Astfel un desen din 1480, din care au mai rămas vizibile doar niște detalii, în urma cercetării s-a dezvăluit în toată splendoarea sa. Robin Mackworth-Jong dă următoarea explicație descoperirii sale: „Leonardo și-a desenat schițele înainte de apariția creioanelor. Marele pictor obișnuia să lucreze cu bețișoare de metal muiate într-o pastă argilasă. Cu timpul pasta s-a măcinat, rămînînd pe hîrtie doar urmele bețișoarelor de metal.“

• **UN GRUP DE CERCETĂTORI ITALIENI** conduși de profesorul Giovanni Pozzi, după numeroase investigații prin arhive au descoperit manuscrisul poemului „Adonis“ (1623) de Giovanni Batista Marini. Manuscrisul însumează 2000 de pagini, din care 800 sînt dedicate bibliografiei comentariilor adiacente și prefeței. Profesorul Pozzi îl consideră pe Giovanni Batista Marini, în urma senzaționalului descoperiri, precursor al manierismului și totodată unul din primii cercetători avizați ai literaturii naționale.

• **BIBLIOTECA NAȚIONALĂ FRANCEZĂ** — Se vor deschide vreodată în fața cititorilor toate labirinturile Bibliotecii Naționale Franceze, în care sînt „zidite“ opt milioane de tomuri? — se întreabă revista „Nouvelle litteraire“. După părerea revistei clădirea bibliotecii are mai mult aspectul unui depozit, nemaifiind loc și pentru eventualii cititori. Pentru a o „democratiza“ ar fi nevoie de circa 2000 de bibliografi, iar durată sistematizării întregului fond de carte necesită 250 de ani...

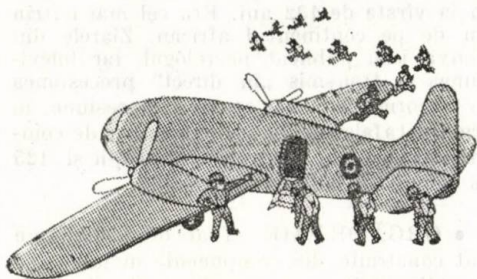
• **ÎN BIBLIOTECA MUNICIPALITĂȚII** din Milano se păstrează 955 de volume din biblioteca personală a lui Stendhal. Majoritatea cărților i-au folosit marelui clasic drept... carnet de note. Astfel 700 de volume sînt împeștrite cu însemnări, aforisme, proiecte, preocupări cotidiene etc.

• **NAPOLEON-ROMANCIER** — Doar unui istoric mai știu că Napoleon a scris și romane. Unul care a văzut parțial lumina

tiparului este romanul „Clisson și Eugenia“ scris în 1795. Acest roman cuprinde numeroase date autobiografice ale autorului, ale cărui prime și ultime capitole au fost descoperite și publicate de polonezi în 1929. De curind au fost descoperite și restul capitolelor scrise de mîna împăratului, și care s-au vîndut la o licitație din Londra cu 10.000 lire sterline.

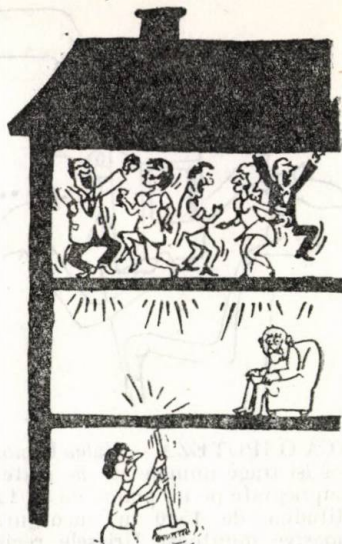
• **PENTRU ZILE NEGRE** — Astăzi ești mare vedetă, publicul te aplaudă cu frenzie, invitațiile la tot felul de banchete se tin lanț, iar contul la bancă crește simțitor. Dar ce se va întîmpla cu mine, după dispariția numelui de pe afișele cinematografelelor? — se întreabă renumitul actor Omar Sharif. Cele de mai sus sună ca o motivare a dexterității sale la jocurile de cărți, unde totdeauna cîștigă. Cînd marii producători de filme nu mă vor mai cunoaște, continuă actorul, îmi voi cîștiga pîinea cea de toate zilele la masa de joc...

• **OMUL DIN CUTIE** — Omul se numește Guy Kudu, are 31 ani, este din Mar tinica, măsoară 1,85 metri înălțime și încă pe într-o cutie de sticlă cu diametrele: 51 × 41 × 43 cm. Performanțele de mai sus se datoresc, după spusele lui Kudu, exercițiilor Yoga pe care le practică cu severitate de la vîrsta de 8 ani.

• **VITEZĂ EXCESIVĂ** — La tradiționalul campionat de „alergări“ a melcilor din Australia, locul întîii a fost ocupat anul acesta de concurentul cu numărul 806. Vajnicul sprinter a parcurs pista de tartan, lungă de 182 cm, în 19 minute...

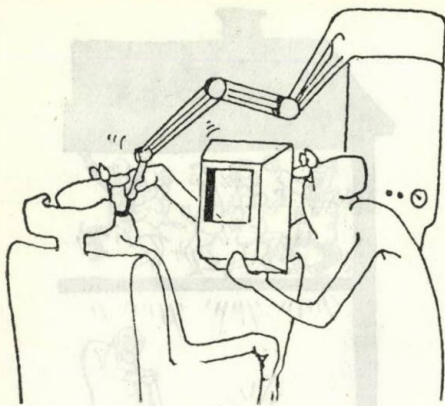
• **HOȚII DE PISICI** — Întreținerea unei pisici la ferma specială a unui concern de medicamente din R.F.G. costă 250 mărci, în timp ce una „culeasă“ de pe stradă este onorată la centrul de primire a animalelor mici numai cu 50 mărci. Avînd în vedere că centrul de experimentare al cancerului „consumă“ anual 50.000 de pisici, „profesia“ de hoț al micuței feline a devenit deosebit de rentabilă, dar nu lipsită de riscuri. Aceasta, deoarece numeroși proprietari ai nevinovatei patrupede au înaintat moțiuni de protest tribunalului din München, cerînd pedepsirea exemplară a hoților.

• **PE PICIOR MARE** — Specialiștii din toată lumea într-ale ortopediei au ajuns la concluzia unanimă privind creșterea vertiginosă a piciorului feminin. Astfel cerințele de pantofi numărul 35, 36 sînt într-o perpetuă scădere. Franțuzaicele și turcoaisele (ale căror picioare mici, pînă nu de mult au fost cîntate de poeți) poartă în majoritate încălțăminte numărul 39, suedezele și englezoaicele numărul 40, iar danezele numărul 41. Picioarele cele mai mari se găsesc în SUA, unde majoritatea femeilor poartă numărul 42.

• **EGALITATE APROAPE DEPLINĂ** — În Berlinul de Vest s-a deschis anul acesta o librărie, unde sînt prezentate spre vînzare numai cărți scrise de femei și pentru femei. Cel mai bogat este standul unde sînt expuse cărți despre lupta femeii pentru drepturi egale cu bărbatul, cit și numeroase volume de memorii ale activistelor mișcării feministe. În librărie există și un bar, destinat bineînțeles tot femeilor, unde reprezentantele sexului frumos au posibilitatea de a bea un pămărel în cinstea multirvnitei egalități.

• **MIRACOLUL CĂSCATULUI** — Unul din studiourile de televiziune new-yorkeze a hotărît să vină în ajutor cetățenilor care suferă de insomnie. După terminarea programului de seară, pe ecran apare un om care timp de două minute se complăce într-un căscat dulce, iar ochii îi alunecă spre o pernă dintr-un pat imaculat. Se spune că studioul a fost inundat de avalanșe epistolare, cu rugămintea unanimă de a se înmulți minutele de căscat, spre disperarea fabricanților de hapuri împotriva insomniei.

• **ÎNCĂ O IPOTEZĂ** — Valea Ulcioarelor din Laos își trage numele de la niște vase uriașe împrăștiate pe un platou de 30/12 km., la o altitudine de 1500 m, înconjurat de înalte masive muntoase. Uriașele recipiente sînt cioplite din gresie și au o vechime de peste 1800 ani. În ceea ce privește folosirea lor în vechime există mai multe ipoteze, dintre care unele susțin că aici erau păstrate rezervele de orez, altele leagă apariția vaselor de existențele diferitelor ritualuri ale triburilor de pe aceste meleaguri. Una din ele sună așa: în perioada marilor petreceri, triburile din jur umpleau aceste vase cu băuturi alcoolice, după care, băutorii ținutului, le savurau, cătinel, cu ajutorul țevelor de bambus...

• **CAMPIONI AI CINEFILILOR** — Anuarul statistic UNESCO comunică date interesante privind frecventarea cinemato-

grafelor în diferite țări. Astfel aflăm că francezii merg la cinematograful în medie, de trei ori pe an; olandezii și finlandezii numai de două ori, spaniolii de 7,5 ori, iar bulgarii de 13. Primul loc pe listă îl ocupă locuitorii coloniei portugheze Makao (300.000 locuitori), unde locuitorii frecventează cinematografele, în medie, de 81 ori pe an...

• **EXPERIENȚĂ INVERS** — Foarte puțini oameni știu că aroma unor alimente, care bucură îndeobște inimile gurmanzilor, se compune dintr-o combinație fericită a mai multor elemente chimice. Astfel cercetările au dovedit că în aroma cafelei se află 200 de componente, iar în cea a căpșunilor numai 80. Un grup de cercetători americani au combinat din nou elementele din aroma căpșunilor și au obținut un miros puternic de... cauciuc sintetic.

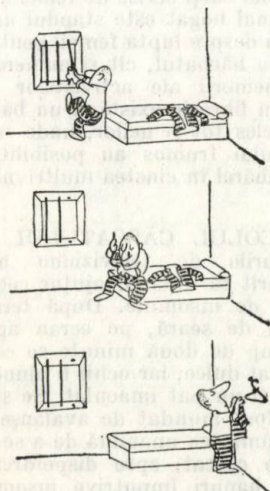
• **MATUSALEMUL AFRICAN** — Anul acesta a murit în Kenya, Mataio Aciungo la vîrsta de 132 ani. Era cel mai bătrîn om de pe continentul african. Ziarele din Kenya i-au publicat necrologul, iar televiziunea a transmis „în direct” procesiunea de înmormîntare. La această procesiune, în urma catafalcului, în fruntea miilor de compatrioți se aflau cei treizeci de copii și 125 de nepoți ai defunctului.

• **ORGĂ DE PAIE** — Toate orgile din lume sînt construite din componente metalice cu excepția uneia, care se află în Manila Filipine, ale cărei țevi sînt din bambus. La o analiză mai atentă specialiștii au ajuns la concluzia că bambusul folosit la construcția divinului instrument nu-i bambus, ci tulpina unei uriașe plante cerealiere.

• **MECIUL ANULUI** — La Sidney, în Australia s-a disputat în iunie a.c. cel mai lung meci din istoria acestui joc. Două echipe locale au „bătut” mingea între cele două porți timp de 42 ore. Cînd, în sfîrșit, a sunat fluierul final, iar toți jucătorii zăceau înținși pe gazon, scorul era de 204 la 194...

• **ADEVĂRATA VIAȚĂ** — După o pauză de 37 ani, renumita femeie-pilot Mary Victoria Brus din Bristol (Anglia) s-a urcat din nou într-un avion sportiv. Marea campioană a pilotajului din anii '30 a zburat timp de douăzeci de minute, demonstrînd o înaltă măiestrie de zbor. „Nutresc speranța, a declarat ziaristilor, să nu fie ultimul meu zbor”. Și după o pauză a adăugat: „Sînt convinsă că omul își începe adevărata sa viață numai după optzeci de ani”.

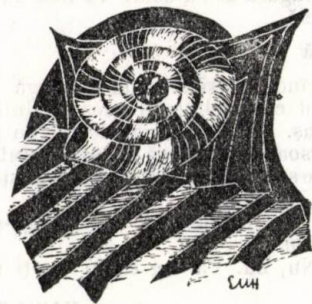
Mary Brus a împlinit 81...

ZBIGNIEW HERBERT

Prăpastia lui Pan Cogito

ÎN CASĂ totdeauna-i sigur
dar peste prag imediat
cînd dimineața Pan Cogito
iese la plimbare
de-o prăpastie se lovește
nu-i prăpastia lui Pascal
nici a lui Dostoievski
o prăpastie
pe măsura lui Pan Cogito este
aparte și deosebită
nu-i nici abisul
nici învierea din groapă
merge după el ca umbra
se oprește la bucătărie
în parc peste umărul lui Pan Cogito
citești cu el ziarul
grea ca o egzemă
legată ca un câțel
prea la suprafață să înghită
capul minile și picioarele
s-ar putea ca odată
prăpastia să crească
să se maturizeze
și să devină serioasă
numai să știm
ce apă bea
și cu ce boabe se hrănește
acum
Pan Cogito
ar putea aduna
cîteva pumni de nisip
s-o umple
dar nu face asta
și-atunci
cînd se întoarce acasă
lasă prăpastia
în prag
grijuliu acoperindu-se
cu-o bucată de materie veche

ADAM CZARNIAWSKI

Dulce et decorum

O mamă, și orchestra și generalii
comandanții încrustați cu medalii de aur
în numele celor căzuți au primit onorul
și preotul a sfințit mormintele o mamă,
ce frumos a vorbit despre macii roșii
stropiți cu singele polonez vărsat
la Narvik și San Domingo. Și mai știi ce?
lacrimele m-au podidit și pe Basia la fel.

Apoi au cîntat marșul — am atîtea uniforme
frumoase — O și vîntul a fluturat
stindardele, au zăngănit crucile de aur,
oamenii și-au plecat capetele ca un lan de grîu
și-au cîntat: O doamne, cu ce ți-a greșit
fara noastră de-a lungul veacurilor,
îndură-te de noi.

În românește de NICOLAE MAREȘ

BOJIDAR BOJLOV

Sete

Acestea-s versurile mele,
tu, versuri să nu crezi că-s ele!
Atomi și raze-s orbitoare
de alte lumi plăsmuitoare.
Nu-s versuri, astea-s nopți și zile...
Oare-au trăit cîndva poezi
care-au iubit femei, copile
și-au fost răniți, batjocoriți?
Nu știu nimic. Nici voi nu știți.
Eu ochii mi-i umbresc cu palma
și în tăcere tac, de-a valma
eu cei ce-n luptă-au mers la moarte
să aibă de iubire parte,
de fericire, de putere și au luptat tot în tăcere.
Acestea-s versurile mele.
Pot merge-n ocnă pentru ele.
Sunt nopți și zile, așteptate,
și vreau să le trăiesc pe toate...
Durerea să mi-o contopesc
eu versul nou ce-l nascocesc.
Să simt că primăvara-n vers e,
și ploaia-n el să se reverse,
și vîntul grîul să-l frămînte,
lumina stelelor să cînte...

În românește de VALENTIN DEȘLIU

umor

Să rîdem cu ei...

- „Tocmai încerc acum un experiment foarte frecvent la autorii moderni, anume să scriu despre nimic“ (Swift)
- „Dintre lucrurile care par că există, nu e niciunul care există mai degrabă decît nu există“ (Seneca)
- „Fetița i se adresează omului cu care tot vorbește de cînd a murit“ (E. Vittorini)
- „Fumatul îl ajută mult în fața femeilor cărora fumul le place și pentru că îl socotesc, într-un fel pe bună dreptate, drept o plăcută presimțire a fripturii“ (C.E. Gadda)
- „Îi sărută pe toți pe rînd apoi, fiind așezat la o masă pe patul de onoare...“ (Apuleius)

• „Citește o carte polițistă și totuși înțelege ce citește“ (V. Woolf)

• „Cu un om care e același poți să discuți; dar cum să discuți cu un om care e altul?“ (H. James)

Dialoguri imposibile

— Pîinea e proaspătă?
— Nu știu. Nu sînt decît de trei zile în magazinul acesta.

• — E-o fată atît de fermecătoare și totuși nemăritată.
— Da, sāraca, pentru a patra oară...

• — Dacă te-am angajat să-mi meditezi fetița și te cheamă Julieta, să sper că n-ai și-un Romeo.
— Nu, doamnă, îl cheamă Mișu.

• — Mămico, cimpanzeul ăsta seamănă cu unchiul Dumitru.
— Nu ți-e rușine, Ionel?! Așa ceva nu se spune!
— Dar am zis atît de încet, că maimuța nu m-a auzit.

• — Pînă la 35 de ani vei fi nefericită în căsătorie.
— Dar după aceea?
— Apoi o să te obișnuiești.

UltraMicroschite

Note de drum

Cel mai greu a fost primul pas. De atunci merg mereu.

Onomastică

I s-a făcut un bust din tort cu ciocolată. Invitați la masă, firește, subalternii l-au mîncat.

Relație

Absolvind la noi liceul, el a plecat din comună cu patru ochi, dar cum am auzit că e la facultate s-ar putea să aibă opt sau, dacă nu s-o ține de carte, să fi rămas și chior.

Martor

— Eu cînd l-am auzit spunînd că știa totul, eram sigur că nu știa nimic.

Audiență

O oră poate fi un veac.
O oră, o secundă.
Depinde de cel pe care îl am în față.

Sfat pentru oameni lucizi

Nu vă speriați de zilele ploioase.
O singură zi cu soare vă face să uitați de umbrelă.

Derută

Intrînd în frizerie, fata alergă sprintenă spre el cu uneltele frumos rînduite într-un paneraș. Clientul, băiat destul de interesant ca persoană, se așază pe scaun, întinzîndu-și minile spre oglindă. Fata înțelese și-l întrebă:

— Unghiile?
— Nu, răspunse el, scuturîndu-și pletele.
— Tuns?
— Nu, nu. Vă rog să-mi faceți un coc.

VASILE BĂRAN

TAUROMAHIE

Duminică, atunci când are loc o „gran corrida de Toros”, toată suflarea Madridului, spanioli și străini, se îndreaptă într-o singură direcție, spre Plaza de Toros Monumental. Pe stradă, în metrou, oriunde, toți vociferează făcând cu degetele minii un singur semn: un „v” simbolic, indicind coarnele taurului. Nici luptele de gladiatori din Roma nu atrăgeau mai multă plebe. De altfel, în ghidurile turistice se scrie că distracția duminicală cea mai atractivă a spaniolilor, trecind înaintea fotbalului și a oricărui alt fel de spectacol, este corrida. După ce ai văzut marile amfiteatre romane, regăsești același edificiu arhitectonic conservat în Plaza de Toros din Spania. Chiar și scopul este același: spectacolul violent. Întru cu inima strînsă, interzicindu-mi imaginația. Tribunele freamătă ca un vulcan aprins. Un soare torid de 40° la umbră ne lovește în moalele capului. Prietenul meu, Angel, și-a adus un sombrero. Mi-l împrumută spre a nu leșina de căldură.

Imprevizibil, o fanfară întonează un ritm fugos, anunțînd solemn deschiderea spectacolului. Prin poarta centrală, aflată exact în fața mea, își fac apariția în pas de paradă toți protagoniștii spectacolului. Înaintează maiestruși în costumele strălucitoare, și salută publicul și pe oficialități, apoi se retrag însoțiți de aplauze. La vederea acestui fast, n-ai bănuî cruzimea ce va urma.

Lipsește doar taurul. Curînd un gong puternic îl și anunță, iar o poartă laterală se deschide larg: de acolo taurul se repede în arenă cu furia unei bestii odihnite și dresate special pentru această „furie”. Un taur care e calm („domesticit” adică) nu este „bun” și va fi refuzat de public. E tot numai putere și frumusețe: mușchii grumazului îi joacă sub pielea lucioasă: și-a ridicat coada și galopează trufaș în jurul arenei, stîrnind nisipul alb. Mulțimea îl aplaudă. Pînă aici totul pare doar un trucaj. Mă uit la oamenii din jur și nu înțeleg de ce freamătă cuprinși de o nerăbdare febrilă. Încep să tremur și eu ațîțat de aceeași înfrigurare obscură. Taurul nu trebuie să se plictisească așteptînd, îmi explică prietenul meu spaniol, de aceea și ies cîțiva peones de încercare cu capele colorate fluturînd: ei se arată numai la distanță și fug rușinos între porțile mascate la apropierea taurului. Publicul îi fluieră. Atunci unul mai curajos înveșmîntat în firețuri de mătase trandafirii se avîntă mai aproape de pericol și văd consternat un

lucru imposibil: derularea vie a celui mai rafinat joc cu moartea. Prin mișcări suple și grațioase, toreadorul își schimbă necontenit poziția, realizînd un dans sobru al bărbăției și curajului lingă coarnele taurului infuriat. Acesta fiind încă odihnit lovește în capă cu înverșunare dar întilnește mereu aerul gol; se întoarce scurt și se repede mai înrăit spre pinza colorată ce se mișcă într-un ritm ameteitor. Publicul strigă ștrăngulat de plăcere: olé și strigă și eu împreună cu el. Nimic nu-l înfurie mai mult decît mișcarea, mi se spune, căci într-adevăr cînd toreadorul strînge capă, arătîndu-i spatele, taurul nu se mai mișcă! Deodată el se încordează înțelegînd: nu se mai repede spre pinză și începe să urmărească atent picioarele omului: o mișcare scurtă și acesta a fost ridicat în coarne și aruncat ca o minge la doi-trei metri distanță. Publicul strigă același Olé sugrumat de aceeași plăcere a cruzimii, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic. Eu înlemnesc de spaimă, căci taurul țintește omul de joc, cu ochii injectați de furie, cu balele scurgîndu-i-se din botul de fiară. Prietenul meu îngălbenește și el și uită să-mi mai explice ceva. Aveam să aflu că și el era la prima corrida: mi-a spus-o mai tîrziu destul de jenat că nu s-a arătat un adevărat spaniol: „intelectualii încep să nu mai guste...”. În sfîrșit, apar mai mulți toreadori și încearcă să distragă atenția taurului în altă parte: acesta își fixează însă victima și vrea s-o calce în picioare dar atent, cu un singe rece spaniol, omul se rostogolește fulgerător într-o parte și moartea trece pe lingă el. Se ridică de jos, își scutură praful de pe veșmînt și face semn celorlalți să se retragă. Mă bucur pentru bărbăția lui dublată de o stăpînire de sine de fier: dacă și înfrînge frica va fi un mare toreador. (Aflu că aceasta e o **corrida** pentru binefaceri și s-au oferit doar cei ce vor să-și cîștige gloria...). Încă vreo cîteva înfruntări strînse între om și bestie: omul e însă mai vigilent iar taurul din ce în ce mai infuriat. Suflă precipitat iar plămîinii i se văd umflîndu-i-se și golîndu-se de aer ca niște saci enormi. De altfel, scopul acestei prime confruntări a fost atins: obosirea taurului și pregătirea lui pentru actul următor.

Anunțat de un nou gong, acesta aparține altor actori: așa-zișii **picadores**, adevărați cavaleri medievali, costumați și încoifiți cu niște sulie lungi în mină. Om și cal au tunici și valtrapuri groase de apărare.

Picadorul se așează cam într-o parte, oferind taurului să împungă partea laterală a calului, apărută bine de echipamentul special. Calul este mascat pentru a nu vedea taurul care vrea să-i sfîșie burta; probabil că a și fost dresat spre a se propti zdravăn pe picioare ca să nu fie răsturnat de izbitura taurului. Cînd acesta se opintește cu coarnele în cal, picadorul îl împunge cu sulita în ceafă rănindu-l dureros și făcîndu-l să singereze abundent. De obicei, acești picadores care nu se găsesc niciodată în fața unui pericol prea mare, sînt fluierați de mulțime, îmi spune amicul. Ea nu acceptă, pentru a-și satisface rafinata-i cruzime, decît **lupta directă** cu taurul, orice alt artificiu enervînd-o.

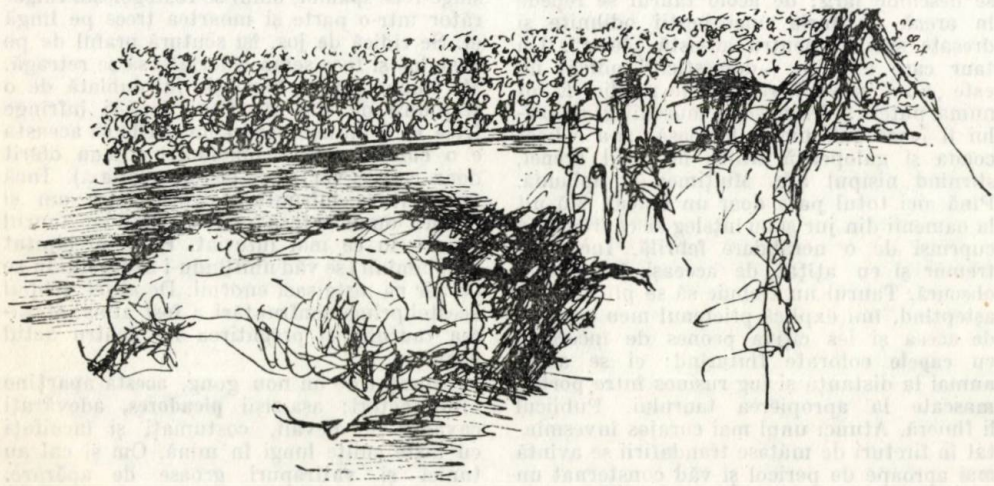
Obosit și însingurat, stropind nisipul arenei cu dire roșii de bale și singe, sărmanul taur, care din această clipă devine o victimă sigură, se agită tot mai violent dar fără agerimea și puterea de la început.

Acum, tot după un gong, urmează actul trei cînd apar cei mai curajoși protagoniști ai spectacolului, acei banderilleros, capabili să înfrunte taurul direct, fără capă, fără **muleta** și fără spadă. Ei poartă în mîini numai două **banderillas** (niște „țepușe“ cu aspect de săgeți cu vîrfurile întoarse astfel că, odată înfipte, să rămînă fixate în greabă-nul taurului); atrag asupra-le taurul printr-un strigăt gutural; se încordează într-un balet bizar și încep să fugă spre el cu banderillas în față; cînd acesta e foarte aproape, ei le înfig fulgerător în ceafa bestiei și simultan fac un salt abil în lături spre a scăpa de cornul fatal. Mai puțin singe rece, mai puțină precizie și agilitate înseamnă moarte sigură. Puțini sînt cei care reușesc să înfigă ambele banderillas dintr-o singură încercare, și desigur aceștia sînt răsplătiți cu nenumărate aplauze. Cînd un banderillero nu reușește decît o lovitură, sau nici una, cum se și întîmplă, este potopit de vacarmul fluie-

răturilor; expresie a unui dispreț mortificator. Umilit, el nu mai are forța să mai apară în arenă. În trei serii, află că trebuie înfipte în ceafa taurului șase banderillas, care sporesc sîngerarea la orice mișcare. De data aceasta n-au fost înfipte decît cinci. Taurul se oprește în loc scuturînd coama pentru a scăpa de țepușele sîciitoare dar aceasta îl face să piardă tot mai mult singe, adică îi slăbesc puterile. Setea de cruzime și singe a mulțimii n-a fost încă satisfăcută. Oamenii stau cu ochii încordați, așteptînd ultimul act. El aparține personajului celui mai popular ca faimă în Spania: El Torrero.

După felul cum arată acest **torrero** înțeleg că el trebuie să fie simbolul bărbăției elegante; o arată îmbrăcămintea și supletea sa fizică. Costumul îmbrăcat este cel mai strălucitor dintre toate. Poartă pantaloni brodați strîni pe pulpă dedesubtul genunchiului și o tunică fastuoasă înzordonată cu tot felul de franjuri și fireturi. Culoarele sînt vii dar înmuiate în nuanțele cele mai fine. **Muleta** este de un purpuriu aprins iar spada-i aruncă fulgere scurte în soarele amurgului. Personajul are o grație misterioasă, pusă în evidență de mișcările sigure, ritualice. El ignoră taurul (care de altfel e aproape epuizat) și se întoarce către public, înclinîndu-se adînc. Înainte de a începe lupta, el alege o seșora din tribună, căreia îi aruncă frumosu-i sombrero de culoare neagră în semn de omagiu suprem.

Lupta cu taurul e un exercițiu de virtuozitate. Ațîțat de rostul muletei, acesta se dovedește încă destul de periculos; El Torrero își mișcă însă trupul suplu în același dans calculat pe zarul morții, iscînd în tribune geamătul de plăcere agonică „Olé“. Cînd, la un moment dat, corpul său se lipește foarte aproape de acela al taurului, strigătul țîșnește mai acut, înfiorat de voluptăți ancestrale. În sfîrșit, atins paroxismul,

om și taur obosese și parcă sînt mai blînzi unul cu altul. Mutînd muleta în mina stîngă, El Torrero își fixează **espada** la înălțimea ochilor și într-un impuls neînțeles, taurul se repede, pentru ultima dată, primind izbăvitoarea lovitură. Încrămenit, bietul animal aruncă o trombă groasă de sînge pe gură și nas și se prăbușește apoi într-un spectacol îngrozitor. Această ultimă scenă are ceva grotesc; mulțimea în exaltarea supremă aplaudă și agită batistele pentru a i se oferi învingătorului trofee (o ureche, ambele urechi sau chiar și coada...), „învingătorul” salută mulțimea inundat de o mare bucurie iar taurul (învingutul) i se mai dă o lovitură lașă de casap între coarne (să moară mai bine) și este apoi tîrît din arenă cu sîngele și roind.

Corrida, această „barbarie” spaniolă, vine chiar din străvechea Grecie. În Creta preistorică, eroul Tezeu reușește să străbată Labirintul cu ajutorul Ariadnei și să ucidă Minotaurul. Trecînd prin romani, spaniolii sînt cei care au conservat milenar ritualul

mitului originar. Că ei aparțin în bună parte lumii latine nu-i decît o coincidență fericită, căci, în realitate, așa cum afirmă polemic Ortega y Gasset „nu există o cultură latină ci o cultură mediteraneeană”. Dînd roată acestui concept, ajuns în miezul Spaniei geografice, a trebuit să meditez din nou asupra paradoxalei afirmații a filosofului spaniol folosind chiar pretextul „tauramahiei”.

Dincolo de orice reacții personale, corridă e o componentă a **spiritului spaniol**. Ea face parte din acele acte fundamentale în jurul cărora polarizează niște tipare stilistice individualizante. Fiind o **formă vitală** de exteriorizare a sufletului unui popor, în ea ni se configurează simultan o atitudine existențială aparte, dar și o expresie artistică incorporatoare. Precum la vechile popoare ale planetei, spectacolul coridei e un mister inițiativ: Inițiativ și de ...sezon — căci de la 1 noiembrie spectacolele se întrerup pînă în primăvară.

MARIN MINCU

Cei trei mușchetari japonezi

● A apărut recent versiunea franceză a unei cărți cu subiect japonez scrisă de un american: romanul **Shogun** de James Clavel (Ed. Stock). Cu cele peste o mie de pagini ale sale, ceva mai grosă decît un dicționar Larousse, această carte a cunoscut un imens succes în Statele Unite, iar în Franța primele ecouri sînt de asemenea foarte bune. E vorba de un fel de **Cei trei mușchetari** exotic, povești cu samurai, bătaii cu săbiile, intrigi și capcane. Un foc de artificii permanent, fără nimic comun cu dulcagăria din romanele lui Pierre Loti. Dar acest roman de kimono și spadă este în același timp și un document istoric: descoperirea Japoniei de către portughezi, care încă în 1542 erau instalați pe insulele nipone și monopolizau comerțul cu China; apoi debarcarea iezuiților și influențarea de către ei a imperiului lui Soare Ră-

de pretutindeni

sare în interesul puterilor catolice; în sfîrșit, desfășurarea evenimentelor care au făcut ca o civilizație mai evoluată decît cea din Europa, pe planul medicinei, al igienei, al salubrității, să se închineze brusc și brutal, în structurile ei cele mai arhaice, sub influența preoților și negustorilor europeni. Și chiar dacă **Shogun** nu e tocmai o capodoperă literară, cartea este — după expresia unui cronicar de la „Express” — „un tur de forță și o lecție uimitoare pentru înțelegerea acestei mari țări, atît de ciudat autohtonă și colonizată”.

Tentativa

● Tentativa de a reuși pe căi necinstite a unui candidat la concursul de admitere la Școala politeh-

nică din Atena a eșuat — el a fost reținut de poliție, după ce captase, grație unui microreceptor, soluția problemelor propuse spre rezolvare concurenților. Imediat ce acestea au fost enunțate, candidatul cu pricina le-a transmis, prin intermediul unui miniemita-tor ascuns sub haină, unor complici aflați într-o mașină dotată cu echipamentul necesar și parcată în apropierea școlii. Ei au apelat la un profesor care le-a furnizat soluțiile și le-au dictat apoi prietenului lor. Acestuia nu i-a rămas, deci, decît să le retranscrie, dar tocmai în momentul cînd preda lucrarea — cu răspunsuri, evident, impecabile, — a fost arestat, ca urmare a faptului că poliția fusese alertată că o stație de radio difuzează pe unde scurte... rezultatele unor probleme de chimie. De unde se vede că tehnica modernă nu este suficientă. acolo unde lipsesc sfintele, clasicele cunoștințe...

Cîntec

*Încă o-ncercare-acum și gata,
Încă o convingere în plus.
Se îndoaie cerul sub prelată
Soarelui de viscole răpus.*

*Încă o-nțelegere fără cheie.
Încă un răspuns la timp sosit.
Începutul este o scînteie
În manejul orei de granit.*

*Încă o-nțelegere galantă,
Încă o galeră prin menise.
Întimplarea este o amantă
Care trece peste orice risc.*

*Încă o primejdie lejeră,
Încă un pas făcut peste hazard.
Saltă clipa ca o baiaderă
Sub ghirlanda nopții de smarald.*

VALERIU BUCUROIU

Văile Vampiriei

I

*Cineva se teme de a veni aici —
atras poate va fi de fluturi și muguri
respirat pe mii de căi
tras pe marea roată cineva
va simți marele virtej
scuturat de joc se va pierde
cineva, se simte cum șovăie
pe întuneric, singur pe prag
cineva se aude tainic îndoindu-se
dacă să puie sau nu piciorul în Vampiria*

ȘTEFANIA PLOPEANU

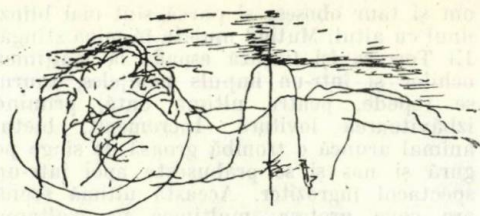
Ploaie de primăvară

*La fereastra ta noaptea a dezlănțuit
o ploaie torențială de lumină stelară
care izbînd zgomotoasă în geamuri
ți-a risipit visele de sub pleoape*

*și umbrela deschisă de caisul înflorit
nu e un protector destul de abil, prin
pînza ei ciuruită de cuie albastre
apa de lumină se scurge șuvoi*

*și visele aleargă înfricoșate prin cameră
iar tu surizi nevinovată prin somn
ca și cînd astăzi pentru prima dată
noaptea ți-ar fi pus luna garoașă pe sin.*

CONSTANTIN NISIPEANU

Tîrziu

*Năucită de umblet
Luna se leagănă-n brazi.
La ceasul scăzut ochii mei nomazi
Nu mai sint izvoare,
Nu mai sint zumzet.*

*Fumegă-n stele
Faguri de rouă și spice.
Cineva-ncepe să joace arșice
Cu vorbele mele.*

*Un cer de glicină
Îmi leagănă somnul sub pleoape.
Și nici măcar acumă
Nu-mi vii mai aproape...*

*Cine-i de vină?...
Cine-i de vină?...*

PETRE BUCȘA

Țara cu doine

*Iubiți România, un rîu
de doruri în inimi să salte —
e țara cu spice de griu,
cu piscuri de-avînturi, înalte.*

*Iubiți România, cămin
al dragostei, dulci, ce nu moare:
aici sărutarea-i de crin
și mina iubitei, de floare.*

*Iubiți România, un roi
de visuri se-ntrece-n oricine;
norocul, nădejdea-s cu noi,
pe drumul croit spre mai bine.*

*Iubiți România, un zbor
spre steaua dreptății și-a muncii;
ea pîine ne coace-n cuptor,
la pieptu-i ne leagănă pruncii.*

*Iubiți România, ca-n veci
pămîntul ei bun să dea roade,
cu doine, cu holde, cu reci
izvoare, c-un spor ce nu scade.*

VALERIU GORUNESCU

după îndiguiri

Cred că sînt un om sentimental de vreme ce gările îmi provoacă totdeauna o stare nostalgică, amestecată cu bucuria abia strunită că voi revedea locuri și oameni de care m-am despărțit demult. Azi, cînd m-am desțeptat, mi-am amintit ultima călătorie în satul natal, poate datorită visului din timpul nopții, vis pe care l-am uitat decum am deschis ochii și am văzut lumina de afară, sau datorită faptului că deși am uitat visul, substanța lui mai trăia încă în mine, așa ca un pește pe fundul unei ape adînci, sau poate că amintirea mea nu avea nici un motiv decît al obișnuinței memoriei de a se impune pregnant din cînd în cînd, înaintea oricărei realități.

*

Călătoream deci spre locurile natale în urmă cu vreun an. Trenul pornise din gara de Est la șapte fără cinci. În compartiment am sosit primul, m-am așezat pe locul de lingă ușă, cu fața în direcția de mers a trenului. După vreo două minute a apărut o fată palidă, cu un frumos păr castaniu și cu ochi verzi; și-a ales un loc pe bancheta din fața mea, însă la geam. Spuse „bună dimineată” cu timiditate, după care așezîndu-se și-a fixat privirea parcă definitiv spre peron. Cred că pornise trenul, cînd ușa a fost deschisă zgomotos de un tînăr care a ocupat locul din fața fetei. Tînărul mi s-a părut interesant, mai ales datorită ochilor intenși și de o mobilitate năucitoare; cînd își îndrepta privirea de la fată spre mine și invers aveam senzația că ne ia și ne mută de la locurile noastre și ne pierde în castelul medieval înrămat în peretele din fața mea. Cum îi priveam din profil faciesul dur și bărbia voluntară mi-a dat impresia unui bărbat puternic, dar amănuntul că nu suporta să-l privești în ochi mai mult de o secundă m-a făcut să cred că tînărul avea anumite slăbiciuni.

— Unde călătoriți? a întrebat el după ce trenul ieșise din București.

— La Salcia, am răspuns.

Fata se uita visătoare la peisajul ce luneca vertiginos.

— Atunci sîntem tovarăși de drum, a spus tînărul. Dar ce căutați acolo?

— Ca să-ți spun drept, nu caut nimic.

— Atunci sînteți într-o misiune.

— Da, sînt într-o misiune personală.

Tînărul a tăcut o vreme, după care intrigat de faptul că fata nu vorbise nimic despre persoana ei, a întrebat-o aparte. Fata și-a întors fața de la fereastră și-a spus că n-are nici o importanță destinația ei. Nemulțumit de răspunsul fetei s-a răsucit brusc în direcția mea:

— Poate că aveți rude la Salcia?

— Nu mai am, din păcate.

— Deci sînteți din Salcia?! Eu sînt bucureștean, dar mă duc să-mi văd bunicul care trăiește la Salcia.

Și-a aprins o țigară. După ce-a tras de cîteva ori adînc în piept, compartimentul s-a umplut de fum. Mă gîndeam să ies pe culoar, cînd fata și-a întors privirea spre mine, așteptînd parcă și ea să-i răspund tînărului din fața ei, iar mie mi s-a părut o clipă, dar numai o clipă mi s-a părut, că semăna cu mama, pe care o vedeam acum reîntinerită. Imaginea ei însă, atît de duioasă, a dispărut brusc exact în momentul cînd fata i-a cerut tînărului o țigară. Faptul m-a contrariat cu atît mai mult cu cît prezența ei pînă atunci mi s-a părut perfect inefabilă; datorită palorii ei ai fi putut crede că murise demult și numai umbra ideii care fusese ea în viață se mai afla acum printre noi și iată că-și aprinsese țigara, iar eu n-am mai ieșit pe culoar, deși aveam senzația că în curînd nu voi mai avea oxigen. Intuiam că-i distra pe amîndoi faptul de a mă bombarda cu rotocoale de fum, fiindcă în privința vîrstei cei doi puteau fi copiii mei, și știe oricine ce bucurii secrete le dau odraslelor noastre micile răutăți pe care ni le adresează cu nevinovăție, așa cum ar fi aprinderea unei țigări în fața părinților cînd ei abia au trecut în clasa a X-a, un zîmbet între frați, după ce le-ai explicat o problemă de viață etc. Am rămas cu obrazul stîng lipit de pardesiul meu, care avea un miros incomparabil cu aerul înecăcios din compartiment.

— Totuși nu ne-ați spus ce căutați la Salcia, mă interogă tînărul din nou.

Fata își terminase țigara și, ignorându-ne iarăși cu totul, privea peisajul galopant.

— Îmi caut copilăria, tinere, i-am răspuns eu într-un tirziu, când poate că nici se mai aștepta să-i răspund.

Am rămas eu însumi foarte mirat de ușurința cu care pronunțasem un cuvânt atât de scump și de intim fiecărui om: *copilăria*. Fata, surprinsă de răspunsul meu, abandonase peisajul și părea că așteaptă amănunte. Tinărul o servi cu o țigară și după ce începură să fumeze amândoi, aerul deveni insuportabil, abia-i mai zăream pe cei doi tineri, și poate că tocmai atmosfera aceasta m-a determinat să mă confesez, nu lor, ci fumului care mi s-a părut atât de înrudit, de consubstanțial cu ceea ce numim timp, încât m-am trezit vorbind despre mine și despre ai mei. Un episod din viața familiei mele avea să mi se întipărească adânc în memorie, urmărindu-mă pretutindeni și făcându-mă să mă întorc mereu la acele timpuri de mult apuse. Era pe la începutul deceniului al patrulea, când Salcia noastră s-a „hotărât” să iasă din obișnuit.

Salcia, când eram eu copil, era un sat îndepărtat de orașe și de calea ferată ca și astăzi, mărginit într-o parte de sălcii și ape iar de cealaltă parte de moșia regală, având drept fundal și orizont creasta unei coline cu vii, de unde toamna, după ce se lăsa întunericul se auzeau pe rînd strigătele de intimidare ale paznicilor de la un capăt la celălalt al colinei. Ziua după ce ieșeam de la școală ne luam revanșa față de paznici și întuneric și apăream acasă cu trăistile sau ghiozdanele burdușite de struguri. Vara oamenii muncneau din greu, dar mie, pe vremea aceea nu-mi păsa nici cum se seamănă nici cum se sapă și nici cum se culege; de altfel, aveam prea puțin pămînt, tata fiind tîmplarul și dulgherul satului, meserie pe care o învățase la București în ani lungi de ucenicie și călfă. Bunătății desăvîrșite a mamei îi răspundeam cu o iubire pe măsură. Când venea tata seara acasă, oricît de obosit era, mai găsea timp să ne ia pe genunchi, să ne întrebe ce lecții am avut, ce note am luat, ce n-am înțeles. Știa carte ca învățătorul nostru, dacă nu și mai bine. Cel mai mult ne bucuram cînd, venind de la școală, îl găseam pe tata secționînd scînduri cu fierăstrăul de mînă la noi în șopron. Cîteodată se oprea din lucru, lua o ulcică de pămînt și se ducea la butoiul din colțul șopronului, dădea drumul la canea și ducea ulcica la gură, după care-și ștergea mustățile înmuiate în vin și iar se apuca de treabă.

Într-o zi tata a ieșit la poartă chemat de omul care striga noutățile în satul nostru.

Era anunțat că trebuie să participe la lucrările de îndiguiri, lucrări ce au necesitat un mare volum de muncă și s-au întins pe cîțiva ani buni.

— Bine, a spus el, întorcîndu-se la treburile sale. De fapt tata pleca dis de dimineață și se întorcea seara tîrziu. El era obligat să-și drămuiască foarte bine timpul între lucrările de îndiguire și obligațiile asumate în sat. În comunele cuprinse între Oltenița și Călărași toți bărbații capabili de muncă erau obligați să participe la scoaterea unor suprafețe importante de pămînt de sub apă prin lucrări de îndiguire și desecări. Trebuiau stăvilite apele Dunării care se revărsau an de an și veneau pînă lingă malul satului. Cum într-o parte ne învecinam cu apele, bătrîni spunea că ne intră pește în casă și că nu mai e nevoie să-l căutăm aiurea, noi cei din Salcia. Pămîntul scos de sub ape s-a împărțit în ziua cînd tata a fost chemat a doua oară de omul cu știrile. Într-o duminică de toamnă tata a fost anunțat că se împart pămînturile smulse apelor. Toți bărbații au pornit-o atunci spre primărie, unde se întocmeau listele de improprietărire.

În aceea zi tata a întîrziat neobișnuit de mult în sat și noi copii, oboșiți de joaca de peste zi, am adormit.

Cînd ne-am trezit luni dimineața tata dormea cu fața la perete. Prima oară în viața mea îl vedeam întîrziind în pat într-o zi de lucru după ce ne trezisem noi, copiii. Ne uitam la mama nedumeriți.

— Taică-tu era să fie omorît azi noapte de frații Țigănuș.

— Cum? Dar ce-a fost mamă? am strigat noi înspăimîntați, și în timp ce dinspre tata s-a auzit un geamăt.

— Noroc, a continuat mama, că vițelul se rătăcise și am ieșit din curte să-l caut și-am auzit un strigăt: „Săriți, că mă omoară hoții!”.

În timp ce mama povestea s-a auzit un alt geamăt al tatei, căruia cred că nu-i plăcea să mai audă încă o dată ceea ce pățise.

La un semn al mamei am ieșit pe prispă.

— Și cum spuneam — continuă mama — m-am îndreptat în direcția de unde venea strigătul. Văd că ceva se mișcă pe maidanul din fața casei, acolo unde vă zbanguiți voi toată ziua. Și ce să vezi... taică-tu era trîntit la pămînt și Ștefan Țigănuș stătea cu genunchiul pe gîtul lui și-l lovea cu tocul unui bocanc în cap.

— Ce-ai mă, Ștefane cu el de-l lovești așa?

— Eu n-am nimica, fă, Anico! Cum vezi tu că-l lovesc? Treceam și eu pe șosea și deodată aud zgomot. Cînd m-am apropiat, ce să vezi?! Unii-l băteau pe Dumitrache; am sărit să-l scap, dar el a înfipt mina în haina mea și uite pîn'acu n-a vrut să-mi dea drumul... Taică-tu s-a ridicat de jos și-a pus mina pe el: „Cum mă, nu m-ai prins tu din spate și cu ajutorul celorlalți

m-ai pus jos și mă loveai în cap? Hai la primar să dai socoteală!“ Din întineric au apărut ceilalți frați Țigănuș strigînd: „Dă-i mă... mama lui, că de zece ani e liberal. S-a găsit el să facă dreptate în satul ăsta“, strigau ei. Au început să dea toți patru în taică-tu. De spaimă strigam și eu: „Ajutor! săriți! ajutor!“ Neavînd nimic la îndemină am început să le sfîșii hainele și mare noroc am avut că a venit fratele vostru Traian cu un băț zdravăn în mină și-a început să împartă lovituri în stînga și-n dreapta, pînă cînd au ieșit sătenii și s-au adunat în jurul nostru, dar fără să intervină unul măcar de groaza huliganilor ăstora, care au înspăimîntat satele de jur împrejur. Traian dădea virtos cu bățul pînă a apărut primarul, iar eu m-am agățat de gitul lui Traian și i-am șoptit să fugă încotro o ști el și nu-l aresteze jandarmii. Taică-tu ar fi fost mort acum, dacă nu se rătăcea vițelul aseară, a mai spus mama, încheindu-și povestea. Noi, copiii rămăsesem ca paralizați de cele auzite.

După cîteva zile de pat, tata s-a vindecat și a mai lucrat multă vreme la construirea de case și de sării pentru cei din Salcia, dar niciodată nu l-am mai văzut atît de senin cum fusese înainte de acel episod trist. Tata nu era nici liberal, nici țărănist, nici altă politică nu făcea, el n-avea timp de așa ceva, deoarece avea o familie numeroasă de hrănit.

După acea noapte îngrozitoare sătenii îi spuneau tatii: „Nene Dumitrache, dă-i în judecată“. „Păi, pot eu, măi oameni buni, să mă măsor cu ticăloșii ăștia? Și pe urmă

de unde să iau eu bani să merg prin tribunale? Și-apoi legea, ce-i făcută pentru noi? Mai bine să-l judece cel de sus!“ a spus tata. „De fapt ai dreptate, a zis unul dintre cei veniți; alde Țigănuș omoară omul și-l lasă în drum. Ți-amintești cum a fost omorîtă mai deunăzi văduva aceea de către unul din ei și-au reușit să-l scape numai cu o condamnare de șapte zile închisoare și p-ormă au obținut și suspendarea pedepsei?“. „Așa-i, a spus tata, și oamenii au plecat. Un fapt neobișnuit avea să readucă în actualitate pe frații Țigănuș. Intrase dihonია în Partidul Național Țărănist. La un an după tragicul eveniment din familia noastră, s-a produs o scîndare în acel partid urmată de o schimbare de guvern — Vaida Voivod ceda locul de prim-ministru lui Iuliu Maniu. În comuna noastră a plecat primarul de coloratură vaidistă și a venit la cîrma comunei Amfile Țigănuș, unul din acei frați bătauși. Într-o seară de duminică, cînd ne-a chemat mama la cină, am auzit două focuri de armă. Și noi și ceilalți săteni am ieșit din case și-am alergat spre locul de unde răsunaseră împușcăturile. Într-un șanț, chiar vizavi de unde fusese bătut tata, zăcea mort Ștefan Țigănuș, tatăl a șapte copii, cel care împreună cu frații lui îl batjocorisera pe tata. Destinul făcuse ca tata să fie răzbutat. Fratele lui Ștefan, Amfile, noul Primar stătea călare peste el c-un felinar în mină și urla spre văduva și cei șapte orfani ai mortului să nu se mai vaitae:

— Hoo, hoo, ajunge! A murit, s-a mîntuit! Dă-l în p... măsii că nu-l mai înviați voi acumal zicea el aprins de băutură, doar își sărbătorise numirea sa ca primar.

Între timp au sosit și jandarmii care au constatat că făptușul crimei era State Ionescu, om din același partid, finul fostului primar vaidist, care în seara aceea îi făcuse o vizită nașului său Alexandru, ce locuia peste drum de Vasile, unul din frații Tîgănuș. Întîmplările respective au răscolit satul, se făceau tot felul de ipoteze în legătură cu asasinatul, frații Tîgănuș aveau tot interesul ca totul să plutească în necunoscut. De la tribunal, unde se ancheta cazul respectiv, ajungeau în satul nostru tot felul de vesti controversate, se încerca acreditarea ideii că Ștefan Tîgănuș a fost omorît din răzbunare. Astfel într-o zi de marți sau miercuri, după tărăboiul cu schimbarea primarului Țața Lina lu' Rusu, o femeie între două vîrste și cu faimă de femeie iubărească, s-a prezentat la tribunal nechemată și a declarat că *nimeni* nu e vinovat de moartea lui Ștefan Tîgănuș.

— Bine, a spus un avocat, dar a fost împușcat de către cineva.

— O fi fost, a spus Țața lu'Rusu, dar nimeni nu e vinovat. și a dat să iasă din biroul judecătorului. Cînd a ajuns la ușă s-a oprit, a stat așa cu spatele spre ei mai bine de cinci minute, s-a întors și le-a spus judecătorilor zîmbind:

— Dacă vreți să știți ceva întrebați-o pe Leana, fata lui Vasile Tîgănuș.

În dimineața următoare fata a fost luată și dusă de doi jandarmi la oraș. La plecare, tatăl fetei a amenințat-o că dacă scoate o vorbă o omoară. A doua zi a sosit un avocat al lui State Ionescu, asasinul lui Ștefan, care l-a torturat cu tot felul de întrebări pe Vasile Tîgănuș: Ce avea State Ionescu cu frate-su? Care crede că este mobilul crimei? de ce familia lor nu l-a reclamat de îndată pe State Ionescu? Au de gînd să se răzbune pe State? etc. Era iarnă. Vasile fiind mai liber, umbla mai mult beat. I-a răspuns destul de abil la cîteva întrebări pînă cînd avocatul apărării i-a spus: „Bine, nea Vasile, cum poți să lași copilașă dumitale în temniță, nu ți-e teamă că dă în boala aia reaua?” La această întrebare Vasile s-a ridicat cu o violență de nedescris pe față, vinul din cana mare și din pahare s-a vărsat pe fața de masă, avocatul a șters-o pe ușă dar s-a oprit în stradă la gard, iar Vasile alergînd după el în contact cu aerul înghețat de afară s-a oprit în mijlocul curții, s-a uitat în stînga și-n dreapta voind să ia ceva în mînă, dar nu s-a clintit din loc și după ce a stat astfel o lungă bucată de timp i-a strigat nevesti-si: dă-mi haina și căciula, și-a plecat cu avocatul spre oraș. Acolo i s-a spus că poate să-și ia fata acasă dac-o îndeamnă să vorbească. Fata a mărturisit că în seara aceea în timp ce State Ionescu trecea cu pușca pe umăr, unchiul ei Ștefan, care le

luase din grajd o furcă de fier, a țîșnit în spațele lui State și l-a lovit cu furca în cap. Noroc că State avea o căciulă groasă și n-a căzut decît în genunchi și s-a întors brusc spre Ștefan, care ridicase furca să mai dea o dată, însă rămăsese cu ea așa în aer și State l-a împușcat în plin de două ori. State Ionescu a fost achitat și a rămas și cu permisul de port-armă.

După ce am terminat de povestit am observat că trenul cu care călătoream atunci staționa într-o gară mică de mai bine de un sfert de oră.

— Bine, dar dumneavoastră care povestiți atît de frumos lucruri atît de urite, considerați că acestea alcătuiesc ceea ce se cheamă copilăria dumneavoastră? a întrebat tînărul.

— Copilăria mea, am spus eu, are legătură și cu aceste povești.

— Totuși e incredibil, adăugă tînărul, ca tatăl dumneavoastră să fi fost bătut de patru oameni fără ca el să le fi făcut vreun rău.

— Așa ar părea la prima vedere. Tatăl meu le-a făcut totuși un rău, ceva ce n-au putut să-i ierte. Tata le-a spus celorlalți oameni din sat că frații Tîgănuș, fiindcă făceau politică, au luat cele mai bune pămînturi după descări, iar lui, tatei și multor altora le-au revenit numai pogoane de mlaștină. Fata, care ascultase povestea mea în tăcere m-a întrebat pe neașteptate de ce Țața lu' Rusu n-a fost chemată să explice în ce fel n-ar fi fost nimeni vinovat de o crimă dovedită? Tocmai atunci s-a anunțat gara cea mai apropiată de Salcia.

Tînărul care mi-a spus că ar merge tot la Salcia a rămas în compartiment și după coborîrea mea. Acum îmi dau seama că dimineața cînd m-am trezit și am privit spre fereastră cerul și tremurul crengilor subțiri de afară semănau pînă la a fi identice cu aerul și tremurul crengilor subțiri din gara cea mai apropiată de satul meu, încît amintirea călătoriei ce-am făcut-o cu cei doi tineri în compartiment mi s-a impus cu o forță de nestăvilit. De pe peron am mai privit o dată spre fereastra vagonului în dosul căreia cei doi zîmbeau, ba chiar rideau și-și făceau tot felul de semne în legătură cu mine; eram foarte aproape de ei și am observat exact pe mimica lor faptul că povestirea legată de copilăria mea nu i-a impresionat cîtusi de puțin, cu toate acestea, mi-a părut rău, că trebuind să cobor, n-am mai avut timp, să-i spun fetei aceleia că Țața lu'Rusu n-a spus judecătorului un lucru atît de necrezut, atunci cînd pretinsese că nimeni n-ar fi vinovat de crima din satul nostru, de vreme ce i-a mărturisit mamei de multe ori că numai apa care-a fost silită să se retragă de pe pămînturile noastre poate fi vinovată de moartea lui Ștefan Tîgănuș.

ALIODOR BLÂNDU

Un locotenent oprește un soldat complet beat care merge clătiniindu-se în curtea garnizoanei:

— Prostule! Cel puțin, dacă n-ai fi băut, ai fi fost astăzi locotenent!

— Puțin îmi pasă, răspunde celălalt. Când beau sînt colonel.

Întorcîndu-se mai devreme din călătorie, un soț găsește un rival în dormitorul soției sale.

— Cum? strigă el. Cine este acest om?

— În fond, este adevărat, spune soția întorcîndu-se spre celălalt. Cum vă numiți, domnule?

Un om de afaceri este pe patul de moarte. Asociatul său stă lîngă el, cu ochii în lacrimi. Dintr-o dată muribundul iese din comă și vede prietenul răvășit de durere și, într-un suflăt, îi împărtășește:

— Trebuie să știi... Eu am spart atunci casa de bani. Eu am provocat falimentul de anul trecut. Și chiar... amantul soției tale, eu eram.

— Nu te necăji, spune celălalt. Arsenicul pe care l-ai inghițit, eu ți l-am dat...

EL — Dragostea mea, te implor, spune-mi că sînt cu adevărat primul în viața ta...

EA — Bineînțeles, dragă. Mă întreb ce este în mintea bărbaților de pun mereu aceeași întrebare!

O voce alarmată cheamă spitalul de urgență:

— Veniți imediat, doctore. Soția mea s-a înșelat asupra sticlei. A băut un litru de benzină și acum se învîrtește într-una în jurul casei...

— Nu vă îngrijați, răspunde doctorul. Închideți numai poarta dinspre stradă. Se va opri cînd își va termina tot carburantul.

Un spectacol în Roma antică. În Colisseum a fost instalat un enorm patinoar și mulțimea aplaudă cu toată forța un gladiator care patinează descriind VIII-uri...

Un trecător se plimbă pe malurile Senei și zărește un cetățean care planta în jurul casei stegulețe cu pătrate negre și galbene. Intrigat, îl întreabă:

— Domnule, poate sînt indiscret, dar aș dori să știu cu ce vă ocupați?

— Bine, răspunde celălalt, nu vedeți, plantez stegulețe ca să împiedic girafele să intre la mine...

— Poftim? Girafele? Dar niciodată nu vin girafe pe aici...

— Bineînțeles că nu, dacă am pus stegulețe!

În momentul în care este gata să adoarmă, pe masa de operații, pacientul profită de ultima sa clipă de luciditate ca să-l întrebe pe chirurg:

— Mănușile dv. de cauciuc... nu le purtați ca să nu lăsați amprente digitale, nu-i așa?

CORINA DOBRICĂ

Melancolia

Melancolie, ochi de cerb rănit
Sub fire apă inundând nisipul...
Pare că jungle vin din infinit
Răpusul zeu să le răsfrîgă chipul.

De sus, cărări coboară tremurînd
În văluri miriadele de stele.
Femei de frunze cad cu vuiet blind
Îngenunchind sub ramurile grele.

E liniște acum — un abur des
Învăluie făcliile din urne.
Se-aud numai păianjenii cum țes
Năvoade pentru crimele diurne.

ELISABETA COSTIN

Zăpezi de aripi albe

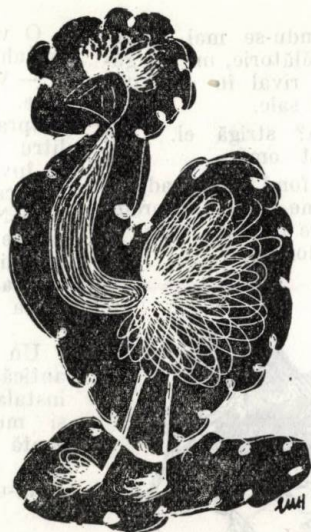
Cu buză de cerb
adulmecă
virtejul de întuneric.
Adorm cu vîntul pe lac;
Luna îmi ninge
zăpezi de aripi albe
pe umăr.
Despletită tîmpla
își pleacă sălciile.
În smîrcuri se afundă
tăcerea.
Doar sturzul mai cîntă
în trestii.

CULIANU RODICA MELANIA

Șapte munți

Iată șapte munți cărunți
Șapte munți și o cărare
Peste vînt și peste mare.
Iată șapte munți de fier
Înveliți de dor și cer.
Unu-i muntele minunii
De la marginile lumii.
Unu-i muntele noerzit
De speranțe-acoperit.
Unu-i muntele de-aramă -
Pe la mijloc cu năframă.
Altu-i muntele de aur
Pe sub sini purtînd tezaur.
Celălalt un munte frate,
Cît o daciică cetate,
Unu-i muntele de vară
Cît o inimă de țară.
Unu-i muntele mormînt,
A lui Decebal cel sfînt.
Iată șapte munți curați
Înfrățiți cu șapte frați.
Iată șapte munți cărunți
Pe de-o parte ardelenеști,
Pe cealaltă muntenеști,
Oltenești, moldovenеști,
Pe de-asupra sînt români,
Pe de-asupra sînt stăpîni.
De la unul pîn'la șapte
Duc istoriile-n spate,
Poartă astrele cerești,
Șapte munți, toți românești!

TEODOR FRÂNCU

Ceremonie

Voi plămădi
din colbul întinsului
umbra strămoșului meu
Decebal
fără chip,
fără naștere
în jocul meu
sub frunzele de rug
cu legea-îmbrățișării tulburate
în așteptarea ceasului lor mut.

Ceremonie lunecoasă
între univers și ape.

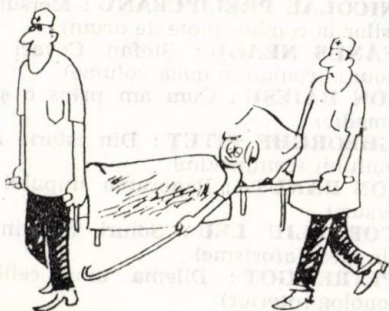
DAN MANOLESCU

REVELION LA SCRITORII. Intreaga suflare scriitoricească, indiferent de stiluri, genuri, opinii și grupulețe literare, într-o armonie caracteristică se pregătește să sărbătorească revelionul.

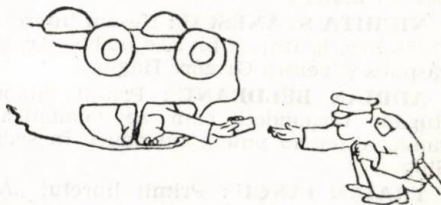

LA CASA SCRITORILOR ; organizator Romulus Vulpesu, va avea loc și un festival de poezie rurală. Va citi Nicolae Nasta. Poetul Ion Sofia Manolescu își va povesti amintiri din tinerețe (volumul 1). Programul artistic și în general **programul** va fi din timp asigurat. Nu se admit improvizații nici sonete aeriene ! Cîntatul interzis. Excepție face Mircea Micu care oricum va cînta fără să ceară voie. Va spune glume Vasile Nicorovici. Rîde Petru Vintilă senior Meniu asortat, vin de Valea Călugărească în două culori. La ora douăsprezece se va dansa cadrilul propus din partea secției de poezie și alunelul stilizat de secția de critică. Responsabil cu transporturile și alte mărunțișuri : Nicolae Velea. Responsabil cu sobrietatea : Laurențiu Fulga. Responsabilul localului : Iacob Schapira. Recomandăm costumul național la partea bărbătească. Orice fel de costum la cealaltă parte.

LA ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN CLUJ-NAPOCA ; Deviza revelionului : armonie și antren. Responsabil cu organizarea și cu tombola : Negoită Irimie și Irimie Negoită. Invitat de onoare : Pavel Aioanei care se află undeva în Europa. Festivitatea va avea loc la sediul revistei „Tribuna“ Parteneri : redacția revistei „Steaua“. Va putea fi vizionat spectacolul : „Două ore de pace“. În rolurile principale : D. R. Popescu și Aurel Rău. Sufleur : Ion Cocora, regia artistică : Alexandru Căpraru, regia tehnică : Ion Lungu. Lipsește motivat, chemat la București telegrafic, Nae Prelipceanu. I se va păstra tacitul și porția. Observator din partea studiului de radio Cluj-Napoca : Vasile Rebreanu. În caz de timp nefavorabil se amînă totul pentru o dată ce nu va fi anunțată ulterior.

LA ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN TIMIȘOARA ; Meniu bogat și bine asortat, muzică de cameră interpretată la caval de Damian Ureche. În pauză Ion Velican se va produce cu aforisme și figuri de gimnastică yoga. Se va folosi graiul bănațean, dialectul Orșova. Invitat de onoare, de la București, Traian Iancu, care va recita din baladele proprii. Interzise băuturile alcoolice. Seară de romaneț cu Șerban Foarță și Al. Lillin. Prezența obligatorie. La ora 24, C. Ungureanu va citi referatul „Literatura din Banat de-a lungul veacurilor și penetrația ei universală.“ Discuții libere pînă în zori. Revista „Orizont“ va publica o dare de seamă a evenimentului.

LA REVISTA SĂPTĂMÎNA ; Am găsit un bilet pe care scria cu majuscule : Nu ne deranjați, sintem în ședință de redacție. Reveniți la anul ! Alături de noi se afla și Romul Munteanu cu un buchet de garoafe și ultimul roman a lui Eugen Barbu sub braț. Dinăuntru răzbăteau acordurile noului cîntec adaptat : „O barb frumos, o, barb frumos“ pe versuri de Adrian Beldeanu. Respectabilul critic și profesor cuprins de o adîncă emoție a început să bată cu o garoafă în ușa zicînd : Deschide patroane că nu mai fac... Nu cunoaștem urmarea.

POSTA

redacției

ION BĂNUȚĂ : Am primit cele 555 de panorame. Cea mai bună dintre ele s-a dovedit a fi și cea mai scurtă, intitulată „Panorama panoramelor” pe care o reproducem în întregime: „Am să-ți fac o panoramă/ să o pui frumos în ramă/ prinsă-n cuie de aramă”. În lipsă de cuie de aramă, am zice noi, merge și cu pelicanol la tub.

FĂNUȘ NEAGU : Ați primit o invitație din Arad, semnată „sustînătorii clubului UTA” și ne întrebați pe noi cum să mergeți : cu trenul sau cu avionul ? Problema e nu cum veți merge... Noi ne întrebăm cu veți veni ?...

TEODOR MAZILU : Ne-am interesat la rîndul nostru și am aflat. Din Berceni la Mogoșoaia se poate ajunge destul de simplu : mașina 73 pînă la capăt (aveți grijă să n-o luați în sens invers), 108 pînă la gară, apoi 77 de unde puteți și, 60 în continuare. În caz că v-ați plictisit, vă anunțăm că are stație facultativă la „Doi cocoși”. N-am citit niciodată pe Ghandi, deci nu vă putem răspunde la a doua întrebare. Încercați la Florin Pucă, o autoritate în materie.

NICHITA STĂNESCU : Ne-am interesat. Duminică, la frații Chivu, e închis. Același răspuns și pentru Grigore Hagiu.

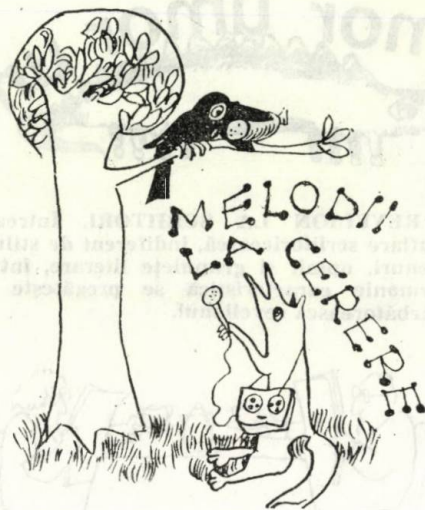
ADRIAN BELDEANU : Primit tabloul. Rugăm răspundeți cum se demontează rama, altfel nu putem introduce în sediu. Stop.

TRAIAN IANCU : Primit libretul „Am un of la inimioară, bate boii de-i omoară”. E frumos. Începem repetițiile de poimîine. Rugăm trimiteți prin transfer încă patru interpreți. N-avem personal...

ȘERBAN CIOCULESCU : Nu cunoaștem adresa lui Nichita Stănescu. Puteți corespunda prin intermediul revistei „Orizont”, cum ați mai făcut-o.

HARALAMB ZINCĂ : Nu știm cine e persoana care semnează Empedocle în ediția precedentă. Deci nu vă putem lămuri dacă e „suspect” sau nu. Faceți investigații.

GHEORGHE PITUȚ : Ne-am interesat. Manualul bunului mecanic s-a epuizat de mult. Ce faceți pînă atunci cu mașina Dv. ? În ce stare e ?..

În noaptea Anului nou următorii scriitori roagă să li se transmită :

LAURENȚIU FULGA : „Marșul infanteriștilor”

PETRU VINTILĂ : „Alunelul”

NICOLAE PRELIPCEANU : „Tot pe drum, pe drum, pe drum...”

PETRE GOT : „Fetele dulci, c-an București”

NICHITA STĂNESCU : „Unde stai, pe ce străduță”

ION HOBANĂ : „Luna știe, dar nu spune”

MIRCEA MICU : „Bun e vinul și pălinca”

ION BĂIEȘU : „Am pierdut o batistuță”

ION SOFIA MANOLESCU : „Îlenuță, tractoristă”

ION GHEORGHE : „Hai, Buzău, Buzău, Buzău...”

ȘANTIER LITERAR

Publicăm cîteva din planurile de viitor ale colegilor noștri :

VASILE BĂRAN : Viața unui responsabil de bloc (autobiografie)

NICOLAE PRELIPCEANU : Mersul trenurilor la români (note de drum)

FĂNUȘ NEAGU : Ștefan Covaci mon amour... (roman în două volume)

ION BĂIEȘU : Cum am prins o știucă (comedie)

GHEORGHE PITUȚ : Din istoria automobilului (compendiu)

ION BĂNUȚĂ : Panorama stupului meu (versuri)

CORNELIU LEU : Soiuri de vin din Dobrogea (aforisme)

PETRE GOT : Dilema unui celibatar (monolog interior)

MARCEL GAFTON : Cum ne asortăm în diferite anotimpuri (eseu)

NICHITA STĂNESCU : Convorbiri intime cu Șerban Cioculescu (convorbiri)

ADRIAN PĂUNESCU : Ce e energia umană ? Cum o risipim, cum o păstrăm ? (poeme)

TUDOR GEORGE : Seri de neuitat la doamna Candrea... (amintiri din copilărie)

LAURENȚIU FULGA : Observații statutare (observații și adnotări)

DAMIAN URECHE : Un oltean în Banat (confesii)

GHEORGHE ISTRATE : Calule, căluțule, ce mai faci drăguțule ? (versuri)

MIRCEA MICU : Slugă la doi stăpîni (note intime)

ÎL PUNEM CU O CONDIȚIE...

Nichita Stănescu, poet remarcabil și cu simțul umorului este pe cît de talentat pe atît de neterestru și romantic. Astfel, prietenii știu, e în stare să dispară zile întregi, fără să dea semn nimănui, să „se evaporeze” brusc de la o întrunire amicală pentru a apărea după cîteva zile senin, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Ne-a fost dat astfel să auzim următorul dialog :

— Ce-ar fi dragă să-l propunem redactor șef pe Nichita ? (la nu știu care revistă)

— Ar fi ceva, a zis al doilea preopinent.

La care, Grigore Hagiu, care asculta imposibil dialogul prelungit al celor doi, pe aceeași temă, a replicat :

— Îl punem, numai să-l găsim...

RĂSPUNS LA O ÎNTREBARE

Anita Neagu, fetița lui Fănuș Neagu, de ani 6 și ceva luni, a intrat în rîndul școlarilor. Într-o zi, la școală învățătoarea le spune :

— Copii, i-a să-mi formați o propoziție despre tatăl vostru.

După cîteva clipe de liniște și concentrare, Anita ridică mîna și rostește cu nevînovație următoarea propoziție :

— Tata e gras ca un butoi...

O REPLICĂ

Ironist fin, vestit pentru replicile savuroase, Nicolae Velea vorbește rar dar vorbește bine. Într-o zi, stînd la restaurantul „Podgoria”, așteptînd să vină „o berică”, era o caniculă insuportabilă, și văzînd că ospătarul întîrzie, Velea a ridicat privirile-n tavan unde se rotea leneș un ventilator uriaș și a rostit calm :

— Copii, hai să deturnăm „Podgoria.”

PRECIZARE

După o șezătoare literară al cărui animator și prezentator fusese inepuizabilul Romulus Vulpescu, se fac, în final, diverse aprecieri din partea gazdelor referitor la „erudiție” și la „dicție”, ambele calități remarcate la volubilul nostru coleg.

Mircea Dinescu, prezent la plogii, asculta zîmbind. Cineva îl întreabă ce părere are de Vulpescu.

— Are multă „erudicție”, a confirmat autorul frumoaselor elegii.

O DORINȚĂ

După un lung turneu cu Cenaclul umoriștilor la Vaslui și mai ales la Huși, în timp ce se degustau felurite și minunate feluri de vin, entuziasmat de buchetul și calitatea licorii, Fănuș Neagu a declarat :

— Mi-a plăcut atît de mult la Huși încît mie să-mi ziceți de azi înainte *Fănușu* Neagu !

APĂ POTABILĂ

Pe o măsuță triunghiulară, aburesc două cești cu cafea. El și Ea stau în fotolii cu spătar înalt, uzate. Alte obiecte, diferite ca stil, unele fără o funcționalitate precisă, dau încăperii un aer stătut, îmbăcsit.

EL (soarbe din cafea): Cafeaua e foarte bună. I-ai pus năut, dar nu se simte...
Parcă aş bea nițică apă...

EA (gustă cafeaua, cu aer expert): Cafeaua e bună, ca de obicei. Nu are năut, dar se simte... De la mașina de rănit... (sec) Vrei nițică apă? De care?

EL (ușor contrariat): Cum de care? Ai mai multe feluri de apă?

EA: Bineînțeles. Apă de la robinet și apă de la frigider.

EL (luminat): A, da, uitasem!... (revine) Crezi că e vreo diferență între ele?

EA: Este. Frigiderul e în garanție, iar robinetului, știi foarte bine, urmează să-i schimbăm garnitura. De altfel, instalatorul trebuie să pice dintr-un moment în altul.

EL (foindu-se): În cazul ăsta, ar fi mai indicat să beau apă de la robinet, nu?

EA: Cu condiția ca instalatorul să nu întîrzie, cum se întîmplă, de regulă...

EL: Aha! Deci, tu propui să beau apă de la frigider.

EA: Termenul de garanție, la frigider, e mai lung. Ar trebui să găsim o soluție mai operativă.

EL: Mi-e perfect egal. Ceea ce știu precis, e că vreau să beau apă!

EA: Asta ai mai spus-o. De ce te repeți? Du discuția mai departe, nu te propti într-o singură idee... Sau dacă nu găsești alta și ții morțiș să rămii la ideea inițială, dezvolt-o!

EL: În ce sens?

EA (gest evaziv): În sens larg, generalizator!

EL (iritat): Apa e apă. Ce să generalizez?

EA: Ideea, firește. Vreau să spun: ideea de apă.

EL: Și cu toate astea, am o sete cumplită! (Oftează adînc)

EA (dezamăgită): Astăzi ești cam limitat în discuție, îmi pare rău pentru tine, deși, pe undeva, te înțeleg... Simt și eu cum te copleșește această sete afurisită!

Pauză recreativă. În încăpere, câteva obiecte încep să se miște, agitate parcă de un abur fierbinte, uscat. Cei doi respiră adînc, pe rînd, ca după un efort prelungit.

EA (în poziția inițială): Te simți mai bine, dragul meu?

EL (economic): Da, mai bine, comparativ cu starea de mai tirziu.

EA (satisfăcută): Ei, da, așa îmi plac! Desprinderea ta de prezent e promițătoare. Totuși, ar trebui să iei unele măsuri. Nu sînt de părere să fii pesimist. Prevederea este mama înțelepciunii, nu uita asta!

EL (domestic): Veșnica ta stare de alarmă... De ce să iau măsuri? Cum am dus-o pînă acum, o voi duce și de aici înainte. Privesc realitatea cu bărbăție, nu cu pesimism!

EA (neliniștită): Sper să nu fie vorba de o realitate palpabilă...

EL: A, nu! Ceva între deducție și intuiție.

EA: Înțeleg...

EL: N-aș crede că înțelegi ceea ce nici eu nu înțeleg prea bine. Ar fi prea de tot să înțelegi un lucru la care eu, deocamdată, nu m-am gîndit. E ca și cum ai naște fără să fii însărcinată!

EA (doct): Depinde. O idee, de pildă, se naște în abstracto. Nu e musai să fii însărcinată, ca să naști o idee.

EL (zburîndu-se): Asta ar mai lipsi! Îți dai seama ce anturaj numeros am avea în casă, dacă ideile, de care nu ducem lipsă, slavă domnului! ar căpăta forma unor bebeluși! (Vesel) Ai dreptate, draga mea, deși cred că și ideile se fecundază cumva... În abstracto, bineînțeles!

EA (misterioasă): Un microcosmos în care se învâluie și se ciocnesc...

EL: Cine?!

EA: Ideile. Sau, poate, ideea de idee...

EL: Mda... Numai că — vezi, tu? — simt, totuși, nevoie de ceva...

EA (curioasă): Ceva concret?

EL (nesigur): Parcă... Așa și-așa.

EA (ferm): Încearcă să te concentrezi, hai!

EL (resimte efortul): Presupun că doresc ceva cu care am fost obișnuit și de care duc lipsă, acum.

EA: Adică?

EL: Nu fii sadică! Pentru numele lui Dumnezeu, de ce mă torturezi?!

Pauză obositoare. Amîndoi încearcă să-și recupereze forțele. Mișcarea obiectelor devine dezordonată, exprimînd o stare tensională.

EA (brusc, cu revelație): Știu ce-ți lipsește: apa!

EL (înviorat): Splendid! Ai o perspicacitate nemaipomenită!

EA: Îți repet că te repeți!

EL: Nu-i nimic. Merită. Tatăl tău pove-

- tea o anecdotă de câte 10–15 ori cu aceeași savoare. Medicii afirmau că asta e o dovadă crasă de ramolism, însă eu sînt tentat să afirm că răposatul era îndrăgostit de propria lui anecdotă și că îi făcea o deosebită plăcere să și-o povestească sieși.
- EA: E o ipoteză dintr-o mie. Tu, de pildă, n-ai fost în stare s-o ascuți decît o singură dată. Ba, parcă, nici atît. Ca atunci cînd ne-am dus la concertul acela, unde Enescu, sau Oistrach, sau Voicu, un instrumentist, în orice caz, de asta sînt sigură, a cîntat ceva și tu ai adormit, deși lumea din sală era foarte, foarte atentă. E totuși vorba de preferințe, în ultimă instanță, nu? Și de gust, dacă vrei. S-ar putea ca gustul tău să nu se fi potrivit cu al celorlalți, nu crezi că am dreptate?
- EL: Apreciez străduința ta de a mă individualiza, dar să știi că eu, în materie de preferințe, sînt nul. Nu, categoric, n-am preferințe!
- EA: A nu avea preferințe poate fi interpretat și ca o tărie de caracter, sau ca o subtilă, dar pregnantă modestie. Iar modestia e ceva nobil și înălțător, ca simfonia pe care tu nu ai avut posibilitatea s-o ascuți, dar care n-ar fi exclus să-ți fi plăcut.
- EL: Mă rog, rămîn la convingerea că, în materie de preferințe, mi-e perfect egal.
- EA: Atunci, să-ți aduc nițică apă clocotită?
- EL (meditativ, după o oarecare chibzuință): Dacă țin bine minte, mai înainte spuneai că avem două feluri de apă: apă de la robinet și apă de la frigider. Am stabilit și diferența dintre ele, în sensul că frigiderul e în garanție, adică în curs de amortizare, iar robinetului urmează să-i schimbăm garnitura, deci nu avem încă ce amortiza. Explică-mi, te rog, prin ce raționament ai ajuns la apa clocotită?
- EA: Dragul meu, noi, de fapt, n-am vorbit încă, propriu-zis, de apă, ci de ideea de apă. Or, ideea s-a dezvoltat, a crescut și a dat naștere unei a treia ipoteze. Este ipoteza robinetului cu apă fierbinte, pe care și tu, și eu am omis-o la început.
- EL (derutat): Mi se pare că apa fierbinte de la al doilea robinet nu e îndeajuns de potabilă...
- EA: Ceea ce nu exclude, însă, ideea de apă, în general!
- EL: Nu, firește, nu o exclude. O diminuează numai, atîta tot. Așa că va trebui să ne rezumăm la cele două ipoteze inițiale...
- EA (ofensată): Treaba ta, faci cum crezi. Nu insist, deși nu e obligatoriu ca apa fierbinte să nu fie și potabilă.
- EL (cu arțag): E apă industrială, așa i se spune. Nu vād de ce ne-am apuca acum să-i contrazicem pe specialiști.
- EA: Scîrț! Apa industrială e tot o apă potabilă. Pentru industrie, se înțelege!
- EL: De acord cu tine, numai că eu nu sînt o industrie...
- EA (înțepat): Scumpule, omul este cea mai complicată mașină din toate timpurile. De ce, în mic, n-ai fi și tu o uzină? Vezi, deci, că procedînd prin substituie, diferența dintre apa potabilă și apa industrială e de-a dreptul neglijabilă. Ba, mă întreb dacă există vreuna!
- EL: Oricum ar fi, nu mă încumet să beau apă clocotită!
- EA: Ai putea măcar să încerci. O experiență în plus nu-ți strică. De altfel, apa industrială e mai bogată în substanțe, spre deosebire de apa potabilă care — știu asta de la școală — e inodoră, incoloră, deci plată, uniformă.
- EL: E mai pură... Pe mine puritatea mă emoționează.
- EA: Știu și prețuiesc această calitate a ta, deși am motive să mă îndoiesc, uneori, de ea. Dacă în privința smintinei pe care o cumperi, dimineața, de la piață, gustul tău este ireproșabil, să știi, în schimb, că fetișcanele alea după care ți se scurg ochii seara, în Cîsmigiu, cînd ieșim să luăm aer, nu sînt chiar așa de pure...
- EL: Veșnica ta căutare de absolut! Află, draga mea, că nici vidul nu e vid-vid. Puțină impuritate dă farmec purității, nu crezi? (își palpează stomacul) Ce arșită afurisită!
- EA: E nădușeală. O să plouă.
- EL (precipitat): Mă arde pe dinăuntru. Parcă aș fi înghițit jăratec.
- EA (expert): O indigestie trecătoare. De la musaca. Ție, cînd îți place ceva, faci febră. Să-ți pun termometrul?
- EL (zbătîndu-se): Nu! Nu! Nu!
- EA: O compresă ți-ar face bine. Sau un laxativ.
- EL: Nu! Nu! Nu!
- EA: Vrei să chem Salvarea?
- EL: Nu! Nu! Nu!
- Pauză sufocantă. El geme înăbușit. Ea geme în contratimp, prin autosugestie. Atmosfera devine încinsă.
- EA (gîfîind): Acum, te simți mai bine, nu-i așa?
- EL (șuierînd): Nu chiar atît de bine ca adineaori, dar, în orice caz, m-am mai obișnuit. Mă simt foarte-foarte gol...
- EA: Extenuat?
- EL: Nu. Ca un rezervor uscat în interior.
- EA: Dacă n-ai nimic împotriva, putem umple rezervorul cu apă.
- EL (volubil): Cu apă potabilă! Una din cele două, inițiale. Dacă îți face plăcere,

combină-le, știu că ești o gospodină desăvârșită, în privința asta nu te întrec nimeni!

EA: E o chestiune de instinct feminin, nu am nici un merit. Natura a decis ca femeile să fie instinctuale, iar bărbații cerebrali. Cea mai bună dovadă e că lucrurile se petrec invers.

EL: Am impresia că te contrazici...

EA: Aparent. În asta constă, de fapt, paradoxul. Ca și insistența ta de a bea apă potabilă, deși ești un om fără preferințe.

EL: Organismul o cere!

EA: Da, dar se apără împotriva apei industriale, nu? Iar metodele noastre de a-l convinge au dat greș. Opune rezistență, deci. Iată de ce va trebui să-i provocăm un șoc, să-l constrângem!

EL: Organismul meu, ți-am mai spus, e gol. Gol-goluț. Gol de tot!

EA: E firesc. Are nevoie de apă, ca să-și recapete echilibrul.

EL: Apă potabilă, în orice caz!

EA: Apă, indiferent de care! Nu-i mai cînta în strună, fii bărbat!

EL (rugător): Nu s-ar putea să fim mai puțin duri?

EA: Nu. Ori primește ce-i dăm noi, ori nu primește nimic!

EL: Eu, unul, n-aș accepta să mi se impună ceva cu de-a sila.

EA: Tu nu, pentru că ai personalitate, dar el e dator să ni se supună.

EL: Și dacă refuză?

EA: Vom fi neînduplecați. Trebuie să cedeze, e spre binele lui...

EL: Nu-i chiar atât de simplu. Atitudinea lui depinde și de mine...

EA: Ba, mai mult, sînteți legați unul de altul, faceți corp comun.

EL: Tocmai, vezi?!

EA: Ei bine, va trebui să te detașezi!

EL: Să mă detașez de propriul meu organism?! Iartă-mă, draga mea, dar cred că mergi prea departe. Organismul nu e creația mea, nu pot dispune de el după bunul meu plac.

EA (vehement): Dar de mine ai putut dispune, nu? Ani de zile te-am urmat supusă, am făcut ce ai vrut tu și te-am ascultat orbește în toate. Cînd ai avut chef de gripă, am contractat și eu o gripă, la televizor stau înțepenită ore în șir, ca să-ți țin companie și să nu-mi formeze opinii separate despre anumite lucruri. Pînă și șah am învățat, deși îți amintești ce greu mi-a fost! Oare n-a sosit timpul să primesc și eu o mică satisfacție pentru sacrificiile făcute?

EL: Sacrificiul de sine este el însuși un motiv de satisfacție. Mă tem, însă, că în cazul tău e vorba de o idee fixă. Cum e, la mine, fobia.

EA (nevenindu-i să creadă): Fobie, ai spus? Fobie de ce?

EL: Bănuiesc că de microbi. E simplu, nu?

EA: Nu e deloc simplu. Ba, aș îndrăzni să afirm că e foarte complicat. (Apăsătoribil de complicat!)

EL (nedumerit): Te năliniștește și pe tine ideea de microbi?

EA: Ideea mai treacă-meargă, dar faptul că eu aș fi o simplă purtătoare de microbi... După atîția ani de conviețuire în doi, nu crezi că asta ar fi o dezamăgire?

EL: Știința afirmă categoric că toți sîntem, în egală măsură, purtători de microbi, așa că n-ar trebui să te frămînte fobia mea. Recunosc, însă, că e neplăcut să te simți străină, izolată, dintr-un capriciu al meu, fie el și științific...

EA (salvator): Ce-ar fi să-mi sugerez și eu o fobie asemănătoare? În felul acesta, echilibrul dintre noi s-ar restabili. Uite, ideea de fobie deja există, o simt cum îmi dă tirocale, trebuie să găsesc doar motivul și totul va fi ca înainte, te asigur!

EL: Astenia!

EA: Astenia e o boală, dragul meu.

EL: N-are a face! Prefer astenia unei drame familiale!

EA: Fie! M-ai convins. O să am astenie! De ce nu? Setea de cunoaștere a omului e nelimitată!

EL (cu revelație): Sete ai spus? Cuvîntul acesta îmi amintește de ceva...

EA: Exclus! L-am pronunțat întîmplător și fără nici o intenție.

EL: Ba nu. E produsul unei dorințe mai vechi, în legătură cu tine, sau cu mine, sau cu noi amîndoi, nu mai rețin exact.

EA: Sete în legătură cu mine?! Dragul meu, nu crezi că discuția noastră alunecă pe o pantă inutilă?

MANOLE AUNEANU

EL (amețit): Sete în legătură cu mine...
Sete în legătură cu tine... Sete în legătură cu noi...

Pauză delirantă. Totul devine precipitat. Obiectele din jur capătă o stare de imponderabilitate. Brusc, se aud bătăi puternice în ușă.

EA (hipnotizată): Tu ai fobie, eu am astenie...

EL: Sete de noi... Sete de noi doi... Sete de mine și de tine... (Bătăile se repetă, când violente, când discrete) Cine e?

EA: Astenia!

EL (năuc): Hei, cine e?

EA: Fobia!

O VOCE: Deschideți! A venit instalatorul!
EA (ușurată): A venit instalatorul să schimbe garnitura!

EL: Sete de apă... Sete de apă potabilă...

EA: Era și timpul să te hotărăști, dragul meu. Apă potabilă, firește, acum, după ce a venit instalatorul, nu mai are nici o importanță. (Revine din bucătărie cu un pahar plin) Poftim!

EL: Mulțumesc, mi-a trecut setea. Instalatorul ăsta mi-a stricat tot cheful! (Din încăperea alăturată se aude cum curge un jet puternic de apă) Oricum, până a nu veni el, a fost foarte plăcut...

MANOLE AUNEANU

CURIOZITĂȚI

Despre acrobație

Acrobația poate fi considerată, pe bună dreptate, un sport al curajului. Cuvântul acrobat derivă din grecescul „akrobatos” („care merge în virful picioarelor”). Meseria de acrobat părea destul de răspândită în Grecia antică, fiind imprumutată și de romani, care au găsit alt termen: „saltatores”.

Destinat la început alergărilor de cai, cirul roman permite vizionarea spectacolului de către un public numeros, dispus în jurul arenei pe gradinuri așezate în amfiteatru. Astfel, Circus Maximus din Roma, situat în Valea Murciei, între muntele Aventin și Palatin, păstrat pînă astăzi, era un edificiu impunător, care avea o capacitate de peste 380 000 de spectatori.

Unul din cei mai renumiți acrobați ai secolului al XIX-lea a fost francezul L. Couture, specializat în echilibristică. Cîțiva ani mai tirziu, un alt acrobat, Leotord, a reușit, pentru prima dată, zborul de la un trapez la altul sub cupola cirului. În anul 1870, acrobatul american K. Washington realizează o nouă variantă a trapezului la mare înălțime. La începutul secolului al XX-lea, între anii 1900—1910, de multă apreciere se bucurau numerele duo-ului mexican Radena, care execută pentru prima dată sub cupolă triplul salt mortal.

Urmind fascinarea cu orice preț a publicului spectator și stoarcerea a cît mai multe venituri, în țările capitaliste acrobații sînt obligați să-și prezinte numerele fără a se lua cele mai elementare măsuri de protecție. Din acest motiv au căzut victime mari acrobați, printre care Ch. Cherans, R. Gold, L. Dinot. În anul 1954, în cirul „Cole Gros”, la Chicago, Stephen și tovarășul său, R. Martini, coboară în unghi drept pe frînghie, după ce își încheiaseră cu succes numărul; frînghia se rupe și amîndoi acrobații își găsesc sfîrșitul într-un accident stupid.

Din istoricul morilor

Încă din cele mai vechi timpuri, omul a măcinat grăunțele, după ce s-a convins că făina era mult mai bună. În Roma antică existau cîteva tipuri de mori: unele din ele erau mici, amintind de moriștile pentru cafea, altele, mai mari, fiind acționate de forța oamenilor sau a animalelor.

Omul a recurs la „motorul” cu apă convinindu-se că, în acest fel, realizează o mare economie de efort. Scriitorii romani Vitruviu și Strabon arată că astfel de mori au fost întrebuintate încă din timpul lui Iuliu Caesar. În Evul Mediu, morile de apă se răspîndesc în toată Europa.

În jurul anului 1810, în Austria și mai ales la Viena, grîul a început să fie măcinat cu ajutorul unor valțuri.

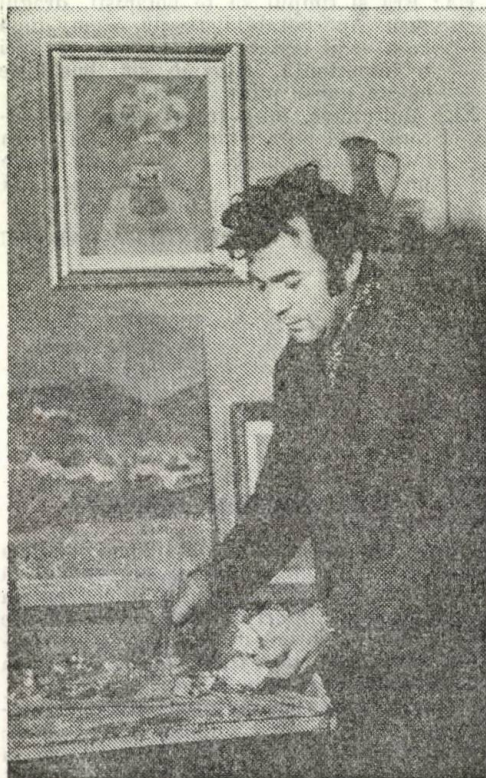
Sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea au adus, în afară de perfecționări în prelucrarea grăunțelor, și o altă forță motrică — aburul. Prin introducerea motoarelor cu aburi, puterea morilor a crescut considerabil. Prima moară cu aburi a fost construită în Anglia, de către Smithson, în anul 1760.

În țara noastră, diferiți meșteri au știut să folosească cu dibăcie forța deosebit de mare a apei. Încă din anul 1247 sînt atestate morile de apă, care iau locul vechilor rîșnițe, de origine romană.

În Transilvania sînt pomenite, încă din secolul al XVI-lea mori cu două și chiar trei roți, unele fiind construite după „un nou meșteșug”.

Mediul geografic și condițiile economice locale au avut o mare influență asupra dezvoltării anumitor ramuri de producție în Moldova, Țara Românească și Transilvania.

MEDIC ȘI PICTOR

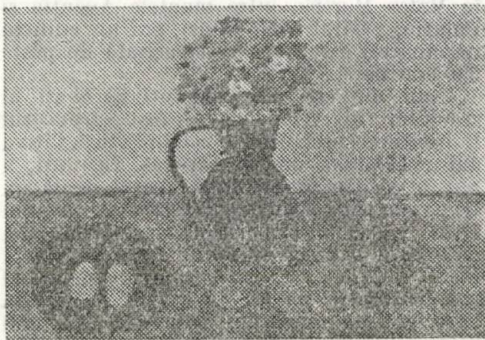
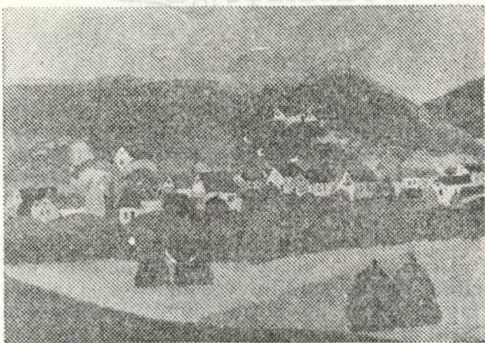

Medicul stomatolog Ioan Alexandru Boanchiș, directorul Policlinicii de adulți din Drumul Taberei este îndrăgostit în egală măsură de profesia sa ca și de artă. De artă în general dar de pictură în special. Așa se face că în ultimii ani a inițiat, începând din 1974, la policlinica unde lucrează, nu mai puțin de 20 expoziții individuale și de grup ale unor artiști plastici cunoscuți. Legăturile afective cu pictorii, faptul că el este un veritabil colecționar și

frecventator pasionat al atelierelor de pictură devenise pentru toți cunoscuții o chestiune obișnuită. Surpriza s-a produs în clipa în care a început să picteze. Întii singur și fără să spună cuiva, apoi cerind păreri și sugestii autorizate. Iată-l acum în pragul deschiderii unei expoziții personale. Această clipă o așteaptă de mult după cum ne-a declarat :

«Doream să pictez din copilărie, dar nicidecum n-am avut curaj. Am iubit pictorii și pictura și le-am nutrit ani în șir o nesfârșită admirație. După atîta vreme (peste treizeci de ani) mi-am văzut idealul „cu ochii“ concretizat în primul tablou. Nu știu dacă e bun, dar e al meu. Acum am aproape 30 de picturi...»

Pînă la clipa vernisajului să-i urăm... la mai multe !

COȘMARUL LUI MANOLE

- Ce-ai făcut Manole ? De ce m-ai ucis Manole ?
- Nu te-am ucis Ană. Am zidit dragostea ca să înalț credința.
- Care credință, Manole ?
- Credința în credința noastră de-acum și pururea.
- Ce-ai făcut Manole ce-ai făcut, copile ? În lume nu poate fi credință mai tare ca dragostea. De ce ai ucis dragostea Manole ?

Îngrozit, Manole se trezi din somnu-i și nu se mai asvîrli cu aripi de lemn din înalturi. Luîndu-l pe Oedip de mînă porni cu el prin lume să-și plîngă alături amarul.

MIRCEA MOISE

Geniile și longevitatea: O ciudată constatare au făcut specialiștii în legătură cu geniile și longevitatea.

Se pare că majoritatea oamenilor de geniu (excepție făcând accidente, maladiile incurabile) au trăit foarte mult. Astfel: Sofocle, Caton, Michelangelo, Humboldt și Petrarca au trăit 90 de ani. Tițian 99 de ani, Hipocrate a murit la 103 ani, Diogene a trăit 91 de ani, iar Daudolo 97 de ani!

Pești care cîntă: trăiesc în fluviul Amazon și uneori în mare. Scot sunete ciudate imitînd dangătul de clopot în tonalități diferite.

Ichtiologii explică asemenea fenomene prin structura bășicii de aer care are mai multe compartimente. Vibrația pereților bășicii produce sunete line și melodioase. Să fie oare vreo legătură între aceste specii de pești și vestitele sirene cîntătoare?

Arborele Sequoia: colos vegetal care poate atinge înălțimea de 135 de metri și vîrsta de 2 000 de ani. Dintr-un asemenea arbore uriaș au fost obținute 600 vagoane de lemn. Această specie gigant este răspîdită în platourile muntoase din Sierra Nevada, U.S.A.

Ciudățeniile lui Baudelaire:

Desigur cel mai ciudat om de litere a fost Baudelaire.

S-a întors din India cu o femeie de culoare, își vopsea părul în verde, se dăda la „performanțe” alcoolice cu martori, purta iarna îmbrăcăminte de vară și invers, avea cuvinte de dispreț pentru Voltaire și Molière și îl numea pe Dumas — imbecil. Ura femeile și spargea vitrinele magazinelor de peste drum de casa lui. Ca urmare a consumului de stupefiante ajunsese să inverseze sensul cuvintelor.

Dialoguri imposibile

— Să presupunem că un om bate o maimuță iar eu îl împiedic. Ce nume poartă această virtute?

— Iubire frățească, tovarășe profesor.

- — V-o spun eu, luați stofa că-i ultima modă!
- Precis nu se decolorează?
- Vă garantez sută la sută, e-n vitrină de peste un an.

- — Să-ți ajut la lecții, Nicușor?
- Nu, c-a zis profesorul să fac eu singur toate greșelile...

- — Ceasul pe care mi l-ați vîndut nu face doi bani! Îndată ce-l culc, nu mai merge.

— Păi dumneata poți să mergi cînd ești culcat?!

- — Nevastă-mea e foarte atentă cu mine. Cînd am venit ieri acasă, am găsit papucii gata pregătiți, masa era pusă, pină și pipa era umplută.
- Și cît te costă rochia ei de revelion?

- — Te-a trecut și pe tine în testament?

— Nu, că încă n-a murit...

- — Și cum îți spuneam, de emoție ocheam fără să trag. Cînd în sfîrșit am apăsător pe trăgaci...
- Înțeleg, l-ai ucis din primul foc!
- Ași! Tocmai atunci m-a trezit ceasul deșteptător.

ILEANA LIMAN

CENACLU

Gînd

Aş putea încerca
să te chem
lingă mine,
dar ştiu că mina mea
ar rămîne
creangă întinsă
în goliciunea toamnei.

Aş putea încerca
să-ţi şoptesc
taina ierbii,
luîndu-te în împărăţia mea
cu plante visînd
floarea cu rod,
dar ştiu că ochii mei
ţi-ar privi drumul,
neînţelegînd niciodată
că tu lipseşti cu adevărat.

MIHAELA MAFTEI

Poezii

Poezii îndeobşte vin plîngînd,
ei bat la poarta lumii cu sfială
nu vin să ceară haine şi merinde
nu vin să ceară cuiva socoteală.

Ca nişte păsări limpezi fulgerate
de cea mai mare taină a tăcerii
ei se împart bucată cu bucată—
—un fel de voluptate a durerii.

Ei lasă-n urmă linişte şi pace
şi-o sete negrăită de vecie
o lacrimă, o floare şi un zîmbet
săpate-n coala mată de hirtie.

Poezii sînt ca zilele de vară
se risipesc ca focul unei clipe
apoi renasc ca pasărea din basme
şi iarăşi cad în veşnice risipe

Ei sapă greu în vorbe înţelesuri
cum meşterul sapă cu dalta-n bazalt
şi cu penelul pe pinze de ape
închipuie stele în cerul înalt.

Şi zboară spre ele ca veşnice Ikaruşi
pîn se topec absorbîţi în zenit
ori aripa lor se topeşte în soare
şi cad peste lutul din care-au ieşit.

Poezii sînt un fel de peşteri vaste
pe care nimeni nu le mai cunoaşte
în care, cerul, capătă lumină
şi-n care lumea mare şi se naşte.

MIHAELA MAFTEI

PAVEL SUŞARĂ

Himera

Şi te-am strigat şi vocea-mi a răsunat pustie,
Pe drumuri, rătăcită himera ta s-ajungă,
Şi te-am găsit, un tremur, un vis născut din
umbră,
Un zbor, o prăbuşire, un picur de-apă vie.

Şi te-am atins şi mina-mi născută să mîngie,
A tresărit speriată, dar dornică s-apuce,
Şi degetele gheare doreau să se îmbrace,
Cu degetele tale născute să sfişie.

Şi te-am oprit, minune a visurilor mele
Cu strop de cer albastru ascuns sub grele
pleoape,

Cu zîmbet ce te-alungă şi te aduce-aproape,
Cu tremur în privire şi-n păr argint de stele

Şi ai plecat, din toate ai luat cu tine visul,
Şi liniştea din singe, şi zborul şi-nălţarea,
Şi picurul albastru din ochii-adînci ca marea,
Întreaga mea fiinţă, ce-a mai rămas... abisul.

IULIA MARIA CRISTEA

Orgoliu

Spune-mi, crezi că ar fi de ajuns
o plecare şi prin singele meu
să nu mai plutească ordonat
micro-submarinele dorului?

Priveşte, la ţărm vin cîte unu delfinii,
braţele îmi sunt corali transparenţi,
genele îmi seamănă
prelungilor tulpini de acvariu
şi tu, stînd pe ţărm, nu vizezi
cum mă topec în ultramarin
şi nu înţelegi care mi-e pulsul
şi care talazurile mării.

ADRIAN BUCURESCU

În lumina ce creşte

Furtuni de verde şi galben
în singele ploii primenit
Sălbatică, de neînţeles bucurie
a pămîntului îndelung chinuit
În lumina ce creşte, sub floare,
mă bucur de-o oşpeţie ciudată:
Îmi aminteşti soroace crunte
demult presimţite, nu toate-mplinite.
culori înflorite răcînd,
despicîndu-şi inima şi murînd
şi norii sub care-am să trec
în premii de răscruce, fugind.

SIMONA-GRAZIA DIMA

CENACLU

Poem la curte domnească

O, zare albă blindă cu sînge din lumini
Pe aici trecu iubirea Domnițelor bolnave
Tristeți voievodale la margini de ruini
De cavalerii mindri ai armelor moldave
Sosiră veghetorii în spații de baladă
Pe alte plaiuri sfinte tărîmului de jad
Și Doamna Clara-n vreme duioasă o să recadă
Așa cum cade frunza și florile cum cad.
O, umbre pe sub turle, trec păsări de argint
Și streșinile aur ne picură-n urechi
Pămîntul ne adună în sacru labirint
Precum adună viața iubirile perechi.
Priviți e o-mplinire a tot ce noi visăm
Departele-i aproape și piatra-i la obînc
De aceea în cuvinte noi astăzi adunăm
În literă bătrînă tăcerea din adînc

ELIANA PANĂ

Mănușile

Negre, lucioase, mănușile latră la mine.
Ochii lor sticloși, de culoarea cafelei,
Mă privesc îndelung și iar și iarăși
Latră la mine, dar nu le-aud și-n seara asta
Iată, Crivățul înfige pină la os cușitele,
Tîlhărește, să stingă viața în artere.
La mine latră, mănușile negre lucioase
Stînd una peste alta cruciș aruncate
Și, ochii lor ciclopici, cafenii, veghează,
Nu cumva să le uit tocmai acum, nu cumva...
Cînd plec îmi otrăvesc minile-n largile guri,
Ca într-un joc, demult, cînd iubeam ciinii;
Prea blînde aceste animale nu au mușcat
Și nu au simțit vreodată gustul sărat
Al singelui, roșu-închis prelingîndu-se,
Printre colții tăioși, prietenoase au fost...
O, ce blînde sînt aceste săpturi, o, cum,
Anume-s croite după tiparul miinilor mele
Și cît mă încălzesc ele, cît mă mai apără,
Cu pielea lor neagră și lucioasă,

GEORGE BERA-ARĂDEANU

Daglarea

(Turcia)

Renunțare

Iată, renunț la tot ce am :
aceste miini, aceste picioare
această simțire, această gîndire
ale voastre să fie cu bucurie !

Pe-un pod de păduri, în ceruri, pe ape
de veghe stau suferințele mele egale,
puteau să mă bucure, să mă facă să sper
dar ale voastre să fie !

Tot ce-am avut copil fiind,
tot ce-am purtat în mine cu timpul,
sentimentele ce m-au copleșit cînd i-am
scris

bucuriei-ale voastre să fie !

Noaptea mai densă de grijile mele,
întunericul ce-mi ia frumusețea din munți
și vidul din voi pe care doar eu l-am
umplut,

de-acum ale voastre să fie !

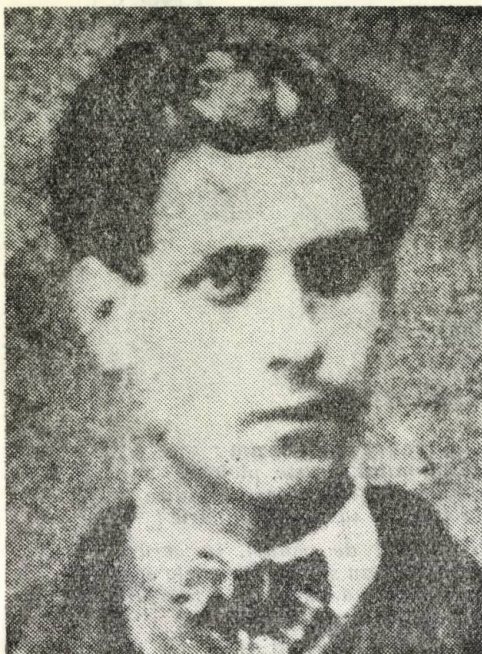
Piatră și mare, pădure și cer
existența fără sfîrșit, raza de soare
morții de a căror absență am suferit
toate ce țin de neant și de lume
ale voastre să fie ! Eu, iată, renunț.

În românește de MARILENA BUMBENICI

A adormi ușor

E un loc în grădină
Unde nimeni nu merge,...
Parfumuri neștiute
Își moderează reveria
Spre arbori bănuși
De a sorbi discret extazul,
Iar florile scurg liniște...
Privirea stinsă se retrage,
În voaluri de lumini celeste
Te arunci
Și acel loc în grădină
Rămîne picătură mată,
Pe cînd prin unduiri nocturne
Interferențe aspre
Te cheamă
Nu te așteaptă.

BOGDAN NEGRU

O DESCOPERIRE DE SENZAȚIE

Chipul lui Lautréamont

Viața scriitorului francez Isidore Ducasse, zis conte de Lautréamont, precursor al supraréalismului, e socotită și azi ca unul din marile mistere ale literaturii. Se știe doar că e născut la Montevideo în 1846 și că venit în Franța a publicat la 1869 vestita sa lucrare „*Les Chants de Maldoror*” după care, un an mai târziu, s-ar fi sinucis. Timp de mai bine de un secol nu s-a putut găsi o fotografie sau un portret care să-l reprezinte. Pictorul spaniol Salvador Dalí i-a făcut un portret imaginar. Exemplul lui Dalí a fost urmat în timp de alți pictori și graficieni mai puțin celebri. Iată însă că după trecerea unui veac, istoria literară și-a intrat în drepturi: un student în medicină pe nume Jacques Lefrère, întreprinzând o adevărată anchetă polițistă la Tarbes, în Pirinei, unde Lautréamont și-a petrecut o parte din adolescență, a reușit să pună mîna pe o fotografie a autorului „*Cinturilor lui Maldoror*”. Ea a fost aflată într-un album al familiei Dazet, corespondenții lui Lautréamont pe timpul cînd scriitorul urma clasele a IV-a și a V-a la liceul lui Tarbes. Lefrère a făcut și alte descoperiri relatate într-o carte care poartă titlul „*Le visage de Lautréamont*”.

Reproducem alăturat fotografia descoperită de tînărul Lefrère.

VLAICU BÂRNA

EPIGRAME, EPITAFURI

Argument

M-a primit în casă cordial
Arătîndu-mi cît de mult a scris
Într-o viață de intelectual:
— Cinci volume! (Toate-n... manuscris).

Unui epigramist care susține că l-a
citit pe Nichita Stănescu

Nu-ți contestă nimeni harul,
Negreșit ajungi departe,
C-ai sfîrșit și-a doua carte,
Prima fiind... Abecedarul.

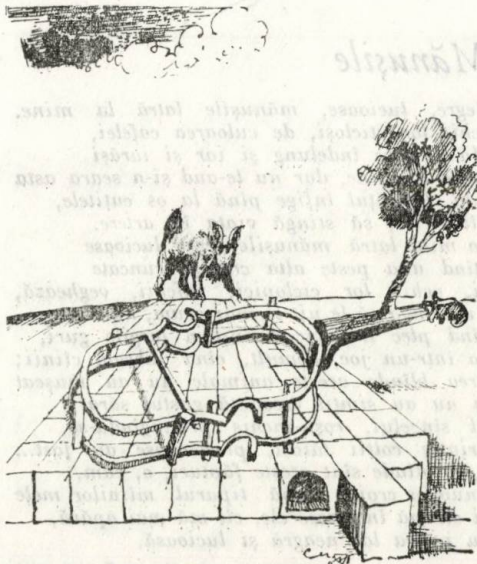
Unui actor mediocru în rolul titular
din „Apus de soare”

Dacă Ștefan, domn cel mare,
Te vedea-n domnescul strai
Ar fi zis întru mustrare:
— Dați-mi sabia... să-l tai!...

Unui epigramist participant la ședințele
Clubului umoriștilor

A sosit și dînsul într-o doară
Cum ațiția s-au decis și vin;
Și-uite-așa, în fiecare seară,
Șintem... cu un spirit mai puțin.

TEODOR PRACSIU

Inima mea într-o zi

(Dintr-o posibilă carte de aforisme)

„Pot să încep **INIMA MEA AȘA CUM ESTE** oriunde, oricum, și s-o continui zi de zi, după inspirația momentului și a împrejurării — numai să fie inspirație vie.“

BAUDELAIRE

1. O femeie poate deveni un mod de a vedea viața.
2. Discreția este, fără îndoială, filosofia civilizației.
3. A trăi singur este echivalent cu a muri fără cauză.
4. Inteligența care jignește nu-mi spune nimic.
5. Dincolo de obișnuințe e casa poetului.
6. Citește mereu! Dacă n-ai cărți să citești, citește în suflitele celor de lângă tine, sau pur și simplu citește în tine.
7. Timiditatea e cel mai puternic lapsus al inteligenței.
8. Un ambițios fără conștiință de multe ori reușește pe când o conștiință lipsită de ambiții în cele mai multe cazuri eșuează.
9. Trăim pe-acest pământ în măsura în care îi suntem utili.
10. Totul este mai mult și mai adânc ca somnul.
11. Artă e umbra și răcoarea adevăratei noastre frumuseți.
12. Nici o datorie nu poate fi mărunță.
13. Respectul dintre oameni emoționează dînd o idee despre desăvîrșirea speciei.

14. Orice valoare e în funcție de existența pămîntului. (Deocamdată).
15. A gîndi este cea mai grea muncă omenască.
16. Cînd o carte slabă ne-a plăcut e semn că seceta aceea a bîntuit și în noi cîndva.
17. Toate vîrstele sunt ridicole comparativ cu cele dinaintea lor.
18. Femeile nu uită niciodată dragostea. E trupul lor.
19. Entuziasmul e cauza tuturor lucrurilor.
20. Prietenia oamenilor simpli te pregătește pentru înțelepciune.
21. În dragoste femeia iubită e conștiința bărbatului îndrăgostit.
22. Din vanitate ne putem iubi și căderile.
23. Fără o conștiință de sine nici firele de iarbă nu răsar.
24. Snob. Cuvînt pe care nu-l ajută nimeni să nu se compromită.
25. Puțin curaj și-n viața fiecărui om se poate naște viitorul.
26. Viața nu este o frumusețe uniformă.

I. MURGEANU

— Care este cel mai mare succes, pe care l-ați avut pînă acuma? — fu întrebat scriitorul W. Faulkner.

— Drept cel mai mare succes îl consider — răspunse scriitorul, — aprecierea unui scoțian, care-mi scrisese: „Ultima dv. carte mi-a plăcut atît de mult, încît am cum-părat-o“.

Un tînăr actor a jucat rolul principal dintr-o piesă de Molière, iar după reprezentație colegul său îi spune:

— Dacă te-ar fi văzut Molière s-ar fi întors în mormînt!

— În cazul acesta ar fi stat în poziție normală, fiindcă ieri ai jucat tu acest rol.

*

Cunoscutul om de știință Eistein, fiind întrebat cu ce armă vor lupta oamenii în cel de al treilea război mondial, a răspuns:

— Nu știu, în schimb știu arma pe care o vor folosi în al patrulea război mondial...

— Ce armă?

— Praștia...

— S-au scris niște minciuni îngrozitoare despre cartea mea! — spune scriitorul prietenului său.

— Fii mulțumit, era mai rău, dacă s-ar fi scris adevărul.

*

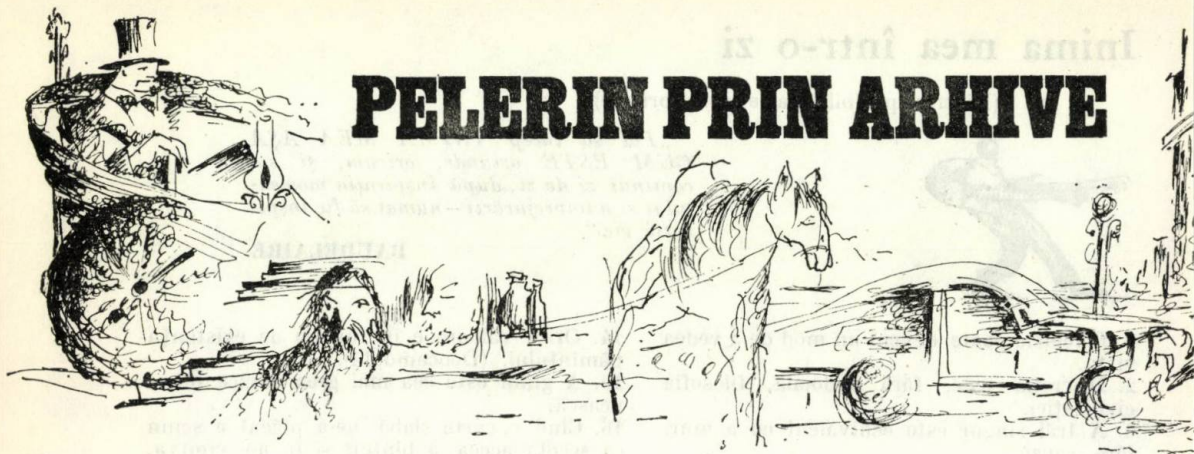
— Filmul nu va muri niciodată, — a spus Samuel Goldwyn. — Cel puțin atîta timp cît în cinema va fi întuneric.

TH. HOLBAN

— D-ta ești un pictor cu totul aparte! De ce pictezi numai bărbați?

— Fiindcă femeile se pictează singure...

PELERIN PRIN ARHIVE

PARODIE POLIȚISTĂ

Localul era o combinație ciudată de circumă ordinară și bar ultramodern, la ușa căruia se înghesuiau stupid cai, poștaioane și limuzine de seară pline cu indivizi bățoși cu țilindru și hipi netunși de pe vremea lui Cristos.

Își împinse pălăria pe ceafă, își deschise nasturii pardesiului și intra.

Domnii cu țilindru jucau cărți încadrați de femei rubiconde cu păr lung în valuri, mișcându-și leneș mătăsurile foșnitoare. Un gramofon hodorigit plingea ceva de Leonard. Chelnerul, un tinerel înalt și spălăcit, cu părul îmbibat de ulei și aranjat cu cărare, stătea țeapăn. Pe mîna-i întinsă zăcea suspendată o tavă de argint cu pahare pline.

Hipi beau cafele și coniac. Un magnetofon răspîndea o zgomotoasă melodie beat. Doi tipi tineri își dădeau palme, pe motiv că Spinoza a fost un farseur și trei sferturi.

*

Se îndreptă agale spre bar, împinse spre margine cele câteva pahare și-l fixă cu privirea sprijinindu-și coatele de tejghea.

— Să trăiți, domnule inspector! Cu ce vă servesc?

— O informație, fiule: băieții lui „X” au trecut pe aici?

— Da! Au intrat acum trei secunde și se află la patru metri în spatele dumneavoastră. Tocmai și-au scos pistoalele și vă ochesc...

— Foarte frumos! Dă-mi o țuică mare și ridică nițel fitilul la lampă.

— Pot să aprind becul?

— Nu, fiule: lumina puternică mă obosește!

Sorbi liniștit și-l întreabă pe un ton care trăda o curiozitate pur feminină:

— Nu m-au împușcat, încă?

— Nu, domnule inspector? — barmanul asudase și transpirația îi curgea pe pieptul păros.

— Sînt niște papă lapte!

*

Un strigăt puternic, ghiveci de isterie și batjocură, sparse tăcerea meselor la care se juca poker:

— Hei!

— Hei! — răspunse automat inspectorul descărcîndu-și revolverul în direcția ușii.

Cu picioarele îndepărtate și pardesiul coborît pînă la genunchi, mai așteptă câteva clipe cu revolverul întins spre băieții din banda lui „X”.

Domnii cu țilindru săriră în picioare ținînd în brațe damele leșinate de spaimă.

Hipi dansau imperturbabil în ritmul unei muzici necunoscută inspectorului, săreau de pe un picior pe altul și țipau sacadat:

— Heiii, Hully-Gully!

*

— ...Putea să vă treacă prin capetele voastre neroade că într-o zi totul se va sfîrși! — concluzionă inspectorul! Acum... miinile pe

ceafă și ieșiți pe rind... nu cumva să faceți vreo prostie că...

— Mai discutăm noi, caraliule !

— Evident, fiule, evident !

Felinare fumeginde și becuri cu neon se supraimpresionau pe retina inspectorului. Lîmuzzle nechezau, caii scoteau un zgomot surd și fum de benzină arsă !

— Ceva nu-i în regulă, ceva nu-i în regulă ! — Mormăi pentru sine inspectorul privind spre imensa dubă care apăruse din senin în fața localului. În fond este mașina poliției, cum dracu de a venit la țanc ? Curată minune. De altfel aș fi trimis un călăreț... sau dădeam un telefon...

Gardienii îl salutară rînjind :

— Să trăiți, domnule inspector !

Își viri revolverul în toc și-i întrebă nepăsător :

— Sinteți mulți ?

— Suficienți, domnule inspector !

— Bine, urcați. Eu merg în cabină.

Se îndreptă obosit și în sfîrșit își împinse satisfăcut pălăria spre sprincene.

*

— Sinteți grăbit, domnule inspector ?

Doi vlăjgani îl prinseră de brațe și un al treilea îi smulse revolverul. Gardienii îl priveau rînjind.

— Gata, băieți, dați-i drumul !

Duba se îndepărtă în noapte. Fu împins într-o mașină jigărită, un hîrb ordinar care îl scribi peste măsură. Un gînd nu-i dădea pace : muzica aceia nenorocită din local era beat sau pop ? Auzise într-o zi o dizertație la radio și-i păru rău că nu o ascultase pînă la capăt. Cît despre gramofon, era sigur că-i vocea lui Leonard. Putea să facă pariu și asta îl mulțumi. Își făcu loc între pistoalele vlăjganilor și începu să fredoneze o arie din „Nunta lui Figaro”.

*

Îl îmbrîncîră într-un culoar întunecos. De altfel era un gest absolut inutil. Știa că așa se va întîmpla, era totul calculat. De pildă la capătul coridorului sînt trei camere. Azi va intra în stînga, pe celelalte le cunoștea de foarte multă vreme și nu-l mai interesau. Se îndepărtă, așadar, spre ușa din stînga și apăsă pe clanță.

— În dreapta, în dreapta ! — țipară vlăjganii.

— Azi intrăm în stînga !

— Cum doriți !

— ...Iar voi cărați-vă, aveți niște mutre mizerabile și numai bunele maniere mă obligă să nu vi le turtesc.

*

Camera din stînga nu se deosebea cu nimic de celelalte : același amalgam de epoci adunate între patru pereți. Un tip cu mutră de șacal dormea cu nasul virit între pahare și sticle.

— Domnul „Y” doarme ! — gîndi cu glas tare, pentru sine, inspectorul.

Se așeză pe un scaun, își puse picioarele pe masă și umplu un pahar cu o băutură, despre care bănuia că trebuie să aibă un gust nenorocit.

— Te voi uide eu, sau mă vei uide tu ! — aceași-i întrebarea.

— Pînă acum cum a fost ? — tipul cu mutră de șacal se trezise.

— Te-am ucis de patru sute treizeci și două de ori.

— De data aceasta lucrurile se vor schimba. Trebuie să recunoști că ești grogy. Știam că urmărești banda lui „X”. Frumos din partea ta, cu atît mai mult cu cît îmi stăteau în gît. Am așteptat să-i pui cu botul pe labe și am trimis duba. Cum dracu de nu mi-ai recunoscut oamenii ? Mă rog, ai dreptul să greșești. Acum vă am pe toți.

Începu să ridă și-și așeză picioarele pe masă. Un zgomot abia perceptibil se auzi din colțul întunecos al camerei. Inspectorul sări de pe scaun.

— Nu te deranja ! Este o Madona Litta, valabilă pentru a doua jumătate a secolului XX. Pare interesantă și am reținut-o : în fond nu știu dacă voi apuca acele vremuri.

Inspectorul o recunoscu pe Madona Litta și-și dădu seama că mini o prindea de minune, iar jerseul îi scotea în relief formele în modul cel mai strălucit.

— Da, această jumătate de secol știe ce vrea !

Pentru prima dată constată că o iubește. Se apropie și-i desfăcu legăturile.

— N-o atinge ! — țipă Y.

— Ești o bestie ! Niciodată n-ai știut ce-s bunele maniere.

Madona îl îmbrățișă șoptindu-i ceva la ureche. Da, o iubea ! Viteza secolului îi înțepenisă brațele.

Tipul cu mutră de șacal ieși în prag și strigă ceva. Foștii gardieni veniră în goană cu o frînghie groasă.

— Legați-l !

— Nu-mi pasă ! — îi strigă inspectorul. Te voi uide din nou Y. Ca întotdeauna.

Furiile îi frigeau brațele și mădularele. Madonna Litta îl privea trist. Inspectorul zîmbea.

— Pe mine nu mă poți ucide Y. Totu-i vis, nu-ți dai seama? Visez. De fiecare dată visez și de fiecare dată te înving. Frîghiile cu care m-ai legat sînt ale mele, eu le-am inventat și-n orice clipă le pot rupe...

— Rupe-le!

Inspectorul încercă să-și miște brațele dar nu reuși. Ochii priveau neputincioși țeava revolverului și trupul refuza să-l asculte. Simți că începe să transpire. Ei drăcie. Într-adevăr nu se putea mișca. Pentru prima dată. Țeava revolverului se apropia, creștea. Era imensă. Madonna Litta dispărea în ceață. Era frig.

— Nu! — strigă inspectorul.

Căpăta contururi de foc. În depărtare se auzeau țipete de copii și uși trîntite.

Răsunară două bubuituri înfundate.

*

O scară de lemn în spirală, un coridor larg și o bucătărie minusculă; sorbea ceaiul cu grijă. Bătrîna îl asculta incremenită. Uitase să mai întindă untul pe piine.

— A ce mirosea băutura aceea nenorocită?

— Nu știu, nu-mi amintesc!

Seara primise pensia, dar bătrîna uitase să-i cumpere rom. Ceaiul avea gust de leșie.

— Ciudat, foarte ciudat! Este pentru prima dată cînd nu am reușit să-l răpun.

— Întotdeauna ți-a plăcut să te complici. Să nu uiți niciodată sfatul meu: cu cît mai

simplicu cu atît este mai eficace. Totuși un lucru nu mi-ai povestit: Cum a fost cu femeia!?!!

Bătrînul o privea uluit. Îi povestise totul, dar ocolise amănuntele despre Madonna Litta.

— Care femeie?

— Hai, lasă-te de copilării, mă crezi chiar atît de proastă... femeia care te strîngea în brațe!?!!

— Da, da! — îngăimă bătrînul buimac, lăsînd cana pe masă. La așa ceva nu se așteptase.

Bătrîna se retrase la fereastră.

— Era și o femeie: Madonna Litta! — recunosc bătrînul.

Ea începu să plîngă.

— Am trăit o viață împreună, dar n-am avut loc în visele tale nici măcar o clipă. Mama îmi spunea: „Nu te mărita cu un polițist pentru că...”

— Nu am avut timp. Pur și simplu nu am avut timp...

— Și eu care te-am strîns în brațe tot timpul... continuă să plîngă cu capul pe pervazul ferestrei.

— Vina nu-i a mea. Vecinii se trezesc prea din timp, dar în sfîrșit a venit vacanța și voi avea timp să visez mai mult, nu? — încercă să o consoleze. Cînd spuneai că-și trimit copii la țară?

ION TIPSIE

ÎN PATRU RÎNDURI

Adina Nanu, autoarea cărții „Pe urmele lui DÜRER“

*Ca despre Dürer să poți scri
L-ai urmărit pîn' la mormînt
De ce nu treci prin „Galerii“
Să dai cu-atîția de pămînt?*

Scriitorului Petre Păscu, autorul cărții „Spadă și coroană“

*Și cu pîcsul și cu pana
Greu e, Pascule să scrii
După cum văd, doar cu SPADA...
Ai intrat în librării.*

UNUI SCRITOR

*Cartea lui de astădată
S-a vîndut nu-i nici un dram
Nu bucată cu bucată
S-a vîndut la kilogram.*

MULȚUMIRE

*Cît a fost căsătorit
Era tot nemulțumit
Acum șade singurel
Nimeni nu mai stă cu el.*

Pictorului gravor Adrian Nicula, autorul linogravurii „Roata“

*De un timp te văd mai trist
Dar te știu c-am ce gîndești:
Vrei să afli, ca artist
Cam a cîta „roată“ ești.*

GHEORGHE GROSU

UMOR

- Tăticule, ce înseamnă un holtei?
- Un bărbat demn de invidiat, dar să nu te audă mămica.
- Cît costă la hotelul dumneavoastră o cameră?
- Depinde de poziție.
- De obicei dorm pe spate.

Seriitorul:

- Intenționez să mă las de scris.

Criticul:

- Admirabil, maestre. Aduceți mari servicii literaturii și deopotrivă cititorilor.

Directorul teatrului către constructor:

- Și nu uitați de ieșirea secretă pentru autorii pieselor.
- Tăticule, de ce toate tablourile au ramă?
- Pentru ca pictorul să nu dea cu pensula pe dinafară.

Am cumpărat acest papagal, vreau să mă conving dacă trăiește 300 de ani așa cum se spune prin cărți.

Tot azi am mai avut o fericire. Am stat la rind să-mi vînd sticlele goale și cînd am ajuns să le vînd nu mi s-au cumpărat că nu mai erau ambalaje și am rămas cu sticlele goale.

Miine plec din nou, tot sînt în concediu.

G.G.

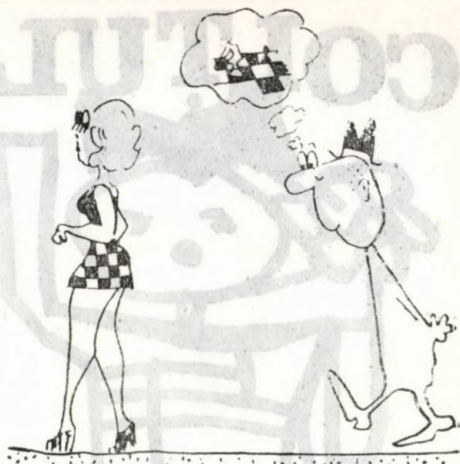

Portret

Epigrame

*Cu părul tuns și cu cărare
Mustața deasă ca și spicu
Credeam că-i unul mult mai mare
Și nicidecum, că-i MIRCEA MICU*

P. GIGEA

Între aceste două desene există 12 diferențe. Le poți găsi!

COLTUL COPILOR

TOAMNA

Ploaia ca o tobă
Bate în ferestre,
Flăcările-n sobă
Murmură povești.

Toamna se-nfiripă
Peste vînt și nori,
Iar în zare țipă
Berze și cocori...

Aburii din plită
Tumbe fac spre noi
Parcă ne invită
La plăcinte moi.

Bine că e toamnă,
Zboară frunza lin...
Fiindcă toamna-nseamnă
Că ni-e podul plin!

ALBINIȚA

O albină aurie,
Zboară printre flori zglobie.
Se oprește pe o nalbă:
— Dă-mi nectarul floare albă.

Cum îl dai, iubită floare?
— Păi, ți-l dau pe-o sărutare!

RUSALIN MUREȘAN

GÎSCA

Ga, ga, ga, pe la cotețe
Cine-mi dă întii binețe... ?
Gisca albă și cu moț :
Hai, oprește-o dacă poți.

IARNA

— Iarnă albă cu ninsoare,
Lasă-ne un pic de soare,
Și căldură, că acuș
Vom porni la săniuș !

POMIȘORUL MEU

Am sădit un pomișor
Singur, în ogradă.
Toți vecinii au venit
Lîngă gard să-l vadă.

Azi am fost din nou să-l văd,
Tii, ce bucurie...
Pomișorul meu plăpînd
Are flori... o mie.

TIC—TIC !..

Tic-tic-tic !
Plînge-un țurture pitic
Supărat că soarele
I-a muiat picioarele !

METEOROLOGICĂ

Domnișoara Ada n-a împlinit încă un an. Stă binișor pe picioarele ei, dar de mers nu merge încă decât de-abușilea. Vocabularul ei (inaugurat, în chip nedrept de altfel, cu cuvîntul *tata*, și nu cu cel de *mama*, cum greșit crede toată lumea că se întîmplă) e încă sărăcuț de tot, restrîngîndu-se la cîteva vorbe uzuale (dintre care *apă* e invariabil repetat de patru ori: *apă-apă-apă-apă...*); ce are de comunicat, comunică mai mult prin zîmbete... Iată că a venit a doua toamnă din existența ei, și după lungi săptămîni însozite, băierile cerului s-au dezlegat și primele ploi, calde încă, se revarsă stăruitor peste oraș. Streășinile curg, burlanele cîntă, pe acoperișul de tablă stropii mari izbesc vesel, în cadență iute. Bine înfoclită, o iau pe Ada în brațe și ies cu ea în prag, să-i înfățișez ineditul, pentru ea, spectacol al ploii. Da, Ada e vădit impresionată, a făcut ochii mari și și-i rotește uimiți și încîntați, de la suvoiu de apă ce năvălește din gura burlanului, la cimentul pe care stropii fac clăbuci, îi ridică spre acoperișul care zuruie de zor. Nu scap prilejul s-o învîț unul sau două cuvinte noi și îi spun, repetînd de nu știu cîte ori:

— Plouă, vezi? Uite cum plouă... plouă... Asta e ploaia... ploaia...

Nimic, limba fetiței rămîne înțelestată! Insuccesul, bineînțeles, mă cam dezamăgește. Ce să-i faci, rămîne pe altădată... Dar iată că peste cîteva zile, cînd e dusă la obisnuita baie de seară, o rotire neatență de robinete declanșează dușul, într-un șuvoi de apă pulverizată. Ochii Adei se luminează dintr-odată, și ea biguie cu mare încîntare:

— Uite p'oaia... P'ouă... p'ouă...

Aștept cu nerăbdare, savurez dinainte momentul cînd îi voi arăta prima zăpadă, cînd va vedea pentru înfia oară mistrioșii fulgi albi legănîndu-se în văzduh. Dar, vai! sîntem tocmai în iarna 1974/75, cînd — dacă țineți minte — n-a nins în București nici măcar o singură dată... Spectacolul zăpezii se amîină din motive de forță majoră!

COCOȘUL

Și iată întreaga trupă (a micului circ, așa zice...) instalată peste vară, cealaltă vară, în casa noastră din Banat. Alt mediu, altă viață pentru cei doi omuleți bucureșteni

get-beget, aduși să facă cunoștință cu locurile natale ale tatălui lor. Aici, vaca face *muu* nu numai în cărțile cu poze, pe stradă trec copii cu cai adevărați, pădurea, spăimoasa pădure începe chiar din spatele livezii, noaptea cîntă privighetorele... în sfîrșit, lumea rustică, cu tot tacîmul...

(Acum, la cei doi ani și jumătate ai ei, Ada se lansează în primele metafore... Dolofanului Gigi, pe care a luat obiceiul să-l numească „Grasul“, într-o bună dimineată la micul dejun, îi spune: „Fii cuminte, *măi Parizer!*“, iar peste alte două zile completează imaginea: „*Măi Unt!*“ !)

O atracție specială pentru cei doi o reprezintă ograda bine împrejmuată în care își fac veacul cîteva găini și un cocoș, acesta din urmă din cale-afară de năbădăios, de agresiv, de care trebuie să mă feresc și eu cînd intru acolo, căci sare la bătaie cînd nu te aștepti; m-a și ciupit de vreo două ori la genunchi, iar ochii copiilor sînt cam la nivelul genunchilor mei, așa că, Doamne ferește!

— Tata, mă lași să mă duc să mă joc cu găinile? Te rog... Încearcă Ada, într-o zi, să-mi cîștige bunăvoința, deși știe că ograda în cauză e loc interzis.

— Nu, nu-ți dau voie să te joci cu găinile.

— De ce? De ce n-am voie, tata?...

Mă apuc să-i explic cu răbdare:

— Din cauza cocoșului. Peste cîteva zile, cînd o să-l tăiem, o să ai voie să te joci și cu găinile.

— De ce o să-l tăiem pe cocoș, tata?

— Din două motive, mă decid eu să-i dau explicații exhaustive. Întîi, pentru că nu e cuminte, pentru că e foarte rău, sare la oameni, îi ciupește, vouă ar putea să vă scoată ochii... În al doilea rînd, fiindcă tot nu cred că am să găsesc simbătă carne la măcelărie, la Herculanee, îl tăiem ca să-l mîncăm...

Ada m-a ascultat cu multă atenție, foarte gravă. S-o preocupă oare trista soartă ce îl așteaptă pe zvînturatecul cocoș? Cîtuși de puțin, fiindcă iată ce spune, după aproape un minut de meditație:

— Pe Gigi nu-l tăiem?!

Întrebarea mă lasă interzis... Și mă mai întreb încă și astăzi ce o fi fost în „candida“ ei minte — să-l tăiem pe Gigi pentru că, la fel ca și cocoșul, nu e cuminte, sau pentru că (vezi cele două metafore!) ar fi și el... la fel de comestibil ca și cocoșul...

NICOLAE MĂRGEANU

un cîrpaci

de C. Mayers

Pe la nouă, cînd m-am întors acasă, Nichols stătea în vestibul pe o bancă. Tuns perie cum era, părea mai degrabă student decît detectiv particular.

— Îmi pare rău că v-am făcut să mă așteptați; am spus, în timp ce-mi așezam cu grijă, în vestibul, valiza. Străzile sînt înfestate de mașini.

Încuviință: Mi-am închipuit, domnule Hurley, dar mi-am zis că trebuie să vă aștept, din moment ce m-ați chemat să vă aduc vestile chiar în cursul acestei seri. A scos din buzunar un pachet gros de hîrtii scrise la mașină și mi le-a dat. Sînt pe-o săptămînă, așa cum ați dorit. Este indicat timpul, locul și toate celelalte.

Am așezat hîrțile pe o mîsuță, apoi am zis: Relatați-mi ce vi se pare mai important.

Nichols mă pironi cu privirea.

— Nu vă aduc o veste prea plăcută, spuse el.

— Contam pe așa ceva în momentul cînd v-am încredințat această misiune, i-am răspuns, așa că dați-i drumul!

Nichols s-a apins la față.

— Bănuielele dv. s-au dovedit a fi reale. Soția dv. se întîlnește cu un alt bărbat.

Nici n-am clipit: Cu cine?

— Se numește Ehret. Fuma într-un nor alb și mă privea cu atenție. Este pictor, locuiește cu chirie într-o casă de la periferie.

— Pictor? m-am strîmbat.

— Un cîrpaci, a adăugat Nichols, vînd parcă să mă liniștească. Nu-i un nume, dar

vrea să pară stilat. Poartă barbă de țap, ochelari negri și un pulover gros.

— Nu-mi pot imagina că unul ca ăsta o poate atrage pe Helen.

Mina în care ținea țigara arătă spre mîsuță. Amănuntele sînt în procesele verbale, domnule Hurley. Uitați-vă la ele și veți vedea că toate concordă.

Am parcurs în grabă hîrțile, apoi le-am aruncat pe masă: — Ați văzut-o cu ochii dv. pe soția mea... cu omul acela?

— Da, răspunse hotărît, el nu se prea arată, dar soția dv. se întîlnește cu el la un expres.

— Și în seara asta?

— I-am urmărit pînă la locuința lui...

Am oftat din toți rărunchii: Și-i acolo și acum?

Lui Nichols i-a venit să ridă, dar s-a abținut, ridicînd din umeri cu un aer de cunoscător: Mai era încă acolo cînd am plecat. Aș fi rămas mai departe, dar ați dorit să...

— Bine, sînt mulțumit de dv. M-am îndreptat spre mașina de scris și am luat dintr-unul din sertare un pistol, un carnet cec, apoi l-am întrebant: Cîncizeci de dolari pe zi, așa ne-am înțeles, nu?

Privirea lui a rămas pironită la pistol. Și-a luat țigara din gură și a spus cu glas nesigur: Plus cheltuielile.

— Se înțelege. La șoldul drept aveam tocul în care am introdus pistolul. Am completat cecul și i l-am întins lui Nichols. Cred că sintezi multumit.

S-a uitat un timp la cec, apoi l-a băgat în buzunar, în timp ce se uita la mine printr-o gene. La ce vă trebuie pistolul?, a întrebant apoi direct.

Am ris. Un ris care îngheța. V-am spus că misiunea dv. s-a terminat. Noapte bună, Nichols.

Nu-i venea să plece, se uita la mine cu ochi întrebători. La ce vă trebuie pistolul? întrebă iarăși.

— Nu are nici o legătură cu dv.!

— Dacă aveți de gînd să-l ucideți pe Ehret sau pe soția dv., atunci am și eu o legătură, răspunse plin de încordare. Poliția ar putea crede că v-am cunoscut intenția atunci cînd v-am comunicat rezultatul cercetărilor mele.

— Dacă poliția va crede una ca asta, este treaba ei, nu a mea.

Asta l-a supărat. A vrut să-mi spună ceva dar l-am oprit. Dați uitării tot ce ați văzut aici, v-ați îndeplinit misiunea, ați primit cele cuvenite: Acum plecați!

— Ascultați-mă, domnule Hurley...

Am scos pistolul și l-am îndreptat spre el: Destul Nichols, pleacă!

A ezitat o clipă, apoi s-a întors și a închis ușa în urma lui.

M-am apropiat de masă, am pus pistolul la loc în sertar și am desfăcut și tocul. M-am așezat apoi pe scaun și am început să răsfoiesc un magazin sportiv. N-am citit mai mult de o jumătate de ceas, când, deodată a început să sune soneria. În ușă apărură un om zdravăn, cu o față lipsită de expresie. La o privire mai atentă parcă semăna cu Nichols.

— Domnul David Hurley? întrebă.

— Da.

Scoase dintr-un buzunar o legitimație de serviciu. Sint sergentul Reid, așa fi tare bucuros dacă mi-ați acorda câteva minute.

— Vă rog, i-am spus, poftindu-l să intre. Despre ce este vorba, sergent?

Se uită o clipă prin încăpăre, apoi spuse: Am un denunț împotriva dv., domnule Hurley.

— Un denunț? l-am întrebat surprins.

— Da, din partea unui oarecare Harry Nichols.

— Mi-e teamă că nu vă înțeleg, sergent.

— Îl cunoașteți?

— E un detectiv particular, am răspuns, l-am angajat ca să-mi lămurească niște lucruri.

— Iar când a venit astă seară cu datele pe

care le-ați cerut ați scos pistolul și l-ați dat afară din casă.

— N-am făcut una ca asta, am negat dînd din cap.

— Nichols afirmă contrariul.

— Atunci minte.

— De ce ar minți, domnule Hurley?

— Nu știu, am răspuns, poate vrea să se răzbune că am ezitat să-i plătesc mai mult decît am convenit.

— Asta-i deci! Se părea că-i de acord cu explicația mea, dar mă întrebă: Care a fost misiunea lui Nichols?

— Asta-i o problemă de-a mea, strict personală.

— Nu-i tocmai așa, a răspuns scurt. Nichols a declarat la poliție că a trebuit s-o urmărească pe soția dv., dacă se întîlnește cu alt bărbat. Cînd v-a adus răspunsul ați ascuns pistolul sub haină. A tăcut puțin, apoi a adăugat: Pentru faptul că l-ați amenințat pe Nichols avem datoria să aflăm ce-ați avut de gînd să faceți cu pistolul.

— V-am spus doar că omul acela minte. N-am idee de nici un pistol.

— Cum vă înțelegeți cu soția?

— La această întrebare refuz să răspund. Dacă-mi permiteți... am locul rezervat pentru avionul de Denver, de la miezul nopții.

Sergentul Reid nu mă slăbea din ochi. Care este ocupația dv., domnule Hurley?“, m-a întrebat.

— Sint curier la societatea pentru comerțul cu diamante. Astă noapte voi zbura spre Denver, dacă-mi permiteți, am spus cu sarcasm.

— Și ziceți că n-a fost adevărat cu pistolul.

— Categorie nu, sergent.

A plecat. Am așteptat zece minute, apoi am luat valiza din vestibul plină cu pietre prețioase în valoare de o sută de mii de dolari și am părăsit locuința. Mașina era parcată în fața casei. După ce am intrat în fluxul mașinilor și am început să trec de pe o stradă pe alta, am băgat de seamă mulțumit că două faruri mă urmăreau.

Casa pe care o căutam era din piatră, la periferie. Am parcat pe marginea șoselei și m-am îndreptat spre ușa de la intrare. Am început să urc scările ținînd valiza sub braț. La etajul al doilea am intrat pe un coridor murdar. M-am oprit în fața ușii ultimei locuințe, chiar în capătul coridorului. Deodată, am auzit pași în urma mea. Am întors capul. În spatele meu venea sergentul Reid.

— Credeam că vreți să zburați spre Denver.

— Am încă timp, am răspuns, mai întîi trebuie să clarific un lucru.

M-am întors iarăși spre ușă. Plecați!, i-am spus, nu-i treaba dv.!”

Reid m-a prins de braț și m-a lipit de perete, după care m-a percheziționat să vadă dacă nu am cumva armă. Negăsind, a șue-

rat printre dinți: Nu vă cred, de aceea v-am urmărit. N-o să plecați nicăieri...

M-am smuls din strînsoarea lui. Nimeni n-o să alerge nepedepsit după soția mea, am spus. Am apăsât pe clanță și m-am sprijinit pe ușă. Nu era închisă și am zburat înăuntru. În cameră era lumină dar nu era nimeni. Ușile care dădeau în dormitor erau însă întredeschise.

— Stai, Hurley!

Nu mă temeam de nimic, am năvălit în dormitor, unde am primit o lovitură puternică în cap. A început să se întunece totul în fața ochilor. Am scăpat valiza din mână și am căzut la pământ. Auzeam ca prin vis cum cineva a trîntit o ușă pe care apoi a încuiat-o. Mai departe nu mai știu ce s-a întâmplat.

Cînd mi-am recăpătat cunoștința capul mă durea tare. Am deschis ochii cu mare greutate și mi-am mișcat capul cu multă grijă. Eram pe marginea patului. Sergentul Reid nu mă slăbea din ochi, în vreme ce Helen ședea prăbușită pe un scaun dar privirea pierdută în pământ. Se temea să se uite la mine.

— În ce valoare erau? întrebă Reid.

Am făcut ochii mari, neînțelegînd: Cine?

— Diamantele din valiză, pe care trebuia să le transporti la Denver.

— O sută de mii... am răspuns repede. Geamantanul dispăruse.

Sergentul mă urmărea cuprins de tristețe. Sînt acolo, spuse el, arătînd înspre fereastra deschisă de la care duce spre stradă o scară de fier pentru pompieri. Diamantele și Ehret. Mi-am pipăit craniul înfierbîntat.

— Soția dv. mi-a explicat totul destul de amănunțit. Se poate deduce că Ehret i-a dat tircoale soției dv. Se bucura de faptul că v-a trezit bănuiala și că v-ați angajat un detectiv particular. El a așteptat această seară, pentru că a aflat că veți avea un transport gras. A invitat-o aici pe soția dv. socotind că știți acest lucru de la detectivul dv. și că veți reacționa așa cum de fapt ați și reacționat. Cînd ați ajuns în fața ușii a obligat-o pe soție să țipe, iar cînd v-ați aruncat în dormitor v-a aruncat la podea, v-a smuls valiza cu diamante și a tulit-o pe scară. Sergentul arăta spre lacătul spart. Nu avea de unde să știe că vin pe urmele dv. A cîștigat puțin timp cînd mi-a trîntit ușa în nas și a încuiat-o.

M-am uitat, înghețat, la soție: Frumos ticluit. Foarte frumos.

Helen își lingea buzele fără să se uite la mine. Ei eu... Dave, am făcut o mare prostie, nici nu știu ce să-ți spun...

Sergentul m-a ajutat să mă ridic. Vă este mai bine?

— Puțin, am răspuns.

— De diamante nu vă faceți prea multe griji. O să vedeți că vom pune mina pe Ehret cit de repede.

I-am aruncat Helenei o privire ucigătoare. Atunci faceți ce credeți de cuviință, am strigat și am părăsit încăperea.

Cînd Reid și Helen au părăsit casa, eu stăteam fără mișcare la volanul mașinii. Sergentul a condus-o de cealaltă parte pînă la mașină și a ajutat-o să urce. Era o situație penibilă.

— Miine dimineată să veniți amîndoi la Comisariat, spuse sergentul. O să facem procesul-verbal. Iar dumneata, Hurley, capul sus. Se așază la volanul mașinii lui și dispăru.

Helen a așteptat ca farurile mașinii lui Reid să dispară după primul colț, apoi și-a întors fața spre mine: Te-am lovit tare, Dave?

Am zîmbit: Da știi că ai o lovitură a-nția, care mea? N-aveam ce face, nu puteam să riscăm. Mi-am pipăit iarăși capul. Ai ascuns valiza sub pat?

Ea încuviință. O s-o luăm chiar astăzi?

— Nu, am răspuns, ar putea să ne vadă cineva din casă. O vom face la momentul potrivit, chiria o avem plătită pînă la sfîrșitul lunii.

Am pornit motorul. Ca soț jignit ce mă aflu trebuie să mă duc la un hotel. Sergentul nu-i băiat prost, dacă n-aș face-o, i s-ar părea ciudat. O să stăm despărțiți o săptămînă, apoi tu vei zbura cu diamantele spre Mexico, unde te voi urma.

Helen mă strînse de braț.

* * *

Tocmai terminasem de făcut geamantanul pe care vroiam să-l iau cu mine la hotel cînd, deodată, a sunat telefonul. Am ridicat receptorul și...

— Ești un vulpoi bătrîn, Hurley, am auzit un glas cunoscut. Mai întîi mă alarmezi să fug la poliție, apoi trezești suspiciuni sergentului, ca să te urmărească. Ai fi reușit de minune cu un martor oficial, știai?

N-am mai putut respira. Despre ce vorbești, Nichols? I-am întrebat.

— Despre mascarada pe care ai pus-o la cale. Despre farsă și despre ochelarii negri și despre înfățișarea de pictor. Puțin a lipsit să vă luați zborul, dacă n-aș fi băgat de seamă că țineți pistolul și stiloul în mîna stîngă. Ehret era și el stîngaci. Am vrut să văd dacă este o simplă întîmplare, de aceea l-am urmărit pe sergent cînd s-a pornit pe urmele dumitale.

Înima îmi bătea să sară din piept. E o prostie ce-mi spuneți! am strigat.

— Rămîne s-o demonstrați la poliție! a mai zis Nichols în aparat.

Scîrșitul ușii m-a făcut să mă întorc. În prag stătea sergentul Reid.

Editura

UNIVERS

Editura «Univers» face cunoscute prin traduceri în limba română acele opere din tezaurul literaturii universale, clasice și moderne.

Operele traduse de pe toate meridianele globului și din toate epocile apar în colecții și serii ale căror titluri definesc și un program: *Clasicii literaturii universale; Romanul secolului XX; Globus; Orfeu; Poesis; Corespondență, Memorii, Jurnal; Studii; Eseuri etc.*

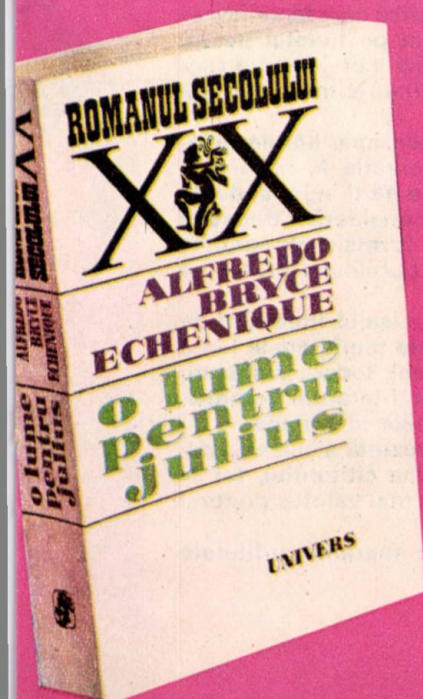
● **Colecția CLASICII LITERATURII UNIVERSALE (C.L.U.)** Colecția C.L.U. este cea mai veche și cea mai prestigioasă colecție a Editurii «Univers». Colecția a fost și este alimentată de valorile perene ale literaturii universale, începând cu tragedia greci și poemele homerice până la marea literatură realistă a veacului al XIX-lea: Stendhal, Balzac, Flaubert, Goethe, Dickens, Mark Twain, Dostoievski, Tolstoi.

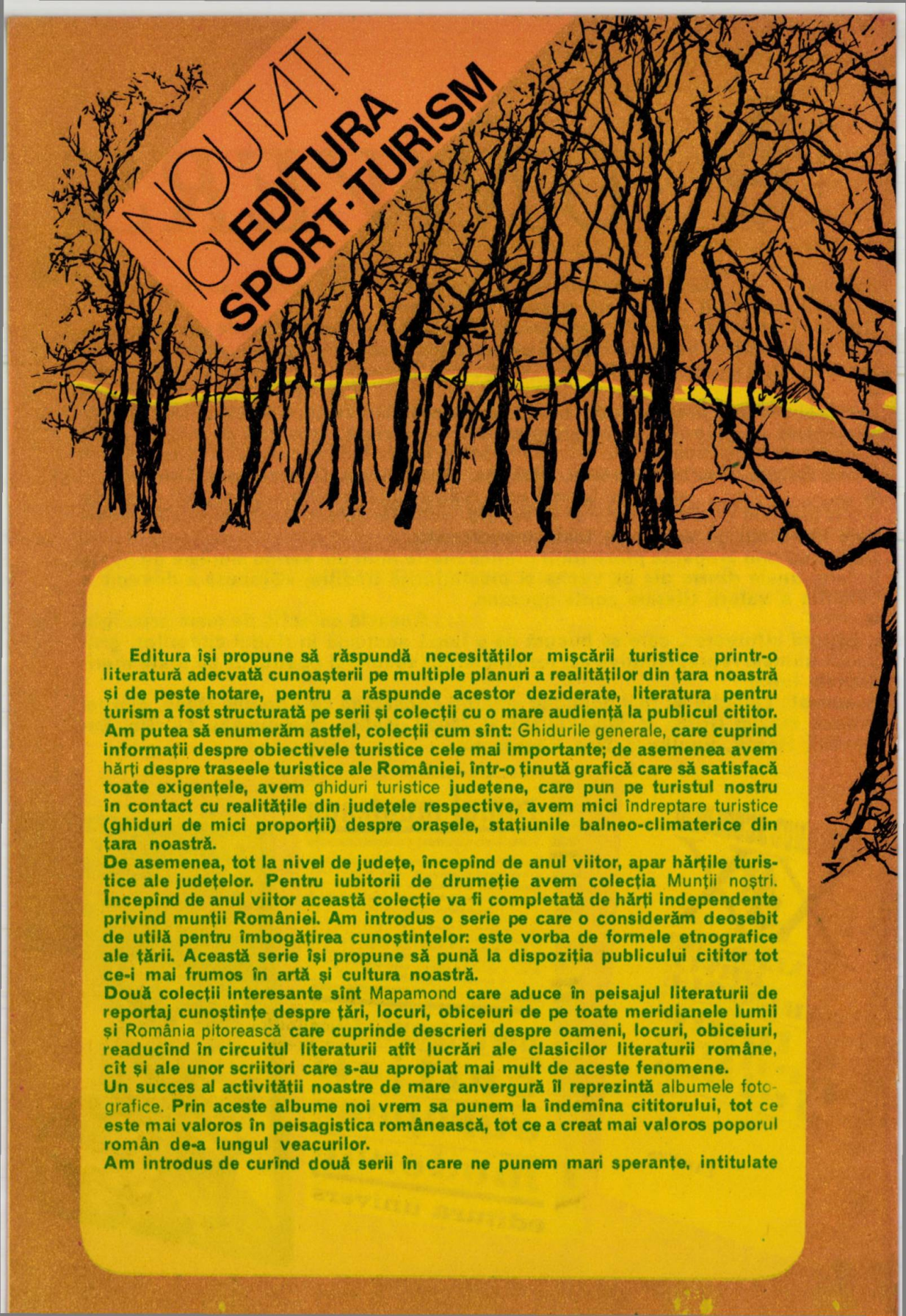
● **Colecția GLOBUS** — într-un format ușor manevrabil, portabil, cu coperti ilustrate într-o manieră plastică modernă și variată, paginile colecției «Globus» sînt rezervate literaturii de azi de pe toate meridianele.

Depășind prin eleganța prezentării grafice foarte mult din seriile similare de peste hotare, unele dintre ele de veche și prestigioasă tradiție, «Globus» a devenit o garanție a valorii literare contemporane.

● **Colecția ROMANUL SECOLULUI XX (R.S. XX).** Această colecție de mare prestigiu a Editurii «Univers», care se bucură de o largă audiență în rîndul cititorilor, grupează numele reprezentative ale romancierilor secolului nostru, de pe toate meridianele lumii.

În această colecție au fost publicați scriitori consacrați ca Thomas Mann, Marcel Proust, Maxim Gorki, V. Maiakovski, R. Musil, Kafka, Hemingway, Lu Sin, Zoromski, Hasek, Faulkner, Dos Passos ș.a.

NOUȚĂȚI la EDITURA SPORT-TURISM

Editura își propune să răspundă necesităților mișcării turistice printr-o literatură adecvată cunoașterii pe multiple planuri a realităților din țara noastră și de peste hotare, pentru a răspunde acestor deziderate, literatura pentru turism a fost structurată pe serii și colecții cu o mare audiență la publicul cititor. Am putea să enumerăm astfel, colecții cum sînt: Ghidurile generale, care cuprind informații despre obiectivele turistice cele mai importante; de asemenea avem hărți despre traseele turistice ale României, într-o ținută grafică care să satisfacă toate exigențele, avem ghiduri turistice județene, care pun pe turistul nostru în contact cu realitățile din județele respective, avem mici îndreptare turistice (ghiduri de mici proporții) despre orașele, stațiunile balneo-climaterice din țara noastră.

De asemenea, tot la nivel de județe, începînd de anul viitor, apar hărțile turistice ale județelor. Pentru iubitorii de drumeție avem colecția Munții noștri. Începînd de anul viitor această colecție va fi completată de hărți independente privind munții României. Am introdus o serie pe care o considerăm deosebit de utilă pentru îmbogățirea cunoștințelor: este vorba de formele etnografice ale țării. Această serie își propune să pună la dispoziția publicului cititor tot ce-i mai frumos în artă și cultura noastră.

Două colecții interesante sînt Mapamond care aduce în peisajul literaturii de reportaj cunoștințe despre țări, locuri, obiceiuri de pe toate meridianele lumii și România pitorească care cuprinde descrieri despre oameni, locuri, obiceiuri, readucînd în circuitul literaturii atît lucrări ale clasicilor literaturii române, cît și ale unor scriitori care s-au apropiat mai mult de aceste fenomene.

Un succes al activității noastre de mare anvergură îl reprezintă albumele fotografice. Prin aceste albume noi vrem să punem la îndemîna cititorului, tot ce este mai valoros în peisagistica românească, tot ce a creat mai valoros poporul român de-a lungul veacurilor.

Am introdus de curînd două serii în care ne punem mari speranțe, intitulate

ACASĂ LA... și PE URMELE LUI... De fapt, prin aceste colecții noi vrem să purtăm pașii cititorului sau citeodată gândul pe urmele unor mari oameni. Am introdus de anul trecut o serie cu mari rezonanțe la public intitulată **Turismul și sănătatea**. Medici cu bogată activitate științifică și publicistică pun la îndemina cititorului informații deosebit de utile în privința unor boli și pentru întreținerea sănătății. Anul trecut au apărut cinci asemenea lucrări.

Poate pentru prima dată în țara noastră s-a pus la punct apariția în serie a dicționarelor bilingve liliput pentru toate limbile din Europa și nu numai a acestora. De asemenea scoatem tot în serie ghiduri de conversație.

În ceea ce privește literatura sportivă ne străduim să fim cât mai utili mișcării sportive, editând atât cărți de strictă specialitate pe ramuri de sport cât și lucrări de informații generale. Aș vrea să amintesc ca pe o noutate, că începând de anul viitor vor apare primele enciclopedii pe ramuri de sport. Este vorba de mica enciclopedie a tenisului și de mica enciclopedie a fotbalului.

Editura «Sport-Turism» a reușit să atragă o serie de condeie de primă mână, ceea ce ne face să credem că am depășit nivelul de editură de pionierat și că scriitorii se vor îndrepta cu mai multă încredere spre noi. În editura noastră au semnat și semnează cărți scriitori ca: Eugen Barbu, Mircea Micu, Fănuș Neagu, Gheorghe Tomozei, Adrian Păunescu, Radu Cosașu, Modest Morariu. Aș vrea să subliniez colaborarea noastră cu Uniunea Scriitorilor care se extinde și pe alte planuri, în sensul că scriitorii participă la prezentarea unor cărți apărute în editura noastră, a unor recenzii apărute în presa de specialitate, la lectura unor manuscrise.

Considerăm că planul pe anul 1978 reprezintă un pas înainte în sensul că el evidențiază mai pregnant obiectivele noastre enunțate mai sus. Aceste serii și colecții, hărți turistice sînt mai prezente în planul pe anul 1978 decît în ceilalți ani.

Moda'78

Rochii din lână,
tergal sau bumbac,
costume taior din aceleași
țesături, pantaloni, bluze, fuste,
compleuri (pantaloni cu bluză)
după ultimele creații
ale modei anului 1978;
precum și încălțăminte cu o linie
absolut modernă,
le găsiți în magazinele
de specialitate ale
COMERȚULUI DE STAT.

ASIGURĂRILE, mijloace utile de prevedere

Printre numeroase forme de asigurări facultative puse la dispoziția cetățenilor de către ADAS este și «asigurarea mixtă de viață».

Această asigurare constituie un sprijin bănesc pentru cel care o contractează sau pentru familia sa în cazul survenirii unor evenimente neprevăzute asigurate și, totodată, dă posibilitatea asiguratului să economisească în mod planificat o anumită sumă de bani pe care o va primi la expirarea poliței.

Asigurarea mixtă de viață se practică și în alte trei variante, realizate prin extinderea protecției asupra unui număr mai mare de persoane, prin majorarea cuantumului sumei asigurate în cazul survenirii unor anumite evenimente asigurate, ori prin prelungirea în timp a prestațiilor ADAS. Astfel, în «asigurarea familială mixtă de viață» se cuprind toți membrii familiei în vîrstă de la 5 ani la 60 de ani, oricare dintre aceștia putînd încasa suma asigurată.

Prin «asigurarea mixtă de viață și suplimentară de accidente», în cazul urmărilor accidentelor cuprinse în asigurare, suma înscrisă în poliță se plătește majorată de 6 ori.

Prin «asigurarea mixtă de viață cu pensie pentru urmași» se garantează primirea eșalonată a unor sume de bani de către urmașii asiguratului.

Asigurările menționate prezintă o serie de avantaje, dintre care enumerăm:

- Sînt accesibile tuturor persoanelor în vîrstă de la 16 ani pînă la 60 de ani.
- Se poate contracta pe termene de la 5 la 20 de ani.
- Primele de asigurare sînt convenabile, diferențiate în funcție de vîrsta persoanei ce se asigură, de durata asigurării și de suma asigurată și pot fi achitate și în rate.
- La expirarea asigurărilor la care primele au fost plătite pentru întreaga durată prevăzută în poliță, sumele asigurate se majorează cu 10%.
- Asigurările participă la tragerile de amortizare lunare și speciale.
- Sumele cuvenite pentru cazurile de invaliditate permanentă parțială se plătesc majorate cu 25%.

Pentru a beneficia neînterupt de toate foloasele ce le oferă asigurările, este necesar ca ratele de primă să fie achitate la termenele stabilite.

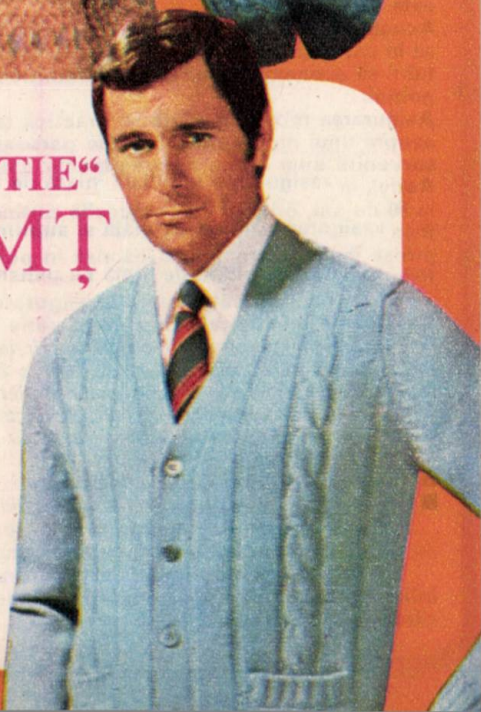
Pentru relații suplimentare și contractarea de asigurări cei interesați se pot adresa responsabililor cu asigurările din unitățile socialiste, agenților și inspectorilor de asigurare sau, direct, oricărei unități ADAS.

ÎNȚEPRINDEREA DE TRICOTAJE „8 MARTIE” PIATRA NEAMȚ

♦ STR. OZANA 32

*O întreprindere cu renume
excellent care își exportă pro-
dusele în peste 30 de țări. Mo-
delele unicate și atrăgătoare,
calitatea deosebită a produse-
lor din poliester, poliester tex-
turat și combinat cu lurex,
s-au bucurat de aprecierea*

unanimă la Tîrgul de bunuri de consum din acest an, la care au prezentat 58 de articole pentru femei, 74 pentru copii și 17 pentru bărbați.

Ateliere moderne, utilaj tehnic adecvat, colectiv harnic și entuziast înseamnă **MARCA FABRICII**, expresie a calității profesionale.

De o deosebită apreciere se bucură rochiile de seară și de zi, cu linie modernă și elegantă, precum și articolele pentru copii.

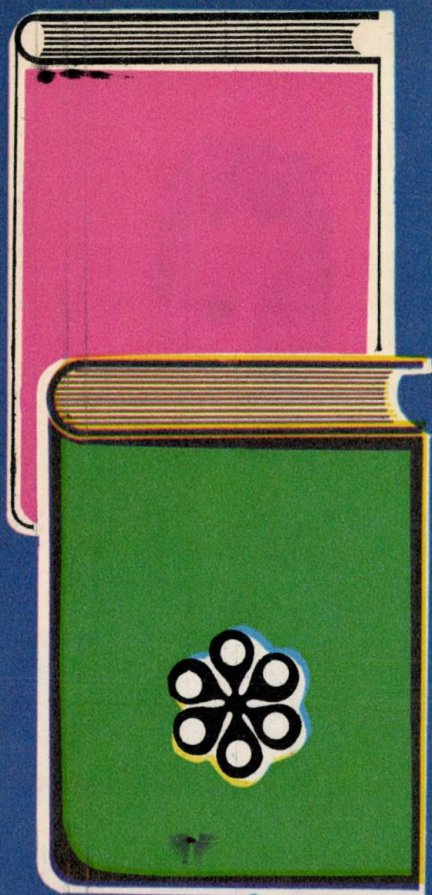
Întregul colectiv de muncă, toate secțiile întreprinderii depun eforturi pentru ridicarea continuă a prestigiului produselor fabricate.

Întreprinderea «8 Martie» — Piatra Neamț, marcă prestigioasă în țară și peste hotare.

„8 MARTIE”

I.D.C.

ÎNȚEPRINDEREA DE DIFUZARE A CĂRȚII
vă pune la dispoziție, prin librăriile sale reprezentative, un bogat sortiment de carte.

Vizitînd librăriile:

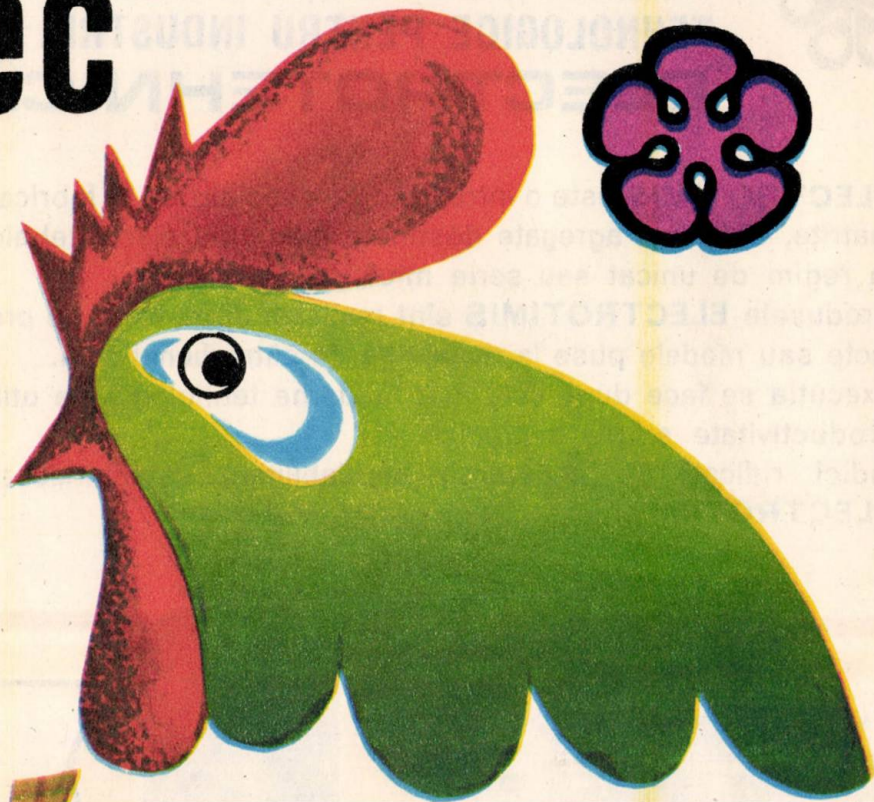
- **MIHAI EMINESCU**
Bd. Republicii nr. 5 București
- **DACIA**
Calea Victoriei nr. 45 București
telefon 16.28.94
- **UNIVERS**
Calea Moșilor 62-68 București
telefon 15.70.78
- **MINERVA**
Calea Victoriei 126 București
telefon 50.39.43

vă puteți procura cărțile care vă interesează avînd la dispoziție și materiale informative asupra lucrărilor apărute și în curs de apariție.

Cititorii din mediul urban se pot adresa printr-o carte poștală librăriei «Cartea prin poștă» din București, str. Pitar Moș nr. 5, sector 1, pentru a primi — contra ramburs — cărți de literatură social-politică, tehnică, beletristică, albume de artă. Pentru lucrările în curs de apariție se pot face înscrieri anticipate.

cec

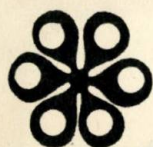

*Pungața cu doi bani
este la loc sigur*

CEC-ul
mi-o păstrează

ELECTRO *Timiș*

TIMIȘOARA — Calea Buziașului 15
Telefon 961 — 35 200
Telex 013291

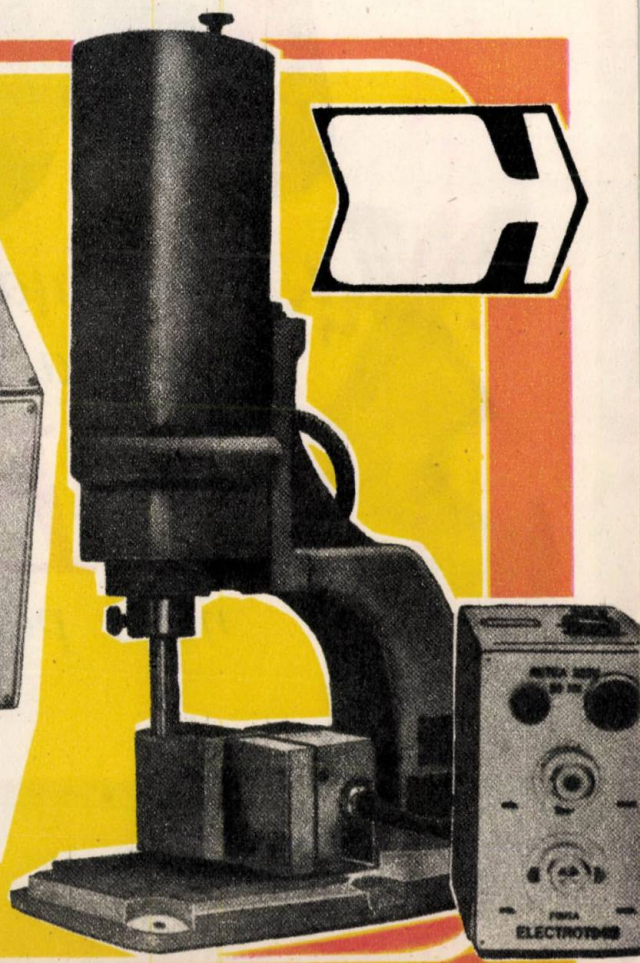
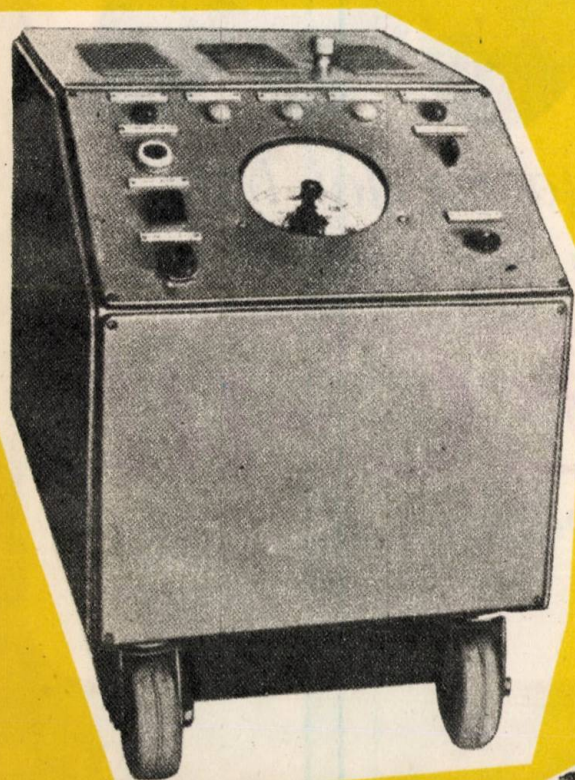
FABRICA DE MATRIȚE, SCULE ȘI UTILAJE TEHNOLOGICE PENTRU INDUSTRIA ELECTROTEHNICĂ

ELECTROTIMIȘ este o întreprindere specializată în fabricația de ștanțe, matrițe, utilaje și agregate destinate industriei electrotehnice, executate în regim de unicat sau serie mică.

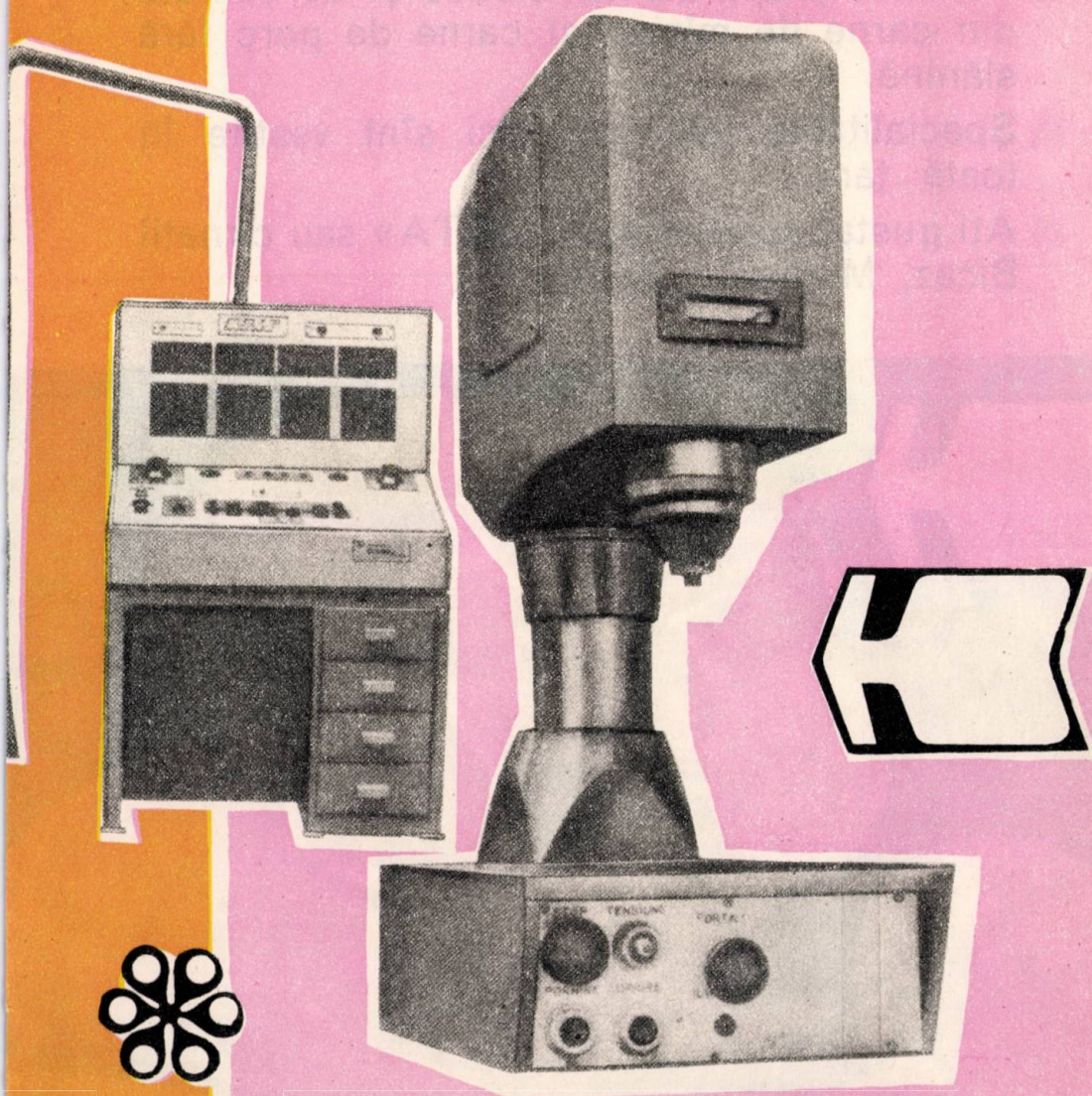
Produsele **ELECTROTIMIȘ** sînt realizate după teme de proiectare, proiecte sau modele puse la dispoziție de către beneficiari.

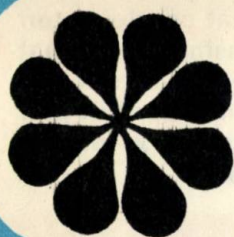
Execuția se face după cele mai moderne tehnologii, pe utilaje de înaltă productivitate și mare precizie.

Indici ridicați de duranță și fiabilitate caracterizează produsele **ELECTROTIMIȘ**:

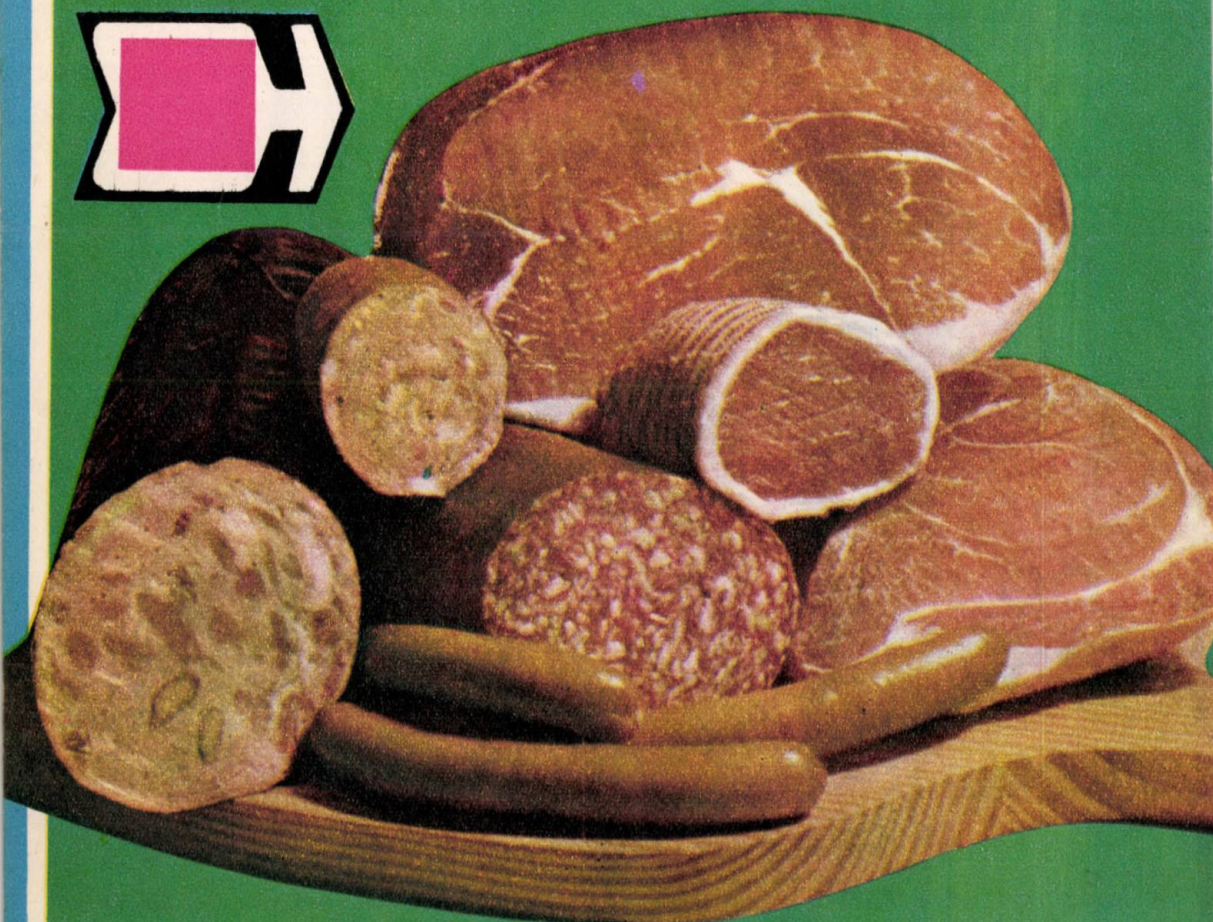
● mașina de lițat sîrmă ● mașina de trefilat ● mașina de bobinat condensatori
 ● mașina de prelucrat ● agregate de prelucrat prin așchiere ● mașina de bobinat
 pentru tresat ● presa electromagnetică ● aparat de control cu impulsuri repetate
 ● mașina de crestă șuruburi ● instalație de termostatare ● mașina de nituit prin
 roluire ● mașina automată de tăiere termică cu copiere după șablon ● mașină
 de confecționat bobine ● mașina de șlefuit cu bandă abrazivă

ÎNȚEPRINDEREA DE INDUSTRIALIZAREA CĂRNII

- Produce preparate delicioase și de calitate din carne de mînzat și carne de porc fără slănină.
- Specialitățile fabricate aici sînt vestite în toată țara.
- Ați gustat specialitatea «DETA» sau cîrnații Bicaz, Muntenia, Bistrița?

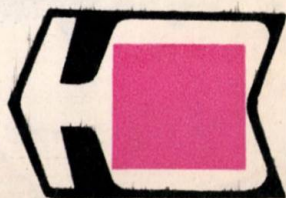

„NEAMȚ”

- Dar toba de casă, pieptul țigănesc, sau parizerul dietetic?
- Toate acestea le execută Întreprinderea de industrializarea cărnii — Neamț!

**DORIȚI O MASĂ RAPIDĂ, GUSTOASĂ,
CONSISTENTĂ, SERVIȚI CU ÎNCREDERE
ACESTE PRODUSE APRECIATE DE
CONSUMATORI!**

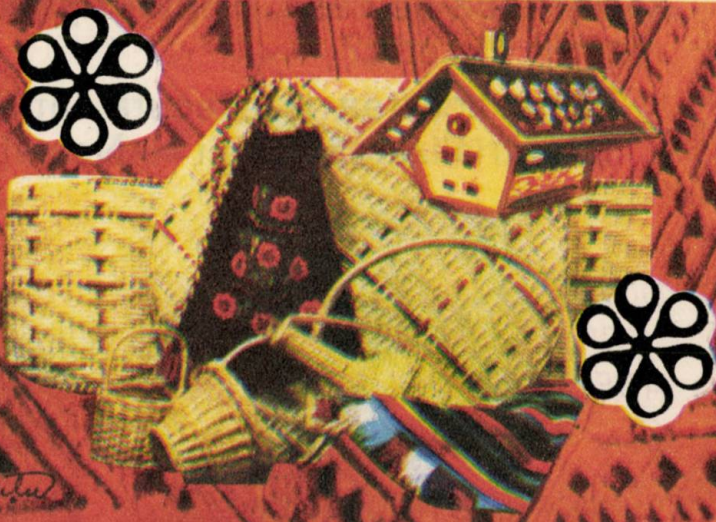

„HERMES”

● Unitățile de producție și prestări servicii ale cooperației de consum realizează o gamă largă de bunuri de consum și articole de amintiri turistice, artizanat și artă populară din: lemn, ceramică, sticlă metalizată, cusături și țesături naționale, covoare românești, cojoace-pieptare, articole din fier forjat, împletituri din răchită și paie, precum și altele.

● Toate aceste articole se găsesc de vânzare în unitățile de prezentare și desfacere «HERMES» ale cooperației de consum, în București și în întreaga țară.

Un televizor în căminul dv. vă oferă posibilitatea de a urmări emisiuni din cele mai diverse — filme, concerte, piese de teatru, operă, transmisii sportive, cursuri de limbi străine, emisiuni științifice, emisiuni pe teme de circulație, emisiuni pentru școlari ș.a. Procurați-vă de la magazinele și raioanele specializate ale COMERȚULUI DE STAT un televizor care să vă satisfacă exigențele. Vă propunem, spre alegere, câteva tipuri:

**INSTRUCTIV,
EDUCATIV,
DISTRACTIV
PENTRU TOATE VÎRSTELE**

Denumirea	diagonala ecranului	Preț lei	Aconto 15%	Rate lunare (24 rate)
— SPORT	31 cm	2 870	431 lei	105 lei
— VENUS	47 cm	2 870	431 lei	105 lei
— MODERN	50 cm	3 050	458 lei	110 lei
— COMPLIMENT				
— OPERA	59 cm	3 500	525 lei	125 lei
— CLASIC	59 cm	3 530	530 lei	125 lei
— OPERA	61 cm	3 550	533 lei	126 lei
— DIAMANT	61 cm	3 550	533 lei	126 lei
— LUX	65 cm	3 960	594 lei	140 lei

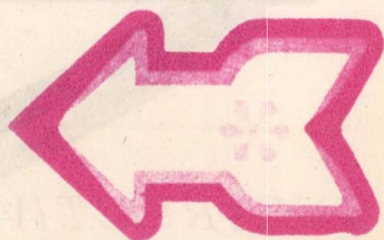
În unitățile comerțului de stat, lucrători specializați dau explicații cumpărătorilor pri-

vind funcționarea televizoarelor, cit și în legătură cu modalitățile de cumpărare.

Cînd mergeți în vizită sau cînd așteptați o vizită, nu uitați să cumpărați și bomboane; ele plac, în egală măsură și copiilor și adulților! Sortimentul de bomboane pe care-l găsiți în magazinele comerțului de stat este foarte divers.

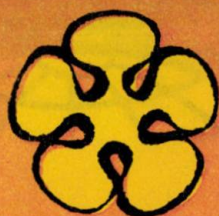

O bogată sursă de energie

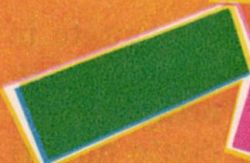
- BOMBOANE UMLUTE CU LAPTE, PRALINE, FRUCTE, AMANDINE, PRODODROPS, MENTOPROT.
- DRAGEURI SIMPLE CU FĂINĂ DE FRUCTE
- DRAGEURI CU CIOCOLATĂ CU CREMĂ DE STAFIDE
- CAMELE CU LAPTE, CACAO ȘI FRUCTE
- ȘERBET CU FĂINĂ DE FRUCTE
- SPECIALITĂȚI DE CIOCOLATĂ ZOO, IOANA, CARMEN, BICAZ, IALOMICIOARA, PARC, CARNAVAL, FAVORIT, CIUCAȘ, CARPAȚI
- SPECIALITĂȚI DE CIOCOLATĂ CU INTERIOR GEM ȘI DULCEATĂ
- RAHAT CU FRUCTE ȘI DIVERSE AROME DE FRUCTE

ECONOMIE DE BANI! ECONOMIE DE TIMP!

CONT PERSONAL

TELEFON

RADIO

TELEVIZOR

● Pot fi realizate de oricare dintre dv. dacă utilizați **CONTUL PERSONAL**, instrument modern și complex de economisire și de plată, pus la dispoziția cetățenilor de către Casa de Economii și Consemnațiuni.

● **CONTUL PERSONAL** ajută titularii nu numai să realizeze economii bănești și să le păstreze în deplină siguranță, dar le asigură și achitarea la timp a diferitelor plăți periodice și ocazionale, abonamentul de telefon, de radio și televizor, consumul de energie electrică și de gaze ș.a.

● Toate aceste plăți sînt efectuate gratuit de Casa de Economii și Consemnațiuni din sumele depuse în conturi și pe baza dispoziției scrise a titularului acestora.

● **CONTUL PERSONAL** se deschide oricărei persoane majore numai la sucursalele și filialele C.E.C. La deschidere, titularii primesc cartele de cecuri obișnuite și dacă doresc și cartele de cecuri cu sumă limitată.

● Plățile ca și depunerile, se pot efectua în numerar și prin virament pe bază de cecuri obișnuite sau din cartele de cecuri cu sumă limitată, semnate de titular sau de una din persoanele împuternicite de acesta.

● În plus, titularii de **CONTURI PERSONALE** beneficiază și de o dobîndă anuală.

ÎNȚEPRINDEREA DE INDUSTRIALIZARE A CĂRNII **GALAȚI,**

Întreprinderea de industrializare a cărnii Galați nu are nevoie de prezentări speciale. Ea se recomandă prin calitatea excepțională a produselor sale care se compun din aproape 100 de sortimente.

O adevărată uzină care produce printre altele: parizer, parizer dietetic, caltaboși Leordeni, tobă ardelenască, crenwurști dietetici.

Produsele realizate aici corespund celor mai exigente cerințe.

Argumente? Pe timpul verii întreprinderea asigură aprovizionarea întregului litoral românesc.

Cît privește exportul, ele sînt solicitate în **Statele Unite, Anglia, Belgia, Grecia, Cuba, R.F. Germania, Italia, Portugalia etc.** Iată un certificat cu care se poate mîndri harnicul colectiv de aici.

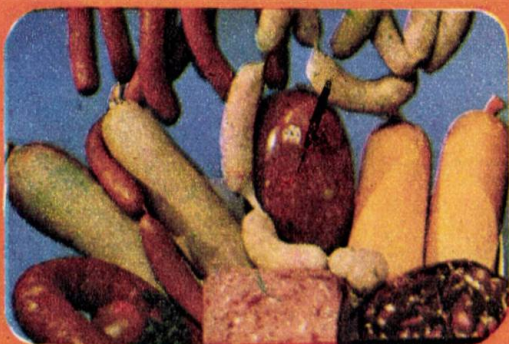

Și un amănunt semnificativ: la concursul internațional al produselor din carne și conserve Întreprinderea a câștigat două medalii. Una de aur, una de argint pentru sortimentul «gulaș de porc» și respectiv, «sarmale în foi de varză».

**ÎNTRERINDEREA
DE INDUSTRIALIZARE
A CĂRNII**

GALAȚI

**INSTITUTUL
DE PROIECTĂRI**

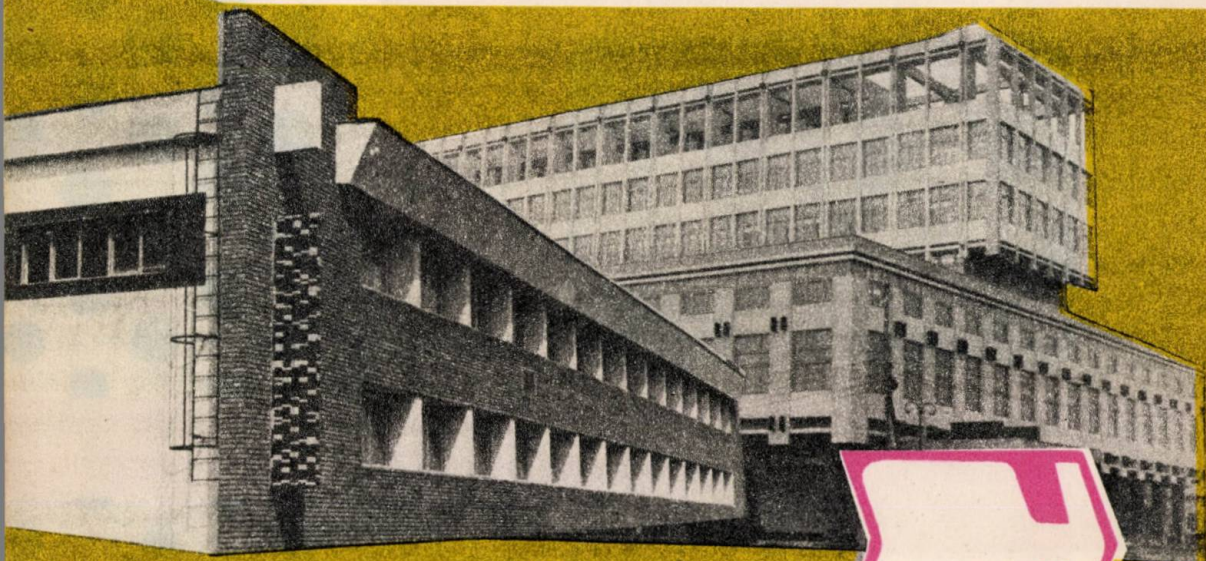
GALAȚI

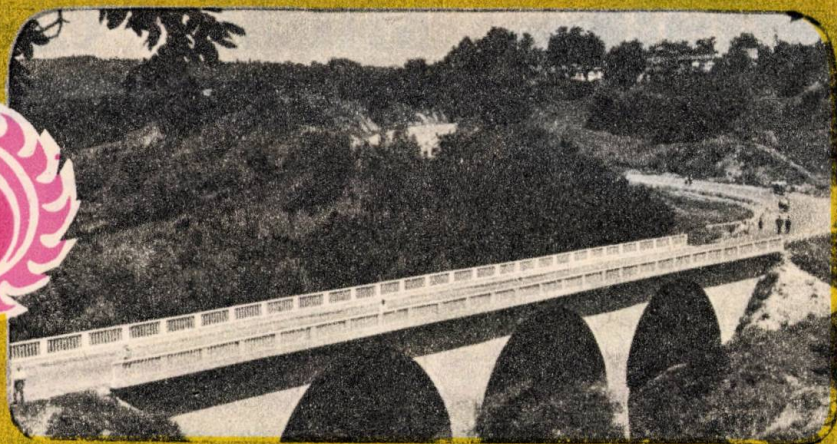
STR. NAVELOR NR. 3

Instituție gălățeană de prestigiu cu un renume binemeritat. Mii de apartamente au fost proiectate și gândite de componenții acestui harnic colectiv.

Numai în primul trimestru al anului 1977 au fost predate 281 de documentații. De asemenea, s-au predat 31 documentații pentru studii de consolidare.

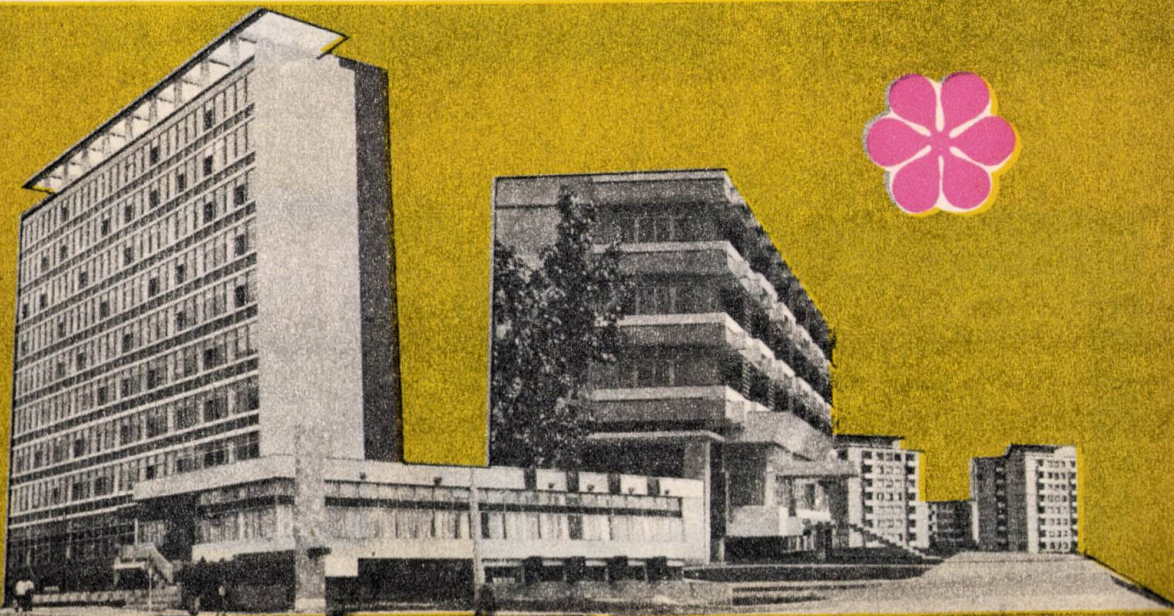
O serie de proiecte au fost predate înainte de termen realizându-se o economie de peste 1 000 de zile.

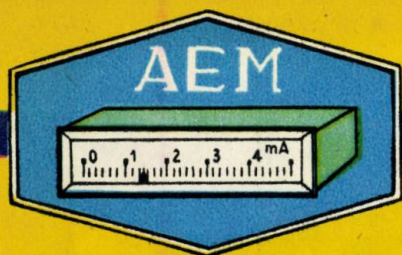

Ca plan fizic pentru 1978 printre alte lucrări s-au angajat să predea faza de sistematizare și proiecte și detalii cu devize de execuție pentru investițiile de locuințe pe anul 1979 în diverse forme, cum ar fi:

Strada Ada Marinescu, Cartier Dunărea, Strada Magistralei, Strada Brăilei, și altele, însumând peste 4 000 de apartamente proiectate.

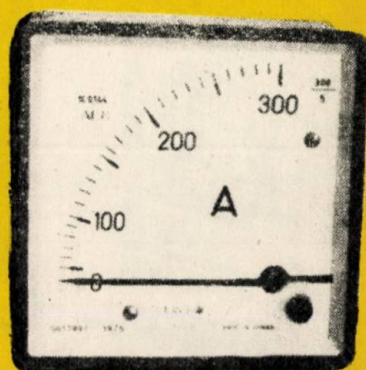

MICM • CIETA

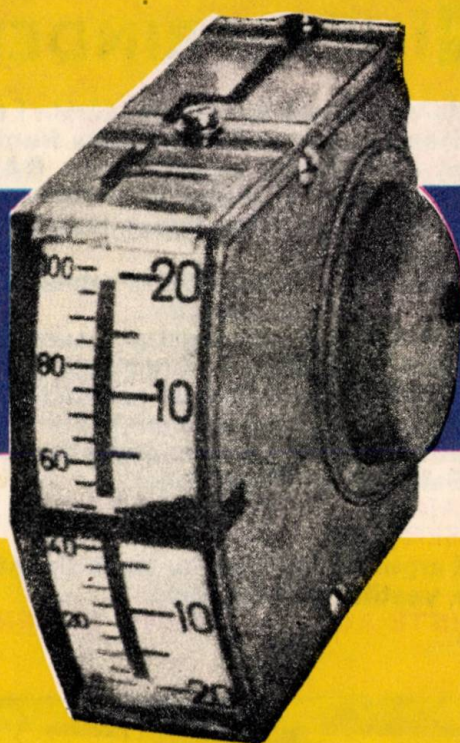
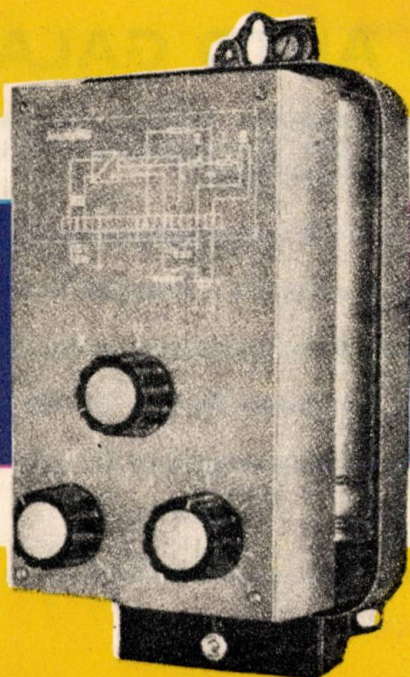
Intreprinderea de aparate electrice de măsurat *TIMIȘOARA*

str. VENUS nr. 2 Telefon: 3.20.12

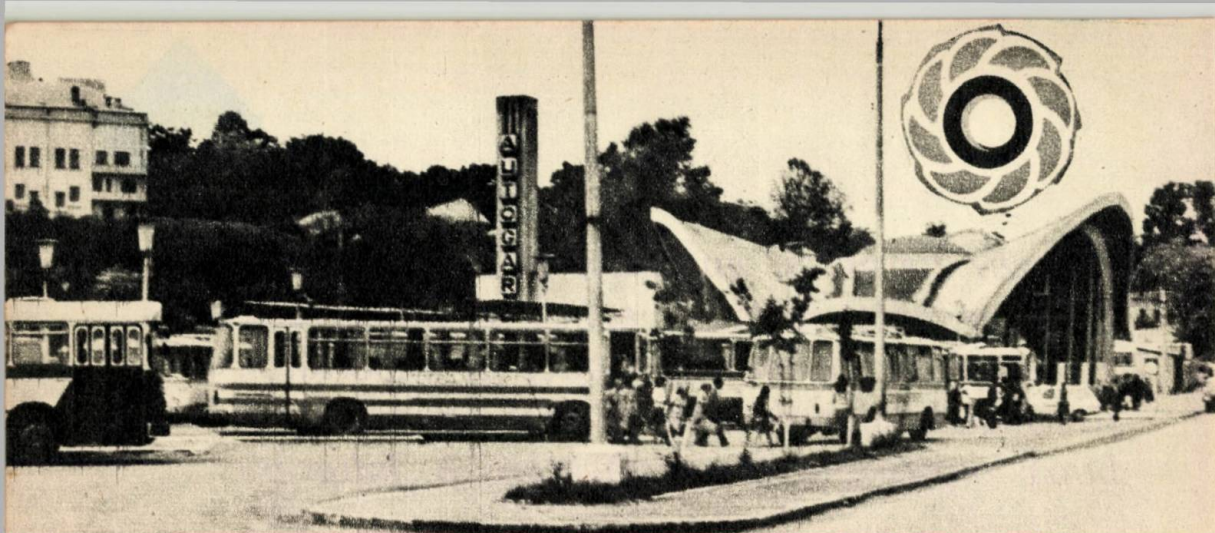
Colectiv harnic și entuziast al cărui obiectiv principal este calitatea, aplicarea inițiativelor la fiecare loc de muncă, reducerea importului. Rezultatele în producție au fost obținute prin buna organizare și desfășurare a întrecerii socialiste

I.A.E.M. TIMIȘOARA PRODUCE:

- **Aparate reglatoare**
- **Aparate electromagnetice de tablou tip 1EQ-144;**
- **1EQ-96; 1EQ-72**
- **Aparat indicator dublu tip AID pentru reglatoare electronice**
- **Ohmetru magnetoelectric tip MO-42**
- **Reacții electronice tip RMC-3 și RMC-4**
- **Aparate electrice de măsurat**

ÎNTREPRINDEREA AUTO GALAȚI

Unitate fruntașă pe ramură, căreia i s-a conferit **ORDINUL MUNCII** clasa a II-a și Steagul roșu de întreprindere fruntașă pe țară. Deviza muncitorilor, tehnicienilor, a întregului colectiv auto: **RAPID și CONFORTABIL!**

Un parc bogat și mereu în modernizare:

750 curse zilnic, 135 de trasee deservire, 161 de centre urbane și rurale de pe teritoriul județului Galați.

Modernizarea și extinderea rețelei este o altă preocupare de seamă a acestui harnic și înimos colectiv.

Astfel, Galațiul este legat prin curse autospeciale de importantele centre urbane ale țării: Iași, Brașov, Constanța și altele.

Fermentul mobilizator al activității: întrecerea socialistă! Deviza lor: «O zi pe lună cu carburanți economisiți!»

Pentru perfecționarea cadrelor funcționează două grupuri școlare de calificare, la Galați și la Tîrgul-Bujor.

TRANSPORT RAPID, COMOD ȘI ECONOMIC.

DESERVIRE EXEMPLARĂ!

Iată argumentele care au făcut din întreprinderea de transport auto-Galați, o unitate vestită în toată țara!

CINSTE ACESTUI HARNIC ȘI MEREU TÎNĂR COLECTIV!

I.A .P.L. SEGARCEA

Restaurantul **HAVANA**

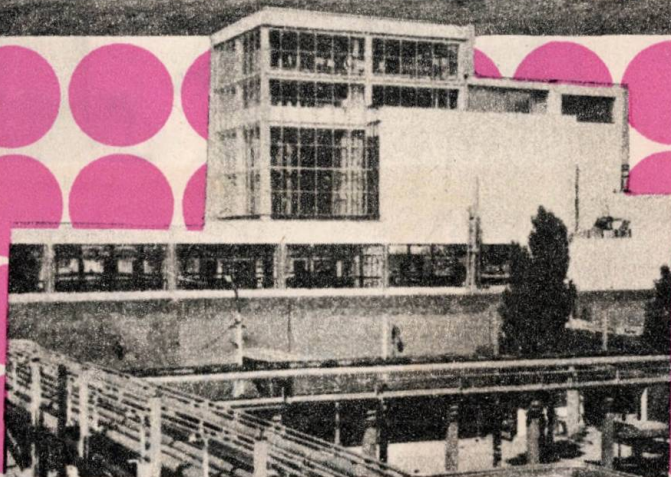
Str. Pasaj Nic. Șelari nr. 1

● O ambianță plăcută, atmosferă intimă, o largă gamă de băuturi și specialități vă oferă restaurantul «HAVANA»!

● Bar asortat, cockteailuri, diferite preparate cu gust și rafinament.

● Specialitatea casei, excelentul preparat din pește BATABANO, rețetă originală.

SOLVENTUL TIMIȘOARA

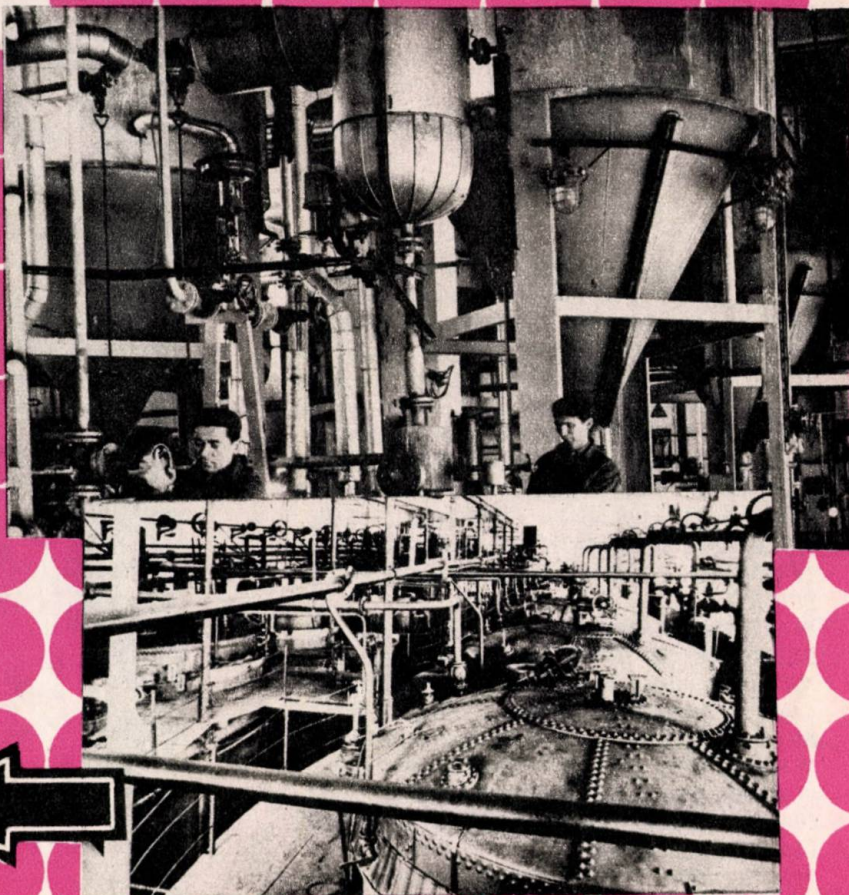

În ultimele două decenii întreprinderea «**SOLVENTUL**» și-a dirijat fondurile de investiții spre lărgirea industriei de solvenți și pe o producție, unică ca profil industrial în țară, — plastifianți pentru materiale plastice.

Din martie 1968 **SOLVENTUL-Timișoara** și-a lărgit platforma industrială cuprinzând și fabrica chimică Margina profilată pe distilarea lemnului, fabricarea acidului acetic și a esterilor săi folosiți ca solvenți.

În anul 1970 capacitatea de producție a acetatului de butil a fost mărită prin introducerea procedurii de esterificare continuă, o invenție a unui colectiv din întreprindere.

Aplicarea tehnologiilor proprii de fabricație, care constituie invenții brevetate în țară și străinătate, premiate cu două mari medalii de aur la Salonul Internațional de Invenții de la Viena din septembrie 1972, a dus la obținerea unor produse competitive pe plan internațional și la creșterea prestigiului întreprinderii chimice **SOLVENTUL-Timișoara**.

Solventul TIMIȘOARA

Produce:

PRODUSE NOI: Monooleat de dietilenglicol, Stearat de butil ● **PLASTIFIANTI:** Ftalat de dibutil, Ftalat de pentil-hexil, Ftalat de heptil-nonil, Ftalat de diizooctil, Ftalat de alfol 610, Ftalat de decil-undecil, Adipat de diizooctil, Adipat de decil-undecil, Sebacat de butil, Sebacat de diizooctil, Ulei de floarea soarelui epoxidat ● **SOLVENȚI:** Acetat de metil tehnic, Acetat de etil tehnic, Acetat de n-butil tehnic, Acetat de izobutil tehnic ● **ALCOOLI ȘI ACIZI ORGANICI:** Alcool metilic tehnic; Alcool etilic tehnic, Alcool izoamilic tehnic, Acid acetic pur, Acid acetic tehnic ● **DIVERSE PRODUSE:** Lichid antigel, Acetat de sodiu tehnic cristalizat, Gudron de lemn

ÎNTEPRINDEREA DE CONSTRUCȚII ȘI MONTAJE SIDERURGICE

GALAȚI

ACEASTĂ PRESTIGIOASĂ ÎNTEPRINDERE, CONDUSĂ DE TOV. ING. ȘTEFAN RADVAN, PROFILATĂ PE EXECUTAREA LUCRĂRILOR DE CONSTRUCȚII ȘI MONTAJE SPECIFICE ÎN INDUSTRIA SIDERURGICĂ, A EXECUTAT ȘI EXECUTĂ ȘI ÎN PREZENT FURNALE, LAMINOARE, OȚELĂRII, FABRICI DE AGLOMERATE, FABRICI DE OXIGEN, FABRICI DE VAR, LABORATOARE SIDERURGICE, CAPTĂRI DE APĂ INDUSTRIALĂ, DRUMURI ȘI CĂI FERATE, INSTALAȚII COMPLEXE ȘI ELECTRICE, ȘI DE AUTOMATIZĂRI, CONSOLIDĂRI DE TEREN PRIN PILOȚI CU BULB ȘI PILOȚI PREFABRICAȚI ETC.

ÎN ULTIMII ANI I.C.M.S.G. ȘI-A LĂRGIT PROFILUL, EXECUTÂND PE TERITORIUL MUNICIPAL ȘI AL JUDEȚULUI GALAȚI, O SERIE DE LUCRĂRI SOCIALE CULTURALE, SPORTIVE: PALATUL SPORTURILOR, POPICĂRIA CU 4 PISTE, BAZINUL DESCOPERIT PENTRU ÎNOT, PATINOARUL ARTIFICIAL, POPASUL MOTEL DE LA HANUL CONACHI, GRĂDINIȚE ȘI CREȘE, CĂMINE INTERNAT ȘI CĂMINE PENTRU NEFAMILIȘTI.

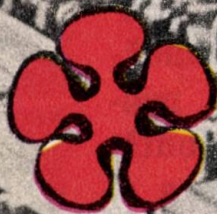
PENTRU MERITE DEOSEBITE ÎN ACTIVITATE, ÎNTEPRINDEREA DE CONSTRUCȚII ȘI MONTAJE SIDERURGICE GALAȚI, A OBȚINUT URMĂTOARELE DISTINCȚII: STEAGUL ȘI DIPLOMA DE ONOARE A CONSILIULUI CENTRAL AL U.G.S.R. PENTRU LOCUL I PE RAMURĂ ȘI CONSECUTIV EVIDENȚIATĂ.

SUCCESELE OBȚINUTE DE ÎNTEPRINDERE ÎN CEI 17 ANI DE EXISTENȚĂ FRUCTUOASĂ, ÎN URMA CĂREI ACTIVITĂȚI S-AUPUS ÎN FUNCȚIUNE PE PLATFORMA COMBINATULUI SIDERURGIC GĂLĂȚEAN 30 DE CAPACITĂȚI DE PRODUCȚIE DIN CARE 6 ÎNAINTE DE TERMEN.

ORGANIZAREA SUPERIOARĂ A PRODUCȚIEI ȘI A MUNCII A FĂCUT CA NIVELUL PRODUCTIVITĂȚII PE ȘANTIERELE ÎNTEPRINDERII GĂLĂȚENE SĂ FIE CU 50% MAI MARE DECÎT MEDIA PE RAMURA DE CONSTRUCȚII MONTAJ.

AȘA CUM NE RELATEAZĂ CONTABILUL ȘEF AL ÎNTEPRINDERII, TOV. ROMULUS IVAN, ÎNTEPRINDEREA A OBȚINUT BENEFICII SUPLIMENTARE DE PESTE 16 MILIOANE LEI. CONSTRUC-

TORII ÎNTEPRINDERII MAI AU MERITE DEOSEBITE PRIN ACTIVITATEA ȘI MUNCA FĂRĂ PREGET CE AU DEPUȘ-O ȘI ÎN ALTE 18 JUDEȚE ALE ȚĂRII, CARE AU FOST AFECTATE DE PE URMA CUTREMURULUI DIN 4 MARTIE 1977.

PRIN VASTA EXPERIENȚĂ ȘI PRICEPERE A TOV. ING. ȘTEFAN RADVAN DIRECTORUL I.C.M.S.G., MUNCITORII, INGINERII, MAÎȘTRII ȘI ÎNTREGUL COLECTIV SE BUCURĂ DE APRECIEREA ORGANELOR DE PARTID ȘI DE STAT, CA FĂURITORI AI CELEI MAI MARI ȘI MODERNE CETĂȚI DE OȚEL DIN ȚARĂ.

GALAȚI

GALAȚI
ÎNTEPRINDEREA
DE PIESE
PENTRU TRACTOARE
ȘI MAȘINI AGRICOLE
GALAȚI

La început au existat niște modeste ateliere. Așa ar putea începe o filă din istoricul acestei întreprinderi de piese și utilaje de înaltă tehnicitate, printre care 13 tipuri de cilindri hidraulici pentru tractoare și mașini agricole, ridicătoare hidraulice, piese de schimb pentru tractoare și piese turnate din fontă. Un salt gigantic realizat prin munca și hărnicia muncitorilor de aici.

Produsele sînt solicitate de beneficiari ca: «Autobuzul» București, «Semănătoarea» și «Tractorul» Brașov.

Și ceva despre viitor: în planul de perspectivă întreprinderea este profilată pe mecanică fină în domeniul hidraulic. Dorim harnicului colectiv noi succese la fel de remarcabile.

RESTAURANTUL „Doi cocoși“

ȘOSEAUA STRĂULEȘTI NR. 2
TELEFON 67.19.28

Ambianță plăcută, cadru rustic, serviciu prompt, vă oferă restaurantul cu specific românesc «DOI COCOȘI». Preparatele culinare sînt excelente; de la vestita ciorbă de potroace la deliciosul pui la ceaun. Vinuri alese, muzică de pahar și cîntece lăutărești. O seară plăcută, intimă, puteți petrece la restaurantul «DOI COCOȘI».

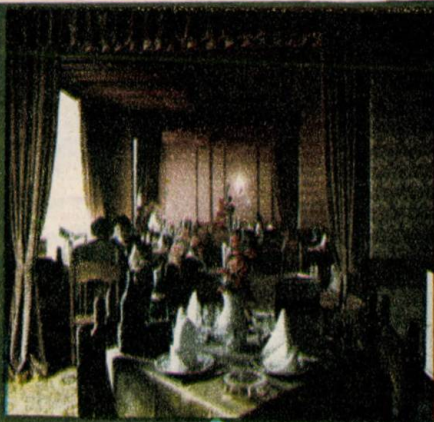
RESTAURANTUL „Clăbucet“

BULEVARDUL BANU MANTA NR. 2
TELEFON 17.19.33

Vreți să petreceți o seară excelentă, deconectantă și intimă, în ambianța muzicii stereo, într-un cadru elegant și intim?

Alegeți restaurantul «CLĂBUCET». Se pot organiza reuniuni intime, mese familiale, reținînd din timp locuri.

Meniu bogat și variat cu produse excelente. Preparate tradiționale românești într-o gamă diversă și bogată. Vinuri de soi din podgorii cu tradiție.

Direcția Comercială a județului BRĂILA

Piața H. Botev Bloc C-1

Își întâmpină cumpărătorii cu preparate culinare în sortimente variate și de calitate, într-o servire promptă și ireproșabilă.

Restaurante reprezentative:

- MODERN
- CRAMA VECHE
- LOTCA
- BRĂILA
- CHIRALINA
- HIPODROM

- I.C.S. **ALIMENTAȚIA PUBLICĂ** pune la dispoziția cumpărătorilor, prin magazinele de specialitate sau prin casele de comenzi, mărfuri într-o deservire exemplară și rapidă. Formînd un număr de telefon, gospodinele pot primi la domiciliu cele necesare pregătirii unor meniuri de calitate. Așadar adresați-vă cu încredere caselor de comenzi:

- MODERN (telefon 1 24 82)
- H. BOTEV (telefon 1 10 06)
- OBOR (telefon 3 40 63)
- VIZIRU I (telefon 3 49 26)
- HIPODROM (telefon 3 47 16)

- Doriți să vă îmbrăcați după ultima modă?
ADRESAȚI-VĂ CU ÎNCREDERE UNITĂȚILOR DE CONFEȚII!
- Doriți să vă mobilați confortabil apartamentul?
ADRESAȚI-VĂ DE URGENȚĂ MAGAZINELOR DE MOBILĂ!

întreprinderea comercială de stat
pentru alimentația publică

GALAȚI

*Oferă prin unitățile ei o după-
amiază sau o seară plăcută.
Restaurante cochete, cu servire
civilizată, produse culinare di-
versificate.*

*Bun, curat și ieftin, iată deviza
celor peste 1 500 de lucrători
din alimentația publică gălă-
țeană.*

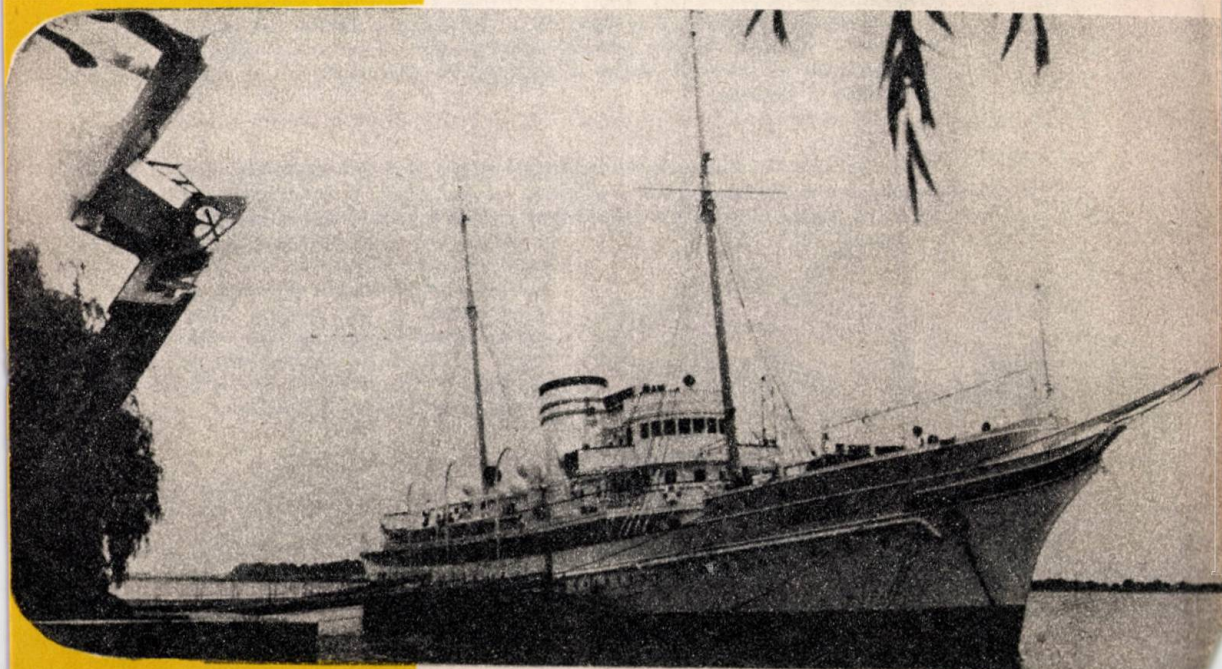
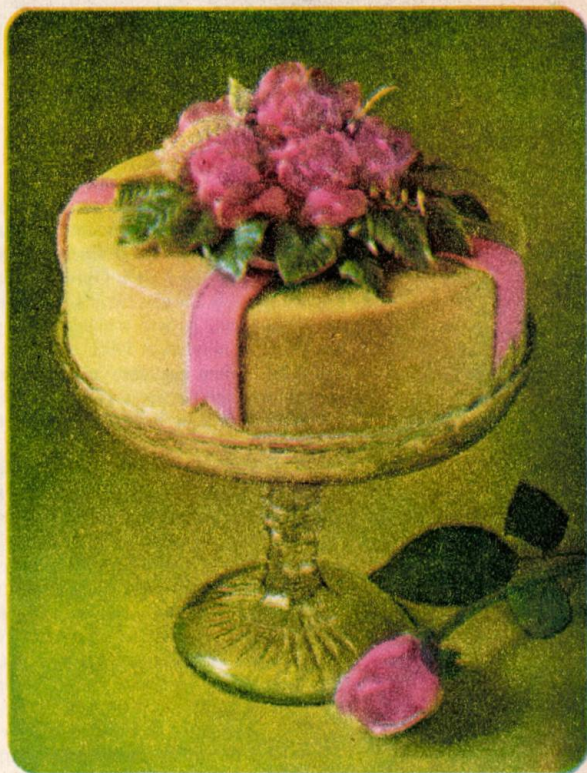
La BRATEȘ, sau POTCOAVA
de AUR, la MIORIȚA sau la
OLIMPIC — aceeași ambianță
plăcută și ospitalieră.

Turistul poate vizita frumosul
vas «LIBERTATEA» amenajat
cu gust și originalitate.

La unitatea «SELECT» se gă-
sesc zilnic produse de patiserie,
băuturi răcoritoare și lactate.

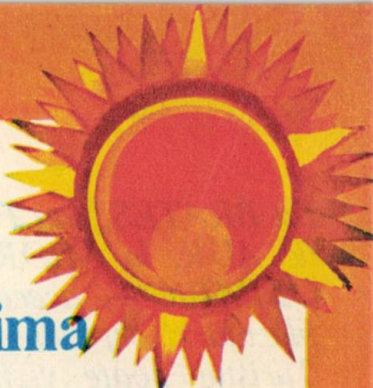
Gazdă ospitalieră, cu oameni
harnici și pricepuți, întreprinde-
rea comercială de stat pentru
alimentație publică Galați vă
așteaptă, în orice sezon și vă
oferă ambianța unităților sale.

GALAȚI

LACU SĂRAT

o stațiune care își recapătă faima

— TOVARĂȘE ECONOMIST LIVIU CUCUȚĂ SÎNTEȚI DIRECTORUL OFICIULUI JUDEȚEAN DE TURISM BRĂILA: CE REALITĂȚI V-AU DETERMINAT SĂ REALIZAȚI UN COMPLEX BALNEAR ATÎT DE MODERN LA LAC SĂRAT?

— Nimic altceva decît puterea curativă a apelor sărate de aici. Descoperirea lor se datorește unor întîmplări ciudate: animalele bolnave de boli de piele erau aduse de oameni în lac, le scăldau și ele se vindeau. Faima lor a crescut și iată ce scriau autorii Iulian Delescu și B. Demetrescu Oprea, în Dicționarul geografic al județului Brăila, din 1894: «Azi, reputația Lacului Sărat a trecut peste hotare. Onor Minister al Domeniilor, pe lîngă analizele făcute în țară, a trimis apă și nămol și la laboratorul din Paris și a făcut analize». La 20 noiembrie 1905, apare la Brăila buletinul săptămînal «Lacu-Sărat» care constituie prima publicație periodică în balneologia română. Nu vreau să mai continui deși istoria acestor ape e bogată. Observați că nu am făcut altceva decît să reînnoim o veche tradiție a balneologiei brăilene.

CONCRET, CE AȚI ÎNȚEPRINS?

— În 1977 s-a dat în folosință un hotel de 150 locuri și o cantină de 80 de locuri pe serie, ale Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție. Cooperatori din toată țara vin și se tratează de diferite boli reumatice. Au condiții excelente. Tot în 1977 am inaugurat un alt obiectiv balnear: Complexul balnear Lacu Sărat. Dispune de 250 locuri de cazare, cantină de 160 locuri pe serie, policlinică balneară și bază de tratament. Se pot efectua zilnic 700 de proceduri majore și cam 1 000 de proceduri suplimentare: împachetări cu nămol cald, băi calde cu nămol diluat, băi cu apă salină în căzi sau în bazin. Celelalte proceduri constau în: dușuri cu apă caldă și rece, dușuri-masa, masaj uscat, dușuri subacvatice, aerosoli, inhalatii, diadinamici, băi galvanice, băi de lumini etc. Se adaugă gimnastica medicală, plaja în aer liber și băile reci direct în lac.

CE EFECTE TERAPEUTICE SE OBTÎN?

— Lumea spune că băile noastre fac minuni. Eu spun că ele nu fac minuni ci vindecă foarte bine afecțiunile reumatismale. Am văzut cu ochii mei oameni care au venit în cirje și au plecat pe picioare, refăcuți fizic și moral, redeveniți ațți de muncă. Nu e deloc puțin.

— CUM FUNCȚIONEAZĂ ACEASTĂ MODERNĂ BAZĂ DE TRATAMENT?

— Stațiunea funcționează în tot timpul anului. Este dotată cu mobilier nou, camere confortabile, aparatură modernă, personal medical și sanitar foarte bine pregătit. Se pot trata bolile reumatice, ginecologice, de piele, boli ale căilor respiratorii, unele boli profesionale și endocrine.

— CE ALTE SPAȚII MAI AVEȚI ȘI CUM ÎȘI POT PETRECE TIMPUL LIBER CEI VENIȚI LA TRATAMENT?

— Mai avem 270 de locuri în vile de confort 1—2 și 3, la prețuri convenabile, masa asigurîndu-se la cantina existentă cît și, pentru cei care doresc, la restaurantul Lacu Sărat. La cerere, bolnavilor li se poate asigura aparate de radio și televizoare. Avem

o sală de club, film, bibliotecă, diverse jocuri distractive și mai ales, vara, plimbări în aer liber în stațiune și pe plajă, pe malul Dămării, și peste Dunăre. Adăugăm la acestea terenurile de tenis, volei, fotbal. Pe lac se pot închiria bărci de agrement. Se fac excursii în municipiile Brăila, Galați, Tulcea, în Bulgaria.

Întreprinderea de transporturi auto TIMIȘ

Strada MAURICIU ENCSEL nr. 2
Telefon: 1 39 78

■ Însemnări despre un colectiv care a dovedit în permanență pasiune și dăruire în muncă.

■ Dezvoltarea social-economică și în special ritmul ascendent al industrializării socialiste a județului Timiș a pus și în fața transporturilor sarcini de cea mai mare însemnătate. Aceasta se datorește faptului că în contextul general al revoluției tehnico-științifice contemporane, transporturile sînt o pîrghie care vizează progresul întregii economii naționale.

■ Cu ajutorul mijloacelor moderne de transport, se asigură aprovizionarea la timp a producției, aprovizionarea neîntreruptă a populației, precum și creșterea confortului deplasării cetățenilor în cadrul orașelor și în afara lor.

■ Întreprinderea de transporturi auto-Timișoara a avut o continuă ascendență obținind succese deosebite, așa cum ne relatează tov. contabil șef BASTA GHEORGHE «succesele obținute se datoresc în mare măsură întregului colectiv», care îndrumați cu mult tact și perseverență de ing. GELCA GHEORGHE, directorul Întreprinderii de transporturi auto-Timiș, au făcut ca autobuzele existente astăzi în dotare să aibă un grad superior de confort și securitate și cu viteză superioară, realizîndu-se legătura între centrele urbane și rurale de pe teritoriul județului Timiș.

■ La Întreprinderea de transporturi auto-Timiș lucrează muncitori, mecanici șoferi cu o înaltă calificare profesională, cum sînt: Herbei Aurel, Romy Zoltan, Feher Mihai, Mitaru Constantin, Pauta Ionel, Bojescu Ioan, Schlauch Petru, ș.a.

■ Conducătorii autobazelor de transport-călători și ai autocamioanelor de transport-mărfuri de la Întreprinderea de transport auto-Timiș — au o înaltă calificare profesională și un înalt spirit de responsabilitate, care asigură transportul în bune condițiuni și multă siguranță.

ÎNTEPRINDEREA DE REPARAȚII

BRĂILA

- Execută reparații capitale la excavatoare marca PROGRESUL și de tip CASTOR.
- MAȘINI destinate săpării, transportării, taluzării pământului
- Repară macarale turn de la 80 la 110 tone forță.

ÎNTEPRINDEREA DE REPARAȚII BRĂILA

Produce:

- Dispozitive pentru manipularea prefabricatelor de beton
- Cofraje metalice pentru peteți simple și complexe.

ÎNTEPRINDEREA DE REPARAȚII BRĂILA

*Unitate tânără, dezvoltată rapid și profilată pe unicate. În-
treprinderea de repa-
rații Brăila are un
dublu scop, acela de
a reface și întreține
utilajele de construc-
ții și confecții și de
a produce totodată
piese și accesorii ne-
cesare organizării de
șantier.*

Întreprinderea de transport auto **BRĂILA**

La o asemenea aniversare ce ne prilejuieste întoarcerea cu gândul la primii pași în instituția brăileană cu specific auto, sîntem profund impresionati de notabilele prezențe ale unor personalități de seamă în viața unității de transporturi auto din acei ani din Grupul Școlar Auto «Panait Istrati», cît și de reprezentanții tuturor promoțiilor de pînă acum de automobiliști.

Cei ce se află în această instituție, care poartă un nume de faimă în viața noastră spirituală, culturală și de drumeție «Panait Istrati» au primit și primesc un sprijin efectiv din partea unității de transport auto.

Cu mîndrie trebuie să arătăm că o parte din cadrele cu funcții de conducere din întreprinderea de specialitate, fără a mai pune la număr personalul muncitor, au fost elevi cu ani în urmă în această minunată școală.

Este clar pentru noi toți că această instituție pregătește cu migală și răbdare pe cei ce au îndrăgit meseria și îndeletnicirea de a îmblînzi caii putere ai coloșilor hrăniți cu benzină și motorină.

Ne mindrim și ținem fruntea sus că de felul cum au fost instruiți și pregătiți foștii elevi, la locul lor de muncă își fac datoria, fac o propagandă instituției noastre, nu au produs evenimente pe linie de siguranța circulației și protecție.

Elocvent la pasiunea în muncă la Grupul Școlar Auto din Brăila se mai adaugă și spiritul sănătos față de muncă, față de județul Brăila care face parte din rîndul județelor puternic dezvoltate. Unitatea școlară pe care o sărbătorim și-a cîștigat un renume mai ales că numele lui Panait Istrati este un nume de rezonanță în literatura noastră și tot el este acela care pe frontispiciul instituției noastre ne este o călăuză în pregătirea multilaterală.

Pentru cei ce cunosc activitatea care se desfășoară în școală, în unitatea de transport auto ce patronează instituția, este mai ușor să observe că există un climat sănătos de muncă, multă dăruire din partea grupului de specialiști încadrați.

Eforturile făcute de către toți cei ce ne aflăm la această aniversare a prestigioasei instituții de învățămînt nu sînt zadarnice și se poate afirma că numai așa cei care sîntem conducători și beneficiari ai rezultatelor, ne-am făcut și ne facem datoria față de patrie, popor, de fiii noștri, viitorii purtători ai ștafetei cinstei, hărniciei și corectitudinii în viață și muncă.

Viața confirmă că în domeniul în care acționezi cu răspundere și devotament, fără să precupești nici un efort roadele nu se lasă așteptate.

Nu putem evidenția nici o promoție în mod deosebit, pentru că toate s-au ridicat la un nivel superior la învățătură, și fiecare și-a adus contribuția efectivă la realizarea unor condiții bune de învățătură și muncă, în dotarea cu inventarul didactic și de practică la nivelul cerințelor.

«Omul sfințește locul» este o zicală ce se potrivește de minune și harnicului colectiv de la această instituție, care cu migală și răbdare șlefuieste nestematele — viitorii specialiști — într-un domeniu de activitate de mare importanță pentru economie.

Mîndria de a avea un asemenea grup școlar nu aparține numai celor ce se află de față, ci tuturor celor ce au acționat în spirit comunist, partinic, și transportului auto i s-a adus un mare serviciu, prin ceea ce s-a pregătit și plecat în cîmpul muncii de pe aceste bănci de școală.

La reușita acțiunii de instruire teoretică și practică a contribuit și baza tehnico-materială existentă în zestreă instituției noastre.

Sîntem beneficiarii unui autodrom modern, a unei cantine și internat dintre cele mai spațioase, bine întreținute și încadrate cu un personal bine pregătit și muncitor.

Disponem și de terenuri de sport, bine echipate și întreținute pe care tinerii sportivi ne fac cinste și pe această cale, ducînd faima automobilistilor și în acest domeniu.

Această aniversare considerăm să aibă loc în viitor și acest Grup Școlar să fie așa cum am anticipat, faima noastră.

UNIUNEA JUDEȚEANĂ A COOPERATIVELOR MEȘESUGĂREȘTI **GALAȚI**

Prieten și sprijin al familiilor Dvs., sursă comodă de procurare a obiectelor cele mai diverse.

● Doriți un dormitor tip «Stil»; o masă fantezie sau o garnitură de hol tip «stil»; Cooperativa «Mobila» Galați vă stă la dispoziție.

● Vi s-a stricat televizorul sau vreți să încheiați abonamente anuale de revizuire și reparații, la un cost convenabil, adresați-vă cooperativei meșesugărești.

● Avantajele sînt multiple, serviciul prompt și de calitate! Sînteți amator de excursii pe apă?

Tot prin unitățile U.J.C.M. Galați — ramura chimie — vă puteți procura:

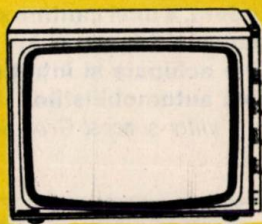
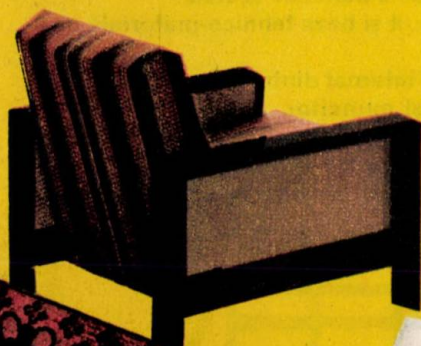
● bărci tip «BRATEȘ»

● bărci tip «U-8» la care se pot monta motoare PENTA.

● Un costum elegant, confecții pentru bărbați, femei și copii, din țesături superioare se obțin prin unitățile COOPERATIEI MEȘESUGĂREȘTI.

● Covoare de calitate, trainice și colorate.

● Cele zece cooperative au aproape 400 de unități care stau la dispoziția locuitorilor din județul Galați.

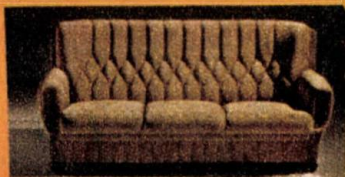

întreprinderea forestieră de exploatare și transport **ARAD**

str. Tribunalul Dobra nr. 18—22

PRODUCE:

- **PRODUSE FINITE: MOBILĂ TAPIȚATĂ (CANAPELE ȘI HOLURI «CORINA» «VALENTINA», FOTOLII)**
- **PAT «SOIMOS», MINI FOTOLII «RĂDUCU» ETC.**
- **PRODUSE DE ÎMPLETITURI DIN NUIELE (COȘURI ȘI MOBILIER).**
- **PRODUSE DE ARTIZANAT PIROGRAVATE.**
- **PRODUSE SEMIFINITE DE INDUSTRIALIZAREA LEMNULUI CA: CHERESTELE STEJAR, FAG, PARCHET FAG ȘI STEJAR, LĂZI, AMBALAJ ETC.**
- **PRODUSE NENOMINALIZATE CA: TAMBURI, BASCULE, PALETE, PANOURI ETC.**

Uniunea Județeană a Cooperativelor Meșteșugărești din BUCUREȘTI

Vă invită să vizitați cu încredere unitățile, unde veți fi serviți cu multă conștiinciozitate profesională cu produse de calitate superioară.

**ÎNCĂLȚĂMINTE PENTRU FEMEI ȘI BĂRBAȚI
ARTICOLE DE MAROCHINĂRIE
TRICOTAJE PENTRU COPII.**

● Vizitați magazinele noastre specializate unde găsiți o mare varietate de **MOBILIER DIN LEMN ȘI METAL, LAMPADARE, ARTICOLE DE ARTIZANAT.**

● Vizitați saloanele de **COAFURĂ, MANICHIURĂ, PEDI-CHIURĂ, COSMETICĂ** deservire deosebită și promptă de un personal cu înaltă calificare și cu aparatură la nivelul tehnicii moderne.

● Prin unitățile noastre specializate se mai execută **BIJUTERII DIN AUR ȘI ARGINT** într-o mare varietate de modele în schimbul aurului, argintului și valoarea manoperei, obțineți pe loc bijuteria dorită.

● Bijuteriile sînt executate de lucrători cu înaltă calificare profesională, cum sînt: Panait Mihail de la unitatea nr. 21, B-dul 1848, nr. 42 și alții de la Cooperativa Artă și Precizie.

● Vizitați cu încredere **CASA DE MODE VENUS** — Calea Victoriei nr. 21—23 telefon 13 70 90.

ÎNȚEPRINDEREA GOSTAT BUCUREȘTI

Pune la dispoziția publicului consumator prin unitățile de desfacere din cadrul complexului de magazine Gostat din Municipiul București o gamă variată de produse de origine animală:

- subproduse de carne proaspete și afumate,
- un sortiment bogat de preparate de carne — mezeluri semifabricate, prospături, cîrnați și specialități din carne de calitate superioară, salamuri uscate, pastramă etc.

În magazinele noastre Gostat București specializate găsiți **vinuri extra** care satisfac pe deplin gusturile consumatorilor, precum și un **sortiment bogat de fructe**.

OJT • OJT • OJT

- Doriți să vă petreceți concediul, în această perioadă, în una din stațiunile montane de mare frumusețe?
 - Aveți vreo ocazie ce vă permite, fie și numai pentru 2—3 zile, să faceți o drumeție în zonele stăpinite de aerul pur al înălțimilor?
 - Starea sănătății sau vârsta dv. vă recomandă o cură în stațiunile balneoclimaterice din țară?
- Răspunsul potrivit la toate întrebările dv. vi-l pot oferi:

OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM

Fiecare oficiu județean de turism, la sediul de reședință sau prin filialele, agențiile și punctele sale de valorificare situate aproape de locul de muncă sau domiciliul dv. vă pune la dispoziție:

- bilete de odihnă și cură balneară;
- locuri la excursiile organizate în țară și străinătate;
- transport cu mijloacele preferate (autocar, microbuz, tren, avion)

O șansă pentru fiecare de a petrece în acest anotimp un concediu plăcut la prețuri convenabile.

„GOSPODINA“
economie de timp
prețuri convenabile

Zilnic proaspete,
produsele culinare
GOSPODINA

PREPARATE CULINARE

- Semipreparate și preparate:
 - de legume,
 - din carne de vită, porc, pește și pasăre,
- Carne tocată, rasol și friptă
- Preparate din ouă
- Preparate și semipreparate de patiserie și cofetărie

Vizitați

SATUL DE VACANȚĂ CONSTANȚA

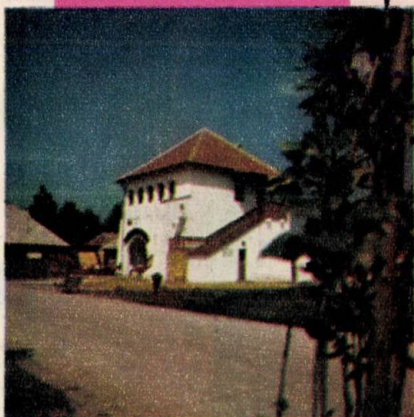

● Pe litoral, unde se termină cartierul Tomis-Nord al orașului Constanța și începe stațiunea Mamaia se află un interesant complex turistic al cooperatiei de consum, Satul de vacanță Constanța. Frumusețea inedită a acestuia constă în faptul că este alcătuit din 25 de unități de alimentație publică și cazare, construite în stilul gospodăriilor țărănești, fiecare reprezentând specificul unui județ.

● Într-o pitorească ambianță folclorică, aceste unități oferă oaspeților posibilitatea de a servi micul dejun, prânzul sau cina, de a aprecia gustosele mâncăruri tradiționale din diferite zone ale țării noastre.

● Unele căsuțe, precum și un camping oferă și posibilități de cazare.

● În cadrul Satului de vacanță funcționează magazine și standuri pentru desfacerea articolelor de plajă și sport, confecții, tricotate, marochinărie, cosmetice, încălțăminte, articole de uz gospodăresc, precum și o gamă bogată de articole de artizanat.

BIBLIOTECĂ "ASTRA"

Redactor responsabil al Almanahului literar al Asociației Scriitorilor din București

MIRCEA MICU

**DIN CUPRINS: CAIET LIRIC — O VARĂ CU LUCIAN
BLAGA — ESEU DESPRE COSTUMELE POETILOR —
ANTOLOGIE DE SCHIȚE POLITISTE — CĂLĂTOR ÎN
ALASKA — ANCHETA NOASTRĂ: EXISTĂ CONFLICT
ÎNȚRE GENERAȚII? — BACOVIA ÎN AMINTIREA CON-
TEMPORANILOR — CAFENEUA LITERARĂ DE ALTĂ-
DATĂ — PAGINI PENTRU COPII — FOTOTECA NOAS-
TRĂ — TRADUCERI DIN LIRICA UNIVERSALĂ — RE-
VELION LA SCRITORII — UMOR — O DESCOPERIRE
SENZAȚIONALĂ — INTERVIURI**

